provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
t.a.v. mevrouw T. Potharst

(i.a.a. de overige Statenleden)

Assen, 28 januari 2020
Ons kenmerk 5/5.6/2019002808
Behandeld door [redacted] (0592) [redacted]
Onderwerp: Beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van Orde met betrekking tot chemische bestrijdingsmiddelen en sierteelt

Geachte mevrouw Potharst,

In uw brief van 18 december 2019 stelde u een aantal vragen over chemische bestrijdingsmiddelen en sierteelt. Deze vragen beantwoorden wij als volgt.

Vraag 1
Is GS met de PvdD van mening dat omwonenden (van gronden waar intensieve sierteelt plaatsvindt) recht hebben op een gifvrij erf en huis?

Antwoord 1
Wij delen uw zorgen en zijn daarom, in lijn met de uitkomsten en adviezen van het onderzoek 'Uitgesproken', als gezamenlijke overheden een proces gestart om ons in te zetten voor een reductie van het gebruik en de ervaren overlast van gewasbeschermingsmiddelen. Op dit moment werken wij aan een stappenplan waar de verschillende overheidslagen (Rijk, provincies, waterschappen, gemeenten), passend bij de rol en verantwoordelijkheden, inzet plegen om uitvoering te geven aan de conclusies uit het Rapport 'Uitgesproken'.

Vraag 2
Wat de mening van GS over de gevolgen van het verspreiden van chemische bestrijdingsmiddelen naar percelen van gecertificeerde landbouwers, die daardoor mogelijk hun certificering kwijtraken met als gevolg grote financiële schade?

Antwoord 2
In het toelatingsbeleid van het Rijk (Ctgb) worden middelen, voordat deze worden toegelaten, getoetst op risico's voor mens, dier en milieu.

Een toegelaten middel wordt voorzien van een wettelijk gebruiksvoorschrift, waarin staat aangegeven waartegen het middel gebruikt mag worden en onder welke condities (dosering, wijze van toepassen). Tevens gelden voorwaarden over maximale windsnelheden, om drift te voorkomen. Een gebruiker van gewasbeschermingsmiddelen dient zich te houden aan de wettelijke gebruiksvoorschriften. De controle op de naleving van de wettelijke voorschriften berust bij de NVWA (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit). Indien spuitmiddelen toch terecht komen buiten het te bespuiten perceel en daardoor schade wordt geleden, kan de veroorzaker hiervoor aansprakelijk worden gesteld.

Vraag 3
Is GS bekend met de wijze van oogsten van bollen?

Antwoord 3
Bij het rooien van bol- en knolgewassen wordt altijd een grondfractie meegenomen, de zogenaamde tarra. Dit is om beschadiging van deze bollen en knollen te voorkomen. Bollentelers dienen deze (spoel)grond weer terug te brengen op hun percelen.

In 2011 is door de provincie en alle Drentse gemeenten een convenant gesloten met LTO waarin onder andere is vastgesteld dat grondbewerkingen in de bovenste 30 cm (gemiddelde bouwvoor) onder het maaiveld zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek. De bouwvoor wordt door archeologen als verstoord beschouwd, dat wil zeggen dat hieraan geen archeologische verwachting meer wordt toegekend.

Vraag 4
Wat is de mening van GS over de mogelijkheid dat door dit gebruik het verdrag van Malta wordt geschonden?

Antwoord 4
Naar onze mening wordt het Verdrag van Malta, waarin wordt beoogd het cultureel erfgoed dat zich in de bodem bevindt beter te beschermen, niet geschonden.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

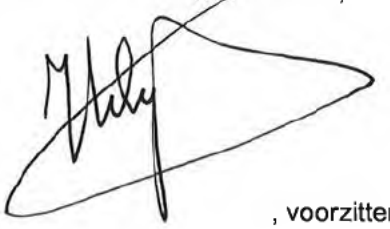

, voorzitter

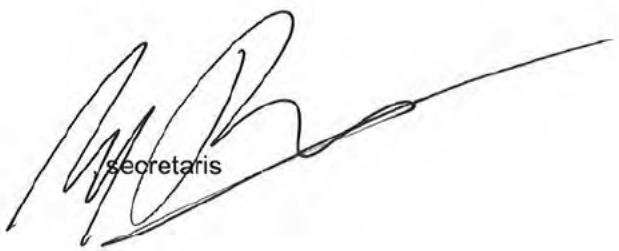

, secretaris

provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
Werkgroep Meten = Weten
t.a.v. mevrouw [redacted]

Assen, 8 april 2019
Ons kenmerk 14/PO/201901003
Behandeld door de heer [redacted] (0592) [redacted]
Onderwerp: burgerinitiatief Meten = Weten

Geachte mevrouw [redacted]

Onlangs hebben wij van u een mailbericht ontvangen over uw initiatief Meten = Weten en hebben kennisgenomen van de rapportage en de overige bijlagen. U vraagt daarbij of wij "willen mee werken aan een omgeving zonder gif".

Zoals u waarschijnlijk weet is uw rapportage, over de onderzoeksresultaten van het bodemonderzoek naar het voorkomen van gewasbeschermingsmiddelen, aanleiding geweest voor een motie in de Statenvergadering van 13 maart jl. Gedeputeerde Jumelet heeft toen aangegeven de handschoen op te pakken door in overleg te gaan met de verschillende partijen.

De zorg die u uitspreekt, over het voorkomen van gewasbeschermingsmiddelen in het milieu en de mogelijke schadelijke gevolgen die dit heeft op mens, dier en milieu, delen wij. In 2014 hebben wij bij de minister dan ook aangedrongen op een snelle uitvoering van het onderzoek naar gezondheidsrisico's voor omwonenden. Het RIVM Onderzoek Blootstelling Omwonenden wordt momenteel afgerond en is binnenkort openbaar. Het Rijk zal op basis van de uitkomst van het blootstellingsonderzoek en het verkennend gezondheidsonderzoek dat op 6 juli 2018 is verschenen, een beslissing nemen over een vervolgonderzoek. Tevens is provincie Drenthe al geruime tijd bezig om via projecten de land -en tuinbouw te bewegen tot verduurzaming.

U geeft aan dat ook uw eigen onderzoek nog niet is afgerond; de resultaten van het grond -en gewasonderzoek worden nog bestudeerd en de resultaten van het wateronderzoek moeten nog worden verwerkt. Zodra beide onderzoeken zijn afgerond, openbaar zijn en door ons bekeken, zijn wij voornemens om met u en een vertegenwoordiging van gemeente Westerveld om tafel te gaan. Vervolgens zullen we tevens met vertegenwoordigers van de land -en tuinbouwsector in overleg gaan,

waarbij knelpunten worden benoemd en besproken. Hieruit willen we ophalen waar de verschillende groeperingen voor staan en waar men naar toe wil werken. Dit om desgewenst gezamenlijk verdere stappen te nemen.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben ingelicht.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,
namens dezen,

F.J. Voogd,
teammanager Plattelandsontwikkeling

coll.

pagina 18 | zaterdag 17 april 2021

Proef met schonere lelieteelt weer aanleiding tot rumoer

Omwonenden vrezen voor de gewasbeschermers die in de omgeving van lelievelden terecht kunnen komen.
Foto Jan Bouwman

Diever Ook inspanningen om te komen tot een schonere teelt van lelies in de gemeente Westerveld doen de spanningen niet verminderen. Kritische inwoners van de gemeente voelen zich niet gehoord.

Hilbrand Polman

Een pilot moet meer kennis over een duurzame lelieteelt opleveren, het gebruik van schadelijke gewasbeschermingsmiddelen doen verminderen en de dialoog tussen telers en omwonenden verbeteren. Maar, constateren Statenleden Anry Kleine Deters (D66) en Renate Zuiker (Partij voor de Dieren), uitgerekend omwonendenvereniging Meten is Weten is niet bij die pilot betrokken. Het tweetal stelt hierover schriftelijke vragen.

Meten is Weten is al jaren actief en heeft veel kennis over de bollenteelt. Secretaris Alok van Loon zegt dat de bestuursleden van haar vereniging dikwijls het gevoel hebben bij de beleidsmakers tegen een muur op te lopen. „En we hebben 620 leden!”

De lelieteelt leidt al meer dan vijftien jaar tot onrust in Westerveld. Aanleiding zijn grote zorgen over het veelvuldig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Meten is Weten dankt zijn naam dan ook aan de leden die op grote schaal bijhouden hoeveel middelen er gebruikt worden, waar die in de omgeving neerslaan en wat de gevolgen kunnen zijn voor de gezondheid.

„Die gevolgen zie je op lange termijn”, zegt Van Loon. „We vrezen bijvoorbeeld voor een epidemie aan Parkinson, want de kans dat je die aandoening oploopt wordt groter door deze middelen.”

Drie jaar geleden verscheen het rapport *Uitgesproken* van Martha Buitenkamp en Marga Kool over de situatie in Westerveld. De spanningen tussen voor- en tegenstanders van lelieteelt lopen op, zo bleek. „De zaak is gepolariseerd”, stelt gedeputeerde Henk Jumelet van landbouw. „Daarom is Meten is Weten niet direct betrokken bij de pilot. Dan zou die nooit van de grond komen.”

De pilot is volgens hem een initiatief van het ministerie van landbouw, de provincie heeft de regie. Onder andere telers en hun brancheorganisaties zijn er bij betrokken. „We moeten eerst zorgen dat de zaak op gang komt”, stelt Jumelet.

Uiteindelijk moet er wel een dialoog komen tussen telers en omwonenden, verzekert Jumelet. „Tenminste twee keer komen er bijeenkomsten waar iedereen zijn zegje kan doen, zodat zij kennis gaan delen en er wederzijds begrip op gang komt.”

Van Loon vindt dit niet genoeg. „Er wordt steeds gedaan alsof dit een zaak is tussen omwonenden en telers, maar gaat om ruimtelijke ordening, een zaak van de overheid”, stelt zij. „Lelieteelt vindt veel te dicht bij woningen, speelplekken en kinderdagverblijven plaats.”

Jumelet wijst er op dat lelietelers middelen gebruiken die gewoon zijn toegestaan. Het kan echter schoner en daarom start de provincie de pilot.

provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
de dames R. Zuiker en
A.M. Kleine Deters

(i.a.a. de overige Statenleden)

Assen, 11 mei 2021
Ons kenmerk 19/5.7/2021000735
Behandeld door team 3P (0592) 36 55 55
Onderwerp: Beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde over de pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming

Geachte dames Zuiker en Kleine Deters,

In uw brief van 16 april 2021 stelde u een aantal vragen over de pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming. Deze vragen beantwoorden wij als volgt.

Vraag 1
Waarom kan er niet meer duidelijkheid worden gegeven rondom de inhoud van de pilot?

Antwoord 1
Ten tijde van het voorbereiden en bespreken van de inhoud van een subsidieaanvraag, in dit geval de Pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), is de specifieke inhoud nog niet openbaar.

Vraag 2
Waarom is Meten = Weten niet betrokken bij de opzet van de pilot?

Antwoord 2
In het rapport 'Uitgesproken' (waar uw vierde vraag betrekking op heeft) wordt aangegeven dat telers en omwonenden dusdanig gepolariseerd zijn, dat de verschillende overheden als eerste aan zet zijn. Zowel geïnterviewde telers als omwonenden geven aan dat de controverses niet makkelijk op te lossen zijn door zelf met elkaar in gesprek te gaan. Vanwege deze polarisatie zijn geen (georganiseerde) omwonenden betrokken bij de opzet van de pilot.

De pilot is vormgegeven met de verschillende betrokken partners.

Vraag 3
Wat is de stand van zaken van de pilot?

Antwoord 3
De aanvraag ligt ter beoordeling bij het Ministerie van LNV. De minister heeft in een Kamerbrief d.d. 13 april 2021 de komst van de pilot toegezegd. Wij hebben inmiddels besloten voor de uitvoering € 100.000,-- beschikbaar te stellen. U heeft hierover een brief met de aanvraag ontvangen op 28 april 2021.

Vraag 4
In de brief wordt ook het rapport Uitgesproken genoemd. Worden de uitkomsten genoemd in dit rapport meegenomen in de opdracht van de pilot? Zo ja hoe?

Antwoord 4
Het rapport Uitgesproken is het resultaat van de gesprekken die zijn gevoerd met verschillende betrokkenen bij de bollenteelt. Citaat:
"Als het gaat om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is er brede zorg bij zowel telers als bij al dan niet georganiseerde omwonenden. Bij de één zorg over gezondheid, biodiversiteit, landschap, natuur, bij de ander over het voortbestaan van het eigen bedrijf en bij allen zorg over de verdeeldheid, als gevolg daarvan, tussen de verschillende groepen in de eigen gemeenschap."
"De opvattingen van telers en omwonenden over intensieve teelten en in het bijzonder over het risico van gewasbeschermingsmiddelen voor gezondheid en biodiversiteit lopen sterk uiteen. Ook voor de verschillende groepen omwonenden onderling."

De bevindingen uit het rapport Uitgesproken hebben de minister van LNV mede doen besluiten in het kader van het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030 een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe op te zetten. De dialoog tussen telers en omwonenden is voorts opgenomen als één van de drie opgaven van de pilot:

- *kennis ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt;*
- *bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie;*
- *toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van lelies.*

In de dialoog worden drie communicatielijnen onderscheiden:
- *de lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden;*
- *de lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning;*
- *de lijn tussen telers en inwoners in het algemeen.*

Met deze regionale pilot zijn wij van mening hierin een belangrijke stap te zetten.

Vraag 5
Zo nee, waarom niet?

Antwoord 5
Niet van toepassing; zie de beantwoording op vraag 4.

Vraag 6
Waarom is de opdracht zo beperkt opgezet?
Vele omwonenden hebben zich verenigd in de groep Meten = Weten. Binnen Weten = Weten is veel kennis opgebouwd over deze thematiek.

Antwoord 6
Zie de antwoorden op de vragen 2 en 4.

Vraag 7
Waarom wordt Meten = Weten niet genoemd als gesprekspartner?

Antwoord 7
Meten = Weten vertegenwoordigt omwonenden/inwoners van Westerveld en mogelijk nog breder dan onze provincie. Met de drie uitgezette communicatielijnen, die nog verdere invulling behoeven, beogen wij breed in gesprek te gaan, waaronder ook met Meten = Weten. Zie verder de antwoorden op de vragen 2 en 4.

Vraag 8
Omwonenden is te beperkt De problematiek rondom lelieteelt treft meer mensen dan alleen de omwonenden. Waarom is de opdracht beperkt tot omwonenden als gesprekspartner.

Antwoord 8
Zie ook het antwoord op vraag 4. In de dialoog van de pilot worden drie communicatielijnen onderscheiden:

- *de lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden;*
- *de lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning;*
- *de lijn tussen telers en inwoners in het algemeen.*

Vraag 9
Wij ontvangen graag een copy van de opdracht en de concepttekst van de pilot

Antwoord 9
Deze heeft u ontvangen als bijlage bij onze brief over de pilot d.d. 28 april 2021.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter

, secretaris

/coll.

provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
Gezondheidsraad
Postbus 16052
1500 BB 's-GRAVENHAGE

Assen, 16 juni 2020
Ons kenmerk 25/5.3/2020001297
Behandeld door de heer [redacted] (0592) [redacted]
Onderwerp: Adviesaanvraag gezondheid in relatie tot gebruik en toelating gewasbeschermingsmiddelen

Geachte heer/mevrouw,

Op 4 juli 2019 heeft de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) uw raad om advies gevraagd over de gevolgen voor de gezondheid van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en te adviseren over een vermindering van het gebruik en toelating van deze middelen.

Naar aanleiding van de publicatie van het blootstellingsonderzoek van het Rijksinstituut voor volksgezondheid en milieu (RIVM) zijn wij in Drenthe gestart met een proces om bovenstaande problematiek op verschillende manieren aan te pakken. Wij richten ons hierbij vooral op de gezondheid, vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door weerbare teelten en verbetering van de communicatie tussen omwonenden en telers.

Onder regie van de provincie Drenthe is een Bestuurlijk Overleg Gewasbescherming (bestaande uit het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), provincie Overijssel, gemeenten Westerveld, Hardenberg en Ommen, waterschap Drents Overijsselse Delta, Vereniging van Drentse gemeenten en provincie Drenthe) ingesteld. Binnen dit Bestuurlijk Overleg zijn meerdere gesprekken gevoerd en acties benoemd in het zoeken naar passende oplossingen voor de zorgen die vooral in de regio Zuidwest-Drenthe leven. Daarnaast is er gesproken over de mogelijkheden om juridisch afdwingbare spuitvrije zones aan te wijzen, zodat omwonenden kunnen worden beschermd tegen de gevolgen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

Wij zijn ons er terdege van bewust dat wij deze problematiek samen met het Rijk niet gericht kunnen aanpakken zonder uw advies en hechten belangrijke waarde aan de adviesvraag van het Ministerie van VWS. Onlangs heeft de Vereniging Natuurmonumenten het rapport 'Onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in vier Natura 2000 gebieden in Drenthe en de mogelijke invloed van de afstand van natuurgebieden tot landbouwgebieden op de belasting met bestrijdingsmiddelen' uitgebracht. Bent u bereid dit in de adviesaanvraag van het Ministerie van VWS te betrekken?

Wij rekenen erop dat de beantwoording van de adviesaanvraag spoedig zal verschijnen, zodat wij snel duidelijkheid hebben om gerichte acties te kunnen ondernemen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

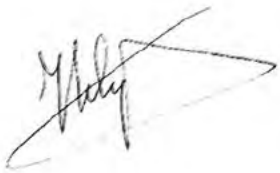

, voorzitter

, secretaris

[redacted]/coll.

Afschrift aan:
- Provinciale Staten van Drenthe
- het Ministerie van LNV, de heer [redacted] Postbus 2041, 2500 EK 's-Gravenhage

provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 16 juni 2020
Ons kenmerk 25/5.3/2020001297
Behandeld door de heer [redacted] (0592) [redacted]
Onderwerp: Voortgang proces bollenteelt en gewasbeschermingsmiddelen in Drenthe
Status: Ter informatie

Geachte voorzitter/leden,

Hierbij informeren wij u volgens afspraak in de recente commissievergadering over het proces inzake de bollenteelt en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in Drenthe.

Het gezamenlijk gebruik van de leefomgeving door zowel omwonenden als agrarische ondernemers, in met name Zuidwest-Drenthe, staat onder druk. In de afgelopen periode is de zorg van omwonenden over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen steeds meer tot uiting gekomen. Er zijn zorgen over de gevolgen voor de volksgezondheid. Daarnaast vraagt het rapport dat onlangs door Natuurmonumenten werd gepresenteerd met betrekking tot effecten op de natuur verder onderzoek.
De zorg richt zich tot nu toe vooral op het gebruik (en stapeleffect) van gewasbeschermingsmiddelen, maar in toenemende mate worden ook zorgen geuit over het onttrekken van grondwater voor beregening in de nabijheid van natuurgebieden.

In de afgelopen periode hebben wij ons ingespannen om samen met partners tot concrete acties te komen. Vanuit onze provinciale rol hebben wij de verbinding gelegd tussen het Rijk, verantwoordelijk voor de wetgeving in dit dossier, en de gemeenten die hiermee worden geconfronteerd. Daarnaast heeft het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) ons inmiddels gevraagd mee te denken over een meerjarige aanpak. Dat resulteert in elk geval in een pilot met maatwerkoplossingen op lokaal niveau. Wij werken dit verder uit voor (Zuidwest-)Drenthe. Dit zal zich in eerste instantie richten op onder andere akkerranden. Wij zijn nog in gesprek met LNV over de financiering van deze pilot.

Het rapport 'Uitgesproken', waarin naar aanleiding van gesprekken met telers, omwonenden en betrokken organisaties aanbevelingen voor een verdere aanpak zijn gedaan, is de basis voor ons stappenplan. Daarnaast richten wij ons op de langere termijn op verduurzaming van de bollenteelt en heldere communicatie tussen omwonenden en bollentelers.

De pilot moet bijdragen aan de doelstelling om te komen tot een duurzame bollenteelt, waarbij de gezondheid vooropstaat en schadelijke effecten voor milieu en natuur zo veel mogelijk worden beperkt. Wij willen in elk geval met de uitvoering van de pilot komen tot maatregelen die de zorgen van de omwonenden over de blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen verminderen en beperken en de sector meer verduurzamen. Ook moet deze pilot bijdragen aan het verbeteren van de sociaal-maatschappelijke cohesie en communicatie, zodat de onderlinge verhoudingen verbeteren en het platteland leefbaar blijft.

Zodra wij tot uitvoering van de pilot kunnen overgaan, zullen wij uw Staten hierover verder informeren.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

Bijlage Brief aan de Gezondheidsraad inzake adviesaanvraag gezondheid in relatie tot gebruik en toelating gewasbeschermingsmiddelen
/coll.

provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
mevrouw E. Slagt-Tichelman en de heren
E. van Liempd en R.A.A. Bosch

(i.a.a. de overige Statenleden)

Assen, 16 juni 2020
Ons kenmerk 25/5.7/2020001229
Behandeld door de heer [redacted] (0592) [redacted]
Onderwerp: Beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde over het onderzoeksrapport "Onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in vier Natura 2000-gebieden in Drenthe en de mogelijke invloed van de afstand van natuurgebieden tot landbouwgebieden op de belasting met bestrijdingsmiddelen"

Geachte mevrouw Slagt en heren Van Liempd en Bosch,

In uw brief van 3 juni 2020 stelde u een aantal vragen naar aanleiding van het onderzoeksrapport: "Onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in vier Natura 2000-gebieden in Drenthe en de mogelijke invloed van de afstand van natuurgebieden tot landbouwgebieden op de belasting met bestrijdingsmiddelen". Deze vragen beantwoorden wij als volgt en wij verwijzen tevens naar onze brief van 19 juni 2020, kenmerk 25/5.3/2020001297, met als onderwerp Voortgang proces bollenteelt in Drenthe.

Vraag 1
Heeft het college kennisgenomen van het bovengenoemd onderzoeksrapport van Natuurmonumenten?

Antwoord 1
Ja, wij hebben kennisgenomen van het op verzoek van de Vereniging Natuurmonumenten opgestelde onderzoeksrapport, dat door MEP onderzoek en adviesbureau en Buijs Agro-Services is uitgevoerd.

Vraag 2
Hoe kijkt het college aan tegen de onderzoeksresultaten in combinatie met de zorgplicht rondom Natura 2000 gebieden?

Antwoord 2
Ons college is zich bewust van de zorgplicht rondom Natura 2000-gebieden vanuit Europese wetgeving en de Natuurbeschermingswet. In deze gebieden worden maatregelen genomen om achteruitgang van de biodiversiteit te voorkomen en de natuurkwaliteit te versterken. Daarnaast gelden regels ten aanzien van de aanleg van drainage en het gebruik van beregeningsputten.

Ook werken wij aan het verder verduurzamen van de landbouw. Een recent voorbeeld is een proef rondom het scheuren van grasland in de winterperiode om het gebruik van glyfosaat te verminderen, zie hiervoor: https://www.provincie.drenthe.nl/actueel/nieuwsberichten/@136202/proeven-grasscheuren/

Vraag 3
Wat is het college van plan om te ondernemen naar aanleiding van de onderzoeksresultaten?

Antwoord 3
Wij dringen er bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) dan ook aan op een gedegen vervolgonderzoek te doen naar de verspreiding van gewasbeschermingsmiddelen in het milieu en de gevolgen daarvan voor zowel de natuur- als waterkwaliteit. Daarnaast dringen wij er bij de betrokken ministeries op aan dat de resultaten van dit onderzoek bij het onderzoek van de Gezondheidsraad worden betrokken, daar waar het gaat om gezondheidsrisico's.

Op dit moment wordt onder andere samen met het Ministerie van LNV gewerkt aan het inhoudelijk vormgeven van een pilot in Drenthe, die zich richt op het beperken van mogelijk schadelijke effecten van gewasbeschermingsmiddelen op de menselijke gezondheid, milieu en daarmee samenhangend de natuur- en waterkwaliteit. De pilot is gericht op het verduurzamen van de bollensector en het voorkomen van de negatieve effecten op natuur en water. In de uitwerking van de pilot willen we ook inzetten op akkerranden en het verbeteren van de communicatie tussen omwonenden en telers.

Vraag 4
Bent u met ons van mening dat er een uitgebreider, meer open en transparanter wetenschappelijk vervolgonderzoek dient te komen en wilt u hierop aandringen bij de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit?

Antwoord 4
Ja, Zie hiervoor de beantwoording van vraag 3.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
Meten is Weten
t.a.v. de heer [redacted]
[redacted]

Assen, 4 oktober 2019
Ons kenmerk 40/NW/2019002139
Behandeld door de heer [redacted] (0592) [redacted]
Onderwerp: Gewasbeschermingsmiddelen

Geachte heer [redacted]

In antwoord op uw brief gericht aan de gedeputeerden Jumelet en Kuipers, delen wij u het volgende mede.

De discussies rondom het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en met name de zorg over de risico's daarvan, volgen wij ook met grote belangstelling. De provincie Drenthe en de Vereniging van Drentse Gemeenten (VDG) hebben om die reden het initiatief genomen om een informatieve bijeenkomst te organiseren over het recent afgeronde "Onderzoek Blootstelling Omwonenden (OBO)" van RIVM.

In deze bijeenkomst van 4 juli jl. heeft RIVM een uitgebreide toelichting gegeven op het onderzoek en de resultaten daarvan. Het Ministerie van LNV heeft vervolgens hierop een reflectie gegeven en het vervolgproces geduid. Zowel tijdens deze bijeenkomst als achteraf konden hierover vragen worden gesteld. De antwoorden op deze vragen zijn onlangs naar alle deelnemers van de bijeenkomst gestuurd.

Bedoeling van de bijeenkomst was om met elkaar in gesprek te gaan, kennis te delen en verbindingen te leggen; ieder vanuit haar eigen rol en verantwoordelijkheden. De tweede stap is inmiddels ook gezet; het breed inventariseren van de zorgen bij de verschillende partijen, waarbij eventuele oplossingen worden meegenomen. Op termijn zal met de derde stap een toelichting worden gegeven op de uitkomsten van deze inventarisatie.

De suggesties die in uw brief worden aangehaald zullen we meenemen in de vervolgstappen, die we met de verschillende partijen gaan nemen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,
namens dezen,

drs. J. Jumelet,
teammanager Natuur en Water

/coll.

Overleg M=W 24 november 2020

[redacted] en [redacted]

Na welkom en kennismaking bespreken we op verzoek van M+W eerst punt 4 van de toegezonden agenda.
“Hoe wil M=W geïnformeerd en betrokken blijven ook in het licht van de op te starten pilot”.

Betrokken blijven? Zij voelen zich in het geheel niet betrokken en er wordt niet naar hen geluisterd. Westerveld hoort haar inwoners al 20 jaar niet en daarnaast voelt M+W zich niet betrokken bij het Uitvoeringsprogramma.

Ambtelijke reactie op voorstellen van M=W is een weerslag van het staande beleid, weinig spannend en creatief met meedenken en doen van nieuwe voorstellen.

En dan de pilot hoe betrokkenheid M=W, zijn niet gevraagd om mee te denken over de inhoud terwijl Minister Schouten dat wel aangeeft in het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 en in haar brief …..van 20/10/20 :
De burger / omwonende is een essentiële stakeholder!
En zij worden niet gehoord, er wordt over M+W geschreven, maar niet mee geschreven.

M=W geeft het volgende aan:
- Willen graag meeschrijven aan het plan
- Worden niet gehoord
- Gesprek aangaan met M=W is niet genoeg
- Willen werken aan oplossingen
- Rapport Uitgesproken moet als basis dienen
- Ervaren meer hinder dan van bestrijdingsmiddelen alleen

Aan de slag met knelpunten omwonenden / proces afspraken spuitvrije zones.

[redacted] legt uit dat het opstellen van het programma om tot de pilot te komen, nu beoogt de middelen hiertoe vrij te spelen bij LNV. Na de beschikking is er nog veel kleuring mogelijk op het hoe.
Deze uitvraag/offerte stellen we op met onze partners Gemeente, KAVB, Waterschap.

Twee sporen/ onderwerpen
1. Inhoudelijk / Technisch de KAVB en Telers formuleren wat te doen verbetering in duurzame bollenteelt = onderzoek.
Tevens inzet op toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting.
2. Communicatie/ dialoog telers -omwonenden/ wat te doen aan polarisatie en wat speelt er nog meer *RO domein waar men last van heeft ??*

Vraag M=W wat reden van provincie om hierin (van begin af aan) bewoners niet mee te nemen, inclusief de actie -knelpunten?
De pilot gaat niet alleen over pesticide ook over hinder op de omgeving = RO.
M=W zou graag mee de opdracht formuleren en wil volwaardig meedenken in het RO spoor.
Het RO deel is voor M+W erg belangrijk en een houvast.
Naast technische aanpassingen is er ook sprake van belangen en gezondheidsschade
[redacted] verwoordt het als volgt: laat de pilot informatie opleveren om de doelen van de minister, om uiterlijk in 2030 te komen tot een kringlooplandbouw met vitale teelten, te realiseren.

Minister spreekt over regie provincie Wat zien wij M=W daarvan?
Wie zijn de acteurs en wat is het script?

Hoe kunnen we hier gezamenlijk actie op ondernemen.
M+W vindt het belangrijk dat het RO spoor ook gekoppeld wordt aan bodem en water.
Spuitvrije zones en biologische landbouw kunnen daarnaast voor de omwonenden voor een beter leefmilieu zorgen.
In kaart brengen wat het betreft en welke aanpassing dit vraagt.
Mogelijk OGW benutten / een werkgroep starten.
Een denktank gebiedsontwikkeling/ wat speelt er nog meer / niet traditioneel maar buiten de lijntjes kleuren.
Andere inspiratie bron: gebiedsproces Westerveld Nationaal landschap nieuwe stijl.
Westerveld: bebouwde landbouwenclave omringt door landschap, water en bodem.
Te denken aan een schetsschuit van niet gebonden denkers.

Januari mogelijk startsein Pilot dan ook weer moment van overleg??
M=W had andere voorstelling van de Pilot, hoeft niet betrokken te zijn om alleen “ja” te zeggen.
Of toch wel op het spoor communicatie en hier een opening te bieden naar het RO-spoor.

Achterzak M=W contact met LNV over ander type Pilot.

houdt contact met .

<u>Actiepunten te sturen naar M=W? Voorstel zie Resumé volgende pagina</u>

2020/11/24/ met aanvulling 25/11 en 1/12

Resumé overleg M=W dd 24 november 2020

M=W geeft het volgende aan:
- Willen graag meeschrijven aan het plan / de pilot
- Worden niet gehoord
- Gesprek aangaan met M=W is niet genoeg
- Willen werken aan oplossingen
- Rapport Uitgesproken moet als basis dienen
- Ervaren meer hinder dan van bestrijdingsmiddelen alleen

De Provincie laat weten samen met de gemeente, Westerveld Waterschap DOD, de KAVB en LNV te schrijven aan de aanvraag voor de Pilot. We beogen de pilotaanvraag nog dit jaar in te dienen bij LNV.
Zodra de beschikking binnen is wordt de inhoud breed gecommuniceerd.

De Pilot beschrijft Twee sporen
1. Inhoudelijk / Technisch de KAVB en Telers formuleren wat te doen aan verbetering richting duurzame bollenteelt = onderzoekstraject.
Tevens wordt ingezet op toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting.
2. Communicatie/ dialoog telers -omwonenden/ hoe betrekken omwonenden, wat te doen aan polarisatie en wat speelt er nog meer dat in dit kader kan worden opgepakt .

M=W bezint zich op deelname aan de bewoners overleggen in het kader van de Pilot, men hoeft niet betrokken te zijn om alleen “ja” te zeggen.

[redacted] houdt contact met [redacted].

Concept-bericht: openbaar na verzending van aanvraag aan LNV, op nader af te spreken tijdstip

Drenthe wil experimenteren met minder milieubelastende bloembollenteelt

De Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), Waterschap Drents Overijssels Delta (WDODelta), de gemeente Westerveld en de provincie Drenthe willen de bloembollenteelt in Drenthe verder verduurzamen. Daarvoor heeft de provincie een aanvraag bij het ministerie van LNV ingediend voor een drie jaar durend programma dat plaatsvindt in de gemeente Westerveld.

In het programma Duurzame Bollenteelt Drenthe onderzoeken telers samen met deskundigen of het mogelijk is om een teeltmethode te ontwikkelen die minder mens- en milieubelastend is. Daarnaast zal er aandacht zijn voor het verbeteren van de onderlinge verhoudingen tussen telers en omwonenden en de knelpunten die omwonenden ervaren. Het doel is dat betrokken partijen een plan van aanpak maken voor problemen die gerelateerd zijn aan de teelt van lelies in de buurt van bewoning in navolging van de al genomen stappen die zijn gemaakt in de gemeente Westerveld. De activiteiten in het programma zijn nog niet tot in detail vastgelegd. Dit biedt de mogelijkheid om samen met de betrokken partijen, de telers en omwonenden deze verder uit te werken.

Zodra het ministerie van LNV het programma heeft goedgekeurd start de uitvoering en worden de omwonenden betrokken. Het programma Duurzame Bollenteelt Drenthe maakt onderdeel uit van de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 van het Ministerie van LNV. De kennis die hiermee wordt opgedaan kan leiden tot verduurzaming van de bloembollenteelt met oog voor de omgeving en een duidelijk verdienmodel voor de teler. Het programma past goed in de visie van de KAVB, de branchevereniging van bollentelers, om te komen tot een duurzame teelt.

Stappenplan wie doet wat?

Indiening aanvraag programma duurzame bollenteelt in Drenthe

Wat?	**Wie?**	**Wanneer?**
Informeren bestuurders betrokken partijen over svz aanvraag programma	Bijpraatmoment gedeputeerde Henk Jumelet – wethouder Jelle de Haas *Ook contact nodig met bestuurder Waterschap?*	28 januari 2021
Zorgen dat bestuurders hun college/DB etc. informeren en eigen bijdrage beschikbaar is.	Allen	Voor 8 februari
Besluit indienen aanvraag	GS Provincie Drenthe	8 februari
Informeren betrokken partijen (PS, gemeenteraad, AB WDOD, bestuur KAVB, convenantpartners Westerveld (telers))	Actie allen: Persbericht sturen + provincie: PS informeren met Statenbrief	*Op 8 februari, na goedkeuring door GS* *NB: 1 uur voor verzending naar pers, tijdstip volgt!*
Persbericht bij indienen aanvraag	Provincie en partners • Provincie verstuurt persbericht • Provincie en Westerveld zetten bericht op website • Westerveld plaatst kort bericht op gemeentepagina	Op 8 februari, na goedkeuring door GS

i.a.a. H. Jumelet
J.N. Kuipers

METEN = WETEN

Secretariaat: [redacted]
Tel: 0521 [redacted]
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Aan: Provincie Drenthe
t.a.v. de heer H. Jumelet
Postbus 122, 9400 AC Assen
post@drenthe.nl

en in afschrift aan:
Gedeputeerde J.N. Kuipers post@drenthe.nl
[redacted] (Provincie Drenthe) [redacted]@drenthe.nl
[redacted] Provincie Drenthe) [redacted]@drenthe.nl
[redacted] (Provincie Drenthe) [redacted]@drenthe.nl
[redacted] Provincie Drenthe) [redacted]@drenthe.nl

Tevens als afschrift door ons gestuurd naar:
De gemeenteraad en het college van B&W van de gemeente Westerveld
[redacted]@gemeentewesterveld.nl
Minister C.J. Schouten [redacted]@minlnv.nl
Woordvoeders Landbouw TK
Waterschap DOD t.a.v. Dirk-Siert Schoonman: [redacted]@wdodelta.nl
Leo Hendriks, WMD

Datum: 9 maart 2021

Geachte heer Jumelet,

U heeft ons eind 2019 gevraagd om concrete oplossingen voor de bestrijdingsmiddelenproblematiek. Die hebben wij geleverd in juni 2020 met 'Tijd voor reflectie en handelen'. In juni 2019 was er voor het eerst sprake van 'een pilot'. Deze pilot is opgenomen als actiepunt in het uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030 van het ministerie LNV en moet oplossingen leveren voor de door omwonenden ondervonden problemen. De provincie Drenthe is regisseur van de pilot. Een grote groep omwonenden en burgers (de doelgroep van deze pilot) van Westerveld verenigd in Meten=Weten is als burgerinitiatief uitstekend op de hoogte van wetenschap, beleid, wetgeving en praktische problematiek op dit onderwerp.

Vanuit bestuurlijk, organisatorisch, inhoudelijk én relationeel perspectief verzoekt M=W u dringend om (alsnog) onze kennis, ervaring, inzichten en onderzoeksvragen & actiepunten op te nemen in het projectplan van de pilot.
Juist een pilot is de omgeving om maatregelen te onderzoeken en te beoordelen. Daarover gaat deze brief.

Rapport Uitgesproken
In juni 2019 was er een bijeenkomst op het provinciehuis waar de resultaten van het blootstellingsonderzoek OBO werden gepresenteerd. Diezelfde avond werd kenbaar gemaakt dat er een 'pilot' zou komen.
De eerste actie was echter dat het bestuurlijk overleg bestrijdingsmiddelen (Provincie, LNV, Waterschap, VDG) opdracht gaf aan [redacted] en [redacted] om nog eens nauwkeurig de gevoelens en standpunten van alle betrokken partijen op een rijtje te zetten en daar betekenis aan te geven. Dat hebben zij gedaan in het rapport Uitgesproken. Zij concluderen ondermeer:

[...] De overheid is aan zet [...]. Gevraagd wordt een helder en consistent beleid en maatregelen op het snijpunt van landbouw, volksgezondheid en ruimtelijke ordening. Dit moet gepaard gaan met een grote aandacht voor de onderlinge verhoudingen (welzijn, leefbaarheid en samenlevingsopbouw) op het platteland.

Daarnaast worden andere handreikingen en voorstellen gedaan in Uitgesproken waarvoor de overheid/overheden een noodzakelijke partner is/zijn zoals:

- *Wees initiatiefnemer, regisseur en facilitator van een [...] proces van joint fact finding ten aanzien van vraagstukken die telers en/of omwonenden aandragen;*
- *Geschikt maken ruimtelijke ordeningsinstrumentarium om de volksgezondheid, leefbaarheid en biodiversiteit veilig te stellen.*
- *Ontwikkelen van goede informatie, communicatie aanpak, meldpunten en convenanten. Voorkom structurele noodverbanden, zoals convenanten met alleen een deel van de betrokkenen.*

De provincie als regisseur van de pilot kan dit gewoon in het projectplan opnemen.
Uitgesproken gaat nog verder maar we hebben voor nu deze aspecten er uitgehaald omdat die aansluiten bij onze eigen voorstellen.
Het is opmerkelijk dat dit rapport nergens is besproken: niet in PS en niet in de gemeenteraad van Westerveld. Ook ontbreekt het aan een stappenplan waarvan Uitgesproken gewag maakt. Het blijft voor ons raadselachtig en schimmig waarom noch provincie noch gemeente hier uitvoering aan geeft.

Wat [redacted] en [redacted] feitelijk zeggen is dat ruimtelijke ordening hét spoor is waarlangs de bestrijdingsmiddelenproblematiek (in eerste instantie) moet worden aangepakt om aan alle partijen recht te doen op de manier waarop zij wonen, leven en werken. De logica daarvan zal niemand ontgaan en is herkenbaar in alle thema's waar we mee worden geconfronteerd; van gaswinning tot klimaatadaptatie, van energietransitie tot infrastructuur en van natuur & biodiversiteit tot landbouw. Het vraagt een fundamenteel nieuwe visie op ruimtegebruik, economie en samenleven. Dat geldt derhalve ook de aanpak van de problemen met bestrijdingsmiddelen. Voor de onderbouwing en visie daarop van M=W verwijzen wij naar 'Tijd voor reflectie'.

De 'Pilot'
Er werd en wordt veel verwacht van de genoemde pilot. Als Meten=Weten hebben wij nog steeds geen idee waar die pilot over gaat. In het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming 2030 staat:

Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.

De vanzelfsprekende verwachting is dat in zo'n pilot een serieus begin wordt gemaakt met de conclusies van het rapport Uitgesproken en dat de oplossingsrichtingen van de omwonenden zélf een significant aandeel daarin krijgen. Wij zijn immers de belangrijkste stakeholder in de omschrijving van de pilot (de overige 147 actiepunten zijn allemaal volledig gericht op de sector en vrijwel geheel in handen van de sector). Bovendien is het dankzij de initiatieven van burgers (Bollenboos en M=W) dat deze pilot er is.

Het eerste gesprek dat daar mede over ging (juni 2020) was een overleg met de provincie vertegenwoordigt door u en gedeputeerde Kuipers en de ambtenaren [redacted] en [redacted] naar

aanleiding van het visiedocument 'tijd voor reflectie en handelen' van M=W; opgesteld op uw expliciete verzoek om oplossingsrichtingen te benoemen en te concretiseren.
Tijdens dat gesprek was er inderdaad sprake van een pilot maar er werd geen concrete mededeling over gedaan. 'Het moest allemaal eerst financieel met het ministerie worden geregeld'. Zeker was wel dat de provincie regisseur zou worden van de pilot en dat [redacted] als 'procesregisseur' zou optreden. Vanuit die rol zou hij M=W betrekken bij de pilot.

In september 2020 was er een gesprek met de provincie vertegenwoordigd door een viertal ambtenaren. [redacted] was vervangen door [redacted] a.i. Tijdens dat gesprek kreeg M=W de indruk dat (een deel van) de benoemde actiepunten uit 'tijd voor reflectie en handelen' een plaats konden krijgen in de pilot. Dat leek en lijkt nog steeds een gerechtvaardigde verwachting. Een volgend overleg vond plaats in november en – het moet gezegd - daar kwamen we van een koude kermis thuis. Er bleek geen bereidheid om de standpunten van M=W serieus te nemen; er werden geen inhoudelijke argumenten gegeven waarom M=W of de door ons benoemde actiepunten buiten de pilot worden gehouden; het werd niet duidelijk gemaakt hoe de pilot er dan wél uit komt te zien. Sterker: de provincie wilde eerst met 'de partners' het projectplan schrijven. Deze partners blijken exclusief te bestaan uit de bollensector.

Een significante groep omwonenden wordt vertegenwoordigd door M=W. De provincie (en waarschijnlijk het bestuurlijk overleg als geheel) kiest er blijkbaar bewust voor om omwonenden buiten de deur te houden. Zonder argument, zonder communicatie, zonder enige vorm van belangstelling of interesse. Als we het uitvoeringsprogramma 2030 lezen dan is de conclusie dat het gehele programma eenzijdig is gericht op het wel en wee van de sector en dat zij met steun van publieke middelen de bulk van de acties zelf mag uitvoeren zonder één concreet afrekenbaar doel. Door als overheid opnieuw te kiezen voor ondersteuning van het monopolie van de sector wordt geen recht gedaan aan het belang van de omwonenden. De lusten zijn voor de telers, de lasten voor omwonenden, leefomgeving en natuur. Het al wankele vertrouwen in de overheid krijgt opnieuw een flinke knauw.

Overigens kregen wij op 8 februari nog een mailtje van [redacted] met de mededeling (letterlijke tekst):

> *In ons overleg van 24 november jl heb ik toegezegd in januari weer contact met jullie op te nemen in de hoop de start van de beoogde pilot te melden.*
> *Jammer dit is nog niet het geval. Zodra we van start kunnen gaan deel ik deze informatie.*

Wát gaat er dan van start?
Het blijft opmerkelijk en frustrerend hoe de overheid in haar schulp kruipt en haar kaarten niet op tafel wil leggen als burgers controversiële onderwerpen agenderen; voorbeelden te over de afgelopen jaren.
Is het dan zó moeilijk om burgers serieus te nemen?
Natuurlijk kan de pilot kan worden ingezet om uitvoering te geven aan de conclusies van het rapport uitgesproken en de actiepunten uit 'Tijd voor reflectie en handelen'.

Hoe verder? Nog is het niet te laat. De pilot is een uitgelezen mogelijkheid om een aantal zaken op het gebied van RO, relatie burger – overheid en duurzaamheid sierteelt onder de loep te nemen ánders dan 'hetzelfde doen met een ander sausje'. Wij hebben daar interessante voorstellen voor gedaan.

We zien uit naar een afspraak op korte termijn.

METEN
=
WETEN

Met vriendelijke en vastberaden groet,

Rob Chrispijn
Voorzitter

provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
Meten=Weten
t.a.v. de heer R. Chrispijn
[redacted]

Assen, 1 april 2021
Ons kenmerk 13/LG/2021000619
Behandeld door mevrouw [redacted] (0592) [redacted]
Onderwerp: Duurzame Bollenteelt en Gewasbescherming

Geachte heer Chrispijn,

In reactie op uw brief van 9 maart jl. bericht ik u het volgende:
Op dit moment werken wij, zoals u weet, met in de sector betrokken organisaties aan een aanvraag bij het ministerie van LNV voor het opzetten van een regionaal pilot-project in Drenthe.

Wij betreuren het met u, dat deze aanvraag nog niet gereed is; het is een complex proces omdat er verschillende partijen betrokken zijn en ook het inhoud geven aan de pilot kost meer tijd dan verwacht. Het indienen van de aanvraag is echter aanstaande.

De pilot bestaat in de aanvraag uit drie onderdelen:

1. Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verduurzaming van de lelieteelt, zoals weerbare rassen en een gezondere bodem.
2. Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket met een zo laag mogelijke milieubelasting.
3. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat met wederzijdse kennisdeling en begrip voor elkaars situatie;

Naast het verstrekken van informatie via nieuwsbrieven en dergelijke, zal de dialoog, zoals benoemd onder drie, verlopen via twee sporen:

Dialoog met inwoners en telers over de pilot
Zowel direct omwonenden als inwoners van de gemeente Westerveld, die niet direct omwonenden zijn, willen we goed informeren over de voortgang van de verschillende onderdelen in de pilot. Om die reden zullen tenminste twee keer per jaar dialoog bijeenkomsten worden georganiseerd. Hierbij zal informatie worden verstrekt over de voortgang van de pilot, kan hiervoor input worden geleverd en daarnaast kunnen andere onderwerpen aan de orde worden gesteld.

Dialoog tussen telers en omwonenden over bollenteelt in algemene zin
Periodiek zal daarom een dialoog plaats vinden tussen telers en omwonenden over de bollenteelt in algemene zin. Het doel hierbij is om knelpunten en oplossingen die gerelateerd zijn aan de teelt van lelies in de buurt van bewoning met elkaar te bespreken.

Zodra wij de goedkeuring van het ministerie van LNV op onze aanvraag hebben ontvangen zal ik u uitnodigen voor een gesprek.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,
namens dezen,

drs. J. Jumelet,
teammanager Landelijk Gebied

Bijlage(n):
/coll.

HLB
research and consultancy in agriculture

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
T.a.v. de Directeur P.A.V., De heer F. Kooiman
Bezuidenhoutseweg 3
2591 AC DEN HAAG

Wijster, 26-04-2021

Betreft: Programmavoorstel "Duurzame bollenteelt in Drenthe"

Geachte heer Kooiman,

Hierbij ontvangt u de aanvraag voor het programmavoorstel "Duurzame bollenteelt in Drenthe".
Dit programma is tot stand gekomen in gezamenlijkheid door De Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), Gemeente Westerveld, Provincie Drenthe, Ministerie van LNV, Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta), Agrifirm, CAV Agrotheek, WPA Robertus Alb. Groot, HLB research and consultancy in agriculture en de bloembollentelers die het convenant met de gemeente Westerveld hebben getekend.
HLB is door de partijen gevraagd op te treden als penvoerder en projectleider. De stuurgroep fungeert als opdrachtgever. De provincie Drenthe is gedelegeerd opdrachtgever en is voor de projectleider (HLB) het eerste aanspreekpunt.

De bollensector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu.
Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. Dit om in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen en om haar toonaangevende positie te behouden.

Met "De Toekomstvisie gewasbescherming 2030" beogen betrokken partijen deze ambitie extra kracht bij te zetten. In het uitvoeringsprogramma worden de stappen beschreven die nodig zijn om deze visie te realiseren. Het streven van de betrokken partijen is dat er in 2030 weerbare planten en teeltsystemen en een sterke verbinding tussen land- en tuinbouw en natuur zijn. De inzet van gewasbeschermingsmiddelen gebeurt conform de principes van geïntegreerde gewasbescherming, nagenoeg zonder emissies naar het milieu en nagenoeg zonder residuen op het product, zoals in de Toekomstvisie gewasbescherming verwoord.

HLB BV
Kampsweg 27
NL - 9418 PD Wijster

t. +31 (0) 593 58 28 28
e. info@hlbbv.nl
i. www.hlbbv.nl

IBAN: NL94RABO0190527218
BIC: RABONL2U
K.v.K: 52707768
BTW: NL8234.29.519.B.03

Op al onze offertes en overeenkomsten zijn de algemene voorwaarden van HLB van toepassing. U vindt deze voorwaarden op onze website.

Tegelijkertijd wordt er toegewerkt naar een nieuw en versterkt economisch perspectief. De inzet is om zo snel mogelijk via pilotprojecten te proberen de transitie in de praktijk te brengen en daarvan te leren.
Voor Drenthe heeft LNV dit als volgt verwoord: *"Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers"*. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.
Dit programmavoorstel is de uitwerking van het pilotproject in de provincie Drenthe en is bedoeld om samen verder te werken richting een duurzame en vitale teelt waar Drenthe en Nederland trots op kunnen zijn, nu en in de toekomst. Hierbij wordt ingezet op duurzame teelt van kwalitatief goede producten met respect voor de leefomgeving en een duidelijk verdienmodel voor de telers.
Bij de uitvoering van dit programma staat de agrarische ondernemer centraal en zijn samenwerking en dialoog met omwonenden, partijen in de keten en overheid essentieel om een nieuwe weg met succes te betreden.

De duur van het programma wordt in eerste instantie voorzien voor een periode van 3 jaar in de jaren 2021-2024. Na afloop van het programma wordt geëvalueerd of er een verlenging nodig is. Indien het programma succesvol is kan deze bijdragen aan een substantiële transitie in de lelieteelt. Een periode van 3 jaar kan te kort blijken om een voldoende resultaat op grote schaal te behalen dat kan worden geïmplementeerd bij andere telers van lelies.

Het volledige programmavoorstel is als bijlage 1 toegevoegd. Hierin zijn opgenomen de doelstellingen, de concrete aanpak en activiteiten, de governance structuur en een gedetailleerde begroting en financieringsoverzicht. De totale kosten zijn begroot op € 1.200.750,00 exclusief BTW.
Aan het ministerie van LNV wordt een bijdrage gevraagd van € 600.000,00 exclusief BTW voor een periode van drie jaar (2021-2024). Het programma wordt (letterlijk) breed gedragen en dat vertaalt zich in een gezamenlijke inspanning door alle betrokken partijen.
Medefinanciers zijn de provincie Drenthe, Gemeente Westerveld, middelendistributeurs, KAVB, HLB en alle betrokken bloembollentelers. Dit is tegelijkertijd een teken van grote betrokkenheid en de wil om met dit programma de bloembollenteelt een positieve impuls te geven in en met de omgeving.
In de rol als penvoerder en projectleider dient HLB hierbij het programmavoorstel in namens het consortium. HLB research and consultancy in agriculture is een kennisinstituut op het gebied van plant- en bodemgezondheid en een gevestigde naam in het ontwikkelen van kennis en vertalen en implementeren van deze kennis naar praktische toepassingen in het veld en voor de teler.
Met een enthousiast team van ruim 35 bestaande wetenschappers, onderzoekers, adviseurs, analisten en veldmedewerkers werken we aan de ontwikkeling en implementatie van duurzame oplossingen voor alle boeren. HLB is een besloten vennootschap, is BTW plichtig en maakt onderdeel uit van de HLB Group. Meer informatie over HLB is opgenomen in bijlage 2.

Op al onze offertes en overeenkomsten zijn de algemene voorwaarden van HLB van toepassing. U vindt deze voorwaarden op onze website.

HLB
research and consultancy in agriculture

Tot slot, ik hoop u hiermee van voldoende informatie te hebben voorzien maar ben uiteraard bereid tot nadere toelichting, mocht dat nodig zijn.

Ik zie uw reactie met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groet,

J.E.G. Peltjes
CEO HLB

HLB BV
Kampsweg 27
NL - 9418 PD Wijster

t. +31 (0) 593 58 28 28
e. info@hlbbv.nl
i. www.hlbbv.nl

IBAN: NL94RABO0190527218
BIC: RABONL2U
K.v.K: 52707768
BTW: NL8234.29.519.B.03

Op al onze offertes en overeenkomsten zijn de algemene voorwaarden van HLB van toepassing. U vindt deze voorwaarden op onze website.

Met Drents proefproject duurzame bollenteelt in de praktijk ervaring opdoen

Hoe kun je kwalitatief goede bloembollen telen waarmee je de leefomgeving zo min mogelijk belast? Hoe ontwikkel je systemen waardoor bloembollen minder vatbaar zijn voor ziektes? En hoe kom je tot oplossingen voor knelpunten die omwonenden ervaren bij de teelt van bloembollen? Deze vragen worden de komende drie jaar in de gemeente Westerveld onderzocht in het Drentse proefproject duurzame bollenteelt. Onderzoekers, overheden en middelenleveranciers willen samen met telers en inwoners in de praktijk de nodige kennis en ervaringen opdoen. Dit moet niet alleen in Drenthe, maar in heel Nederland, leiden tot een meer duurzame en vitale bollenteelt met respect voor en door de leefomgeving.

In het landelijke Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030 is Drenthe opgenomen als regionaal proefgebied. Inmiddels is onder regie van de provincie Drenthe het programmavoorstel opgesteld. De totale kosten zijn geraamd op € 1.200.000,--. Gedeputeerde Staten hebben besloten om €100.000,-- subsidie beschikbaar te stellen. De andere deelnemende partijen dragen gezamenlijk €500.000,-- bij en het ministerie van LNV is een bijdrage van €600.000,-- gevraagd. Zodra het project start, worden inwoners betrokken.

Leefbaar platteland

Bij een deel van de inwoners bestaat bezorgdheid over het effect van gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens, maar ook op de natuur en het (leef)milieu. In de gemeente Westerveld heeft dit de afgelopen jaren geleid tot spanningen en onbegrip tussen telers en inwoners. Wethouder De Haas: “Bij de uitvoering van het proefproject zijn samenwerking en dialoog met alle betrokkenen essentieel: telers, inwoners, aanwonenden van agrarische percelen, partijen in de keten en de verschillende overheden. Samen hebben we de verantwoordelijkheid om het platteland leefbaar te houden en te zorgen voor een fijne leefomgeving met respect voor elkaar”. Gedeputeerde Henk Jumelet vult aan: “We beginnen in Westerveld natuurlijk niet op nul. Er vinden in Drenthe en Nederland allerlei initiatieven plaats om de bollenteelt te verduurzamen. Met deze pilot gaan we daarmee weer een stap verder in het onderzoeken naar wat helpt om die omslag naar meer duurzame teelt te bereiken. Dat kan zitten in het verfijnen van teelttechnieken en het toepassen van middelen die minder belastend zijn, maar ook oog hebben voor ieders belang voor een leefbaar platteland. Deze pilot biedt de kans om die weg samen te bewandelen.”

Kennis en ervaringen delen

Janny Peltjes van HLB research and consultancy in agriculture: “We gaan samen met alle betrokkenen de uitdaging aan om een belangrijke stap te zetten in verdere verduurzaming van de bollenteelt en gezonde leefomgeving. Vooral het woord samen en in nauwe betrokkenheid met de omgeving maakt deze pilot uniek. De komende drie jaar wordt heel veel onderzocht, kennis gedeeld en vooral ervaren wat werkt in de praktijk. Hierbij kun je denken aan verhogen van de bodemweerbaarheid, middelen die het milieu sparen, inzet van sterke soorten, monitoringsystemen, meer biodiversiteit en akkerrandenbeheer. Eén van de telers is Albert Joling. Hij vertelt: “We willen zeker mee doen aan het programma duurzame

bollenteelt. Het is een hele mooie kans om te kijken hoe we de bollenteelt nog duurzamer kunnen maken zonder kwaliteitsverlies. Verschillende bollentelers hebben ideeën ingebracht en deze kunnen we allemaal gaan proberen. Hierbij moet je denken aan stroken tussen lelies voor een natuurlijke plaagbestrijding, nieuwe schonere gewasbeschermingsmiddelen of gewasbeschermingsmiddelen die (nog) niet in de lelieteelt gebruikt mogen worden, maar wel minder milieubelastend zijn dan het bestaande assortiment."

Ook de KAVB, de landelijke brancheverenigingvan de bloembollensector, werkt mee aan het Drentse proefproject. Zij is op meerdere plekken in Nederland met haar kwekers en telers bezig met onderzoeksprojecten om de bollenteelt verder te verduurzamen. Door het uitwisselen van de diverse resultaten levert dat een mooie bijdrage aan de gezamenlijke kennisontwikkeling.

Het pilotproject in de gemeente Westerveld is opgesteld door HLB research and consultancy in agriculture, Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), Gemeente Westerveld, provincie Drenthe, Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta), Agrifirm, CAV Agrotheek en WPA Robertus en Alb.Groot.

Agendapunt voor de vergadering van Gedeputeerde Staten van Drenthe

Statenbrief

Algemene gegevens	
Opsteller	, tst.
Team	Landelijk Gebied
Datum	22 april 2021
Uiterste behandeldatum in GS: 27 april 2021 *Toelichting: in verband met het teeltseizoen in relatie tot de start van de uitvoering van de maatregelen in het programma.*	

Teammanager
Jordan Jumelet
Paraaf en advies *Akkoord:* *Bespreken:*

Verwijzing naar speerpunt coalitieakkoord/programma begroting
2. Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven

Akkoord portefeuillehouder
Henk Jumelet

Intern voorbereid met
1. - WBM
2. – 3P
3. - FPC
4. – S&I

Akkoord provinciesecretaris
Wim Brenkman

Communicatie

Archivering	
Soort overeenkomst: *Looptijd overeenkomst:*	Niet van toepassing
Datum:	*Registratienummer:*
	nr.
	nr.

Communicatie
Openbaar: Ja, later. Openbaar moment in afstemming met
Persbericht: Ja, later moment in afstemming met

Onderwerp

Programma duurzame bollenteelt in Drenthe

Advies

1. Deel te nemen aan het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
2. Een bedrag van € 100.000,-- beschikbaar te stellen als subsidie voor het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
3. Aan de teammanager van S&I toestemming te verlenen om de subsidieaanvraag van HLB research and consultancy in agriculture voor het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe in mandaat af te doen.
4. Dit bedrag te dekken uit het budget Toekomstgerichte Landbouw voor € 90.000,-- en uit het budget KRW, Onderzoek grondwatersystemen voor € 10.000,--.

5. In te stemmen met de brief aan Provinciale Staten.

Beslissing GS

Inleiding

a. Algemeen

De bollenteelt is voor Nederland economisch van groot belang. Wereldwijd is ons land de grootste producent van bloembollen. De laatste jaren nemen de zorgen van maatschappelijke organisaties en omwonenden echter toe over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens, maar ook op de natuur en het (leef)milieu.

De sector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu. Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. Dit om in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen en om haar toonaangevende positie te behouden.

Op landelijk niveau zijn deze stappen door LNV vertaald in de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 en concreet uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030. Vanuit dit programma wordt toegewerkt naar een duurzame productie met weerbare planten en teeltsystemen, waardoor ziekten en plagen veel minder kansen krijgen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zo veel mogelijk te beperken.

In Drenthe is Westerveld door het ministerie van LNV aangewezen als één van de proefgebieden binnen het Uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030. Ook in Westerveld zijn er toenemende zorgen over het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen. In deze gemeente heeft dit de afgelopen jaren geleid tot spanningen en onbegrip tussen telers en omwonenden. Daarom hebben wij In 2019 het initiatief genomen voor een bestuurlijk overleg met overheden en andere partners, om te komen tot verduurzaming van de sector met de nadruk op het verbeteren van de milieu- en gezondheidsaspecten. De uitkomst hiervan is dat er onder de regie van de provincie, op verzoek van LNV, en samen met andere partners een pilot zal worden gestart. Deze bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt.
2. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie;
3. Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket met een lagere milieubelasting.

Samen met de telers en de andere partners willen wij komen tot een duurzame landbouw die voldoet aan de doelstellingen van het ministerie van LNV zoals weergegeven in de toekomstvisie.

b. Europese aspecten

De steunverlening dient nog te worden getoetst aan de Europese staatssteunregels.

Economie/werkgelegenheid

De bollenteelt is een sector waar verhoudingsgewijs per hectare veel werkgelegenheid biedt, veelal in de vorm van seizoensarbeid. De teelt is arbeidsintensief en kent een hoge financiële omzet.

c. Participatie

Het programma is een samenwerking met het ministerie van LNV, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta, de KAVB, HLB en middelendistributeurs. Al deze partners zijn vertegenwoordigd in het programma en werken mee aan de totstandkoming van het programma en dragen de doelstellingen uit. De ambitie van de partners binnen dit programma is om praktische toepasbare kennis, met samenwerking en daarmee draagvlak te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem.

Advies

1.Deel te nemen aan het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
2. Een bedrag van € 100.000,-- beschikbaar te stellen als subsidie voor het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
3. Aan de teammanager van S&I toestemming te verlenen om de subsidieaanvraag van HLB research and consultancy in agriculture voor het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe in mandaat af te doen.
4. Dit bedrag te dekken uit het budget Toekomstgerichte Landbouw voor € 90.000,-- en uit het budget KRW, Onderzoek grondwatersystemen voor € 10.000,--.
5. In te stemmen met de brief aan Provinciale Staten.

Doelstelling uit de begroting

2.1.01 Werken aan een toekomstgerichte landbouw

Argumenten

1.1 Het programma duurzame bollenteelt Drenthe geeft uitvoering aan de ambities voor een Toekomstgerichte Landbouw in Drenthe en de realisatie van de Europese doelstellingen in de Kaderrichtlijn Water (KRW).

Het gaat daarbij om de ambitie van de provincie met het oog op het verduurzamen en innoveren van de landbouw. Het programma draagt tevens bij aan (kennis over) de vermindering van emissies naar het milieu, waardoor het oppervlaktewater en het grondwater minder worden belast.

1.2 Kennisontwikkeling leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt.

In de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 is de doelstelling opgenomen om te komen tot weerbare planten en teeltsystemen waarbij geen of nagenoeg geen chemische gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn. Dit betekent ook dat rassen geteeld worden die beter be-

stand zijn tegen virussen en schimmels. In samenwerking met onderzoeksinstituten en middelenfabrikanten komen we zo tot een milieuvriendelijkere gewasbescherming.

1.3 Zo bevorderen we de dialoog tussen telers en omwonenden zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie.

Betrokkenen gaan met elkaar het gesprek aan met betrekking tot de lelieteelt in de buurt van bewoning, in navolging van de stappen die al genomen zijn.

1.4 Zo werken we aan het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelen pakket zonder of met een geringe milieubelasting.

Er zijn meerdere middelen met een lagere milieubelasting beschikbaar in andere sectoren die als onderdeel van geïntegreerde gewasbescherming heel goed in de teelt van lelies toegepast kunnen worden en die bij toepassing zullen leiden tot een lagere milieu impact door de lelieteelt. Om tot een lagere milieubelasting te komen moeten overheden goed samenwerken met de telers (risico op misoogsten) en het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb), de instantie die gaat over toelating van gewasbeschermingsmiddelen.

2.1 Het programma geeft uitvoering aan het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030

In het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 benoemd de Minister als actie "het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers" Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.

3.1 Om de besluitvormingsprocedure te versnellen wordt gebruik gemaakt van het verruimde mandaat voor de verlening van een incidentele subsidie. Daarbij neemt u op basis van vier criteria (aanvrager, planning, onderwerp en bedrag) een besluit. De subsidieaanvraag is inmiddels ontvangen. Er dient echter nog een subsidietechnische en juridische toetsing plaats te vinden. Omdat sprake is van mogelijke steunverlening door meerdere overheden aan dit programma heeft deze beoordeling nog niet (volledig) plaats kunnen vinden.4.1 Met onze bijdrage komen we samen met de partners tot een evenwichtige investering in het programma.

Uitvoeren van dit driejarige programma kost veel geld en het ministerie van LNV is bereid een groot deel van de kosten voor haar rekening te nemen. Van de overige partners wordt ook een bijdrage verwacht en daar hoort de provincie Drenthe als mede-initiatiefnemer van dit proces ook een bijdrage aan te leveren.

5.1 *Met de bief worden de Provinciale Staten geïnformeerd over het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe*

Tijdsplanning

Het programma zal in eerste instantie drie jaar duren.

Financiën

Wordt uit de bestaande begroting gedekt.
Het betreft een bedrag van € 90.000,-- ten laste van het budget Toekomstgerichte Landbouw (budget 3730304/440636 Versterking van de landbouw & agribusiness) voor het begrotingsjaar 2021. En een bedrag van € 10.000,-- ten laste van project KRW, Onderzoek grondwatersystemen prestatienummer 3400116, projectnummer 62020204, taak 01, kostensoort 423014.

Bijlagen

0. Brief aan Provinciale Staten
1. Programmavoorstel Duurzame bollenteelt Drenthe

Risico's

Niet van toepassing.

Kanttekeningen vanuit de organisatie

Niet van toepassing.

Tekst openbare besluitenlijst

Onderwerp: Programma duurzame bollenteelt in Drenthe
Tekst: Het college van GS heeft op een totaalbedrag van 100.000 euro cofinanciering beschikbaar gesteld voor de start en uitvoering van een driejarig programma duurzame bollenteelt in Drenthe geïnitieerd vanuit LNV. Hiermee willen zij een verduurzaming van de lelieteelt stimuleren, waarbij zo min mogelijk chemische gewasbeschermingsmiddelen gebruikt worden.

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, @
Ons kenmerk @
Behandeld door team Landelijk Gebied (0592) 36 55 55
Onderwerp: Deelname aan Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe
Status: .Ter informatie

Geachte voorzitter/leden,

De bollenteelt is een belangrijke economische activiteit. Wereldwijd is ons land de grootste producent van bloembollen. De laatste jaren nemen de zorgen van maatschappelijke organisaties en omwonenden echter toe over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens, maar ook op de natuur en het (leef)milieu.

De sector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu. Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. Dit om in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen, vragen rondom gezondheid en om haar toonaangevende positie te behouden.

Op landelijk niveau zijn deze stappen door LNV vertaald in de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 en concreet uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030. Vanuit dit programma wordt toegewerkt naar een duurzame productie met weerbare planten en teeltsystemen, waardoor ziekten en plagen veel minder kansen krijgen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zo veel mogelijk te beperken.

In Drenthe is de gemeente Westerveld door het ministerie van LNV aangewezen als één van de proefgebieden binnen het Uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030. Er lopen in dit kader verschillende initiatieven in Nederland, waarbij tussen de initiatieven kennisuitwisseling plaatsvindt.

Na een goed bezochte informatieavond in juli 2019 hebben wij opdracht gegeven voor een onderzoek onder omwonenden van bollenpercelen, georganiseerde bewoners en telers om te komen tot een oplossing voor de toenemende polarisatie in de verhouding tussen inwoners en telers. Dit heeft geleid tot het rapport “Uitgesproken”, waarin

een aantal aanbevelingen staat die breed worden herkend en voor het Ministerie van LNV mede aanleiding zijn geweest in het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 de volgende actie te formuleren:
“Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.”

Pilot Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe
HLB research and consultancy in agriculture (HLB), de Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), het waterschap Drents Overijsselse Delta, de gemeente Westerveld en de provincie Drenthe hebben het programmavoorstel voor deze regionale pilot uitgewerkt in het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe. De gezamenlijke ambitie binnen dit programma is om praktisch toepasbare kennis, met samenwerking en daarmee draagvlak, te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem. Geprobeerd wordt om de teelt zo duurzaam en weerbaar mogelijk te krijgen en overlast en negatieve beïnvloeding van de water-, bodem- en luchtkwaliteit te voorkomen. Dit op een manier die toepasbaar is in een rendabele bedrijfsvoering en die op dat moment binnen het proces richting een weerbare emissievrije teelt de beste resultaten geeft.

Het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt;
2. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie;
3. Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket met een lagere milieubelasting.

De totale kosten voor het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe bedragen €1.200.000,--. De pilot zal grotendeels, voor een bedrag van €600.000,-- gefinancierd worden vanuit het ministerie van LNV. Wij hebben hiervoor een bijdrage van €100.000,-- als cofinanciering beschikbaar gesteld. De overige partners dragen gezamenlijk in totaal €500.000,-- bij.

Wij houden u uiteraard op de hoogte van de ontwikkelingen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

Bijlage: programmaplan Duurzame Bollenteelt in Drenthe

provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
mevrouw M. Bakker

(i.a.a. de overige Statenleden)

Assen, 17 september 2018
Ons kenmerk 2018002063
Behandeld door de heer (0592)
Onderwerp: Uitstel beantwoording vragen ex artikel 41 Reglement van orde inzake ontwikkelingen in de bollenteelt

Geachte mevrouw Bakker,

In uw brief van 28 augustus 2018 hebt u vragen gesteld over de ontwikkelingen in de bollenteelt.
Hierbij informeren wij u dat de normale termijn van beantwoording zal worden overschreden, omdat wij nader onderzoek moeten doen naar de mogelijkheden die er zijn om de verduurzaming van de bollenteelt te stimuleren.

De brief met de beantwoording van uw vragen kunt u vóór 1 november 2018 tegemoet zien.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, secretaris a.i.

, voorzitter

.coll.

Aan de voorzitter van Provinciale Staten van Drenthe,

Mevrouw J. Klijnsma

Per mail: statengriffie@drentsparlement.nl

Betreft: Schriftelijke vragen over pilot onderzoek naar Duurzame bollenteelt en gewasbescherming (n.a.v. de ingekomen brieven (LIS B9) van Meten=Weten dd. 9 maart 2021 en (LIS A24) (uw kenmerk 13/LG/2021000619) van drs. J. Jumelet, teammanager landelijk Gebied namens GS dd. 1 april 2021).

Assen, 16 april 2021.

Geachte mevrouw Klijnsma,

D66 en PvdD maken zich zorgen over de participatie (of het ontbreken er van) van inwoners bij de pilot onderzoek naar Duurzame bollenteelt en gewasbescherming.

In de commissievergadering OGB van 7 april jl. heeft de fractie van D66 vragen gesteld n.a.v. bovengenoemde brief van Meten=Weten waarin wij een grote machteloosheid en radeloosheid van inwoners lezen. De antwoorden die we hebben gekregen geven ons onvoldoende duidelijkheid op de gestelde vragen en de inhoud van de genoemde pilot.

1: Waarom kan er niet meer duidelijkheid worden gegeven rondom de inhoud van de pilot?
2: Waarom is Meten=Weten niet betrokken bij de opzet van de pilot?
3: Wat is de stand van zaken van de pilot?

In de brief wordt ook het rapport Uitgesproken genoemd. Worden de uitkomsten genoemd in dit rapport meegenomen in de opdracht van de pilot?
4: Zo ja, hoe?
5: Zo nee, waarom niet?

In de brief van dhr. Jumelet aan Meten=Weten wordt de pilot beschreven. De aanvraag bij LNV voor het opzetten van een regionaal pilotproject in Drenthe behelst de volgende drie onderdelen:

-Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verduurzaming van de lelieteelt, zoals weerbare rassen en een gezondere bodem.

-Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket met een zo laag mogelijke milieubelasting.

-Bevordering van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat met wederzijde kennisdeling en begrip voor elkaars situatie.

6: Waarom is de opdracht zo beperkt opgezet?

Vele omwonenden hebben zich verenigd in de groep Meten=Weten. Binnen Meten=Weten is veel kennis opgebouwd over deze thematiek.

7: Waarom wordt Meten=Weten niet genoemd als gesprekspartner in deze pilot?

8: Omwonenden is te beperkt. De problematiek rondom lelieteelt treft meer mensen dan alleen de omwonenden. Waarom is de opdracht beperkt tot omwonenden als gesprekspartner?

9: Wij ontvangen graag een copy van de opdracht en de (concept) tekst van de pilot.

Namens de fracties van D66 en PvdD,

Renate Zuiker,

Anry Kleine Deters.

Date : 22-3-2021 10:12:47
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@kavb.nl, "Janny Peltjes"[redacted]@hlbbv.nl
Cc : "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@minlnv.nl, "[redacted]gemeentewesterveld.nl
Subject : aanvraag Duurzame bollenteelt Provincie Drenthe

Hoi [redacted]

Zoals net besproken: de aanvraag kan je formeel indienen via ons loket: https://www.provincie.drenthe.nl/loket/subsidieloket/subsidie-aanvragen/ Je kan hiervoor de algemene aanvraagformulier gebruiken (omdat we geen subsidieregeling voor deze bijdrage hebben).
Mocht je subsidietechnische vragen hebben naar aanleiding van de aanvraag kan je je ook rechtstreeks wenden tot mijn collega [redacted] van team subsidies, hij is op de hoogte dat er een aanvraag komt (zie cc).

Gevraagde bijdrage provincie 100.000,--

We zien de aanvraag graag een deze dagen tegemoet.

Groeten,
[redacted]

Date : 11-1-2021 16:53:41
From : @gemeentewesterveld.nl
To : " @drenthe.nl, " @drenthe.nl
Subject : Aanvullingen actielijnen

Dag en

Zoals vorige week aangegeven hebben we vanochtend de teksten van de actielijnen nog even besproken in het portefeuillehouders overleg. Vorige week hadden we daar al een voorzetje toe gedaan.

Hieronder de tekst zoals we dat (vanuit Westerveld) graag terug zouden zien in het stuk:

> *De lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden*
> Telers zullen in de praktijk gaan testen wat werkt om de bollenteelt te verduurzamen. Dit biedt gelegenheid voor het open en transparant betrekken van omwonenden en andere geïnteresseerden. Het doel is dat telers geïnteresseerden laten meekijken in de verduurzaming en hun uitleg geven over de ontwikkelingen.
>
> *De lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning*
> Naast de proeven, blijft ook de huidige teelt bestaan. Ook daarover willen we de dialoog op gang brengen tussen telers en omwonenden. We willen een plek bieden waar telers en omwonenden periodiek met elkaar in gesprek kunnen gaan over onderwerpen die de samenwerking tussen telers en omwonenden betreffen. Doel is dat betrokkenen met elkaar het gesprek aangaan om te komen tot een plan van aanpak voor problemen die gerelateerd zijn aan de teelt van lelies in de buurt van bewoning, in navolging van de stappen die al genomen zijn. Het gaat om uitvoerbare oplossingen die tegemoetkomen aan de wensen en/of bezwaren van de omwonenden en tegelijkertijd inpasbaar zijn in een rendabel weerbaar teeltsysteem dat voldoet aan de eisen van een teler. Partijen worden hierin ondersteund door een ervaren, onafhankelijke gespreksleider.

We horen graag of jullie je er zo ook in kunnen vinden en/of dit mee kunnen nemen.

Groet,

GEMEENTE WESTERVELD | Postbus 50, 7970 AB Havelte | Raadhuislaan 1, 7981 EL Diever
T 14 0521 | **F** (0521) | **E** info@gemeentewesterveld.nl | **I** www.gemeentewesterveld.nl | @gem_westerveld

****
Disclaimer:
De informatie verzonden met dit e-mail bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van de informatie kennis te nemen, is verboden. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, (a) is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden, niet toegestaan, en (b) wordt u verzocht de afzender daarvan op de hoogte te brengen en het bericht te vernietigen.
De Gemeente Westerveld staat niet in voor de juiste en volledige overbrenging van de inhoud van een verzonden e-mail, noch voor tijdige ontvangst daarvan.
Dit onderschrift is tevens het bewijs dat de email is gescand op virussen.
****

Notitie vervolgstappen vanuit samenwerking rondom het vraagstuk gewasbeschermingsmiddelen

Ten behoeve van: poho

Deze notitie is bedoeld om na de gesprekken en inventarisatie die geleid hebben tot het rapport "Uitgesproken" tot uitvoering te komen van een aantal aanbevolen acties. Dit zetten wij in gang op basis van een probleemschets en vervolgens het bepalen van het doel om te komen tot uitvoering van de (geprioriteerde) acties onder meer op basis van offertes uit het 'veld'.

Probleem: de toenemende zorg van omwonenden en de agrarische ondernemers (in eerste instantie gericht op de bollenteelt) over het gezamenlijk gebruik van de leefomgeving.

Doel: het verminderen van de zorgen en het wegnemen van de onrust bij agrarische ondernemers en inwoners over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de gezamenlijke leefomgeving.

Stap 1: De gesprekken en inventarisaties, die geleid hebben tot het rapport "Uitgesproken" nader in beeld brengen om tot een vervolg te komen van een aantal aanbevelingen uit het rapport.

Stap 2: De brief van de minister van LNV gebruiken als aanzet om te komen tot een aantal gebiedsgerichte pilots. We richten ons vooral op mogelijke maatregelen voor verduurzaming van de bollenteelt, akkerranden en communicatie daarover tussen omwonenden die op korte termijn kunnen worden gestart.
Vanuit het doel verduurzaming van de bloembollenteelt draagt de pilot bij aan de volgende doelstellingen:

- Verbeteren van de verhoudingen tussen omwonenden en agrariërs;
- Serieus nemen van de zorgen die er zijn en worden geuit;
- Beperken van de mogelijk schadelijke effecten van gewasbeschermingsmiddelen op de humane gezondheid en het milieu;

Stap 3. Opzet

Wij willen met de uitvoering van de pilot komen tot maatregelen die de zorgen van de omwonenden over de blootstelling beperken. Daarbij moet deze pilot bijdragen aan het verbeteren van de sociaal maatschappelijke cohesie en communicatie zodat de onderlinge verhoudingen verbeteren en het platteland leefbaar blijft.

Stap 4: Opzet uitvoering

Vanuit de samenwerking is een voorstel gedaan om een koepelproject op te zetten van waaruit een aantal acties uitgevoerd kunnen worden. Hiermee kunnen we laten zien dat er serieus gewerkt wordt aan de oplossing van het vraagstuk.
Er is door diverse betrokken partijen vanuit het veld in een kort tijdbestek een document met ideeën uitgewerkt om inzicht te krijgen in de wijze waarop wij als overheden telers kunnen ondersteunen bij het verduurzamen van de teelt.

Stap 5: Uitvoering pilot

Voor een effectieve aansturing van de pilot en de afstemming en communicatie wordt voorgesteld om voor de uitvoering van de pilot een stuurgroep in te richten, bestaande uit vertegenwoordigers van provincies, gemeenten, WDOD, KAVB en één agrarische ondernemer. De rol van de stuurgroep is het beoordelen van en op hoofdlijnen en op proces aansturen van de ingediende projectvoorstellen. Wij stellen voor de KAVB de secretaris van deze stuurgroep te laten zijn en hiermee regisseur/coördinator.

Stap 6: Financiën.
Voor de financiering van de pilot wordt voorgesteld om te kijken of er een verdeelsleutel van de kosten kan worden gerealiseerd tussen de verschillende overheden.
Adviseurs, onderzoeksinstellingen en de KAVB kunnen subsidieaanvragen voor de pilot indienen bij de overheid. Daarnaast zal door de gezamenlijke partijen moeten worden gezocht naar cofinanciering of subsidieaanvragen voor de pilot en of voor specifieke projecten via andere kanalen (zoals DAW) kunnen worden ingediend.
De rol van de stuurgroep in de subsidieaanvragen moet nog verder uitgewerkt worden.

Stap 7: Communicatie
Voorgesteld wordt om een communicatieplan op te stellen nadat de keuze is gemaakt op welke wijze de pilot wordt vormgeven. Het communicatieplan wordt vooraf aan de vier overheden voorgelegd ter goedkeuring.
Opgemerkt wordt dat de projectindieners zelf verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de projecten. De communicatie over de projecten is onderdeel van de pijlers en ligt primair bij de stuurgroep voor de uitvoering.

Stap 8: voorleggen aan Bestuurlijk overleg met de volgende beslispunten
Gevraagd wordt in te stemmen met de volgende punten:

1. Het uitwerken van de in de notitie genoemde kansrijke projecten tot een pilot waarvan de uitwerking op korte termijn zal worden voorgelegd aan de bestuurlijke tafel voor akkoord.
2. Zoeken naar overheid- en cofinanciering voor de financiering van de pilot.
3. Een verdeelsleutel vaststellen tussen de overheden van bijvoorbeeld 40 % LNV, 35 % Provincies 20 % gemeenten en 5 % waterschap.
4. Het opstellen van een communicatieplan voor de uitvoering van de pilot.
5. Het instellen van een eigen stuurgroep voor de pilot die verantwoording aflegt in dit bestuurlijk overleg (bestaande uit de provincie, gemeente, WDODelta, KAVB en één teler).
6. Het instellen van een projectgroep voor de pilot bestaande uit de betrokken partners die een bijdrage leveren aan de pilot.
7. De ambtelijke werkgroep voor dit bestuurlijk overleg vormen (bestaande uit LNV, Provincie Drenthe, Provincie Overijssel, één vertegenwoordiger van de gemeenten in Drenthe, één vertegenwoordiger van de gemeenten in Overijssel en waterschap Drents Overijsselse Delta).
8. Het op relevante momenten uitnodigen van de KAVB voor deelname aan de ambtelijke werkgroep.

Op relevante beoordelings- en beslismomenten over de uitvoering van de pilot de voorzitter van de KAVB namens de sector vragen deel te nemen aan het bestuurlijk overleg van provincies, gemeenten en waterschap. Vooral als het gaat om zaken die een bredere impact kunnen hebben.

Date : 1-11-2020 20:05:39
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : [redacted]@icloud.com" [redacted]l@icloud.com
Cc : [redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl
Subject : acties ambtelijk overleg M=W en provincie

Beste [redacted]

Hierbij nog even de acties die we tijdens het overleg met jullie hebben afgesproken:

Acties:
1. M=W kijkt nog even welke punten in de ambtelijke reactie niet besproken zijn en de volgende keer nog met elkaar willen bespreken

2. Een paar punten hebben een ruimtelijke ordening component. De provincie zal intern met collega's van Ruimte deze punten delen.

3. Het voorstel van een pilot Duurzame gewasbescherming Drenthe wordt op dit moment vormgegeven. Belangrijke doelstelling zal zijn het ontwikkelen van kennis die kan leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt. En het bevorderen van de dialoog tussen telers en bewoners. Binnen een pilot van drie jaar kan je een stap maken, maar je kan niet alles. Het rapport Uitgesproken gaat de ambitie verder dan in de pilot kan worden opgepakt. De provincie neemt het initiatief om te kijken welke zaken verder verkend kunnen worden (concrete pilot spoor 1 en verdere verkenning spoor 2 in de vorm van een proces).

4. Rol M=W nader bespreken in het volgend overleg

NB. zoals tijdens ons telefoongesprek aangegeven zal collega [redacted] verder contact met jullie opnemen

Groeten,
[redacted]

Agenda BO gewasbescherming	provincie Drenthe
Datum	31-01-2020
Overleg datum	4 februari 2020 15:00 uur Provinciehuis te Assen
Opsteller	en
Onderwerp	Agenda-voorstel BO gewasbeschermingsmiddelen 4 februari 2020

Deelnemers: G.H. ten Bolscher (gedeputeerde Overijssel), B. Jaspers-Faijer (wethouder gemeente Ommen), A. te Rietstap (wethouder gemeente Hardenberg), (min. LNV) (min. LNV), J. de Haas (wethouder gemeente Westerveld), B.Bouwmeester (VDG), H. Peereboom (waterschap DOD), H. Jumelet (gedeputeerde provincie Drenthe) H. Kuipers (gedeputeerde provincie Drenthe), (gemeente Westerveld), (provincie Overijssel), (gemeente Hardenberg), (gemeente Ommen), (waterschap DOD), (provincie Drenthe), (provincie Drenthe) en (provincie Drenthe)

Agenda:

1. Opening door Henk Jumelet

2. Mededelingen (*LNV zal stavaza Uitvoeringsprogramma gewasbescherming aangeven)*

3. Verslag BO d.d.28 oktober 2019

4. Notitie stappenplan (incl. beslispunten): bijgevoegd

5. Brede bijeenkomst – inhoud en datumvoorstel

6. Afsluiting

Memo BO gewasbescherming	provincie Drenthe
Datum	27-8-2019
Overleg datum	6-9-2019
Opsteller	en
Onderwerp	Overleg terugkoppeling verkennende gesprekken gewasbeschermingsmiddelen

Deelnemers: G.H. ten Bolscher (gedeputeerde Overijssel), B. Jaspers-Fraijer (wethouder gemeente Ommen, A. te Rietstap (wethouder gemeente Hardenberg), (min. LNV) (min. LNV), J. de Haas (wethouder gemeente Westerveld), H. Jumelet (gedeputeerde Drenthe) H. Kuipers (gedeputeerde Drenthe), (gemeente Westerveld), (provincie Drenthe), (provincie Drenthe)

Agenda:

1. **Opening:** door Henk Jumelet
2. **Voorstelrondje**
3. **Presentatie onderzoek verkennende gesprekken gewasbeschermingsmiddelen**
4. **Vragen**
5. **Conclusies en Vervolg**

provincie Drenthe

MEMO

Aan : Hans Kuipers en Henk Jumelet
Afschrift :
Van : (toestelnummer:)
Datum : 23 oktober 2019
Onderwerp : Agenda BO gewasbescherming d.d. 28 oktober

Op basis van de afspraken in het Overleg van 11 oktober jl. kom ik tot de volgende agenda.

1. Opening en welkom

2. Mededelingen

3. Bespreken inzet in het vervolgtraject op basis van A4-tjes (afspraak gemaakt in vorige BO)
   Wat kunnen we meegeven aan de minister ten behoeve van het AO in de tweede kamer van 31 oktober a.s.?

4. (Proces) afspraken – hoe verder?
Belangrijk is om te komen tot afspraken over wie wat gaat doen. Onderstaand punt is op 11 oktober niet besproken.

- Aanstellen kwartiermaker – stel een persoon aan die de mogelijkheden onderzoekt om pilots uit te werken. LNV heeft aangeboden om experimenteerruimte beschikbaar te stellen om daadwerkelijk pilots vorm te geven. De provincie kan de AND inhuren om het in de praktijk te brengen en de financiële middelen halen uit een gebiedsfonds.
  Afspreken dat LNV en provincie Drenthe dit uitwerken

5. Vervolgacties
   - o.a. plannen brede bijeenkomst medio november; wat gaan we daar agenderen?

6. Afsluiting

provincie Drenthe

[redacted]

provincie Drenthe

MEMO

Aan : Deelnemers Bestuurlijk Overleg gewasbescherming
Afschrift :
Van : en
Datum : 9 oktober 2019
Onderwerp : Agenda BO gewasbescherming d.d. 11 oktober

Hierbij doen wij u de agenda voor het Bestuurlijk Overleg gewasbescherming toekomen.

Plaats van handeling: GS kamer, provinciehuis Drenthe, Westerbrink 1, 9405 BJ Assen
Datum: 11 oktober 2019
Tijd: van 14.30 tot uiterlijk 16.30 uur

Agenda:

1. Opening en welkom

2. Mededelingen

3. Presentatie rapport “Uitgesproken” en mogelijkheid tot stellen vragen

4. Vaststelling rapport

5. Publicatie rapport

6. (Proces) afspraken – hoe verder?

6. Vervolgacties
   - o.a. plannen brede bijeenkomst

7. Afsluiting

Agendapunt voor de vergadering van Gedeputeerde Staten van Drenthe

Voor schriftelijke afdoening toezeggingen in Staten en Statencommissies

Algemene gegevens	
Opsteller	tst.
Team	Plattelandsontwikkeling
Datum	woensdag 11 maart 2020
Uiterste behandeldatum in GS: 24 maart 2020 *Toelichting: Gelijktijdig met behandeling schriftelijke vragen aan GS door Statenfractie Groen Links*	

Teammanager
Jordan Jumelet
Paraaf
Bespreken:

Verwijzing naar speerpunt coalitieakkoord/programma begroting
2. Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven

Akkoord portefeuillehouder
Henk Jumelet

Intern voorbereid met
1 - NW
2 - BC
3.

Akkoord provinciesecretaris
Wim Brenkman

Archivering	
Datum:	*Registratienummer:*
	nr.
	nr.
	nr.

Communicatie
Openbaar: Ja, later. Openbaar vanaf na afdoening in PS
Persbericht: Nee
Bekendmaking: Niet van toepassing

Onderwerp

Afdoening toezegging gedaan in de vergadering van Provinciale Staten van 11 maart 2020 over beantwoording Statenvragen PvdD inzake bollenteelt

Advies

In te stemmen met de brief aan Provinciale Staten.

Beslissing GS

Met opmerkingen [PD1]: Gebruik dit sjabloon voor het schriftelijk afdoen van toezeggingen van GS die gedaan zijn in een vergadering van PS of een Statencommissie.

Met opmerkingen [PD2]: Het kan hier ook gaan om een directeur, concernprogrammamanager, concernprojectleider of de provinciesecretaris. Als dat het geval is, dit kopje s.v.p. aanpassen.

Met opmerkingen [PD3]: Vermeld de datum waarop het stuk gereed is.

Met opmerkingen [PD4]: De paraaf staat voor een correcte procesgang, goede kwaliteit en juiste afstemming van het GS-stuk.

Met opmerkingen [PD5]: Als er een uiterste behandeldatum in GS is, geef die datum dan aan en vermeld dan altijd bij de toelichting de reden daarvan.

Met opmerkingen [PD6]: Geef hier aan in welke relatie het stuk staat tot het collegeakkoord dan wel de begroting. Vermeld het nummer en de naam van het speerpunt uit het collegeakkoord / het nummer en de naam van het programma uit de begroting.

Met opmerkingen [PD7]: De bestuurlijk portefeuillehouder is akkoord met de inhoudelijke koers van het stuk en brengt het GS-stuk in.

Met opmerkingen [PD8]: Vermeld de naam van het team/programma en de medewerker(s) met wie je het stuk hebt voorbereid. Wees compleet in het vermelden van de teams/programma's, maar probeer verder de lijst te beperken tot de voor dit GS-stuk meest relevante medewerkers uit die teams/programma's.

Met opmerkingen [PD9]: Met de paraaf geeft de provinciesecretaris aan dat het GS-stuk beslisrijp is (met de juiste medewerkers afgestemd en finaal gecheckt op rechtmatigheid en risico's), eventueel na overleg met de portefeuillehouder.

Met opmerkingen [PD10]: Geef aan of het stuk vanuit communicatieoogpunt direct wel of pas later openbaar is. Soms moet een besluit later bekend worden gemaakt. Vul dan 'Ja, later' in. Het besluit wordt in dat geval op de 'slapende lijst' gezet. Neem bij twijfel hierover contact op met het team COM.

Met opmerkingen [pd11]: Geef aan of er een afzonderlijk persbericht noodzakelijk is. Dit is het geval voor belangrijke of actuele onderwerpen. Neem in zo'n geval tijdig contact op met het team COM. Een concept-persbericht voeg je niet bij het GS-stuk.

Met opmerkingen [PD12]: Vermeld in enkele woorden het onderwerp van het stuk.

***Kant*tekeningen** aan Gedeputeerde Staten van Drenthe

Risico's

Niet van toepassing.

Kanttekeningen vanuit de organisatie

Niet van toepassing.

Tekst openbare besluitenlijst
Onderwerp: Statenvragen PvdD
GS voldoet aan de toezegging om toezending van het convenant inzake bollenteelt dat gesloten is tussen verschillende partijen omtrent grondbewerkingen.

Verzenden

Met opmerkingen [PD13]: Dit deel van het GS-stuk wordt niet actief openbaar gemaakt, maar bedenk dat de inhoud in beginsel openbaar is in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob), tenzij er sprake is van een wettelijke uitzondering.
Neem bij vragen contact op met de Wob-contactpersoon van je team of met team BC.

Met opmerkingen [PD14]: Verwerk hierin ook eventuele afwijkende meningen en op welke argumenten en risico's deze zijn gebaseerd. NB. De insteek is dat in eerste instantie wordt uitgegaan van een eensluidend advies aan GS.

Met opmerkingen [PD15]: Als op het kopblad bij Openbaar "Ja" of "Ja, later" is ingevuld, vul hier dan altijd een tekst in.

Met opmerkingen [PD16]: Let op dat je, voordat je op de knop Verzenden klikt, Outlook OPEN hebt staan!
Druk op de knop Verzenden om de 'tekst openbare besluitenlijst' te verzenden aan het team COM. Wacht met verzenden tot je er zeker van bent, dat de 'tekst openbare besluitenlijst' volledig is ingevuld. En verstuur deze tekst pas als het gaat om de definitieve versie zoals die naar GS gaat.

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, @
Ons kenmerk @
Behandeld door de heer (0592)
Onderwerp: Afdoening toezegging gedaan in de vergadering van Provinciale Staten van 5 februari 2020 over Beantwoording Statenvragen PvdD

Geachte voorzitter/leden,

In de vergadering van Provinciale Staten van 5 februari 2020 hebben wij toegezegd dat wij het convenant omtrent Archeologie en grondbewerking door de landbouw toe zullen zenden Met deze brief geven wij invulling aan deze toezegging.

Aan de toezegging om het stappenplan dat is opgesteld naar aanleiding van het Rapport Uitgesproken toe te zenden kunnen wij nog niet voldoen, omdat deze nog niet in het Bestuurlijk Overleg is vastgesteld. Om dit zo ver te krijgen wachten wij nog op een brief van het ministerie van LNV over het faciliteren van de uitvoering van mogelijke pilots die in het concept stappenplan genoemd staan. Zodra dit stappenplan is vastgesteld sturen wij deze toe en informeren u over het verdere proces om te komen tot een verduurzaming van de bollenteelt.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

Bijlage(n):
- Convenant Archeologie en landbouw

Met opmerkingen [PD17]: Datum wordt ingevuld door het team BC.

Met opmerkingen [PD18]: Kenmerk wordt ingevuld door het team BC.

Met opmerkingen [PD19]: Vermeld hier de naam van de behandelaar en het volledige telefoonnummer. Begin de naam met de heer of mevrouw, vermeld de initialen en de achternaam. Zet spaties in het telefoonnummer.

Fictief voorbeeld:
Behandeld door de heer A.B. de Vries (0592) 36 55 55
of
Behandeld door mevrouw C.D. de Vries (0592) 36 55 55

Met opmerkingen [PD20]: Vermeld hier de inhoud van de gedane toezegging.

Met opmerkingen [PD21]: Bijlage(n) alleen vermelden als deze van toepassing is/zijn, anders deze aanduiding verwijderen uit de tekst. Geef per bijlage puntsgewijs de naam/het onderwerp van de bijlage weer.

Als je het hele sjabloon hebt ingevuld en je alle opmerkingenballonnen in de kantlijn in één keer wilt verwijderen, dubbelklik dan hieronder. Alle opmerkingenballonnen in de kantlijn worden zo uit het document verwijderd.

Dubbelklik ***hier*** om de opmerkingenballonnen te verwijderen.

Agendapunt voor de vergadering van Gedeputeerde Staten van Drenthe

Voor beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde

Algemene gegevens	
Opsteller	, tst.
Team	Plattelandsontwikkeling
Datum	maandag 13 januari 2020
Uiterste behandeldatum in GS:	
Toelichting:	

Teammanager
Jordan Jumelet
Paraaf
Bespreken:

Verwijzing naar speerpunt coalitieakkoord/programma begroting
2. Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven

Akkoord portefeuillehouder
Henk Jumelet en Hans Kuipers

Intern voorbereid met
1. - NW
2.
3.

Akkoord provinciesecretaris
Wim Brenkman

Archivering	
Datum:	*Registratienummer:*
	nr.
	nr.
	nr.

Communicatie
Openbaar: Ja, later. Openbaar vanaf ontvangst brief door vragensteller.
Persbericht: Nee
Bekendmaking: Niet van toepassing

Onderwerp

Beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde van de Partij van de Dieren-fractie met betrekking tot -chemische bestrijdingsmiddelen -en sierteelt.

Advies

In te stemmen met de brief aan de PvdD-fractie, in afschrift aan de overige Statenleden.

Beslissing GS

Met opmerkingen [PD1]: Gebruik dit sjabloon voor het beantwoorden van schriftelijke vragen vanuit PS (meestal een of meerdere Statenfractie(s)), zoals bedoeld in art. 41 van het Reglement van orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van PS.

Met opmerkingen [PD2]: Het kan hier ook gaan om een directeur, concernprogrammamanager, concernprojectleider of de provinciesecretaris. Als dat het geval is, dit kopje s.v.p. aanpassen.

Met opmerkingen [PD3]: Vermeld de datum waarop het stuk gereed is.

Met opmerkingen [PD4]: De paraaf staat voor een correcte procesgang, goede kwaliteit en juiste afstemming van het GS-stuk.

Met opmerkingen [PD5]: Als er een uiterste behandeldatum in GS is, geef die datum dan aan en vermeld dan altijd bij de toelichting de reden daarvan.

Met opmerkingen [PD6]: Geef hier aan in welke relatie het stuk staat tot het collegeakkoord dan wel de begroting. Vermeld het nummer en de naam van het speerpunt uit het collegeakkoord/ het nummer en de naam van het programma uit de begroting

Met opmerkingen [PD7]: De bestuurlijk portefeuillehouder is akkoord met de inhoudelijke koers van het stuk en brengt het GS-stuk in.

Met opmerkingen [PD8]: Vermeld de naam van het team/programma en de medewerker(s) met wie je het stuk hebt voorbereid. Wees compleet in het vermelden van de teams/programma's, maar probeer verder de lijst te beperken tot de voor dit GS-stuk meest relevante medewerkers uit die teams/programma's.

Met opmerkingen [PD9]: Met de paraaf geeft de provinciesecretaris aan dat het GS-stuk beslisrijp is (met de juiste medewerkers afgestemd en finaal gecheckt op rechtmatigheid en risico's), eventueel na overleg met de portefeuillehouder.

Met opmerkingen [pd10]: Geef aan of er een afzonderlijk persbericht noodzakelijk is. Dit is het geval voor belangrijke of actuele onderwerpen. Neem in zo'n geval tijdig contact op met het team COM. Een conceptpersbericht voeg je niet bij het GS-stuk.

Met opmerkingen [PD11]: Noem hier de naam van de politieke partij van de fractie die de vragen heeft gesteld. Als het om meerdere fracties gaat, hier meervoud van maken.

Met opmerkingen [PD12]: Dit deel van het GS-stuk wordt niet actief openbaar gemaakt, maar bedenk dat de inhoud in beginsel openbaar is in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob), tenzij er sprake is van een wettelijke uitzondering.
Neem bij vragen contact op met de Wob-contactpersoon van je team of met team BC.

Risico's

Met opmerkingen [PD13]: Verwerk hierin ook eventuele afwijkende meningen en op welke argumenten en risico's deze zijn gebaseerd. NB. De insteek is dat in eerste instantie wordt uitgegaan van een eensluidend advies aan GS.

Risico behorend bij advies 1:
Het risico bestaat dat de PvdD vindt dat de vragen onvoldoende zijn beantwoord en er op terug zullen komen. (zie verder aanvullende informatie voor GS)

Kanttekeningen vanuit de organisatie

Niet van toepassing.

Aanvullende informatie voor GS

Wij zijn bezig een proces te voeren met andere partners en de materie ligt erg gevoelig. Dat betekent dat we het zorgvuldig moeten regisseren en voorzichtig stappen moeten zetten in het proces om het niet te frustreren. Een aantal partijen gaat dat niet snel genoeg en kunnen hier op terugkomen.

Tekst openbare besluitenlijst
Onderwerp: Statenvragen PvdD inzake gewasbescherming
GS heeft statenvragen van de Partij voor de Dieren ontvangen en deze beantwoord.
In deze beantwoording is naar voren gekomen dat er een proces gestart is dwat ~~nog geruime~~enige tijd in beslag zal nemen, omdat dit met partners zorgvuldig opgepakt moet worden en GS hierin niet zelfstandig kan handelen.

Met opmerkingen [PD14]: Als op het kopblad bij Openbaar "Ja" of "Ja, later" is ingevuld, vul hier dan altijd een tekst in.

Verzenden

Met opmerkingen [PD15]: **Let op dat je, voordat je op de knop Verzenden klikt, Outlook OPEN hebt staan!**
Druk op de knop Verzenden om de 'tekst openbare besluitenlijst' te verzenden aan het team COM. Wacht met verzenden tot je er zeker van bent, dat de 'tekst openbare besluitenlijst' volledig is ingevuld. En verstuur deze tekst pas als het gaat om de definitieve versie zoals die naar GS gaat.

Aan:
———NOG INVULLEN
Partij voor de Dieren
t.a.v. mevrouw T. Potharst
(i.a.a. de overige Statenleden)

Assen, @
Ons kenmerk @
Behandeld door de heer (0592)
Onderwerp: Beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde over schriftelijke beantwoording vragen ex art 41 Reglement van Orde met betrekking tot chemische bestrijdingsmiddelen en sierteelt

Geachte ,

In uw brief van 18 december 2019 stelde u een aantal vragen over chemische bestrijdingsmiddelen en sierteelt . Deze vragen beantwoorden wij als volgt.

Vraag 1: Is GS met de PvdD van mening dat omwonenden (van gronden waar intensieve sierteelt plaatsvindt) recht hebben op een gifvrij erf en huis?

Antwoord:
Wij delen uw zorgen en zijn daarom bezig om samen met het ministerie van LNV en de sector met een proces om toe werken tot een duurzame teelt. Wij vinden met u dat niet alleen omwonenden van intensieve sierteelt recht hebben op erf en huis zonder gewasbeschermingsmiddelen (GBM), maar iedere burger.
In het toelatingsbeleid van het Rijk (Ctgb) worden middelen, voordat deze worden toegelaten, getoetst op risico's voor mens, dier en milieu. Een toegelaten middel wordt voorzien van een wettelijk gebruiksvoorschrift, waarin staat aangegeven waartegen het middel gebruikt mag worden en onder welke condities (dosering, wijze van toepassen). Tevens gelden voorwaarden over maximale windsnelheden, om drift te voorkomen. De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) controleert erop dat conform de wettelijke voorschriften wordt gehandeld.

Met opmerkingen [PD16]: Vermeld hier de naam van de vragensteller (het fractielid). Begin de naam met de heer of mevrouw, vermeld de initialen en de achternaam.

Fictief voorbeeld bij één vragensteller:
Aan:
mevrouw A.B. Jansen

Fictief voorbeeld bij meerdere vragenstellers (zet de namen onder elkaar):
Aan:
mevrouw A.B. Jansen en
de heer E.F. Smit

Met opmerkingen [PD17]: Datum wordt ingevuld door het team BC.

Met opmerkingen [PD18]: Kenmerk wordt ingevuld door het team BC.

Met opmerkingen [PD19]: Vermeld hier de naam van de behandelaar en het volledige telefoonnummer. Begin de naam met de heer of mevrouw, vermeld de initialen en de achternaam. Zet spaties in het telefoonnummer.

Fictief voorbeeld:
Behandeld door de heer A.B. de Vries (0592) 36 55 55
of
Behandeld door mevrouw C.D. de Vries (0592) 36 55 55

Met opmerkingen [PD20]: Vul hier het onderwerp van de vragen in. Dit gebeurt via het invulscherm.

Met opmerkingen [PD21]: Vul hier in de heer of mevrouw en de achternaam van de vragensteller. Let op dat er bij meerdere vragenstellers meerdere aangeschrevenen worden vermeld.

Fictief voorbeeld:
Geachte mevrouw Jansen,

Met opmerkingen [PD22]: Vul hier het onderwerp van de vragen in. Dit gebeurt via het invulscherm.

Uit het recente blootstellingsonderzoek van RIVM (Onderzoek Bestrijdingsmiddelen en Omwonenden) bleek dat grenswaarden niet zijn overschreden en dat de blootstelling aan de hier onderzochte middelen niet te laag wordt ingeschat in de huidige toelatingsbeoordeling.

Vraag 2: Wat de mening van GS over de gevolgen van het verspreiden van chemische bestrijdingsmiddelen naar percelen van gecertificeerde landbouwers, die daardoor mogelijk hun certificering kwijtraken met als gevolg grote financiële schade?

Antwoord:
Zoals hierboven geschetst; dient een gebruiker van gewasbeschermingsmiddelen zich te houden aan de wettelijke gebruiksvoorschriften. De controle op de naleving van de wettelijke voorschriften berust bij de NVWA (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit). Zorgvuldig omgaan met deze middelen is hierbij een eerste vereiste. Indien spuitmiddelen toch terecht komen buiten het te bespuiten perceel en daardoor schade wordt geleden, kan de veroorzaker hiervoor aansprakelijk worden gesteld.

Vraag 3: Is GS bekend met de wijze van oogsten van bollen?

Antwoord.
Bij het rooien van bol- en knolgewassen wordt altijd een grondfractie meegenomen, de zogenaamde tarra. Dit is om beschadiging van deze bollen en knollen te voorkomen. Bollentelers dienen deze (spoel)grond weer terug te brengen op hun percelen,

In 2011 is door de provincie en alle Drentse gemeenten een convenant gesloten met LTO waarin o.a. is vastgesteld dat grondbewerkingen in de bovenste 30cm (gemiddelde bouwvoor) onder het maaiveld zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek. De bouwvoor wordt door archeologen als verstoord beschouwd, dat wil zeggen dat hieraan geen archeologische verwachting meer wordt toegekend.

Vraag 4: Wat is de mening van GS over de mogelijkheid dat door dit gebruik het verdrag van Malta wordt geschonden?

Antwoord.
Naar onze mening wordt het Verdrag van Malta, waarin wordt beoogd het cultureel erfgoed dat zich in de bodem bevindt beter te beschermen, niet geschonden.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

Bijlage(n) :
- @

Met opmerkingen [PD23]: Bijlage(n) alleen vermelden als deze van toepassing is/zijn, anders deze aanduiding verwijderen uit de tekst. Geef per bijlage puntsgewijs de naam/het onderwerp van de bijlage weer.

Als je het hele sjabloon hebt ingevuld en je alle opmerkingenballonnen in de kantlijn in één keer wilt verwijderen, dubbelklik dan hieronder. Alle opmerkingenballonnen in de kantlijn worden zo uit het document verwijderd.

Dubbelklik ***hier*** om de opmerkingenballonnen te verwijderen.

Date : 15-12-2020 11:34:48
From : "
To : " **@icloud.com**
Cc : " **@drenthe.nl, "** **@drenthe.nl, "** **@drenthe.nl**
Subject : ambtelijk overleg M=W

Beste
Onderstaand nog even verwoord de belangrijkste punten van ons overleg op 24 november jl.
Wens je fijne feestdagen en een gezond 2021

Met vriendelijke groet,

Provincie Drenthe

Resumé overleg M=W dd 24 november 2020

M=W geeft het volgende aan:
- Willen graag meeschrijven aan het plan / de pilot
- Worden niet gehoord
- Gesprek aangaan met M=W is niet genoeg
- Willen werken aan oplossingen
- Rapport Uitgesproken moet als basis dienen
- Ervaren meer hinder dan van bestrijdingsmiddelen alleen

De Provincie laat weten samen met de gemeente, Westerveld Waterschap DOD, de KAVB en LNV te schrijven aan de aanvraag voor de Pilot. We beogen de pilotaanvraag nog dit jaar in te dienen bij LNV.
Zodra de beschikking binnen is kan gestart worden met de pilot en wordt deze breed gecommuniceerd.

De Pilot beschrijft twee sporen op programmaniveau die tijdens de looptijd van de pilot nader worden geconcretiseerd in projecten:
1. Inhoudelijk / Technisch de KAVB en Telers formuleren wat te doen aan verbetering richting duurzame bollenteelt = onderzoekstraject met praktijkproeven op perceel niveau. Tevens wordt ingezet op toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting.
2. Communicatie/ dialoog telers -omwonenden/ hoe betrekken omwonenden, wat te doen aan polarisatie en wat speelt er nog meer dat in dit kader kan worden opgepakt .

M=W bezint zich op deelname aan bewoners overleggen in het kader van de Pilot, men hoeft niet betrokken te zijn om alleen “ja” te zeggen.

houdt contact met

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Directoraat-generaal Agro
Plantaardige Agroketens en
Voedselkwaliteit

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Ons kenmerk
DGA-PAV / 20152221

Uw kenmerk
2020Z08971

Datum 30 juni 2020
Betreft Beantwoording van vragen over het rapport 'Uitgesproken'

Geachte Voorzitter,

Hierbij bied ik u, mede namens de minister voor Medische Zorg, de antwoorden aan op de vragen van het lid Bromet (GroenLinks) over het rapport 'Uitgesproken' (kenmerk 2020Z08971, ingezonden 19 mei 2020).

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Directoraat-generaal Agro
Plantaardige Agroketens en
Voedselkwaliteit

2020Z08971

Ons kenmerk
DGA PAV / 20153162

1
Bent u bekend met het rapport 'Uitgesproken' en met de huidige situatie in de gemeente Westerveld dat er een convenant is gesloten?

Antwoord
Ja.

2
Deelt u de mening dat het gezien de uitkomsten van het rapport 'Uitgesproken' onwenselijk is dat het convenant is opgesteld zonder burgerparticipatie of partijen die burgers representeren?

Antwoord
Het heeft mijn voorkeur dat omwonenden en telers met elkaar in gesprek komen om op lokaal niveau bevredigende afspraken te maken. Het rapport 'Uitgesproken' laat zien dat dat op sommige plaatsen goed mogelijk is, maar dat in andere plaatsen hiervoor nog een weg is te gaan. Het is aan de lokale overheden om daar de juiste balans en werkwijze in te vinden en stap voor stap het gesprek weer op gang te brengen. Ik ben blij dat de gemeente Westerveld dat heeft opgepakt. Daarmee is niet gezegd dat het convenant een eindpunt is, maar wel een stap in de goede richting. De gemeente heeft het beste inzicht in de lokale situatie en ik heb vertrouwen in de aanpak die zij kiest.

3
Deelt u de mening dat de geplande pilot van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen in Zuid-West Drenthe urgentie heeft gezien de huidige situatie?

Antwoord
Ja. Onder regie van de provincie Drenthe zijn bestuurlijke gesprekken gevoerd met de provincie Overijssel en de Vereniging Drentse Gemeenten (VDG) over de opzet van deze meerjarige pilot. Het ministerie van LNV is bereid deze pilot te faciliteren.

4
Bent u bereid om in overleg met de overige overheden het starten van de LNV-pilot gewasbeschermingsmiddelen te bespoedigen?

Antwoord
Mijn inzet is om onder regie van de provincie Drenthe zo spoedig mogelijk tot een pilot te komen binnen de kaders van het Uitvoeringsprogramma van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030.

5
Wat is de verwachting qua planning rondom het advies van de Gezondheidsraad, commissie gewasbescherming en omwonenden? Wordt de datum van 1 juni 2020 gehaald of is er door de huidige situatie (COVID-19) een alternatieve datum gepland?

Antwoord
De Gezondheidsraad heeft op 29 juni 2020 haar advies gepubliceerd. Voor een inhoudelijke reactie op de aanbevelingen van de Gezondheidsraad verwijs ik naar de brief die ik op 30 juni 2020 samen met de minister voor Medische Zorg aan uw Kamer heb gestuurd

6
Hoe ziet u deze situatie in het licht van uw 'Kringlooplandbouwvisie: waardevol en verbonden'?

Antwoord
Zoals aangegeven vind ik het van belang om zo snel mogelijk te starten met een pilot binnen de kaders van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030, een belangrijk onderdeel van mijn visie op kringlooplandbouw. De kern van de visie op gewasbescherming is weerbare planten en teeltsystemen, waarbij minder behoefte is aan gewasbeschermingsmiddelen en waarbij nagenoeg geen emissie plaatsvindt. Met deze pilot wil ik een positieve impuls geven aan de ontstane situatie.

AMBTELIJKE REACTIE OP "TIJD VOOR REFLECTIE EN HANDELEN PRAKTISCHE VOORSTELLEN VAN METEN=WETEN"

Voorstel / Actiepunt M=W	Reactie
Voorstel 1. Herstel vertrouwen	
Actie 1. De overheden nemen M=W en individuele burgers serieus door uitvoering te geven aan hun voorstellen en hun onderzoek financieel te ondersteunen. De Provincie neemt – als regisseur - het voortouw.	*Uiteraard nemen we de onderzoeken en de zorgen die M=W uitspreekt serieus. Wij dringen er bij het Ministerie van LNV dan ook op aan een gedegen vervolgonderzoek te doen naar de verspreiding van gewasbeschermingsmiddelen in het milieu en de gevolgen daarvan voor de natuur- en waterkwaliteit.* *Daarnaast hebben wij er bij de betrokken ministeries op aangedrongen dat de resultaten van dit onderzoek bij het onderzoek van de Gezondheidsraad wordt betrokken.*
Voorstel 2A RO-spoor korte termijn. Spuitvrije zones	
Actie 2. M=W werkt samen met een ambtelijke werkgroep op korte termijn de regels uit die kunnen voorzien in spuitvrije zones van tenminste 100 meter vanaf de erfgrens van om- en aanwonenden en beschermde natuurgebieden.	*Deze actie loopt bij LNV en volgen wij met belangstelling.. Hierover geeft de minister in het antwoord aan M=W het volgende aan: Het is uit een juridische verkenning gebleken dat het ten algemene instellen van spuitvrije zones die beperkingen opleggen aan huidige functies die rechtmatig aanwezig zijn, moeilijk te realiseren is. Om in landelijke regelgeving spuit- of teeltvrije zones of andere gebruiksbeperkingen in te kunnen stellen moeten namelijk de effecten voor omwonenden en de benodigde afstand tot de bewoning of andere maatregelen worden onderbouwd met de resultaten van wetenschappelijk onderzoek. Op verzoek van de Tweede Kamer bestudeer ik het door het gevraagde juridische advies over spuitvrije zones. Over mijn bevindingen zal ik de Tweede Kamer informeren.*
Actie 3. In het kielzog hiervan wordt beleid gemaakt voor de afstand tussen biologische/ biologisch dynamische boeren en gangbare boeren/sierteelt.	*Wij zetten in op toekomst gerichte landbouw, waaronder kringlooplandbouw en natuurinclusievelandbouw. Daarnaast kennen we de agenda BBB. De pilot sluit aan bij het programma toekomst gerichte landbouw.*
Voorstel 2B RO-spoor (middel)lange termijn	
Actie 4. De Provincie geeft opdracht aan het Kadaster om met boeren, burgers en overheden de mogelijkheden van uitruil van gronden in kaart te brengen.	*De provincie heeft een Bestuurscommissie Planmatige Kavelruil ingesteld, die opdracht heeft om kansen op verbetering van de agrarische structuur te benutten. Op het moment dat er kansen en initiatieven zijn wordt dit in een beperkt gebied in kaart gebracht.De mogelijkheden zijn op basis van kansen.*
Actie 5. Maak een kaart van de gemeente Westerveld waarin de kritische situaties zijn weergegeven en inventariseer die. Maak een aantal (fictieve) voorbeeldberekeningen van de kosten die gemoeid zijn met uitkoop.	*Op dit moment heeft de Provincie geen beleid op uitkoop buiten de begrensde NNN-gebieden.* *Natura 2000 gebieden behoren daartoe en daar voeren we dus wel een uitkoopbeleid.*

Actie 6. M=W stelt samen met een ambtelijke werkgroep de voorwaarden op voor een bestemmingsplan buitengebied waarin omwonenden en natuur echt worden beschermd én waarbij dit bestemmingsplan RvS-proof is. De Provincie treedt hier op als regisseur, procesbegeleider, intermediair.	*De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het opstellen van bestemmingsplannen, de provincie heeft een toetsende rol in deze op basis van de Omgevingsvisie. De gemeenten zijn bevoegd gezag.*
Actie 7. Onderzoek alternatieven voor de sierteelt zoals in de inleiding van deze notitie is opgemerkt. Van intensieve sierteelt naar teelt van biologische vaste planten en/of plantmateriaal voor 'de nieuwe landbouw' waarin ruim plaats is voor o.a. voedselbossen. Biologische teelt van bloembollen is al lang mogelijk en kan wel wat stimulans gebruiken.	*Zie ook antwoord actie 3. De pilot sorteert hierop voort. Een teler in Noord-Holland is hier bijvoorbeeld al mee bezig.*
Actie 8. De Provincie geeft opdracht aan Het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) om bovenstaande uit te werken en betekenis te geven voor de Drentse (Westerveldse) situatie.	*Wij hebben aangedrongen op extra onderzoek bij met Ministerie van LNV, zie ook actie 1.*
Actie 9. M=W werkt samen met een ambtelijke werkgroep genoemde voorzorgsprincipes uit. Hoe kan daaraan betekenis worden gegeven?	*Het algemene zorgplicht artikel in de Wet Bodem Bescherming (wordt onderdeel van omgevingswet) gaat uit van het voorkomen van bodemverontreiniging en bij eventuele verontreiniging de plicht om deze ongedaan te maken.* *Op het moment dat een gewasbeschermingsmiddel wordt toegelaten door het ctbg, dan is het een legaal middel. De minister heeft op Europees niveau erop aangedrongen om bij de toelatingstoets meer de gezondheidsrisico's mee te nemen.* *Uitwerking voorzorgprincipes art 13 Algemene zorgplicht WBB en Artikel 2a van WG&B. Dit is iets van het Rijk; wij gaan niet over de toelating en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (gbm). In de beide wetten is opgenomen dat zorgvuldig dient te worden omgegaan met de bodem en het gebruik van gbm. En eventuele nadelige gevolgen te beperken dan wel ongedaan te maken.*
Actie 10. Alle in gebruik zijnde gronden worden getoetst aan artikel 3.2.2. Besluit ruimtelijke ordening om na te gaan of deze voldoen. De consequenties voor gebruik van de percelen worden gevolgd en alternatieven worden ontwikkeld en passend beoordeeld.	*De verantwoordelijkheid hierin ligt bij de gemeente; (gemeentelijke bestemmingsplannen). De provincie schetst de algemene kaders in de omgevingsvisie en wij als provincie kunnen niet op de stoel van de provincie gaan zitten.*
Actie 11. (in combinatie met actie 6).	*Zie bovenstaande.*

De Provincie start een proces met Gemeente, ondernemers en burgers voor een gedegen bestemmingsplan buitengebied. De Provincie stelt daarvoor in overleg met betrokkenen een procesbegeleider aan.	
Voorstel 3. Neem de resultaten van de gegevens van burgers serieus	
Actie 12. Samen met M=W werken Provincie, Gemeente, Natuurorganisaties en Boeren een plan uit om bestrijdingsmiddelen en hun effecten (op biodiversiteit, bodemleven etc.) te gaan meten in bodem, water, tuinen en natuur. Het wetenschappelijke netwerk van M=W wordt hier actief in betrokken.	*Provincie meet mede in het kader van de KRW de grondwaterkwaliteit (o.a. op GBM). Daarnaast heeft provincie Drenthe een bodemkwaliteitsmeetnet om een beeld te hebben van de algemene kwaliteit en de ontwikkelingen hierin. Bovendien gaat het om fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en zou daarmee op het bordje liggen van het Rijk. Het ministerie van LNV heeft het initiatief genomen om een kennisplatform op te richten dat ondersteunend kan zijn aan uw verzoek.* *De provincie werkt samen met de waterbedrijven aan ‘ early warning’ om vroegtijdig te signaleren.* *De provincie werkt aan het uitvoeringsprogramma grondwaterbescherming, samen met de waterbedrijven, waterschappen, gemeenten en de agrarische sector.*
Actie 13. Alleen via epidemiologisch onderzoek kan betrouwbare informatie worden verkregen over de effecten van bestrijdingsmiddelen op de volksgezondheid. De Provincie initieert samen met M=W een dergelijk onderzoek in de gemeente Westerveld.	*Het Rijk is hiervoor in de verantwoordelijke instantie, het betreft namelijk gespecificeerd wetenschappelijk onderzoek.*
Voorstel 4. Breng de functies van de essen terug	
Actie 14. Op één van de Essen in de gemeente Westerveld komt een pilot om de Essen weer om te vormen waarvoor ze ooit zijn aangelegd: lokaal voedsel produceren. Dat is mogelijk in vele vormen. Grondverwerving is hiervoor noodzakelijk. Werk hiervoor een plan uit samen met partijen zoals de Circulaire Versnellers en jonge startende boeren.	*Wij jonge, startende ondernemers, o.a. via JOLA en BBB, daarnaast kennen we de Regiodeal Natuurinclusieve landbouw en zetten we in op kringlooplandbouw.* *Ons beleid is om alleen gronden binnen NNN te verwerven, waar nodig.*
Voorstel 5. Overheid – Markt – Burgers.	
Actie 15.	*Wij stimuleren al vele jaren agrarische ondernemers met programma’s gericht op duurzaam bodembeheer (verhogen*

Organiseer een bijeenkomst met de koplopers uit dit programma Verrijkende Landbouw over Waarden. Nodig Boeren, burgers en natuurorganisaties daarvoor uit.	*organische stof gehalte, voorkomen bodemverdichting, vermindering gebruik gewasbeschermingsmiddelen, stimulering bodembiodiversiteit).* *Voorstel om te kijken naar een mogelijk vervolg bijeenkomst 4 juli jl gewasbescherming*
Voorstel 6. Grondgebruik	
Actie 16. Onderzoek de behoeften binnen Drenthe (met als pilot Westerveld) aan toekomstige grondclaims en onderzoek hoe dat kan worden geprioriteerd, hoe omgegaan dient te worden met eigendom, wat generatie-overstijgend beheer vraagt etc.	*We hebben een grondbeleid waarin we eigen gronden met kwalitatieve verplichting in pacht uitgeven. Verder kunnen we vanuit ons grondbeleid geen actie ondernemen.*
Voorstel 7. State-of-art effecten bestrijdingsmiddelen	
Actie 17. Organiseer een 'state of art' symposium in het Globetheater samen met (o.a.) dit kennisnetwerk over bestrijdingsmiddelen, volksgezondheid en natuur.	**Zie 15**
Voorstel 8. Experimenteer	
Actie 18. Inventariseer met de doelgroepen waar zij knelpunten ervaren en waar ruimte zit om nieuwe ideeën in de praktijk te brengen.	*De pilot die we gaan starten in Westerveld is volgens ons hiervan een mooi startpunt.*
Voorstel 9. Breng de duurzaamheid van de sierteelt in kaart	
Actie 19. Laat een duurzaamheidsanalyse uitvoeren voor de sierteelt binnen de provincie (of alleen Westerveld). Stel de eisen daarvoor gezamenlijk op.	*Provincie Drenthe en het Rijk zetten in op kringlooplandbouw om verliezen naar het milieu zoveel mogelijk te vooromen. Daarnaast zet het Rijk in om de landbouw zodanig te verduurzamen dat er nagenoeg zonder emissie wordt geteeld, door de inzet van weerbare planten en teeltsystemen. Hierdoor zal de afhankelijkheid van inzet van chemische middelen sterk kunnen worden verminderd. Uitgangspunt is geïntegreerde gewasbescherming waar chemische middelen alleen in uiterste nood worden ingezet. De pilot in Westerveld zal hieraan invulling gaan geven.*

Date : 19-3-2021 15:57:44
From : [redacted]**@drenthe.nl**
To : "[redacted]**@drenthe.nl, "**[redacted]**@drenthe.nl,** [redacted]**@drenthe.nl, "**[redacted]**@drenthe.nl**
Subject : beantwoording brf M=W
Attachment : 210309 brf M=W scan_MFP55_3447_001.pdf;210322 Memo POHO VTH.docx;210315 Reactie brf M=W versie 2.docx;

Hoi Collega's
Nog even ter info de stukken zoals die voor het Poho zijn verstuurd
Goed weekend en groet,[redacted]

i.a.a. H. Jumelet
J.N. Kuipers

Secretariaat: [redacted]
Tel: 0521 [redacted]
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Aan: Provincie Drenthe
t.a.v. de heer H. Jumelet
Postbus 122, 9400 AC Assen
post@drenthe.nl

en in afschrift aan:
Gedeputeerde J.N. Kuipers post@drenthe.nl
[redacted] (Provincie Drenthe) [redacted]@drenthe.nl
[redacted] (Provincie Drenthe) [redacted]@drenthe.nl
[redacted] (Provincie Drenthe) [redacted]@drenthe.nl
[redacted] (Provincie Drenthe) [redacted]@drenthe.nl

Tevens als afschrift door ons gestuurd naar:
De gemeenteraad en het college van B&W van de gemeente Westerveld
[redacted]@gemeentewesterveld.nl
Minister C.J. Schouten [redacted]@minlnv.nl
Woordvoeders Landbouw TK
Waterschap DOD t.a.v. Dirk-Siert Schoonman: [redacted]@wdodelta.nl
Leo Hendriks, WMD

Datum: 9 maart 2021

Geachte heer Jumelet,

U heeft ons eind 2019 gevraagd om concrete oplossingen voor de bestrijdingsmiddelenproblematiek. Die hebben wij geleverd in juni 2020 met 'Tijd voor reflectie en handelen'. In juni 2019 was er voor het eerst sprake van 'een pilot'. Deze pilot is opgenomen als actiepunt in het uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030 van het ministerie LNV en moet oplossingen leveren voor de door omwonenden ondervonden problemen. De provincie Drenthe is regisseur van de pilot. Een grote groep omwonenden en burgers (de doelgroep van deze pilot) van Westerveld verenigd in Meten=Weten is als burgerinitiatief uitstekend op de hoogte van wetenschap, beleid, wetgeving en praktische problematiek op dit onderwerp.

Vanuit bestuurlijk, organisatorisch, inhoudelijk én relationeel perspectief verzoekt M=W u dringend om (alsnog) onze kennis, ervaring, inzichten en onderzoeksvragen & actiepunten op te nemen in het projectplan van de pilot.
Juist een pilot is de omgeving om maatregelen te onderzoeken en te beoordelen. Daarover gaat deze brief.

Rapport Uitgesproken
In juni 2019 was er een bijeenkomst op het provinciehuis waar de resultaten van het blootstellingsonderzoek OBO werden gepresenteerd. Diezelfde avond werd kenbaar gemaakt dat er een 'pilot' zou komen.
De eerste actie was echter dat het bestuurlijk overleg bestrijdingsmiddelen (Provincie, LNV, Waterschap, VDG) opdracht gaf aan [redacted] en [redacted] om nog eens nauwkeurig de gevoelens en standpunten van alle betrokken partijen op een rijtje te zetten en daar betekenis aan te geven. Dat hebben zij gedaan in het rapport Uitgesproken. Zij concluderen ondermeer:

[...] De overheid is aan zet [...]. Gevraagd wordt een helder en consistent beleid en maatregelen op het snijpunt van landbouw, volksgezondheid en ruimtelijke ordening. Dit moet gepaard gaan met een grote aandacht voor de onderlinge verhoudingen (welzijn, leefbaarheid en samenlevingsopbouw) op het platteland.

Daarnaast worden andere handreikingen en voorstellen gedaan in Uitgesproken waarvoor de overheid/overheden een noodzakelijke partner is/zijn zoals:

- *Wees initiatiefnemer, regisseur en facilitator van een [...] proces van joint fact finding ten aanzien van vraagstukken die telers en/of omwonenden aandragen;*
- *Geschikt maken ruimtelijke ordeningsinstrumentarium om de volksgezondheid, leefbaarheid en biodiversiteit veilig te stellen.*
- *Ontwikkelen van goede informatie, communicatie aanpak, meldpunten en convenanten. Voorkom structurele noodverbanden, zoals convenanten met alleen een deel van de betrokkenen.*

De provincie als regisseur van de pilot kan dit gewoon in het projectplan opnemen.
Uitgesproken gaat nog verder maar we hebben voor nu deze aspecten er uitgehaald omdat die aansluiten bij onze eigen voorstellen.
Het is opmerkelijk dat dit rapport nergens is besproken: niet in PS en niet in de gemeenteraad van Westerveld. Ook ontbreekt het aan een stappenplan waarvan Uitgesproken gewag maakt. Het blijft voor ons raadselachtig en schimmig waarom noch provincie noch gemeente hier uitvoering aan geeft.

Wat [redacted] en [redacted] feitelijk zeggen is dat ruimtelijke ordening hét spoor is waarlangs de bestrijdingsmiddelenproblematiek (in eerste instantie) moet worden aangepakt om aan alle partijen recht te doen op de manier waarop zij wonen, leven en werken. De logica daarvan zal niemand ontgaan en is herkenbaar in alle thema's waar we mee worden geconfronteerd; van gaswinning tot klimaatadaptatie, van energietransitie tot infrastructuur en van natuur & biodiversiteit tot landbouw. Het vraagt een fundamenteel nieuwe visie op ruimtegebruik, economie en samenleven. Dat geldt derhalve ook de aanpak van de problemen met bestrijdingsmiddelen. Voor de onderbouwing en visie daarop van M=W verwijzen wij naar 'Tijd voor reflectie'.

De 'Pilot'
Er werd en wordt veel verwacht van de genoemde pilot. Als Meten=Weten hebben wij nog steeds geen idee waar die pilot over gaat. In het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming 2030 staat:

Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.

De vanzelfsprekende verwachting is dat in zo'n pilot een serieus begin wordt gemaakt met de conclusies van het rapport Uitgesproken en dat de oplossingsrichtingen van de omwonenden zélf een significant aandeel daarin krijgen. Wij zijn immers de belangrijkste stakeholder in de omschrijving van de pilot (de overige 147 actiepunten zijn allemaal volledig gericht op de sector en vrijwel geheel in handen van de sector). Bovendien is het dankzij de initiatieven van burgers (Bollenboos en M=W) dat deze pilot er is.

Het eerste gesprek dat daar mede over ging (juni 2020) was een overleg met de provincie vertegenwoordigt door u en gedeputeerde Kuipers en de ambtenaren [redacted] en [redacted] naar

aanleiding van het visiedocument 'tijd voor reflectie en handelen' van M=W; opgesteld op uw expliciete verzoek om oplossingsrichtingen te benoemen en te concretiseren.
Tijdens dat gesprek was er inderdaad sprake van een pilot maar er werd geen concrete mededeling over gedaan. 'Het moest allemaal eerst financieel met het ministerie worden geregeld'. Zeker was wel dat de provincie regisseur zou worden van de pilot en dat de heer [redacted] als 'procesregisseur' zou optreden. Vanuit die rol zou hij M=W betrekken bij de pilot.

In september 2020 was er een gesprek met de provincie vertegenwoordigd door een viertal ambtenaren. De heer [redacted] was vervangen door de heer [redacted] a.i. Tijdens dat gesprek kreeg M=W de indruk dat (een deel van) de benoemde actiepunten uit 'tijd voor reflectie en handelen' een plaats konden krijgen in de pilot. Dat leek en lijkt nog steeds een gerechtvaardigde verwachting. Een volgend overleg vond plaats in november en – het moet gezegd - daar kwamen we van een koude kermis thuis. Er bleek geen bereidheid om de standpunten van M=W serieus te nemen; er werden geen inhoudelijke argumenten gegeven waarom M=W of de door ons benoemde actiepunten buiten de pilot worden gehouden; het werd niet duidelijk gemaakt hoe de pilot er dan wél uit komt te zien. Sterker: de provincie wilde eerst met 'de partners' het projectplan schrijven. Deze partners blijken exclusief te bestaan uit de bollensector.

Een significante groep omwonenden wordt vertegenwoordigd door M=W. De provincie (en waarschijnlijk het bestuurlijk overleg als geheel) kiest er blijkbaar bewust voor om omwonenden buiten de deur te houden. Zonder argument, zonder communicatie, zonder enige vorm van belangstelling of interesse. Als we het uitvoeringsprogramma 2030 lezen dan is de conclusie dat het gehele programma eenzijdig is gericht op het wel en wee van de sector en dat zij met steun van publieke middelen de bulk van de acties zelf mag uitvoeren zonder één concreet afrekenbaar doel. Door als overheid opnieuw te kiezen voor ondersteuning van het monopolie van de sector wordt geen recht gedaan aan het belang van de omwonenden. De lusten zijn voor de telers, de lasten voor omwonenden, leefomgeving en natuur. Het al wankele vertrouwen in de overheid krijgt opnieuw een flinke knauw.

Overigens kregen wij op 8 februari nog een mailtje van mevrouw [redacted] met de mededeling (letterlijke tekst):

> *In ons overleg van 24 november jl heb ik toegezegd in januari weer contact met jullie op te nemen in de hoop de start van de beoogde pilot te melden.*
> *Jammer dit is nog niet het geval. Zodra we van start kunnen gaan deel ik deze informatie.*

Wát gaat er dan van start?
Het blijft opmerkelijk en frustrerend hoe de overheid in haar schulp kruipt en haar kaarten niet op tafel wil leggen als burgers controversiële onderwerpen agenderen; voorbeelden te over de afgelopen jaren.
Is het dan zó moeilijk om burgers serieus te nemen?
Natuurlijk kan de pilot kan worden ingezet om uitvoering te geven aan de conclusies van het rapport uitgesproken en de actiepunten uit 'Tijd voor reflectie en handelen'.

Hoe verder? Nog is het niet te laat. De pilot is een uitgelezen mogelijkheid om een aantal zaken op het gebied van RO, relatie burger – overheid en duurzaamheid sierteelt onder de loep te nemen ánders dan 'hetzelfde doen met een ander sausje'. Wij hebben daar interessante voorstellen voor gedaan.

We zien uit naar een afspraak op korte termijn.

METEN
=
WETEN

Met vriendelijke en vastberaden groet,

Rob Chrispijn
Voorzitter

Memo POHO VTH	provincie Drenthe
Gedeputeerde	Jumelet en Kuipers
Afschrift	
Datum	18 maart 2021
Poho datum	22 maart 2021
Opsteller	
Afgestemd met	en
Onderwerp	Beantwoording brief M=W van 9 maart 2021
Doel memo	☒Ter discussie ☐Ter informatie
Bijlage	Brief van M=W
Naar GS	nee

Advies/Vraag
Instemmen met de inhoud van de beantwoording en de brief in mandaat verzenden.

Inleiding
9 maart jl ontvingen we een brief van Meten = Weten waarin zij hun bezorgdheid uitspreken over de voortgang en het inhoud geven aan de Pilot Duurzame bollenteelt en hun gewenste betrokkenheid daarbij. Ook gaan zij gaan zij graag op korte termijn met u hierover in gesprek.

Bijgaand een reactie op de brief. Hierin wordt niet inhoudelijk op de details in te gaan.

Argumenten
Een vlotte beantwoording lijkt hier op z'n plaats.

Vervolgstappen (aanpak/uitvoering)
Deze brief ter informatie en per mail verzenden aan de gemeente Westerveld
Het besluit van GS op de aanvraag van de Pilot, nadat deze verzonden is naar PS en betrokken instanties, ook doen toekomen aan M=W.
Dit dan door het toezenden van een kopie van de brief aan PS en hen tevens uit te nodigen voor een gesprek met gedeputeerde Jumelet.

PB

Team: Landelijkgebied	Registreren ja
Team: Landelijkgebied	Kenmerk 2021000444
Opsteller: mevrouw	Mandaat Ja
Paraaf Teammanager	Datum
Paraaf directeur	Datum
Paraaf	Trefwoord Duurzame Bollenteelt en Gewasbescherming
Afschrift aan Deze brief ter informatie per mail toezenden aan de gemeente Westerveld	Ingekomen
Aanwijzingen voor verzending	Verzonden

Bij bulkbrief (één brief meerdere adressen)
Klik hier voor Nieuw Adresbestand

Aan:
Meten=Weten
t.a.v. de heer R. Chrispijn
[redacted]

Assen, 15 maart 2021
Ons kenmerk 2021000444
Behandeld door mevrouw [redacted] (0592) [redacted]
Uw kenmerk
Onderwerp: Duurzame Bollenteelt en Gewasbescherming

Geachte heer Chrispijn,

In reactie op uw brief van 9 maart jl, berichten wij u het volgende.
Zoals u weet werken wij op moment met in de sector betrokken organisaties aan een aanvraag bij het ministerie van LNV voor het opzetten van een regionaal pilotproject in Drenthe. Hierbij wordt naar een oplossing gezocht voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door de agrarische ondernemers, en voor de behoefte van deze agrarische ondernemers om met groene middelen en inzet van weerbare planten en teeltsystemen te kunnen werken aan een zo goed mogelijke bedrijfsvoering.
Met u betreuren wij het dat deze aanvraag nog niet gereed is; het is een complex proces. Wij merken hierbij op dat wij als provincie niet de enige partij zijn in het formuleren van de aanvraag. Het inhoud geven aan de Pilot vraagt meer tijd dan wij hadden verwacht.

Zoals het nu lijkt bestaat de pilot uit drie onderdelen.

1. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat met wederzijdse kennisdeling en begrip voor elkaars situatie;
2. Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verduurzaming van de lelieteelt, zoals weerbare rassen en een gezondere bodem.
3. Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket met een zo laag mogelijke milieubelasting.

Zodra wij de goedkeuring van het ministerie van LNV op onze aanvraag hebben ontvangen maken we ook een start met de dialoog en nodigen we u uit voor een gesprek. Dit is ook het moment dat we starten met de pilot.

Hoogachtend GS

AGENDAPUNT VOOR DE VERGADERING VAN GEDEPUTEERDE STATEN VAN DRENTHE

Voor beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde

Algemene gegevens		*Teammanager*
Opsteller	, tst.	Jordan Jumelet
Team	3P	
Datum	dinsdag 20 april 2021	*Paraaf*
Uiterste behandeldatum in GS: 11 mei 2021 *Toelichting: met oog op cie vergadering dd 12 mei 2021*		*Bespreken:*

Verwijzing naar speerpunt coalitieakkoord/programma begroting	*Akkoord portefeuillehouder*
2. Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven	Henk Jumelet

Intern voorbereid met	*Akkoord provinciesecretaris*
1. LG	Wim Brenkman
2. Communicatie	
3.	

Archivering		*Communicatie*
Datum:	*Registratienummer:*	*Openbaar:* Ja, later. Openbaar vanaf ontvangst brief door vragensteller.
	nr.	
	nr.	*Persbericht:* Nee
	nr.	*Bekendmaking:* Niet van toepassing

Onderwerp

Beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde van de D66 fractie en Partij voor de Dieren fractie over de Pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming.

Advies

In te stemmen met de brief aan de D66 fractie en Partij voor de Dieren fractie, in afschrift aan de overige Statenleden.

Beslissing GS

Risico's
Geen

Kanttekeningen vanuit de organisatie
Geen

Aanvullende informatie voor GS
Geen

Tekst openbare besluitenlijst
GS hebben ingestemd~~e~~ met de beantwoording van de schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde van de D66 fractie en Partij voor de Dieren fractie over de Pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming.

Aan:
mevrouw R. Zuiker
mevrouw A. Kleine Deters

(i.a.a. de overige Statenleden)

Assen, 11 mei 2021
Ons kenmerk @
Behandeld door mevrouw [redacted] (0592)[redacted]
Onderwerp: Beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde over de pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming

Geachte mevrouw Zuiker en mevrouw Kleine Deters,

In uw brief van 16 april 2021 stelde u een aantal vragen over de pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming. Deze vragen beantwoorden wij als volgt.

Vraag 1
Waarom kan er niet meer duidelijkheid worden gegeven rondom de inhoud van de pilot?

Antwoord 1
Ten tijde van het voorbereiden en bespreken van de inhoud van een subsidieaanvraag, in dit geval de pilot duurzame bollenteelt en gewasbescherming bij het ministerie van LNV, is de specifieke inhoud nog niet openbaar.

Vraag 2
Waarom is Meten = Weten niet betrokken bij de opzet van de pilot?

Antwoord 2
In het rapport 'Uitgesproken' (waar uw vierde vraag betrekking op heeft) wordt aangegeven dat telers en omwonenden dusdanig gepolariseerd zijn, dat de verschillende overheden als eerste aan zet zijn. Zowel geïnterviewde telers als omwonenden geven aan dat de controverses niet makkelijk op te lossen zijn door zelf met elkaar in gesprek te gaan. Vanwege deze polarisatie zijn geen (georganiseerde) omwonenden betrokken bij de opzet van de pilot.

De pilot is vormgegeven met de verschillende betrokken partners.

Vraag 3
Wat is de stand van zaken van de pilot?

Antwoord 3
De aanvraag ligt ter beoordeling bij het ministerie van LNV. De minister heeft een kamerbrief d.d. 13 april jl. de komst van de pilot toegezegd. Ons college heeft inmiddels besloten voor de uitvoering €100.000,-- beschikbaar te stellen. U heeft hierover een brief met de aanvraag ontvangen 28 april jl.

Vraag 4
In de brief wordt ook het rapport Uitgesproken genoemd. Worden de uitkomsten genoemd in dit rapport meegenomen in de opdracht van de pilot? Zo ja hoe?

Antwoord 4
Het rapport Uitgesproken is het resultaat van de gesprekken die zijn gevoerd met verschillende betrokkenen bij de bollenteelt. Citaat:
"Als het gaat om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is er brede zorg bij zowel telers als bij al dan niet georganiseerde omwonenden. Bij de één zorg over gezondheid, biodiversiteit, landschap, natuur, bij de ander over het voortbestaan van het eigen bedrijf en bij allen zorg over de verdeeldheid, als gevolg daarvan, tussen de verschillende groepen in de eigen gemeenschap."
"De opvattingen van telers en omwonenden over intensieve teelten en in het bijzonder over het risico van gewasbeschermingsmiddelen voor gezondheid en biodiversiteit lopen sterk uiteen. Ook voor de verschillende groepen omwonenden onderling."

De bevindingen uit het rapport Uitgesproken hebben de Minister van LNV mede doen besluiten in het kader van het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030 een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe op te zetten. De dialoog tussen telers en omwonenden is voorts opgenomen als één van de drie opgaven van de pilot:

- *Kennis te ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt.*
- *Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie.*
- *Toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van lelies.*

In de dialoog worden 3 communicatielijnen onderscheiden:

- *De lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden.*
- *De lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning.*

- *De lijn tussen telers en inwoners in het algemeen.*

Met deze regionale pilot zijn wij van mening hierin een belangrijke stap te zetten.~~inzet denken wij tegemoet te komen aan wat de stellers van het rapport Uitgesproken beogen.~~

Vraag 5
Zo nee, waarom niet?

Antwoord 5
N.v.t., zie beantwoording vraag 4

Vraag 6
Waarom is de opdracht zo beperkt opgezet?
Vele omwonenden hebben zich verenigd in de groep Meten = Weten. Binnen Weten = Weten is veel kennis opgebouwd over deze thematiek.

Antwoord 6
Zie antwoorden op vraag 2 en vraag 4.

Vraag 7
Waarom wordt Meten = Weten niet genoemd als gesprekspartner

Antwoord 7
Meten = Weten vertegenwoordigt omwonenden/ inwoners van Westerveld en mogelijk nog breder dan in onze provincie. Met de drie uitgezette communicatielijnen, welke nog verdere invulling behoeven, beogen wij breed in gesprek te gaan, waaronder ook met Meten= Weten. Zie verder het antwoorden op vraag 2 en 4.

Vraag 8
Omwonenden is te beperkt De problematiek rondom lelieteelt treft meer mensen dan alleen de omwonenden. Waarom is de opdracht beperkt tot omwonenden als gesprekspartner.

Antwoord 8
Zie ook antwoord bij vraag 4. In de dialoog van de pilot worden 3 communicatielijnen onderscheiden:

- *De lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden.*
- *De lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning.*
- *De lijn tussen telers en inwoners in het algemeen.*

Vraag 9
Wij ontvangen graag een copy van de opdracht en de concepttekst van de pilot

Antwoord 9
Deze heeft u ontvangen als bijlage bij onze brief over de pilot d.d. 28 april jl.

Tenslotte, ~~onze~~ onze inschatting is dat de formele instrumenten die wij hebben zeer beperkt zullen zijn. Wel hebben wij de afgelopen jaren goede ervaringen opgedaan met een stimulerende aanpak om te komen tot vermindering van chemische gewasbeschermingsmiddelen. Zo heeft Stichting Regionaal Onderzoek Lelie (ROL) diverse teelt-technische onderzoeken uitgevoerd. Het gaat hierbij om onder meer om de inzet van functionele gewasstroken, met afwisselend lelies en een functioneel tussengewas, om de verspreiding van luizen tegen te gaan. Ook deed de Stichting onderzoek naar weerbare lelies, waardoor soorten die het meest gevoelig zijn voor ziektes en plagen, uit het assortiment kunnen worden gehaald. Vanuit het Project Duurzame Bollenteelt Drentsche Aa worden sinds 2016 ondernemers gestimuleerd om praktische maatregelen te nemen, zoals een bredere teeltvrije zone tussen gewas en sloot, het gebruiken van Tagetes als biologische alternatief voor chemische grondontsmetting en het gebruik van een andere spuittechniek om drift te verminderen. Dit alles moet leiden tot een structureel betere kwaliteit van het oppervlaktewater. ~~de afgelopen bestuursperiode hebben we niet stil gezeten en zijn er diverse projecten, bijvoorbeeld in het kader van DAW, geïnitieerd om de bollenteelt te verduurzamen. In de bijlage vindt u een overzicht van deze projecten~~.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

~~Bijlage(n) :~~

1. ~~Overzicht van recente initiatieven rondom verduurzaming van het gewasbeschermingsmiddelengebruik in Drenthe.~~
2. ~~Uitwerking drietal projecten rondom verduurzaming van het gewasbeschermingsmiddelen gebruik in Drenthe i.r.t. de bollenteelt.~~

AGENDAPUNT VOOR DE VERGADERING VAN GEDEPUTEERDE STATEN VAN DRENTHE

Voor beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde

Algemene gegevens		*Teammanager*
Opsteller	, tst.	Jordan Jumelet
Team	3P	
Datum	dinsdag 20 april 2021	*Paraaf*
Uiterste behandeldatum in GS: 11 mei 2021 *Toelichting: met oog op cie vergadering dd 12 mei 2021*		*Bespreken:*

Verwijzing naar speerpunt coalitieakkoord/programma begroting	*Akkoord portefeuillehouder*
2. Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven	Henk Jumelet

Intern voorbereid met	*Akkoord provinciesecretaris*
1. LG	Wim Brenkman
2. Communicatie	
3.	

Archivering		*Communicatie*
Datum:	*Registratienummer:*	*Openbaar:* Ja, later. Openbaar vanaf ontvangst brief door vragensteller.
	nr.	
	nr.	*Persbericht:* Nee
	nr.	*Bekendmaking:* Niet van toepassing

Onderwerp

Beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde van de D66 fractie en Partij voor de Dieren fractie over de Pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming.

Advies

In te stemmen met de brief aan de D66 fractie en Partij voor de Dieren fractie, in afschrift aan de overige Statenleden.

Beslissing GS

Risico's
Geen

Kanttekeningen vanuit de organisatie
Geen

Aanvullende informatie voor GS
Geen

Tekst openbare besluitenlijst
GS hebben ingestemde met de beantwoording van de schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde van de D66 fractie en Partij voor de Dieren fractie over de Pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming.

Aan:
mevrouw R. Zuiker
mevrouw A. Kleine Deters

(i.a.a. de overige Statenleden)

Assen, 11 mei 2021
Ons kenmerk @
Behandeld door mevrouw [redacted] (0592) [redacted]
Onderwerp: Beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde over de pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming

Geachte mevrouw Zuiker en mevrouw Kleine Deters,

In uw brief van 16 april 2021 stelde u een aantal vragen over de pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming. Deze vragen beantwoorden wij als volgt.

Vraag 1
Waarom kan er niet meer duidelijkheid worden gegeven rondom de inhoud van de pilot?

Antwoord 1
Ten tijde van het voorbereiden en bespreken van de inhoud van een subsidieaanvraag, in dit geval de pilot duurzame bollenteelt en gewasbescherming bij het ministerie van LNV, is de specifieke inhoud nog niet openbaar.

Vraag 2
Waarom is Meten = Weten niet betrokken bij de opzet van de pilot?

Antwoord 2
In het rapport 'Uitgesproken' (waar uw vierde vraag betrekking op heeft) wordt aangegeven dat telers en omwonenden dusdanig gepolariseerd zijn, dat de verschillende overheden als eerste aanzet zijn. Zowel geïnterviewde telers als omwonenden geven aan dat de controverses niet makkelijk op te lossen zijn door zelf met elkaar in gesprek te gaan. Vanwege deze polarisatie zijn geen (georganiseerde) omwonenden betrokken bij de opzet van de pilot.

De pilot is vormgegeven met de verschillende betrokken partners.

Vraag 3
Wat is de stand van zaken van de pilot?

Antwoord 3
De aanvraag ligt ter beoordeling bij het ministerie van LNV. De minister heeft een kamerbrief d.d. 13 april jl. de komst van de pilot toegezegd. Ons college heeft inmiddels besloten voor de uitvoering €100.000,-- beschikbaar te stellen. U heeft hierover een brief met de aanvraag ontvangen 28 april jl.

Vraag 4
In de brief wordt ook het rapport Uitgesproken genoemd. Worden de uitkomsten genoemd in dit rapport meegenomen in de opdracht van de pilot? Zo ja hoe?

Antwoord 4
Het rapport Uitgesproken is het resultaat van de gesprekken die zijn gevoerd met verschillende betrokkenen bij de bollenteelt. Citaat:
"Als het gaat om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is er brede zorg bij zowel telers als bij al dan niet georganiseerde omwonenden. Bij de één zorg over gezondheid, biodiversiteit, landschap, natuur, bij de ander over het voortbestaan van het eigen bedrijf en bij allen zorg over de verdeeldheid, als gevolg daarvan, tussen de verschillende groepen in de eigen gemeenschap."
"De opvattingen van telers en omwonenden over intensieve teelten en in het bijzonder over het risico van gewasbeschermingsmiddelen voor gezondheid en biodiversiteit lopen sterk uiteen. Ook voor de verschillende groepen omwonenden onderling."

De bevindingen uit het rapport Uitgesproken hebben de Minister van LNV mede doen besluiten in het kader van het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030 een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe op te zetten. De dialoog tussen telers en omwonenden is voorts opgenomen als één van de drie opgaven van de pilot:

- *Kennis te ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt.*
- *Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie.*
- *Toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van lelies.*

In de dialoog worden 3 communicatielijnen onderscheiden:

- *De lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden.*
- *De lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning.*

- *De lijn tussen telers en inwoners in het algemeen.*

Met deze inzet denken wij tegemoet te komen aan wat de stellers van het rapport Uitgesproken beogen.

Vraag 5
Zo nee, waarom niet?

Antwoord 5
N.v.t., zie beantwoording vraag 4

Vraag 6
Waarom is de opdracht zo beperkt opgezet?
Vele omwonenden hebben zich verenigd in de groep Meten = Weten. Binnen Weten = Weten is veel kennis opgebouwd over deze thematiek.

Antwoord 6
Zie antwoorden op vraag 2 en vraag 4.

Vraag 7
Waarom wordt Meten = Weten niet genoemd als gesprekspartner

Antwoord 7
Meten = Weten vertegenwoordigt omwonenden/ inwoners van Westerveld en mogelijk nog breder dan in onze provincie. Met de drie uitgezette communicatielijnen, welke nog verdere invulling behoeven, beogen wij breed in gesprek te gaan, waaronder ook met Meten= Weten. Zie verder het antwoorden op vraag 2 en 4.

Vraag 8
Omwonenden is te beperkt De problematiek rondom lelieteelt treft meer mensen dan alleen de omwonenden. Waarom is de opdracht beperkt tot omwonenden als gesprekspartner.

Antwoord 8
Zie ook antwoord bij vraag 4. In de dialoog van de pilot worden 3 communicatielijnen onderscheiden:

- *De lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden.*
- *De lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning.*
- *De lijn tussen telers en inwoners in het algemeen.*

Vraag 9
Wij ontvangen graag een copy van de opdracht en de concepttekst van de pilot

Antwoord 9
Deze heeft u ontvangen als bijlage bij onze brief over de pilot d.d. 28 april jl.

Tenslotte, de afgelopen bestuursperiode hebben we niet stil gezeten en zijn er diverse projecten, bijvoorbeeld in het kader van DAW, geïnitieerd om de bollenteelt te verduurzamen. In de bijlage vindt u een overzicht van deze projecten.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

Bijlage(n) :

1. Overzicht van recente initiatieven rondom verduurzaming van het gewasbeschermingsmiddelengebruik in Drenthe.
2. Uitwerking drietal projecten rondom verduurzaming van het gewasbeschermingsmiddelen gebruik in Drenthe i.r.t. de bollenteelt.

Agendapunt voor de vergadering van Gedeputeerde Staten van Drenthe

Voor beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde

Algemene gegevens	
Opsteller	, tst.
Team	Plattelandsontwikkeling
Datum	dinsdag 9 juni 2020
Uiterste behandeldatum in GS: *Toelichting:*	

Teammanager
Jordan Jumelet
Paraaf *Bespreken:*

Verwijzing naar speerpunt coalitieakkoord/programma begroting
Kies een item

Akkoord portefeuillehouder
Henk Jumelet / Hans Kuipers

Intern voorbereid met
1. , WBM
2. , CMV
3.

Akkoord provinciesecretaris
Wim Brenkman

Archivering	
Datum:	*Registratienummer:*
	nr.
	nr.
	nr.

Communicatie
Openbaar: Ja, later. Openbaar vanaf ontvangst brief door vragensteller.
Persbericht: Nee
Bekendmaking: Niet van toepassing

Onderwerp

Beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde van de D66-fractie over publicaties én het onderzoeksrapport: “Onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in vier Natura 2000 gebieden in Drenthe en de mogelijke invloed van de afstand van natuurgebieden tot landbouwgebieden op de belasting met bestrijdingsmiddelen”

Advies

In te stemmen met de brief aan de D66-fractie, in afschrift aan de overige Statenleden.

Beslissing GS

Risico's

Niet van toepassing.

Kanttekeningen vanuit de organisatie

Niet van toepassing.

Aanvullende informatie voor GS

Deze brief wordt verzonden in combinatie met een aantal andere brieven.

Los daarvan worden de vragen wel afzonderlijk beantwoord.

Tekst openbare besluitenlijst

Onderwerp: Publicatie Onderzoeksrapport invloed gebruik gewasbeschermingsmiddelen op natuurgebieden

Het college van GS heeft vragen ontvangen van de D66-fractie omtrent de invloed van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op natuurgebieden. In een schriftelijke reactie beantwoordt het college deze vragen

Verzenden

Aan:
de dames B. Zouine en A. Kleine Deters

(i.a.a. de overige Statenleden)

Assen, @
Ons kenmerk @
Behandeld door de heer [redacted] (0592)[redacted]
Onderwerp: Beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde over publicaties én het onderzoeksrapport: “Onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in vier Natura 2000 gebieden in Drenthe en de mogelijke invloed van de afstand van natuurgebieden tot landbouwgebieden op de belasting met bestrijdingsmiddelen

Geachte dames Zouine en Kleine Deters,

In uw brief van 4 juni 2020 stelde u een aantal vragen over publicaties én het onderzoeksrapport: “Onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in vier Natura 2000 gebieden in Drenthe en de mogelijke invloed van de afstand van natuurgebieden tot landbouwgebieden op de belasting met bestrijdingsmiddelen. Deze vragen beantwoorden wij als volgt.

Vraag 1
Kan GS melden welke vervolgacties op korte termijn zijn genomen met alle betrokkenen en tot welke resultaten dit heeft geleid?

Antwoord 1
Wij zijn na publicatie van het rapport "Uitgesproken" diverse malen in overleg gegaan met onze bestuurlijke partners en de partijen 'in het veld' om op een consistente en eenduidige wijze te komen tot een gerichte aanpak. Hierbij is het Ministerie van LNV nadrukkelijk betrokken als één van de belangrijkste partners om tot gedegen aanpak te komen. Onlangs hebben wij van het ministerie een in februari jl. toegezegde brief ontvangen waarin de minister ons gevraagd heeft een pilot uit te voeren. Dit betekent dat wij nu van start kunnen met het (in afstemming met partners) verder vormgeven van een pilot en hierover verdere afspraken maken met LNV.

Vraag 2
Is GS met ons van mening dat uit het nieuwe onderzoeksrapport blijkt dat er ook een directe verantwoordelijkheid voor de provincie is m.b.t. de zorgplicht rondom Natura 2000 gebieden?

Antwoord 2
De provincies werken voortdurend aan het beschermen van onze natuur. Wij hebben hiervoor een wettelijke rol. Deze is vastgelegd in de Wet natuurbescherming.

Het onderzoeksrapport hebben wij gelezen. We hebben nog verschillende vragen. Wij dringen er bij het Ministerie van LNV dan ook op aan een gedegen vervolgonderzoek te doen naar de verspreiding van gewasbeschermingsmiddelen in het milieu en de gevolgen daarvan. Daarnaast dringen wij er bij de betrokken ministeries op aan dat de resultaten van dit onderzoek bij het onderzoek van de Gezondheidsraad worden betrokken, daar waar het gaat om gezondheidsrisico's.

Op dit moment wordt onder andere samen met het Ministerie van LNV gewerkt aan het inhoudelijk vormgeven van een pilot in Drenthe, die zich richt op het beperken van mogelijk schadelijke effecten van gewasbeschermingsmiddelen op de menselijke gezondheid en het milieu. De pilot is gericht op het verduurzamen van de bollensector. In de uitwerking van de pilot willen we ook inzetten op akkerranden en het verbeteren van de communicatie tussen omwonenden en telers.

Vraag 3
Zo ja, wat gaat GS ondernemen?

Antwoord 3
Zie ook antwoord 2. Wij gaan samen met partners een pilot vormgeven die gericht is op het verduurzamen van de bollensector.
In de uitwerking van de pilot willen we ook inzetten op akkerranden en het verbeteren van de communicatie tussen omwonenden en telers.

Vraag 4
Zo nee, waarom niet?

Antwoord 4
N.v.t.

Vraag 5
Is GS bereid om aanvullende maatregelen e/o eisen te stellen ter bescherming van ons water (drinkwater/oppervlaktewater/grondwater)?

<u>Antwoord 5</u>
Als hiervoor wettelijke eisen worden gesteld dan zullen wij hier uitvoering aan geven.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

Bijlage(n) :
- @

Als je het hele sjabloon hebt ingevuld en je alle opmerkingenballonnen in de kantlijn in één keer wilt verwijderen, dubbelklik dan hieronder. Alle opmerkingenballonnen in de kantlijn worden zo uit het document verwijderd.

Dubbelklik ***hier*** om de opmerkingenballonnen te verwijderen.

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Datum 13 april 2021
Betreft Beantwoording vragen over het hoge gebruik van landbouwgif door de sierteeltsector en de slechte naleving van de betreffende wet- en regelgeving

Ons kenmerk
DGA-PAV / 21084045

Uw kenmerk
2021Z04848

Geachte Voorzitter,

Hierbij zend ik u de antwoorden op vragen van het lid Wassenberg (PvdD) over het hoge gebruik van landbouwgif door de sierteeltsector en de slechte naleving van de betreffende wet- en regelgeving (ingezonden op 23 maart 2021 met het kenmerk 2021Z04848).

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

2021Z04848

Ons kenmerk
DGA-PAV / 21084045

1
Kunt u bevestigen dat lelies en tulpen (na aardappels) tot de meest intensief bespoten gewassen behoren en dat het gebruik van landbouwgif ook in de glassierteelt relatief hoog is?[1]

Antwoord
Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) voert elke vier jaar een enquête uit om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de agrarische sector in beeld te brengen. De meest recente gegevens zijn van het jaar 2016[2]. Hieruit blijkt dat het gebruik per hectare in de teelt van lelies het hoogst is (125 kg per hectare, waarvan 93 kilogram minerale olie). Het gebruik per hectare in de teelt van tulp en bloemen onder glas is respectievelijk 27 en 30 kg.
Voor de hierboven genoemde gewassen is het gebruik per hectare lager dan in 2012.

2
Kunt u bevestigen dat het areaal aan sierteeltgewassen sinds 2012 is toegenomen, waarmee ook het gebruik van landbouwgif per hectare is toegenomen?

3
Wat is het huidige sierteeltareaal, uitgesplitst naar open teelt en glassierteelt? Wat is daarvan het areaal bollenvelden en op welk deel worden lelies geteeld?

Antwoord 2 en 3
Het areaal bloembollenteelt is in de periode 2012 tot en met 2019 toegenomen van 23.488 hectare naar 27.218 hectare. Het areaal voor de teelt van lelies is ook toegenomen, namelijk van 5.090 hectare naar 6.021 hectare[3]. Het areaal snijbloemen is in dezelfde periode afgenomen van 2.306 hectare naar 1.821 hectare[4]. Het areaal pot- en perkplanten is in dezelfde periode ongeveer gelijk gebleven (1.799 hectare in 2012 en 1.764 hectare in 2019)[5].

Voor de bloembollen en -knollen en de bloemen onder glas geldt dat het gebruik per hectare in 2016 lager is dan in 2012.

4
Kunt u bevestigen dat het Bureau Risicobeoordeling & onderzoek (BuRO) van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) schrijft: “met name zijn er risico’s door het onjuist gebruik van middelen en van het gebruik van niet-

[1] Planbureau voor de Leefomgeving, 2019, ‘Geïntegreerde gewasbescherming nader beschouwd’, p. 80-82
[2] https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/30/landbouw-gebruikt-5-7-miljoen-kg-chemische-middelen
[3] https://www.agrimatie.nl/ThemaResultaat.aspx?subpubID=2232&themaID=2286&indicatorID=2040&sectorID=2234
[4] https://www.agrimatie.nl/ThemaResultaat.aspx?subpubID=2232&themaID=2286&indicatorID=2040&sectorID=2254
[5] https://www.agrimatie.nl/ThemaResultaat.aspx?subpubID=2232&themaID=2286&indicatorID=2040&sectorID=2250

toegelaten middelen in de sierteelt. Het (illegaal) gebruik van middelen in de sector kan bijvoorbeeld tot schadelijke effecten bij bijen leiden”?[6]

Antwoord
Ja, dit citaat is lezen op blz. 17 van de publicatie “Advies over de risico's van de sierteeltketen”.

5
Kunt u bevestigen dat in 2019 slechts 1,5% van de bedrijven die met landbouwgif werken hierop is gecontroleerd door de NVWA?[7]

Antwoord
Ik heb uw Kamer geïnformeerd dat in 2019 circa 1,5% van de land- en tuinbouwbedrijven (exclusief veehouderijbedrijven) is gecontroleerd op het juist gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Uitgesplitst naar sector lag de toezichtintensiteit in de akkerbouw op 1% en in de tuinbouw op 2% (Kamerstuk 33835, nr. 173).

6
Kunt u bevestigen dat de NVWA in 2019 een nalevingspercentage van de wet- en regelgeving betreffende landbouwgif vond van 67%, wat betekent dat de rest, zijnde een derde, van de telers de regels overtreedt?[8]

Antwoord
In heb uw Kamer op 20 mei 2020 geïnformeerd over enkele actualiteiten op het terrein van gewasbescherming. Een van deze actualiteiten betrof het toezicht op de naleving van wet- en regelgeving bij het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen in de akkerbouw, vollegrondsgroenten, bloembollen, fruit- en boomkwekerijgewassen. Deze inspecties richtten zich met name op het gebruik van spuittechnieken om de verwaaiing van spuitvloeistof naar bijvoorbeeld het oppervlaktewater te voorkomen. Dit leidde tot een nalevingsindicatie van 67%, hetgeen betekent dat de overige gecontroleerde agrarische ondernemers de wet- en regelgeving bij het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen niet naleefden. Ik vind het uiteraard onacceptabel dat wet- en regelgeving niet door iedereen wordt nageleefd. Ik heb de NVWA daarom gevraagd mij te informeren over hun analyse van de achterliggende redenen en een bijbehorende voortvarende aanpak om naleving te verbeteren. (Kamerstuk 27858, nr. 509).

De NVWA bespreekt de resultaten van de verschillende typen controles, zoals administratieve verplichtingen, gebruik van toegelaten middelen en het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen, met de betrokken sectoren, om de naleving door de sectoren te verbeteren.

---

6 NVWA, Bureau Risicobeoordeling & onderzoek, 2020, 'Advies over de risico's van de sierteeltketen', p. 17 (Advies van BuRO over de risico's van de sierteeltketen | Risicobeoordeling | NVWA)
7 Kamerstuk 33835, nr. 173
8 Kamerstuk 27858, nr. 509

7
Kunt u bevestigen dat er in 2017 geen boetes uitgedeeld zijn voor het niet invullen van de gewasbeschermingsmonitor, hoewel 20% van de gecontroleerde gebruikers deze gewasbeschermingsmonitor niet (volledig) had ingevuld? Zo ja, waarom is dit niet gebeurd?[9]

Antwoord
Het specifiek interventiebeleid biociden en gewasbeschermingsmiddelen van de NVWA houdt rekening met de ernst van het gevaar of het risico op gevaar voor mens, dier en milieu, de mate waarin de overtreding hersteld kan worden en of er sprake is van ondermijnend gedrag. Voor het niet (volledig) bijhouden van de gewasbeschermingsmonitor is in het interventiebeleid opgenomen om iemand die voor het eerst een overtreding begaat een schriftelijke waarschuwing te geven en niet te beboeten.

Er zijn in 2017 in totaal 3 boetes opgelegd, omdat er sprake was van herhaalde overtreding. De overige overtredingen waren eerste overtredingen en zijn afgedaan met een schriftelijke waarschuwing.

8
Kunt u bevestigen dat er in Nederland een bloeiende handel bestaat in illegale pesticiden en dat het Bureau voor Intellectuele Eigendom van de Europese Unie ervan uitgaat dat 13,8% van de Europese markt voor landbouwgif uit illegale middelen bestaat?[10]

Antwoord
Er is sprake van illegale handel in gewasbeschermingsmiddelen vanuit landen buiten de Europese Unie en dit baart mij zorgen, omdat het gebruik van deze middelen zou kunnen leiden tot risico's voor mens, dier en milieu. De inzet is om deze illegale middelen op te sporen en te vernietigen en uiteraard om de overtreders aan te pakken. Dit gebeurt niet alleen in nationaal verband via een nauwe samenwerking tussen de douane en de NVWA, maar ook in Europees verband via het uitwisselen van signalen over illegale handel. Dit heeft ertoe geleid dat in de periode 2015 tot en met 2019 ongeveer 300 ton illegale biociden en gewasbeschermingsmiddelen in beslag is genomen en vernietigd (Kamerstuk 27858, nr. 523).

Het Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie heeft in 2017 een rapport gepubliceerd, waarin een inschatting wordt gemaakt van het economische verlies van de industrie door de aanwezigheid van illegale biociden en gewasbeschermingsmiddelen. Deze inschatting leidt tot een gemiddeld verlies van afzet van 13,8% voor alle 28 lidstaten van de Europese Unie.[11]

---

9 Speciaal verslag van de Europese Rekenkamer, 2020, 'Duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen: beperkte vooruitgang bij het meten en beperken van de risico's', p.22 (www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_05/SR_Pesticides_NL.pdf)

10 De Groene Amsterdammer, 3 juni 2020, 'Onderzoek Illegale pesticiden in Europa. Simpele misdaad, weinig risico' (www.groene.nl/artikel/simpele-misdaad-weinig-risico)

11 https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/resources/research-and-studies/ip_infringement/study10/pesticides_sector_en.pdf

9
Welke actie gaat u ondernemen om een groter deel van de bedrijven dat met landbouwgif werkt te controleren, om de naleving van wet- en regelgeving door telers te verhogen en om de controle op de handel in illegale middelen te intensiveren? Welke voorbereidingen gaat u treffen zodat u of uw ambtsopvolger na de komende formatie snel actie kan ondernemen op deze punten?

Antwoord
De NVWA werkt risicogericht en baseert zich daarbij op de risico-indeling van de verschillende onderdelen van de keten en de verschillende sectoren. Deze risico-indeling wordt regelmatig herijkt op basis van de uitkomst van onder andere de nalevingscontroles, toepassingscontroles, doelgroepenanalyses en ketenanalyses.

Daarnaast voert de NVWA herinspecties uit bij niet-naleving, gesprekken met de sectoren over het verbeteren van de naleving en voert zij analyses uit naar achterliggende redenen van niet-naleving.

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 8 voor het toezicht op de handel in illegale gewasbeschermingsmiddelen.

10
Waarom heeft u er vorig jaar voor gekozen om geen voorwaarden te verbinden aan de Regeling tegemoetkoming land- en tuinbouwondernemers COVID-19 voor de sierteelt, zoals het verplicht reduceren van het gifgebruik? Deelt u de mening dat dit een gemiste kans is om de sierteelt te verduurzamen en dat dit dus geen efficiënte besteding van belastinggeld was?

Antwoord
De Regeling tegemoetkoming land- en tuinbouwondernemers COVID-19 ondersteunt bedrijven met toekomstperspectief om de sector zo goed mogelijk door de coronacrisis heen te helpen. Dat is ook nodig om na deze crisis weer de investeringen te kunnen doen die voor verdergaande verduurzaming (zoals klimaat en gewasbescherming) nodig zijn. De steunmaatregelen zijn bedoeld voor het ledigen van de acute financiële nood die ontstond door het wegvallen van de vraag door beperkende maatregelen als gevolg van COVID-19. Bij deze regeling is een milieuvriendelijke bedrijfsvoering geen extra criterium om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming (Kamerstukken 35442, nr. 3 en 35452, nr. 3).

11
Bent u bereid voorbereidingen te treffen om de gangbare bollenteelt, vanwege het hoge gifgebruik en uitputting van de bodem terwijl het niet bijdraagt aan de voedselzekerheid, af te bouwen en de telers te helpen bij het omschakelen naar biologische productie of naar een plantaardige voedselproductie? Zo nee, waarom niet?

Antwoord
Ik richt mij met de betrokken partijen in de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 en het bijbehorende uitvoeringsprogramma op het realiseren van weerbare planten en teeltsystemen en het verbinden van land- en tuinbouw met natuur. Dit leidt tot het verminderen van de behoefte aan

gewasbeschermingsmiddelen. Als er dan toch gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn voor het bestrijden van ziekten, plagen en onkruiden, dan bij voorkeur laag-risicomiddelen, nagenoeg zonder emissies naar het milieu en nagenoeg zonder residuen op producten voor de voedselconsumptie (Kamerstuk 27858, nr. 449 en 518).

In de provincie Drenthe start dit teeltseizoen onder regie van de provincie een pilot in de teelt van lelies. Deze pilot heeft drie doelen:

1. ontwikkelen van kennis die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt;
2. bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie;
3. het beschikbaar krijgen van een middelenpakket met lagere milieubelasting dan de huidige toegelaten middelen in de teelt van lelies.

provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwalitieit
Directoraat-generaal Agro
t.a.v. mevrouw. drs. M. Sonnema
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Assen, 26 juni 2020
Ons kenmerk 26/LG/2020001365
Behandeld door de heer [redacted] (0592) [redacted]
Uw kenmerk DGA/ 20074088
Onderwerp: Vervolg op rapport "Uitgesproken"

Geachte mevrouw Sonnema,

Onlangs ontvingen wij van u de brief (d.d. 28 april 2020) waarin u verzoekt om de gebiedsgerichte aanpak (pilots) samen met uw ministerie verder ter hand nemen. Dit om te werken aan maatwerkoplossingen om de zorgen van omwonenden rondom het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door landbouw te verminderen.

Graag werken we samen met het Ministerie en de overige betrokken partners de aanpak uit, in een nader vast te stellen programma, als onderdeel van de uitwerking van de "Toekomstvisie gewasbescherming 2030".

Inmiddels zijn - onder regie van provincie Drenthe - in het Bestuurlijk Overleg Gewasbescherming (bestaande uit het Ministerie van LNV, provincie Overijssel, gemeenten Westerveld, Hardenberg en Ommen, waterschap Drents Overijsselse Delta, Vereniging van Drentse gemeenten en provincie Drenthe) hierover meerdere gesprekken gevoerd. In dit Bestuurlijk Overleg is afgesproken dat de conclusies en aanbevelingen uit het rapport "Uitgesproken" zullen worden opgepakt en als basis dienen voor de te nemen vervolgstappen. Hieraan willen we graag samen invulling geven in de vorm van een pilot en de financiering hiervan. Hierover gaan we graag verder in gesprek en zullen we met u een afspraak maken.

We zien een nauwe samenwerking hierin met uw ministerie met vertrouwen tegemoet.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,
namens dezen,

drs. J. Jumelet,
teammanager Landelijk Gebied

[redacted]/coll.

provincie Drenthe

MEMO

Aan : deelnemers bestuurlijk overleg gewasbescherming
Van : [redacted] (toestelnummer: [redacted]
Datum : 12 november 2019
Onderwerp : verslag bestuurlijke bijeenkomst gewasbescherming d.d.28 oktober 2019

Aanwezig: Provincie Drenthe (H.Jumelet, H, Kuipers, [redacted] [redacted] Gemeente Westerveld (J. de Haas, [redacted] Gemeente Ommen [redacted]), Gemeente Hardenberg (A. te Rietstap), Waterschap DOD (H. Pereboom), Min. LNV ([redacted]), VDG (B. Bouwmeester).

Het rapport "Uitgesproken" is 25 oktober 2019 door de minister aan de Tweede Kamer aangeboden. Vervolgens zijn ook provinciale staten en de gemeenteraad van Westerveld hiervan op de hoogte gesteld.

LNV geeft aan dat vanuit de Toekomstvisie een gebiedsgerichte aanpak wordt ondersteunt dat leidt tot concrete/ praktische maatregelen ter verduurzaming van gewasbescherming. Deze worden uitgewerkt in het Uitvoeringsprogramma (voorjaar 2020). LNV geeft aan dat hiervoor financiële middelen beschikbaar moeten worden gesteld, waarbij de regio zal worden betrokken bij het formuleren van de vraagstelling. Te denken valt aan:

- Demobedrijven en projecten
- Stimuleren van akkerrandenbeheer (GLB)
- Stimuleren emissie-reducerende technieken
- Ontwikkelen weerbaardere gewassen

Vooruitlopend op het landelijk uitvoeringsprogramma wordt de volgende aanpak voorgesteld:
1. Toelatingsbeleid (meenemen cumulatieve blootstelling, versneld op de markt brengen "groene middelen")
2. Precisie landbouw (effectievere toediening)
3. Alternatieve teeltsystemen (o.a. strokenteelt

Gemeente Westerveld is bezig met het opstellen van een overeenkomst met telers (en LTO/KAVB) en gewasbeschermingsmiddelenadviseurs/leveranciers. Mogelijk dat later omwonenden aansluiten. Liefst ziet de gemeente dat de overeenkomst breder wordt gedragen dan alleen het college van de gemeente Westerveld. Het college wil de overeenkomst graag in samenspraak met de andere overheden willen uitdragen.

Gemeente Hardenberg geeft aan dat convenanten, hoe waardevol dan ook, slechts vrijwillig zijn. Er ligt een belangrijke verantwoordelijkheid bij het Rijk. De zorgen van burgers neem je hiermee niet weg; gewasbeschermingsmiddelen vind je immers overal terug. Het ruimtelijk instrumentarium biedt voor de lagere overheden weinig soelaas. Er is immers een goede wetenschappelijke onderbouwing nodig om zelf aanvullende spuit- en of teeltvrije zones vast te leggen.

LNV geeft aan dat het moeilijk is om bestaande functies te wijzigen, maar voor nieuwe situaties, zou dat wel een optie zijn. Daar waar gebieden opnieuw worden ingericht zijn er mogelijkheden voor het instellen van bv, groen buffers rondom woonwijken. Overigens komen er mogelijk op termijn juridisch afdwingbare materegelen via het toelatingsbeleid b.v. op basis van gezondheidsrisico's.

Waterschap DOD geeft aan vast te houden aan de landelijke regels. Mogelijk dat ook via de NOVI is te sturen.

Provincie Drenthe geeft aan dat wat we op korte termijn kunnen doen dus gaat om het stimuleren van bovenwettelijke maatregelen. Bij voorbeeld via het spoor van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) en provinciale programma Toekomstgerichte landbouw. Geconstateerd wordt dat de sector (LTO en KAVB) ook zelf de nodige ambities heeft.

Vraag die zich voordoet, is wat te gaan doen in de regio. Laat zien wat je b.v. kun doen met aangepaste spuittechnieken en alternatieve teeltmethoden en technieken. Naast de overeenkomst in Westerveld zou er een pilot kunnen komen in Drenthe/ Overijssel, waarbij wordt gewerkt aan het stimuleren van duurzame teelten. Bijvoorbeeld via het Regionaal Onderzoek Lelieteelt NO-NL (ROL) of in samenwerking met een van de collectieven of brancheorganisaties. Opgemerkt wordt dat er in Drenthe inmiddels veel kennis en ervaring is rondom duurzame bollenteelt en de sector zich daarin wil bewegen. Daarnaast zijn er verschillende proefbedrijven (o.a. Vathermond) in Drenthe waar geëxperimenteerd wordt.

Geconstateerd wordt dat dit bestuurlijk overleg, waarin nagedacht wordt om samen vanuit ieders rol en verantwoordelijkheid naar oplossingen te zoeken, ook als resultaat benoemd mag worden.
VDG zal ophalen van wat er bij de Drentse gemeenten mogelijk is.

Voorlopig zal het Kamerdebat van 31 oktober 2019 worden afgewacht en ook de uitkomsten van de overleggen rondom de overeenkomst in Westerveld. Afgesproken wordt dat deelnemers aan dit overleg vanuit ieders rol gaan verkennen hoe een gebiedsgerichte pilot eruit moet komen te zien

Provincie Drenthe komt met een agenda en een datum voor het volgende bestuurlijk overleg. Deze zal voorafgaand zijn aan de brede bijeenkomst (het vervolg op de bijeenkomst van 4 juli) zijn. In de informatiebijeenkomst zal naast een toelichting op het rapport “Uitgesproken”, ook worden aangegeven welke vervolgstappen eenieder zal nemen om te komen tot een duurzame gewasbescherming. Daarnaast wordt ook een plan van aanpak/uitvoeringsagenda opgesteld over hoe de samenwerking en de werkwijze die daarbij hoort er uit ziet.

provincie Drenthe

MEMO

Aan : Henk Jumelet en Hans Kuipers
Afschrift : [redacted]
Van : [redacted]
Datum : 25 februari 2020 [redacted]
Onderwerp : conceptverslag Bestuurlijk Overleg 4 februari 2020

Aanwezig: Provincie Drenthe (H. Jumelet, H. Kuipers, [redacted] en [redacted]), VDG (B. Bouwmeester), Gemeente Westerveld (J. de Haas, [redacted] Gemeente Ommen ([redacted] Gemeente Hardenberg (A. te Rietstap), Waterschap DOD (H. Peereboom), Min. LNV [redacted]).

1. **Opening:** de voorzitter opent het overleg met een woord van welkom en is blij dat bijna alle partners weer vertegenwoordigd zijn. Hij zegt dat er een gesprek is geweest tussen hem en Jelle de Haas over de stappen die Westerveld in het proces inmiddels heeft genomen. Geconcludeerd is dat het belangrijk is om gezamenlijk vervolgstappen te maken.

2. **Mededelingen:** [redacted] licht de stand van zaken in het kader van het Uitvoeringsprogramma toe. In de laatste week van maart wordt deze aan de Tweede Kamer aangeboden. De toekomstvisie gewasbescherming wordt op 19 april in de Tweede Kamer behandeld, daarna wordt het Uitvoeringsprogramma vastgesteld.

Als stip op de horizon ziet LNV in 2030 een duurzame en weerbare teelt.

LNV wil dit via een sectorale/regionale aanpak bereiken door pilots in de regio uit te voeren en daarmee te starten in Drenthe.

De minister erkent dat het voor het ministerie in Westerveld nagenoeg onmogelijk is om de zorgen weg te nemen en zij vindt dan ook dat dit vanuit de regio opgepakt moet worden. Het instellen van generieke regelgeving gaat niet. Op basis van het rapport “Uitgesproken” ziet de minister kansen en wil deze faciliteren.
LNV is op dit moment bezig met een zoektocht om zowel de toekomstvisie gewasbescherming als het Uitvoeringsprogramma zodanig vorm te geven dat het een voertuig wordt van iedereen en dat samenwerking leidt tot oplossingen. Een pilot kan hiervoor een startpunt zijn.
Gezondheid is hierin een belangrijk issue. Daarom is de Gezondheidsraad gevraagd met een advies te komen inzake gezondheid en gebruik en toelating van middelen. Zij komt komende zomer volgens verwachting met een gedegen advies.
In het ruimtelijkeordeningsbeleid kunnen spuitvrije zones niet eenvoudig worden opgenomen, ook al omdat het ontbreekt aan rekenmodellen voor breedtes en is er nog geen instrument om zones te bepalen.

Een pilot zal zich vooral moeten richten op het proces tussen omwonenden en telers. Het gaat hierbij om zowel rationaliteit als gevoel (acceptatie).
Het is zaak om beide sporen te bewandelen en de goede elementen in te passen in afspraken in de tijd.

provincie Drenthe

3. Verslag overleg 28 oktober 2019

De VDG-actie gaat binnenkort uitgevoerd worden. Is door omstandigheden nog niet gelukt.

4. Startnotitie

De provincie heeft met het aanstellen van als procesregisseur voldaan wordt aan stap 1 van het actieplan. De inzet is er ook op gericht om een communicatieadviseur aan het project te binden.

Een aantal leden vindt dat probleemstelling en doel anders geformuleerd moeten worden. Hier zal ambtelijk een nieuw voorstel voor gemaakt worden.

Als pilotgebied is Zuidwest-Drenthe het meest logisch.
De situatie in Westerveld lijkt niet oplosbaar door de teelt te verduurzamen; dit zou in Hardenberg wel een volgende stap kunnen zijn. Het wordt steeds moeilijker voor de telers om voorop te blijven lopen zonder beleidsmatige vorderingen. De visie van LNV kan aanknopingspunten bieden.
Een pilot om te telen met minder middelengebruik en vervolgens belonen wat bovenwettelijk gedaan wordt kan ook van waarde voor de inwoners, omdat ze ook voor beweging (vooruitgang) zorgen.

De KAVB wil blijven meedoen in de verduurzaming van de teelt. De nieuwe voorzitter staat hier ook achter een pilot en wil zich richten op de telers die vooruit willen.

Daarnaast kunnen we niet voorbij gaan aan de zorg van omwonenden; dit heeft immers geleid tot conflicten in Westerveld. We moeten haakjes vinden om verder te komen. In “Uitgesproken” staat niet voor niets dat niets doen geen optie meer is. Wat is de volgende stap?
Dit kunnen activiteiten zijn van telers die een spin off hebben naar omwonenden.
Bij een pilot kan winst behaald worden door vooral het middenveld te versterken. Deze groep heeft begrip voor de situatie en kan er voor zorgen dat er draagvlak wordt gecreëerd en een pilot effect heeft.
Veel mensen zien de verduurzaming van de teelt als een must. De maatschappelijke impact moeten we serieus nemen; mensen maken zich zorgen. Het wordt een proces van het verbinden van verduurzamingen en het maatschappelijk proces om de impact te verminderen.
In dat licht bezien moeten we goed kijken waar de omgeving behoefte aan heeft en waar men wat daadwerkelijk wat aan heeft. Dat moet in een pilot opgenomen worden.
Bovenwettelijke maatregelen kunnen in dat geval bij uitstek regionaal worden uitgevoerd.
De gezondheidsrisico’s moeten nog in beeld worden gebracht. Voorlopig zijn er nog geen generieke spuitvrije zones. De vraag is welke bovenwettelijke maatregelen nú mogelijk zijn.

De KAVB moet zoveel mogelijk betrokken worden in de pilots. Zij zijn bij uitstek een verbindende factor tussen de telers en richten zich al langere tijd op verduurzaming van de bollenteelt.

Ook communicatie is belangrijk en de provincie stelt voor om op korte termijn met een nieuwe tekst te komen voor probleemstelling, doel en communicatieboodschap. Ook wil de provincie de verbinding zoeken door met telers en KAVB om tafel te gaan met de focus op een pilot.

Ook wordt gezegd dat we gewoon moeten starten met een pilot en de al lopende acties voort moeten zetten. Alleen dan kun je met een functionele aansturing bepalen wie wat en wanneer doen moet.

Dit wordt toegejuicht door LNV, de regie moet bij de provincies liggen. De minister schuift het niet af, maar wil samenwerken op initiatief van de provincies.

Daarentegen is er wel behoefte aan dat er duidelijkheid van LNV komt en is een concreet verzoek van de minister aan de provincie Drenthe nodig. LNV zegt dat toe.
De partners in de vergadering laten blijken graag samen te willen werken met LNV, desnoods gescheiden wat gebied betreft vanwege de verschillen in structuur en cultuur.

De voorzitter sluit de vergadering af met de toezegging dat de provincie Drenthe voorstellen zal doen voor de formulering van het doel, de probleemstelling en de communicatiedoelstelling.
Hij dankt iedereen voor de open houding in het overleg en inhoudelijke inbreng waardoor we stappen zetten in het proces.

Startnotitie ten behoeve van de uitwerking van het rapport "Uitgesproken"

Datum : 23 januari 2020

Deze startnotitie is bedoeld om vanuit de gesprekken en de inventarisatie die geleid hebben tot het rapport "Uitgesproken" richting te geven aan de vervolgstappen. Hierbij is in eerste instantie uitgegaan van maatregelen buiten het ruimtelijke ordeningsinstrumentarium omdat een onderbouwing voor zonering moet komen uit de onderzoeken van de gezondheidsraad. Dit neemt niet weg dat we ook het spoor van de ruimtelijke ordening moeten gaan bewandelen, maar dat is iets voor de lange termijn en een gezamenlijke overheidsverantwoordelijkheid.

Wij vragen het bestuur in te stemmen met de volgende stappen

1. **Formuleren van de Probleemstelling**
   De toenemende zorg van omwonenden en de agrarische ondernemers (in eerste instantie gericht op de bollenteelt) over het gezamenlijk gebruik van de leefomgeving en de opgave om te komen tot verduurzaming van de agrarische sector zoals ook verwoord in de Toekomstvisie gewasbescherming 2030, naar weerbare planten en teeltsystemen van de minister en het actieplan Vitale Teelt 2030 KAVB en actieplan plantgezondheid 2030 LTO Nederland.
   Doel: het verminderen van de zorgen en het wegnemen van de onrust bij agrarische ondernemers en inwoners over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de gezamenlijke leefomgeving en het komen van verduurzaming van in eerste instantie de bloembollenteelt binnen een pilot waarbij wordt voorgesteld dit te doen in Westerveld.

2. **Het proces op te delen in verschillende stappen**

Stap 1 Regie aanbrengen in het project:

- Een projectregisseur aan te stellen.
- Communicatie-adviseur met ervaring in complexe vraagstukken betrekken.
- Naast het bestuurlijk overleg een vaste ambtelijke voorbereidingsgroep te benoemen bestaande uit ambtenaren LNV, provincie Drenthe en Overijssel, WDOD, vertegenwoordiging gemeenten Drenthe en Overijssel.

Stap 2 Overnemen aanbevelingen uit het rapport uitgesproken

- Stappenplan duidelijke doelen en termijnen opstellen
- Telers meenemen in de te nemen stappen in verband met toekomstige investeringen
- Landelijk en regionaal als overheid een actieve rol nemen in de vraagstukken vanuit omwonenden en telers. Waarbij een werkvorm wordt gekozen rondom het thema gewasbeschermingsmiddelen waarbij in een interactief proces meerdere partijen kennis en informatie ontvangen en bespreken. Hoe dit vorm moet krijgen moet uitgezocht worden.
- Kansen benutten door uitvoering te geven aan aangedragen suggesties en initiatieven.

Actiepunten:

a. Op korte termijn inzetten op vrijwillige zonering, aanvragen van een KUG toelating[1] om de milieubelasting en de hoeveelheid middelen te reduceren, zoals ook aangegeven in het rapport Uitgesproken.
b. Een pilot opzetten ter verduurzaming van de teelt (investeringen, onderzoek, kennisontwikkeling, veredeling, nieuwe technieken, andere gewassen, bodemverbetering) waarbij de sector intensief wordt betrokken[2].
c. Mogelijkheden onderzoeken splitsing advisering en verkoop van gewasbeschermingsmiddelen.
d. Communicatieplan opstellen ook ten behoeve van informatiedeling.
e. Mogelijkheden van een gebiedsfonds onderzoeken (b.v. voor inrichting vrijwillige akkerranden).
f. Inzichtelijk maken welke problemen er zijn bij de afzet van duurzame agrarische producten. Als overheden een voorbeeldfunctie nemen in de afname ervan.
g. Aandacht te vragen voor de gevaren voor de volksgezondheid in het toelatingsbeleid van gewasbeschermingsmiddelen
h. Mogelijkheden voor versnelde toelating van groene gewasbeschermingsmiddelen onderzoeken
i. In te zetten op het uitvoeren van acties vanuit het programma toekomstgerichte landbouw
j. Voortzetting van de huidige inzet op toezicht en handhaving en extra in te zetten op preventief toezicht
k. Gesprekken aangaan met alle betrokkenen op verschillende bestuurlijke niveaus
l. Faciliteren in het komen tot overeenkomsten tussen verschillende partijen
m. Stimuleren en indien gewenst faciliteren in de gesprekken tussen partijen

Stap 3 zoeken naar financiën

Er is geld nodig voor de te nemen stappen en vervolgacties. Voorgesteld wordt om te kijken of er een verdeelsleutel van de kosten kan worden gerealiseerd tussen de verschillende overheden en eventuele mogelijkheden voor cofinanciering te onderzoeken.

[1] Kleine uitbreiding gewasbeschermingsmiddelen; binnen een KUG-registratie is het mogelijk middelen in een bepaalde teelt toe te laten die al wel in andere teelten zijn toegelaten. Het gaat hierbij om het vervangen van middelen door middelen met een lagere milieubelasting.

[2] Inmiddels is door de agrarische sector (KAVB/ ROL, LTO-N, Delphy, Agrifirm, AND) een aantal voorstellen gedaan om de bollenteelt te verduurzamen. Te denken valt aan het ontwikkelen van resistente rassen, aanleg akkerranden, strokenteelt, instellen studiegroepen (kennisoverdracht rondom verduurzaming teelten)

Plan van aanpak: (opgesteld naar aanleiding van afspraken in het Bestuurlijk Overleg van 24 februari jl.)

Overnemen aanbevelingen uit het rapport uitgesproken

- Een stappenplan met duidelijke doelen en termijnen opstellen
- Telers meenemen in de te nemen stappen in verband met toekomstige investeringen
- Landelijk en regionaal als overheid een actieve rol nemen in de vraagstukken vanuit omwonenden en telers. Waarbij een werkvorm wordt gekozen rondom het thema gewasbeschermingsmiddelen waarbij in een interactief proces meerdere partijen kennis en informatie ontvangen en bespreken. Hoe dit vorm moet krijgen moet uitgezocht worden.
- Kansen benutten door uitvoering te geven aan aangedragen suggesties en initiatieven.

Actiepunten:

a. Op korte termijn inzetten op vrijwillige zonering, aanvragen van een KUG toelating[1] om de milieubelasting en de hoeveelheid middelen te reduceren, zoals ook aangegeven in het rapport Uitgesproken.
   Actie: betrekken in pilot rond bewoning(skernen) waarbij de nadruk ligt op vermindering van gebruik gewasbeschermingsmiddelen en het kweken van weerbare rassen
   Tijd: zo snel mogelijk starten en aansluiten op de onderzoeken van de ROL en kennis van Agrifirm en HLB

b. Een pilot opzetten ter verduurzaming van de teelt (investeringen, onderzoek, kennisontwikkeling, veredeling, nieuwe technieken, andere gewassen, bodemverbetering) waarbij de sector intensief wordt betrokken[2].
   Zie a.

c. Mogelijkheden onderzoeken splitsing advisering en verkoop van gewasbeschermingsmiddelen.
   Actie: oppakken met Agrifirm (en HLB?)
   Tijd: geen spoed

d. Communicatieplan opstellen ook ten behoeve van informatiedeling.
   Actie: fundament ligt er door de definities die opgesteld zijn
   Tijd: Communicatieboodschap spoedig verder uitwerken, dit is de basis van alle acties.

e. Mogelijkheden van een gebiedsfonds onderzoeken (b.v. voor inrichting vrijwillige akkerranden).
   Actie: bij soortgelijke initiatieven nagaan hoe die zich ontwikkeld hebben
   Tijd: dit kan aansluiten op activiteiten die we in de pilot ontplooien, dus geen haast

[1] Kleine uitbreiding gewasbeschermingsmiddelen; binnen een KUG-registratie is het mogelijk middelen in een bepaalde teelt toe te laten die al wel in andere teelten zijn toegelaten. Het gaat hierbij om het vervangen van middelen door middelen met een lagere milieubelasting.

[2] Inmiddels is door de agrarische sector (KAVB/ ROL, LTO-N, Delphy, Agrifirm, AND) een aantal voorstellen gedaan om de bollenteelt te verduurzamen. Te denken valt aan het ontwikkelen van resistente rassen, aanleg akkerranden, strokenteelt, instellen studiegroepen (kennisoverdracht rondom verduurzaming teelten)

f. Inzichtelijk maken welke problemen er zijn bij de afzet van duurzame agrarische producten. Als overheden een voorbeeldfunctie nemen in de afname ervan.
   Actie: Dit is een vraag die bij de KAVB neergelegd kan worden, zij beschikken over alle cijfers.
   Tijd: kan spoedig uitgevoerd worden
g. Gericht aandacht te vragen voor de gevaren voor de volksgezondheid in het toelatingsbeleid van gewasbeschermingsmiddelen en hierop anticiperen.
   Actie: Deze actie moet door de lagere overheden uitgevoerd worden als een onderzoek en de resultaten moeten bij LNV ingebracht worden
   Tijd: is eigenlijk al een lopende actie, maar deze zou gecoördineerd moeten worden vervolgd. Geen haast, wel voor de zomer aandacht aan besteden.
h. Mogelijkheden voor versnelde toelating van groene gewasbeschermingsmiddelen onderzoeken
   Actie: Eerst onderzoeken welke groene gewasbeschermingsmiddelen er zijn en ook wanneer nieuwe middelen gereed zijn en daarna bij LNV verzoeken om toelating. Onderzoek van Agrifirm, ROL en HLB
   Tijd: spoedig oppakken
i. In te zetten op het uitvoeren van acties vanuit het programma toekomstgerichte landbouw
   Actie: Overleg binnen provincie met de Programmaleider
   Tijd: Spoedig oppakken, is relatief eenvoudig in gang te zetten
j. Voortzetting van de huidige inzet op toezicht en handhaving en extra in te zetten op preventief toezicht
   Actie: Bij handhaving informeren welke mogelijkheden er zijn en dan bestuurlijk bij gedeputeerden op de agenda zetten
   Tijd: Kan spoedig in gang gezet worden
k. Gesprekken aangaan met alle betrokkenen op verschillende bestuurlijke niveaus
   Actie: Taak voor de procesregisseur
   Tijd: Is al opgepakt en wordt verder aan gewerkt
l. Faciliteren in het komen tot overeenkomsten tussen verschillende partijen
   Actie: Provincie moet dit oppakken (procesregisseur)
   Tijd: Kan als er meer duidelijkheid is over impact punt k.
m. Stimuleren en indien gewenst faciliteren in de gesprekken tussen partijen
   Actie: Procesregisseur kan hier ook een grote rol spelen.
   Tijd: Bij start van punt k oppakken

Formulering probleem -en doelstelling en communicatieboodschap gewasbescherming

Probleemstelling
In veel gemeenten in Drenthe en Overijssel worden bollen geteeld. Met name de lelieteelt is de laatste jaren explosief gegroeid. Bij deze teelt worden relatief veel gewasbeschermingsmiddelen gebruikt, waarbij de risico's van het gebruik van deze middelen, volgens het blootstellingsonderzoek van het RIVM, binnen de wettelijke normen blijft. Er bestaat grote bezorgdheid bij omwonenden over het effect van combinaties van deze middelen op met name de gezondheid. Hier is (nog) onvoldoende onderzoek naar verricht. Een vraag daartoe ligt bij de Gezondheidsraad. Naar aanleiding van de Motie minder bestrijdingsmiddelen is het "dossier" bij de provincie Drenthe terechtgekomen.

Sommige bewoners van gebieden waar bollenteelt plaatsvindt staan lijnrecht tegenover telers en dit heeft tot een vergaande polarisatie geleid. Bollentelers voeren aan binnen de wettelijke normen te blijven, terwijl omwonenden eisen dat er preventieve maatregelen getroffen worden om de bevolking te beschermen. Er wordt naar de overheden (Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten) gewezen om handelend op te treden om uit de patstelling te raken. De provincie Drenthe heeft zich opgeworpen om de regie op dit proces te voeren. De problematiek wordt in een gezamenlijk proces met de verschillende betrokken overheden opgepakt.

Doelstelling
Een gezamenlijke oplossing voor de problematiek, waarbij:
- de bollenteelt zo duurzaam mogelijk plaatsvindt;
- risico's van het middelengebruik worden verminderd;
- de zorg van omwonenden omtrent gezondheidsrisico's wordt verminderd;
- en consensus wordt bereikt over het gezamenlijk gebruik van de leefomgeving.

Communicatieboodschap
In een gezamenlijk initiatief zal in Zuidwest-Drenthe - zowel met telers als omwonenden - worden nagedacht over een pakket aan maatregelen, dat mogelijk tevens zal leiden tot meer begrip voor elkaars standpunten en een leefbaar platteland. In dit initiatief zal de agrarische sector (in eerste instantie bollentelers) zich inspannen om de gevolgen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. De verschillende overheden (Rijk, Provincie, gemeenten en waterschappen) zijn ieder vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid hierbij betrokken en zullen dit proces zoveel mogelijk gezamenlijk faciliteren en meefinancieren.

Formulering probleem- en doelstelling en communicatieboodschap gewasbescherming

Aanleiding
In Nederland is de bollenteelt een belangrijk onderdeel van de agrarische sector. Bij deze teelt worden veel gewasbeschermingsmiddelen gebruikt en zijn er veel zorgen bij omwonenden over de effecten hiervan. Naar aanleiding van een maatschappelijke discussie die zich ook in Drenthe afspeelt, heeft het college van GS van Drenthe het voortouw genomen om partijen bij elkaar te brengen om te zoeken naar een gezamenlijke oplossing.

Probleemstelling
Drenthe kent net als de rest van Nederland bollenteelt. Met name de lelieteelt is de laatste jaren sterk gegroeid. Bij deze teelt worden veel gewasbeschermingsmiddelen gebruikt, waarbij de risico's van het gebruik van deze middelen, volgens het blootstellingsonderzoek van het RIVM, binnen de wettelijke normen blijft. Er bestaat grote bezorgdheid bij omwonenden over het effect van combinaties van deze middelen op met name de gezondheid. Hier is (nog) onvoldoende onderzoek naar verricht. Een vraag daartoe ligt bij de Gezondheidsraad.

Sommige bewoners van gebieden waar bollenteelt plaatsvindt staan lijnrecht tegenover telers en dit heeft tot een vergaande polarisatie geleid. Bollentelers voeren aan binnen de wettelijke normen te blijven, terwijl omwonenden eisen dat er preventieve maatregelen getroffen worden om de bevolking te beschermen. Er wordt naar de overheden (Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten) gewezen om handelend op te treden om uit de patstelling te raken. In Drenthe wordt de problematiek in een gezamenlijk proces met de verschillende betrokken overheden opgepakt.

Doelstelling
Een gezamenlijke oplossing voor de problematiek, waarbij:
- de bollenteelt zo duurzaam mogelijk plaatsvindt;
- voor wat betreft de zorgen van omwonenden duidelijkheid komt over de gezondheidsrisico's (onderzoek Gezondheidsraad);
- consensus wordt bereikt over het gezamenlijk gebruik van de leefomgeving.

Communicatieboodschap
In een gezamenlijk initiatief zal in Zuidwest-Drenthe - zowel met telers als omwonenden - worden nagedacht over een pakket aan maatregelen, dat mogelijk tevens zal leiden tot meer begrip voor elkaars standpunten en een leefbaar platteland. In dit initiatief zal de agrarische sector (in eerste instantie bollentelers) zich inspannen om de gevolgen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. De verschillende overheden (Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen) zijn ieder vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid hierbij betrokken en zullen dit proces zoveel mogelijk gezamenlijk faciliteren en meefinancieren.

AMBTELIJKE REACTIE OP "TIJD VOOR REFLECTIE EN HANDELEN PRAKTISCHE VOORSTELLEN VAN METEN=WETEN"

Voorstel / Actiepunt M=W	Reactie
Voorstel 1. Herstel vertrouwen	
Actie 1. De overheden nemen M=W en individuele burgers serieus door uitvoering te geven aan hun voorstellen en hun onderzoek financieel te ondersteunen. De Provincie neemt – als regisseur - het voortouw.	*Uiteraard nemen we de onderzoeken en de zorgen die M=W uitspreekt serieus. Wij dringen er bij het Ministerie van LNV dan ook op aan een gedegen vervolgonderzoek te doen naar de verspreiding van gewasbeschermingsmiddelen in het milieu en de gevolgen daarvan voor de natuur- en waterkwaliteit.* *Daarnaast hebben wij er bij de betrokken ministeries op aangedrongen dat de resultaten van dit onderzoek bij het onderzoek van de Gezondheidsraad wordt betrokken.*
Voorstel 2A RO-spoor korte termijn. Spuitvrije zones	
Actie 2. M=W werkt samen met een ambtelijke werkgroep op korte termijn de regels uit die kunnen voorzien in spuitvrije zones van tenminste 100 meter vanaf de erfgrens van om- en aanwonenden en beschermde natuurgebieden.	*Deze actie loopt bij LNV en volgen wij met belangstelling.. Hierover geeft de minister in het antwoord aan M=W het volgende aan: Het is uit een juridische verkenning gebleken dat het ten algemene instellen van spuitvrije zones die beperkingen opleggen aan huidige functies die rechtmatig aanwezig zijn, moeilijk te realiseren is. Om in landelijke regelgeving spuit- of teeltvrije zones of andere gebruiksbeperkingen in te kunnen stellen moeten namelijk de effecten voor omwonenden en de benodigde afstand tot de bewoning of andere maatregelen worden onderbouwd met de resultaten van wetenschappelijk onderzoek. Op verzoek van de Tweede Kamer bestudeer ik het door het gevraagde juridische advies over spuitvrije zones. Over mijn bevindingen zal ik de Tweede Kamer informeren.*
Actie 3. In het kielzog hiervan wordt beleid gemaakt voor de afstand tussen biologische/ biologisch dynamische boeren en gangbare boeren/sierteelt.	*Wij zetten in op toekomst gerichte landbouw, waaronder kringlooplandbouw en natuurinclusievelandbouw. Daarnaast kennen we de agenda BBB. De pilot sluit aan bij het programma toekomst gerichte landbouw.*
Voorstel 2B RO-spoor (middel)lange termijn	
Actie 4. De Provincie geeft opdracht aan het Kadaster om met boeren, burgers en overheden de mogelijkheden van uitruil van gronden in kaart te brengen.	*De provincie heeft een Bestuurscommissie Planmatige Kavelruil ingesteld, die opdracht heeft om kansen op verbetering van de agrarische structuur te benutten. Op het moment dat er kansen en initiatieven zijn wordt dit in een beperkt gebied in kaart gebracht.De mogelijkheden zijn op basis van kansen.*
Actie 5. Maak een kaart van de gemeente Westerveld waarin de kritische situaties zijn weergegeven en inventariseer die. Maak een aantal (fictieve) voorbeeldberekeningen van de kosten die gemoeid zijn met uitkoop.	*Op dit moment heeft de Provincie geen beleid op uitkoop buiten de begrensde NNN-gebieden.* *Natura 2000 gebieden behoren daartoe en daar voeren we dus wel een uitkoopbeleid.*

Actie 6. M=W stelt samen met een ambtelijke werkgroep de voorwaarden op voor een bestemmingsplan buitengebied waarin omwonenden en natuur echt worden beschermd én waarbij dit bestemmingsplan RvS-proof is. De Provincie treedt hier op als regisseur, procesbegeleider, intermediair.	*De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het opstellen van bestemmingsplannen, de provincie heeft een toetsende rol in deze op basis van de Omgevingsvisie. De gemeenten zijn bevoegd gezag.*
Actie 7. Onderzoek alternatieven voor de sierteelt zoals in de inleiding van deze notitie is opgemerkt. Van intensieve sierteelt naar teelt van biologische vaste planten en/of plantmateriaal voor 'de nieuwe landbouw' waarin ruim plaats is voor o.a. voedselbossen. Biologische teelt van bloembollen is al lang mogelijk en kan wel wat stimulans gebruiken.	*Zie ook antwoord actie 3. De pilot sorteert hierop voort. Een teler in Noord-Holland is hier bijvoorbeeld al mee bezig.*
Actie 8. De Provincie geeft opdracht aan Het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) om bovenstaande uit te werken en betekenis te geven voor de Drentse (Westerveldse) situatie.	*Wij hebben aangedrongen op extra onderzoek bij met Ministerie van LNV, zie ook actie 1.*
Actie 9. M=W werkt samen met een ambtelijke werkgroep genoemde voorzorgsprincipes uit. Hoe kan daaraan betekenis worden gegeven?	*Het algemene zorgplicht artikel in de Wet Bodem Bescherming (wordt onderdeel van omgevingswet) gaat uit van het voorkomen van bodemverontreiniging en bij eventuele verontreiniging de plicht om deze ongedaan te maken.* *Op het moment dat een gewasbeschermingsmiddel wordt toegelaten door het ctbg, dan is het een legaal middel. De minister heeft op Europees niveau erop aangedrongen om bij de toelatingstoets meer de gezondheidsrisico's mee te nemen.* *Uitwerking voorzorgprincipes art 13 Algemene zorgplicht WBB en Artikel 2a van WG&B. Dit is iets van het Rijk; wij gaan niet over de toelating en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (gbm). In de beide wetten is opgenomen dat zorgvuldig dient te worden omgegaan met de bodem en het gebruik van gbm. En eventuele nadelige gevolgen te beperken dan wel ongedaan te maken.*
Actie 10. Alle in gebruik zijnde gronden worden getoetst aan artikel 3.2.2. Besluit ruimtelijke ordening om na te gaan of deze voldoen. De consequenties voor gebruik van de percelen worden gevolgd en alternatieven worden ontwikkeld en passend beoordeeld.	*De verantwoordelijkheid hierin ligt bij de gemeente; (gemeentelijke bestemmingsplannen). De provincie schetst de algemene kaders in de omgevingsvisie en wij als provincie kunnen niet op de stoel van de provincie gaan zitten.*
Actie 11. (in combinatie met actie 6).	*Zie bovenstaande.*

De Provincie start een proces met Gemeente, ondernemers en burgers voor een gedegen bestemmingsplan buitengebied. De Provincie stelt daarvoor in overleg met betrokkenen een procesbegeleider aan.	
Voorstel 3. Neem de resultaten van de gegevens van burgers serieus	
Actie 12. Samen met M=W werken Provincie, Gemeente, Natuurorganisaties en Boeren een plan uit om bestrijdingsmiddelen en hun effecten (op biodiversiteit, bodemleven etc.) te gaan meten in bodem, water, tuinen en natuur. Het wetenschappelijke netwerk van M=W wordt hier actief in betrokken.	*Provincie meet mede in het kader van de KRW de grondwaterkwaliteit (o.a. op GBM). Daarnaast heeft provincie Drenthe een bodemkwaliteitsmeetnet om een beeld te hebben van de algemene kwaliteit en de ontwikkelingen hierin. Bovendien gaat het om fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en zou daarmee op het bordje liggen van het Rijk. Het ministerie van LNV heeft het initiatief genomen om een kennisplatform op te richten dat ondersteunend kan zijn aan uw verzoek.* *De provincie werkt samen met de waterbedrijven aan ' early warning' om vroegtijdig te signaleren.* *De provincie werkt aan het uitvoeringsprogramma grondwaterbescherming, samen met de waterbedrijven, waterschappen, gemeenten en de agrarische sector.*
Actie 13. Alleen via epidemiologisch onderzoek kan betrouwbare informatie worden verkregen over de effecten van bestrijdingsmiddelen op de volksgezondheid. De Provincie initieert samen met M=W een dergelijk onderzoek in de gemeente Westerveld.	*Het Rijk is hiervoor in de verantwoordelijke instantie, het betreft namelijk gespecificeerd wetenschappelijk onderzoek.*
Voorstel 4. Breng de functies van de essen terug	
Actie 14. Op één van de Essen in de gemeente Westerveld komt een pilot om de Essen weer om te vormen waarvoor ze ooit zijn aangelegd: lokaal voedsel produceren. Dat is mogelijk in vele vormen. Grondverwerving is hiervoor noodzakelijk. Werk hiervoor een plan uit samen met partijen zoals de Circulaire Versnellers en jonge startende boeren.	*Wij jonge, startende ondernemers, o.a. via JOLA en BBB, daarnaast kennen we de Regiodeal Natuurinclusieve landbouw en zetten we in op kringlooplandbouw.* *Ons beleid is om alleen gronden binnen NNN te verwerven, waar nodig.*
Voorstel 5. Overheid – Markt – Burgers.	
Actie 15.	*Wij stimuleren al vele jaren agrarische ondernemers met programma's gericht op duurzaam bodembeheer (verhogen*

Organiseer een bijeenkomst met de koplopers uit dit programma Verrijkende Landbouw over Waarden. Nodig Boeren, burgers en natuurorganisaties daarvoor uit.	*organische stof gehalte, voorkomen bodemverdichting, vermindering gebruik gewasbeschermingsmiddelen, stimulering bodembiodiversiteit).* *Voorstel om te kijken naar een mogelijk vervolg bijeenkomst 4 juli jl gewasbescherming*
Voorstel 6. Grondgebruik	
Actie 16. Onderzoek de behoeften binnen Drenthe (met als pilot Westerveld) aan toekomstige grondclaims en onderzoek hoe dat kan worden geprioriteerd, hoe omgegaan dient te worden met eigendom, wat generatie-overstijgend beheer vraagt etc.	*We hebben een grondbeleid waarin we eigen gronden met kwalitatieve verplichting in pacht uitgeven. Verder kunnen we vanuit ons grondbeleid geen actie ondernemen.*
Voorstel 7. State-of-art effecten bestrijdingsmiddelen	
Actie 17. Organiseer een 'state of art' symposium in het Globetheater samen met (o.a.) dit kennisnetwerk over bestrijdingsmiddelen, volksgezondheid en natuur.	**Zie 15**
Voorstel 8. Experimenteer	
Actie 18. Inventariseer met de doelgroepen waar zij knelpunten ervaren en waar ruimte zit om nieuwe ideeën in de praktijk te brengen.	*De pilot die we gaan starten in Westerveld is volgens ons hiervan een mooi startpunt.*
Voorstel 9. Breng de duurzaamheid van de sierteelt in kaart	
Actie 19. Laat een duurzaamheidsanalyse uitvoeren voor de sierteelt binnen de provincie (of alleen Westerveld). Stel de eisen daarvoor gezamenlijk op.	*Provincie Drenthe en het Rijk zetten in op kringlooplandbouw om verliezen naar het milieu zoveel mogelijk te vooromen. Daarnaast zet het Rijk in om de landbouw zodanig te verduurzamen dat er nagenoeg zonder emissie wordt geteeld, door de inzet van weerbare planten en teeltsystemen. Hierdoor zal de afhankelijkheid van inzet van chemische middelen sterk kunnen worden verminderd. Uitgangspunt is geïntegreerde gewasbescherming waar chemische middelen alleen in uiterste nood worden ingezet. De pilot in Westerveld zal hieraan invulling gaan geven.*

Beantwoord
inbrengen in overleg.

Van: [redacted]
Verzonden: Sunday, June 28, 2020 10:43 PM
Aan: Info (Gemeente Westerveld)
Onderwerp: de "Gifradar"

(Svp doorsturen naar een functionaris die betrokken is bij het Convenant tussen bollentelers en burgers.)

Geachte Gemeente Westerveld,

Enige tijd geleden is er een convenant gesloten tussen bollentelers en burgers. Ik woon zelf in de buurt van een bollenveld en heb behoefte aan meer informatie over het tijdstip dat er gespoten zal worden met een gewasbeschermingsmiddel. Wellicht kan het volgende idee van dienst zijn.

Ik noem het oneerbiedig: de "Gifradar", analoog aan de Buienradar. Het betreft een nog hypothetische app voor een mobiele telefoon of computer waarmee iedereen kan zien wanneer op een bepaalde locatie gif ("gewasbestrijdingsmiddel") gespoten zal worden, en welk gif

- Telers kunnen met de app ingeven waar, wanneer en met welk middel ze zullen gaan spuiten; dit moet tijdig gebeuren
- De app houdt rekening met drift door wind
- Net zoals met de Buienradar kunnen burgers een "alert" krijgen
- Bewoners kunnen melden dat er gespoten wordt; wanneer er door de teler niet gemeld is dan → kan er direct gehandhaafd worden NVWA handhavende partij GBR → afstemmen als optie
- Telers die zich aan de afspraken houden komen zo ook in een meer positief daglicht te staan
- De data worden in een archief geplaatst zodat er later onderzoek gedaan kan worden naar de relatie met gezondheidsklachten.

Ik kom zelf uit de IT. Implementatie zal niet al te moeilijk zijn: de presentatie naar de burgers lijkt op die van de buienradar, de presentatie naar de telers op die van de parkeerapp van de ANWB. Het beheer van de app zal vermoedelijk het beste kunnen gebeuren door de overheid.

Het lijkt mij dat voor ontwikkeling en onderhoud gemeentelijk / provinciaal / landelijk / EU subsidie gegeven zou kunnen worden..

Met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted]

Van: [redacted]@live.nl>
Verzonden: woensdag 6 maart 2019 9:14
Aan: provincie Drenthe
Onderwerp: burgerinitiatief Meten = Weten
Bijlagen: Rapportage Meten is Weten 5 maart 2019.pdf; METENISWETENPERSOKEE.docx; Persbericht MetenisWeten 5 maart 2019.docx; METENWETEN_adv_de_Westervelder_266x398mm_CMYK.pdf

Categorieën: DIV

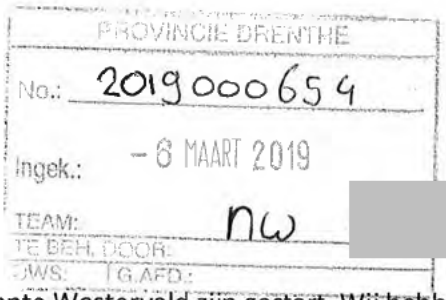

Aan het College van Gedeputeerde Staten,

Hierbij sturen wij u onze informatie over een initiatief dat wij in de Gemeente Westerveld zijn gestart. Wij hebben monsters genomen van grond in onze tuin, moestuin en natuurgebieden. Dit, omdat wij al langer vermoeden dat onze grond wordt vervuild door de ons omringende lelieteelt.
Het gebrek aan inzicht bij de overheid over wat er allemaal in de omgeving terecht komt heeft ons doen besluiten om zelf te laten meten wat er in onze tuin, grond en gewas en in de natuur terecht komt aan bestrijdingsmiddelen. Er zijn meer dan 50 middelen gevonden.

Hierbij vindt u ons verhaal.

-de rapportage resultaten
- ons verhaal "meten is Weten"
- persbericht
- advertentie in de westervilder

Op het persbericht staan onze contact gegevens .
Wij hopen dat het voor u aanleiding is om op uw terrein mee te werken aan een omgeving zonder gif.

Met vriendelijke groet,
[redacted]

Meten = Weten

een burgerinitiatief tegen bestrijdingsmiddelen in de gemeente Westerveld in Drenthe

Over hoe een mooie plattelandsgemeente, die zich het Nationale Park van Drenthe noemt, steeds zwaarder gebukt gaat onder een groeiende industriële landbouw met veel bestrijdingsmiddelen.

maart 2019

METEN is WETEN

Introductie

Meten = Weten is een spontaan initiatief van betrokken inwoners in de gemeente Westerveld. Zij brachten samen geld bijeen om dertien monsters van bodem, gewas, grond- en oppervlaktewater te laten onderzoeken op bestrijdingsmiddelen. De groep maakt zich zorgen over het grote gebruik van bestrijdingsmiddelen in de landbouw en de invloed van de groeiende agro-industrie op de leefomgeving van de inwoners van Westerveld.
Meten = Weten is niet gebonden aan een politieke groepering of actiegroep en heeft geen juridische status. Ze bestaat uit een werkgroep van 20 mensen uit heel Westerveld en een achterban van ongeveer 160 vrienden.
Het burgerinitiatief richt zich niet tegen boeren en lelietelers. Ze richt zich in eerste instantie op een gemeente die haar burgers, haar platteland en haar natuur met drie Natura 2000 gebieden waarvan twee Nationale Parken, niet beschermt met adequate regelgeving. Een gemeente die veel praat over lelieteelt (er is zelfs een wethouder lelieteelt) maar tot nog toe geen beleid heeft ontwikkeld om de groei van een niet-duurzame agro-industrie, met bloembollen en lelies als giftige extremen, binnen de perken te houden. Daardoor is de balans tussen draagkracht en draaglast van de samenleving, de natuur en de bodem volledig uit evenwicht. Ze richt zich ook op een provinciale overheid die weinig oog heeft voor de gevolgen van lelieteelt op de natuur en op het Drentse platteland en een landelijke overheid die een belangrijke rol speelt in het toelaten van bestrijdingsmiddelen.

Ontstaan van Meten=Weten

Na afloop van het *100dagendebat Hoopvol of Hopeloos Landschap* georganiseerd door stichting Bollenboos op 18 oktober 2018 in Diever, ontstond er spontaan bij een aantal bezoekers het idee om de koppen bij elkaar te steken en te onderzoeken of ze het heft in eigen hand konden nemen. Tijdens het 100dagendebat werd duidelijk dat de gemeente de sector nog een jaar de tijd zou gunnen om zelf met oplossingen te komen. Het was de zoveelste keer dat je als burger na een bijeenkomst over lelieteelt en landschap gefrustreerd naar huis ging. Meer dan vijftien jaar wordt er al actie gevoerd door Stichting Bollenboos[1]. Er is eindeloos vergaderd, er zijn ronde tafelgesprekken geweest, symposia, er zijn twee uitzendingen van Zembla[2] aan gewijd, een Zwartboek Gifklikker[3] gemaakt enz. enz. Milieudefensie Westerveld heeft om handhaving gevraagd vanwege illegale spoelwaterlozingen en kaart het spuiten vlakbij natuur aan, etc. Hoewel de problemen onderkend worden en er een wetenschappelijk blootstellingsonderzoek van omwonenden gaande is (RIVM), is er tot op heden in de dagelijkse praktijk van omwonenden nauwelijks iets veranderd. Integendeel: de bollenteelt in Drenthe is sinds 2000 verviervoudigd en groeit nog steeds; in 2018 met 30%.

---

[1] www.bollenboos.nl
[2] https://www.uitzending.net/gemist/225401/Nederland-1/Zembla.html en https://www.2doc.nl/speel~VARA_101250222~gif-in-de-bollenstreek-zembla~.html
[3] http://www.bollenboos.nl/pdf/zwartboek%20maart%202015-kleiner.pdf

Bij ieder overleg krijgen bezorgde burgers steevast te horen dat ze zich geen zorgen hoeven te maken, immers de boeren houden zich aan de wet, de lelietelers innoveren en verduurzamen, de gebruikte pesticiden zijn toegestaan door het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb). En dus moeten boer en burger het maar samen zien op te lossen.
De initiatiefnemers van Meten=Weten vroegen zich af of de overheid gedwongen zou kunnen worden om, net als bij de Klimaatzaak van Urgenda, maatregelen te treffen om haar burgers en natuur te beschermen. Maar dan zou je feiten moeten hebben over hoeveel bestrijdingsmiddelen zich in de bodem, het oppervlaktewater en in je moestuin bevinden. Daar is nooit goed onderzoek naar gedaan. Dat maakt het moeilijk om een zaak over gewasbeschermingsmiddelen te beginnen.

Meten=Weten

Meten=Weten werd op die bijeenkomst in Diever gezegd. Waarom dan niet zelf naar feiten zoeken? Waarom afwachten wat de gemeente gaat doen? Een week later was de Werkgroep Meten=Weten geboren. De werkgroep wilde zo snel mogelijk een quickscan laten uitvoeren en vijf grondmonsters laten onderzoeken bij een onafhankelijk laboratorium. De leden van de werkgroep stuurden een crowdfundingsbrief naar vrienden en bekenden met de vraag of ze het onderzoek financieel wilden steunen en de brief wilden doorsturen. De brief plonsde als een steen in een ogenschijnlijk stille vijver. Er kwam een enorme respons. Binnen een paar dagen waren er meer dan 160 steunbetuigingen en in plaats van de gevraagde 1500 euro stond de teller binnen korte tijd op meer dan 7000 euro. Dat had niemand verwacht. Nu konden er meer monsters genomen worden. Uit de vele reacties bleek dat mensen erg blij waren met het initiatief.

Ongerustheid

Uit gesprekken en reacties met donateurs van Weten=Meten bleek een grote ongerustheid en boosheid over veel meer aspecten dan alleen bestrijdingsmiddelen. Uiteraard was er de angst dat je directe omgeving met bestrijdingsmiddelen besmet raakt, je kinderen, huisdieren, moestuin. Mensen vertelden dat de was stonk na een spuitbeurt en ze opnieuw moesten wassen. Ook verhalen over dode vogels in de tuin en dode vissen en kikkers in de vijver als er gespoten was. Een jong gezin kreeg op 6 meter afstand van de terrasdeur een lelieveld en zag met stijgende verbijstering hoe bij het spuiten nevel neerkwam op het gazon en de trampoline. Een ander had 5 meter van de moestuin lelies en twijfelde of je er nog veilig uit kon eten. Iemand met COPD had extra medicijnen nodig maar moest uiteindelijk toch het huis ontvluchten. En er waren nog meer zorgen over de gezondheid: allergieën, opgezwollen slijmvliezen, Parkinson en kanker. Je hebt het en je weet niet of het door de pesticiden komt. Dat maakt onzeker. En het frustrerende is dat je je niet kunt verweren. [4], [5]

---

[4] https://www.nrc.nl/nieuws/2017/08/30/hoge-blootstelling-pesticide-geeft-geboorteafwijkingen-12728595-a1571514

[5] https://www.nemokennislink.nl/publicaties/snoep-verstandig-eet-een-appel/

Oudere dame waarvan het huis diverse malen omringd was door bloembollen:
"We maken ons zorgen om al dat gespuit zo vlak rond ons huis. Mijn man heeft beginnende Parkinson en ik heb kanker gehad. Je kunt nooit met zekerheid zeggen of dat komt door het landbouwgif of dat je dat anders ook zou hebben gekregen. Maar het gaat toch knagen."

Het was opvallend dat omwonenden tegenover werkgroepleden van Meten=Weten openhartig waren over hun zorgen, maar dichtklapten op het moment dat gevraagd werd of hun verhaal gepubliceerd mocht worden. Men was bang voor sociale uitsluiting, ruzie met de buurt of intimidatie. Mensen waren bang dat hun huis onverkoopbaar zou worden als bekend zou worden dat het regelmatig omringd werd door een bestrijdingsmiddelen-intensieve teelt.

Landschap en natuur

Inwoners maken zich zorgen over het landschap dat verandert, over eeuwenoude essen die intensief bespoten worden met bestrijdingsmiddelen, waarvan het natuurlijk reliëf verdwijnt door de wijze van oogsten en die inklinken door zware landbouwmachines. Men vreest verdere achteruitgang van vogels en insecten, teloorgang van biodiversiteit, verdere vervuiling van het grond- en oppervlaktewater, verlies van bodemvruchtbaarheid en achteruitgang van onze drie natuurgebieden, de parels en economische steunpilaren van onze gemeente.

Overstromingen van spoelwater bij een lelieteler uit Vledder in een waardevol natuurgebied in november en december 2017 staan nog vers in ieders geheugen[6].

Doordat lelies tot de hoog-salderende (= veel geld opbrengende) teelten zijn ingedeeld, mag er ook in zeer droge tijden water worden opgepompt voor beregening. Door verdamping en afvoer via drainage naar het oppervlaktewater verdwijnt er kostbaar grondwater. Het leidt tevens tot nog meer vervuiling van het oppervlaktewater, verdere verdroging van natuur en nog snellere inklinking van veengrond.

Bioloog:
"Ik woon in een boerderij, in een prachtig landschap met veel natuur, voor zover het oog reikt. Maar toch vind ik het te stil. Stiller dan ik verwacht had. Ik verwacht meer insecten, meer vogels, meer vleermuizen. Waarom gaan de steenuiltjes hier zelfs achteruit? Waarom heb ik geen last van vliegen en muggen? Ik zie te weinig zwaluwen. Ik ken het van vroeger. Het zouden er meer moeten zijn. Ik vermoed de onzichtbare werking van overbemesting en bestrijdingsmiddelen.
We weten inmiddels dat het Korhoen, die hier ook ooit algemeen voorkwam, niet uitsterft door te weinig leefgebied, maar zoals onderzoek aan de laatste populatie in Salland laat zien, door vermesting, verzuring en bestrijdingsmiddelen, en daardoor te weinig insecten (voedsel).."

---

[6] https://www.dvhn.nl/drenthe/Zorgen-over-in-natuur-beland-spoelwater-van-lelieteler-in-Vledder-22772104.html

Lelies al voor 75% biologisch?

Lelietelers verkondigen regelmatig op sociale media en hun vakbladen dat ze "al voor 75% biologisch zijn"[7] [8]. Dat zou komen door de minerale olie die biologisch zou zijn en een SKAL-keurmerk zou hebben. De sector geeft hiermee een incorrect beeld van de werkelijkheid. De olie heeft geen SKAL-keurmerk, gewasbeschermingsmiddelen worden niet door SKAL gecertificeerd (door ons gecheckt bij SKAL). Minerale (paraffine) olie wordt inderdaad in kleine hoeveelheden gebruikt in de biologische landbouw, maar dat maakt de lelieteelt natuurlijk niet biologisch. De term biologisch is een beschermde term. Een product mag alleen biologisch heten als het proces waaruit het voortkomt biologisch gecertificeerd is. Van de 125 kg chemische gewasbestrijding[9] die jaarlijks in de lelieteelt gebruikt wordt is 93 kg minerale olie. Dan wordt nog steeds 32 kg pesticiden gebruikt waarmee de lelieteelt nog steeds in de top van de lijst staat van meest pesticiden-intensieve teelten.

Transport

Last is er van het vele zware landbouwverkeer dat zich door de dorpen en langs kleine (zand) weggetjes ronkend van lelieteler naar de leliepercelen voortbeweegt. De imposante voertuigen rijden in het seizoen volgeladen met bestrijdingsmiddelen en in de oogsttijd met ladingen grond en bollen heen en weer. Als je pech hebt een paar duizend keer per jaar als de weg waar je aan woont de kortste route is van leliebedrijf naar lelieveld. Heen en weer, heen en weer, heen en weer.

Inwoner langs lelieroute:
"Toen ik hier 19 jaar geleden kwam wonen was de dorpsstraat een rustige doorgaande weg, waar af en toe een auto of een tractor voorbij kwam. Nu is het veel drukker, vooral in de oogsttijd van de bollenboeren, die hier in de buurt hun percelen hebben liggen. Dan begint het 's morgens al om een uur of zes. Je hoort de tractor al van verre aan komen, het geluid zwelt aan, dan rijden ze voorbij je huis. De tractoren zijn groot en hebben ook nog eens een grote laadbak, dus het huis staat te trillen. Op topdagen komt er om de 5 á 6 minuten een tractor voorbij, soms moeten ze elkaar passeren in de straat, waar deze niet op berekend is, dus dan wordt de berm kapot gereden. Dit ging afgelopen herfst dagen achter elkaar door, tot 's avonds laat. Het was voor mij een reden om mijn huis te ontvluchten, ik kon er niet meer tegen."

Historische essen en archeologie

In Drenthe zijn de essen aangemerkt als gebieden van hoge archeologische waarde. Hier mag zonder vergunning niet afgegraven worden. Door de intensieve teelt van lelies wordt

---

[7] https://www.nieuweoogst.nu/nieuws/2018/07/26/lelieteelt-gebruikt-75-procent-biologische-middelen

[8] https://www.ltonoord.nl/sector/glastuinbouw/glastuinbouw/nieuws/2018/07/27/reactie-op-cbs-cijfers-gewasbescherming

[9] https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/30/landbouw-gebruikt-5-7-miljoen-kg-chemische-middelen

het reliëf van de essen aangetast en veranderd. Daarbij kunnen archeologische waarden worden vernietigd. In de bouwvoor kunnen zich veel kleine mogelijk belangrijke vondsten zoals scherven van aardewerk en bewerkte vuurstenen bevinden. Deze worden meegenomen, uitgezeefd en weggegooid. Hiermee wordt mogelijk waardevolle vondsten vernietigd.

> Amateur archeoloog:
> *"Soms is er een opgraving, zoals in 1956 op de es van Lhee, waar men 2 trechter-bekers vond, aardewerk uit brons- en ijzertijd, sporen van een boerderij met een heg eromheen, uit de 1e eeuw na Chr.*
> *Ook kun je op hoogtekaarten nu nog oude akkertjes zien in het landschap, het bekendst zijn daarbij de bijzondere raatakkercomplexen uit de ijzertijd. Uitgerekend de akker waarvan we weten dat die archeologisch heel belangrijk is, de plek van de opgraving uit 1956, zal volgend jaar vol lelies staan...."*

Het kernprobleem

Goed beschouwd zijn alle klachten en zorgen van de burgers in essentie terug te voeren op één groot kernprobleem: de snelle maar sluipende groei van een vervuilende agro-industrie die op geen enkele wijze gereguleerd is. Een industrie waarvan het 'industrieterrein' zich niet op één locatie bevindt maar verspreid ligt over de hele gemeente en een groot deel van Drenthe. Een industrie die jaarlijks dus 125 kg bestrijdingsmiddelen per ha gebruikt en een enorme transportbeweging veroorzaakt. In het voorjaar en de zomer worden het pootgoed en de bestrijdingsmiddelen naar de teeltpercelen gereden. Tijdens de oogst (van september tot kerst) wordt met de bollen een flinke laag grond van het teeltperceel afgeschraapt en getransporteerd naar de teler waar gespoeld en gezeefd wordt. Vervolgens worden de aarde en spoelslib weer teruggebracht naar het lelieperceel, vaak vele kilometers verderop.

> Uit de verschillende gegevens van het CBS kunnen we afleiden dat in 2018 in Drenthe 50 bedrijven met een oppervlakte van 2084 hectare bloembollen en knollen jaarlijks circa 265.000 kg bestrijdingsmiddelen, waaronder minerale olie, in het milieu brengen.
> Bron: CBS info van 20 november 2018 :
> https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/80781ned/table?ts=1547690026181

Hoe kon het zover komen?

Zo'n 20 jaar geleden zochten tulpentelers uit de bollenstreek naar nieuwe gronden. Op de geestgronden achter de duinen in Noord- en Zuid-Holland worden van oudsher bloembollen geteeld. Hierdoor is de pathogenen-druk echter dusdanig toegenomen dat steeds meer bestrijdingsmiddelen nodig zijn tegen allerlei ziekten veroorzaakt door bacteriën, aaltjes, schimmels, insecten, enz. De schone gronden in onze gemeente hadden dat nadeel (nog) niet. Deze bollentelers lieten hier door landbouwmechanisatiebedrijven de door hen aangeleverde leliebolletjes in gepachte grond poten, verzorgen, oogsten, spoelen en terugbrengen naar Holland. Aangestoken door de winst gingen een paar Drentse boeren op eigen risico ook tulpen en lelies kweken. Het waren innovatieve pioniers. Kleine gemengde bedrijven met grond dichtbij de boerderij begonnen te groeien en zich als een olievlek uit te

breiden. De telers beseften dat ze een goudmijn hadden gevonden. Ze werken hard, verdienen goed en investeren; gronden worden gepacht of aangekocht, tractoren, spoelsystemen en andere werktuigen aangeschaft. De boerderijtjes werden afgebroken en villa's met grote schuren en loodsen kwamen er voor in de plaats. De percelen waar geteeld wordt liggen steeds verder weg, niet zelden meer dan 15 km van het bedrijf. Op hun websites roepen lelietelers andere boeren en particulieren op om grond aan hen te verhuren.

Geen visie, geen beleid

De meeste bestuurders hebben zich onvoldoende afgevraagd of het landschap, het wegennet, de bodem, het grondwater, de natuur, de vogels, de insecten, de mensen die hier wonen de enorme impact van deze teelten wel aankonden. Voor hen valt het onder gewone gangbare landbouw. In Westerveld werd in 2018 op 423 hectare lelie, gladiool, chrysant, pioenroos en tulp geteeld. Dit is 31% meer dan in 2017. In 2019 zullen naar verwachting weer meer hectares voor deze sierteeltgewassen in gebruik zijn. Dat is voor komend jaar weer duizenden kilo's bestrijdingsmiddelen en minerale olie.
Er zullen wederom duizenden ritten met grote landbouwvoertuigen worden gemaakt van het moederbedrijf naar de percelen en vice versa. Uiteindelijk worden de leliebollen geëxporteerd naar landen als China, Japan, Taiwan en Vietnam.
Bewoners hebben nooit een mening of zienswijze kunnen geven of ze wel zo'n industrie in de achtertuin willen hebben, het gebeurde gewoon. Als zich nu een bedrijf zou willen vestigen op een bedrijventerrein met net zoveel zwaar transport, net zoveel chemische stoffen en net zoveel impact op de omgeving, dan zou het waarschijnlijk nooit een vergunning krijgen.

Ruimtelijke ordening schiet tekort

De grondgebonden melkveehouderij is verreweg de meest voorkomende vorm van agrarisch bedrijf in onze gemeente. Het beeld dat daarbij hoort is een boerderij met stallen op een bedrijfskavel waar omheen de weilanden (en eventuele maisakkers) liggen. Transport t.b.v. het bedrijf speelt zich af op het erf of vandaar naar de nabijgelegen percelen, veelal over eigen grond. Akkerbouwbedrijven hebben een deel van de percelen soms op enige afstand, maar ook hier overwegend het grondgebonden beeld. De regelgeving binnen de agrarische bestemmingen van het Bestemmingsplan Buitengebied is hierop gebaseerd.
Vanwege hun afwijkende bedrijfsvoering is deze regelgeving niet zonder meer bruikbaar voor bollenbedrijven. Bijvoorbeeld:
- De eerder beschreven transportbewegingen nodig voor de bollenteelt zijn niet op het erf noch op eigen grond, maar vrijwel volledig over de openbare wegen.
- De teelt vindt plaats op steeds wisselende percelen, veelal op gepachte grond maar inmiddels wat vaker op eigen grond.
- Bij vergunningverlening wordt bij uitbreiding van een veehouderij gelet op de stikstof-emissie; bij de bollenbedrijven heeft toename van het areaal gevolgen voor de NOx-emissie. maar bollenbedrijven hoeven bij uitbreiding geen Wetnatuurbescherming-vergunning te hebben. Dat is niet eerlijk.

- De grondprijzen zijn voor de melkveehouders met de lage melkprijs niet meer op te brengen terwijl de bollentelers dankzij hogere inkomens dat wel kunnen.
Het gevolg is een ruimtelijke ordening waarin geen goed evenwicht is tussen de belangen van bollentelers en die van andere bedrijven en burgers.

Gemeente Westerveld
De gemeente Westerveld heeft de verantwoordelijkheid afgewenteld op de burger: begrip kweken tussen telers en omwonenden zou voldoende zijn. Na een rumoerige bijeenkomst in het gemeentehuis in maart 2014, waar voor- en tegenstanders van de bollenteelt woedend tegenover elkaar stonden, werd een overleggroep gestart. Toen resultaat uitbleef, werd een dure mediator ingehuurd. De gemeente sloeg daarmee de plank mis. Dat burgers en telers elkaar begrijpen en aardig vinden zou mooi zijn, maar hun tegengestelde belangen worden daarmee niet verzoend. De gemeente had beleid moeten ontwikkelen om draaglast en draagkracht in balans te houden.

De groei van een lelie-imperium
Maar dat is niet gebeurd.... en ondertussen bouwen de bollentelers voortvarend verder aan hun imperium. Het gemiddelde inkomen van een bollenbedrijf over het jaar 2017 wordt geraamd op 140.000 euro [10] Door de grote winsten kunnen ze steeds meer investeren in de aankoop van grond. Veeboeren hebben het moeilijk en verpachten graag hun land aan bollentelers vanwege de hoge opbrengsten. Stoppende boeren verkopen grond aan hen. Op de es van Uffelte staan lelies. Ook op de es van Dwingeloo en op de es van Leggeloo. In het gebied rond Vledderveen verschijnen steeds meer lelievelden. Er zijn veel leliepercelen die pal naast burgerwoningen, campings, drinkwaterwingebieden, grondwaterbeschermings-gebied, biologische landbouwgronden en Natura2000gebieden liggen.

Versnipperd toezicht en gebrek aan handhaving
Gemeente, provincie en rijk hebben geen totaalvisie of vergezicht op deze intensieve industrie. Wie last heeft van bestrijdingsmiddelen kan klagen op een milieuklachtenlijn of bij de Nederlandse voedsel en waren autoriteit (NVWA). Wie last heeft van tractoren kan dat melden bij de politie of de wegbeheerder. De provincie gaat over de stikstofemissies van bedrijven, maar negeert die van bollenbedrijven. De gemeente gebruikt de mogelijkheden van het bestemmingsplan niet. Het Waterschap staat het slaan van nieuwe waterputten toe en het oppompen van 60 m3/uur, maar ziet niet toe op het gebruik en het weer opheffen van de put. De provincie sluit verdroging van natuur door drainage ten onrechte uit. Idem een negatief effect van bestrijdingsmiddelen. Niemand heeft zicht op het totale gebeuren. De overheid blijft volhouden dat lelieteelt reguliere akkerbouw is.

Duurzame landbouw
Het is vijf voor twaalf: er moet NU paal en perk gesteld worden aan de aan bestrijdings-middelen verslaafde industriële landbouw in Westerveld. De gemeente moet met een visie

---

[10] Agrimatie WUR 2018

komen en beleid maken. Niet weer een jaar wachten. De raad zou een aantal principiële uitgangspunten moeten vaststellen en aan haar College de opdracht geven deze uit te werken. Want een ding is zeker, als we er nu niets aan doen, nadert het volgende doemscenario: dan zijn landbouwgronden in Westerveld binnen 10 jaar voor een groot deel in handen van lelietelers, is de bodem vervuild met pesticiden, zullen insecten- en vogelstand nog meer teruglopen, is het landschap verziekt, zullen inwoners vertrekken.....

De werkgroep Meten=Weten is er van overtuigd dat het nog niet te laat is om dit treurige scenario af te wenden en te werken aan een hoopvolle toekomst. De tijd is er rijp voor. Misstanden, gesjoemel, fraude, affaires, enz. in de landbouw ten gevolge van de schaalvergroting en intensivering stapelen zich op. In Nederland zijn al veel signalen dat een omwenteling van de landbouw noodzakelijk en nabij is; zelfs de minister pleit voor kringloop-landbouw.
In onze gemeente is veel creativiteit, ondernemerszin en kennis: laten we die gebruiken om een duurzame kringloop-landbouw te krijgen in een cultuur-historisch landschap met een grote biodiversiteit waar je als boer ook nog een goede boterham kunt verdienen.
Gemeenteraad en College van Westerveld, neem samen het voortouw, DURF!

De toename van het aantal hectares bloembollenteelt in 2018 was 31% t.o.v. 2017. Als deze groei doorzet zijn over 10 jaar is alle landbouwgronden in Westerveld in gebruik door lelie- en bollenteelt. Zie CBS-info over oppervlakten en aantal bedrijven per teelt, klik hier:
https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/80781ned/table?ts=1547690026181
NB, 100 aren is 1 hectare.

Landbouw; gewassen, dieren en grondgebruik naar gemeente

: Gewijzigd op: 20 november 2018

		Regio's	Perioden					
		Westerveld						
Onderwerp		2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018*
Tuinbouw open grond								
Oppervlakte								
Bloembollen en -knollen	are	11 348	17 952	19 841	33 141	32 847	32 348	42 359
Aantal bedrijven								
Bloembollen en -knollen	aantal	10	6	5	6	7	7	6

Bron: CBS

Het onderzoek

Aanpak

De monsters van bodem, water en gewas zijn genomen door [redacted] van de WECF en [redacted] van Buijs Agro-Services uit Bennekom, beiden deskundigen met veel ervaring. Elk grondmonster, watermonster en gewasmonster werd volgens een vast protocol verzameld (grond: per monster 20 steken tot 20cm diepte, water: van oppervlakte tot 1 meter diep over 10 m^2), gehomogeniseerd en vervolgens is voldoende materiaal in schone plastic zakken en flessen gedaan. Al deze werkzaamheden zijn gefotografeerd zodat aangetoond kan worden dat de monsters op de juiste wijze zijn genomen.
De monsters zijn naar een gecertificeerd laboratorium gestuurd (Eurofins). Ze zijn onderzocht op ca. 600 verschillende bestrijdingsmiddelen, waaronder een aantal biociden en metabolieten.

Waar?

De monsterplekken zijn in overleg tussen ecologen van de werkgroep M=W en bovengenoemde deskundigen gekozen. Daarbij hebben ze o.a. gebruik gemaakt van de website www.boerenbunder.nl . De volgende plekken zijn gekozen: twee natuurgebieden die grenzen aan lelie- en gladiolenvelden, de rand van een particuliere tuin die grenst aan een perceel waar al jaren afwisselend lelies en ander bloembollen geteeld worden, twee biologische moestuinen, een groenbemester/volgteelt op een perceel waar lelies hebben gestaan en als nulmeting in de tuin van een particulier die komend seizoen omringd wordt door lelievelden. Ook zijn watermonsters genomen: in een meer, de Dwingeldervaart en een waterput bij een particulier.

Onderzoeksresultaten

Op dit moment (23-2-2019) zijn de resultaten van het wateronderzoek nog niet binnen.
De resultaten van het gewas- en bodemonderzoek zijn wij aan het bestuderen. We hebben contact gezocht met diverse zoals professor kindergeneeskunde Pieter Sauer uit Groningen en professor humane toxicologie [redacted]

Op het eerste gezicht zijn dit de meest opvallende resultaten volgens de onderzoeker [redacted] en [redacted]

1. In 10 monsters van planten en bodem in de gemeente Westerveld vinden wij 57 verschillende bestrijdingsmiddelen in zeer verschillende concentraties.
2. Een aantal van deze middelen komen mogelijk uit dierlijke mest die wordt aangevoerd.
3. De overige middelen worden hier ter plaatse toegepast en vandaar dat ze rond de velden gevonden worden.
4. In alle monsters uit natuurgebieden zitten ook bestrijdingsmiddelen. Deze zijn daar gekomen door overwaaien van spuitnevels en door inregening.

5. Een aantal van de middelen zitten al ongeveer 70 jaar in de bodem, zoals Dieldrin en DDT plus de omzettingsproducten van DDT (die in 3 van de 7 bodemmonsters aanwezig waren).
6. Een groot aantal middelen wordt door planten opgenomen en komt dus ook in de groenten die mensen verbouwen in de buurt van de velden. Insecten die planten eten worden er dus ook mee besmet en uiteraard ook de vogels die de insecten eten.
7. De gemeten concentraties van elk afzonderlijk middel in groenten zitten beneden de normen die in de EU gelden (De MRL-en). Aangezien in de bemonsterde spruitkool en boerenkool sprake is van veel middelen, lijkt consumptie niet echt aan te raden. Voor het totaal van middelen bestaan in de EU geen normen.
8. In bodem die bemonsterd is op de rand van een tuin die grenst aan een bollenveld zijn 32 middelen gevonden; het totale gehalte was 318 microgram per kg grond, waarvan de helft het fungicide Fluopyram.
9. Op 250 meter van een bloembollenveld zat 5 maal minder bestrijdingsmiddel in de bodem dan op 50 meter afstand.
10. In de groenbemester rogge na lelies zijn 21 bestrijdingsmiddelen gevonden. Dat dit gewas eetbaar zou zijn voor dieren valt te betwijfelen. Indien gras geteeld wordt na bollenteelt zal ook een zeer ongezond product verkregen worden. Boeren die land verpachten aan bollenbedrijven en daarna de grond weer gebruiken voor de teelt van voeder of voedsel dienen zich dat wel te realiseren.
11. De reinigingsmiddelen BAC-12 en BAC-14 zitten bijna in alle monsters. Ze kunnen zich via verdamping verspreiden of via dierlijke mest die op sommige velden wordt gebruikt. Het is gevonden zowel in de bodem, als in boerenkool en spruitkoolbladen en ook in de natuurgebieden, waar geen dierlijke mest wordt gebruikt.
12. Alle vergelijkingen van gemeten concentraties met normen moeten met grote voorzichtigheid worden gehanteerd, omdat de normen waarschijnlijk niet deugen. Het feit dat verschillende aangetroffen middelen op 10-40% van de MRL[11] norm liggen in een en hetzelfde product, is dus verontrustend.
13. Verschillende van de aangetoonde middelen zijn in bepaalde mate oplosbaar in water (variërend van milligrammen tot grammen per liter) en dus bestaat gevaar voor uitspoeling naar het grondwater en oppervlaktewater; b.v. MCPA, Fluopyram, bac-12, bac-14, Boscalid, Chloorprofam, etc. We zadelen onze (klein)kinderen dus op met duur en ongezond drinkwater. Dit is alleen te verdedigen als we uitgaan van het 'na ons de zondvloed' principe.

[11] De maximale residulimiet (MRL) is een grenswaarde die het maximale toegelaten restgehalte (residu) van een pesticide, biocide of diergeneesmiddel in of op voedingsmiddelen en diervoeders aangeeft.

De volgende stap

De werkgroep M=W wil nog geen definitieve conclusies trekken, eerst willen we nog meer weten en onderzoeken om met argumenten en feitelijke onderbouwing overheden en politiek te overtuigen om de regelgeving te veranderen.

Wel is duidelijk geworden dat de hoeveelheid middelen in de directe buurt van een lelieveld groot is en dat dit beeld waarschijnlijk nog geflatteerd is. We hebben de metingen namelijk in december gedaan omdat we graag al een indicatie wilden hebben om het onderwerp op de agenda van de provinciale- en waterschapsverkiezingen te krijgen. Als we op dezelfde plekken in het spuitseizoen monsters gaan nemen, zullen er meer middelen en in een hogere concentratie te vinden zijn. De vraag om bij wet geregelde brede spuitvrije zones bij huizen, campings, biologische bedrijven en kwetsbare natuurgebieden in te stellen lijkt voor de hand te liggen. Ook denken we aan een betere ruimtelijke ordening in het kader van de nieuwe omgevingswet waarbij lelieteelt niet langer als reguliere landbouw wordt gezien en (agrarische) gronden zorgvuldiger worden bestemd en gewaardeerd.

Belangenbeweging

M=W is een spontaan burgerinitiatief. Het feit dat er zo snel, zo veel gedoneerd is laat de mate van verontrusting zien. Bij sommige mensen staat het water tot aan de lippen, die zien nu al dat ze komend seizoen 'aan de beurt' zijn met lelies of andere bol-of knolgewassen naast hun huis en zien de (gif)bui al hangen. Veel inwoners voelen zich alleen staan in hun zorgen.

Binnenkort organiseren we een bijeenkomst met onze vrienden en donateurs en zullen we vervolgstappen bespreken. We hebben de indruk dat er een grote behoefte bestaat aan een breed opgezette belangenbeweging van inwoners in de vorm van een vereniging of burger coöperatie om voor onze belangen op te komen. Omdat wij als burgers het recht hebben:

- op de zekerheid dat wij en onze kinderen veilig in onze eigen tuin kunnen zitten en spelen,
- om veilig onze eigen verbouwde groenten te kunnen eten,
- dat het oppervlaktewater vrij is van bestrijdingsmiddelen zodat onze kinderen en huisdieren hier niet ziek door kunnen worden,
- zeker te weten dat biologische gewassen ook echt biologisch zijn en geen bestrijdingsmiddelen bevatten die op naastgelegen percelen gebruikt worden.

Lelietelers willen het liefst een op een afspraken maken met de direct omwonenden. Maar daarmee versmal je een groot maatschappelijk probleem (hoe gaan we om met bestrijdings-middelen, insecten- en vogelsterfte, ziektes als Parkinson etc. etc.) tot een burenkwestie, waarbij de teler een machtspositie heeft want alles wat hij doet is een gunst (hij houdt zich immers aan de regels) en niet jouw recht. "We hóeven dit alles niet te doen, hè?" [12] [13]

---

[12] Zie opinie Wilfred Beets DvhN https://www.dvhn.nl/Meningen/Opinie/Opinie-Geef-Westerveld-een-spuitvrije-zone-24059170.html

[13] 'We hóeven dit alles niet te doen, hè'? https://www.dvhn.nl/drenthe/Lelieteelt-niet-zo-schadelijk-maar-tegenstanders-zijn-niet-overtuigd-23931805.html

Colofon

Redactie: werkgroep Meten=Weten

Emailadres: metenwetenwesterveld@gmail.com

Website: www.metenweten.com (vanaf 5 maart)

Persbericht

Burgers Westerveld doen zélf onderzoek naar bestrijdingsmiddelen

"Hoe lang laten wij onszelf nog vergiftigen?"

Meten = Weten is de naam van een burgerinitiatief dat een paar maanden geleden spontaan ontstond. Honderdzestig bezorgde inwoners van de gemeente Westerveld (Zuidwest-Drenthe) brachten binnen een week voldoende geld bijeen om dertien monsters van bodem en oppervlaktewater te laten onderzoeken op bestrijdingsmiddelen. In de tien grond- en gewas monsters zijn maar liefst 57 verschillende bestrijdingsmiddelen gevonden in uiteenlopende concentraties. De resultaten van de drie watermonsters zijn nog niet binnen.

Het was vooral verbijstering waardoor dit burgerinitiatief ontstond. Na afloop van het 100dagendebat Hoopvol of Hopeloos Landschap[1], was een aantal bezoekers zo ontsteld dat ze de koppen bij elkaar staken. Want weer had het college van Westerveld maatregelen om de lelie- en bloembollenteelt te reguleren op de lange baan geschoven. De sector krijgt een jaar om met oplossingen te komen. Al snel ontstond een werkgroep van 20 verontruste burgers uit heel Westerveld. De groep besloot onder het motto Meten = Weten bodem- en watermonsters te nemen en die te laten onderzoeken op bestrijdingsmiddelen. Om geld voor het onderzoek te krijgen werd een crowdfundingsactie gestart waarbij binnen een week meer dan 7000 euro gedoneerd werd door 160 mensen. Dit geeft wel aan hoezeer het onderwerp bestrijdingsmiddelen in Westerveld leeft.

Toename bollenteelt dertig procent

Meten = Weten is niet gebonden aan een politieke groepering of actiegroep en heeft geen juridische status. Wat ons bindt zijn onze zorgen over het grote gebruik van bestrijdingsmiddelen in de landbouw en de invloed van de groeiende agro-industrie op onze leefomgeving. Het burgerinitiatief richt zich uitdrukkelijk niet tegen boeren en lelietelers. Want zij houden zich- voor zover bekend- aan de wet. Helaas beschermt die wet ons niet tegen blootstelling aan bestrijdingsmiddelen. Daarom richt Meten = Weten zich in eerste instantie op de gemeente die haar burgers, haar platteland en haar natuur met maar liefst twee Nationale Parken, niet beschermt met doeltreffende maatregelen. Een gemeente die veel praat over lelieteelt maar tot nog toe geen beleid heeft ontwikkeld om de groei van een niet-duurzame agro-industrie, met bloembollen en lelies als giftige extremen, binnen de perken te houden. Het afgelopen jaar is de bollenteelt weer met 30% toegenomen in Westerveld. Daardoor is de balans tussen draagkracht en draaglast van de samenleving, de natuur en de bodem volledig uit evenwicht. Dit burgerinitiatief richt zich ook op een provinciale overheid die weinig oog heeft voor de schadelijke gevolgen van lelieteelt op de natuur en het Drentse platteland en een landelijke overheid die een onduidelijke rol speelt in het toelaten van bestrijdingsmiddelen.

[1] Georganiseerd door stichting Bollenboos donderdag 18 oktober 2018 in Diever www.bollenboos.nl

Opvallende resultaten

- In elk monster zijn meerdere middelen gevonden; geen enkel monsterplek is schoon.
- In tien monsters zijn 57 verschillende bestrijdingsmiddelen gevonden in zeer verschillende concentraties.
- In alle monsters uit natuurgebieden zitten bestrijdingsmiddelen (dit kan door overwaaien van spuitnevels en door inregening).
- In grond (de bodem aan de rand) van een tuin die grenst aan een bollenperceel werden 32 middelen gevonden.
- In een groenbemester als volgteelt op lelies werden 21 bestrijdingsmiddelen gevonden.
- In monsters boerenkool en spruitkool uit biologische moestuinen werden respectievelijk 13 en 12 middelen gevonden. De gemeten concentratie van elk afzonderlijk middel is onder de norm (MRL = maximale residulimiet) van de EU. Er is echter sprake van veel middelen en voor een optelsom van middelen en het effect daarvan op de mens bestaan in de EU geen normen.

Regels beschermen omwonenden niet

Professor kindergeneeskunde [redacted] uit Groningen die meer dan dertig jaar onderzoek deed naar de effecten van gifstoffen op zwangere vrouwen en jonge kinderen zei tegen Meten=Weten:
"De teler houdt zich misschien netjes aan de regels, maar de regels beschermen de omwonenden niet. Omwonenden blijven namelijk het hele jaar door blootgesteld aan bestrijdingsmiddelen. Eerdere adviezen als ramen en deuren gesloten houden wanneer er wordt gespoten, zijn dan ook volstrekt onvoldoende. Bij hele jonge kinderen zorgen deze middelen voor een vertraagde ontwikkeling van de organen en is er ook een effect op hun immuunsysteem. Onderzoek onder boeren heeft aangetoond dat zij een groter risico lopen op aandoeningen aan de hersenen, zoals Parkinson en versnelde dementie. Dat is ook te begrijpen als je kijkt naar de werking van bestrijdingsmiddelen, veel ervan zijn zenuwgiffen. Bollenteelt zou eigenlijk alleen plaats mogen vinden in gebieden waar geen mensen wonen. Een kilometer afstand van menselijke bewoning lijkt me het minimum."

Gemeente heeft gefaald

De gemeente Westerveld heeft de verantwoordelijkheid van zich afgeschoven. Door te stellen dat bestrijdingsmiddelen een probleem zijn waar telers en omwonenden maar samen maar uit moeten komen (er was zelfs een mediator aangesteld), heeft het lokale bestuur ernstig gefaald en bijgedragen aan spanningen binnen onze gemeenschap. Burgers en boeren kúnnen er niet samen uitkomen omdat hun belangen te verschillend zijn. De overheid heeft een groot maatschappelijk probleem (bestrijdingsmiddelen, gezondheid, insecten- vogelsterfte) gereduceerd tot een burenkwestie.

Spuitvrije zones van 100 meter

Als inwoners van Westerveld mogen we van onze bestuurders verwachten dat die ons beschermen tegen permanente blootstelling aan pesticiden. Het is onbegrijpelijk dat de gemeente wel grootschalige bollenteelt toestaat, maar in de afgelopen 15 jaar geen enkele poging heeft ondernomen om te onderzoeken wat de effecten van deze teelt zijn op de inwoners en de omgeving. De monsters die Meten = Weten heeft genomen, laten zien dat op alle meetpunten in onze gemeente een groot aantal verschillende gifstoffen is aangetroffen.

Wij zijn van mening dat de overheid haar burgers en natuur beter moet beschermen en eisen:

1. **dat de gemeente Westerveld bij teelten waar veel bestrijdingsmiddelen gebruikt worden wettelijk spuitvrije zones van 100 meter instelt, gemeten vanaf de erfgrenzen van woningen, scholen, campings, biologische bedrijven en drink- / grondwaterbeschermingsgebieden.**
2. **dat de gemeente, de waterschappen en de provincie jaarlijks metingen verrichten naar bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater, in (moes)tuinen en natuurgebieden die grenzen aan percelen met bollen-, pioenrozen- en lelieteelt. En dat de uitkomsten van dit onderzoek worden voorgelegd aan onafhankelijke deskundigen.**

15 maart is er een Meten=Weten-bijeenkomst in De Veldkei in Havelte, een avond voor donateurs, genodigden en andere belangstellenden. Er vinden tafelgesprekken plaats met deskundigen en bestuurders.
Gespreksleider:
Aanvang 20 uur.
Entree gratis
www.metenweten.nl
metenwetenwesterveld@gmail.com

Voor meer informatie over dit initiatief kunt u contact opnemen met een van onze woordvoerders die allemaal hun eigen deskundigheid hebben:

gezondheidszorg 06
Rob Chrispijn, ecologie 06
biologische tuinbouw 06
, duurzaam landgebruik 06

Secretariaat: 0521-
Email: metenwetenwesterveld@gmail.com
Website: www.metenweten.com

Bollentelers kunnen toe met minder gif, bewijst proef in stroomgebied Drentsche Aa

Een teler is bezig leliebollen te planten. (FOTO: ARCHIEF DVHN)

Een Drentse proef om met name bollentelers minder bestrijdingsmiddelen te laten gebruiken, werpt zijn eerste vruchten af. Dat blijkt uit herhaalde metingen van de waterkwaliteit in het stroomgebied van de Drentsche Aa.

Eind 2016 startte het project 'Verduurzaming bollenteelt Drentsche Aa'. De resultaten tot nog toe zijn bemoedigend, volgens CLM Onderzoek en Advies. Dit bureau uit Culemborg begeleidt de proef, samen met HLB Research and Consultancy in Agriculture uit Wijster en brancheverenigingen KAVB.

Bollentelers in het stroomgebied van de Drentsche Aa namen diverse maatregelen om de emissie vanaf hun percelen terug te dringen. Ze vervingen onder meer drie bestrijdingsmiddelen door alternatieven.

Groeiend verzet in Westerveld

De bollenteelt ligt al jaren onder een vergrootglas. Telers maken voor een optimale opbrengst gebruik van nogal wat gewasbeschermingsmiddelen. Ook in Drenthe hebben omwonenden daar moeite mee. Met name in de gemeente Westerveld is de afgelopen jaren sprake van groeiend verzet tegen het gifspuiten in de bollenteelt.

Het water in het stroomgebied van de Drentsche Aa is van levensbelang voor de inwoners van de stad Groningen. Waterbedrijf Groningen onttrekt jaarlijks zeven miljard liter om de Stadjers van drinkwater te voorzien. Het houdt daarom de waterkwaliteit bij het innamepunt, in De Punt, continu in de gaten.

Uit metingen is gebleken dat in dit water nog te vaak te grote concentraties gewasbeschermingsmiddelen voorkomen.

Elf projecten in totaal

Dat is drie jaar geleden aanleiding geweest voor een proef, waarvoor waterschap Hunze en Aa's, de provincie Drenthe en Waterbedrijf Groningen opdrachtgevers zijn. Het stroomgebied van de Drentsche Aa ligt grofweg tussen Schoonloo en Glimmen.

De pilot telt elf projecten, allemaal met als doel de waterkwaliteit in het stroomgebied van de Drentsche Aa te verbeteren. De bollentelers in het gebied zijn als een van de eersten aan de slag gegaan. Gooijer van CLM: ,,Ze zijn gestopt met drie middelen: chloridazon, s-metolachloor en oxamyl. Ze gebruiken nu alternatieve herbiciden. Voor een van de bollentelers betekende dat wel dat hij onkruid handmatig moest gaan verwijderen."

Inzet van een verlaagde spuitboom

De telers zetten daarnaast tagetes (afrikaantjes) in als natuurlijke bestrijder van het schadelijke wortellesieaaltje. Ook hebben ze geëxperimenteerd met andere spuittechnieken. Zo is een verlaagde spuitboom ingezet, waardoor 30 centimeter boven het gewas kon worden gespoten, in plaats van 50 centimeter. De meerderheid van de deelnemende bollentelers hield ten slotte een ruimere strook rond hun percelen vrij.

In 2012 werd bij De Punt in totaal nog 14 keer de norm overschreden, volgens de metingen. In 2016 en 2017 kwamen de concentraties gewasbeschermingsmiddelen in het water hier nog maar vijf keren boven de norm uit. In 2018 vielen de metingen, met negen overschrijdingen, even tegen. ,,Gevolg van twee hoosbuien", legt Gooijer uit.

De algemene trend van de afgelopen jaren biedt volgens haar evenwel perspectief.

Een van de deelnemende bollentelers is Gert Veninga uit Hijken. Hij verbouwt zo'n 80 hectare lelies en daarnaast nog 170 hectare tulpen, gladiolen, suikerbieten en tagetes. Tijdens de pilot bleven zijn bollen van dezelfde kwaliteit, vertelt hij. ,,Komt er een vervolg op de proef, dan doe ik waarschijnlijk weer mee."

'Proef is uniek in Nederland'

De pilot is volgens Gooijer uniek in Nederland. ,,Met name omdat alle partijen die bestrijdingsmiddelen gebruiken erbij worden betrokken. Niet alleen de landbouw, maar ook gemeenten, burgers en bedrijfsleven."

De proef heeft als direct doel op diverse manieren de waterkwaliteit in het stroomgebied van de Drentsche Aa te verbeteren. Maar gezien alle aandacht voor het gifspuiten in de bollenteelt trekken de resultaten ook elders aandacht.

Gooijer zegt dat er nog geen knoop is doorgehakt over voortzetting van de proef. Gaat die de komende jaren verder, dan is het volgens haar van het grootste belang dat alle partijen zich tot het uiterste blijven inzetten. ,,Om het beste resultaat te krijgen en om te voorkomen dat alle vingers steeds naar één partij wijzen."

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Provincie Drenthe
College van Gedeputeerde Staten
Postbus 122
9400 AC ASSEN

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
[redacted]

T 070 [redacted]

M 06 [redacted]

[redacted]@minlnv.nl

Ons kenmerk
DGA / 20074088

Uw kenmerk

Bijlage(n)

Datum - 2 8 APR. 2020 -
Betreft Vervolg op rapport 'Uitgesproken'

Geacht College,

In oktober 2019 is het rapport 'Uitgesproken' van [redacted] en [redacted] gepubliceerd. Het doel van het onderzoek was beter inzicht te krijgen in de zorgen en verwachtingen van omwonenden, telers en enkele organisaties over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en om handvatten te vinden voor vervolggesprekken en acties. We hebben als ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) in goed overleg gezamenlijk met de provincies Drenthe en Overijssel en de Vereniging Drentse Gemeenten (VDG) opdracht gegeven voor dit verkennend onderzoek.

Onder regie van de provincie Drenthe hebben we daarna ambtelijk en in enkele bestuurlijke overleggen met de overige overheden verder gesproken over hoe we in een gebiedsgerichte aanpak pilots kunnen opzetten en invullen om daarmee te komen tot concrete maatwerkoplossingen op lokaal niveau. Ik wil u hartelijk danken voor het initiatief en de regie vanuit de provincie Drenthe, waaronder het benoemen van een projectregisseur.

Voor het vervolg verzoek ik u vriendelijk om de gebiedsgerichte aanpak in overleg met LNV verder uit te werken in een (meerjarig) programma, al dan niet als onderdeel van een bredere integrale provinciale gebiedsontwikkeling in de betrokken regio. Vanuit LNV willen wij deze aanpak faciliteren als onderdeel van de uitwerking van de 'Toekomstvisie gewasbescherming 2030, naar weerbare planten en weerbare teeltsystemen'. Te denken valt bijvoorbeeld aan het bevorderen van het gebruik van emissiearme spuittechnieken of specifiek onderzoek voor het ontwikkelen van weerbare teelten in uw regio rond bewoning, waardoor de behoefte aan en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen vermindert. Een ander voorbeeld is het ondersteunen van de communicatie over de ontwikkeling van weerbare planten en teeltsystemen tussen agrarische ondernemers onderling en met omwonenden van agrarisch percelen.

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGA / 20074088

Ik zie uit naar voortzetting van de goede samenwerking in dit dossier.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

drs. Marjolijn Sonnema
Directeur-generaal Agro

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Meten=Weten
T.a.v. de heer [redacted]

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Datum 18 september 2020
Betreft Notitie Tijd voor reflectie en handelen

Ons kenmerk
DGA-PAV/ 20223403

Geachte heer [redacted],

Ik ontving een afschrift van uw notitie ‘Tijd voor reflectie en handelen’ met daarin beschreven uw praktische voorstellen voor de aanpak van de bestrijdingsmiddelenproblematiek in Westerveld. Deze notitie stuurde u primair naar de gedeputeerden van de provincie Drenthe. Ik heb kennisgenomen van deze notitie.

Zoals u weet, heeft de provincie Drenthe de regie om te komen tot gebiedsgerichte pilots met concrete maatwerkoplossingen op lokaal niveau. In uw notitie lees ik dat u in gesprek bent gegaan met de provincie Drenthe en daarmee vervolg geeft aan één van de adviezen van het rapport Uitgesproken[1]. Mijn dank daarvoor!

De gezondheid van mensen is een groot goed voor iedereen. Het gezondheidsrisico dat gepaard zou kunnen gaan met de blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen is dan ook een groot maatschappelijk belang. Mensen moeten veilig kunnen wonen, werken en leven in hun omgeving. Dat is van belang voor omwonenden maar zeker ook voor telers en hun werknemers, die immers werken met gewasbeschermingsmiddelen en daar dus als eerste aan blootgesteld kunnen worden. Ook hun gezinnen leven vaak nabij percelen waar gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt.

In uw notitie stelt u onder meer voor om spuitvrije zones in te stellen. Het is uit een juridische verkenning echter gebleken dat het ten algemene instellen van spuitvrije zones die beperkingen opleggen aan huidige functies die rechtmatig aanwezig zijn, moeilijk te realiseren is. Om in landelijke regelgeving spuit- of teeltvrije zones of andere gebruiksbeperkingen in te kunnen stellen moeten namelijk de effecten voor omwonenden en de benodigde afstand tot de bewoning of andere maatregelen worden onderbouwd met de resultaten van wetenschappelijk onderzoek[2]. Op verzoek van de Tweede Kamer bestudeer ik het

[1] https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=e3f7df35-01b9-4e6d-aeae-a63969b31a7b&title=Uitgesproken%20-%20Weergave%20uitkomsten%20verkennende%20gesprekken%20telers%2C%20omwonenden%20en%20organisaties.pdf

[2] https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-27858-484.html

door hen gevraagde juridische advies van prof. mr. [redacted] over spuitvrije zones[3]. Over mijn bevindingen zal ik de Tweede Kamer informeren.

Eind juni jl. ontving het kabinet het door het kabinet gevraagde vervolgadvies van de Gezondheidsraad over gewasbescherming en omwonenden[4]. De Gezondheidsraad adviseert over de actuele stand van kennis over de gezondheidsrisico's van blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen. De reactie van het kabinet op het hele advies kunt u vinden in de brief aan de Tweede Kamer van 30 juni 2020[5]. In relatie tot uw notitie wil ik één advies er uitlichten, omdat dit ook raakt aan uw passages over markt, overheid en transities. De raad adviseert onder meer om als onderdeel van het voorzorgbeginsel de aanpak van verduurzaming voort te zetten en te intensiveren. Mijn Toekomstvisie gewasbescherming 2030[6] geeft invulling aan die opgave. Momenteel wordt de Toekomstvisie met alle betrokken uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma. Dat programma zal de acties weergeven die alle betrokken partijen gaan uitvoeren om de omslag naar weerbare planten en teeltsystemen te bereiken, waaronder ook het verder terugdringen van emissies naar het milieu.

Onder regie van de provincie Drenthe wordt momenteel een (meerjarig)programma opgesteld voor een pilot gebiedsgerichte aanpak, dat ook beoogt tot maatwerkoplossingen te komen voor de gewasbescherming en omwonenden. Ik wil de pilot faciliteren als onderdeel van de uitwerking van de Toekomstvisie gewasbescherming 2020. Daarover is mijn ministerie in overleg met de provincie Drenthe en de partners binnen het bestuurlijk overleg met daarin een aantal andere betrokken Drentse overheden waaronder de Vereniging Drentse Gemeenten. Mijn inzet daarbij is dat zo snel mogelijk daadwerkelijk activiteiten worden gestart.

Hoogachtend,

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

[3] https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2020D18164&did=2020D18164
[4] https://www.gezondheidsraad.nl/binaries/gezondheidsraad/documenten/adviezen/2020/06/29/vervolgadvies-gewasbescherming-en-omwonenden/Vervolgadvies-gewasbescherming-en-omwonenden_20200629.pdf
[5] https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-27858-512.html
[6] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/04/16/toekomstvisie-gewasbescherming-2030-naar-weerbare-planten-en-teeltsystemen

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Provincie Drenthe
College van Gedeputeerde Staten
Postbus 122
9400 AC ASSEN

PROVINCIE DRENTHE
No.: 2020000992
Ingek.: 28 APR. 2020
TEAM: WBm
TE BEH. DOOR:
DWS: G.AFD.:

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Behandeld door
[redacted]
T 070 [redacted]
M 06 [redacted]
[redacted]@minlnv.nl

Ons kenmerk
DGA / 20074088

Uw kenmerk

Bijlage(n)

Datum - 28 APR. 2020 -
Betreft Vervolg op rapport 'Uitgesproken'

Geacht College,

In oktober 2019 is het rapport 'Uitgesproken' van [redacted] en [redacted] gepubliceerd. Het doel van het onderzoek was beter inzicht te krijgen in de zorgen en verwachtingen van omwonenden, telers en enkele organisaties over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en om handvatten te vinden voor vervolggesprekken en acties. We hebben als ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) in goed overleg gezamenlijk met de provincies Drenthe en Overijssel en de Vereniging Drentse Gemeenten (VDG) opdracht gegeven voor dit verkennend onderzoek.

Onder regie van de provincie Drenthe hebben we daarna ambtelijk en in enkele bestuurlijke overleggen met de overige overheden verder gesproken over hoe we in een gebiedsgerichte aanpak pilots kunnen opzetten en invullen om daarmee te komen tot concrete maatwerkoplossingen op lokaal niveau. Ik wil u hartelijk danken voor het initiatief en de regie vanuit de provincie Drenthe, waaronder het benoemen van een projectregisseur.

Voor het vervolg verzoek ik u vriendelijk om de gebiedsgerichte aanpak in overleg met LNV verder uit te werken in een (meerjarig) programma, al dan niet als onderdeel van een bredere integrale provinciale gebiedsontwikkeling in de betrokken regio. Vanuit LNV willen wij deze aanpak faciliteren als onderdeel van de uitwerking van de 'Toekomstvisie gewasbescherming 2030, naar weerbare planten en weerbare teeltsystemen'. Te denken valt bijvoorbeeld aan het bevorderen van het gebruik van emissiearme spuittechnieken of specifiek onderzoek voor het ontwikkelen van weerbare teelten in uw regio rond bewoning, waardoor de behoefte aan en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen vermindert. Een ander voorbeeld is het ondersteunen van de communicatie over de ontwikkeling van weerbare planten en teeltsystemen tussen agrarische ondernemers onderling en met omwonenden van agrarisch percelen.

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGA / 20074088

Ik zie uit naar voortzetting van de goede samenwerking in dit dossier.

Met vriendelijke groet,

drs. Marjolijn Sonnema
Directeur-generaal Agro

Aan:
Meten is Weten
t.a.v. dhr.

Assen, 16 september 2019
Ons kenmerk 2019001707
Behandeld door de heer (0592)
Uw kenmerk
Onderwerp: Gewasbeschermingsmiddelen

Geachte heer

In antwoord op uw brief gericht aan de gedeputeerden Jumelet en Kuipers, delen wij u het volgende mede.

De discussies rondom het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en met name de zorg over de risico's daarvan, volgen wij ook met grote belangstelling. De provincie Drenthe en de Vereniging van Drentse Gemeenten (VDG) hebben om die reden het initiatief genomen om een informatieve bijeenkomst te organiseren over het recent afgeronde "blootstellingsonderzoek bestrijdingsmiddelen en omwonenden" van RIVM.

In deze bijeenkomst van 4 juli jl. heeft RIVM een uitgebreide toelichting gegeven op het onderzoek en de resultaten daarvan. Het Ministerie van LNV heeft vervolgens hierop een reflectie gegeven en het vervolgproces geduid. Zowel tijdens deze bijeenkomst als achteraf konden hierover vragen worden gesteld. De antwoorden op deze vragen zijn onlangs naar alle deelnemers van de bijeenkomst gestuurd.

Bedoeling van de bijeenkomst was om met elkaar in gesprek te gaan, kennis te delen en verbindingen te leggen; ieder vanuit haar eigen rol en verantwoordelijkheden. De tweede stap is inmiddels ook gezet; het breed inventariseren van de zorgen bij de verschillende partijen, waarbij eventuele oplossingen worden meegenomen. Binnenkort zal met de derde stap - in een brede bijeenkomst - een toelichting worden gegeven op de uitkomsten van deze inventarisatie.

De suggesties die in uw brief worden aangehaald zullen we meenemen in de vervolgstappen, die we met de verschillende partijen gaan nemen.

Hoogachtend,
GS van Drenthe,
Namens deze,

J. Jumelet, teammanager

Meten = Weten

een burgerinitiatief tegen bestrijdingsmiddelen in de gemeente Westerveld in Drenthe

Over hoe een mooie plattelandsgemeente, die zich het Nationale Park van Drenthe noemt, steeds zwaarder gebukt gaat onder een groeiende industriële landbouw met veel bestrijdingsmiddelen.

maart 2019

METEN is WETEN

Introductie

Meten = Weten is een spontaan initiatief van betrokken inwoners in de gemeente Westerveld. Zij brachten samen geld bijeen om dertien monsters van bodem, gewas, grond- en oppervlaktewater te laten onderzoeken op bestrijdingsmiddelen. De groep maakt zich zorgen over het grote gebruik van bestrijdingsmiddelen in de landbouw en de invloed van de groeiende agro-industrie op de leefomgeving van de inwoners van Westerveld.
Meten = Weten is niet gebonden aan een politieke groepering of actiegroep en heeft geen juridische status. Ze bestaat uit een werkgroep van 20 mensen uit heel Westerveld en een achterban van ongeveer 160 vrienden.
Het burgerinitiatief richt zich niet tegen boeren en lelietelers. Ze richt zich in eerste instantie op een gemeente die haar burgers, haar platteland en haar natuur met drie Natura 2000 gebieden waarvan twee Nationale Parken, niet beschermt met adequate regelgeving. Een gemeente die veel praat over lelieteelt (er is zelfs een wethouder lelieteelt) maar tot nog toe geen beleid heeft ontwikkeld om de groei van een niet-duurzame agro-industrie, met bloembollen en lelies als giftige extremen, binnen de perken te houden. Daardoor is de balans tussen draagkracht en draaglast van de samenleving, de natuur en de bodem volledig uit evenwicht. Ze richt zich ook op een provinciale overheid die weinig oog heeft voor de gevolgen van lelieteelt op de natuur en op het Drentse platteland en een landelijke overheid die een belangrijke rol speelt in het toelaten van bestrijdingsmiddelen.

Ontstaan van Meten=Weten

Na afloop van het *100dagendebat Hoopvol of Hopeloos Landschap* georganiseerd door stichting Bollenboos op 18 oktober 2018 in Diever, ontstond er spontaan bij een aantal bezoekers het idee om de koppen bij elkaar te steken en te onderzoeken of ze het heft in eigen hand konden nemen. Tijdens het 100dagendebat werd duidelijk dat de gemeente de sector nog een jaar de tijd zou gunnen om zelf met oplossingen te komen. Het was de zoveelste keer dat je als burger na een bijeenkomst over lelieteelt en landschap gefrustreerd naar huis ging. Meer dan vijftien jaar wordt er al actie gevoerd door Stichting Bollenboos[1]. Er is eindeloos vergaderd, er zijn ronde tafelgesprekken geweest, symposia, er zijn twee uitzendingen van Zembla[2] aan gewijd, een Zwartboek Gifklikker[3] gemaakt enz. enz. Milieudefensie Westerveld heeft om handhaving gevraagd vanwege illegale spoelwaterlozingen en kaart het spuiten vlakbij natuur aan, etc. Hoewel de problemen onderkend worden en er een wetenschappelijk blootstellingsonderzoek van omwonenden gaande is (RIVM), is er tot op heden in de dagelijkse praktijk van omwonenden nauwelijks iets veranderd. Integendeel: de bollenteelt in Drenthe is sinds 2000 verviervoudigd en groeit nog steeds; in 2018 met 30%.

---

[1] www.bollenboos.nl
[2] https://www.uitzending.net/gemist/225401/Nederland-1/Zembla.html en https://www.2doc.nl/speel~VARA_101250222~gif-in-de-bollenstreek-zembla~.html
[3] http://www.bollenboos.nl/pdf/zwartboek%20maart%202015-kleiner.pdf

Bij ieder overleg krijgen bezorgde burgers steevast te horen dat ze zich geen zorgen hoeven te maken, immers de boeren houden zich aan de wet, de lelietelers innoveren en verduurzamen, de gebruikte pesticiden zijn toegestaan door het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb). En dus moeten boer en burger het maar samen zien op te lossen.
De initiatiefnemers van Meten=Weten vroegen zich af of de overheid gedwongen zou kunnen worden om, net als bij de Klimaatzaak van Urgenda, maatregelen te treffen om haar burgers en natuur te beschermen. Maar dan zou je feiten moeten hebben over hoeveel bestrijdingsmiddelen zich in de bodem, het oppervlaktewater en in je moestuin bevinden. Daar is nooit goed onderzoek naar gedaan. Dat maakt het moeilijk om een zaak over gewasbeschermingsmiddelen te beginnen.

Meten=Weten
Meten=Weten werd op die bijeenkomst in Diever gezegd. Waarom dan niet zelf naar feiten zoeken? Waarom afwachten wat de gemeente gaat doen? Een week later was de Werkgroep Meten=Weten geboren. De werkgroep wilde zo snel mogelijk een quickscan laten uitvoeren en vijf grondmonsters laten onderzoeken bij een onafhankelijk laboratorium. De leden van de werkgroep stuurden een crowdfundingsbrief naar vrienden en bekenden met de vraag of ze het onderzoek financieel wilden steunen en de brief wilden doorsturen. De brief plonsde als een steen in een ogenschijnlijk stille vijver. Er kwam een enorme respons. Binnen een paar dagen waren er meer dan 160 steunbetuigingen en in plaats van de gevraagde 1500 euro stond de teller binnen korte tijd op meer dan 7000 euro. Dat had niemand verwacht. Nu konden er meer monsters genomen worden. Uit de vele reacties bleek dat mensen erg blij waren met het initiatief.

Ongerustheid
Uit gesprekken en reacties met donateurs van Weten=Meten bleek een grote ongerustheid en boosheid over veel meer aspecten dan alleen bestrijdingsmiddelen. Uiteraard was er de angst dat je directe omgeving met bestrijdingsmiddelen besmet raakt, je kinderen, huisdieren, moestuin. Mensen vertelden dat de was stonk na een spuitbeurt en ze opnieuw moesten wassen. Ook verhalen over dode vogels in de tuin en dode vissen en kikkers in de vijver als er gespoten was. Een jong gezin kreeg op 6 meter afstand van de terrasdeur een lelieveld en zag met stijgende verbijstering hoe bij het spuiten nevel neerkwam op het gazon en de trampoline. Een ander had 5 meter van de moestuin lelies en twijfelde of je er nog veilig uit kon eten. Iemand met COPD had extra medicijnen nodig maar moest uiteindelijk toch het huis ontvluchten. En er waren nog meer zorgen over de gezondheid: allergieën, opgezwollen slijmvliezen, Parkinson en kanker. Je hebt het en je weet niet of het door de pesticiden komt. Dat maakt onzeker. En het frustrerende is dat je je niet kunt verweren. [4], [5]

[4] https://www.nrc.nl/nieuws/2017/08/30/hoge-blootstelling-pesticide-geeft-geboorteafwijkingen-12728595-a1571514
[5] https://www.nemokennislink.nl/publicaties/snoep-verstandig-eet-een-appel/

Oudere dame waarvan het huis diverse malen omringd was door bloembollen:
"We maken ons zorgen om al dat gespuit zo vlak rond ons huis. Mijn man heeft beginnende Parkinson en ik heb kanker gehad. Je kunt nooit met zekerheid zeggen of dat komt door het landbouwgif of dat je dat anders ook zou hebben gekregen. Maar het gaat toch knagen."

Het was opvallend dat omwonenden tegenover werkgroepleden van Meten=Weten openhartig waren over hun zorgen, maar dichtklapten op het moment dat gevraagd werd of hun verhaal gepubliceerd mocht worden. Men was bang voor sociale uitsluiting, ruzie met de buurt of intimidatie. Mensen waren bang dat hun huis onverkoopbaar zou worden als bekend zou worden dat het regelmatig omringd werd door een bestrijdingsmiddelen-intensieve teelt.

Landschap en natuur

Inwoners maken zich zorgen over het landschap dat verandert, over eeuwenoude essen die intensief bespoten worden met bestrijdingsmiddelen, waarvan het natuurlijk reliëf verdwijnt door de wijze van oogsten en die inklinken door zware landbouwmachines. Men vreest verdere achteruitgang van vogels en insecten, teloorgang van biodiversiteit, verdere vervuiling van het grond- en oppervlaktewater, verlies van bodemvruchtbaarheid en achteruitgang van onze drie natuurgebieden, de parels en economische steunpilaren van onze gemeente.
Overstromingen van spoelwater bij een lelieteler uit Vledder in een waardevol natuurgebied in november en december 2017 staan nog vers in ieders geheugen[6].
Doordat lelies tot de hoog-salderende (= veel geld opbrengende) teelten zijn ingedeeld, mag er ook in zeer droge tijden water worden opgepompt voor beregening. Door verdamping en afvoer via drainage naar het oppervlaktewater verdwijnt er kostbaar grondwater. Het leidt tevens tot nog meer vervuiling van het oppervlaktewater, verdere verdroging van natuur en nog snellere inklinking van veengrond.

Bioloog:
"*Ik woon in een boerderij, in een prachtig landschap met veel natuur, voor zover het oog reikt. Maar toch vind ik het te stil. Stiller dan ik verwacht had. Ik verwacht meer insecten, meer vogels, meer vleermuizen. Waarom gaan de steenuiltjes hier zelfs achteruit? Waarom heb ik geen last van vliegen en muggen? Ik zie te weinig zwaluwen. Ik ken het van vroeger. Het zouden er meer moeten zijn. Ik vermoed de onzichtbare werking van overbemesting en bestrijdingsmiddelen.*
We weten inmiddels dat het Korhoen, die hier ook ooit algemeen voorkwam, niet uitsterft door te weinig leefgebied, maar zoals onderzoek aan de laatste populatie in Salland laat zien, door vermesting, verzuring en bestrijdingsmiddelen, en daardoor te weinig insecten (voedsel).."

[6] https://www.dvhn.nl/drenthe/Zorgen-over-in-natuur-beland-spoelwater-van-lelieteler-in-Vledder-22772104.html

Lelies al voor 75% biologisch?
Lelietelers verkondigen regelmatig op sociale media en hun vakbladen dat ze “al voor 75% biologisch zijn”[7] [8]. Dat zou komen door de minerale olie die biologisch zou zijn en een SKAL-keurmerk zou hebben. De sector geeft hiermee een incorrect beeld van de werkelijkheid. De olie heeft geen SKAL-keurmerk, gewasbeschermingsmiddelen worden niet door SKAL gecertificeerd (door ons gecheckt bij SKAL). Minerale (paraffine) olie wordt inderdaad in kleine hoeveelheden gebruikt in de biologische landbouw, maar dat maakt de lelieteelt natuurlijk niet biologisch. De term biologisch is een beschermde term. Een product mag alleen biologisch heten als het proces waaruit het voortkomt biologisch gecertificeerd is. Van de 125 kg chemische gewasbestrijding[9] die jaarlijks in de lelieteelt gebruikt wordt is 93 kg minerale olie. Dan wordt nog steeds 32 kg pesticiden gebruikt waarmee de lelieteelt nog steeds in de top van de lijst staat van meest pesticiden-intensieve teelten.

Transport
Last is er van het vele zware landbouwverkeer dat zich door de dorpen en langs kleine (zand) weggetjes ronkend van lelieteler naar de leliepercelen voortbeweegt. De imposante voertuigen rijden in het seizoen volgeladen met bestrijdingsmiddelen en in de oogsttijd met ladingen grond en bollen heen en weer. Als je pech hebt een paar duizend keer per jaar als de weg waar je aan woont de kortste route is van leliebedrijf naar lelieveld. Heen en weer, heen en weer, heen en weer.

Inwoner langs lelieroute:
“Toen ik hier 19 jaar geleden kwam wonen was de dorpsstraat een rustige doorgaande weg, waar af en toe een auto of een tractor voorbij kwam. Nu is het veel drukker, vooral in de oogsttijd van de bollenboeren, die hier in de buurt hun percelen hebben liggen. Dan begint het 's morgens al om een uur of zes. Je hoort de tractor al van verre aan komen, het geluid zwelt aan, dan rijden ze voorbij je huis. De tractoren zijn groot en hebben ook nog eens een grote laadbak, dus het huis staat te trillen. Op topdagen komt er om de 5 á 6 minuten een tractor voorbij, soms moeten ze elkaar passeren in de straat, waar deze niet op berekend is, dus dan wordt de berm kapot gereden. Dit ging afgelopen herfst dagen achter elkaar door, tot 's avonds laat. Het was voor mij een reden om mijn huis te ontvluchten, ik kon er niet meer tegen.”

Historische essen en archeologie
In Drenthe zijn de essen aangemerkt als gebieden van hoge archeologische waarde. Hier mag zonder vergunning niet afgegraven worden. Door de intensieve teelt van lelies wordt

[7] https://www.nieuweoogst.nu/nieuws/2018/07/26/lelieteelt-gebruikt-75-procent-biologische-middelen
[8] https://www.ltonoord.nl/sector/glastuinbouw/glastuinbouw/nieuws/2018/07/27/reactie-op-cbs-cijfers-gewasbescherming
[9] https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/30/landbouw-gebruikt-5-7-miljoen-kg-chemische-middelen

het reliëf van de essen aangetast en veranderd. Daarbij kunnen archeologische waarden worden vernietigd. In de bouwvoor kunnen zich veel kleine mogelijk belangrijke vondsten zoals scherven van aardewerk en bewerkte vuurstenen bevinden. Deze worden meegenomen, uitgezeefd en weggegooid. Hiermee wordt mogelijk waardevolle vondsten vernietigd.

Amateur archeoloog:
"Soms is er een opgraving, zoals in 1956 op de es van Lhee, waar men 2 trechter-bekers vond, aardewerk uit brons- en ijzertijd, sporen van een boerderij met een heg eromheen, uit de 1e eeuw na Chr.
Ook kun je op hoogtekaarten nu nog oude akkertjes zien in het landschap, het bekendst zijn daarbij de bijzondere raatakkercomplexen uit de ijzertijd. Uitgerekend de akker waarvan we weten dat die archeologisch heel belangrijk is, de plek van de opgraving uit 1956, zal volgend jaar vol lelies staan…."

Het kernprobleem
Goed beschouwd zijn alle klachten en zorgen van de burgers in essentie terug te voeren op één groot kernprobleem: de snelle maar sluipende groei van een vervuilende agro-industrie die op geen enkele wijze gereguleerd is. Een industrie waarvan het 'industrieterrein' zich niet op één locatie bevindt maar verspreid ligt over de hele gemeente en een groot deel van Drenthe. Een industrie die jaarlijks dus 125 kg bestrijdingsmiddelen per ha gebruikt en een enorme transportbeweging veroorzaakt. In het voorjaar en de zomer worden het pootgoed en de bestrijdingsmiddelen naar de teeltpercelen gereden. Tijdens de oogst (van september tot kerst) wordt met de bollen een flinke laag grond van het teeltperceel afgeschraapt en getransporteerd naar de teler waar gespoeld en gezeefd wordt. Vervolgens worden de aarde en spoelslib weer teruggebracht naar het lelieperceel, vaak vele kilometers verderop.

Uit de verschillende gegevens van het CBS kunnen we afleiden dat in 2018 in Drenthe 50 bedrijven met een oppervlakte van 2084 hectare bloembollen en knollen jaarlijks circa 265.000 kg bestrijdingsmiddelen, waaronder minerale olie, in het milieu brengen.
Bron: CBS info van 20 november 2018 :
https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/80781ned/table?ts=1547690026181

Hoe kon het zover komen?
Zo'n 20 jaar geleden zochten tulpentelers uit de bollenstreek naar nieuwe gronden. Op de geestgronden achter de duinen in Noord- en Zuid-Holland worden van oudsher bloembollen geteeld. Hierdoor is de pathogenen-druk echter dusdanig toegenomen dat steeds meer bestrijdingsmiddelen nodig zijn tegen allerlei ziekten veroorzaakt door bacteriën, aaltjes, schimmels, insecten, enz. De schone gronden in onze gemeente hadden dat nadeel (nog) niet. Deze bollentelers lieten hier door landbouwmechanisatiebedrijven de door hen aangeleverde leliebolletjes in gepachte grond poten, verzorgen, oogsten, spoelen en terugbrengen naar Holland. Aangestoken door de winst gingen een paar Drentse boeren op eigen risico ook tulpen en lelies kweken. Het waren innovatieve pioniers. Kleine gemengde bedrijven met grond dichtbij de boerderij begonnen te groeien en zich als een olievlek uit te

breiden. De telers beseften dat ze een goudmijn hadden gevonden. Ze werken hard, verdienen goed en investeren; gronden worden gepacht of aangekocht, tractoren, spoelsystemen en andere werktuigen aangeschaft. De boerderijtjes werden afgebroken en villa's met grote schuren en loodsen kwamen er voor in de plaats. De percelen waar geteeld wordt liggen steeds verder weg, niet zelden meer dan 15 km van het bedrijf. Op hun websites roepen lelietelers andere boeren en particulieren op om grond aan hen te verhuren.

Geen visie, geen beleid

De meeste bestuurders hebben zich onvoldoende afgevraagd of het landschap, het wegennet, de bodem, het grondwater, de natuur, de vogels, de insecten, de mensen die hier wonen de enorme impact van deze teelten wel aankonden. Voor hen valt het onder gewone gangbare landbouw. In Westerveld werd in 2018 op 423 hectare lelie, gladiool, chrysant, pioenroos en tulp geteeld. Dit is 31% meer dan in 2017. In 2019 zullen naar verwachting weer meer hectares voor deze sierteeltgewassen in gebruik zijn. Dat is voor komend jaar weer duizenden kilo's bestrijdingsmiddelen en minerale olie.
Er zullen wederom duizenden ritten met grote landbouwvoertuigen worden gemaakt van het moederbedrijf naar de percelen en vice versa. Uiteindelijk worden de leliebollen geëxporteerd naar landen als China, Japan, Taiwan en Vietnam.
Bewoners hebben nooit een mening of zienswijze kunnen geven of ze wel zo'n industrie in de achtertuin willen hebben, het gebeurde gewoon. Als zich nu een bedrijf zou willen vestigen op een bedrijventerrein met net zoveel zwaar transport, net zoveel chemische stoffen en net zoveel impact op de omgeving, dan zou het waarschijnlijk nooit een vergunning krijgen.

Ruimtelijke ordening schiet tekort

De grondgebonden melkveehouderij is verreweg de meest voorkomende vorm van agrarisch bedrijf in onze gemeente. Het beeld dat daarbij hoort is een boerderij met stallen op een bedrijfskavel waar omheen de weilanden (en eventuele maisakkers) liggen. Transport t.b.v. het bedrijf speelt zich af op het erf of vandaar naar de nabijgelegen percelen, veelal over eigen grond. Akkerbouwbedrijven hebben een deel van de percelen soms op enige afstand, maar ook hier overwegend het grondgebonden beeld. De regelgeving binnen de agrarische bestemmingen van het Bestemmingsplan Buitengebied is hierop gebaseerd.
Vanwege hun afwijkende bedrijfsvoering is deze regelgeving niet zonder meer bruikbaar voor bollenbedrijven. Bijvoorbeeld:
- De eerder beschreven transportbewegingen nodig voor de bollenteelt zijn niet op het erf noch op eigen grond, maar vrijwel volledig over de openbare wegen.
- De teelt vindt plaats op steeds wisselende percelen, veelal op gepachte grond maar inmiddels wat vaker op eigen grond.
- Bij vergunningverlening wordt bij uitbreiding van een veehouderij gelet op de stikstof-emissie; bij de bollenbedrijven heeft toename van het areaal gevolgen voor de NOx-emissie. maar bollenbedrijven hoeven bij uitbreiding geen Wetnatuurbescherming-vergunning te hebben. Dat is niet eerlijk.

- De grondprijzen zijn voor de melkveehouders met de lage melkprijs niet meer op te brengen terwijl de bollentelers dankzij hogere inkomens dat wel kunnen.
Het gevolg is een ruimtelijke ordening waarin geen goed evenwicht is tussen de belangen van bollentelers en die van andere bedrijven en burgers.

Gemeente Westerveld
De gemeente Westerveld heeft de verantwoordelijkheid afgewenteld op de burger: begrip kweken tussen telers en omwonenden zou voldoende zijn. Na een rumoerige bijeenkomst in het gemeentehuis in maart 2014, waar voor- en tegenstanders van de bollenteelt woedend tegenover elkaar stonden, werd een overleggroep gestart. Toen resultaat uitbleef, werd een dure mediator ingehuurd. De gemeente sloeg daarmee de plank mis. Dat burgers en telers elkaar begrijpen en aardig vinden zou mooi zijn, maar hun tegengestelde belangen worden daarmee niet verzoend. De gemeente had beleid moeten ontwikkelen om draaglast en draagkracht in balans te houden.

De groei van een lelie-imperium
Maar dat is niet gebeurd…. en ondertussen bouwen de bollentelers voortvarend verder aan hun imperium. Het gemiddelde inkomen van een bollenbedrijf over het jaar 2017 wordt geraamd op 140.000 euro [10] Door de grote winsten kunnen ze steeds meer investeren in de aankoop van grond. Veeboeren hebben het moeilijk en verpachten graag hun land aan bollentelers vanwege de hoge opbrengsten. Stoppende boeren verkopen grond aan hen. Op de es van Uffelte staan lelies. Ook op de es van Dwingeloo en op de es van Leggeloo. In het gebied rond Vledderveen verschijnen steeds meer lelievelden. Er zijn veel leliepercelen die pal naast burgerwoningen, campings, drinkwaterwingebieden, grondwaterbeschermings-gebied, biologische landbouwgronden en Natura2000gebieden liggen.

Versnipperd toezicht en gebrek aan handhaving
Gemeente, provincie en rijk hebben geen totaalvisie of vergezicht op deze intensieve industrie. Wie last heeft van bestrijdingsmiddelen kan klagen op een milieuklachtenlijn of bij de Nederlandse voedsel en waren autoriteit (NVWA). Wie last heeft van tractoren kan dat melden bij de politie of de wegbeheerder. De provincie gaat over de stikstofemissies van bedrijven, maar negeert die van bollenbedrijven. De gemeente gebruikt de mogelijkheden van het bestemmingsplan niet. Het Waterschap staat het slaan van nieuwe waterputten toe en het oppompen van 60 m3/uur, maar ziet niet toe op het gebruik en het weer opheffen van de put. De provincie sluit verdroging van natuur door drainage ten onrechte uit. Idem een negatief effect van bestrijdingsmiddelen. Niemand heeft zicht op het totale gebeuren. De overheid blijft volhouden dat lelieteelt reguliere akkerbouw is.

Duurzame landbouw
Het is vijf voor twaalf: er moet NU paal en perk gesteld worden aan de aan bestrijdings-middelen verslaafde industriële landbouw in Westerveld. De gemeente moet met een visie

[10] Agrimatie WUR 2018

komen en beleid maken. Niet weer een jaar wachten. De raad zou een aantal principiële uitgangspunten moeten vaststellen en aan haar College de opdracht geven deze uit te werken. Want een ding is zeker, als we er nu niets aan doen, nadert het volgende doemscenario: dan zijn landbouwgronden in Westerveld binnen 10 jaar voor een groot deel in handen van lelietelers, is de bodem vervuild met pesticiden, zullen insecten- en vogelstand nog meer teruglopen, is het landschap verziekt, zullen inwoners vertrekken……

De werkgroep Meten=Weten is er van overtuigd dat het nog niet te laat is om dit treurige scenario af te wenden en te werken aan een hoopvolle toekomst. De tijd is er rijp voor. Misstanden, gesjoemel, fraude, affaires, enz. in de landbouw ten gevolge van de schaalvergroting en intensivering stapelen zich op. In Nederland zijn al veel signalen dat een omwenteling van de landbouw noodzakelijk en nabij is; zelfs de minister pleit voor kringloop-landbouw.
In onze gemeente is veel creativiteit, ondernemerszin en kennis: laten we die gebruiken om een duurzame kringloop-landbouw te krijgen in een cultuur-historisch landschap met een grote biodiversiteit waar je als boer ook nog een goede boterham kunt verdienen.
Gemeenteraad en College van Westerveld, neem samen het voortouw, DURF!

De toename van het aantal hectares bloembollenteelt in 2018 was 31% t.o.v. 2017. Als deze groei doorzet zijn over 10 jaar is alle landbouwgronden in Westerveld in gebruik door lelie- en bollenteelt. Zie CBS-info over oppervlakten en aantal bedrijven per teelt, klik hier:
https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/80781ned/table?ts=1547690026181
NB, 100 aren is 1 hectare.

Landbouw; gewassen, dieren en grondgebruik naar gemeente

: Gewijzigd op: 20 november 2018

		Regio's	Perioden					
		Westerveld						
Onderwerp		2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018*
Tuinbouw open grond								
Oppervlakte								
Bloembollen en -knollen	are	11 348	17 952	19 841	33 141	32 847	32 348	42 359
Aantal bedrijven								
Bloembollen en -knollen	aantal	10	6	5	6	7	7	6

Bron: CBS

Het onderzoek

Aanpak

De monsters van bodem, water en gewas zijn genomen door [redacted] van de WECF en [redacted] van Buijs Agro-Services uit Bennekom, beiden deskundigen met veel ervaring. Elk grondmonster, watermonster en gewasmonster werd volgens een vast protocol verzameld (grond: per monster 20 steken tot 20cm diepte, water: van oppervlakte tot 1 meter diep over 10 m²), gehomogeniseerd en vervolgens is voldoende materiaal in schone plastic zakken en flessen gedaan. Al deze werkzaamheden zijn gefotografeerd zodat aangetoond kan worden dat de monsters op de juiste wijze zijn genomen.
De monsters zijn naar een gecertificeerd laboratorium gestuurd (Eurofins). Ze zijn onderzocht op ca. 600 verschillende bestrijdingsmiddelen, waaronder een aantal biociden en metabolieten.

Waar?

De monsterplekken zijn in overleg tussen ecologen van de werkgroep M=W en bovengenoemde deskundigen gekozen. Daarbij hebben ze o.a. gebruik gemaakt van de website www.boerenbunder.nl . De volgende plekken zijn gekozen: twee natuurgebieden die grenzen aan lelie- en gladiolenvelden, de rand van een particuliere tuin die grenst aan een perceel waar al jaren afwisselend lelies en ander bloembollen geteeld worden, twee biologische moestuinen, een groenbemester/volgteelt op een perceel waar lelies hebben gestaan en als nulmeting in de tuin van een particulier die komend seizoen omringd wordt door lelievelden. Ook zijn watermonsters genomen: in een meer, de Dwingeldervaart en een waterput bij een particulier.

Onderzoeksresultaten

Op dit moment (23-2-2019) zijn de resultaten van het wateronderzoek nog niet binnen.
De resultaten van het gewas- en bodemonderzoek zijn wij aan het bestuderen. We hebben contact gezocht met diverse zoals professor kindergeneeskunde [redacted] uit Groningen en professor humane toxicologie [redacted].

Op het eerste gezicht zijn dit de meest opvallende resultaten volgens de onderzoeker [redacted]:

1. In 10 monsters van planten en bodem in de gemeente Westerveld vinden wij 57 verschillende bestrijdingsmiddelen in zeer verschillende concentraties.
2. Een aantal van deze middelen komen mogelijk uit dierlijke mest die wordt aangevoerd.
3. De overige middelen worden hier ter plaatse toegepast en vandaar dat ze rond de velden gevonden worden.
4. In alle monsters uit natuurgebieden zitten ook bestrijdingsmiddelen. Deze zijn daar gekomen door overwaaien van spuitnevels en door inregening.

5. Een aantal van de middelen zitten al ongeveer 70 jaar in de bodem, zoals Dieldrin en DDT plus de omzettingsproducten van DDT (die in 3 van de 7 bodemmonsters aanwezig waren).
6. Een groot aantal middelen wordt door planten opgenomen en komt dus ook in de groenten die mensen verbouwen in de buurt van de velden. Insecten die planten eten worden er dus ook mee besmet en uiteraard ook de vogels die de insecten eten.
7. De gemeten concentraties van elk afzonderlijk middel in groenten zitten beneden de normen die in de EU gelden (De MRL-en). Aangezien in de bemonsterde spruitkool en boerenkool sprake is van veel middelen, lijkt consumptie niet echt aan te raden. Voor het totaal van middelen bestaan in de EU geen normen.
8. In bodem die bemonsterd is op de rand van een tuin die grenst aan een bollenveld zijn 32 middelen gevonden; het totale gehalte was 318 microgram per kg grond, waarvan de helft het fungicide Fluopyram.
9. Op 250 meter van een bloembollenveld zat 5 maal minder bestrijdingsmiddel in de bodem dan op 50 meter afstand.
10. In de groenbemester rogge na lelies zijn 21 bestrijdingsmiddelen gevonden. Dat dit gewas eetbaar zou zijn voor dieren valt te betwijfelen. Indien gras geteeld wordt na bollenteelt zal ook een zeer ongezond product verkregen worden. Boeren die land verpachten aan bollenbedrijven en daarna de grond weer gebruiken voor de teelt van voeder of voedsel dienen zich dat wel te realiseren.
11. De reinigingsmiddelen BAC-12 en BAC-14 zitten bijna in alle monsters. Ze kunnen zich via verdamping verspreiden of via dierlijke mest die op sommige velden wordt gebruikt. Het is gevonden zowel in de bodem, als in boerenkool en spruitkoolbladen en ook in de natuurgebieden, waar geen dierlijke mest wordt gebruikt.
12. Alle vergelijkingen van gemeten concentraties met normen moeten met grote voorzichtigheid worden gehanteerd, omdat de normen waarschijnlijk niet deugen. Het feit dat verschillende aangetroffen middelen op 10-40% van de MRL[11] norm liggen in een en hetzelfde product, is dus verontrustend.
13. Verschillende van de aangetoonde middelen zijn in bepaalde mate oplosbaar in water (variërend van milligrammen tot grammen per liter) en dus bestaat gevaar voor uitspoeling naar het grondwater en oppervlaktewater; b.v. MCPA, Fluopyram, bac-12, bac-14, Boscalid, Chloorprofam, etc. We zadelen onze (klein)kinderen dus op met duur en ongezond drinkwater. Dit is alleen te verdedigen als we uitgaan van het 'na ons de zondvloed' principe.

[11] De maximale residulimiet (MRL) is een grenswaarde die het maximale toegelaten restgehalte (residu) van een pesticide, biocide of diergeneesmiddel in of op voedingsmiddelen en diervoeders aangeeft.

De volgende stap

De werkgroep M=W wil nog geen definitieve conclusies trekken, eerst willen we nog meer weten en onderzoeken om met argumenten en feitelijke onderbouwing overheden en politiek te overtuigen om de regelgeving te veranderen.

Wel is duidelijk geworden dat de hoeveelheid middelen in de directe buurt van een lelieveld groot is en dat dit beeld waarschijnlijk nog geflatteerd is. We hebben de metingen namelijk in december gedaan omdat we graag al een indicatie wilden hebben om het onderwerp op de agenda van de provinciale- en waterschapsverkiezingen te krijgen. Als we op dezelfde plekken in het spuitseizoen monsters gaan nemen, zullen er meer middelen en in een hogere concentratie te vinden zijn. De vraag om bij wet geregelde brede spuitvrije zones bij huizen, campings, biologische bedrijven en kwetsbare natuurgebieden in te stellen lijkt voor de hand te liggen. Ook denken we aan een betere ruimtelijke ordening in het kader van de nieuwe omgevingswet waarbij lelieteelt niet langer als reguliere landbouw wordt gezien en (agrarische) gronden zorgvuldiger worden bestemd en gewaardeerd.

Belangenbeweging

M=W is een spontaan burgerinitiatief. Het feit dat er zo snel, zo veel gedoneerd is laat de mate van verontrusting zien. Bij sommige mensen staat het water tot aan de lippen, die zien nu al dat ze komend seizoen 'aan de beurt' zijn met lelies of andere bol-of knolgewassen naast hun huis en zien de (gif)bui al hangen. Veel inwoners voelen zich alleen staan in hun zorgen.

Binnenkort organiseren we een bijeenkomst met onze vrienden en donateurs en zullen we vervolgstappen bespreken. We hebben de indruk dat er een grote behoefte bestaat aan een breed opgezette belangenbeweging van inwoners in de vorm van een vereniging of burger coöperatie om voor onze belangen op te komen. Omdat wij als burgers het recht hebben:

- op de zekerheid dat wij en onze kinderen veilig in onze eigen tuin kunnen zitten en spelen,
- om veilig onze eigen verbouwde groenten te kunnen eten,
- dat het oppervlaktewater vrij is van bestrijdingsmiddelen zodat onze kinderen en huisdieren hier niet ziek door kunnen worden,
- zeker te weten dat biologische gewassen ook echt biologisch zijn en geen bestrijdingsmiddelen bevatten die op naastgelegen percelen gebruikt worden.

Lelietelers willen het liefst een op een afspraken maken met de direct omwonenden. Maar daarmee versmal je een groot maatschappelijk probleem (hoe gaan we om met bestrijdings-middelen, insecten- en vogelsterfte, ziektes als Parkinson etc. etc.) tot een burenkwestie, waarbij de teler een machtspositie heeft want alles wat hij doet is een gunst (hij houdt zich immers aan de regels) en niet jouw recht. "We hóeven dit alles niet te doen, hè?" [12] [13]

---

[12] Zie opinie Wilfred Beets DvhN https://www.dvhn.nl/Meningen/Opinie/Opinie-Geef-Westerveld-een-spuitvrije-zone-24059170.html

[13] 'We hóeven dit alles niet te doen, hè'? https://www.dvhn.nl/drenthe/Lelieteelt-niet-zo-schadelijk-maar-tegenstanders-zijn-niet-overtuigd-23931805.html

Colofon

Redactie: werkgroep Meten=Weten

Emailadres: metenwetenwesterveld@gmail.com

Website: www.metenweten.com (vanaf 5 maart)

Communicatie Pilot Duurzame Bollenteelt in Drenthe

Uitgangspunten
LNV Visie naar een kringlooplandbouw in 2030 en het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030. Hett uitvoeringsprogramma is uitgewerkt in drie strategische doelen:
- Weerbare planten en teeltsystemen;
- Land- en tuinbouw en natuur zijn met elkaar verbonden
- Teelt nagenoeg zonder emissies naar het milieu en nagenoeg zonder residuen op producten.

Bij de uitvoering van dit programma staat de agrarische ondernemer centraal en zijn samenwerking en dialoog met inwoners, partijen in de keten en overheid essentieel om een nieuwe weg met succes te betreden.

De input van de telers is richtinggevend in deze pilot. Zij hebben de verbinding met de praktijk en moeten uiteindelijk eventuele maatregelen, nieuwe kennis en middelen gaan implementeren in hun bedrijfsvoering.

De pilot past naadloos binnen de doelstellingen en uitvoering van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030. Zowel de inhoudelijk teelt technische kant als de dialoog en de samenwerking met omwonenden, overheden en andere stakeholders zullen belangrijke praktijkkennis en praktijkervaring opleveren voor de transitie naar een duurzaam en weerbaar teeltsysteem in 2030 op regionaal en landelijk niveau.

Ambitie
De ambitie van de partners binnen de pilot is om praktische toepasbare kennis, samenwerking en draagvlak te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem. Niet alleen oplossingen om dat doel te bereiken maar ook pragmatische oplossingen voor de weg er naar toe; de tussenliggende periode dat er nog onvoldoende oplossingen zijn of kennis beschikbaar is die een weerbare emissievrije teelt in lijn met de natuur mogelijk maakt. Binnen deze pilot willen de telers gebruik maken van de aanwezige kennis en middelen met een lagere milieubelasting, en daarnaast nieuwe kennis ontwikkelen en toepassen die nodig is om de doelstellingen van het uitvoeringsprogramma te behalen. Geprobeerd wordt om de teelt zo duurzaam en weerbaar mogelijk te krijgen en overlast en negatieve beïnvloeding van de water-, bodem- en luchtkwaliteit te voorkomen op een manier die toepasbaar is in een rendabele bedrijfsvoering van een teler van lelies en die op dat moment op de weg naar een weerbare emissievrije teelt de beste resultaten geeft.

De Dialoog
Belangrijk doel van de pilot is dat bewoners en telers weer in een open gesprek met elkaar komen en begrip voor elkaars situatie kunnen opbrengen. Telers en bewoners gaan daarom het gesprek en de samenwerking aan met betrekking tot de lelieteelt in de buurt van bewoning en de onderlinge afstemming die daar voor nodig is. Hierbij valt te denken aan de realisatie van een teeltvrije zone tussen landbouwgrond en bewoning die de verspreiding van gewasbeschermingsmiddelen richting bewoning tegen gaat en tegelijkertijd inpasbaar is in de ontwikkelijking van een weerbaar teeltsysteem voor de teler. Maar ook andere onderwerpen zoals informatie over spuittijden, gebruikte middelen en andere zaken kunnen hierbij aan de orde komen. Doel is dat de teler en omwonenden een open gesprek aangaan, onderwerpen identificeren met betrekking tot de teelt in de buurt van bewoning die aandacht behoeven, en indien nodig en gewenst gezamenlijk naar een oplossing toe werken. Daarnaast gaan telers en bewoners over tot de oprichting van een overlegplatform waarbinnen onderwerpen die de samenwerking tussen telers en omwonenden in het algemeen betreffen geadresseerd kunnen worden.

Opzet van de pilot

De pilot bestaat uit drie onderdelen:
(i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding;
(ii) Samenwerking en dialoog tussen telers en omwonenden;
(iii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket ;

(i) onderzoeksprogramma en onderzoekscommissie
De opzet van de onderzoeken, te behandelen onderwerpen en uitvoering daarvan moet onder leiding en in nauw overleg met telers tot stand komen zodat er resultaten uit kunnen komen die voor de praktijk relevant zijn. De telers moeten gebruik kunnen maken en ondersteund worden door die (onderzoeks)partijen die zij daarvoor per onderwerp geschikt achten.

Voor de leiding en uitvoering van het onderzoek zal uit de deelnemende telers een onderzoekscommissie van 3 à 4 telers worden samengesteld die onder leiding van de projectleider KAVB een driejarig onderzoeksprogramma zullen opstellen. Niet alleen de uitvoering maar ook de opzet en samenstelling van een doelgericht onderzoeksprogramma is dus onderdeel van deze pilot. De onderzoekscommissie doet dat in samenwerking met een of meerdere door haar te selecteren (onderzoeks)partijen en/of samenwerkingspartners. Ook heeft de onderzoekscommissie een sturende rol in de uitvoering en eventuele bijsturing van het onderzoeksprogramma gedurende de looptijd van het project.

(ii) Samenwerking en dialoog tussen telers en omwonenden
Deelnemende telers en omwonenden gaan met elkaar het gesprek aan om in samenwerking te komen tot een plan van aanpak voor problemen die gerelateerd zijn aan de teelt van lelies in de buurt van bewoning. Doel is dat de teler en omwonenden een open gesprek aangaan, onderwerpen identificeren met betrekking tot de teelt in de buurt van bewoning die aandacht behoeven, en indien nodig en gewenst gezamenlijk naar een oplossing toe werken. Oplossingen die tegemoet komen aan de wensen en/of bezwaren van de omwonenden maar tegelijkertijd inpasbaar zijn in een rendabel weerbaar teeltsysteem dat voldoet aan de eisen van een teler. Partijen worden daarin ondersteund door een inhoudelijk deskundige en een gespreksleider, deze laatste kan de projectleider zijn of een andere aan te stellen partij.

Daarnaast gaan telers en bewoners over tot het instellen van een periodiek overleg waarbinnen onderwerpen die de samenwerking tussen telers en omwonenden betreffen geadresseerd kunnen worden.
Dit overleg zal minimaal twee keer per jaar plaatsvinden onder begeleiding van een ervaren gespreksleider waarin in ieder geval input kan worden geleverd voor dit project, waar informatie wordt verstrekt over de voortgang van het project en andere onderwerpen betreffende de verhouding tussen telers en omwonenden aan de orde kunnen worden gesteld. Gemeente Westerveld, provincie Drenthe en de KAVB zijn ook bij deze bijeenkomsten aanwezig.

Organisatie pilot

1. De projectgroep
De pilot wordt uitgevoerd door een projectgroep en gaat in eerste instantie 3 jaar duren en wordt tussentijds en na afloop geëvalueerd. In de projectgroep zitten de deelnemende telers, de KAVB verzorgt de projectleiding en is als projectleider eerste aanspreekpunt richting opdrachtgevers Ministerie LNV en Provincie Drenthe. De pilot past in de Visie Vitale Teelt 2030 van de KAVB en geeft uitvoering aan meerdere doelstellingen die in deze visie geformuleerd zijn zoals weerbaarheid, innovatie en natuurlijk kapitaal. Resultaten die in deze pilot worden gerealiseerd zullen waar mogelijk ook landelijk worden geïmplementeerd. Daarnaast zal de KAVB haar kennis en netwerk zoveel mogelijk inzetten bij de uitvoering van het project, de communicatie van de resultaten en de ondersteuning van deelnemende leden. De deelnemende leden zijn in principe die telers die de Overeenkomst Gebruik Gewasbeschermingsmiddelen Westerveld hebben ondertekend.

2. De werkgroep communicatie
Een van de hoofddoelstellingen van de pilot is het bevorderen van de samenwerking en dialoog tussen telers en bewoners. Communicatie is dan ook een wezenlijk onderdeel en is mede bepalend voor het slagen van de pilot. In de werkgroep zitten de KAVB (projectleider van de pilot), de ambtelijke vertegenwoordigers van de provincie, de gemeente Westerveld en het waterschap Drents Overijsselse Delta. De werkgroep wordt voorgezeten en gecoördineerd door een ambtelijk vertegenwoordiger van de provincie. De werkgroep communicatie organiseert en faciliteert alle communicatie met betrekking tot de pilot en de dialoog tussen de telers en inwoners in het bijzonder. Zo kan de werkgroep communicatie bijvoorbeeld een gespreksgroep faciliteren. Deze gespreksgroep bestaat uit een aantal inwoners (georganiseerd en niet-georganiseerd) uit de gemeente Westerveld en worden gedurende de pilot op de hoogte gehouden van alle relevante ontwikkelingen vanuit de pilot. Een belangrijk onderdeel van de pilot is dan ook communicatie over de voortgang en resultaten uit de pilot. Communicatie naar de inwoners van Westerveld maar ook veel breder naar lelietelers, bestuurders, ketenpartijen en adviseurs.

Het Speelveld en de cirkel van invloed

Als werkgroep Stakeholders analyse maken
Wie allen betrokken, Rol, Belang, Taak, Cirkel van Invloed
Cirkel van invloed = meebepalen, meewerken, meedenken, mee weten

Wat en Wie opzet van de Pilot

Wat	Wie	Concreet invulling	Opmerkingen	Cirkel van invloed
Onderzoekscommissie en Onderzoeksprogramma	Telers en KAVB	3 deelnemende telers en [redacted] projectleider		meewerken en meedenken
Plan van aanpak teelt gerelateerde problemen	Telers en Omwonenden Inhoudelijk deskundige en gespreksleider	Wie hiervoor te vragen	In de tekst wordt de projectleider als gespreksleider genoemd Zijn dit dezelfde telers als bovenstaand	meewerken en meedenken
Een overleg waarbinnen onderwerpen die de samenwerking tussen telers en omwonenden betreffen geadresseerd kunnen worden.	Telers en Omwonenden Gemeente Westerveld Provincie Drenthe KAVB o.l.v. ervaren gespreksleider	Wie hiervoor te vragen	Zijn dit dezelfde telers en omwonenden dan hierboven En wat verschil deze groep met onderstaande gespreksgroep	meedenken en mee weten

Wat en Wie Organisatie van de Pilot

Wat	Wie	Concreet invulling	Opmerkingen	
De projectgroep Uitvoering van de Pilot	Telers en KAVB	3 deelnemende telers en [redacted] projectleider	Projectleider aanspreekpunt opdrachtgevers LNV en Provincie	meebepalen en meewerken
De werkgroep Communicatie <u>Organiseert en faciliteert alle communicatie</u> In te stellen gespreksgroep	KAVB /projectleider van de pilot en ambtelijke vertegenwoordigers van de provincie, de gemeente Westerveld en het waterschap Drents Overijsselse Delta o.l.v. ambtelijk vertegenwoordiger van de provincie Inwoners (georganiseerd en niet-georganiseerd) uit de gemeente Westerveld	[redacted] Provincie Drenthe Westerveld Ws DOD [redacted] Wie hiervoor te vragen	Mogelijkheden inzet extern bureau ontbreekt hier in de tekst	meewerken en meedenken meedenken en mee weten
Het bestuurlijk overleg	Provincies Drenthe en Overijssel, Gemeenten Westerveld, Ommen en Hardenberg, VDG en VOG Waterschap DOD en LNV		Deze is door mij toegevoegd	meebepalen en meedenken

MEMO

Aan : Hans Kuipers, Henk Jumelet
Afschrift :
Van : (toestelnummer:)
Datum : 16 januari 2020
Onderwerp : Agenda voorstel Bestuurlijk overleg gewasbeschermingsmiddelen d.d. 4 februari

---

Agenda voorstel:

1. Opening door Henk Jumelet

2. Mededelingen (LNV zal iets zeggen over stavaza Uitvoeringsprogramma gewasbescherming)

3. Verslag BO d.d.28 oktober 2019 (bijgevoegd)

4. Stand van zaken stappen gemeente Westerveld (stukken door gemeente verstuurd d.d. 15-01-2020)

5. Notitie vervolgstappen (incl. beslispunten) “op weg naar duurzame gewasbescherming” (bijgevoegd)

6. Brede bijeenkomst (datumvoorstel, agenda-voorstel)

7. Afsluiting

’Seizoensspecial’’

CONCEPT

Uitgesproken; toch blijven bloembollentelers innoveren en verduurzamen.

De bloembollenteelt in Drenthe en Overijssel staat al jaren in het middelpunt van de belangstelling en wordt door diverse partijen intensief gevolgd. De meningen lopen ver uiteen, een recent verslag van heel veel gespreken ("Uitgesproken") liet zien dat partijen uitgesproken zijn.

Gelukkig zijn er voorbeelden dat gesprekken wel door blijven gaan en dat partijen naar elkaar toe komen.

Bij telers leeft het besef dat de omgeving , maar ook de afnemers steeds meer eisen gaan stellen aan de teelt. Ook zij willen best veranderen, maar hoe en welke richting. Tot op heden is er nog geen gecoordineerde aanpak van de verduurzaming van de teelt in Drenthe/Overijssel. Individuele ontwikkeltrajecten kunnen heel wat opleveren, maar het gezamenlijk aanpakken en delen, maakt veel sterker.

De overheid heeft aangegeven dat ze graag wil ondersteunen bij het verduurzamen van de bollenteelt. Partijen zien dat als een route die mogelijk kan leiden tot een voorbeeld van een weerbare teelt met respect voor de omgeving en een minimale overlast naar de omgeving.

Feit blijft dat economische activiteiten altijd enige effecten zullen hebben op de omgeving, maar onze inzet is om deze effecten te minimaliseren, zichtbaar te maken en reeël en acceptabel te doen zijn.

Hiervoor kunnen en moeten stappen gemaakt worden. Stappen die niet alleen door telers gezet kunnen worden, maar ook door overheden en andere partijen.

De gemeente Westerveld, de Provincie Drenthe en waterschap Vechtstromen hebben in december 2019 een aantal partijen bij elkaar gehaald met de vraag hoe we de bollenteelt in Drenthe en Overijssel verder kunnen verduurzamen. Gebleken is dat LNV dit plan wil zien als een pilot in het kader van haar programma om te komen tot het verminderen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en het verduurzamen van de teelt, cq het weerbaarder maken van de teelten.

Partijen; zijnde telers, ROL, HLB, Agrifirm, KAVB, LTO Noord en Delphy zijn de uitdaging aangegaan om onder leiding van Delphy te komen tot een eerste aanzet van een koepel programma.
Uiteraard zal dit koepelprogramma ook aansluiting zoeken bij andere initiatieven en projecten binnen Drenthe en Overijssel en mogelijk binnen Nederland.
Kern moet wel zijn om daadwerkelijk aan de slag te gaan in de regio en in de gebieden.

Vooraf enkele basis gegevens als het gaat om de omvang van de teelt en het aantal bedrijven.

Het CBS geeft de volgende aantallen als het gaat om areaal en bedrijven

Drenthe

Areaal: 2016 1726 ha verdeeld over 46 bedrijven

2017 1901 ha verdeeld over 49 bedrijven

2018 2084 ha verdeeld over 50 bedrijven

Overijssel

Areaal: 2016 918 ha verdeeld over 63 bedrijven

2017 1035 ha verdeeld over 70 bedrijven

2018 952 ha verdeeld over 52 bedrijven

Het merendeel van de bedrijven heeft een omvang van 3 en meer ha.

In dit koepel programma (looptijd 5 jaar; 2020 – 2025) passen de volgende hoofdlijnen.

1. Projecten om de bollen teelten te verduurzamen (onderzoek en kennis implementatie, korte en midden lange termijn, zie het als opschalen proeven ROL aangevuld met intensivering van kennisverspreiding en kennis deling)

2. Communicatie met de burgers in Westerveld (Drenthe/Overijssel)

3. Het koepelprogramma moet ook de ambitie hebben om gezamenlijk met alle partijen aan de slag te gaan, hoe kunnen we zaken versnellen, verbreden en verbinden. Concreet nu in beeld samenwerken met Agrifirm die nog met een overzicht komt en daarnaast afstemming met DAW, UPDA.

4. Lange termijn onderzoek, laat dit koepelprogramma een broedplaats en voedingsbodem/klankbord voor deze ideeën zijn, maar er wel buiten vallen. Denk aan robotisering, teelten op water, verticale teelt etc

5. Ondersteunend beleid (toelating gwb middelen etc), met name KAVB en LTO

Door de boven genoemde partijen zijn in een eerste brainstorm een aantal onderwerpen genoemd. Deze zijn globaal door partijen uitgewerkt en geven een indicatie waaraan op dit moment wordt gedacht. Benadrukt moet worden dat deze ideeën verdere afstemming behoeven; met name met de telers en de overige partijen.

Daarnaast moet duidelijk zijn dat deze ideeën nu nog los staande ideeën/voorstellen zijn die in de verder uitwerking zeker tot meer samenhang zullen leiden.

De volgende ideeën zijn willekeurig genoemd en in een kort A4 tje iets meer inhoud gegeven, incl een heel globale indicatie van de kosten.

	Idee	Globale kosten per jaar (excl btw)
1.	Ongevoelig leliesortiment, rassenlijst	30.000
2.	Akkerranden, optimalisatie gebruik ervan	15.000 – 25.000
3.	Beregening, druppelirrigatie en andere systemen	50.000
4.	Stokenteelt in de lelies	50.000
5.	Greppels om afspoeling te voorkomen	15.000
6.	Kennisoverdracht door middel van studiegroep aanpak	25.000
7.	Bodemgezondheid, weerbaarheid	15.000
8.	Ontsmetten bollen	10.000
9.	Tagetes, optimalisatie inzet	10.000
10.	Mogelijkheden alternatieve, niet toegelaten gwb middelen	30.000
11.	Insectenmonitoring tbv virus preventie	15.000
12.	Mechanische onkruidbestrijding	15.000
13.	Communicatie	Pm
14.	Spuittechniek	25.000
15.	Bemesting op basis van de gewasbehoefte	30.000

Wageningen, 8 januari 2020

[redacted] Delphy

Idee

Ongevoelig leliesortiment (Rassenlijst)

Doel van het idee

Er zijn op dit moment meer dan 800 (?) leliecultivars beschikbaar. Binnen dit sortiment lelies zijn er grote verschillen in gevoeligheid voor schimmels, virussen en aaltjes. Op dit moment loopt er onderzoek bij Delphy en ROL naar de gevoeligheid van het huidige leliesortiment voor de volgende pathogenen;

- Virussen
- Botrytis elliptica (vuur)
- Fusarium oxysporum
- Woekerziek
- Wortellesieaaltjes
- Rhizoctonia solani

Dit onderzoek zal een lijst opleveren van cultivars die het minste vatbaar zijn voor genoemde pathogenen. Uit iedere leliegroep (Oriëntals, OT hybriden en LA hybriden) zullen een aantal cultivars worden geselecteerd die het minst gevoelig zijn voor pathogenen met de hoogste financiële marktwaarden. Deze cultivars zullen in 2020 worden geteeld op de proeftuin van ROL waarbij zo min mogelijk chemische gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt. Tijdens de teeltproef die op wat grotere schaal zal worden uitgevoerd zullen andere maatregelen om te komen tot een sterke vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen worden ingezet. Het gaat om de volgende aspecten die zullen worden toegepast;

- Beslissing ondersteunende systemen (BOS)
    - De vuur en virusbestrijding op basis van een waarschuwingssysteem
    - Geen vuur en virusbestrijding
    - Bemesting naar gewasbehoefte en op basis van mineraalinhoud van de grond
- Fertigatie
    - Vermindering van de watergift
    - Gespreide bemesting
- Spuittechniek
    - Spuiten met driftreducerende technieken zoals MagGrow en met Squal

Te verwachten resultaten

De verwachting is dat het goed mogelijk zal zijn om leliecultivars die minder vatbaar zijn voor pathogenen met minimale inzet van chemische gewasbescherming zijn te telen. De verwachting is dat ten opzichte van de gangbare lelieteelt een reductie van mineralen en gewasbeschermingsmiddelen van meer dan 50% haalbaar (moet ik nog naar kijken) zal zijn zonder verlies aan opbrengst.

Bovendien zal deze lijst met ongevoelige of minder vatbare cultivars interessant zijn voor veredelaars. Het bied veredelaars de mogelijkheid om bij de veredeling rekening te houden met de vatbaarheid voor pathogenen.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Vermindering van de inzet van GBM draagt bij aan de doelstellingen van LNV.

Te verwachten andere bijdragen

Doordat er minder GBM wordt ingezet zal de emissie naar lucht en bodem sterk verminderen.

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Dit onderzoek zal op de proeftuin van ROL worden uitgevoerd van maart t/m november 2020. Ter vergelijking zullen dezelfde lelies ook gangbaar worden geteeld. Tijdens de teelt zal de stand van het gewas worden gevolgd. Het GBM gebruik zal nauwkeurig worden vastgelegd. De telers zullen tijdens de open dagen van ROL in de gelegenheid worden gesteld om de resultaten van het onderzoek te bekijken. In het najaar zullen de bollen worden gerooid en zal de opbrengst worden bepaald. Wederom zullen de kwekers de kans worden geboden om de opbrengsten te bekijken. Enkele bollen zullen worden afgebroeid waarbij de takkwalitet in de kas vastgelegd zal worden.

Welke betrokken partijen

Delphy, ROL, lelietelers, ROL en anderen

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Circa 30.000 per jaar (materiaal en inzet)

Delphy, [redacted]

Idee

Akkerranden, optimalisatie van het gebruik hiervan

Doel van het idee

Akkerranden kunnen meerdere doelen dienen. Enerzijds vormen ze een natuurlijke barrière tussen het bollen perceel en de omgeving. Deze barrière willen we zo maximaal mogelijk laten functioneren (breedte van de rand, samenstelling van de rand, onderhoud van de rand). Ook kunnen akkerranden verspreid over het perceel worden aangelegd, bijv in de spuitsporen
Daarnaast dienen akkerranden het vergroten van de biodiversiteit; ze kunnen functioneren als bron van veel insecten (zowel positieve, natuurlijke vijanden (functionele agrobiodiversiteit (FAB) ; maar ook schadelijke insecten, dus let op). Daarnaast geeft het een andere beeld aan het landschap, hoewel het wel een aandachtspunt is dat het moet passen in het landschap (inheemse soorten ?)
Een beperkende factor is het feit dat door de inrichting van akkerranden er productie areaal verloren gaat.

Te verwachten resultaten

Meer toepassing van akkerranden door de telers
Optimaliseren van de teelt en inrichting van akkerranden zodat de positieve effecten meetbaar beter worden en de negatieve effecten afnemen.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

De inzet van akkerranden als onderdeel van functionele agrobiodiversiteit; inzet natuurlijke vijanden vanuit de randen.
beperking emissies gewasbeschermingsmiddelen naar de omgeving.

Stimuleren biodiversiteit

Waardering door de omgeving

Te verwachten andere bijdragen

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

In samenwerking met een aantal telers komen tot een plan van aanpak inrichten percelen met akkerranden of andere randen op hun percelen (in het totaal 5 percelen verdeeld over de regio's)
Keuze van diverse mengsels

Vaststellen wat we gaan monitoren, dit kan heel breed of beperkter. Effecten vast stellen.

Welke betrokken partijen

Agrarische natuur vereniging Drenthe (veel ervaring met randen), WUR en Delphy.

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Jaarlijks circa € 15.000 - € 25.000

Delphy,

Idee

Beregening, druppelirrigatie en andere systemen

Doel van het idee

Bollen hebben veel water nodig, beregening is noodzakelijk.
Er liggen mogelijkheden om het geven van water verder te optimaliseren en te verminderen (door efficiënter water gebruik), maar ook om via het geven van water via druppelirrigatie mineralen en biostimulanten en (groene) gewasbeschermingsmiddelen toe te dienen. Dit geeft minder emissies en geeft ook minder zichtbare handelingen.
De techniek is voorhanden, maar vraagt verdere toetsing op effecten en om het geheel echt praktijkrijp en economisch duurzaam te krijgen.

Er lopen al een aantal POP III projecten in Drenthe en Overijssel (tot en met 2020/2021)
In afstemming met deze projecten komen tot een intensivering voor de bollenteelt en een onderzoek op ROL waarin we "risicovolle" toepassingen gaan uitvoeren.

Nagaan op welke manier andere manieren van beregenen efficiënter en effectiever kunnen.

heeft afgelopen jaar onderzoek gedaan met het plaats specifiek beregenen op basis van de vochtigheid van de grond met als doel om te beregenen naar gewasbehoefte.

Te verwachten resultaten

Precisielandbouw op basis van druppelirrigatie daadwerkelijk realiseren; beperking emissies van water, mineralen en gewasbeschermingsmiddelen.
Doordat het gewas bij druppelirrigatie droger blijft, minder inzet gewasbeschermingsmiddelen nodig (dit in combinatie met inzet BOS systemen aantonen). Ook worden gespoten middelen niet van het blad af gespoten waardoor de middelen beter en langer werken en emissie wordt voorkomen.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Duurzame, schone teelt.

Te verwachten andere bijdragen

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Plan van aanpak opzet pilots druppelirrigatie bij telers formuleren (onderdeel van POP III projecten)

Onderzoeksplan druppelirrigatie Onderzoek op ROL
Monitoren effecten

Analyse van andere beregeningstechnieken en systemen in samenwerking met telers

Welke betrokken partijen

Delphy, telers, Broere Beregening, ROL, leveranciers mineralen, biostimulanten en (groene)gewasbeschermingsmiddelen

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Circa 50.000 € per jaar (materiaal en inzet)

Delphy,

Idee

Strokenteelt in de lelies

Doel van het idee

Strokenteelt wordt genoemd als een innovatief teeltsysteem wat een forse bijdrage zou kunnen leveren aan het vergroten van de biodiversiteit en een verlaging van de ziektendruk en dus minder gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. In de lelieteelt zijn hier nog geen ervaringen mee. Strokenteelt wordt in toenemende mate toegepast in de biologische akkerbouw/vollegrondsgroententeelt en ook stapje voor stapje in de gangbare akkerbouw. Nagaan welke mogelijkheden en welke duurzaamheidswinst er mogelijk is met strokenteelt in de lelies.

Te verwachten resultaten

Zichtbaar maken van strokenteelt in de lelieteelt, dit in combinatie met akkerbouwgewassen
Monitoring van effecten op ziektedruk en gebruik gewasbeschermingsmiddelen

Inzicht in praktische kanten aan strokenteelt in lelies

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Duurzaam en innovatief teeltsysteem

Te verwachten andere bijdragen

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Op de onderzoekslocatie ROL leggen we 5 ha lelies aan in strokenteelt, dus afwisseling met andere gewassen. Welke gewassen en welke breedte van de stroken vraagt nadere uitwerking. Monitoring van de effecten op ziekte ontwikkeling, gewasontwikkeling en praktische teelt maatregelen.

Welke betrokken partijen

Delphy, telers, ROL, WUR Open Teelten

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Circa 50.000 € per jaar (materiaal en inzet)

Delphy, [redacted]

Idee

Greppels om afspoeling te voorkomen

Doel van het idee

Greppels langs perceelsranden kunnen voorkomen dat er afspoeling van mineralen en gewasbeschermingsmiddelen maar het oppervlaktewater plaats vindt.

Via een aantal demonstraties bij telers deze methode laten zien

Te verwachten resultaten

Een techniek/teelthandeling demonstreren die afspoeling/emissies voorkomt.
Kan vrij gemakkelijk door telers worden opgepakt. Zichtbare teelthandeling.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Onderdeel van een duurzaam teelt systeem om emissies te voorkomen

Te verwachten andere bijdragen

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Bij een aantal telers deze teelthandeling toepassen en vervolgens de effecten bij een heftige bui monitoren .
Resultaten en aanpak via diverse methode laten zien en delen,oa via ROL

Welke betrokken partijen

Delphy, ROL en waterschap

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Circa 15.000 € per jaar (materiaal en inzet)

Delphy, [redacted]

Idee

Kennisoverdacht door middel van studiegroep aanpak

Doel van het idee

Kennis (onafhankelijk) en ervaringen zijn onlosmakelijk verbonden aan het innoveren en vernieuwen van teelten en sectoren. Via studiegroepen (circa 10 deelnemers) worden ervaringen van telers met teelthandelingen gedeeld en bouwen ondernemers aan kennisuitwisseling, de verhoging van hun kennis en werken ze aan de implementatie van vernieuwingen op hun bedrijf.
Bij de deelnemers maken we een zogenaamd duurzaamheidsplan per jaar waarin telers aangeven wat ze elk jaar anders gaan doen en welke vernieuwing ze gaan toepassen. Dit biedt dan input voor de studiegroep bijeenkomsten.
Een en ander moet gestructureerd en niet vrijblijvend plaats vinden.
hoofddoel van alle activiteiten is het verduurzamen van de teelt met als gevolg het substantieel verminderen van de afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen.

De aanpak zal conform de Telen met Toekomst aanpak zijn, de Veldleeuwerik aanpak en de Schoon Wateraanpak. Bekende methoden die hun waarde hebben bewezen.

Te verwachten resultaten

Uitwisseling van kennis, vernieuwingen op de bedrijven. Elkaar onderling stimuleren

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Kennis ontwikkeling en kennisimplementatie is de basis voor de verduurzaming van de teelt en de sector.

Te verwachten andere bijdragen

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Telers worden uitgenodigd deel te nemen aan een studiegroep. Uitgaande van een deelname percentage van 75 % en 10 deelnemers per groep, richten we 3- 5 studiegroepen in Drenthe op. Bij elke deelnemer maken we een duurzame gewasbeschermingsplan (vanuit de resultaten onderzoek en andere activiteiten in het kader van het koepelprogramma). Dit vormt de leidraad voor de teelthandelingen gedurende het seizoen. De teler krijgt een vorm van individuele begeleiding bij de implementatie van de duurzame gewasbescherming.
De studiegroep komt gedurende het seizoen circa 5 keer bij elkaar.

We monitoren de voor uitgang door het gwb gebruik vast te leggen, zowel kwantiteit als kwaliteit. Ook de implementatie graad van nieuwe technieken.

Welke betrokken partijen

Delphy, HLB, CLM, WUR, Agrifirm

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

25.000 €

Delphy,

Idee

Bodemgezondheid, weerbaarheid

Doel van het idee

Aantonen van het belang van bodemweerbaarheid op de vitaliteit van lelies en het aanwijzen van bodem verbeterende maatregelen die de weerbaarheid significant kunnen verbeteren. Dit als vervolg/intensivering van de proef die al een aantal jaren op ROL ligt

Te verwachten resultaten

Het verzamelen van praktische tools om de bodemweerbaarheid van gronden te kunnen inschatten en de meest effectieve maatregelen die de bodemweerbaarheid van een lelieperceel kunnen verhogen.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

De leliesector krijgt hiermee een instrument in handen waarmee de teelt op gezondere bodems wordt uitgevoerd, waardoor de uitbraak van bodem gebonden ziekten en daarmee inzet van chemische middelen kan worden beperkt.

Te verwachten andere bijdragen

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Op een aantal uiteenlopende grondsoorten in Drenthe wordt een proef uitgevoerd met uniform leliemateriaal. Op deze proeflocaties worden verschillende bodem verbeterende maatregelen getest. De te selecteren proeflocaties worden getypeerd aan de hand van bodemparameters, waaronder bodemstructuur, bemestingstoestand, organische stof, biologische activiteit van schimmels en bacteriën, soortenrijkdom en populatiedichtheid nuttige bodemaaltjes. Op drie geselecteerde gronden (met een duidelijk aanwijsbaar verschil in bodemsamenstelling) wordt een veldproef uitgevoerd met verschillende bodembehandelingen die de bodemweerbaarheid kunnen beïnvloeden (compost, wel/niet verrijkt, vaste mest, ...). Gedurende het groeiseizoen wordt de vitaliteit van het gewas en de ziektedruk gemeten en na de groei de bolopbrengst en bolkwaliteit. De resultaten worden regelmatig aan de praktijk getoond en samen met hen op waarde geschat.

Welke betrokken partijen

Praktijkbedrijven in Drenthe, HLB

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Jaarlijks circa € 15.000

HLB, [redacted]

Idee

Ontsmetten bollen

Doel van het idee

Het aanwijzen van effectieve bolontsmettingsmethodieken, waarbij sprake is van minimale inzet van chemische middelen en een bedrijfszeker resultaat.

Te verwachten resultaten

De praktijk kiest voor technieken van bolontsmetting waarbij nauwelijks of geen chemische middelen meer worden toegepast.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Chemische bolontsmetting is een factor van betekenis voor het totale middelengebruik op het leliebedrijf. Als de praktijk weinig tot geen chemie meer gebruikt bij de bolontsmetting, kan een behoorlijke milieuwinst worden geboekt.

Te verwachten andere bijdragen

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Een uitgebreide inventarisatie van de huidige praktijk op het gebied van bolontsmetting, waarbij sprake is van gereduceerd middelengebruik of helemaal geen middelengebruik, met behoud van positieve resultaten. De ontsmettingsmethodieken met het laagste middelengebruik worden geselecteerd en getest op hun werking. Op de bedrijven waar deze bolontsmetting wordt uitgevoerd worden proefmonsters van zieke en gezonde bollen aan een bestaande partij toegevoegd en worden de bollen daarna uitgeplant om te kijken in hoeverre de pathogenen zijn uitgeschakeld. Tijdens het groeiseizoen worden gewasvitaliteit en ziektedruk van elke bollenpartij waargenomen en vervolgens wordt de bolopbrengst en bolkwaliteit bepaald. De resultaten worden regelmatig aan de praktijk getoond en samen met hen op waarde geschat, om zo te komen tot een robuuste en breed geaccepteerde ontsmettingstechniek.

Welke betrokken partijen
Praktijkbedrijven in Drenthe en eventueel andere provincies als voorbeeldbedrijf, HLB

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Jaarlijks € 10.000

HLB, [redacted]

Idee

Tagetes

Doel van het idee

Tagetes heeft een sterk reducerend effect op schadelijke bodemaaltjes (met name *Pratylenchus penetrans*) en heeft in de meeste gevallen een positief effect op het volggewas, hetgeen zich vertaalt in hogere gewasopbrengsten van betere kwaliteit. Maar omdat het vermoeden bestaat dat een Tagetes teelt in sommige gevallen ook pathogene bodemschimmels kan laten toenemen, moet uitgezocht worden waar dit door wordt veroorzaakt. Door het identificeren van mogelijke oorzaken van een tegenvallend resultaat kan de winst van Tagetes op geschikte locaties ten volle wordt benut en moet een Tagetes teelt op andere plekken wellicht worden vermeden om teleurstellingen te voorkomen.

Te verwachten resultaten

De praktijk kan via een tussenteelt met Tagetes de ziektedruk in de bodem zonder verdere chemische maatregelen voorkomen en weet de risico's van een Tagetesteelt te vermijden door het kunnen aanwijzen van de belangrijkste risicofactoren.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Doordat Tagetes in toenemende mate een vaste plek krijgt in de lelieteelt worden bodemgebonden problemen op een duurzame manier aangepakt en kan de toepassing van nematiciden tot een minimum worden beperkt.

Te verwachten andere bijdragen

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Inventarisatie van percelen in Drenthe waar problemen zijn opgetreden met pathogene bodemschimmels of pathogene bodemaaltjes na een Tagetesteelt. Onderzoek naar de mogelijke ziekteverwekkers op dat perceel en alle andere factoren die mogelijk een rol hebben gespeeld bij het optreden van de problemen. De resultaten worden regelmatig aan de praktijk getoond en samen met hen op waarde geschat, zodat duidelijk wordt waar een Tagetes teelt zinvol is en wanneer het beter kan worden vermeden.

Welke betrokken partijen

Praktijkbedrijven in Drenthe, HLB

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Jaarlijks € 10.000.

HLB,

Idee
Mogelijkheden alternatieve, niet toegelaten gewasbeschermingsmiddelen

Doel van het idee
Het aanwijzen van effectieve biologische producten die een rol kunnen spelen bij de ziektebeheersing in de lelieteelt.

Te verwachten resultaten

Door gebruik te maken van beproefde biologische producten kan het middelengebruik in de lelieteelt op een verantwoorde manier worden verlaagd, met behoud van opbrengst en kwaliteit.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

De inzet van chemische middelen wordt door deze manier van telen in toenemende mate beperkt.

Te verwachten andere bijdragen

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Het gaat bij dit onderwerp over een voortzetting van de succesvolle meerjarige ROL proeven met biologische producten. De huidige beschikbare biologische producten worden op onafhankelijke wijze getest op hun beschermende werking in lelies. Jaarlijks worden de geteste producten geëvalueerd en worden de meest effectieve producten opnieuw meegenomen in het onderzoek en vallen de niet effectieve producten af. Kansrijke nieuwe producten die zich op dat moment aandienen worden meegenomen in het volgend onderzoek. Op deze manier ontstaat een betrouwbaar beeld van de bruikbaarheid van de beschikbare biologische producten in de lelieteelt en kan de praktijk haar winst doen met de uitkomsten van het onderzoek. De resultaten worden regelmatig aan de praktijk getoond en samen met hen op waarde geschat. Op deze manier wordt de praktijk gestimuleerd om ervaring op te doen met de beproefde methoden.

Welke betrokken partijen

ROL, HLB

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering
Jaarlijks circa € 30.000

HLB,

Idee

Insecten monitoring t.b.v. virus preventie

Doel van het idee

Onderzoek naar een betrouwbare insectenmonitoringsmethodiek, die de praktijk voldoende houvast biedt bij het uitstellen van een virusbespuiting.

Te verwachten resultaten

De wekelijkse gewasbespuiting tegen luizen kan door deze insectenmonitoring worden ingeruild voor een bespuiting op maat. Alleen als er luizen in het perceel worden waargenomen wordt een gerichte bespuiting uitgevoerd en eerder niet.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Door deze ondersteunende monitoring kan het aantal virusbespuitingen in de lelies significant worden verminderd.

Te verwachten andere bijdragen

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Er worden verschillende insectenmonitoringsmethodieken in het veld uitgetest en verder ontwikkeld om de betrouwbaarheid te verbeteren. In de velden waar de monitoringstechnieken worden getest worden groepjes viruszieke planten en gezonde planten bij elkaar gezet (en niet behandeld) om een relatie te kunnen leggen tussen de uitkomsten van de monitoringstechnieken en de mate van virusoverdracht van zieke naar gezonde planten. De resultaten worden regelmatig aan de praktijk getoond en samen met hen op waarde geschat. Op deze manier kan het vertrouwen in beproefde monitoringstechnieken gaan groeien en kunnen telers zelf aan de slag met deze manier van ziektebeheersing.

Welke betrokken partijen
Praktijkbedrijven in Drenthe, HLB

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Jaarlijks € 15.000

HLB,

Idee

Mechanische onkruidbestrijding

Doel van het idee

Het vinden van geschikte, innovatieve technieken voor mechanische onkruidbestrijding. Te denken valt aan de Zasso techniek (mbv elektriciteit)

Te verwachten resultaten

Lelietelers raken bekend met de mogelijkheden van mechanische onkruidbestrijding en zullen deze technieken overnemen.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Het aantal chemische onkruidbespuitingen wordt door de beschikbaarheid van en bekendheid met mechanische onkruidbestrijding verder omlaag gebracht.

Te verwachten andere bijdragen

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Diverse technieken en werktuigen voor mechanische onkruidbestrijding worden in de praktijk getest en het effect wordt vastgelegd en aan de praktijk getoond en samen met hen op waarde geschat voor een breed gedragen toepassing.

Welke betrokken partijen
Praktijkbedrijven in Drenthe, HLB, Delphy

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Jaarlijks circa € 15.000

HLB, [redacted] en Delphy, [redacted]

Idee

Communicatie

Situatieschets

bollentelers en akkerbouwers, omwonenden en organisaties.
(Input vanuit notitie "uitgesproken")

Een omgeving waarin de betrokken partijen niet alleen een verschillende interpretatie van beschikbare kennis uit onderzoek hebben maar zeker ook het verschil in belangstelling daarvoor. In de gemeente Westerveld het wegvallen van een gesprek hierover. De standpunten van de ander worden als veronderstellingen en onwetendheid weggezet en ieder is overtuigd van het eigen gelijk.

Als het gaat om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is er brede zorg bij zowel telers als bij al dan niet georganiseerde omwonenden. Bij de één zorg over gezondheid, biodiversiteit, landschap, natuur, bij de ander over het voortbestaan van het eigen bedrijf en bij allen zorg over de verdeeldheid, als gevolg daarvan, tussen de verschillende groepen in de eigen gemeenschap. De opvattingen van telers en omwonenden over intensieve teelten en in het bijzonder over het risico van gewasbeschermingsmiddelen voor de menselijke gezondheid en biodiversiteit lopen sterk uiteen. Die zorgen waaien niet over maar waaieren zelfs uit naar andere gebieden en teelten. Dat geldt ook voor de verschillende groepen omwonenden onderling. In gebieden waar wonen, natuur, cultuurhistorie, landschap en recreatie van grote betekenis zijn, lopen de tegenstellingen soms heel hoog op. Hoog-opgeleiden, verhuisd vanuit de stad tegen over de agrarische oorspronkelijke bewoners van de regio. De risico's van gewasbeschermingsmiddelen voor gezondheid, biodiversiteit, grondwater en bodem worden verschillend beoordeeld.

Aandachtspunten zijn bijv.
serieuze gezondheidsklachten in de omgeving van bollen/lelieteelt (Parkinson, vruchtbaarheidsproblemen, kanker) en de uitkomsten van onder andere het RIVM blootstellingsonderzoek 1.
Gewasbeschermingsmiddelen beperken zich niet tot de percelen van telers, maar worden ook teruggevonden rondom en in de huizen van omwonenden en in natuurgebieden.
Wettelijke regels worden volgens omwonenden door sommige telers onvoldoende nageleefd en door provincie, waterschap en gemeente onvoldoende gehandhaafd. Actiegroepen verwijzen naar maatregelen die in het buitenland zijn genomen.
Akkerbouwers vinden dat de kennis- en innovatiestructuur in ons land sterk ontwikkeld is. Dat betekent ook: verduurzaming, meer aandacht voor water en energie en precisielandbouw die de frequentie van inzet van gewasbescherming kan verlagen.

Doelgroepen
Bollentelers en akkerbouwers, omwonenden en organisaties.
In de gemeente Hardenberg zijn er deelnemers en niet deelnemers aan het convenant. Gemeente Westerveld is er geen gesprek meer mogelijk. Ieder vindt dat hij gelijk heeft.

De meeste telers hebben een bedrijfswebsite en communiceren via facebook, twitter etc
Er is de website lelieteelt.nl met communicatie vanuit de telers, deze signalen komen vanuit de sector. In de ogen van velen geen onafhankelijk geluid.
Website van stichting bollenboos. Geluid tegen gif in bollenteelt en omgeving http://www.bollenboos.nl/ . Deze website lijkt niet meer bijgewerkt te zijn sinds oktober 2018.

plaatselijke vereniging Meten = Weten. Ruim 200 verontruste omwonenden uit de gemeente Westerveld.

Je hebt koplopers, peloton en voorhoede. Hoe bevorder je vernieuwing, zonder het peloton en de achterhoede kwijt te raken.

Doel van het idee

Communiceren (onafhankelijk) over verduurzaming en vermindering gebruik gewasbeschermingsmiddelen in intensieve teelten in de provincie Drenthe en Overijssel.

Overbrengen van nog te bepalen helder en consistent geluid tav beleid en maatregelen op het snijpunt van landbouw, volksgezondheid en ruimtelijke ordening. Dit moet gepaard gaan met een grote aandacht voor de onderlinge verhoudingen (welzijn, leefbaarheid en samenlevingsopbouw) op het platteland.

Zorgen dat en ondersteunen van telers die zich naar alle direct omwonenden toe blijven inzetten over hun werkwijze.

Te verwachten resultaten

Kennisoverdracht over verduurzaming bij telers van lelies in Drenthe en Overijssel.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt

Integratie van landbouw en omgeving, medewerking uit de omgeving, versnelling vergunningsprocedures door voorkomen bezwaren uit omgeving, voorkomen verhuizingen, bedrijfsbeëindiging, tekort aan arbeid.

Te verwachten andere bijdragen

informatieoverdracht, kennis vergroten, wederzijds begrip, mogelijkheid tot omdenken, belangstelling wekken voor elkaar, gezamenlijk doel, naar elkaar toebrengen van interpretatie van beschikbare kennis uit onderzoek, het normaliseren van de omgangsvormen en het verzakelijken van het gesprek

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Openheid en adequate communicatie over verduurzaming richting maatschappij en omwonenden Meer nog dan voor de overige land- en tuinbouw is communicatie met de omgeving een absolute dagelijkse noodzaak.

Per regio uitzoeken wat de juiste kanalen zijn. Waar komen burgers, wat raadplegen ze? En positief verrassen – door bv kanalen te kiezen als streekmarkten, bezoeken bij boeren, win-actie waarin mensen "een dag meelopen met een boer" kunnen winnen, fototentoonstelling "jouw mooiste plek", fotowedstrijd: raad het plaatje, foto wedstrijd meeste insecten, herken een positieve maatregel naar andere landbouw ... etc.

In grote lijnen heeft het plan van aanpak in ieder geval

- Vaststellen welke regio's er zijn
- Doelgroepen bepalen
- Bekijken hoe daar de communicatie loopt en per regio, zowel website en social media alsook een of twee belangrijke platforms selecteren.
- Plan maken van de algemene communicatie, en daarna een plan voor de specifieke dingen per regio
- Thema's bepalen
- Daaraan tijdpad en kostenplaatje hangen
- Stijl ontwikkelen die de consument aanspreekt: duidelijk uitleggen, goed taalgebruik, werken met illustraties en fotomateriaal. Alle communicatie met herkenbaar beeldmerk, en ondersteund door een website
- Werkwijze: onafhankelijk, positief, consequent, zeer regelmatig, onderbouwd, lokaal en landelijke berichtgeving
- Cross mediaal obv thema diverse onderdelen uitzetten gedurende een bepaalde periode bijv. thema van beregening met kennisoverdracht via achtergrondartikel in krant, blog van teler in lokale en landelijke kranten over aandachtspunten bij beregenen-tijdstip, beschikbaarheid water, reden, frequentie, ...-, feitjes op website en delen via social media en overdracht door ervaring als regenwateropvang wedstrijd kinderen, ism brandweer iets met water en spuiten.....

Via

- telers in actieve communicatie: persoonlijk contact met (nieuwe) buren, communicatie per app, website, telefonische bereikbaarheid. Daarnaast is informatie en openheid naar de totale omgeving van belang, bijvoorbeeld door open dagen en het ontvangen van groepen, twitter, instagram, facebook, plaatselijk krant, perceelborden en info naar de burgers, open dagen, verras de burgers eens positief vanuit de sector
- vraag en antwoord bijv. chat-uur
- blog / voorstellen van bedrijf, uitleg, achtergrond, redenen
- kleine berichten in lokale en landelijke kranten, digitaal over feiten, ingevoerde maatregelen, verbeteringen in proces onderweg naar duurzame landbouw, omgevingsvriendelijk
- Kinderen van (nieuw-)omwonenden kennis laten maken via het zaaien van hun eigen "akker"randen, insectenhotel maken,
- basisschoolgroepen zelf lelies laten kweken/moestuintjes

Welke betrokken partijen

KAVB, LTO Noord, gemeenten, pers e.a.

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Is meer gericht in te vullen zodra communicatieplan algemeen en regionaal is ingevuld, voorzien van tijdspad en thema's en viceversa.

Delphy, [redacted]

Idee

Spuittechniek

Doel van het idee

Een van de belangrijkste problemen waar burgers in Drenthe moeite mee hebben is de drift van gewasbeschermingsmiddelen die worden gebruikt in de landbouw maar ook in de lelieteelt. In 2019 heeft Delphy onderzoek gedaan naar het verbeteren van de bladbedekking tijdens de gewasbespuitingen. Uit dit onderzoek is gebleken dat door gebruik te maken van Squal en door te spuiten met een spuit van het type MagGrow de bladbedekking op en in het gewas aanzienlijk kon worden verbeterd ten opzichte van de gangbare bespuiting. Een betere bedekking van het blad betekend dat er minder middelen op de grond of in de lucht terecht zijn gekomen.

Te verwachten resultaten

Door gewasbespuitingen toe te passen met de spuittechniek van MagGrow is er minder drift. Door het product Squal toe te voegen aan de spuitvloeistof is de hechting van de vloeistof aan het blad beter. Door te spuiten met MagGrow en door Squal toe te voegen aan de spuitvloeistof wordt de indriging en de hechting van de spuitvloeistof aan het gewas sterk verbeterd. De verwachting is dat drift door toepassing van deze 2 maatregelen sterk verminderd zal worden dan in de gangbare gewasbespuitingen.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Duurzame, schone teelt met minimale of geen drift.

Te verwachten andere bijdragen

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Drift analyse na toepassing van Squal en MagGrow t.o.v. de gangbare spuittechniek in samenwerking met telers.

Welke betrokken partijen

Delphy, telers, ROL, leverancier machine en materiaal

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Circa 25.000

Delphy,

Idee

Bemesting op basis van de gewasbehoefte.

Doel van het idee

Bollen hebben tijdens de teelt mineralen nodig voor een goede bolgroei. In het verleden is door PPO Bloembollen (WUR) van verschillende mineralen de gewasbehoefte onderzocht in lelie. Dit onderzoek heeft plaatsgevonden met een leliesortiment dat nu niet meer wordt geteeld. Daarvoor in de plaats zijn nieuwe cultivars gekomen die sterker groeien en naar verwachting meer mineralen nodig zullen hebben. Tijdens de teelt zal iedere maand de hoeveelheid stikstof en kali in grond en gewas worden gemonitord. De gewasbehoefte voor de komende 4 weken zal worden bemest waarbij de hoeveelheid in de bodem aanwezige mineralen op de bemestingsgift in mindering zal worden gebracht. De overige mineralen zullen worden bemest op basis van gewasbehoefte welke in mindering zal worden gebracht met de hoeveelheid mineralen die in de grond aanwezig zijn.

Te verwachten resultaten

Door te bemesten op basis van gewasbehoefte zal er minder uitspoeling zijn van mineralen. De mineralen zullen worden toegepast door middel van fertigatie waarbij met iedere watergift mineralen worden meegegeven.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Door met iedere watergift mineralen mee te geven zijn er altijd mineralen beschikbaar voor de plant en wordt uitspoeling zoveel mogelijk voorkomen.

Te verwachten andere bijdragen

Doordat o.a. de paden niet worden bemest wordt t.o.v. de gangbare teelt 30% aan mineralen bespaard.

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Dit onderzoek zal deel uitmaken van de teelt van ongevoelige cultivars op de proeftuin van ROL in Vledder.

Welke betrokken partijen

Delphy, telers, Broere Beregening, ROL, leveranciers mineralen.

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Circa 30.000 € per jaar (materiaal en inzet)

Delphy, [redacted]

Concept gewasbescherming / bollenteelt

z.s.m.:

Bestuurlijk overleg met gemeente Westerveld - Jelle de Haas, Hans en Henk

Bestuurlijk overleg met Meten = Weten - [redacted] en Henk

Voorbereiden OGB van 4 december:
Inzet van provincie leidraad voor inbreng in OGB

Actie: ambtelijk voorbereiden

Voorbereiden brede bijeenkomst medio december??
Agenda opstellen — Ambtelijk in overleg met LNV en gemeente Westerveld

Mogelijke agenda:
Welkom
Presentatie rapport Uitgesproken
Inbreng LNV: juridische zaken, gezondheidsonderzoek, Experimenteerruimte, uitvoeringsprogramma'

Inbreng provincie: zie inzet A4, pilot, faciliteren, verduurzaming teelt, spuittechnieken, stimuleren akkerranden op spuitvrije zones, handhaving

Inbreng Westerveld:
Convenant en faciliteren spuitvrije zones

Aan: Provincie Drenthe
t.a.v. Drs. R.A. Munniksma
Postbus 122
9400AC Assen

Betreft: Reactie op rapport 618. "Naar een duurzame bollenteelt 2004 – 2007" HLB

Diever, 6 september 2008

Geachte heer Munniksma,

In deze brief wil Stichting Bollenboos u een reactie geven op de rapportages van de verschillende onderzoeken naar de reductie van milieubelastingpunten in de lelieteelt in Drenthe. Deze onderzoeken zijn uitgevoerd in opdracht van de Provincie Drenthe en gecoördineerd door het Platform Duurzame Bollenteelt. De resulterende rapporten[1] zijn door de Stichting Bollenboos bestudeerd en meegenomen in onderstaande reactie.

Om te beginnen willen we de provinciale bestuurders, de betrokken telers en andere betrokkenen een compliment maken met de bestuurlijke aandacht voor de uitvoering van de diverse onderzoeken, resulterend in de verschillende rapporten. We constateren dat de provincie Drenthe hiermee voorop loopt t.a.v. beleidsonderzoek voor de bollenteelt in Nederland.

Over de conclusies zijn wij als Stichting Bollenboos echter kritischer dan de opstellers van het rapport "Naar een duurzame bollenteelt 2004-2007 HLB" (rapport 618). Met name de gemelde reductie van 75% in milieubelasting en de beeldvorming dat de lelieteelt in Drenthe daarmee nagenoeg aan de gestelde reductiedoelstelling voldoet is naar onze mening niet juist.

Onze voornaamste punten van kritiek zijn:

1. De gemelde afname van de milieubelasting met 75% is discutabel. Uit ons commentaar blijkt dat dit percentage om diverse redenen sterk geflatteerd is omdat significante bijdragen aan de milieubelasting buiten het onderzoek zijn gehouden.
De afname van het aantal milieubelastingpunten is voor sommige middelen die in de lelieteelt worden gebruikt structureel. Het is een duidelijke eerste stap om te komen tot een meer duurzame bollenteelt in Drenthe, de doelstelling waarmee het Platform Duurzame Bollenteelt is begonnen. Maar we zijn zeker nog niet bij het gestelde doel van 90% reductie. Vanuit dit standpunt onderschrijven wij dan ook de in het rapport gegeven aanbeveling om een vervolgproject te starten. Belangrijk is daarbij dat het doel en middelen van het vervolgtraject aansluiten bij onderstaande aandachtspunten.

2. De gepresenteerde resultaten zijn vanuit wetenschappelijke oogpunt onbetrouwbaar omdat a) de meetmethode gedurende het onderzoek is gewijzigd en b) de metingen en rapportage niet door een onafhankelijke partij zijn uitgevoerd of getoetst.

[1] De volgende rapporten zijn meegenomen in deze reactie van stichting Bollenboos:
- rapport 618 "Naar een duurzame bollenteelt 2004 – 2007" HLB
- rapport "Onderzoek naar het effect van een Tagetes voorteelt op de groei van leliebollen", HLB 2008
- rapport "Duurzame lelieteelt in Drenthe", F. Kreuk
- rapport "Monitoring Tagetes percelen", HLB
- rapport "Inventarisatie milieubelasting 2004 – 2006", HLB

Onderstaand gaan we nader in op genoemde punten van kritiek. We citeren daarbij steeds enkele passages uit het onderzoek en vermelden vervolgens ons commentaar.

1. De gemelde afname van de milieubelasting met 75% is onjuist

Conclusies en passages uit het onderzoek:
Bij de start van het Platform Duurzame Bollenteelt is een stimuleringsproject opgesteld tussen de verschillende deelnemende partijen (provincie, sector, waterschappen, waterleidingbedrijven, milieubeweging) om te komen tot een reductie van de milieubelastingpunten in de lelieteelt van 90% ten opzichte van het standaard DLV advies uit 2002[2]. In de rapporten wordt een afname van het aantal milieubelastingpunten gemeld van 75%.
Ons commentaar:
De resultaten van de huidige reductie zijn voor 88% te danken aan een verandering in de middelenkeuze binnen de kaders van het onderzoek, nl. het gebruik van minder schadelijke stoffen. Voorzover hiervoor wettelijke regelgeving ontbreekt, is er echter geen garantie dat deze verandering van middelengebruik wordt voortgezet.
De overige 12% is verkregen door een herbeoordeling van de milieubelastingpunten door het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM). Deze 12% is dus niet toe te schrijven aan de veranderende teeltmethodes door de deelnemers aan het project. Dat maakt dat de reductie van 75%, zoals gesteld in de rapporten, voor het volledige beeld moet worden bijgesteld.

2. Significante bijdragen aan milieubelasting zijn buiten het onderzoek gehouden

Conclusies en passages uit het onderzoek (a t/m c):
a. Een belangrijke milieuwinst wordt geboekt ten aanzien van de aaltjesbestrijding en wel door het gebruik van Tagetes (afrikaantjes) in plaats van chemische bestrijding (natte ontsmetting). Deze winst wordt als een significante bijdrage aan de gerapporteerde reductie van 75% gekenmerkt.

b. In het onderzoek zijn geen bestrijdingmiddelen meegenomen die bij de bolontsmetting op het bedrijf zelf worden gebruikt. Alleen de middelen die op de teeltpercelen worden gebruikt zijn bij het onderzoek betrokken.

c. In het onderzoek zijn geen leliepercelen meegeteld die grenzen aan openbare watergangen. Het aantal milieubelastingpunten van die percelen is dan ook niet bij de berekening betrokken.

Ons commentaar:
a. De toepassing van ontsmetting d.m.v. Tagetes is een belangrijke doorbraak. Binnen de kaders van het onderzoek is hier echter slechts minimaal gebruik van gemaakt: ca. 50 ha per jaar op een totaal van 660 ha in het onderzoek, dus minder dan 10%. Bij de berekening van het aantal milieubelastingspunten wordt er echter ten onrechte van uitgegaan dat in de toekomst 100% Tagetes ontsmetting gehanteerd zal worden.

b. Niet alle gebruikte bestrijdingsmiddelen zijn meegenomen in het onderzoek. Bijvoorbeeld het middel Monam wordt wel gebruikt, maar staat niet genoemd in het rapport[3]. Monam, ook bekend als Metam Natrium of Metam Sodium, wordt als middel gebruikt bij de natte grondontsmetting. Indien het gebruikt wordt in de periode september-februari levert het een bijdrage van 15400 milieubelastingspunten per hectare, waarvan er 14250 in het grondwater

[2] Er is destijds nooit een convenant getekend! Er is zelfs geen concepttekst opgesteld.
[3] Zie rapport 'Een Teelt op Drift' van de Stichting Bollenboos.

terrecht komen. Ook de middelen die worden gebruikt bij het bolontsmetten zijn niet meegenomen in de waardering. Deze middelen worden op het bedrijf zelf gebruikt i.p.v. op de percelen, maar moeten volgens ons wel worden meegeteld. Ook de vervuiling van spoelgrond en spoelwater van de bollen, die in het beste geval weer wordt uitgereden over de velden, is niet meegenomen in de rapportage.

c. Stichting Bollenboos heeft de aflopen 7 jaar 105 leliepercelen geïnventariseerd die rechtstreeks grensden aan watergangen in de gemeente Westerveld (zie rapport 'Een teelt op drift', Bollenboos, 2007). Ook de hiermee samenhangende milieubelasting is niet meegenomen in het rapport 618.

3. De gepresenteerde resultaten zijn onbetrouwbaar

Conclusies en passages uit het onderzoek:
Het onderzoek en de rapportage zijn uitgevoerd in opdracht van de provincie Drenthe. Om dit inhoudelijk aan te sturen is het Platform Duurzame Bollenteelt gevormd. In dit platform zitten vertegenwoordigers van de provincie, de Drentse milieufederatie, waterleidingmaatschappijen, waterschappen en de bollensector. Het feitelijke onderzoek, de begeleiding van de telers hierbij en de rapportage over de resultaten zijn uitbesteed aan het bureau HLB (Hilbrands Laboratorium).
HLB rapporteert o.a. "de vermindering (van de milieubelasting met 75%) is zowel te danken aan een verbeterde formulering van de middelen en herbeoordeling van de milieueffecten door CTB als aan de verandering van de middelenkeuze en dosering door de praktijk".

Ons commentaar:
De metingen en rapportage zijn niet door een onafhankelijke partij uitgevoerd of getoetst. HLB is een commercieel bedrijf met een groot belang bij de teeltsector en de LTO. Omdat het bedrijf zowel de begeleiding (consultancy) als de beoordeling en rapportage (accountancy) heeft uitgevoerd is er sprake van niet onafhankelijke belangen. De onderzoekers hadden hiervan tenminste melding moeten maken. Ter informatie: in de financiële wereld is deze verstrengeling van belangen zelfs bij wet verboden, in andere sectoren moet de afhankelijkheid geëxpliciteerd worden..

De meetmethode gedurende het onderzoek is gewijzigd.
Er zijn verschillende methoden gebruikt voor het onderzoek. Een eenduidige methode van dataverzameling is voor de validiteit en daarmee voor de betrouwbaarheid van de resultaten van het onderzoek essentieel. Zo varieert het aantal percelen, waarvan de gegevens worden gebruikt (respectievelijk 61, 36 en 23). Bovendien is de betrouwbaarheid van de dataverzameling discutabel. De telers hebben de gebruikte middelen zelf geregistreerd en hebben zelf de data ingediend. Uit het rapport wordt niet duidelijk of deze vorm van dataverzameling getoetst is op consistentie en betrouwbaarheid.

Naar onze mening is de interpretatie van aanlevering van gegevens niet altijd correct. Het toekennen van meer of minder milieubelastingspunten (MBP's) aan middelen heeft te maken met veranderend inzicht en niet met de stof zelf. De eigenschappen van de stof zijn in de loop van de tijd niet veranderd, toch wordt het als zodanig gepresenteerd. Als in een presentatie een stof A in 2004 200 MBP's en in 2007 100 MBP's heeft, dan moet 2004 gecorrigeerd worden naar 100 MBP's. Het fundament van de rapporten is daarmee qua methodiek niet consistent. Ook zou het voor de heldere normering verstandig zijn niet in percelen te rekenen maar in hectares. Door in percelen te rekenen zijn de resultaten lastig te interpreteren.

Ook de dataverzameling van het onderzoek is niet consequent uitgevoerd. Ter illustratie: Op blz. 6/39 "Tabel 1 Werkwijze bij de middeleninventarisatie", rapport 618, is te zien dat: Het geregistreerde oppervlak merkwaardige verschillen vertoont.

Periode 1 staat voor 64 percelen, Periode 2 staat voor 36 percelen of 630 hectare en periode 3 staat voor 660 hectare. Zowel het **aantal** (64 en 36 percelen, 630 ha en 660 ha) als de **dimensies** (hectaren en percelen) als de **meetmethode** (hoge en lage input of totaal middelengebruik/totaaloppervlak) variëren. Deze variaties veroorzaken een te grote onbetrouwbaarheid van de eindberekening en daarmee over het middelengebruik in de Drentse lelieteelt. De conclusie, dat uit berekeningen een betrouwbaar beeld ontstaat over de middelengebruik in de Drentse lelieteelt, is dan ook niet correct.

Samenvattende conclusies van de Stichting Bollenboos:

- Het stimuleringsproject van het Platform gaat zoals gezegd uit van een beoogde reductie met 90%. Dat niveau is nog niet gehaald, niet in de rapportage (75%) en volgens ons bij lange na niet in de praktijk (<75%). De opgeroepen beeldvorming dat het stimuleringsproject een groot succes is dient o.i. dan ook te worden bijgesteld.
- De afname van het aantal milieubelastingspunten heeft voornamelijk betrekking op het vervangen van het grondontsmetten door de inzet van Tagetes-teelt.
- Het blijvende rendement van het stimuleringsproject is onzeker. De belangrijkste vraag die o.i. niet wordt beantwoord is op welke wijze de bereikte resultaten een structureel karakter zullen krijgen. Simpel gezegd: wat zal er in de komende praktijk van terecht komen? Hoe kan bijvoorbeeld worden bereikt dat de positieve resultaten die zijn behaald met de Tagetes proef en met de teeltbegeleiding van de deelnemers kunnen worden gecontinueerd? Als deze intensieve begeleiding wordt losgelaten, dan is het waarschijnlijk dat de bereikte situatie in Drenthe terugvalt naar het huidige landelijk niveau. Hiervan is bekend dat de afgelopen jaren er sprake is van een toename van gewasbeschermingsmiddelen (CBS, 2007).
- Het financiële rendement van de proef ontbreekt geheel in het rapport. Een financiële borg voor telers maakt de kans op succesvolle voortzetting groter. Het zal deelnemers over de streep trekken om mee te doen. Een belangrijke vraag is: wat heeft het project gekost, zijn er extra kosten voor de deelnemers en wat kost voortzetting van de ingezette werkwijze?
- Er zijn bestrijdingsmiddelen, die nog steeds bij de lelieteelt worden ingezet met name tegen onkruid en vuur, waar alternatieven voor gezocht moeten worden die minder milieubelasting veroorzaken. Blijvend gebruik van deze middelen zal leiden tot een blijvende hoge milieubelasting.

De eindconclusie van Bollenboos is, dat ondanks een aantal hoopvolle resultaten die het project heeft opgeleverd, de lelieteelt in Drenthe als een teelt moet worden beschouwd die, in vergelijking met andere teelten, het Drentse lucht- water en bodemmilieu nog steeds zwaar belast.

Aanbeveling:

Het zou bijzonder jammer zijn als de gevonden resultaten niet blijvend kunnen worden geïmplementeerd. Als het stimuleringsproject niet wordt voortgezet en de economische factor binnen de teelt te dominant aanwezig blijft , dan is te verwachten dat de positieve resultaten grotendeels zullen verdwijnen. De Stichting Bollenboos wil de aanbeveling een vervolgproject te starten voor verdere terugdringing van de milieubelasting dan ook van harte onderschrijven (p.20-39). Dit houdt in:

- Jaarlijkse monitoring en teeltbegeleiding
- Onderzoek naar vervanging van sterk milieubelastende middelen
- Voortzetting van Tagetes teelt en van de monitoring van het resultaat.
- Het op betrouwbare wijze blijven berekenen van de milieubelastingspunten
- Onafhankelijk analyse van de resultaten

De Stichting Bollenboos is graag bereid een toelichting te geven op bovenstaande en stelt het op prijs in een gesprek met u een inhoudelijk weerwoord te ontvangen op ons commentaar op de rapportages.

Met vriendelijke groet,

Namens Stichting Bollenboos

[redacted]

Stichting Bollenboos

[redacted]

Stichting Bollenboos

Stichting Bollenboos

[redacted]

In afschrift eveneens gezonden aan:
-Leden Provinciale Commissie Omgevingsbeleid
-Deelnemers Platform Duurzame Bollenteelt

Deelnemers en bezetting Programma / Pilot Duurzame bollenteelt Drenthe

Stuurgroep

Provincie Drenthe	Gedeputeerde Henk Jumelet en/of Hans Kuipers / voorzitter / secretaris
Gemeente Westerveld	Wethouder Jelle de Haas
Ministerie van LNV	Vervanger / tijdelijk
Waterschap DOD	DB lid Hans Peereboom
KAVB	
+ telersvertegenwoordiging	
Middelen distributeurs	Voorstel Top van Agrifirm / verkent

Vertegenwoordiging van de Stuurgroep Uitvoeringsbesluit /Programma Gewasbescherming / ? Besproken met Lijn LNV dit niet te doen SG-leden niet vertegenwoordigt in alle pilots en projecten. Zij sturen op hoofdlijnen van het programma. En kunnen via door de projectleider geïnformeerd worden.

Programmateam

Provincie Drenthe	/ voorzitter / en en op afroep
LNV	adviseur
Gemeente Westerveld	
Waterschap DOD	
HLB	Janny Peltjes / vice-voorzitter /
KAVB	
De Telers	Voorstel / namens telers en MD / verkent
De Middelendistributeurs /	verkent

Projectgroep Onderzoek en Middelen

HLB	Janny Peltjes / voorzitter / en
KAVB	

Alle telers die Convenant Westerveld hebben ondertekend
Alle Middelendistribiteurs

Onderzoekscommissie

HLB	Janny Peltjes / voorzitter / en
De Telers:	en ?
Stichting ROL	
KAVB	

Projectgroep Communicatie

Provincie Drenthe:	/ voorzitter/ / vice-voorzitter en
Gemeente Westerveld	= en
Waterschap DOD	en cc
HLB	Janny Peltjes
KAVB	
De telers	verkent
Middelen Distributeurs	verkent

Agendapunt voor de vergadering van Gedeputeerde Staten van Drenthe

Voor beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde

Algemene gegevens	
Opsteller	, tst.
Team	Water, Bodem en Milieu
Datum	dinsdag 9 juni 2020
Uiterste behandeldatum in GS: *Toelichting:*	

Teammanager
Jordan Jumelet
Paraaf *Bespreken:*

Verwijzing naar speerpunt coalitieakkoord/programma begroting
2. Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven

Akkoord portefeuillehouder
Henk Jumelet / Hans Kuipers

Intern voorbereid met
1. , PO
2 CMV
3.

Akkoord provinciesecretaris
Wim Brenkman

Archivering	
Datum:	*Registratienummer:*
	nr.
	nr.
	nr.

Communicatie
Openbaar: Ja, later. Openbaar vanaf ontvangst brief door vragensteller.
Persbericht: Nee
Bekendmaking: Niet van toepassing

Onderwerp

Beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde van fracties van GroenLinks en PvdA n.a.v. het onderzoeksrapport: “Onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in vier Natura 2000 gebieden in Drenthe en de mogelijke invloed van de afstand van natuurgebieden tot landbouwgebieden op de belasting met bestrijdingsmiddelen”

Advies

In te stemmen met de brief aan de fracties van GroenLinks en PvdA, in afschrift aan de overige Statenleden.

Beslissing GS

Risico's

Niet van toepassing.

Kanttekeningen vanuit de organisatie

Niet van toepassing.

Aanvullende informatie voor GS

Tekst openbare besluitenlijst

Dubbelklik ***hier*** om het onderdeel Tekst openbare besluitenlijst in te vullen.

Verzenden

Aan:
Fractie van GroenLinks, Elke Slagt-Tichelman, Erwin van Liempd
Fractie van de PvdA, Rudolf Bosch
(i.a.a. de overige Statenleden)

Assen, @
Ons kenmerk @
Behandeld door de heer (0592)
Onderwerp: Beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde van fracties van GroenLinks en PvdA n.a.v. het onderzoeksrapport: “Onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in vier Natura 2000 gebieden in Drenthe en de mogelijke invloed van de afstand van natuurgebieden tot landbouwgebieden op de belasting met bestrijdingsmiddelen”

Geachte mevrouw Slagt-Ticheman, de heer van Liempd en de heer Bosch,

In uw brief van 3 juni 2020 stelde u een aantal vragen naar aanleiding van het onderzoeksrapport: “Onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in vier Natura 2000-gebieden in Drenthe en de mogelijke invloed van de afstand van natuurgebieden tot landbouwgebieden op de belasting met bestrijdingsmiddelen”. Deze vragen beantwoorden wij als volgt.

Vraag 1
Heeft het college kennisgenomen van het bovengenoemd onderzoeksrapport van Natuurmonumenten?

Antwoord 1
Ja, wij hebben kennisgenomen van het op verzoek van de Vereniging Natuurmonumenten opgestelde onderzoeksrapport, dat door MEP onderzoek en adviesbureau en Buijs Agro-Services is uitgevoerd.

Vraag 2
Hoe kijkt het college aan tegen de onderzoeksresultaten in combinatie met de zorgplicht rondom Natura 2000 gebieden?

Antwoord 2

Ons college is zich bewust van de zorgplicht rondom Natura 2000-gebieden en wij werken ook voortvarend aan het beschermen van deze gebieden. Ook werken we aan het verder verduurzamen van de landbouw. Een recent voorbeeld is het scheuren van gras om het gebruik van glyfosaat te verminderen, zie hiervoor: https://www.provincie.drenthe.nl/actueel/nieuwsberichten/@136202/proeven-grasscheuren/

Vraag 3
Wat is het college van plan om te ondernemen naar aanleiding van de onderzoeksresultaten?

Antwoord 3
Wij dringen er bij het Ministerie van LNV dan ook aan op een gedegen vervolgonderzoek te doen naar de verspreiding van gewasbeschermingsmiddelen in het milieu en de gevolgen daarvan. Daarnaast dringen wij er bij de betrokken ministeries op aan dat de resultaten van dit onderzoek bij het onderzoek van de Gezondheidsraad worden betrokken, daar waar het gaat om gezondheidsrisico's.

Op dit moment wordt onder andere samen met het Ministerie van LNV gewerkt aan het inhoudelijk vormgeven van een pilot in Drenthe, die zich richt op het beperken van mogelijk schadelijke effecten van gewasbeschermingsmiddelen op de menselijke gezondheid en het milieu. De pilot is gericht op het verduurzamen van de bollensector. In de uitwerking van de pilot willen we ook inzetten op akkerranden en het verbeteren van de communicatie tussen omwonenden en telers.

Vraag 4
Bent u met ons van mening dat er een uitgebreider, meer open en transparanter wetenschappelijk vervolgonderzoek dient te komen en wilt u hierop aandringen bij de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit?

Antwoord 4
Ja, Zie hiervoor de beantwoording van vraag 3.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

Bijlage(n) :
- @

Date : 28-4-2021 11:19:30
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]gemeentewesterveld.nl, "[redacted]@wdodelta.nl, "[redacted]@wdodelta.nl, [redacted]@minlnv.nl, "[redacted]@kavb.nl, "Janny Peltjes" [redacted]@hlbbv.nl, "[redacted]@kavb.nl" [redacted]@kavb.nl
Cc : "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl
Subject : Definitief persbericht + PS-brief + programmaplan
Attachment : 210428 persbericht Met Drents proefproject duurzame bollenteelt in de praktijk ervaring opdoen.pdf;16-5.2-2021000780 PS Programma duurzame bollenteelt in Drenthe.pdf;16-5.2-2021000780 Bijlage Programma duurzame bollenteelt in Drenthe.docx.pdf;

Beste allemaal,

Hierbij het definitieve persbericht, de PS-brief en het programmaplan.
Zoals eerder afgesproken gaat het vandaag als volgt:

- Om 13.00 uur sturen wij Provinciale Staten de informerende brief en als bijlage het programmaplan en het persbericht onder embargo.
- Om 15.00 uur sturen wij vanuit de provincie Drenthe het persbericht naar de media

Jullie kunnen jullie interne acties uitvoeren, volgens afspraak in het schema (sommige acties vlak na 13 uur, andere vlak na 15 uur!)
Let op: zet er even bij dat het persbericht alvast onder embargo wordt verstrekt en om 15 uur naar de media gaat.

Als er vragen zijn, dan hoor ik dat natuurlijk graag!

Hartelijke groet,

[redacted]
Provincie Drenthe
T: 0592[redacted]
Ik werk ma t/m do

Met Drents proefproject duurzame bollenteelt in de praktijk ervaring opdoen

Hoe kun je kwalitatief goede bloembollen telen waarmee je de leefomgeving zo min mogelijk belast? Hoe ontwikkel je systemen waardoor bloembollen minder vatbaar zijn voor ziektes? En hoe kom je tot oplossingen voor knelpunten die omwonenden ervaren bij de teelt van bloembollen? Deze vragen worden de komende drie jaar in de gemeente Westerveld onderzocht in het Drentse proefproject duurzame bollenteelt. Onderzoekers, overheden en middelenleveranciers willen samen met telers en inwoners in de praktijk de nodige kennis en ervaringen opdoen. Dit moet niet alleen in Drenthe, maar in heel Nederland, leiden tot een meer duurzame en vitale bollenteelt met respect voor en door de leefomgeving.

In het landelijke Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030 is Drenthe opgenomen als regionaal proefgebied. Inmiddels is onder regie van de provincie Drenthe het programmavoorstel opgesteld. De totale kosten zijn geraamd op € 1.200.000,--. Gedeputeerde Staten hebben besloten om €100.000,-- subsidie beschikbaar te stellen. De andere deelnemende partijen dragen gezamenlijk €500.000,-- bij en het ministerie van LNV is een bijdrage van €600.000,-- gevraagd. Zodra het project start, worden inwoners betrokken.

Leefbaar platteland

Bij een deel van de inwoners bestaat bezorgdheid over het effect van gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens, maar ook op de natuur en het (leef)milieu. In de gemeente Westerveld heeft dit de afgelopen jaren geleid tot spanningen en onbegrip tussen telers en inwoners. Wethouder De Haas: “Bij de uitvoering van het proefproject zijn samenwerking en dialoog met alle betrokkenen essentieel: telers, inwoners, aanwonenden van agrarische percelen, partijen in de keten en de verschillende overheden. Samen hebben we de verantwoordelijkheid om het platteland leefbaar te houden en te zorgen voor een fijne leefomgeving met respect voor elkaar”. Gedeputeerde Henk Jumelet vult aan: “We beginnen in Westerveld natuurlijk niet op nul. Er vinden in Drenthe en Nederland allerlei initiatieven plaats om de bollenteelt te verduurzamen. Met deze pilot gaan we daarmee weer een stap verder in het onderzoeken naar wat helpt om die omslag naar meer duurzame teelt te bereiken. Dat kan zitten in het verfijnen van teelttechnieken en het toepassen van middelen die minder belastend zijn, maar ook oog hebben voor ieders belang voor een leefbaar platteland. Deze pilot biedt de kans om die weg samen te bewandelen.”

Kennis en ervaringen delen

Janny Peltjes van HLB research and consultancy in agriculture: “We gaan samen met alle betrokkenen de uitdaging aan om een belangrijke stap te zetten in verdere verduurzaming van de bollenteelt en gezonde leefomgeving. Vooral het woord samen en in nauwe betrokkenheid met de omgeving maakt deze pilot uniek. De komende drie jaar wordt heel veel onderzocht, kennis gedeeld en vooral ervaren wat werkt in de praktijk. Hierbij kun je denken aan verhogen van de bodemweerbaarheid, middelen die het milieu sparen, inzet van sterke soorten, monitoringsystemen, meer biodiversiteit en akkerrandenbeheer. Eén van de telers is Albert Joling. Hij vertelt: “We willen zeker mee doen aan het programma duurzame bollenteelt. Het is een hele mooie kans om te kijken hoe we de bollenteelt nog duurzamer

kunnen maken zonder kwaliteitsverlies. Verschillende bollentelers hebben ideeën ingebracht en deze kunnen we allemaal gaan proberen. Hierbij moet je denken aan stroken tussen lelies voor een natuurlijke plaagbestrijding, nieuwe schonere gewasbeschermingsmiddelen of gewasbeschermingsmiddelen die (nog) niet in de lelieteelt gebruikt mogen worden, maar wel minder milieubelastend zijn dan het bestaande assortiment."

Ook de KAVB, de landelijke brancheverenigingvan de bloembollensector, werkt mee aan het Drentse proefproject. Zij is op meerdere plekken in Nederland met haar kwekers en telers bezig met onderzoeksprojecten om de bollenteelt verder te verduurzamen. Door het uitwisselen van de diverse resultaten levert dat een mooie bijdrage aan de gezamenlijke kennisontwikkeling.

Het pilotproject in de gemeente Westerveld is opgesteld door HLB research and consultancy in agriculture, Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), Gemeente Westerveld, provincie Drenthe, Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta), Agrifirm, CAV Agrotheek en WPA Robertus en Alb.Groot.

provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 28 april 2021
Ons kenmerk 16/5.2/2021000780
Behandeld door team Landelijk Gebied (0592) 36 55 55
Onderwerp: Deelname aan Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe
Status: .Ter informatie

Geachte voorzitter/leden,

De bollenteelt is een belangrijke economische activiteit. Wereldwijd is ons land de grootste producent van bloembollen. De laatste jaren nemen de zorgen van maatschappelijke organisaties en omwonenden echter toe over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens, maar ook op de natuur en het (leef)milieu.

De sector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu. Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. Dit om in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen, vragen rondom gezondheid en om haar toonaangevende positie te behouden.

Op landelijk niveau zijn deze stappen door LNV (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) vertaald in de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 en concreet uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030. Vanuit dit programma wordt toegewerkt naar een duurzame productie met weerbare planten en teeltsystemen, waardoor ziekten en plagen veel minder kansen krijgen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zo veel mogelijk te beperken.

In Drenthe is de gemeente Westerveld door het Ministerie van LNV aangewezen als één van de proefgebieden binnen het Uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030. Er lopen in dit kader verschillende initiatieven in Nederland, waarbij tussen de initiatieven kennisuitwisseling plaatsvindt.

Na een goed bezochte informatieavond in juli 2019 hebben wij opdracht gegeven voor een onderzoek onder omwonenden van bollenpercelen, georganiseerde bewoners en telers om te komen tot een oplossing voor de toenemende polarisatie in de verhouding tussen inwoners en telers. Dit heeft geleid tot het rapport "Uitgesproken", waarin een aantal aanbevelingen staat die breed worden herkend en voor het Ministerie van LNV mede aanleiding zijn geweest in het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 de volgende actie te formuleren:
"Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het Ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij."

Pilot Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe
HLB research and consultancy in agriculture (HLB), de Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), het waterschap Drents Overijsselse Delta, de gemeente Westerveld en de provincie Drenthe hebben het programmavoorstel voor deze regionale pilot uitgewerkt in het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe. De gezamenlijke ambitie binnen dit programma is om praktisch toepasbare kennis, met samenwerking en daarmee draagvlak, te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem. Geprobeerd wordt om de teelt zo duurzaam en weerbaar mogelijk te krijgen en overlast en negatieve beïnvloeding van de water-, bodem- en luchtkwaliteit te voorkomen. Dit op een manier die toepasbaar is in een rendabele bedrijfsvoering en die op dat moment binnen het proces richting een weerbare emissievrije teelt de beste resultaten geeft.

Het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe bestaat uit de volgende onderdelen:
1. kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt;
2. bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie;
3. komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket met een lagere milieubelasting.

De totale kosten voor het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe bedragen € 1.200.000,--. De pilot zal grotendeels, voor een bedrag van € 600.000,-- gefinancierd worden vanuit het Ministerie van LNV. Wij hebben hiervoor een bijdrage van € 100.000,-- als cofinanciering beschikbaar gesteld. De overige partners dragen gezamenlijk in totaal € 500.000,-- bij.

Wij houden u uiteraard op de hoogte van de ontwikkelingen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

Bijlage Programmaplan Duurzame Bollenteelt in Drenthe
[redacted].coll.

Programmavoorstel duurzame bollenteelt in Drenthe

Opgesteld door:
HLB research and consultancy in agriculture, De Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), Gemeente Westerveld, Provincie Drenthe, Ministerie van LNV, Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta), Agrifirm, CAV Agrotheek, WPA Robertus Alb. Groot

1 Inleiding

Zoals in veel delen van Nederland is bollenteelt een veel voorkomende vorm van landbouw in Drenthe. Vooral de lelieteelt is in Drenthe na de eeuwwisseling toegenomen en de laatste jaren meer verspreid over de provincie. Nederland is de grootste producent van bloembollen ter wereld. De bloembol als symbool van Holland is nauw verweven met onze cultuur en wordt ook door toeristen gezien als typisch Hollands. Daarmee is de bloembollenteelt (waaronder ook de lelieteelt) van belang voor de uitstraling en de economie van Nederland en Drenthe.

De bollensector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu. Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. Dit om in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen en haar toonaangevende positie te behouden.

Met De Toekomstvisie gewasbescherming 2030 beoogt het ministerie van LNV deze ambitie extra kracht bij te zetten. In het uitvoeringsprogramma worden de stappen beschreven die nodig zijn om deze visie te realiseren. Het streven van de betrokken partijen is dat er in 2030 weerbare planten en teeltsystemen en een sterke verbinding tussen land- en tuinbouw en natuur zijn. De inzet van gewasbeschermingsmiddelen gebeurt conform de principes van geïntegreerde gewasbescherming, nagenoeg zonder emissies naar het milieu en nagenoeg zonder residuen op het product, zoals in de Toekomstvisie gewasbescherming verwoord. Tegelijkertijd wordt er toegewerkt naar een nieuw en versterkt economisch perspectief. De inzet is om zo snel mogelijk via pilotprojecten te proberen de transitie in de praktijk te brengen en daarvan te leren. Voor Drenthe heeft LNV dit als volgt verwoord: *Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.*

Bij maatschappelijke organisaties en omwonenden[1] bestaat al langer bezorgdheid over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens,

[1] De term omwonenden wordt in dit voorstel gebruikt als een verzamelbegrip en kan al naar gelang de context verschillende groepen belanghebbende omwonenden betreffen. Hierbij wordt aangesloten bij de indeling die in het rapport “Uitgesproken” is

maar ook op de natuur en het (leef)milieu. In de gemeente Westerveld de afgelopen jaren geleid tot spanningen en onbegrip tussen telers en omwonenden.

Voor verduurzaming van de sector is nodig dat ondernemers een rendabele bedrijfsvoering kunnen realiseren met voldoende maatschappelijk draagvlak van omwonenden, overheden en stakeholders. Onder stakeholders vallen die partijen die nodig zijn om een omslag te bewerkstelligen zoals bijvoorbeeld de handel, de middelenleveranciers en het onderzoek. De beoogde pilot in dit programma is bedoeld om samen verder te werken richting een duurzame en vitale teelt waar Drenthe en Nederland trots op kunnen zijn, nu en in de toekomst. Hierbij wordt ingezet op duurzame teelt van kwalitatief goede producten met respect voor de leefomgeving en een duidelijk verdienmodel voor de telers.
Bij de uitvoering van dit programma staat de agrarische ondernemer centraal en zijn samenwerking en dialoog met omwonenden, partijen in de keten en overheid essentieel om een nieuwe weg met succes te betreden.

Het programma duurzame bollenteelt in Drenthe past naadloos binnen de doelstellingen en uitvoering van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030. Zowel de inhoudelijk teelt technische kant als de dialoog en de samenwerking met omwonenden, overheden en andere stakeholders zullen belangrijke praktijkkennis en praktijkervaring opleveren voor de transitie naar een duurzaam en weerbaar teeltsysteem in 2030 op regionaal en landelijk niveau.

Probleemstelling

Toenemende polarisatie
De toenemende bezorgdheid van inwoners in de gemeente Westerveld over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen heeft geleid tot een vergaande polarisatie tussen telers en omwonenden. Er wordt naar de overheden (Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten) gekeken om handelend op te treden, uit de patstelling te raken en een dialoog tussen partijen op gang te brengen die leidt naar wederzijds begrip en samenwerking. In Drenthe wordt deze problematiek nu in een gezamenlijk proces met de verschillende betrokken telers, omwonenden, overheden en maatschappelijke organisaties opgepakt.

Weerbare planten en teeltsystemen
Zoals eerder genoemd worden telers en overheden steeds vaker geconfronteerd met klachten over de impact van de bloembollenteelt op de omgevingskwaliteit. Zo ook in Drenthe. Aan telers wordt gevraagd het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. Telers beschikken echter niet over goede alternatieven (hetzij doordat middelen geen toelating hebben in de lelies, hetzij omdat er nog geen alternatieven zijn of dat er (nog) geen voldoende afzetmarkt is voor biologische bollen). Het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen vormt een nu nog onmisbaar onderdeel van het huidige gangbare teeltsysteem. Er is kennis, geld, samenwerking, draagvlak en steun nodig van alle bij het Uitvoeringsprogramma toekomstvisie gewasbescherming 2030 betrokken partijen, om de beoogde transitie te maken. Een transitie naar een duurzaam landbouwsysteem met weerbare planten en teeltsystemen, waar de teelt van bollen en de natuur met elkaar verbonden zijn, nagenoeg zonder emissie van chemische gewasbeschermingsmiddelen naar het milieu. En waarbij de teler kan beschikken over een effectief geïntegreerd middelenpakket.

gemaakt. Het betreft de volgende groepen: georganiseerde omwonenden en niet georganiseerde omwonenden, bezorgde omwonenden en niet-bezorgde omwonenden.

Ambitie
De ambitie van de partners binnen dit programma is om praktische toepasbare kennis, samenwerking en draagvlak te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem. Een overgang die in een constructieve verbinding met omwonenden wordt vormgegeven en uitgevoerd. Het gaat niet alleen om oplossingen om dat uiteindelijke doel te bereiken. Het gaat ook om pragmatische oplossingen voor de weg er naartoe. Voor de tussenliggende periode dat er nog onvoldoende oplossingen zijn of kennis beschikbaar is die een weerbare emissievrije teelt in lijn met de natuur mogelijk maakt. Binnen dit programma willen de telers daarom gebruik maken van kennis en middelen met een lagere milieubelasting die er al zijn, en daarnaast nieuwe kennis ontwikkelen en toepassen die nodig is om de doelstellingen van het uitvoeringsprogramma te behalen. Geprobeerd wordt om de teelt zo duurzaam en weerbaar mogelijk te krijgen en overlast en negatieve beïnvloeding van de water-, bodem- en luchtkwaliteit te voorkomen. Dit op een manier die toepasbaar is in een rendabele bedrijfsvoering en die op dat moment binnen het proces richting een weerbare emissievrije teelt de beste resultaten geeft.

Doel van het programma

Het doel van het programma is:

- Kennis te ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt. Daarbij sluiten we aan op de onderzoeken die op dit gebied al worden uitgevoerd door partijen als stichting Regionaal Onderzoek Lelieteelt in Noord- en Oost-Nederland (ROL), Wageningen University & Research (WUR) en Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB).
  Het programma richt zich op de lelieteelt vanwege het hoge gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en omdat het binnen de gemeente Westerveld aanleiding is geweest voor veel maatschappelijke onrust. In lijn met de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 betekent dit dat we streven naar weerbare planten en teeltsystemen in verbinding met de natuur en nagenoeg zonder emissie van chemische gewasbeschermingsmiddelen.

- Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie. Telers en omwonenden gaan het gesprek aan met betrekking tot de lelieteelt in de buurt van bewoning en de onderlinge afstemming die daarvoor nodig is.

- Toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van lelies. Er zijn meerdere middelen met een lagere milieubelasting beschikbaar in andere sectoren die als onderdeel van geïntegreerde gewasbescherming heel goed in de teelt van lelies toegepast kunnen worden. Dit is met name ook belangrijk als tussenoplossing voor de periode waarin toegewerkt wordt naar weerbare planten en teeltmethodes. Dat is namelijk een proces van jaren.

Het programma duurzame bollenteelt Drenthe geeft met deze drie pijlers (i) ontwikkeling, kennis en verduurzaming, (ii) dialoog telers/omwonenden, (iii) uitbreiding middelenpakket met minder milieubelasting rechtstreeks invulling aan het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 van het Ministerie van LNV. Hiermee wordt tevens invulling gegeven aan de ambities uit de visie Vitale Teelt 2030 van de bloembollensector (KAVB) en het provinciale programma “Toekomstgerichte landbouw”.

2 Opzet programma

Dit programma richt zich op de telers die de overeenkomst gewasbeschermingsmiddelen van 24 februari 2020 hebben getekend. Zij zullen worden gevraagd of zij willen deelnemen aan de uitvoering van projecten onder dit programma. De input van de telers is richtinggevend in dit programma. Zij hebben de verbinding met de praktijk en moeten uiteindelijk eventuele maatregelen, nieuwe kennis en middelen gaan implementeren in hun bedrijfsvoering. Dit sluit ook aan bij het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 waarin de agrarische ondernemer centraal staat vanuit het besef dat de innovatiekracht en praktische oplossingsrichtingen vanaf het boerenerf moeten komen. Dit programma is dan ook in nauw overleg met de betrokken telers tot stand gekomen. Het programma bestaat uit drie onderdelen:

(i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding;
(ii) Dialoog tussen telers en omwonenden;
(iii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket.

Ad (i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding

Onderzoeksprogramma
Een belangrijke uitdaging is om in de teelt van lelies het teeltsysteem weerbaarder te maken tegen luizen, virussen en onkruid. Een groot gedeelte van het middelengebruik in de lelieteelt is gerelateerd aan luisbestrijding, de voorkoming en verspreiding van virus en andere ziektes en onkruidbestrijding. De telers geven aan dat er meer kennis moet komen over welke factoren een rol spelen bij het wel of niet voorkomen van ziektes (onder meer virus) en plagen in het gewas en effectieve vormen van alternatieve onkruidbestrijding. Onderwerpen die in relatie daartoe onderzocht moeten worden zijn:

- bemesting/bodem;
- natuurlijke vijanden;
- biodiversiteit;
- cultivar, teeltmethode, verspreiding;

De opzet van de onderzoeken, te behandelen onderwerpen en uitvoering daarvan zal onder leiding van HLB met input van de KAVB en in nauw overleg met telers tot stand komen. Zo komen er resultaten uit die voor de praktijk relevant zijn. Het onderzoek moet ook aansluiten en voortborduren op al bestaande programma's die worden verricht bij partijen als Stichting ROL, WUR of KAVB. De telers kunnen gebruikmaken en ondersteund worden door die (onderzoeks-)partijen die zij daarvoor per onderwerp geschikt achten. Dit hoeven niet per se de geijkte partijen te zijn, ook kan worden gekeken naar kennis en expertise buiten de sector (bijv. aardappelen). Ook zal met de telers afgestemd worden wat de juiste omvang en locatie van een proef moet zijn, hoeveel en welke herhalingen moeten worden uitgevoerd en of dit op proefveldniveau bij een onderzoeksinstituut of op demoniveau op grotere schaal bij een deelnemend bedrijf plaats kan vinden.

De projectgroep Onderzoek en Middelen is verantwoordelijk voor de uitvoering van het onderzoek en de middelen pilots (onderdelen i en iii van het programma). Samen met de deelnemende telers en input van KAVB en middelendistributeurs zal jaarlijks het onderzoeksprogramma worden opgesteld.

Hiervoor wordt een onderzoekscommissie ingesteld met een afvaardiging van telers die onder leiding van de projectleider HLB en met input van de KAVB en middelendistributeurs het onderzoeksprogramma opstellen voor het driejarig onderzoeksproject. Niet alleen de uitvoering, maar ook de opzet en samenstelling van een doelgericht onderzoeksproject bestaande uit verschillende werkpakketten is dus onderdeel van dit programma. De onderzoekscommissie doet dat in samenwerking met een of meerdere door haar te selecteren (onderzoeks)partijen en/of samenwerkingspartners. Ook heeft de onderzoekscommissie een sturende rol in de uitvoering en eventuele bijsturing van het onderzoek gedurende de looptijd van het project.

De verdere uitwerking van de onderzoeksonderwerpen en daaraan verbonden kosten zijn onderdeel van het onderzoeksproject. In bijlage II bij dit programma is een nadere specificering van de werkpakketten opgenomen die in overleg met een aantal van de telers tot stand is gekomen. Op hoofdlijnen zijn hierin onderzoeksrichtingen geïdentificeerd, die onder begeleiding van de meest geschikte (onderzoeks)partij en/of samenwerkingspartner onderzocht zullen worden. Inschatting is nu dat er 6 werkpakketten in 2021 en 8 werkpakketten in 2022 en 2023 worden uitgevoerd. Per onderdeel wordt beoordeeld welke begeleiding passend is voor het optimale resultaat. Is er behoefte aan wetenschappelijke of meer praktijkgerichte begeleiding of een combinatie van de twee, waarbij opgemerkt is dat onderzoeksuren (afhankelijk van niveau) kostbaarder zijn dan uitvoeringsuren. Per onderwerp zal op meerdere locaties, met verschillende objecten en een aantal herhalingen over een periode van 3 jaren onderzoek worden gedaan. Dit zal onder meer, al naar gelang de exacte invulling van het onderzoek, de volgende activiteiten omvatten:

- planten van bollen;
- verzorging en waarnemingen;
- oogst;
- opbrengstbepaling;
- beoordeling kwaliteit;
- analyses zoals bijvoorbeeld bioscans, bodemanalyse, bladsapanalyse, luis en virusonderzoek;
- verslaglegging.

De kosten van het onderzoek per werkpakket worden nu begroot op 25.000 EUR per jaar, een en ander afhankelijk van de exacte invulling zoals die wordt vastgesteld door de onderzoekscommissie in samenwerking met de (onderzoeks-)partijen en na verdere inventarisatie bij de deelnemende telers. Belangrijk aandachtspunt is het transparant betrekken van omwonenden gedurende de hele looptijd: bij de start, tijdens het verloop in de drie onderzoeksjaren en na afloop. Dit wordt opgepakt binnen de volgende opgave.

Ad (ii) dialoog tussen telers en omwonenden

Het programma biedt een goed uitgangspunt om het contact tussen telers en omwonenden aan te gaan. Binnen deze opgave willen we het gesprek op gang brengen om meer wederzijds begrip te krijgen. Dit vraagt om een intensieve aanpak. Binnen deze opgave zijn drie lijnen te onderscheiden:

1. *De lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden*
   Telers zullen in de praktijk gaan testen wat werkt om de bollenteelt te verduurzamen. Dit biedt gelegenheid voor het open en transparant betrekken van omwonenden en andere geïnteresseerden. Het doel is dat telers geïnteresseerden laten meekijken in de verduurzaming en hun uitleg geven over de ontwikkelingen.

2. *De lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning*

Naast de proeven blijft ook de huidige teelt bestaan. Ook daarover willen we de dialoog op gang brengen tussen telers en omwonenden. We willen een plek bieden waar telers en omwonenden periodiek met elkaar in gesprek kunnen gaan over onderwerpen die de samenwerking tussen telers en omwonenden betreffen. Doel is dat betrokkenen in gesprek gaan met betrekking tot de teelt van lelies in de buurt van bewoning, in navolging van de stappen die al genomen zijn. Het gaat om uitvoerbare oplossingen die tegemoetkomen aan de wensen en/of bezwaren van de omwonenden en tegelijkertijd inpasbaar zijn in een rendabel weerbaar teeltsysteem dat voldoet aan de eisen van een teler. Partijen worden hierin ondersteund door een ervaren, onafhankelijke gespreksleider.

3. *De lijn tussen telers en inwoners in het algemeen*
   Ook de inwoners van Westerveld, die niet direct omwonenden zijn, willen we goed informeren over de voortgang van de verschillende sporen in de pilot. Deze overleggen zullen minimaal twee keer per jaar plaatsvinden onder begeleiding van een ervaren onafhankelijke gespreksleider waarin in ieder geval input kan worden geleverd voor dit project, waar informatie wordt verstrekt over de voortgang van het project en andere onderwerpen aan de orde kunnen worden gesteld.
   Daarnaast willen we alle belangstellenden informeren over de voortgang van de verschillende sporen in het programma. Te denken valt aan bijeenkomsten, nieuwsbrieven, kijkdagen etc.

Deze opgave, met de verschillende lijnen, vraagt om de nodige voorbereidende stappen. Het vergt van alle betrokkenen een open en respectvolle houding om tot dialoog te komen. De aanpak wordt nog nader uitgewerkt, aansluitend aan de behoeften van telers, partners en omwonenden. Een extern adviseur/communicatiebureau zal ondersteunen bij de uitvoering.

Ad (iii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket

Er zijn middelen met een lagere milieubelasting beschikbaar die heel goed in de teelt van lelies toegepast kunnen worden. De betrokken partijen moeten er in samenwerking met betrokken instanties en middelenleveranciers voor zorgen dat binnen dit programma deze bestaande middelen een proefvrijstelling krijgen voor gebruik in de lelieteelt. Telers kunnen dan experimenteren met het gebruik van deze middelen en op korte termijn toewerken naar een doelgericht en geïntegreerd middelenpakket. Dit ook ter overbrugging van de periode waarin de doelstellingen van weerbare planten en weerbare teeltmethodes nog niet bereikt zijn. Het moet gaan om middelen waarbij alle betrokken partijen de komende jaren gezamenlijk en gericht toewerken naar een toelating voor een gewas zoals lelie met een relatief klein areaal (kleine teelt).

De telers stellen een spuitschema samen met middelen dat zij willen gaan toepassen. Ook zullen zij aangeven welke vermindering van de milieubelasting zij daarmee volgens de milieumeetlat verwachten te bereiken. Gedurende de looptijd van de proef zal dit spuitschema door de telers worden gehanteerd en aan het einde zal worden geïnventariseerd in hoeverre de doelstelling met betrekking tot de milieubelasting is gehaald. In bijlage II zijn een aantal gebieden opgenomen op basis waarvan door deelnemende telers en middelendistributeurs in samenwerking met betrokken instanties en onder de gegeven experimenteerruimte een middelenpakket zal worden geselecteerd.

3 Organisatie Programma

De stuurgroep
De stuurgroep bestaat uit de bestuurlijke vertegenwoordigers van de provincie Drenthe (voorzitter), het ministerie van LNV, HLB, KAVB, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta en vertegenwoordiging van middelendistributeurs. De stuurgroep houdt toezicht, adviseert en geeft richting bij de uitvoering van het programma. De stuurgroep wordt voorgezeten door de provincie.
De stuurgroep komt in ieder geval 1 maal per jaar bijeen voor toezicht, richting en advies.

Het programmateam
Het programma team monitort de voortgang en (tussentijdse resultaten) van het gehele programma in relatie tot de doelstelling en stuurt bij waar nodig. In het programma team bestaat uit de ambtelijke/inhoudelijke vertegenwoordiging van de betrokken stakeholders: LNV, provincie Drenthe, gemeente Westerveld, waterschap DOD, KAVB, HLB, telersvertegenwoordiging, md vertegenwoordiging.
Het programmateam komt 1 maal per kwartaal bijeen.

De projectgroep onderzoek en middelen
De programmaonderdelen (i) onderzoeksprogramma en (iii) middelenpakket worden uitgevoerd door een projectgroep, met een looptijd van in eerste instantie 3 jaar duren en wordt tussentijds en na afloop geëvalueerd. In de projectgroep zitten de deelnemende telers, KAVB, de middelendistributeurs, en HLB verzorgt de projectleiding en is als projectleider eerste aanspreekpunt voor de stuurgroep als opdrachtgever en het programmateam. Het programma past in de Visie Vitale Teelt 2030 van de KAVB en geeft uitvoering aan meerdere doelstellingen die in deze visie geformuleerd zijn zoals weerbaarheid, innovatie en natuurlijk kapitaal. Resultaten die in dit programma worden gerealiseerd zullen waar mogelijk ook landelijk worden geïmplementeerd. Daarnaast zal de KAVB haar kennis en netwerk zoveel mogelijk inzetten bij de uitvoering van het programma, de communicatie van de resultaten en de ondersteuning van deelnemende leden. De deelnemende leden zijn in principe die telers die de Overeenkomst Gebruik Gewasbeschermingsmiddelen Westerveld hebben ondertekend. Resultaten vanuit de projectgroep Onderzoek en Middelen worden zo spoedig mogelijk gedeeld aan de projectgroep Communicatie om er voor te zorgen dat deze resultaten in het communicatieplan kunnen worden opgenomen.
De projectgroep komt regelmatig bijeen, afhankelijk van het tijdstip in seizoen. Voorzien wordt dat de projectgroep in ieder geval 4 keer per jaar bijeen komt om voortgang, geboekte resultaten, planning komende periode te bespreken. De onderzoekscommissie komt jaarlijks 2 keer bijeen om de opzet en eventuele bijsturing te bespreken.

De projectgroep communicatie
Een van de hoofddoelstellingen van het programma is het bevorderen van de dialoog tussen telers en omwonenden. Communicatie is dan ook een wezenlijk onderdeel en is medebepalend voor het slagen van het programma. In de projectgroep zitten HLB (projectleider van het programma), KAVB, de ambtelijke vertegenwoordigers van de provincie Drenthe, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta, teler(s) en middelendistributeur(s) . Het programmateam wordt voorgezeten en gecoördineerd door een ambtelijk vertegenwoordiger van de provincie. Het programmateam organiseert en faciliteert alle communicatie met betrekking tot het programma en de dialoog tussen de telers en omwonenden in het bijzonder. Maar ook veel breder naar lelietelers, bestuurders, ketenpartijen en adviseurs.

De opdrachtgever
De stuurgroep fungeert als opdrachtgever. De provincie Drenthe is gedelegeerd opdrachtgever en is voor de projectleider (HLB) het eerste aanspreekpunt.

De organisatie structuur is als volgt:

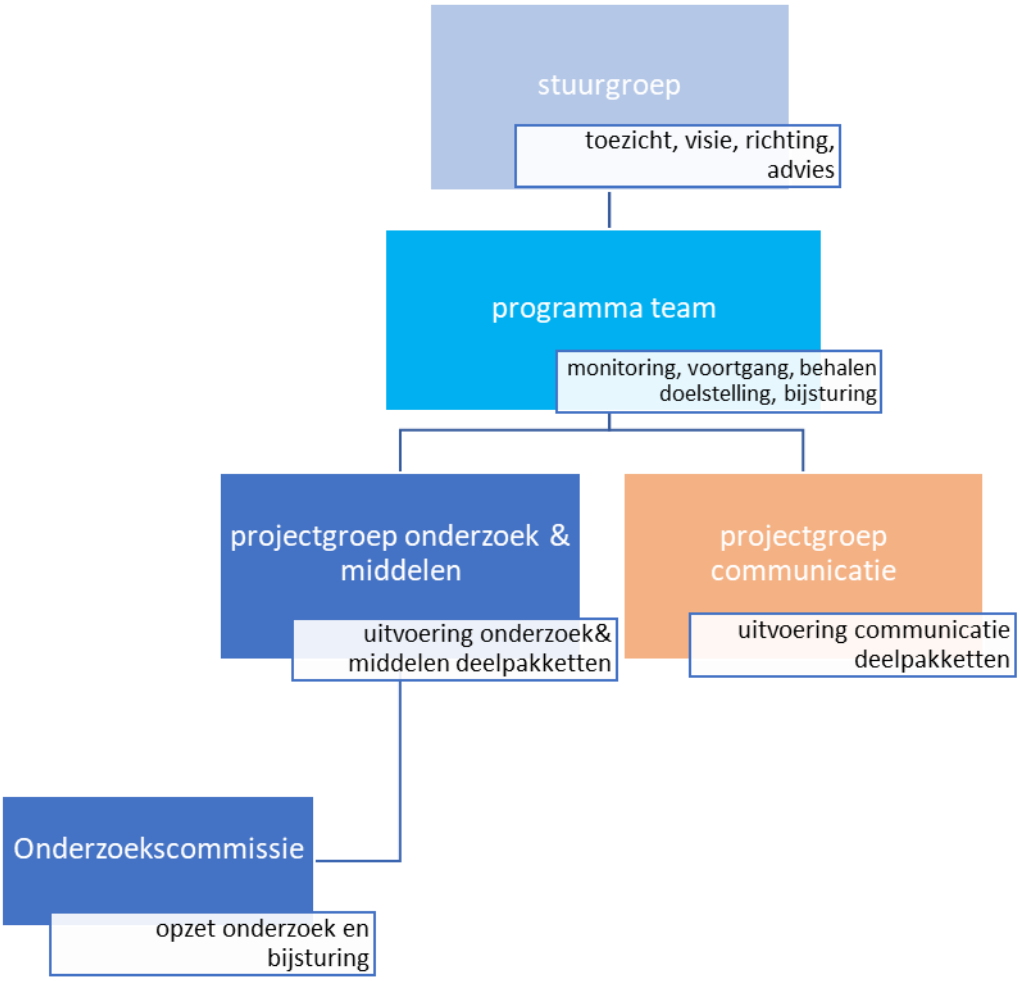

4 Duur van het programma

Het programma wordt in eerste instantie ingepland voor een periode van 3 jaar in de jaren 2021-2024. Na afloop van het programma wordt geëvalueerd of er een verlenging nodig is. Indien het programma succesvol is kan deze bijdragen aan een substantiële transitie in de lelieteelt. Een periode van 3 jaar kan te kort blijken om een voldoende resultaat op grote schaal te behalen dat kan worden geïmplementeerd bij andere telers van lelies.

Voortgang en projectmanagement
De projectleider (HLB)) rapporteert 1 keer per jaar over de voortgang van het programma aan de stuurgroep als opdrachtgever, vertegenwoordigd door de provincie Drenthe. De voortgangsrapportage wordt jaarlijks besproken in de stuurgroepbijeenkomst.

5 Begroting

De begroting is als volgt opgesteld. Genoemde bedragen zijn exclusief BTW.

Begroting programma duurzame bollenteelt. Genoemde kosten zijn exclusief BTW.	euro		cash	in kind
(i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding				
Opstellen onderzoeksprogramma inclusief overleg in te schakelen onderzoeks partijen, inzet telers	10.2g	telers	10.2g	
Inventarisatie telers HLB		HLB		
Bijdrage KAVB in onderzoeksprogramma		KAVB		
Uitvoering onderzoeksprogramma, inzet (onderzoeks)partijen inclusief verslaglegging voor 8 onderzoeksonderwerpen. De onderzoekskosten bedragen dan 25.000 EUR per onderwerp. 1e jaar 6 onderwerpen, daarna 8 per jaar voor 2e en 3e jaar.		HLB/onderzoekspartije		
Bijdrage telers per kwartaal in onderzoek, monitoring en bijsturing		telers		
Bijdrage KAVB in monitoring en bijsturing per kwartaal		KAVB		
Bijdrage middelendistributeurs in projectgroep en begeleiding, commissie		middelendistributeurs		
Subtotaal kosten opzet en uitvoering driejarig onderzoeksprogramma ex BTW	**641.200**		**555.000**	**86.200**
(ii) Samenwerking en dialoog tussen telers en omwonenden				
Begeleiding inhoudelijk deskundige op het gebied van akkerranden/bufferzones maal 9 bedrijven (10 telers)bedraagt 11.250 EUR per jaar, in totaal over een driejarig programma	10.2g	HLB en evt derde	10.2g	
Begeleiding door projectleider of andere aan te stellen gespreksleider bij, maal 9 bedrijven bedraagt 5000 EUR per jaar, in totaal over een driejarig programma		Nader te bepalen		
Gespreksleider voor bijeenkomsten en voorbereiding bedraagt 3000 EUR, in totaal over een driejarig programma ex BTW		Nader te bepalen		
Begeleiding werkgroep communicatie, opstellen content waaronder nieuwsberichten, organiseren van de dialoog, kijkdagen, onderhouden van digitaal kennisdeling, communicatiemateriaal totaal 30.000 per jaar		Nader te bepalen		
Rapportage richting Provincie en LNV plus voorbereiding jaarlijks 24 uur		HLB en evt derden		
Projectleiding maandelijks 6 uur		HLB en evt derden		
Deelnemen 9 bedrijven (10 telers) aan gesprekken met omwonenden en bijeenkomsten 50 uur per jaar gedurende drie jaar		telers		
Subtotaal kosten samenwerking en dialoog tussen telers en inwoners (omwonenden)	**270.000**		**182.250**	**87.750**
(ii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket				
Samenstellen spuitschema voor teler groep inclusief overleg leveranciers, 440 uur * 65	10.2g	telers	10.2g	
Inhoudelijke begeleiding door		HLB		
Bijdrage KAVB in samenstellen spuitschema		KAVB		
Bijdrage telers per kwartaal in middelen pilots, monitoring en bijsturing, projectgroep		Telers		
Bijdrage KAVB in monitoring en bijsturing per kwartaa		KAVB		
Bijdrage middelendistributeurs in opzet, projectgroep en begeleiding		middelen distributeurs		
Subtotaal kosten opzet en uitvoering spuitschema	**176.800**			**0**
Projectmanagement				
Projectleiding algemeen, maandelijks 12 uur	10.2g	HLB	10.2g	
Bijeenkomsten stuurgroep, programmateam, projectgroep communicatie, projectgroep onderzoek&middelen, commissie		HLB		
Projectadministratie jaarlijks 40 uur		HLB		
Rapportage jaarlijks 24 uur		HLB		
Subtotaal projectcoordinatie en rapportage	**112.750**		**92.750**	**20.000**
Totaal Programma kosten	**1.200.750**		**840.000**	**360.750**
Financiering	**totaal**		**cash**	**in kind**
Telers	10.2.G			
KAVB				
Middelen distribiteurs				
HLB				
LNV	600.000		600.000	
Provincie Drenthe	100.000		100000	
Gemeente Westerveld	30.000		30000	
Totaal financiering	**1.200.750**		**840.000**	**360.750**

Opmerkingen:

- De middelen distributeurs hebben allen hun intentie uitgesproken om aan de uitvoering van dit programma te willen deelnemen. Er volgt een nadere verklaring over de in kind en cash bijdrage;
- Voor deelname zijn de telers benaderd die de overeenkomst gewasbeschermingsmiddelen Westerveld van 24 februari 2020 hebben getekend, na inventarisatie van hun bedrijven en de mogelijkheden om deel te nemen in het programma. Telers hebben hun intentie uitgesproken om deel te nemen aan de uitvoering van dit programma. Voor de begroting en financiering is uitgegaan van 9 bedrijven (zijnde 10 telers);
- De telers dragen de uren die zij besteden aan overleg, aansturing, uitvoering en communicatie in kind bij. Tegen een tarief van 10.2g bedraagt dit over een periode van drie jaar 10.2.G EUR ;
- De KAVB draagt haar bijdrage aan het opzetten van het onderzoeksprogramma en de uitwerking/ontwikkeling van een nieuw middelenpakket in kind bij, tegen een bedrag van 10.2g is dat in totaal 10.2.G EUR gedurende de projectperiode.
- HLB draagt in kind een bijdrage van 10.2.G EUR gedurende de projectperiode voor de begrootte activiteiten in projectmanagement.

probleem toenemende zorg van omwonenden en de agrarische ondernemers over het gezamenlijk gebruik van de leefomgeving.

doel het verminderen van de zorgen en het wegnemen van de onrust bij agrarische ondernemers, inwoners en bezoekers over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de gezamenlijke leefomgeving.

hoe

1 verduurzamen teelt (uitvoeringsprogramma heeft 3 pilots)

2 beperken blootstelling omwonenden, water en natuur (vrijwillige zondering) akkerranden en randen alternatieve teelten

3 sociaal maatschappelijk/communicatie verbeteren en onderlinge verhoudingen (leefbaar platteland) leerstoel educatie open dagen etc.

4 overeenkomst Westerveld

Het A 4 over de leerstoel wordt gemaakt door Bertus we hopen het maandag samen aan te leveren.

We zijn de opdracht van Marga vergeten m.b.t. de georganiseerde bewoners op de agenda.

KUG moet in de notitie worden meegenomen is afgesproken

Voor de bijeenkomst op het ROL veld augustus stelt [redacted] voor om een oproep te doen via huis aan huis bladen zodat ieder kennis kan nemen.

De items die in de notitie komen zijn:

Ongevoelig leliesortiment rassenlijst

Akkerranden optimalisatie gebruik ervan en voorstel AND over akkerranden

Strokenteelt in de lelies

Kennisoverdracht door middel van studiegroep aanpak

Communicatie incl. leerstoel Westerveld

Overeenkomst Westerveld

Daarnaast moet er iets worden gezegd over de communicatie naar telers en inwoners

En over de gouvernance hoe aansturen? Hoe aansturen project met kerngroep oid

Financiering voorstel rond 50.000 van LNV (jullie vroegen 75.000)

Rest verdelen over anderen

Goed uitleggen wat we doen in communicatie. Wat beogen we hiermee wat willen we bereiken.

DRIE INITIATIEVEN DUURZAME GEWASBESCHERMING DRENTHE

Praktijkproef akkerranden Westerveld

In 2020 heeft Agrarische Natuur Drenthe (AND) een praktijkproef in de gemeente Westerveld uitgevoerd, in opdracht van Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDOD) en gemeente Westerveld. De hoofdvraag in deze praktijkproef was: "Kun je door perceelinrichting de verspreiding van gewasbeschermingsmiddelen via drift en uitspoeling verminderen?"

In de praktijkproef is er op twee locaties met (hoge en lage) akkerranden geëxperimenteerd. Het doel was om ervaring op te doen met de aanleg en onderhoud van deze maatregelen. Om inzicht te krijgen in de effecten van de maatregelen, zijn er op één locatie metingen gedaan naar stoffen in het water en aaltjes. Daarnaast is er een enquête opengesteld voor inwoners van de gemeente Westerveld om hun mening te peilen m.b.t. de uitstraling van de verschillende akkerranden.

Conclusies uit onderzoek:

- Hoge akkerranden in combinatie met een greppel kunnen een bijdrage leveren tegen de verspreiding van gewasbeschermingsmiddelen via drift en afspoeling.
- Het vasthouden van overtollig water in een greppel kan afspoeling naar sloten beperken, wel moet het gevaar van wateroverlast voor het gewas in acht worden genomen. Verder onderzoek naar wateropvang en/of waterfiltering is daarom nodig om praktisch uitvoerbare en effectieve oplossingen te vinden.
- Overleg tussen telers en omwonenden over de inrichting van een akkerrand is een belangrijke factor om tot oplossingen te komen.

Project Duurzame bollenteelt Drentsche Aa (UPDA)

In het kader van het Uitv.programma Drentsche Aa is in 2016 een start gemaakt met het project “Duurzame bollenteelt”. Doel van het project is om een duurzame bollenteelt te bevorderen door ondernemers te stimuleren om praktische en structurele maatregelen te nemen. De duurzame bollenteelt moet resulteren in een structureel betere kwaliteit van het oppervlaktewater, voor zover deze beïnvloed wordt door de bollensector. Het project wordt uitgevoerd door CLM, KAVB en HLB.

In 2016 is met name gewerkt aan vergroting van bewustwording bij telers (risico’s van emissies). In de jaren daarna zijn de ondernemers aan de slag gegaan met concrete maatregelen om emissie vanaf het perceel te verminderen. Daarnaast is onderzoek naar emissieroutes belangrijk: hoe kunnen gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater terecht komen?

Emissiereducerende maatregelen

De maatregelen die zijn (en nog worden) uitgevoerd richtten zich op:

• *Preventie*: doelbewuste keuze van bollentelers om al dan niet in het stroomgebied van de Drentsche Aa te telen, of keuze voor percelen die niet aan watervoerende sloten grenzen. In de praktijk wordt een bredere teeltvrije aangelegd tussen gewas en sloot.

• *Verminderen middelengebruik*: preventie middelengebruik, middelenkeuze en lagere doseringen om normoverschrijdingen bij het innamepunt te voorkomen. Er wordt gebruik gemaakt van Tagetes als biologisch alternatief voor chemische grondontsmetting. Bollentelers hebben een aantal normoverschrijdende stoffen ze kunnen vervangen door andere middelen. Een aantal telers heeft de spuittechniek aangepast met de aanschaf van een Wingsprayer en het toepassen van een verlaagde spuitboom, waardoor drift is verminderd.

• *Verminderen emissie*: verminderen van emissie vanaf het perceel van drift, afspoeling en uitspoeling. Telers zijn bezig met het aanpassen van de beregening om afspoeling van middelen te beperken (gebruik van beregeningssensoren, druppelirrigatie). Geëxperimenteerd is met infiltratiegreppels op een aantal bollenperceel. Dit om bij neerslag of beregening afspoelend water op te vangen, waardoor middelen niet in de sloot raken.

Proeven ROL
Stichting Regionaal Onderzoek Lelie (ROL) is in 1999 gestart met teelt-technisch onderzoek in Noord- en Oost Nederland. De zandgronden zijn rijk aan organische stof en blijken bij uitstek geschikt voor de lelieteelt. Eind negentiger jaren is er een stijgende vraag naar de bollen en is de teelt flink uitgebreid. Veel bedrijven hebben zich gespecialiseerd in de bollenteelt.

Het onderzoek van Stichting ROL werd in 2020 mede mogelijke gemaakt door bijdragen van het leliefonds van de KAVB, de provincie Drenthe en de gemeente Westerveld.

ROL heeft afgelopen jaar weer verschillende onderzoeken uitgevoerd. Resultaten zijn getoond tijdens de Open dag in september 2020. Het gaat hierbij om o.a.

- Vitale lelieteelt; ontwikkelen van teeltsysteem voor leliebollen waarin geen chemische gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn. Hierbij wordt gebruik gemaakt van ziektevrij uitgangsmateriaal uit weefselkweek in een kas wordt vermeerderd. Het laatste teeltjaar vindt buiten plaats
- Onderzoek weerbare lelies: uitfaseren van de meest gevoelige soorten voor vuur- en virusresistentie. Hierdoor kan het middelen gebruik behoorlijk verminderen;
- Functionele gewasstroken: met afwisselend lelies en een functioneel tussengewas om verspreing van luizen tegen te gaan. Hierdoor zijn minder chemische middelen nodig;
- Tagetesonderzoek: winning van luiteïne;
- Toepassen van biostimulanten;
- Onderzoek naar mogelijkheden van ecologische lelieteelt;
- Onkruidbeheersing in lelieteelt; onderzoek naar mogelijkheden van o.a. mechanische bestrijding, afdekken, coating, stro-laag.

, 23 april 2021
Team WBM, Provincie Drenthe

Date : 12-1-2021 13:55:32
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl
Cc : "[redacted]drenthe.nl, "Jordan Jumelet" [redacted]@drenthe.nl
Subject : duurzame bollenteelt Drenthe: KNVB geen projectleider

Beste mensen,

Gisteren heeft [redacted] mij medegedeeld dat ze na intern (bestuurlijk) overleg hebben besloten geen projectleider te willen zijn van de pilot. Reden zoals ik van [redacted] begreep voortschrijdend inzicht dat project qua omvang te groot is voor hun om als vereniging te trekken. Het gaat ze te veel uren kosten en hebben niet de capaciteit/kennis om een goede projectadministratie te runnen.

Natuurlijk erg jammer dat ze hier in deze fase achter komen.
Als alternatief geven ze Agrifirm (in de persoon van [redacted]) of proeftuin Zwaagdijk die ervaring heeft met het trekken van dit soort pilots.

Ik heb [redacted] gevraagd om dit vanmiddag in de werkgroep communicatie te delen (programmateteam is hier voor groot deel vertegenwoordigd).
Maar even zien hoe dit gaat lopen. Betekent in ieder geval niet deze week puntjes op de i, zoals we in de planning hebben.
Maar aantal stappen terug, waaronder wat vinden we met elkaar de juiste partij voor projectleiderschap, wat betekent dit voor de samenstelling, betekent dit nog iets voor de inhoud of niet, betekent dit iets wel of niet voor begroting.

Er wordt een bestuurlijk overleg tussen Henk en Jaap Bond ingepland (was reeds afgesproken). Verder leek het [redacted] en mij goed dat er ook een bestuurlijk overleg komt met Jelle de Haas en Henk. Deze laatste check ik nog ff bij Henk of hij dat ook goed idee vindt.

Wordt vervolgd.

Groeten,
[redacted]

Date : 29-4-2021 14:13:52
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "Janny Peltjes"[redacted]@hlbbv.nl, "[redacted]@kavb.nl, "[redacted]@minlnv.nl, "[redacted]@hlbbv.nl, "[redacted]@wdodelta.nl"[redacted]@wdodelta.nl, "[redacted]" [redacted]gemeentewesterveld.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl
Cc : "[redacted]@drenthe.nl,[redacted]@drenthe.nl
Subject : Duurzame bollenteelt Drenthe: veel succes en plezier met de verdere uitvoering!
Attachment : image001.png;image003.jpg;

Beste mensen,

Gisteren hebben we met elkaar een mooie mijlpaal behaald! GS heeft haar bijdrage toegezegd, PS is geïnformeerd en de regionale pers heeft het persbericht goed opgepakt.
De aanvraag ligt bij LNV ter beoordeling. Daarmee zal het programma binnenkort voor de leden van het programmateam echt beginnen en eindigt nu mijn opdracht.
Ik wil een ieder bedanken voor de samenwerking en voor zijn/haar bijdrage en inzet tot nu toe. Veel plezier en succes met de uitvoering en dat het programma de komende paar jaar een aantal mooie resultaten mag opleveren!

Collega [redacted] was intussen al het eerste aanspreekpunt vanuit de provincie voor de pilot Duurzame bollenteelt Drenthe en zal dat in het verdere vervolg ook zijn.

Groeten,
[redacted]

provincie Drenthe
Natuurlijk* Platteland!
[Beleven Benutten Beschermen]

[redacted]
Telefoon 06 – [redacted]
Secretariaat 0592-[redacted]
Postbus 122, 9400 AC Assen, the Netherlands

Date : 2-10-2020 14:30:12
From : [redacted]@drenthe.nl
To : "Jordan Jumelet"[redacted]@drenthe.nl, "Arnout Venekamp"[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "Henk Jumelet"[redacted]@drenthe.nl, "Hans Kuipers"[redacted]@drenthe.nl
Cc : [redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl
Subject : Duurzame bollenteelt Drenthe: korte update
Attachment : image001.png;image003.jpg;

Beste mensen,

Even een korte update van afgelopen week, eventueel maandag nader mondeling toe te lichten bij POHO VTH agendapunt 4.1

Waar staan we:

1. Eind oktober (deadline 1 nov?) verwacht LNV een concreet voorstel voor een pilot

2. [redacted] van de KAVB wordt projectleider van de pilot. Hij plant op dit moment een overleg in voor volgende week met de telers. [redacted] en ik zullen hierbij worden uitgenodigd.

3. Niet alles is mijn inziens in 1 pilot te vatten, daarom 2 sporen: spoor 1 betreft de pilot, een concreet project van 3 jaar. Getrokken door een op te stellen projectgroep met de KAVB als projectleider (zie ook eerdere concept memo contouren van de pilot). De pilot wordt komende paar weken geconcretiseerd door de projectgroep (actie [redacted]. Naast het uitvoeren van een technisch inhoudelijk deel van de pilot is werken aan vertrouwen tussen telers en bewoners/omwonenden ook een belangrijke doelstelling, ook voor het programma van LNV. Binnen de pilot met een kop en staart kan hier een eerste stap in worden gezet. Het werken aan vertrouwen met een bepaalde ambitie hierin is als geheel niet in een pilot/project "te vangen". Het is een proces die procesregie vraagt. Het tweede spoor zal dan ook een proces moeten zijn. De provincie zorgt voor een procesregisseur (verwacht dat volgende week naam bekend is). Hoe en wat het proces zal inhouden zal met alle betrokkenen een nadere uitwerking vragen. Spoor 2 zal binnenkort worden uitgewerkt door de nieuwe procesregisseur en is geen onderdeel van de aanvraag LNV die nu wordt voorbereid.

4. Communicatie:
    a. Zie ook vorige punt 3: Binnen de pilot is communicatie een onderdeel. In de conceptversie 'contouren pilot' die een aantal van jullie vorige week hebben gekregen staat het onderdeel communicatie nog wat naast de projectgroep. Te denken valt aan een werkgroep communicatie onder de projectgroep van de pilot (de partijen in de werkgroep hoeven niet dezelfde partijen te zijn als in de projectgroep). Wel is het in dat geval van belang dat de aansturing en uitvoering van de communicatie behapbaar blijft voor de projectleider en compacte projectgroep. Stel dat voor dit model wordt gekozen dan zal in ieder geval het moeten gaan om de concrete communicatie-acties/producten die vallen binnen en direct invulling geven aan de pilot. In spoor 2 is er ook sprake van communicatie. Sterker nog dit zal waarschijnlijk binnen dit proces de hoofdopgave zijn. Daarom is ook een model voor te stellen dat in de praktijk de totale communicatie aangestuurd wordt via het procesteam van spoor 2, inclusief de communicatieacties uit de pilot. Dit vraagt nog een nadere verkenning/uitwerking (actie procesregisseur spoor 2 met projectleider pilot)
    b. De raad van Westerveld organiseert 'dialoogavonden' over het onderwerp gewasbescherming. Deze actie staat wat op zichzelf (duaal stelstel). Het is voor te stellen dat de uitkomsten/bevindingen meegenomen kunnen worden door de communicatiewerkgroep

5. Het waterschap heeft ambtelijk aangeven mogelijk een rol te willen vervullen in de monitoring binnen de pilot en tevens zouden ze een rol kunnen hebben in de communicatie. Met welke ambitie/inzet wordt op dit moment intern bestuurlijk voorgelegd (actie [redacted] daarna stel ik mij zo voor [redacted] met [redacted] doorspreken ideeën en mogelijkheden).

6. Ik begreep dat er in Westerveld op dit moment 2 (kleinere) projecten lopen vooruitlopend op de pilot, waar ook een deel van ons bij betrokken is. Het is van belang dat de projecten elkaar aanvullen en versterken. Dit betekent dat het goed is dat de uitkomsten van de projecten meegenomen worden bij de op te zetten pilot. Wellicht is het slim de lopende projecten over te laten gaan in de pilot? Ik kan mij voorstellen dat de projectgroep van de pilot met de andere projectgroepen bekijken of dit inderdaad handig is of juist niet (actie: [redacted] er [redacted])

7. Eisen LNV met betrekking tot de aanvraag van de pilot: Er is geen aanvraag format voor dergelijk pilot. Wel van belang dat we aangeven hoe de pilot past in de regierol van de provincie voor de aanpak van de problematiek gewasbeschermingsmiddelen en omwonenden.

Na poho VTH zal ik bovenstaande communiceren met de betrokken partners

Groeten,
[redacted]

provincie Drenthe
Natuurlijk* Platteland!
[Beleven Benutten Beschermen]

[redacted]
Telefoon 06 – [redacted]
Secretariaat 0592-[redacted]
Postbus 122, 9400 AC Assen, the Netherlands

Date : 28-4-2021 15:09:20
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@gmail.com" [redacted]@gmail.com, [redacted]@icloud.com" [redacted]@icloud.com
Cc : [redacted]@drenthe.nl
Subject : Duurzame bollenteelt in Drenthe
Attachment : 16-5.2-2021000780 Bijlage Programma duurzame bollenteelt in Drenthe.docx.pdf;

Hoi [redacted],

Aangezien collega[redacted] verlof heeft, heeft ze mij gevraagd jullie over het volgende te informeren. GS heeft besloten om een bijdrage van € 100.000 beschikbaar te stellen voor het programma Duurzame Bollenteelt in Drenthe. Hierover heeft GS Provinciale Staten geïnformeerd. In de bijlage tref je het programmaplan aan. Zodra de beschikking van het ministerie van LNV binnen is, zal de pilot van start gaan en worden inwoners betrokken.

Op het moment dat de beschikking binnen is, zullen wij een afvaardiging van Meten=weten, zoals aangegeven door de heer Jumelet in zijn brief van 1 april jl., uitnodigen voor een bestuurlijk gesprek.

Zoals eerder door mij aangeven zit ik tijdelijk op dit onderwerp. Na vandaag heb ik het geheel aan[redacted] overgedragen. Zij was inmiddels al jullie contactpersoon en zal dat in het vervolg ook zijn.

Groeten,
[redacted]

Programmavoorstel duurzame bollenteelt in Drenthe

Opgesteld door:
HLB research and consultancy in agriculture, De Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), Gemeente Westerveld, Provincie Drenthe, Ministerie van LNV, Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta), Agrifirm, CAV Agrotheek, WPA Robertus Alb. Groot

1 Inleiding

Zoals in veel delen van Nederland is bollenteelt een veel voorkomende vorm van landbouw in Drenthe. Vooral de lelieteelt is in Drenthe na de eeuwwisseling toegenomen en de laatste jaren meer verspreid over de provincie. Nederland is de grootste producent van bloembollen ter wereld. De bloembol als symbool van Holland is nauw verweven met onze cultuur en wordt ook door toeristen gezien als typisch Hollands. Daarmee is de bloembollenteelt (waaronder ook de lelieteelt) van belang voor de uitstraling en de economie van Nederland en Drenthe.

De bollensector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu. Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. Dit om in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen en haar toonaangevende positie te behouden.

Met De Toekomstvisie gewasbescherming 2030 beoogt het ministerie van LNV deze ambitie extra kracht bij te zetten. In het uitvoeringsprogramma worden de stappen beschreven die nodig zijn om deze visie te realiseren. Het streven van de betrokken partijen is dat er in 2030 weerbare planten en teeltsystemen en een sterke verbinding tussen land- en tuinbouw en natuur zijn. De inzet van gewasbeschermingsmiddelen gebeurt conform de principes van geïntegreerde gewasbescherming, nagenoeg zonder emissies naar het milieu en nagenoeg zonder residuen op het product, zoals in de Toekomstvisie gewasbescherming verwoord. Tegelijkertijd wordt er toegewerkt naar een nieuw en versterkt economisch perspectief. De inzet is om zo snel mogelijk via pilotprojecten te proberen de transitie in de praktijk te brengen en daarvan te leren. Voor Drenthe heeft LNV dit als volgt verwoord: *Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.*

Bij maatschappelijke organisaties en omwonenden[1] bestaat al langer bezorgdheid over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens,

[1] De term omwonenden wordt in dit voorstel gebruikt als een verzamelbegrip en kan al naar gelang de context verschillende groepen belanghebbende omwonenden betreffen. Hierbij wordt aangesloten bij de indeling die in het rapport “Uitgesproken” is

maar ook op de natuur en het (leef)milieu. In de gemeente Westerveld de afgelopen jaren geleid tot spanningen en onbegrip tussen telers en omwonenden.

Voor verduurzaming van de sector is nodig dat ondernemers een rendabele bedrijfsvoering kunnen realiseren met voldoende maatschappelijk draagvlak van omwonenden, overheden en stakeholders. Onder stakeholders vallen die partijen die nodig zijn om een omslag te bewerkstelligen zoals bijvoorbeeld de handel, de middelenleveranciers en het onderzoek. De beoogde pilot in dit programma is bedoeld om samen verder te werken richting een duurzame en vitale teelt waar Drenthe en Nederland trots op kunnen zijn, nu en in de toekomst. Hierbij wordt ingezet op duurzame teelt van kwalitatief goede producten met respect voor de leefomgeving en een duidelijk verdienmodel voor de telers.
Bij de uitvoering van dit programma staat de agrarische ondernemer centraal en zijn samenwerking en dialoog met omwonenden, partijen in de keten en overheid essentieel om een nieuwe weg met succes te betreden.

Het programma duurzame bollenteelt in Drenthe past naadloos binnen de doelstellingen en uitvoering van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030. Zowel de inhoudelijk teelt technische kant als de dialoog en de samenwerking met omwonenden, overheden en andere stakeholders zullen belangrijke praktijkkennis en praktijkervaring opleveren voor de transitie naar een duurzaam en weerbaar teeltsysteem in 2030 op regionaal en landelijk niveau.

Probleemstelling

Toenemende polarisatie
De toenemende bezorgdheid van inwoners in de gemeente Westerveld over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen heeft geleid tot een vergaande polarisatie tussen telers en omwonenden. Er wordt naar de overheden (Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten) gekeken om handelend op te treden, uit de patstelling te raken en een dialoog tussen partijen op gang te brengen die leidt naar wederzijds begrip en samenwerking. In Drenthe wordt deze problematiek nu in een gezamenlijk proces met de verschillende betrokken telers, omwonenden, overheden en maatschappelijke organisaties opgepakt.

Weerbare planten en teeltsystemen
Zoals eerder genoemd worden telers en overheden steeds vaker geconfronteerd met klachten over de impact van de bloembollenteelt op de omgevingskwaliteit. Zo ook in Drenthe. Aan telers wordt gevraagd het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. Telers beschikken echter niet over goede alternatieven (hetzij doordat middelen geen toelating hebben in de lelies, hetzij omdat er nog geen alternatieven zijn of dat er (nog) geen voldoende afzetmarkt is voor biologische bollen). Het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen vormt een nu nog onmisbaar onderdeel van het huidige gangbare teeltsysteem. Er is kennis, geld, samenwerking, draagvlak en steun nodig van alle bij het Uitvoeringsprogramma toekomstvisie gewasbescherming 2030 betrokken partijen, om de beoogde transitie te maken. Een transitie naar een duurzaam landbouwsysteem met weerbare planten en teeltsystemen, waar de teelt van bollen en de natuur met elkaar verbonden zijn, nagenoeg zonder emissie van chemische gewasbeschermingsmiddelen naar het milieu. En waarbij de teler kan beschikken over een effectief geïntegreerd middelenpakket.

gemaakt. Het betreft de volgende groepen: georganiseerde omwonenden en niet georganiseerde omwonenden, bezorgde omwonenden en niet-bezorgde omwonenden.

Ambitie
De ambitie van de partners binnen dit programma is om praktische toepasbare kennis, samenwerking en draagvlak te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem. Een overgang die in een constructieve verbinding met omwonenden wordt vormgegeven en uitgevoerd. Het gaat niet alleen om oplossingen om dat uiteindelijke doel te bereiken. Het gaat ook om pragmatische oplossingen voor de weg er naartoe. Voor de tussenliggende periode dat er nog onvoldoende oplossingen zijn of kennis beschikbaar is die een weerbare emissievrije teelt in lijn met de natuur mogelijk maakt. Binnen dit programma willen de telers daarom gebruik maken van kennis en middelen met een lagere milieubelasting die er al zijn, en daarnaast nieuwe kennis ontwikkelen en toepassen die nodig is om de doelstellingen van het uitvoeringsprogramma te behalen. Geprobeerd wordt om de teelt zo duurzaam en weerbaar mogelijk te krijgen en overlast en negatieve beïnvloeding van de water-, bodem- en luchtkwaliteit te voorkomen. Dit op een manier die toepasbaar is in een rendabele bedrijfsvoering en die op dat moment binnen het proces richting een weerbare emissievrije teelt de beste resultaten geeft.

Doel van het programma

Het doel van het programma is:

- Kennis te ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt. Daarbij sluiten we aan op de onderzoeken die op dit gebied al worden uitgevoerd door partijen als stichting Regionaal Onderzoek Lelieteelt in Noord- en Oost-Nederland (ROL), Wageningen University & Research (WUR) en Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB).
  Het programma richt zich op de lelieteelt vanwege het hoge gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en omdat het binnen de gemeente Westerveld aanleiding is geweest voor veel maatschappelijke onrust. In lijn met de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 betekent dit dat we streven naar weerbare planten en teeltsystemen in verbinding met de natuur en nagenoeg zonder emissie van chemische gewasbeschermingsmiddelen.

- Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie. Telers en omwonenden gaan het gesprek aan met betrekking tot de lelieteelt in de buurt van bewoning en de onderlinge afstemming die daarvoor nodig is.

- Toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van lelies. Er zijn meerdere middelen met een lagere milieubelasting beschikbaar in andere sectoren die als onderdeel van geïntegreerde gewasbescherming heel goed in de teelt van lelies toegepast kunnen worden. Dit is met name ook belangrijk als tussenoplossing voor de periode waarin toegewerkt wordt naar weerbare planten en teeltmethodes. Dat is namelijk een proces van jaren.

Het programma duurzame bollenteelt Drenthe geeft met deze drie pijlers (i) ontwikkeling, kennis en verduurzaming, (ii) dialoog telers/omwonenden, (iii) uitbreiding middelenpakket met minder milieubelasting rechtstreeks invulling aan het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 van het Ministerie van LNV. Hiermee wordt tevens invulling gegeven aan de ambities uit de visie Vitale Teelt 2030 van de bloembollensector (KAVB) en het provinciale programma “Toekomstgerichte landbouw”.

2 Opzet programma

Dit programma richt zich op de telers die de overeenkomst gewasbeschermingsmiddelen van 24 februari 2020 hebben getekend. Zij zullen worden gevraagd of zij willen deelnemen aan de uitvoering van projecten onder dit programma. De input van de telers is richtinggevend in dit programma. Zij hebben de verbinding met de praktijk en moeten uiteindelijk eventuele maatregelen, nieuwe kennis en middelen gaan implementeren in hun bedrijfsvoering. Dit sluit ook aan bij het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 waarin de agrarische ondernemer centraal staat vanuit het besef dat de innovatiekracht en praktische oplossingsrichtingen vanaf het boerenerf moeten komen. Dit programma is dan ook in nauw overleg met de betrokken telers tot stand gekomen. Het programma bestaat uit drie onderdelen:

(i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding;
(ii) Dialoog tussen telers en omwonenden;
(iii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket.

Ad (i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding

Onderzoeksprogramma
Een belangrijke uitdaging is om in de teelt van lelies het teeltsysteem weerbaarder te maken tegen luizen, virussen en onkruid. Een groot gedeelte van het middelengebruik in de lelieteelt is gerelateerd aan luisbestrijding, de voorkoming en verspreiding van virus en andere ziektes en onkruidbestrijding. De telers geven aan dat er meer kennis moet komen over welke factoren een rol spelen bij het wel of niet voorkomen van ziektes (onder meer virus) en plagen in het gewas en effectieve vormen van alternatieve onkruidbestrijding. Onderwerpen die in relatie daartoe onderzocht moeten worden zijn:

- bemesting/bodem;
- natuurlijke vijanden;
- biodiversiteit;
- cultivar, teeltmethode, verspreiding;

De opzet van de onderzoeken, te behandelen onderwerpen en uitvoering daarvan zal onder leiding van HLB met input van de KAVB en in nauw overleg met telers tot stand komen. Zo komen er resultaten uit die voor de praktijk relevant zijn. Het onderzoek moet ook aansluiten en voortborduren op al bestaande programma's die worden verricht bij partijen als Stichting ROL, WUR of KAVB. De telers kunnen gebruikmaken en ondersteund worden door die (onderzoeks-)partijen die zij daarvoor per onderwerp geschikt achten. Dit hoeven niet per se de geijkte partijen te zijn, ook kan worden gekeken naar kennis en expertise buiten de sector (bijv. aardappelen). Ook zal met de telers afgestemd worden wat de juiste omvang en locatie van een proef moet zijn, hoeveel en welke herhalingen moeten worden uitgevoerd en of dit op proefveldniveau bij een onderzoeksinstituut of op demoniveau op grotere schaal bij een deelnemend bedrijf plaats kan vinden.

De projectgroep Onderzoek en Middelen is verantwoordelijk voor de uitvoering van het onderzoek en de middelen pilots (onderdelen i en iii van het programma). Samen met de deelnemende telers en input van KAVB en middelendistributeurs zal jaarlijks het onderzoeksprogramma worden opgesteld.

Hiervoor wordt een onderzoekscommissie ingesteld met een afvaardiging van telers die onder leiding van de projectleider HLB en met input van de KAVB en middelendistributeurs het onderzoeksprogramma opstellen voor het driejarig onderzoeksproject. Niet alleen de uitvoering, maar ook de opzet en samenstelling van een doelgericht onderzoeksproject bestaande uit verschillende werkpakketten is dus onderdeel van dit programma. De onderzoekscommissie doet dat in samenwerking met een of meerdere door haar te selecteren (onderzoeks)partijen en/of samenwerkingspartners. Ook heeft de onderzoekscommissie een sturende rol in de uitvoering en eventuele bijsturing van het onderzoek gedurende de looptijd van het project.

De verdere uitwerking van de onderzoeksonderwerpen en daaraan verbonden kosten zijn onderdeel van het onderzoeksproject. In bijlage II bij dit programma is een nadere specificering van de werkpakketten opgenomen die in overleg met een aantal van de telers tot stand is gekomen. Op hoofdlijnen zijn hierin onderzoeksrichtingen geïdentificeerd, die onder begeleiding van de meest geschikte (onderzoeks)partij en/of samenwerkingspartner onderzocht zullen worden. Inschatting is nu dat er 6 werkpakketten in 2021 en 8 werkpakketten in 2022 en 2023 worden uitgevoerd. Per onderdeel wordt beoordeeld welke begeleiding passend is voor het optimale resultaat. Is er behoefte aan wetenschappelijke of meer praktijkgerichte begeleiding of een combinatie van de twee, waarbij opgemerkt is dat onderzoeksuren (afhankelijk van niveau) kostbaarder zijn dan uitvoeringsuren. Per onderwerp zal op meerdere locaties, met verschillende objecten en een aantal herhalingen over een periode van 3 jaren onderzoek worden gedaan. Dit zal onder meer, al naar gelang de exacte invulling van het onderzoek, de volgende activiteiten omvatten:

- planten van bollen;
- verzorging en waarnemingen;
- oogst;
- opbrengstbepaling;
- beoordeling kwaliteit;
- analyses zoals bijvoorbeeld bioscans, bodemanalyse, bladsapanalyse, luis en virusonderzoek;
- verslaglegging.

De kosten van het onderzoek per werkpakket worden nu begroot op 25.000 EUR per jaar, een en ander afhankelijk van de exacte invulling zoals die wordt vastgesteld door de onderzoekscommissie in samenwerking met de (onderzoeks-)partijen en na verdere inventarisatie bij de deelnemende telers. Belangrijk aandachtspunt is het transparant betrekken van omwonenden gedurende de hele looptijd: bij de start, tijdens het verloop in de drie onderzoeksjaren en na afloop. Dit wordt opgepakt binnen de volgende opgave.

Ad (ii) dialoog tussen telers en omwonenden

Het programma biedt een goed uitgangspunt om het contact tussen telers en omwonenden aan te gaan. Binnen deze opgave willen we het gesprek op gang brengen om meer wederzijds begrip te krijgen. Dit vraagt om een intensieve aanpak. Binnen deze opgave zijn drie lijnen te onderscheiden:

1. *De lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden*
   Telers zullen in de praktijk gaan testen wat werkt om de bollenteelt te verduurzamen. Dit biedt gelegenheid voor het open en transparant betrekken van omwonenden en andere geïnteresseerden. Het doel is dat telers geïnteresseerden laten meekijken in de verduurzaming en hun uitleg geven over de ontwikkelingen.

2. *De lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning*

Naast de proeven blijft ook de huidige teelt bestaan. Ook daarover willen we de dialoog op gang brengen tussen telers en omwonenden. We willen een plek bieden waar telers en omwonenden periodiek met elkaar in gesprek kunnen gaan over onderwerpen die de samenwerking tussen telers en omwonenden betreffen. Doel is dat betrokkenen in gesprek gaan met betrekking tot de teelt van lelies in de buurt van bewoning, in navolging van de stappen die al genomen zijn. Het gaat om uitvoerbare oplossingen die tegemoetkomen aan de wensen en/of bezwaren van de omwonenden en tegelijkertijd inpasbaar zijn in een rendabel weerbaar teeltsysteem dat voldoet aan de eisen van een teler. Partijen worden hierin ondersteund door een ervaren, onafhankelijke gespreksleider.

3. *De lijn tussen telers en inwoners in het algemeen*
   Ook de inwoners van Westerveld, die niet direct omwonenden zijn, willen we goed informeren over de voortgang van de verschillende sporen in de pilot. Deze overleggen zullen minimaal twee keer per jaar plaatsvinden onder begeleiding van een ervaren onafhankelijke gespreksleider waarin in ieder geval input kan worden geleverd voor dit project, waar informatie wordt verstrekt over de voortgang van het project en andere onderwerpen aan de orde kunnen worden gesteld.
   Daarnaast willen we alle belangstellenden informeren over de voortgang van de verschillende sporen in het programma. Te denken valt aan bijeenkomsten, nieuwsbrieven, kijkdagen etc.

Deze opgave, met de verschillende lijnen, vraagt om de nodige voorbereidende stappen. Het vergt van alle betrokkenen een open en respectvolle houding om tot dialoog te komen. De aanpak wordt nog nader uitgewerkt, aansluitend aan de behoeften van telers, partners en omwonenden. Een extern adviseur/communicatiebureau zal ondersteunen bij de uitvoering.

Ad (iii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket

Er zijn middelen met een lagere milieubelasting beschikbaar die heel goed in de teelt van lelies toegepast kunnen worden. De betrokken partijen moeten er in samenwerking met betrokken instanties en middelenleveranciers voor zorgen dat binnen dit programma deze bestaande middelen een proefvrijstelling krijgen voor gebruik in de lelieteelt. Telers kunnen dan experimenteren met het gebruik van deze middelen en op korte termijn toewerken naar een doelgericht en geïntegreerd middelenpakket. Dit ook ter overbrugging van de periode waarin de doelstellingen van weerbare planten en weerbare teeltmethodes nog niet bereikt zijn. Het moet gaan om middelen waarbij alle betrokken partijen de komende jaren gezamenlijk en gericht toewerken naar een toelating voor een gewas zoals lelie met een relatief klein areaal (kleine teelt).

De telers stellen een spuitschema samen met middelen dat zij willen gaan toepassen. Ook zullen zij aangeven welke vermindering van de milieubelasting zij daarmee volgens de milieumeetlat verwachten te bereiken. Gedurende de looptijd van de proef zal dit spuitschema door de telers worden gehanteerd en aan het einde zal worden geïnventariseerd in hoeverre de doelstelling met betrekking tot de milieubelasting is gehaald. In bijlage II zijn een aantal gebieden opgenomen op basis waarvan door deelnemende telers en middelendistributeurs in samenwerking met betrokken instanties en onder de gegeven experimenteerruimte een middelenpakket zal worden geselecteerd.

3 Organisatie Programma

De stuurgroep
De stuurgroep bestaat uit de bestuurlijke vertegenwoordigers van de provincie Drenthe (voorzitter), het ministerie van LNV, HLB, KAVB, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta en vertegenwoordiging van middelendistributeurs. De stuurgroep houdt toezicht, adviseert en geeft richting bij de uitvoering van het programma. De stuurgroep wordt voorgezeten door de provincie.
De stuurgroep komt in ieder geval 1 maal per jaar bijeen voor toezicht, richting en advies.

Het programmateam
Het programma team monitort de voortgang en (tussentijdse resultaten) van het gehele programma in relatie tot de doelstelling en stuurt bij waar nodig. In het programma team bestaat uit de ambtelijke/inhoudelijke vertegenwoordiging van de betrokken stakeholders: LNV, provincie Drenthe, gemeente Westerveld, waterschap DOD, KAVB, HLB, telersvertegenwoordiging, md vertegenwoordiging.
Het programmateam komt 1 maal per kwartaal bijeen.

De projectgroep onderzoek en middelen
De programmaonderdelen (i) onderzoeksprogramma en (iii) middelenpakket worden uitgevoerd door een projectgroep, met een looptijd van in eerste instantie 3 jaar duren en wordt tussentijds en na afloop geëvalueerd. In de projectgroep zitten de deelnemende telers, KAVB, de middelendistributeurs, en HLB verzorgt de projectleiding en is als projectleider eerste aanspreekpunt voor de stuurgroep als opdrachtgever en het programmateam. Het programma past in de Visie Vitale Teelt 2030 van de KAVB en geeft uitvoering aan meerdere doelstellingen die in deze visie geformuleerd zijn zoals weerbaarheid, innovatie en natuurlijk kapitaal. Resultaten die in dit programma worden gerealiseerd zullen waar mogelijk ook landelijk worden geïmplementeerd. Daarnaast zal de KAVB haar kennis en netwerk zoveel mogelijk inzetten bij de uitvoering van het programma, de communicatie van de resultaten en de ondersteuning van deelnemende leden. De deelnemende leden zijn in principe die telers die de Overeenkomst Gebruik Gewasbeschermingsmiddelen Westerveld hebben ondertekend. Resultaten vanuit de projectgroep Onderzoek en Middelen worden zo spoedig mogelijk gedeeld aan de projectgroep Communicatie om er voor te zorgen dat deze resultaten in het communicatieplan kunnen worden opgenomen.
De projectgroep komt regelmatig bijeen, afhankelijk van het tijdstip in seizoen. Voorzien wordt dat de projectgroep in ieder geval 4 keer per jaar bijeen komt om voortgang, geboekte resultaten, planning komende periode te bespreken. De onderzoekscommissie komt jaarlijks 2 keer bijeen om de opzet en eventuele bijsturing te bespreken.

De projectgroep communicatie
Een van de hoofddoelstellingen van het programma is het bevorderen van de dialoog tussen telers en omwonenden. Communicatie is dan ook een wezenlijk onderdeel en is medebepalend voor het slagen van het programma. In de projectgroep zitten HLB (projectleider van het programma), KAVB, de ambtelijke vertegenwoordigers van de provincie Drenthe, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta, teler(s) en middelendistributeur(s) . Het programmateam wordt voorgezeten en gecoördineerd door een ambtelijk vertegenwoordiger van de provincie. Het programmateam organiseert en faciliteert alle communicatie met betrekking tot het programma en de dialoog tussen de telers en omwonenden in het bijzonder. Maar ook veel breder naar lelietelers, bestuurders, ketenpartijen en adviseurs.

De opdrachtgever
De stuurgroep fungeert als opdrachtgever. De provincie Drenthe is gedelegeerd opdrachtgever en is voor de projectleider (HLB) het eerste aanspreekpunt.

De organisatie structuur is als volgt:

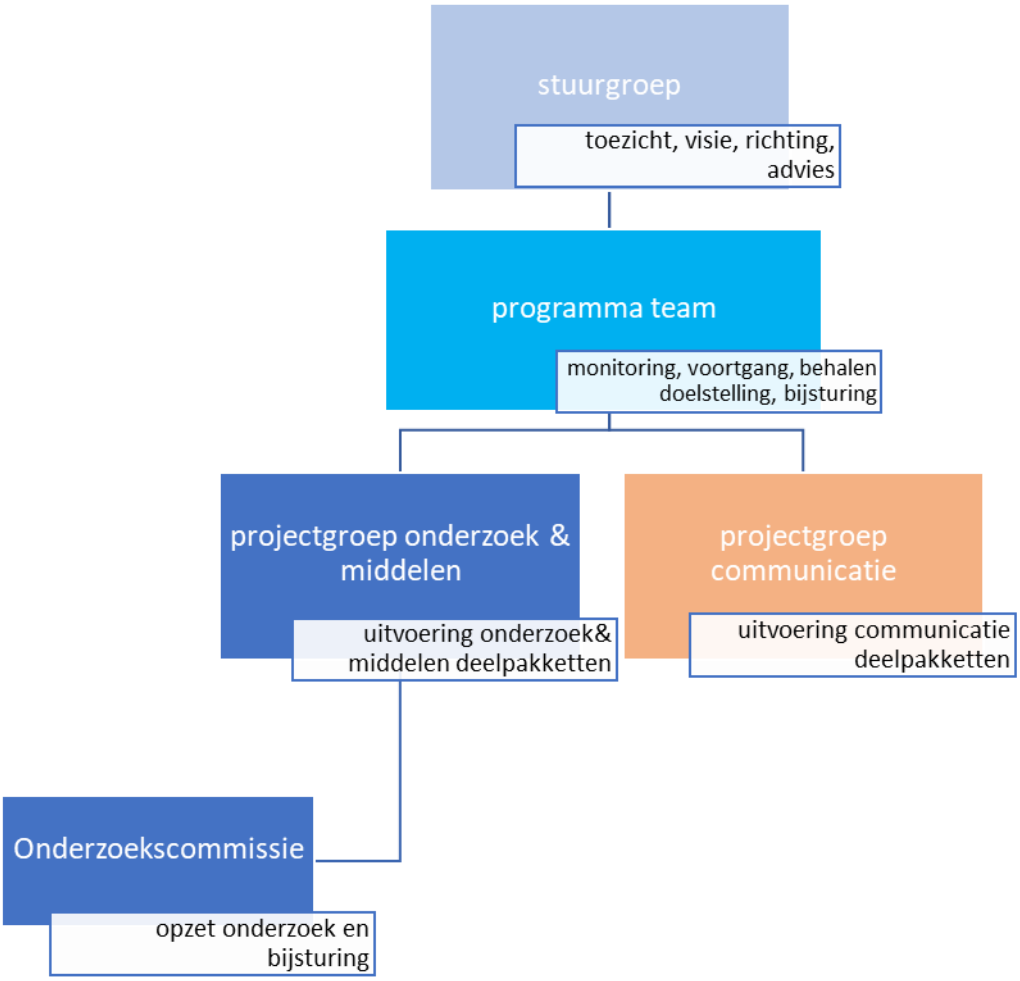

4 Duur van het programma

Het programma wordt in eerste instantie ingepland voor een periode van 3 jaar in de jaren 2021-2024. Na afloop van het programma wordt geëvalueerd of er een verlenging nodig is. Indien het programma succesvol is kan deze bijdragen aan een substantiële transitie in de lelieteelt. Een periode van 3 jaar kan te kort blijken om een voldoende resultaat op grote schaal te behalen dat kan worden geïmplementeerd bij andere telers van lelies.

Voortgang en projectmanagement
De projectleider (HLB)) rapporteert 1 keer per jaar over de voortgang van het programma aan de stuurgroep als opdrachtgever, vertegenwoordigd door de provincie Drenthe. De voortgangsrapportage wordt jaarlijks besproken in de stuurgroepbijeenkomst.

5 Begroting

De begroting is als volgt opgesteld. Genoemde bedragen zijn exclusief BTW.

Begroting programma duurzame bollenteelt. Genoemde kosten zijn exclusief BTW.	euro		cash	in kind
(i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding				
Opstellen onderzoeksprogramma inclusief overleg in te schakelen onderzoeks partijen, inzet telers	10.2g	telers	10.2g	
Inventarisatie telers HLB		HLB		
Bijdrage KAVB in onderzoeksprogramma		KAVB		
Uitvoering onderzoeksprogramma, inzet (onderzoeks)partijen inclusief verslaglegging voor 8 onderzoeksonderwerpen. De onderzoekskosten bedragen dan 25.000 EUR per onderwerp. 1e jaar 6 onderwerpen, daarna 8 per jaar voor 2e en 3e jaar.		HLB/onderzoekspartijer		
Bijdrage telers per kwartaal in onderzoek, monitoring en bijsturing		telers		
Bijdrage KAVB in monitoring en bijsturing per kwartaal		KAVB		
Bijdrage middelendistributeurs in projectgroep en begeleiding, commissie		middelendistributeurs		
Subtotaal kosten opzet en uitvoering driejarig onderzoeksprogramma ex BTW	**641.200**		**555.000**	**86.200**
(ii) Samenwerking en dialoog tussen telers en omwonenden				
Begeleiding inhoudelijk deskundige op het gebied van akkerranden/bufferzone 9 bedrijven (10 telers)bedraagt 11.250 EUR per jaar, in totaal over een driejarig programma	10.2g	HLB en evt derde	10.2g	
Begeleiding door projectleider of andere aan te stellen gespreksleider bij, maal 9 bedrijven bedraagt 5000 EUR per jaar, in totaal over een driejarig programma		Nader te bepalen		
Gespreksleider voor bijeenkomsten en voorbereiding 2 keer bedraagt 3000 EUR, in totaal over een driejarig programma ex BTW		Nader te bepalen		
Begeleiding werkgroep communicatie, opstellen content waaronder nieuwsberichten, organiseren van de dialoog, kijkdagen, onderhouden van digitaal kennisdeling, communicatiemateriaal totaal 30.000 per jaar		Nader te bepalen		
Rapportage richting Provincie en LNV plus voorbereiding jaarlijks 24 uur		HLB en evt derden		
Projectleiding maandelijks 6 uur		HLB en evt derden		
Deelnemen 9 bedrijven (10 telers) aan gesprekken met omwonenden en bijeenkomsten 50 uur per jaar gedurende drie jaar		telers		
Subtotaal kosten samenwerking en dialoog tussen telers en inwoners (omwonenden)	**270.000**		**182.250**	**87.750**
(ii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket				
Samenstellen spuitschema voor teler groep inclusief overleg leveranciers, 440 uur * 65	10.2g	telers	10.2g	
Inhoudelijke begeleiding door HLB		HLB		
Bijdrage KAVB in samenstellen spuitschema		KAVB		
Bijdrage telers per kwartaal in middelen pilots, monitoring en bijsturing, projectgroep		Telers		
Bijdrage KAVB in monitoring en bijsturing per kwartaal		KAVB		
Bijdrage middelendistributeurs in opzet, projectgroep en begeleiding		middelen distributeurs		
Subtotaal kosten opzet en uitvoering spuitschema	**176.800**		**10.000**	**166.800**
Projectmanagement				
Projectleiding algemeen, maandelijks 12 uur	10.2g	HLB	10.2g	
Bijeenkomsten stuurgroep, programmateam, projectgroep communicatie, projectgroep onderzoek&middelen, commissie		HLB		
Projectadministratie jaarlijks 40 uur		HLB		
Rapportage jaarlijks 24 uur		HLB		
Subtotaal projectcoordinatie en rapportage	**112.750**		**92.750**	**20.000**
Totaal Programma kosten	**1.200.750**		**840.000**	**360.750**
Financiering	**totaal**		**cash**	**in kind**
Telers	10.2.G			
KAVB				
Middelen distribiteurs				
HLB				
LNV	600.000		600.000	
Provincie Drenthe	100.000		100000	
Gemeente Westerveld	30.000		30000	
Totaal financiering	**1.200.750**		**840.000**	**360.750**

Opmerkingen:

- De middelen distributeurs hebben allen hun intentie uitgesproken om aan de uitvoering van dit programma te willen deelnemen. Er volgt een nadere verklaring over de in kind en cash bijdrage;
- Voor deelname zijn de telers benaderd die de overeenkomst gewasbeschermingsmiddelen Westerveld van 24 februari 2020 hebben getekend, na inventarisatie van hun bedrijven en de mogelijkheden om deel te nemen in het programma. Telers hebben hun intentie uitgesproken om deel te nemen aan de uitvoering van dit programma. Voor de begroting en financiering is uitgegaan van 9 bedrijven (zijnde 10 telers);
- De telers dragen de uren die zij besteden aan overleg, aansturing, uitvoering en communicatie in kind bij. Tegen een tarief van 10.2g bedraagt dit over een periode van drie jaar 10.2.G EUR ;
- De KAVB draagt haar bijdrage aan het opzetten van het onderzoeksprogramma en de uitwerking/ontwikkeling van een nieuw middelenpakket in kind bij, tegen een bedrag van 10.2g is dat in totaal 10.2.G EUR gedurende de projectperiode.
- HLB draagt in kind een bijdrage van 10.2.G EUR gedurende de projectperiode voor de begrootte activiteiten in projectmanagement.

Gemeente Westerveld

Griffie
T.a.v. de Raad
Raadhuislaan 1
7981EL Diever

VERZONDEN 18 DEC. 2019

Datum	Ons kenmerk	Uw brief	Uw kenmerk
17 december 2019	261002		

Onderwerp
Informeren Raad inzake duurzame landbouw en gewasbeschermingsmiddelen.

Geachte Raadsleden,

Als gemeente Westerveld zijn wij, mede namens de VDG, actief betrokken bij de samenwerking van de overheden rondom het thema gewasbeschermingsmiddelen.

Op dit moment nemen vier overheidslagen deel aan de bestuurlijke tafel van de samenwerking te weten; LNV, twee gedeputeerden van de Provincie Drenthe, één gedeputeerde van de provincie Overijssel, één bestuurder van het waterschap WDOD en de voorzitter van de VDG aangevuld met de betrokken wethouders uit de gemeenten Westerveld, Hardenberg en Ommen.
Zoals bekend heeft op 4 juli 2019 de eerste plenaire terugkoppeling plaatsgevonden op het provinciehuis in Assen naar aanleiding van het RIVM rapport blootstellingsonderzoek omwonenden. Op dat moment is aangegeven, dat de overheden samen stappen willen maken rondom het thema gewasbeschermingsmiddelen.

Op dit moment vindt een (ambtelijke) verkenning plaats naar de mogelijk te nemen stappen op basis van de aanbevelingen in het rapport Uitgesproken en de visie van minister Schouten. Dit doen wij gezamenlijk maar ieder vanuit zijn eigen bevoegdheden (blz. 14 van het rapport uitgesproken, zie bijlage). De resultaten van deze verkenning worden eind januari 2020 besproken met de bestuurders en daar zullen keuzes worden gemaakt in de te nemen vervolgstappen. Te denken valt aan bijvoorbeeld een overeenkomst, onderzoeken, subsidiëren van bv. bloemrijke akkerranden of andere teelten als bufferzones, welke bijdragen aan het duurzaam verminderen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en bijdragen aan een evenwichtige samenleving. Het ministerie wil kijken of met concrete maatwerkoplossingen op lokaal niveau toch een oplossing te vinden is.

Provincie Drenthe heeft zich opgeworpen om daar met het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, de Drentse gemeenten en de waterschappen een proefgebied voor aan te wijzen. Naar verwachting zal er in februari/maart 2020 wederom een plenaire terugkoppeling worden georganiseerd waar naast de uitkomst van het rapport Uitgesproken de vervolgstappen zullen worden toegelicht.

De gemeente Westerveld heeft binnen haar eigen bevoegdheid besloten opdracht te geven voor het starten van een onderzoek naar resistentere rassen in samenwerking ROL (Regionaal Onderzoek Lelies).

Bezoekadres: Raadhuislaan 1, 7981 EL Diever Postadres: Postbus 50, 7970 AB Havelte
T 14 0521 | F (0521) 349 499 | E info@gemeentewesterveld.nl | I www.gemeentewesterveld.nl | @gem_westerveld
BTW-identificatie: NL 8062.98.844.B.01 | KvK: 01172480 | Bankrekening: NL27BNGH0285079085

Omdat het vraagstuk rondom deze teelt het grootst is en omdat er mogelijkheden lijken te liggen om te komen tot oplossingen wordt binnen dit onderzoek de gevoeligheid van gangbare rassen onderzocht. Uitgangspunt binnen het voorgestelde onderzoek is om te onderzoeken welke rassen minder of niet hoeven worden gespoten. De keuze voor deze meer resistente soorten op percelen in de buurt van bewoning kan voor alle betrokken partijen een win-win situatie opleveren.

Daarnaast verkennen wij samen met de andere overheden en de betreffende stakeholders of wij het inrichten van akkerranden kunnen stimuleren bij de agrariërs om tegemoet te komen aan de wens van omwonenden.

Ook onderzoeken wij de mogelijkheden met de betreffende partijen om te komen tot een overeenkomst zoals is aanbevolen in het rapport Uitgesproken. De verwachting is dat wij begin 2020 hiervan de resultaten kunnen delen.

Tevens zal bij het ministerie van LNV vanuit de samenwerking van de overheden aandacht worden gevraagd voor het gebruik van middelen (met ontheffing). . Het gaat hierbij om middelen die minder milieu belastend zijn, vaak ook biologisch van aard en qua effectiviteit vergelijkbaar met middelen die gebruikt worden in de zogenaamde groene teelten.

Als u nog vragen heeft kunt u contact opnemen met de gemeente via telefoonnummer 14 0521 en via info@gemeentewesterveld.nl .

Met vriendelijke groet,
Namens burgemeester en wethouders,

[redacted]

Jelle de Haas
Wethouder

[redacted]

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Directoraat-generaal Agro

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Ons kenmerk
DGA / 19187269

Uw kenmerk
2019Z16930/2019D35179

Datum 7 oktober 2019
Betreft Uitvoering enkele moties en toezeggingen gewasbescherming

Geachte Voorzitter,

De vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft mij verzocht om uiterlijk 1 oktober a.s. in te gaan op de uitvoering van enkele moties over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen nabij woningen (Kamerstuk 27 858, nrs. 464, 470 en 474). Hierbij geef ik invulling aan dit verzoek. Ik maak van deze gelegenheid gebruik om uw Kamer ook te informeren over enkele toezeggingen over omwonenden en cumulatie, alsmede over de stand van zaken rond het bijenrichtsnoer

Omwonenden

Met de moties Ouwehand en anderen (Kamerstuk 27 858, nr. 464), Moorlag en anderen (Kamerstuk 27 858, nr. 470) en Futselaar (Kamerstuk 27 858, nr. 474) heeft uw Kamer verzocht om spuitvrije zones in te stellen zodat op landbouwgronden grenzend aan woningen of aan de leefomgeving van omwonenden, zoals speelplekken voor kinderen, geen gewasbeschermingsmiddelen gebruikt mogen worden. In het VAO gewasbeschermingsmiddelen d.d. 3 juli 2019 heb ik toegezegd uw Kamer te informeren over de bevoegdheden die het Rijk heeft bij het instellen van afstandsnormen. Verder heb ik in het AO gewasbeschermingsmiddelen d.d. 6 juni 2019 toegezegd uw Kamer te informeren over de gesprekken die mijn ministerie in de zomer zal voeren met omwonenden, boeren, telers en gemeenten over werkbare afspraken over blootstelling.

Ik begrijp heel goed de zorgen die leven bij omwonenden over hun gezondheid. Ik vind dan ook dat we de blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen zoveel mogelijk moeten minimaliseren. Met de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 wil ik bereiken dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zoveel mogelijk wordt voorkomen, conform de principes van geïntegreerde gewasbescherming, en dat voor zover nog gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn, dit laagrisico middelen zijn en de middelen nagenoeg zonder emissies naar het milieu worden toegepast.

Voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen gaan we uit van een Europees geharmoniseerde wetenschappelijke benadering waarmee risico’s door het Ctgb worden geanalyseerd en getoetst voordat een gewasbeschermingsmiddel wordt toegelaten. Bij de toelating kunnen zo nodig eisen worden gesteld aan spuit- of

teeltvrije zones. Ook kan zo nodig op basis van nieuwe wetenschappelijke inzichten worden ingegrepen in een toelating.

Maar naast deze wetenschappelijke benadering, moeten we ook zien te bereiken dat omwonenden en telers met elkaar in gesprek komen om tot bevredigende afspraken te komen. Op sommige plaatsen gaat dat goed en op andere plaatsen valt hier nog een wereld te winnen. In juli en augustus zijn gesprekken gevoerd met direct betrokken personen en organisaties met als oogmerk te achterhalen wat er leeft rond het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen bij omwonenden van land- en tuinbouwpercelen en telers van die gewassen. Daarnaast zijn deze gesprekken bedoeld om te onderzoeken of en zo ja welke aanknopingspunten er zijn die tot oplossingen kunnen leiden. Een goed contact tussen beide partijen en afspraken over praktische maatregelen kunnen al een groot verschil maken. Het heeft mijn voorkeur dat op lokaal niveau oplossingen gevonden worden. In constructief overleg met de provincies Drenthe en Overijssel en de Vereniging Drentse Gemeenten heb ik daarom opdracht gegeven aan een extern adviesbureau om deze gesprekken te begeleiden. Ik verwacht dat de bevindingen medio oktober beschikbaar komen en zal uw Kamer daarover vervolgens informeren.

Als oplossingsrichting zou bijvoorbeeld gedacht kunnen worden aan initiatieven om telers te stimuleren perceel(akker)randen anders in te richten en/of zoveel mogelijk te vrijwaren van bespuitingen met gewasbeschermingsmiddelen, of aan versnelde implementatie van technieken om emissies bij de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. In het kader van het uitvoeringsprogramma van de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 wordt besproken om dit met gebiedsgerichte pilots te ondersteunen. Ik zie kansen om dit bijvoorbeeld in Drenthe vorm te geven en betrek dit bij de gesprekken die ik met de provincie voer over de opvolging van het bovengenoemde rapport van het adviesbureau. Langs deze lijn verwacht ik goed invulling te kunnen geven aan de strekking van de moties.

Ik hecht extra aan het concretiseren van gebiedsgerichte pilots om te komen tot concrete maatwerkoplossingen op lokaal niveau, omdat mij uit een juridische verkenning is gebleken dat het ten algemene instellen van spuitvrije zones moeilijk te realiseren is. Om in landelijke regelgeving spuit- of teeltvrije zones of andere gebruiksbeperkingen in te kunnen stellen, moeten namelijk de effecten voor de omwonenden en de benodigde afstand tot de bewoning of andere maatregelen worden onderbouwd met de resultaten van wetenschappelijk onderzoek. Het blootstellingsonderzoek gewasbeschermingsmiddelen en omwonenden biedt deze onderbouwing echter niet. Dit onderzoek bevestigt dat er sprake is van meetbare concentraties van meerdere stoffen in de lucht, in huisstof en in urine, maar geeft ook aan dat deze concentraties niet tot onaanvaardbare risico's voor de gezondheid leiden. Het onderzoek stelt voorts dat geen grenswaarden zijn overschreden en dat in de huidige toelatingsmethodiek de blootstelling ook niet wordt onderschat.

Het kabinet heeft in 2015 juridisch advies gevraagd over het instellen van teeltvrije zones aan de landsadvocaat. De landsadvocaat heeft de mogelijkheden onderzocht om een teeltvrije zone te verplichten op grond Richtlijn 2009/128/EG

(artikel 12), het voorzorgsbeginsel en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (artikel 193 VWEU) (Kamerstuk 27 858, nr. 311). De landsadvocaat concludeerde dat het niet mogelijk was om teeltvrije zones in te voeren en adviseerde om met algemene regels te wachten tot het blootstellingonderzoek zou zijn uitgevoerd. Ook concludeerde de landsadvocaat dat een verplichte teeltvrije zone pas ingevoerd kan worden als aangetoond is dat eventuele andere, minder vergaande maatregelen, geen of onvoldoende effect hebben om omwonenden te beschermen.

De Gezondheidsraad is gevraagd te adviseren in hoeverre blootstelling van omwonenden leidt tot gezondheidsrisico's, de huidige toelatingsbeoordeling voldoende beschermend is voor omwonenden en of voldoende rekening wordt gehouden met de afstand tot objecten voor bewoning (Kamerstuk 27 858, nr. 480). Het advies van de Gezondheidsraad verwacht ik in de zomer van 2020 te ontvangen. Natuurlijk zal ik op basis daarvan opnieuw bekijken of en zo ja welke verdere maatregelen nodig zijn voor bescherming van omwonenden. In de tussentijd blijf ik langs de hierboven beschreven lijn inzetten op het faciliteren van maatwerkoplossingen op lokaal niveau. Ik zal uw Kamer hier nader over informeren in het uitvoeringsprogramma van de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030.

Cumulatie

Met de motie Bromet en Dik-Faber (Kamerstuk 27 858, nr. 477) heeft uw Kamer verzocht om er bij de Europese Commissie op aan te dringen een richtsnoer om effecten door cumulatie van stoffen te boordelen, zo spoedig mogelijk vast te stellen zodat het Ctgb, zodra dit gereed is, deze kan toepassen bij de toelating en voorafgaande risicoanalyse van gewasbeschermingsmiddelen en rekening kan houden met de combinatie van middelen en met de effecten van middelen tijdens de levenscyclus, inclusief reproductie, van insecten.

EFSA heeft in maart 2019 een algemeen kader vastgesteld hoe bij de risicobeoordeling van chemische stoffen om te gaan met de effecten van een gecombineerde blootstelling aan meerdere stoffen (cumulatie). Dit informatieve document wordt door het Ctgb als achtergronddocument gebruikt. Er is op dit moment geen richtsnoer voorzien voor de beoordeling van cumulatieve risico's voor de gezondheid van insecten dat praktisch toepasbaar is door het Ctgb bij de toelating van gewasbeschermingsmiddelen. Ik zal bij de Europese Commissie aandringen op het laten ontwikkelen en vaststellen van een dergelijk richtsnoer.

Bij de cumulatieve risicobeoordeling van residuen van gewasbeschermingsmiddelen op voedsel is recent door EFSA nader onderzoek gepubliceerd. De minister van Medische Zorg en Sport zal uw Kamer binnenkort informeren over deze publicaties.

Bijenrichtsnoer

Ik heb uw Kamer recent geïnformeerd over de inzet van de Nederlandse delegatie tijdens het overleg van SCoPAFF op 16 en 17 juli 2019 (Kamerstuk 27 858, nr. 482). Nederland heeft daar in lijn met mijn reactie op de motie Ouwehand (Kamerstuk 21501-32, nr. 1181) de Europese Commissie en de lidstaten in een stemverklaring opgeroepen tot de implementatie van het bijenrichtsnoer voor het

eind van het jaar. De Europese Commissie heeft hierop aangegeven door te gaan op de route van een gefaseerde implementatie onder verwijzing naar het voorstel tot wijziging van de Uniforme Beginselen op het onderdeel acute toxiciteit en het in maart 2019 verstrekte mandaat aan EFSA ter herziening van onderdelen van het bijenrichtsnoer binnen twee jaar. Zoals eerder toegezegd zal ik, zodra het definitieve voorstel voor gefaseerde implementatie in SCoPAFF aan de lidstaten wordt voorgelegd voor besluitvorming, uw Kamer informeren over de strekking hiervan en daarbij aangeven in hoeverre dit implementatieplan leidt tot een verbetering ten opzichte van de huidige situatie.

EFSA heeft in juli een plan van aanpak vastgesteld om uitvoering te geven aan het mandaat tot herziening van onderdelen van het bijenrichtsnoer.[1] De herziening ziet op onderdelen als de (natuurlijke) achtergrondsterfte, blootstellingsroutes, bij-aantrekkelijke gewassen en methodieken om voor hommels en solitaire bijen de risicobeoordeling in alle stappen te kunnen uitvoeren. Dit plan van aanpak voorziet in het instellen van een EFSA-werkgroep en het raadplegen van de bevoegde autoriteiten van de lidstaten (in Nederland het Ctgb), risicomanagers/beleid van de lidstaten (in Nederland het Ministerie van LNV), Europese (koepel) belangenorganisaties en een publieke consultatie.

Vervolgens heeft EFSA in augustus de bevoegde instanties gevraagd om voor 6 september jl. schriftelijk te reageren op onderdelen van het richtsnoer die zijn genoemd in het verstrekte mandaat. Het Ctgb heeft − vanuit zijn eigenstandige verantwoordelijkheid als bevoegde autoriteit − invulling gegeven aan dit verzoek. Het door de bevoegde autoriteiten ingediende commentaar zal zonder vermelding van de naam van de betreffende autoriteit ter beoordeling worden voorgelegd aan de EFSA-werkgroep om al dan niet mee te nemen in hun technisch rapport. Dit ten behoeve van een objectieve, wetenschappelijke beoordeling van de ingediende commentaren. Aan het eind van het project zal EFSA de ingediende commentaren publiceren, zodat de inbreng voor eenieder inzichtelijk is. Gegeven het maatschappelijk belang van dit dossier en het feit dat het nog enige tijd duurt totdat EFSA de commentaren publiceert, heeft het Ctgb haar technisch commentaar nu al op de eigen website geplaatst.

Input van de risicomanagers/beleid is voorzien op twee momenten, namelijk in het voorjaar van 2020 via het vaststellen van beschermdoelen en in augustus 2020 via een gecombineerde workshop van risicomanagers/beleid en Europese belangenorganisaties zoals landbouworganisaties, het bedrijfsleven en NGO's. Ik zal uw Kamer ter zijner tijd informeren over de beleidsmatige inzet. Publicatie van het definitieve rapport is voorzien in maart 2021. De verwachting is dat de Europese Commissie vervolgens het voorstel zo spoedig mogelijk na publicatie zal agenderen in SCoPAFF. Tussentijds zullen lidstaten ook via SCoPAFF worden geïnformeerd over de voortgang.

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

[1] Zie: https://www.efsa.europa.eu/sites/default/files/event/Bee_Guidance_review_July2019.pdf

Date : 18-3-2021 09:57:41
From : @drenthe.nl
To : " @drenthe.nl, " @drenthe.nl, " @drenthe.nl, " @drenthe.nl, " @drenthe.nl, " @drenthe.nl
Cc : "Jordan Jumelet" @drenthe.nl, " @drenthe.nl
Subject : FW: aangepast programma plan duurzame bollenteelt ter bespreking voor vanmiddag

Beste mensen,

Zie ook de sharepoint-link van net.

Vanmiddag bespreken we de laatste versie van de aanvraag.

Het zou de definitieve versie moeten zijn. Helaas moet ik uit onderstaande mail van HLB mede namens KAVB constateren dat de begroting nog steeds 'under construction' is zoals ze zelf zeggen.
Vanmiddag zal ik horen hoe het er echt mee voorstaat.

Zitten er nieuwe zaken in die van onze kant om opmerkingen vragen of ziet het er verder goed uit?

Groeten,

Van: Janny Peltjes <@hlbbv.nl>
Verzonden: donderdag 18 maart 2021 09:36
Aan: @minlnv.nl @minlnv.nl>; @drenthe.nl>; gemeentewesterveld.nl gemeentewesterveld.nl>
CC: @kavb.nl>; @hlbbv.nl>
Onderwerp: aangepast programma plan duurzame bollenteelt ter bespreking voor vmi

Beste er ,

Hierbij het aangepaste programmavoorstel en onderzoeksplan op basis van de gesprekken met alle betrokken stakeholders (telers, KAVB, ROL, middelendistributeurs) gedurende de afgelopen 2 weken. De begroting is nog 'under construction' omdat we zorgvuldig willen kijken naar het matchen van de activiteiten met de bijdragen van de verschillende partijen. We hopen hier zo spoedig mogelijk duidelijkheid over te geven. Vanmiddag zullen we het plan, en dan vooral de wijzigingen, nader toelichten. De volgende agendapunten komen in ieder geval aan bod:

1. Toelichting programma algemeen
2. Governancestructuur
3. Onderzoeksplan
4. Gesprekken telers, middelendistributeurs, stichting ROL
5. Nadere invulling communicatieplan
6. Begrotingsaspecten, hoe praktisch om te gaan met gunning op de deelprojecten volgens onderzoeksplan
7. Laatste punten om over te gaan tot uitvoering en actie

Mochten er aanvullingen zijn, laat het weten, bij de start kunnen we deze even inventariseren en toevoegen aan de agenda. Alvast dank en tot vanmiddag !
Mede namens en

Hartelijke groet, Janny

Janny Peltjes
CEO HLB Group

T 0031(0)593
M 0031(0)6
www.hlbbv.nl
www.degroenevlieg.nl
www.nmi-agro.nl
www.agrocares.com
www.cleardetections.com
www.earsppm.com

Date : 2-3-2021 09:21:49
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: Bespreken mogelijke rol HLB als penvoerder
Attachment : 210216 programmaplan duurzame bollenteelt Drenthe.docx;

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: maandag 1 maart 2021 20:20
Aan: [redacted]@kavb.nl>; [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@kavb.nl>; [redacted]@wdodelta.nl>; [redacted]gemeentewesterveld.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
CC: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: Re: Bespreken mogelijke rol HLB als penvoerder

Hoi [redacted] ea,

Ik begreep dat KAVB en LNV eruit zijn, dat is erg fijn om te horen.
Denk dat het goed is dat alle betrokken partijen kunnen instemmen met het voorstel dat HLB (staat voor?) zowel inhoudelijk betrokken is als penvoerder wordt. Daarom ben ik zo vrij om het gelijk ff naar de andere leden te mailen.
[redacted], **collega's provincie**: kunnen jullie instemmen met de rol van HLB? En mochten jullie toch vragen en/of bedenkingen hebben dan natuurlijk goed deze per omgaande kenbaar te maken.

Voor staatsteun- en aanbestedingsvragen dan handigst even rechtstreeks contact op te nemen met mijn collega [redacted] (zie ook eerdere mail mbt aanvraag). Van belang is in ieder geval te weten wat voor rechtspositie HLB is (vereniging, stichting oid), en het helpt als er al iets van een begroting ligt om te kunnen toetsen. Ik za[redacted] vragen of het agendatechnisch past om ook even aan te schuiven.

Kan je aangeven hoe de planning er nu uitziet, waarbij belangrijkste is wanneer de aanvraag verwacht kan worden? Dan kunnen de collega's alvast tijd reserveren zodat wanneer de aanvraag binnen komt deze ook direct in behandeling kan worden genomen.

Verder heb ik de laatste versie van het programmaplan bijgevoegd. Er zijn verschillende versies heen en weer gegaan. Hiervan weten we zeker dat dit de laatste versie is. Dan kan de aangepaste begroting en de aangepaste projectstructuur hierin geplakt worden.

Groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 1 maart 2021 09:54
Aan: [redacted]@kavb.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@hlbbv.nl [redacted]@hlbbv.nl>; [redacted]@hlbbv.nl>; [redacted]@kavb.nl>
Onderwerp: Bespreken mogelijke rol HLB als penvoerder
Wanneer: woensdag 3 maart 2021 13:00-14:00.
Waar: Microsoft Teams-vergadering

Beste mensen,

Afgelopen twee weken hebben er meerdere gesprekken plaatsgevonden met de telers, Agrifirm en HLB. We hebben daarbij ook gesproken over een mogelijke rol van HLB als penvoerder in het Project Westerveld. HLB heeft aangegeven dat het project inhoudelijk goed bij hen past en dat zij naast een inhoudelijke rol ook de functie van penvoerder zouden kunnen en willen uitvoeren. HLB heeft ervaring met dit soort projecten, is een speler uit de regio en ligt ook goed bij de telers. Deelname van HLB betekent dat er opnieuw naar de begroting en rolverdeling binnen het project moet worden gekeken en ook of de hoofdopdrachtsgevers (LNV en Provincie) zich hierin kunnen vinden.

We kwamen verder tot de conclusie dat het van belang is om met LNV en de provincie vast te stellen of het vanuit staatsteun en aanbestedingsrecht geen bezwaar is dat HLB in deze rollen in het project wordt betrokken/ of hoe we kunnen voorkomend dat dat een issue wordt. Graag willen we een en ander tijdens de teams meeting bespreken. Vanuit HLB zullen Janny Peltjes en [redacted] aanwezig zijn. Vanuit de KAVB schuift ook [redacted] aan.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Microsoft Teams-vergadering

Neem deel via uw computer of mobiele app
Klik hier om deel te nemen aan de vergadering

Meer informatie | Opties voor vergadering

Programmavoorstel duurzame bollenteelt in Drenthe
Versie:18 februari 2021

Opgesteld door:
De Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), Gemeente Westerveld, Provincie Drenthe, Ministerie van LNV, Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta).

1 Inleiding

Zoals in veel delen van Nederland is bollenteelt een veel voorkomende vorm van landbouw in Drenthe. Vooral de lelieteelt is in Drenthe na de eeuwwisseling toegenomen en de laatste jaren meer verspreid over de provincie. Nederland is de grootste producent van bloembollen ter wereld. De bloembol als symbool van Holland is nauw verweven met onze cultuur en wordt ook door toeristen gezien als typisch Hollands. Daarmee is de bloembollenteelt (waaronder ook de lelieteelt) van belang voor de uitstraling en de economie van Nederland en Drenthe.

De bollensector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu. Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. Dit om in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen en haar toonaangevende positie te behouden.

Met De Toekomstvisie gewasbescherming 2030 beoogt het ministerie van LNV deze ambitie extra kracht bij te zetten. In het uitvoeringsprogramma worden de stappen beschreven die nodig zijn om deze visie te realiseren. Het streven van de betrokken partijen is dat er in 2030 weerbare planten en teeltsystemen en een sterke verbinding tussen land- en tuinbouw en natuur zijn. De inzet van gewasbeschermingsmiddelen gebeurt conform de principes van geïntegreerde gewasbescherming, nagenoeg zonder emissies naar het milieu en nagenoeg zonder residuen op het product, zoals in de Toekomstvisie gewasbescherming verwoord. Tegelijkertijd wordt er toegewerkt naar een nieuw en versterkt economisch perspectief. De inzet is om zo snel mogelijk via pilotprojecten te proberen de transitie in de praktijk te brengen en daarvan te leren. Voor Drenthe heeft LNV dit als volgt verwoord: *Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.*

Bij maatschappelijke organisaties en omwonenden[1] bestaat al langer bezorgdheid over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens, maar ook op de natuur en het (leef)milieu. In de gemeente Westerveld de afgelopen jaren geleid tot spanningen en onbegrip tussen telers en omwonenden.

[1] De term omwonenden wordt in dit voorstel gebruikt als een verzamelbegrip en kan al naar gelang de context verschillende groepen belanghebbende omwonenden betreffen. Hierbij wordt aangesloten bij de indeling die in het rapport “Uitgesproken” is gemaakt. Het betreft de volgende groepen: georganiseerde omwonenden en niet georganiseerde omwonenden, bezorgde omwonenden en niet-bezorgde omwonenden.

Voor verduurzaming van de sector is nodig dat ondernemers een rendabele bedrijfsvoering kunnen realiseren met voldoende maatschappelijk draagvlak van omwonenden, overheden en stakeholders. Onder stakeholders vallen die partijen die nodig zijn om een omslag te bewerkstelligen zoals bijvoorbeeld de handel, de middelenleveranciers en het onderzoek. De beoogde pilot in dit programma is bedoeld om samen verder te werken richting een duurzame en vitale teelt waar Drenthe en Nederland trots op kunnen zijn, nu en in de toekomst. Hierbij wordt ingezet op duurzame teelt van kwalitatief goede producten met respect voor de leefomgeving en een duidelijk verdienmodel voor de telers.
Bij de uitvoering van dit programma staat de agrarische ondernemer centraal en zijn samenwerking en dialoog met omwonenden, partijen in de keten en overheid essentieel om een nieuwe weg met succes te betreden.

Het programma duurzame bollenteelt in Drenthe past naadloos binnen de doelstellingen en uitvoering van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030. Zowel de inhoudelijk teelt technische kant als de dialoog en de samenwerking met omwonenden, overheden en andere stakeholders zullen belangrijke praktijkkennis en praktijkervaring opleveren voor de transitie naar een duurzaam en weerbaar teeltsysteem in 2030 op regionaal en landelijk niveau.

Probleemstelling

Toenemende polarisatie
De toenemende bezorgdheid van inwoners in de gemeente Westerveld over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen heeft geleid tot een vergaande polarisatie tussen telers en omwonenden. Er wordt naar de overheden (Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten) gekeken om handelend op te treden, uit de patstelling te raken en een dialoog tussen partijen op gang te brengen die leidt naar wederzijds begrip en samenwerking. In Drenthe wordt deze problematiek nu in een gezamenlijk proces met de verschillende betrokken telers, omwonenden, overheden en maatschappelijke organisaties opgepakt.

Weerbare planten en teeltsystemen
Zoals eerder genoemd worden telers en overheden steeds vaker geconfronteerd met klachten over de impact van de bloembollenteelt op de omgevingskwaliteit. Zo ook in Drenthe. Aan telers wordt gevraagd het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. Telers beschikken echter niet over goede alternatieven (hetzij doordat middelen geen toelating hebben in de lelies, hetzij omdat er nog geen alternatieven zijn of dat er (nog) geen voldoende afzetmarkt is voor biologische bollen). Het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen vormt een nu nog onmisbaar onderdeel van het huidige gangbare teeltsysteem. Er is kennis, geld, samenwerking, draagvlak en steun nodig van alle bij het Uitvoeringsprogramma toekomstvisie gewasbescherming 2030 betrokken partijen, om de beoogde transitie te maken. Een transitie naar een duurzaam landbouwsysteem met weerbare planten en teeltsystemen, waar de teelt van bollen en de natuur met elkaar verbonden zijn, nagenoeg zonder emissie van chemische gewasbeschermingsmiddelen naar het milieu. En waarbij de teler kan beschikken over een effectief geïntegreerd middelenpakket.

Ambitie
De ambitie van de partners binnen dit programma is om praktische toepasbare kennis, samenwerking en draagvlak te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem. Een overgang die in een constructieve verbinding met omwonenden wordt vormgegeven en uitgevoerd. Het gaat niet alleen om oplossingen om dat uiteindelijke doel te bereiken. Het gaat ook om pragmatische

oplossingen voor de weg er naartoe. Voor de tussenliggende periode dat er nog onvoldoende oplossingen zijn of kennis beschikbaar is die een weerbare emissievrije teelt in lijn met de natuur mogelijk maakt. Binnen dit programma willen de telers daarom gebruik maken van kennis en middelen met een lagere milieubelasting die er al zijn, en daarnaast nieuwe kennis ontwikkelen en toepassen die nodig is om de doelstellingen van het uitvoeringsprogramma te behalen. Geprobeerd wordt om de teelt zo duurzaam en weerbaar mogelijk te krijgen en overlast en negatieve beïnvloeding van de water-, bodem- en luchtkwaliteit te voorkomen. Dit op een manier die toepasbaar is in een rendabele bedrijfsvoering en die op dat moment binnen het proces richting een weerbare emissievrije teelt de beste resultaten geeft.

Doel van het programma

Het doel van het programma is:

- Kennis te ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt. Daarbij sluiten we aan op de onderzoeken die op dit gebied al worden uitgevoerd door partijen als stichting Regionaal Onderzoek Lelieteelt in Noord- en Oost-Nederland (ROL), Wageningen University & Research (WUR) en Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB).
  Het programma richt zich op de lelieteelt vanwege het hoge gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en omdat het binnen de gemeente Westerveld aanleiding is geweest voor veel maatschappelijke onrust. In lijn met de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 betekent dit dat we streven naar weerbare planten en teeltsystemen in verbinding met de natuur en nagenoeg zonder emissie van chemische gewasbeschermingsmiddelen.

- Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie. Telers en omwonenden gaan het gesprek aan met betrekking tot de lelieteelt in de buurt van bewoning en de onderlinge afstemming die daarvoor nodig is.

- Toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van lelies. Er zijn meerdere middelen met een lagere milieubelasting beschikbaar in andere sectoren die als onderdeel van geïntegreerde gewasbescherming heel goed in de teelt van lelies toegepast kunnen worden. Dit is met name ook belangrijk als tussenoplossing voor de periode waarin toegewerkt wordt naar weerbare planten en teeltmethodes. Dat is namelijk een proces van jaren.

Het programma duurzame bollenteelt Drenthe geeft met deze drie pijlers (i) ontwikkeling, kennis en verduurzaming, (ii) dialoog telers/omwonenden, (iii) uitbreiding middelenpakket met minder milieubelasting rechtstreeks invulling aan het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 van het Ministerie van LNV. Hiermee wordt tevens invulling gegeven aan de ambities uit de visie Vitale Teelt 2030 van de bloembollensector (KAVB) en het provinciale programma “Toekomstgerichte landbouw”.

2 Opzet programma

De input van de telers is richtinggevend in dit programma. Zij hebben de verbinding met de praktijk en moeten uiteindelijk eventuele maatregelen, nieuwe kennis en middelen gaan implementeren in hun bedrijfsvoering. Dit sluit ook aan bij het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming

2030 waarin de agrarische ondernemer centraal staat vanuit het besef dat de innovatiekracht en praktische oplossingsrichtingen vanaf het boerenerf moeten komen. Dit programma is dan ook in nauw overleg met de betrokken telers tot stand gekomen. Het programma bestaat uit drie onderdelen:

(i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding;
(ii) Dialoog tussen telers en omwonenden;
(iii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket.

Ad (i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding

Onderzoeksprogramma
Een belangrijke uitdaging is om in de teelt van lelies het teeltsysteem weerbaarder te maken tegen luizen, virussen en onkruid. Een groot gedeelte van het middelengebruik in de lelieteelt is gerelateerd aan luisbestrijding, de voorkoming en verspreiding van virus en andere ziektes en onkruidbestrijding. De telers geven aan dat er meer kennis moet komen over welke factoren een rol spelen bij het wel of niet voorkomen van ziektes (onder meer virus) en plagen in het gewas en effectieve vormen van alternatieve onkruidbestrijding. Onderwerpen die in relatie daartoe onderzocht moeten worden zijn:

- bemesting/bodem;
- natuurlijke vijanden;
- biodiversiteit;
- cultivar, teeltmethode, verspreiding;

De opzet van de onderzoeken, te behandelen onderwerpen en uitvoering daarvan zal onder leiding van de KAVB en in nauw overleg met telers tot stand komen. Zo komen er resultaten uit die voor de praktijk relevant zijn. Het onderzoek moet ook aansluiten en voortborduren op al bestaande programma's die worden verricht bij partijen als Stichting ROL, WUR of KAVB. De telers kunnen gebruikmaken en ondersteund worden door die (onderzoeks-)partijen die zij daarvoor per onderwerp geschikt achten. Dit hoeven niet per se de geijkte partijen te zijn, ook kan worden gekeken naar kennis en expertise buiten de sector (bijv. aardappelen). Ook zal met de telers afgestemd worden wat de juiste omvang en locatie van een proef moet zijn, hoeveel en welke herhalingen moeten worden uitgevoerd en of dit op proefveldniveau bij een onderzoeksinstituut of op demoniveau op grotere schaal bij een deelnemend bedrijf plaats kan vinden.

Onderzoekscommissie
Voor de leiding en uitvoering van het onderzoek zal uit de deelnemende telers een onderzoekscommissie van 3 à 4 telers worden samengesteld die onder leiding van de projectleider een driejarig onderzoeksproject binnen dit programma zal opstellen. Niet alleen de uitvoering, maar ook de opzet en samenstelling van een doelgericht onderzoeksproject is dus onderdeel van dit programma. De onderzoekscommissie doet dat in samenwerking met een of meerdere door haar te selecteren (onderzoeks)partijen en/of samenwerkingspartners. Ook heeft de onderzoekscommissie een sturende rol in de uitvoering en eventuele bijsturing van het onderzoek gedurende de looptijd van het project.
De verdere uitwerking van de onderzoeksonderwerpen en daaraan verbonden kosten zijn onderdeel van het onderzoeksproject. Op hoofdlijnen zijn nu onderzoeksrichtingen geïdentificeerd, die onder begeleiding van de meest geschikte (onderzoeks)partij en/of samenwerkingspartner onderzocht zullen worden. Inschatting is nu dat er 8 onderzoeken zullen worden uitgevoerd. Per onderdeel wordt beoordeeld welke begeleiding passend is voor het optimale resultaat. Is er behoefte aan wetenschappelijke of meer praktijkgerichte begeleiding of een combinatie van de twee, waarbij

opgemerkt is dat onderzoeksuren (afhankelijk van niveau) kostbaarder zijn dan uitvoeringsuren. Per onderwerp zal op meerdere locaties, met verschillende objecten en een aantal herhalingen over een periode van 3 jaren onderzoek worden gedaan. Dit zal onder meer, al naar gelang de exacte invulling van het onderzoek, de volgende activiteiten omvatten:

- planten van bollen;
- verzorging en waarnemingen;
- oogst;
- opbrengstbepaling;
- beoordeling kwaliteit;
- analyses zoals bijvoorbeeld bioscans, bodemanalyse, bladsapanalyse, luis en virusonderzoek;
- verslaglegging.

De kosten van het onderzoek per onderwerp worden nu begroot op 25.000 EUR per jaar, een en ander afhankelijk van de exacte invulling zoals die wordt vastgesteld door de onderzoekscommissie in samenwerking met de (onderzoeks-)partijen.
Belangrijk aandachtspunt is het transparant betrekken van omwonenden gedurende de hele looptijd: bij de start, tijdens het verloop in de drie onderzoeksjaren en na afloop. Dit wordt opgepakt binnen de volgende opgave.

Ad (ii) dialoog tussen telers en omwonenden
Het programma biedt een goed uitgangspunt om het contact tussen telers en omwonenden aan te gaan. Binnen deze opgave willen we het gesprek op gang brengen om meer wederzijds begrip te krijgen. Dit vraagt om een intensieve aanpak. Binnen deze opgave zijn drie lijnen te onderscheiden:

1. *De lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden*
   Telers zullen in de praktijk gaan testen wat werkt om de bollenteelt te verduurzamen. Dit biedt gelegenheid voor het open en transparant betrekken van omwonenden en andere geïnteresseerden. Het doel is dat telers geïnteresseerden laten meekijken in de verduurzaming en hun uitleg geven over de ontwikkelingen.

2. *De lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning*
   Naast de proeven blijft ook de huidige teelt bestaan. Ook daarover willen we de dialoog op gang brengen tussen telers en omwonenden. We willen een plek bieden waar telers en omwonenden periodiek met elkaar in gesprek kunnen gaan over onderwerpen die de samenwerking tussen telers en omwonenden betreffen. Doel is dat betrokkenen in gesprek gaan om te komen tot een plan van aanpak voor problemen die gerelateerd zijn aan de teelt van lelies in de buurt van bewoning, in navolging van de stappen die al genomen zijn. Het gaat om uitvoerbare oplossingen die tegemoetkomen aan de wensen en/of bezwaren van de omwonenden en tegelijkertijd inpasbaar zijn in een rendabel weerbaar teeltsysteem dat voldoet aan de eisen van een teler. Partijen worden hierin ondersteund door een ervaren, onafhankelijke gespreksleider.

3. *De lijn tussen telers en inwoners in het algemeen*
   Ook de inwoners van Westerveld, die niet direct omwonenden zijn, willen we goed informeren over de voortgang van de verschillende sporen in de pilot. Deze overleggen zullen minimaal twee keer per jaar plaatsvinden onder begeleiding van een ervaren onafhankelijke gespreksleider waarin in ieder geval input kan worden geleverd voor dit project, waar

informatie wordt verstrekt over de voortgang van het project en andere onderwerpen aan de orde kunnen worden gesteld.
Daarnaast willen we alle belangstellenden informeren over de voortgang van de verschillende sporen in het programma. Te denken valt aan bijeenkomsten, nieuwsbrieven, kijkdagen etc.

Deze opgave, met de verschillende lijnen, vraagt om de nodige voorbereidende stappen. Het vergt van alle betrokkenen een open en respectvolle houding om tot dialoog te komen. De aanpak wordt nog nader uitgewerkt, aansluitend aan de behoeften van telers, partners en omwonenden. Een extern adviseur/communicatiebureau zal ondersteunen bij de uitvoering.

Ad (iii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket
Er zijn middelen met een lagere milieubelasting beschikbaar die heel goed in de teelt van lelies toegepast kunnen worden. De betrokken partijen moeten er in samenwerking met betrokken instanties en middelenleveranciers voor zorgen dat binnen dit programma deze bestaande middelen een proefvrijstelling krijgen voor gebruik in de lelieteelt. Telers kunnen dan experimenteren met het gebruik van deze middelen en op korte termijn toewerken naar een doelgericht en geïntegreerd middelenpakket. Dit ook ter overbrugging van de periode waarin de doelstellingen van weerbare planten en weerbare teeltmethodes nog niet bereikt zijn. Het moet gaan om middelen waarbij alle betrokken partijen de komende jaren gezamenlijk en gericht toewerken naar een toelating voor een gewas zoals lelie met een relatief klein areaal (kleine teelt).

De telers stellen een spuitschema samen met middelen dat zij willen gaan toepassen. Ook zullen zij aangeven welke vermindering van de milieubelasting zij daarmee volgens de milieumeetlat verwachten te bereiken. Gedurende de looptijd van de proef zal dit spuitschema door de telers worden gehanteerd en aan het einde zal worden geïnventariseerd in hoeverre de doelstelling met betrekking tot de milieubelasting is gehaald.

3 Organisatie Programma

De stuurgroep
In de stuurgroep zitten de vertegenwoordigers van het ministerie van LNV, KAVB, de provincie Drenthe, de gemeente Westerveld en het waterschap Drents Overijsselse Delta. De stuurgroep houdt toezicht, adviseert en geeft richting bij de uitvoering van het programma. De stuurgroep wordt voorgezeten door de provincie.

Het programmateam
Een van de hoofddoelstellingen van het programma is het bevorderen van de dialoog tussen telers en omwonenden. Communicatie is dan ook een wezenlijk onderdeel en is medebepalend voor het slagen van het programma. In het programmateam zitten de KAVB (opdrachtnemer/projectleider van het programma), de ambtelijke vertegenwoordigers van de provincie Drenthe, de gemeente Westerveld en het waterschap Drents Overijsselse Delta. Het programmateam wordt voorgezeten en gecoördineerd door een ambtelijk vertegenwoordiger van de provincie. Het programmateam organiseert en faciliteert alle communicatie met betrekking tot het programma en de dialoog tussen de telers en omwonenden in het bijzonder. Maar ook veel breder naar lelietelers, bestuurders, ketenpartijen en adviseurs.

De projectgroep

De programmaonderdelen (i) onderzoeksprogramma en (iii) middelenpakket worden uitgevoerd door een projectgroep, met een looptijd van in eerste instantie 3 jaar duren en wordt tussentijds en na afloop geëvalueerd. In de projectgroep zitten de deelnemende telers, de KAVB verzorgt de projectleiding en is als projectleider eerste aanspreekpunt richting opdrachtgevers Ministerie LNV en de provincie Drenthe. Het programma past in de Visie Vitale Teelt 2030 van de KAVB en geeft uitvoering aan meerdere doelstellingen die in deze visie geformuleerd zijn zoals weerbaarheid, innovatie en natuurlijk kapitaal. Resultaten die in dit programma worden gerealiseerd zullen waar mogelijk ook landelijk worden geïmplementeerd. Daarnaast zal de KAVB haar kennis en netwerk zoveel mogelijk inzetten bij de uitvoering van het programma, de communicatie van de resultaten en de ondersteuning van deelnemende leden. De deelnemende leden zijn in principe die telers die de Overeenkomst Gebruik Gewasbeschermingsmiddelen Westerveld hebben ondertekend.

De opdrachtgevers
De Rijksoverheid is via het Ministerie van LNV opdrachtgever.
De provincie Drenthe is gedelegeerd opdrachtgever en is voor de projectleider (KAVB) het eerste aanspreekpunt.

4 Duur van het programma

Het programma wordt in eerste instantie ingepland voor een periode van 3 jaar in de jaren 2021-2024. Na afloop van het programma wordt geëvalueerd of er een verlenging nodig is. Indien het programma succesvol is kan deze bijdragen aan een substantiële transitie in de lelieteelt. Een periode van 3 jaar kan te kort blijken om een voldoende resultaat op grote schaal te behalen dat kan worden geïmplementeerd bij andere telers van lelies.

Voortgang en projectmanagement
De projectleider (KAVB) rapporteert 2 keer per jaar over de voortgang van het programma met de opdrachtgevers provincie Drenthe en het ministerie van LNV.

5 Begroting Deze is nog concept en nog steeds volop in bespreking
Let op in voorgaande tekst worden aantal en kosten onderzoek genoemd

(i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding	
Opstellen onderzoeksprogramma inclusief overleg in te schakelen onderzoeks partijen, inzet 4 telers 10.2g	10.2.G
Inzet projectleider 10.2g door KAVB	
Uitvoering onderzoeksprogramma, inzet (onderzoeks)partijen inclusief verslaglegging voor 8 onderzoeksonderwerpen. De onderzoekskosten bedragen dan 10.2g maakt 200.000 EUR per jaar, in totaal over een driejarig programma	
Monitoring en bijsturing door onderzoekscommissie gedurende 3 jaar per kwartaal inzet 4 telers en 1 projectleider 10.2g	
Subtotaal kosten opzet en uitvoering driejarig onderzoeksprogramma ex BTW	**685.000 EUR**
(ii) Samenwerking en dialoog tussen telers en omwonenden	
Begeleiding inhoudelijk deskundige op het gebied van akkerranden/bufferzones 10.2g maal 10 telers bedraagt 12.500 EUR per jaar, in totaal over een driejarig programma	10.2.G
Begeleiding door projectleider of andere aan te stellen gespreksleider bij, 10.2g maal 10 telers bedraagt 5000 EUR per jaar, in totaal over een driejarig programma	
Gespreksleider voor bijeenkomsten en voorbereiding 2 keer 10.2g bedraagt 3000 EUR, in totaal over een driejarig programma ex BTW	
Begeleiding werkgroep communicatie, opstellen content waaronder nieuwsberichten, organiseren van de dialoog, kijkdagen, onderhouden van digitaal kennisdeling, communicatiemateriaal totaal 30.000 per jaar	
Rapportage richting Provincie en LNV plus voorbereiding 2 keer per jaar 10.2g bedraagt 6.000 EUR per jaar in totaal over een driejarig programma	
Projectleiding is begroot op 1 dag per maand. 12 maal 10.2g bedraagt 12.000 EUR per jaar in totaal over een driejarig programma	
Subtotaal kosten samenwerking en dialoog tussen telers en omwonenden	**205.500 EUR**
(ii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket	
Samenstellen spuitschema voor teler groep inclusief overleg leveranciers, inzet 4 telers 10.2g	10.2.G
Inzet projectleider door KAVB 10.2.G	
Monitoring en bijsturing gedurende 3 jaar per kwartaal inzet 4 telers en 1 projectleider 10.2g	
Subtotaal kosten opzet en uitvoering spuitschema	**110.000 EUR**
Projectleiding 10.2.G bedraagt 48.000 EUR per jaar in totaal over drie jaar	**144.000 EUR**

Totaal Pilot	**1.144.500 EUR**

Financiering nader te bespreken

Date : 9-4-2021 13:35:42
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: even de klokken gelijk zetten
Attachment : scan_MFP46_0935_001.pdf;Beantwoording Vragen OGB 7 april bij B9 brief meten.docx;

-----Oorspronkelijke afspraak-----
Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: woensdag 7 april 2021 21:10
Aan: [redacted]
Onderwerp: even de klokken gelijk zetten
Tijd: dinsdag 13 april 2021 9:30-10:00 (UTC+01:00) Amsterdam, Berlijn, Bern, Rome, Stockholm, Wenen.
Locatie: MS Teams

Hallo collega's
Enerzijds schiet het niet op anderzijds gebeuren er wel een aantal zaken waarover we elkaar even moeten informeren
Waar staan we en wat doen we / gaan we doen
Als jullie dat beter past mag deze afspraak ook gelijk om 9:00 uur
Voor [redacted] en [redacted] nog even de bijlagen ter info
Met groet, [redacted]

Microsoft Teams meeting

Neem deel via uw computer of mobiele app
Klik hier om deel te nemen aan de vergadering

Join with a video conferencing device
867217344@t.plcm.vc
Videovergaderings-id: 129 967 500 1
Alternatieve instructies voor bellen

Meer informatie | Opties voor vergadering

---

provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
Meten=Weten
t.a.v. de heer R. Chrispijn

[redacted]

Assen, 1 april 2021
Ons kenmerk 13/LG/2021000619
Behandeld door mevrouw [redacted] (0592) [redacted]
Onderwerp: Duurzame Bollenteelt en Gewasbescherming

Geachte heer Chrispijn,

In reactie op uw brief van 9 maart jl. bericht ik u het volgende:
Op dit moment werken wij, zoals u weet, met in de sector betrokken organisaties aan een aanvraag bij het ministerie van LNV voor het opzetten van een regionaal pilot-project in Drenthe.

Wij betreuren het met u, dat deze aanvraag nog niet gereed is; het is een complex proces omdat er verschillende partijen betrokken zijn en ook het inhoud geven aan de pilot kost meer tijd dan verwacht. Het indienen van de aanvraag is echter aanstaande.

De pilot bestaat in de aanvraag uit drie onderdelen:

1. Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verduurzaming van de lelieteelt, zoals weerbare rassen en een gezondere bodem.
2. Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket met een zo laag mogelijke milieubelasting.
3. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat met wederzijdse kennisdeling en begrip voor elkaars situatie;

Naast het verstrekken van informatie via nieuwsbrieven en dergelijke, zal de dialoog, zoals benoemd onder drie, verlopen via twee sporen:

Dialoog met inwoners en telers over de pilot
Zowel direct omwonenden als inwoners van de gemeente Westerveld, die niet direct omwonenden zijn, willen we goed informeren over de voortgang van de verschillende onderdelen in de pilot. Om die reden zullen tenminste twee keer per jaar dialoog bijeenkomsten worden georganiseerd. Hierbij zal informatie worden verstrekt over de voortgang van de pilot, kan hiervoor input worden geleverd en daarnaast kunnen andere onderwerpen aan de orde worden gesteld.

Dialoog tussen telers en omwonenden over bollenteelt in algemene zin
Periodiek zal daarom een dialoog plaats vinden tussen telers en omwonenden over de bollenteelt in algemene zin. Het doel hierbij is om knelpunten en oplossingen die gerelateerd zijn aan de teelt van lelies in de buurt van bewoning met elkaar te bespreken.

Zodra wij de goedkeuring van het ministerie van LNV op onze aanvraag hebben ontvangen zal ik u uitnodigen voor een gesprek.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,
namens dezen,

drs. J. Jumelet,
teammanager Landelijk Gebied

Bijlage(n):
/coll.

Vragen OGB 7 april bij B9 brief meten = weten

PS/OGB ontvangen vandaag nog de antwoordbrief van Henk.
Verder wil Henk graag duidelijkheid geven over de voortgang.

De heer R.A.A. Bosch
B9. Afschrift brief van Meten=Weten van 9 maart aan gedeputeerde H.G. Jumelet over Pilot bestrijdingsmiddelen

De werkgroep Meten=Weten (M=W) bestaat uit een groep betrokken en bezorgde burgers uit de gemeente Westerveld die zich inzet voor het drastisch verminderen van de gebruikte bestrijdingsmiddelen in de bollen- en lelieteeltsector. De PvdA ziet de bestrijdingsmiddelenproblematiek in de gemeente Westerveld als een zwaarwegende maatschappelijke kwestie waarin ook de burgers (naast de sector zelf) bij het zoeken naar oplossingen als partij moeten worden gehoord.

In hoeverre herkent de gedeputeerde zich in het in de brief door M=W geschetste beeld dat de kennis, inzichten en oplossingsrichtingen die door dit burgerinitiatief zijn aangedragen niet zijn meegenomen in de op te zetten pilot? Ziet de gedeputeerde kans om op korte termijn in gesprek te gaan over de in de brief genoemde aspecten?”

B9. Afschrift brief van Meten=Weten van 9 maart aan gedeputeerde H.G. Jumelet over Pilot bestrijdingsmiddelen
Gaat u op korte termijn (deze maand) een afspraak maken met Meten=Weten? (Zo nee, dan wil de Partij voor de Dieren deze situatie graag bespreken in de volgende OGB vergadering.)

B9. Afschrift brief van Meten=Weten van 9 maart aan gedeputeerde H.G. Jumelet over Pilot bestrijdingsmiddelen.
GroenLinks vraagt zich af wat de voortgang en invulling is van de pilot van LNV op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen in Zuid-West Drenthe? Kunnen we hierover geïnformeerd worden?

B9 Afschrift brief van Meten=Weten van 9 maart aan gedeputeerde
H.G. Jumelet over Pilot bestrijdingsmiddelen
Vraag:
*** Wij lezen in deze brief een grote machteloosheid en radeloosheid van inwoners, waarom kan er geen duidelijkheid worden gegeven?**
*** waarom zijn ze niet betrokken bij de pilot?**
*** wat is de stand van zaken van de pilot?**

Beantwoording vragen

1. De PvdA ziet de bestrijdingsmiddelenproblematiek in de gemeente Westerveld als een zwaarwegende maatschappelijke kwestie waarin ook de burgers (naast de sector zelf) bij het zoeken naar oplossingen als partij moeten worden gehoord.

Ook door het Ministerie van LNV is de maatschappelijke impact van gewasbescherming en bollenteelt reeds onderkend en door de minister verwoord in het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030.
Op pagina 45 van het uitvoeringsprogramma staat de volgende actie geformuleerd:
Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.

2. In hoeverre herkent de gedeputeerde zich in het in de brief door M=W geschetste beeld dat de kennis, inzichten en oplossingsrichtingen die door dit burgerinitiatief zijn aangedragen niet zijn meegenomen in de op te zetten pilot? Ziet de gedeputeerde kans om op korte termijn in gesprek te gaan over de in de brief genoemde aspecten?"

<u>Antwoord</u>
Het indienen van de aanvraag is aanstaande.
De aanvraag betreft de vraagstelling, de organisatie en de financiering.
Het betreft een aanvraag van het programma door de samenwerkende partners. Zodra programma is beschikt en de pilot kan starten worden ook bewoners betrokken. M=W vertegenwoordigd, zoals ze zelf ook zeggen, deel van de bewoners. Het is dan logisch dat ze net als anders als bewoners op dat moment worden betrokken (= dus bij het begin van de pilot).
Nadat LNV hieraan toestemming heeft gegeven kunnen we daadwerkelijk in het gebied aan de slag.

Zoals verwoord in de brief aan Meten = Weten omvat de pilot drie onderdelen:

1. *Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verduurzaming van de lelieteelt, zoals weerbare rassen en een gezondere bodem.*
2. *Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket met een zo laag mogelijke milieubelasting.*
3. *Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat met wederzijdse kennisdeling en begrip voor elkaars situatie;*

Zodra wij de goedkeuring van het ministerie van LNV op onze aanvraag hebben ontvangen nodigen wij Meten = Weten uit voor een gesprek.

3. Gaat u op korte termijn (deze maand) een afspraak maken met Meten=Weten? (Zo nee, dan wil de Partij voor de Dieren deze situatie graag bespreken in de volgende OGB vergadering.)

<u>Antwoord</u>
Zodra wij de goedkeuring van het ministerie van LNV op onze aanvraag hebben ontvangen nodigen wij Meten = Weten uit voor een gesprek.

4. GroenLinks vraagt zich af wat de voortgang en invulling is van de pilot van LNV op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen in Zuid-West Drenthe? Kunnen we hierover geïnformeerd worden?

Antwoord
Het indienen van de aanvraag is aanstaande. De aanvraag voor een pilot is vorige week door ons (en LNV) ontvangen. Op dit moment vindt de subsidie technische toets plaats.
Zodra GS hierover een besluit hebben genomen worden PS hierover geïnformeerd.

5. Wij lezen in deze brief een grote machteloosheid en radeloosheid van inwoners,
* waarom kan er geen duidelijkheid worden gegeven?
* waarom zijn ze niet betrokken bij de pilot?
* wat is de stand van zaken van de pilot?

Antwoord
In de beantwoording van de brief aan Meten = Weten hebben we hierop een toelichting gegeven

De aanvraag betreft de vraagstelling, de organisatie en de financiering van de pilot. Nadat LNV hieraan toestemming heeft gegeven kunnen we daadwerkelijk in het gebied aan de slag.

Het indienen van de aanvraag is aanstaande. De aanvraag voor een pilot is vorige week door ons (en LNV) ontvangen. Op dit moment vindt de subsidie technische toets plaats.
Zodra GS hierover een besluit hebben genomen wordt er breed geïnformeerd.

Date : 7-1-2021 15:42:50
From : "[redacted]gemeentewesterveld.nl
To : [redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: komt dit jou gevoel tegemoet?

[redacted] zit in overleg heb even gekeken, door vb weg te halen en inpasbaarheid noemen
Optie?

[redacted] Natuur Landschap en duurzame landbouw
|GEMEENTE WESTERVELD | Postbus 50, 7970 AB Havelte | Raadhuislaan 1, 7981 EL DIEVER | T 140 521| T (0521)[redacted] |info@gemeentewesterveld.nl | www.gemeentewesterveld.nl |

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 7 januari 2021 11:08
Aan: [redacted]@gemeentewesterveld.nl>
Onderwerp: komt dit jou gevoel tegemoet?

1. *De lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning*
   Naast de proeven, zal er ook nog op de gangbare wijze geteeld worden. Ook daar willen we de dialoog op gang brengen tussen telers en omwonenden. We willen een plek bieden waar telers en omwonenden periodiek met elkaar in gesprek kunnen gaan over onderwerpen die de samenwerking tussen telers en omwonenden betreffen. Doel is dat telers en omwonenden met elkaar het gesprek aangaan om in samenwerking te komen tot een plan van aanpak voor problemen die gerelateerd zijn aan de teelt van lelies in de buurt van bewoning. Het gaat om uitvoerbare oplossingen die tegemoetkomen aan de wensen en/of bezwaren van de omwonenden en tegelijkertijd inpasbaar zijn in een rendabel weerbaar teeltsysteem dat voldoet aan de eisen van een teler. Partijen worden hierin ondersteund door een ervaren, onafhankelijke gespreksleider.

[redacted] Natuur Landschap en duurzame landbouw
|GEMEENTE WESTERVELD | Postbus 50, 7970 AB Havelte | Raadhuislaan 1, 7981 EL DIEVER | T 140 521| T (0521)[redacted] |info@gemeentewesterveld.nl | www.gemeentewesterveld.nl |

****
Disclaimer:
De informatie verzonden met dit e-mail bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van de informatie kennis te nemen, is verboden. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, (a) is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden, niet toegestaan, en (b) wordt u verzocht de afzender daarvan op de hoogte te brengen en het bericht te vernietigen.
De Gemeente Westerveld staat niet in voor de juiste en volledige overbrenging van de inhoud van een verzonden e-mail, noch voor tijdige ontvangst daarvan.
Dit onderschrift is tevens het bewijs dat de email is gescand op virussen.
****

Date : 24-3-2021 11:34:45
From : [redacted]**@drenthe.nl**
To : "[redacted]**@drenthe.nl,** [redacted]**@drenthe.nl,** [redacted]**@drenthe.nl, "**[redacted]**@drenthe.nl,** [redacted]**@drenthe.nl**
Subject : FW: MEMO Vraag PVVD Compostbulten Bollenteelt
Attachment : MEMO Vraag PVVD Compostbulten Bollenteelt.pdf;Rondvraag PvdD 24 maart V2.pdf;

Dag allen,

Ter info: gisteren kwam een vraag van de PvdD bij mij terecht. Deze is daarnet beantwoord in de PS vergadering door H. Jumelet op basis van bijgaande memo.

Gr, [redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 23 maart 2021 18:52
Aan: Henk Jumelet [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]drenthe.nl>
CC: Jordan Jumelet [redacted]@drenthe.nl>; Martien Haasjes [redacted]@drenthe.nl>; Arnout Venekamp [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@ruddrenthe.nl>
Onderwerp: MEMO Vraag PVVD Compostbulten Bollenteelt
Urgentie: Hoog

Goedenavond,

Hierbij mijn reactie op de vraag van PvvD omtrent inzet RUD bij controle composthopen bollenteelt.

Met vriendelijk groet

[redacted] *(0592-*[redacted]*)*

MEMO

Aan	: Henk Jumelet
Afschrift	: [redacted], Jordan Jumelet, Martien Haasjes,A. Venekamp
Van	: [redacted] (toestelnummer: 5862)
Datum	: 23 maart 2021
Onderwerp	: Vraag PvvD omtrent inzet RUD bij controle composthopen bollenteelt

---

De Partij voor de Dieren heeft de volgende vraag aan GS:
"Gezien de ernstige bedreiging voor de volksgezondheid, wil GS bij de RUD aandringen op handhaving van de nieuwe regels met betrekking tot de composthopen van bollentelers?"

Reactie: Het is de NVWA die is belast met de controle op de naleving van het wettelijk gebruiksvoorschriften m.b.t. gewasbeschermingsmiddelen. De RUD heeft hierin geen wettelijke bevoegdheid.

Hieronder de toelichting hierop (afgestemd met NVWA, CLM en RUD).

GEBRUIK AZOLEN IN BOLLENTEELT

Aanscherping regelgeving
Het Ctgb (College toelating gewasbeschermingsmiddelen en biociden) heeft onlangs besloten dat vanaf 1 maart bloembollentelers - die azolenhoudende gewasbeschermingsmiddelen gebruiken :
1. hun afvalhoop moeten afdekken met zeil.
2. dit afval binnen twee weken moeten verspreid over het land of moeten afvoeren.

Bij afvoeren moet een Verklaring Organisch restmateriaal worden getekend door ondernemer en vervoerder. Het mag onder strikte voorwaarden worden verbrand, vergist of gecomposteerd en uitgereden. De teler en de afnemer tekenen beiden voor dit proces, om zo route en verwerking van het materiaal goed te kunnen borgen. Bovenstaande gebruiksvoorschriften zijn vastgelegd in een protocol https://www.ctgb.nl/documenten/collegebesluiten/2021/02/24/bollen-azolen-protocol

Handhaving
Aangezien het gaat om aanscherping van het gebruiksvoorschrift van door het Ctgb toegelaten middelen, is het de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA) die hier op toeziet. RUDD kan hierin uiteraard wel een "oog en oor" functie vervullen. Daarnaast zou de aanscherping van de regelgeving als belangrijk aandachtpunt kunnen worden meegenomen in de overleggen die er - zowel ambtelijk als bestuurlijk - zijn met de bollensector KAVB en mogelijk in de pilot die aanstaande is.

Achtergrond
De achtergrond van deze maatregel is dat het gebruik van deze middelen kan leiden tot resistente vormen van de schimmel Aspergillus fumigatus in hopen met restmateriaal. Deze veel voorkomende schimmel wordt ook aangetroffen bij patiënten met longinfecties. De resistente schimmels kunnen dan ook resistent zijn tegen humane geneesmiddelen op basis van azolen waardoor infecties moeilijk zijn te behandelen.

In 2021 worden de effecten van de opgelegde maatregelen gemonitord en zal verder onderzoek plaatsvinden. Waar nodig wordt het protocol aangepast aan nieuwe inzichten. Daarnaast wordt ook

onderzoek gedaan naar andere mogelijke bronnen van resistente schimmels op plantaardig restmateriaal.

Het aanpassen van het gebruiksvoorschrift volgt op goed overleg met de sector en toelatinghouders die hun verantwoordelijkheid nemen in het terugdringen van het risico.

PS In het Bestuurlijk overleg op 12 februari jl. met LTO Noord is onderhavig zorgpunt m.b.t. risico's van azolengebruik in de bollenteelt door ons geagendeerd en toegelicht. Men reageerde enigszins bagatelliserend hierop. Landelijk is het echter opgepakt met een acute aanscherping van de regelgeving.

Rondvraag PvdD 24 maart (tweede versie)

Sinds 25 februari 2021 moeten composthopen met resten van de bloembollenteelt worden afgedekt en moet het restmateriaal binnen twee weken verwerkt worden[1].

De composthopen zijn namelijk een kweekvat voor de resistente schimmelvarianten van Aspergillus fumigatus.

Een kwart van de ernstig zieke coronapatiënten is tevens besmet met de schimmel Aspergillus fumigatus waardoor de sterftekans van deze mensen verdubbelt.
Een deel van deze groep heeft een resistente variant van deze schimmel in de longen en is daardoor nagenoeg onbehandelbaar.[2]

Het is dus letterlijk van levensbelang de resistente schimmel buiten de leefomgeving van mensen te houden.

Gezien de ernst van de Covid-pandemie zou naleving van deze nieuwe regel hoge prioriteit moeten hebben.

De Partij voor de Dieren heeft daarom de volgende vraag aan GS:

- Gezien de ernstige bedreiging voor de volksgezondheid, wil GS bij de RUD aandringen op handhaving van de nieuwe regels met betrekking tot de composthopen van bollentelers?

[1] https://www.ctgb.nl/actueel/nieuws/2021/02/25/strenge-regels-voor-gebruik-azolen-in-bollenteelt

[2] https://www.medicalfacts.nl/2020/12/09/levensbedreigende-schimmel-aspergillus-fumigatus-ontdekt-bij-kwart-coronapatienten-op-ic/

Date : 30-3-2021 16:11:02
From : "[redacted]gemeentewesterveld.nl
To : [redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: pilot lelie
Attachment : image001.jpg;

Wat is er tot nu toe gedeeld met de telers en door wie? En kan dat nog een keer worden verzonden naar [redacted]@maatschapjoling.nl

[redacted] **Natuur Landschap en duurzame landbouw**
|GEMEENTE WESTERVELD | Postbus 50, 7970 AB Havelte | Raadhuislaan 1, 7981 EL DIEVER | T 140 521| T (0521)[redacted] |info@gemeentewesterveld.nl | www.gemeentewesterveld.nl |

Van: [redacted]@maatschapjoling.nl [mailto[redacted]@maatschapjoling.nl]
Verzonden: dinsdag 30 maart 2021 16:05
Aan: [redacted]gemeentewesterveld.nl>
Onderwerp: pilot lelie

Goedemiddag[redacted]

Kun je me de laatste stand van zaken mailen over de pilot. Volgens mij zijn er ook dingen naar[redacted]@maatschapjoling.nl gemaild i.p.v. naar[redacted]@maatschapjoling.nl

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Maatschap Joling
Achter de Bargen 1
7991 TL Dwingeloo
Tel: +31 (0) 6[redacted]
Email[redacted]@maatschapjoling.nl
Website: www.maatschapjoling.nl

MAATSCHAP Joling

****
Disclaimer:
De informatie verzonden met dit e-mail bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van de informatie kennis te nemen, is verboden. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, (a) is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden, niet toegestaan, en (b) wordt u verzocht de afzender daarvan op de hoogte te brengen en het bericht te vernietigen.
De Gemeente Westerveld staat niet in voor de juiste en volledige overbrenging van de inhoud van een verzonden e-mail, noch voor tijdige ontvangst daarvan.
Dit onderschrift is tevens het bewijs dat de email is gescand op virussen.
****

Date : 6-4-2021 12:11:02
From : "Jordan Jumelet" [redacted]**@drenthe.nl**
To : "[redacted]**@drenthe.nl,** [redacted]**@drenthe.nl**
Cc : "[redacted]**@drenthe.nl**
Subject : FW: Vragen OGB 7 april bij B9 brief meten
Attachment : Vragen OGB 7 april bij B9 brief meten.docx;

Hallo [redacted]

Bijgevoegd zijn schriftelijke vragen mbt de brief van M=W voor de comissie OGB van morgen. Willen jullie Henk voor morgen van antwoorden voorzien? Dan kan ie de vragen mondeling al afdoen.

Willen jullie de beantwoording naar [redacted] sturen? En mij meenemen in de CC?

Dank alvast.

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: dinsdag 6 april 2021 12:00
Aan: Jordan Jumelet [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: Vragen OGB 7 april bij B9 brief meten

Vragen OGB 7 april bij B9 brief meten = weten

PS/OGB ontvangen vandaag nog de antwoordbrief van Henk.
Verder wil Henk graag duidelijkheid geven over de voortgang.

De heer R.A.A. Bosch
B9. Afschrift brief van Meten=Weten van 9 maart aan gedeputeerde H.G. Jumelet over Pilot bestrijdingsmiddelen

De werkgroep Meten=Weten (M=W) bestaat uit een groep betrokken en bezorgde burgers uit de gemeente Westerveld die zich inzet voor het drastisch verminderen van de gebruikte bestrijdingsmiddelen in de bollen- en lelieteeltsector. De PvdA ziet de bestrijdingsmiddelenproblematiek in de gemeente Westerveld als een zwaarwegende maatschappelijke kwestie waarin ook de burgers (naast de sector zelf) bij het zoeken naar oplossingen als partij moeten worden gehoord.

In hoeverre herkent de gedeputeerde zich in het in de brief door M=W geschetste beeld dat de kennis, inzichten en oplossingsrichtingen die door dit burgerinitiatief zijn aangedragen niet zijn meegenomen in de op te zetten pilot? Ziet de gedeputeerde kans om op korte termijn in gesprek te gaan over de in de brief genoemde aspecten?”

B9. Afschrift brief van Meten=Weten van 9 maart aan gedeputeerde H.G. Jumelet over Pilot bestrijdingsmiddelen
Gaat u op korte termijn (deze maand) een afspraak maken met Meten=Weten? (Zo nee, dan wil de Partij voor de Dieren deze situatie graag bespreken in de volgende OGB vergadering.)

B9. Afschrift brief van Meten=Weten van 9 maart aan gedeputeerde H.G. Jumelet over Pilot bestrijdingsmiddelen.
GroenLinks vraagt zich af wat de voortgang en invulling is van de pilot van LNV op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen in Zuid-West Drenthe? Kunnen we hierover geïnformeerd worden?

B9 Afschrift brief van Meten=Weten van 9 maart aan gedeputeerde
H.G. Jumelet over Pilot bestrijdingsmiddelen
Vraag:
*** Wij lezen in deze brief een grote machteloosheid en radeloosheid van inwoners, waarom kan er geen duidelijkheid worden gegeven?**
*** waarom zijn ze niet betrokken bij de pilot?**
*** wat is de stand van zaken van de pilot?**

Date : 12-10-2020 16:40:06
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: opzet b en w advies voor raadinfo

ter kennisgeving

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: maandag 12 oktober 2020 16:39
Aan: [redacted]gemeentewesterveld.nl>
Onderwerp: Re: opzet b en w advies voor raadinfo
Hoi [redacted],

Hierbij in het "rood" tekstvoorstellen om door te strepen en in "groen" aan te vullen.

Groeten,
[redacted]

Van: [redacted]gemeentewesterveld.nl>
Verzonden: maandag 12 oktober 2020 13:51
Aan: [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: opzet b en w advies voor raadinfo
Advies B en W en Raad zoals beloofd graag jou op en aanmerkingen
Beknopte samenvatting
Op dit moment wordt onder regie van de provincie Drenthe een financieringsaanvraag ingediend bij LNV voor een pilot in Westerveld onder het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming van het Ministerie van LNV.
Naast dat de pilot als doel heeft het onderlinge vertrouwen tussen omwonenden en bewoners en de telers te versterken is ook het doel om te onderzoeken welke mogelijkheden er in Drenthe zijn om de teelt van bloembollen te verduurzamen. Het gaat hierbij om ontwikkelen van weerbare teelten, waardoor de behoefte aan en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen vermindert en daarmee milieu-emissies worden beperkt. De pilot geeft rechtstreeks invulling aan het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming van het Ministerie van LNV. Hiermee wordt verder invulling gegeven aan de ambities uit de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 van het Ministerie van LNV, de visie Vitale Teelt 2030 van de bloembollensector en het provinciale programma "Toekomstgerichte landbouw".
Binnen de pilot wordt bijgedragen aan het behoud van de leefbaarheid op het platteland door te werken aan herstel van onderling vertrouwen. Hierbij zullen naast de betrokken partijen uit de sector en de overheden ook de inwoners van onze gemeente worden betrokken.
Besluit
Besluitpunt 1
Kennis te nemen van het voornemen een de pilot in Drenthe (Westerveld) in te dienen onder het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming van het Ministerie van LNV onder regie van de provincie Drenthe.
Motivering
Aanleiding en context
Vanuit de met de gemeente Westerveld en VDG georganiseerde avond in de statenzaal van het provinciehuis over de terugkoppeling van het OBO onderzoek van het RIVM is een samenwerking ontstaan vanuit de vier overheidslagen. De bijdrage aan het uitvoeringsprogramma toekomstvisie gewasbescherming uit Drenthe is daar uit volgend. Voor de uit te voeren pilot in Drenthe (Westerveld) wordt voor 23 eind oktober 2020 een aanvraag voor financiering ingediend bij het Rijk voor het uitvoeren van een pilot onder het uitvoeringsprogramma gewasbeschermingsmiddelen van het Rijk. Deze uitvoeringsprogramma is 28 september 2020 aangeboden aan de kamer. De stukken hierover zitten in de bijlage van het advies. Op pagina 45 van het uitvoeringsprogramma toekomstvisie gewasbescherming 2030 wordt verwezen naar de pilot in Drenthe.
De pilot zal plaatsvinden onder regie van de provincie in afstemming met de overige samenwerkende overheden. Bij de uitvoering van de pilot zullen onder andere de gemeente Westerveld, waterschap en inwoners van onze gemeente worden betrokken.
Beoogd resultaat
Invulling te geven aan het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming van het Ministerie van LNV onder regievoering van de provincie Drenthe.
Argumentatie
In de pilot wordt ingezet op het dialoog en de bijbehorende communicatie tussen bewoners, telers en betrokken organisaties. Daarnaast wordt geëxperimenteerd met een nieuwe manier van duurzame teelt van lelies in Drenthe waarbij landelijke en regionale kennis ingezet wordt om een weerbaar teeltsysteem te ontwerpen die minder mens- en milieubelastend is en tot meer draagvlak leidt bij de omwonenden.
De pilot wordt uitgevoerd grotendeels plaatsvinden in Westerveld en gaat in eerste instantie 3 jaar duren en wordt tussentijds en na afloop geëvalueerd. Bij de pilot is de KAVB betrokken omdat deze zich toespitst op de bloembollenteelt.
Uiteraard worden ook inwoners (georganiseerd en niet-georganiseerd) uit de gemeente Westerveld betrokken. Een belangrijk onderdeel van de pilot is dan ook communicatie waarbij ook de resultaten over de voortgang van de pilot worden gecommuniceerd. Denk hierbij aan communicatie naar de inwoners van Westerveld maar ook veel breder naar lelietelers, bestuurders, ketenpartijen en adviseurs.
Duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord werken
De pilot draagt bij aan deze doelen door in te zetten op een meer duurzamere teelt en meer maatschappelijk draagvlak.
Kanttekening en risico's
Het slagen van de pilot zal afhangen van de inzet en betrokkenheid van alle partijen. Het ambitieniveau van de pilot ligt mogelijk niet gelijk aan het ambitieniveau van de georganiseerde inwoners. Dit kan een afbreukrisico zijn en vraagt om goede communicatie.
Aanpak/uitvoering en communicatie
De uitvoering en communicatie valt onder de regie van de provincie projectgroep en zal plaatsvinden vanuit de samenwerkende overheden. De gemeente zal via haar gebruikelijke kanalen zorgen dat de informatie die vanuit de samenwerking wordt verstrekt vindbaar is voor al onze inwoners. De raad zal op gepaste tijden worden geïnformeerd over de voortgang.
Integrale advisering
Extern
Duiding integrale advisering
Het advies is in overleg met de provincie opgesteld i.v.m. de rol van de provincie als de regievoerder van de gezamenlijke betrokkenheid bij de pilot.
Evaluatie
Na afloop van de pilot zal deze onder regie van de provincie worden geëvalueerd.
Financiële informatie
Er is (nog) geen financieringsaanvraag gedaan richting de gemeente.

[redacted] Natuur Landschap en duurzame landbouw
|GEMEENTE WESTERVELD | Postbus 50, 7970 AB Havelte | Raadhuislaan 1, 7981 EL DIEVER | T 140 521| T (0521)[redacted] |info@gemeentewesterveld.nl | www.gemeentewesterveld.nl |
****
Disclaimer:
De informatie verzonden met dit e-mail bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van de informatie kennis te nemen, is verboden. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, (a) is openbaarmaking,

vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden, niet toegestaan, en (b) wordt u verzocht de afzender daarvan op de hoogte te brengen en het bericht te vernietigen.
De Gemeente Westerveld staat niet in voor de juiste en volledige overbrenging van de inhoud van een verzonden e-mail, noch voor tijdige ontvangst daarvan.
Dit onderschrift is tevens het bewijs dat de email is gescand op virussen.
****

Samenwerking met Brabants burger platform

Het pesticiden meldpunt is tot stand gekomen in samenwerking met het Brabants burgerplatform. Deze burgers hebben zich verenigd in hun strijd tegen stankoverlast van de intensieve veehouderijen en mestfabrieken. Zij lanceerden eerder al de stank-app. In Brabant hebben we goede vrienden gevonden en we zijn het platform ook zeer dankbaar dat ze de app voor ons hebben omgebouwd voor pesticiden.

Zo werken we samen met steeds meer burgergroepen aan een gezond en leefbaar platteland.

Zie ook : https://brabantsburgerplatform.nl

Copyright © Meten=Weten Westerveld, All rights reserved.

Ons mailadres:
metenwetenwesterveld@gmail.com

Wilt u de ontvangst van deze e-mails wijzigen?
U kunt uw voorkeur updaten: update your preferences of uitschrijven unsubscribe from this list.

This email was sent to [redacted]@planet.nl
why did I get this? unsubscribe from this list update subscription preferences
Meten Weten Westervel[redacted], Nederland[redacted] · Netherlands

mailchimp

Date : 19-4-2021 09:43:44
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: Schriftelijke vragen Pilot onderzoek bollenteelt
Attachment : Memo vragen PvdD-fractie inzake Pilot onderzoek naar Duurzame bollenteelt en gewasbescherming.docx;2021000735 Schriftelijke vragen PvdD-fractie inzake Pilot Duurzame Bollenteelt gewasbescherming.pdf;Voorbeeld uitstelbrief schriftelijke vragen staten 2021.docx;

Hoi [redacted] en [redacted]
Stuur jullie ook maar vast deze vragen door
Heb jullie hulp wel nodig
Gezien de vakanties wil ik deze week de antwoorden rond
Met groet, [redacted]

Van: Jordan Jumelet [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: zondag 18 april 2021 21:47
Aan: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: FW: Schriftelijke vragen Pilot onderzoek bollenteelt

---

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: vrijdag 16 april 2021 14:59
Aan: Jordan Jumelet [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: Schriftelijke vragen Pilot onderzoek bollenteelt

Dag [redacted],
Wil je bijgevoegde schriftelijke vragen in je team uitzetten?
Ik hoor graag van je wie het in behandeling gaat nemen.

Hartelijke groet,

[redacted]

Op 16 april 2021 uitgezet bij Jordan Jumelet

Vragen ex artikel 41 van het Reglement van orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van Provinciale Staten

Volgens het Reglement van orde moet het antwoord op de hierbij gevoegde vragen van de PvdD-fractie van 16 april 2021 over:

Pilot onderzoek naar Duurzame bollenteelt en gewasbescherming

uiterlijk op **vrijdag 14 mei 2021** worden verzonden. De uiterste GS-behandeldatum is **dinsdag 11 mei 2021**
Mocht beantwoording binnen deze termijn niet lukken, dan moet er een uitstelbriefje worden verzonden (een voorbeeld is bijgevoegd).
Dit briefje moet uiterlijk **dinsdag 11 mei 2021 vóór 12.00 uur** in concept bij [redacted] worden aangeleverd.
Van het uitstel van beantwoording dient de portefeuillehouder op de hoogte te worden gesteld, zodat hij hiervan melding kan maken in GS.
Voor de beantwoording van de vragen dien je het Word-sjabloon “GS-stuk statenvragen” te gebruiken.

Met vriendelijke groet,

[redacted]
team BC

Reglement van orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van provinciale staten

Hoofdstuk 4, Rechten van leden

Artikel 41, Schriftelijke vragen

1. De schriftelijke vragen worden kort en duidelijk geformuleerd. De vragen kunnen van een toelichting worden voorzien. Bij de vragen wordt aangegeven of schriftelijke of mondelinge beantwoording wordt verlangd.

2. De vragen worden bij de voorzitter van provinciale staten ingediend. Deze draagt er zorg voor dat de vragen zo spoedig mogelijk ter kennis van de overige leden van provinciale staten en het college worden gebracht. Hierna worden de vragen op de internetpagina van provinciale staten gepubliceerd.

3. Schriftelijke beantwoording vindt zo spoedig mogelijk plaats, in ieder geval binnen 30 dagen, nadat de vragen zijn binnengekomen. Mondelinge beantwoording vindt plaats in de eerstvolgende vergadering van provinciale staten. Indien beantwoording niet binnen deze termijnen kan plaatsvinden, stelt het verantwoordelijk lid van het college de vragensteller hiervan gemotiveerd in kennis, waarbij de termijn aangegeven wordt, waarbinnen beantwoording zal plaatsvinden. Dit bericht wordt behandeld als een antwoord.

4. De antwoorden worden door het verantwoordelijk lid van het college aan de leden van provinciale staten medegedeeld.

5. De vragen en de antwoorden worden gelijktijdig met de stukken, als bedoeld in artikel 20, aan de leden van provinciale staten toegezonden.

6. De vragensteller kan, bij schriftelijke beantwoording in de eerstvolgende statenvergadering en bij mondelinge beantwoording in dezelfde vergadering van provinciale staten, na de behandeling van de op de agenda voorkomende onderwerpen nadere inlichtingen vragen omtrent het door de Commissaris van de Koning of door het college gegeven antwoord, tenzij provinciale staten anders beslissen.

Aan de voorzitter van Provinciale Staten van Drenthe,

Mevrouw J. Klijnsma

Per mail: [redacted]@drentsparlement.nl

Betreft: Schriftelijke vragen over pilot onderzoek naar Duurzame bollenteelt en gewasbescherming (n.a.v. de ingekomen brieven (LIS B9) van Meten=Weten dd. 9 maart 2021 en (LIS A24) (uw kenmerk 13/LG/2021000619) van drs. J. Jumelet, teammanager landelijk Gebied namens GS dd. 1 april 2021).

Assen, 16 april 2021.

Geachte mevrouw Klijnsma,

D66 en PvdD maken zich zorgen over de participatie (of het ontbreken er van) van inwoners bij de pilot onderzoek naar Duurzame bollenteelt en gewasbescherming.

In de commissievergadering OGB van 7 april jl. heeft de fractie van D66 vragen gesteld n.a.v. bovengenoemde brief van Meten=Weten waarin wij een grote machteloosheid en radeloosheid van inwoners lezen. De antwoorden die we hebben gekregen geven ons onvoldoende duidelijkheid op de gestelde vragen en de inhoud van de genoemde pilot.

1: Waarom kan er niet meer duidelijkheid worden gegeven rondom de inhoud van de pilot?
2: Waarom is Meten=Weten niet betrokken bij de opzet van de pilot?
3: Wat is de stand van zaken van de pilot?

In de brief wordt ook het rapport Uitgesproken genoemd. Worden de uitkomsten genoemd in dit rapport meegenomen in de opdracht van de pilot?
4: Zo ja, hoe?
5: Zo nee, waarom niet?

In de brief van dhr. Jumelet aan Meten=Weten wordt de pilot beschreven. De aanvraag bij LNV voor het opzetten van een regionaal pilotproject in Drenthe behelst de volgende drie onderdelen:

-Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verduurzaming van de lelieteelt, zoals weerbare rassen en een gezondere bodem.

-Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket met een zo laag mogelijke milieubelasting.

-Bevordering van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat met wederzijde kennisdeling en begrip voor elkaars situatie.

6: Waarom is de opdracht zo beperkt opgezet?

Vele omwonenden hebben zich verenigd in de groep Meten=Weten. Binnen Meten=Weten is veel kennis opgebouwd over deze thematiek.

7: Waarom wordt Meten=Weten niet genoemd als gesprekspartner in deze pilot?

8: Omwonenden is te beperkt. De problematiek rondom lelieteelt treft meer mensen dan alleen de omwonenden. Waarom is de opdracht beperkt tot omwonenden als gesprekspartner?

9: Wij ontvangen graag een copy van de opdracht en de (concept) tekst van de pilot.

Namens de fracties van D66 en PvdD,

Renate Zuiker,

Anry Kleine Deters.

Aan:
de heer/mevrouw @

(i.a.a. de overige Statenleden)

Assen, @
Ons kenmerk @
Onderwerp: Uitstel beantwoording vragen ex artikel 41 Reglement van orde inzake @

Geachte heer/mevrouw,

In uw brief van @ 2020 hebt u een aantal vragen gesteld over @.
Hierbij informeren wij u dat de normale termijn van beantwoording zal worden overschreden, omdat @.

De brief met de beantwoording van uw vragen kunt u vóór @ 2021 tegemoet zien.

Hoogachtend,

, voorzitter , secretaris

Date : 20-4-2021 10:34:56
From : [redacted]gemeentewesterveld.nl
To : [redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: teksten gewasbeschermingsmiddelen
Attachment : Gewasbescherming flyer A5 ONLINE.pdf;image002.png;

Met vriendelijke groet,

[redacted] LTO Noord

Werkdagen: ma, di, do, vr (tot 15.00uur)

t: 088 888 66 66
m: 06[redacted]
w: www.ltonoord.nl

****
Disclaimer:
De informatie verzonden met dit e-mail bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van de informatie kennis te nemen, is verboden. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, (a) is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden, niet toegestaan, en (b) wordt u verzocht de afzender daarvan op de hoogte te brengen en het bericht te vernietigen.
De Gemeente Westerveld staat niet in voor de juiste en volledige overbrenging van de inhoud van een verzonden e-mail, noch voor tijdige ontvangst daarvan.
Dit onderschrift is tevens het bewijs dat de email is gescand op virussen.
****

LTO Nederland agrodis nefyto CUMELA

Gewasbescherming en omwonenden

Als landbouwer ga je zorgvuldig te werk met gewasbeschermingsmiddelen. Toch maken burgers en omwonenden zich soms zorgen over het toepassen ervan. Hoe ga je daar als gebruiker mee om?

Communiceren: ken je buren!

- Houd persoonlijk contact met de omwonenden van het perceel. Laat weten wie gebeld kan worden. Investeer hierin buiten de drukte van het seizoen.
- Door omwonenden goed en actief persoonlijk te informeren, worden zorgen vaak al weggenomen en ontstaat wederzijds begrip.
- Houd rekening met de omgeving: wees bewust van alle mogelijke manieren van blootstelling. Zoals druppeldrift, verdampen, verstuiven, maar ook geuroverlast.

Informeren: ken het middel en de omgeving!

- Houd rekening met sportvelden, speeltuinen, bebouwing in de omgeving en de momenten waarop mensen daar gebruik van maken.
- Zorg dat je bekend bent met de risico's bij het gebruik van gewas-beschermingsmiddelen. Lees altijd de gebruiksvoorschriften!

Luisteren: wat als omwonenden hun zorgen uiten?

- Neem de zorgen van omwonenden serieus, ook als je zelf vindt dat die zorgen niet nodig zijn.
- Informeer omwonenden vooraf, zodat je afspraken kan maken en rekening met elkaar kan houden.
- Blijf altijd rustig, beleefd en professioneel.

Hulp?

Soms lukt het ook met de beste bedoelingen niet om een goede verstandhouding op te bouwen met omwonenden als het gaat om het gebruik van gewas-beschermingsmiddelen. Mogelijk kunnen mensen in je omgeving helpen, zoals een buurtgenoot, een lokale LTO-bestuurder, teeltbegeleider of adviseur. Ook kun je overwegen om in overleg een onafhankelijk mediator in te schakelen.

LTO Nederland agrodis nefyto CUMELA

Date : 9-10-2020 15:33:16
From : [redacted]**@drenthe.nl**
To : "[redacted]**@drenthe.nl, '**[redacted]**@drenthe.nl, '**[redacted]**@drenthe.nl,** [redacted]**"** [redacted]**renthe.nl**
Subject : FW: voorstel planning aanvraag pilot duurzame bollenteelt

Hoi collega's,

Zie onderstaande ter kennisgeving.

Groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 9 oktober 2020 15:24
Aan: [redacted]@minlnv.nl>
CC: [redacted]@kavb.nl>
Onderwerp: voorstel planning aanvraag pilot duurzame bollenteelt

Hoi [redacted] (cc [redacted]),

Gisteren een goede bijeenkomst gehad met de KAVB en een aantal individuele telers.
De eerste helft van het gesprek ging over het belang van communicatie met omwonenden. Geeft mijn inziens aan dat ook de telers groot belang hechten aan feit dat communicatie een duidelijke plek moet krijgen in de pilot.
Tweede helft van het overleg gehad over welke technische maatregelen zinvol zijn en waarop ze op in willen zetten.
De telers gaven daarbij aan om als uitgangspunt te nemen, juist omdat deze pilot daar de kans voor biedt, met name te richten op systeemverandering. De lijn die ontstond was bemesting in relatie tot ziektegevoeligheid en vervolgens in relatie tot luizen. Dit schrijft [redacted] verder uit tot een aanvraag.
Verder werd als doel gesteld om alle telers die de overeenkomst Westerveld hebben ondertekent actief te betrekken bij het project.

Qua planning:
[redacted] gaat op basis van de input het projectplan voor de pilot verder schrijven. Hij heeft aankomende week herfstvakantie. Gelijk die maandag en dinsdag (19 en 20 okt) wil hij het uitwerken en afstemming met de projectgroep. Dan kan hij op zijn vroegst woensdag 21ste met ons bespreken (ik laat een teams-overleg met ons drieën inplannen). Dan zijn nog een paar dagen nodig om eea eventueel bij te stellen, verder uit te schijven. Maar dan heb jij volgens mij wel een aardig beeld om binnen LNV te delen.
Eerste helft week van 26 okt is dan nodig om het af te schijven en in te dienen.

VRAAG: Is deze voorgestelde planning akkoord?

Een overleg met ons drieën wordt ingepland (streven is op 21 oktober als dat in ieders agenda lukt).

Groeten,
[redacted]

Date : 4-5-2021 15:38:58
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl
Cc : "[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl
Subject : FW: Vragen Trouw Bollenteelt
Attachment : Fwd: Beantwoording Statenvragen Pilot DBG;

Hallo [redacted],

Ter info: Onderstaande vragen zijn ook bij ons binnengekomen via Trouw. Een groot gedeelte is onlangs beantwoord via Statenvragen en een ander deel in een eerdere (mondelinge) beantwoording.

Via [redacted] zijn de antwoorden van [redacted] afgestemd met Henk Jumelet. Hij gaat straks met de journalist [redacted] van Trouw bellen. Hij wil het artikel morgen publiceren.

Groeten,

[redacted]

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: dinsdag 4 mei 2021 14:54
Aan: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]drenthe.nl>
Onderwerp: Fwd: Vragen Trouw Bollenteelt

Concept beantwoording Westerveld
Heb vanavond tijd hier naar te kijken
Ben nu op pad

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Begin doorgestuurd bericht:

> **Van:** [redacted]gemeentewesterveld.nl>
> **Datum:** 4 mei 2021 om 14:34:56 CEST
> **Aan:** [redacted]@drenthe.nl>
> **Kopie:** [redacted]@gemeentewesterveld.nl
> **Onderwerp: RE: Vragen Trouw Bollenteelt**
>
> Wij kregen de volgende vragen van het dagblad trouw is de beantwoording wat jullie betreft ok, s.v.p. z.s.m. retour i.v.m. beantwoording richting Joricke
>
> - Wat hopen jullie te bereiken met de Pilot? Wat wil men te weten komen?

Doel is om in de praktijk op het juiste schaalniveau ervaring op te doen over hoe je kwalitatief goede bloembollen kunt telen waarmee je de leefomgeving zo min mogelijk belast en een systeem te ontwikkelen waardoor bloembollen minder vatbaar zijn voor ziektes. Daarnaast willen we oplossingen vinden voor de knelpunten die omwonenden ervaren bij de teelt van bloembollen.

- Hoe zit het met de rol van de inwoners? Waarom doen zij niet mee?

Bij de start van het project worden de inwoners betrokken. Bij de uitvoering van het proefproject zijn samenwerking en dialoog met alle betrokkenen essentieel: telers, inwoners, aanwonenden van agrarische percelen, partijen in de keten en de verschillende overheden.
Ieder die woont en werkt in het gebied heeft de verantwoordelijkheid om het platteland leefbaar te houden en te zorgen voor een fijne leefomgeving met respect voor elkaar. De aanpak en hoe ieder precies betrokken gaat worden, wordt onder regie van de provincie Drenthe nog nader uitgewerkt, aansluitend aan de behoeften van telers, partners en omwonenden.

- Het advies van de gezondheidsraad is: spuit zo min mogelijk want er is een risico voor kinderen waarbij het kan leiden tot ontwikkelings stornissen. Mogelijk ook de ziekte van parkinson. In hoeverre wordt dat meegenomen in deze pilot?

Het doel van de pilot is het verduurzamen van de teelt om te komen tot een vermindering van het gebruik en de milieubelasting. Door de opzet om te komen tot een vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen wordt tegemoet gekomen aan het advies van de gezondheidsraad.

- Meneer heeft projectplan duurzame bollenteelt gekregen van provincie en vraagt zich af waarom er bij de deelnemers geen 'inwonersgroep' meedoet.

De provincie heeft in de afgelopen periode een aantal maal gesprekken gevoerd met de inwonersgroep Meten is Weten. Het programma bestaat uit verschillende onderdelen. De lijn van communicatie tussen de verschillende belanghebbenden moet nog verder vorm krijgen bij de start van het project. De inwonersgroep Meten is Weten en de inwoners worden op dat moment bij de pilot betrokken. De pilot biedt inwoners komende drie jaar volop de kans om te participeren.

****
Disclaimer:
De informatie verzonden met dit e-mail bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van de informatie kennis te nemen, is verboden. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, (a) is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden, niet toegestaan, en (b) wordt u verzocht de afzender daarvan op de hoogte te brengen en het bericht te vernietigen.
De Gemeente Westerveld staat niet in voor de juiste en volledige overbrenging van de inhoud van een verzonden e-mail, noch voor tijdige ontvangst daarvan.
Dit onderschrift is tevens het bewijs dat de email is gescand op virussen.
****

Date : 4-5-2021 12:54:47
From : "
To : "
Subject : Fwd: Beantwoording Statenvragen Pilot DBG
Attachment : Beantwoording Statenvragen Pilot DBG GS 11 mei.pdf;Beantwoording Statenvragen Pilot DBG GS 11 mei.docx;Overzicht projecten gewasbescherming.pdf;Drie initiatieven duurzame gewasbescherming landbouw Drenthe.pdf;2021000735 Schriftelijke vragen PvdD-fractie inzake Pilot Duurzame Bollenteelt gewasbescherming.pdf;

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Begin doorgestuurd bericht:

Van: @drenthe.nl>
Datum: 3 mei 2021 om 08:47:00 CEST
Aan: @drenthe.nl>, Jordan Jumelet @drenthe.nl>, @drenthe.nl>
Onderwerp: Beantwoording Statenvragen Pilot DBG

Hallo
Zoals afgesproken bijgaand de documenten voor de agenda GS 11 mei
@ Jordan wil jij / kun jij zorgdragen voor het tekenen, de inhoud is afgestemd /met Henk Jumelet en
@ zie dat verlof heeft, kun jij indien nodig zorgdragen voor fysieke afhandeling
Allen Dank!!

Met virendelijke groet,

Strategie en Beleid

Provincie Drenthe
T: 0592 / M: 06
Werkdagen: maandag, dinsdag, donderdag

AGENDAPUNT VOOR DE VERGADERING VAN GEDEPUTEERDE STATEN VAN DRENTHE

Voor beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde

Algemene gegevens		***Teammanager***
Opsteller	tst.	Jordan Jumelet
Team	3P	
Datum	dinsdag 20 april 2021	*Paraaf*
Uiterste behandeldatum in GS: 11 mei 2021 *Toelichting: met oog op cie vergadering dd 12 mei 2021*		*Bespreken:*

Verwijzing naar speerpunt coalitieakkoord/programma begroting	***Akkoord portefeuillehouder***
2. Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven	Henk Jumelet

Intern voorbereid met	***Akkoord provinciesecretaris***
1. Landelijk Gebied	Wim Brenkman
2. Communicatie	
3.	

Archivering		***Communicatie***
Datum:	*Registratienummer:*	*Openbaar:* Ja, later. Openbaar vanaf ontvangst brief door vragensteller.
	nr.	
	nr.	*Persbericht:* Nee
	nr.	*Bekendmaking:* Niet van toepassing

Onderwerp

Beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde van de D66 fractie en Partij voor de Dieren fractie over de Pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming.

Advies

In te stemmen met de brief aan de D66 fractie en Partij voor de Dieren fractie, in afschrift aan de overige Statenleden.

Beslissing GS

Risico's
Geen

Kanttekeningen vanuit de organisatie
Geen

Aanvullende informatie voor GS
Geen

Tekst openbare besluitenlijst
GS hebben ingestemde met de beantwoording van de schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde van de D66 fractie en Partij voor de Dieren fractie over de Pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming.

Aan:
mevrouw R. Zuiker
mevrouw A. Kleine Deters

(i.a.a. de overige Statenleden)

Assen, 11 mei 2021
Ons kenmerk @
Behandeld door mevrouw [redacted] (0592) [redacted]
Onderwerp: Beantwoording schriftelijke vragen ex artikel 41 Reglement van orde over de pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming

Geachte mevrouw Zuiker en mevrouw Kleine Deters,

In uw brief van 16 april 2021 stelde u een aantal vragen over de pilot Duurzame bollenteelt en gewasbescherming. Deze vragen beantwoorden wij als volgt.

Vraag 1
Waarom kan er niet meer duidelijkheid worden gegeven rondom de inhoud van de pilot?

Antwoord 1
Ten tijde van het voorbereiden en bespreken van de inhoud van een subsidieaanvraag, in dit geval de pilot duurzame bollenteelt en gewasbescherming bij het ministerie van LNV, is de specifieke inhoud nog niet openbaar.

Vraag 2
Waarom is Meten = Weten niet betrokken bij de opzet van de pilot?

Antwoord 2
In het rapport 'Uitgesproken' (waar uw vierde vraag betrekking op heeft) wordt aangegeven dat telers en omwonenden dusdanig gepolariseerd zijn, dat de verschillende overheden als eerste aanzet zijn. Zowel geïnterviewde telers als omwonenden geven aan dat de controverses niet makkelijk op te lossen zijn door zelf met elkaar in gesprek te gaan. Vanwege deze polarisatie zijn geen (georganiseerde) omwonenden betrokken bij de opzet van de pilot.

De pilot is vormgegeven met de verschillende betrokken partners.

Vraag 3
Wat is de stand van zaken van de pilot?

Antwoord 3
De aanvraag ligt ter beoordeling bij het ministerie van LNV. De minister heeft een kamerbrief d.d. 13 april jl. de komst van de pilot toegezegd. Ons college heeft inmiddels besloten voor de uitvoering €100.000,-- beschikbaar te stellen. U heeft hierover een brief met de aanvraag ontvangen 28 april jl.

Vraag 4
In de brief wordt ook het rapport Uitgesproken genoemd. Worden de uitkomsten genoemd in dit rapport meegenomen in de opdracht van de pilot? Zo ja hoe?

Antwoord 4
Het rapport Uitgesproken is het resultaat van de gesprekken die zijn gevoerd met verschillende betrokkenen bij de bollenteelt. Citaat:
"Als het gaat om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is er brede zorg bij zowel telers als bij al dan niet georganiseerde omwonenden. Bij de één zorg over gezondheid, biodiversiteit, landschap, natuur, bij de ander over het voortbestaan van het eigen bedrijf en bij allen zorg over de verdeeldheid, als gevolg daarvan, tussen de verschillende groepen in de eigen gemeenschap."
"De opvattingen van telers en omwonenden over intensieve teelten en in het bijzonder over het risico van gewasbeschermingsmiddelen voor gezondheid en biodiversiteit lopen sterk uiteen. Ook voor de verschillende groepen omwonenden onderling."

De bevindingen uit het rapport Uitgesproken hebben de Minister van LNV mede doen besluiten in het kader van het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030 een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe op te zetten. De dialoog tussen telers en omwonenden is voorts opgenomen als één van de drie opgaven van de pilot:

- *Kennis te ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt.*
- *Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie.*
- *Toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van lelies.*

In de dialoog worden 3 communicatielijnen onderscheiden:

- *De lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden.*
- *De lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning.*

- *De lijn tussen telers en inwoners in het algemeen.*

Met deze inzet denken wij tegemoet te komen aan wat de stellers van het rapport Uitgesproken beogen.

Vraag 5
Zo nee, waarom niet?

Antwoord 5
N.v.t., zie beantwoording vraag 4

Vraag 6
Waarom is de opdracht zo beperkt opgezet?
Vele omwonenden hebben zich verenigd in de groep Meten = Weten. Binnen Weten = Weten is veel kennis opgebouwd over deze thematiek.

Antwoord 6
Zie antwoorden op vraag 2 en vraag 4.

Vraag 7
Waarom wordt Meten = Weten niet genoemd als gesprekspartner

Antwoord 7
Meten = Weten vertegenwoordigt omwonenden/ inwoners van Westerveld en mogelijk nog breder dan in onze provincie. Met de drie uitgezette communicatielijnen, welke nog verdere invulling behoeven, beogen wij breed in gesprek te gaan, waaronder ook met Meten= Weten. Zie verder het antwoorden op vraag 2 en 4.

Vraag 8
Omwonenden is te beperkt De problematiek rondom lelieteelt treft meer mensen dan alleen de omwonenden. Waarom is de opdracht beperkt tot omwonenden als gesprekspartner.

Antwoord 8
Zie ook antwoord bij vraag 4. In de dialoog van de pilot worden 3 communicatielijnen onderscheiden:

- *De lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden.*
- *De lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning.*
- *De lijn tussen telers en inwoners in het algemeen.*

Vraag 9
Wij ontvangen graag een copy van de opdracht en de concepttekst van de pilot

Antwoord 9
Deze heeft u ontvangen als bijlage bij onze brief over de pilot d.d. 28 april jl.

Tenslotte, de afgelopen bestuursperiode hebben we niet stil gezeten en zijn er diverse projecten, bijvoorbeeld in het kader van DAW, geïnitieerd om de bollenteelt te verduurzamen. In de bijlage vindt u een overzicht van deze projecten.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

Bijlage(n) :

1. Overzicht van recente initiatieven rondom verduurzaming van het gewasbeschermingsmiddelengebruik in Drenthe.
2. Uitwerking drietal projecten rondom verduurzaming van het gewasbeschermingsmiddelen gebruik in Drenthe i.r.t. de bollenteelt.

OVERZICHT PROJECTEN/ INITIATIEVEN GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN (GBM)

Uitvoeringsprogramma oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa (UPDA) 2016-2022: richt zich op verminderen emissies van gbm naar opp.water i.v.m. de drinkwatervoorziening (www.onzedrentscheaa.nl) .
Gaat om 4-sporenaanpak:

- Bewustwording en gedragsverandering
- Emissiereductie
- Kennis, innovatie, monitoring en systeemanalyses

Projecten worden gefinancierd door Waterbedrijf Groningen, waterschap Hunze & Aa's en provincie Drenthe en deels uit DAW.

1. Campagne “Chemievrij maakt je blij” (voor burgers in Drentsche Aa-gebied).
creëren van bewustwording en het bieden van handelingsperspectief met alternatieve onkruidverwijderingsmethodes;

2. Duurzaam onkruidbeheer
verduurzamen van onkruidbeheer bij professionele gebruikers (gemeenten en bedrijven, hoveniers, sportveldenbeheerders, recreatieterreinen);

3. POV; beschermingsgebied Drentsche Aa (spuitvrijezone van 4 meter langs waterlopen en water-innameverbod voor vullen spuitmachines) voorkomen van emissies naar oppervlaktewater;

4. Aanleg van akkerranden
voorkomen emissies en vergroten natuurlijke plaagbestrijding;

5. Vermindering perceelemissies
onderzoek en uitvoering van maatregelen om afspoeling vanaf het perceel te verminderen;

6. Vermindering erfafspoeling
nemen maateregelen op boerenerven om afspoeling tegen te gaan. Aanleg/ renovatie van was- en vulplaatsen;

7. Duurzame maisteelt (“Grondig boeren met mais”/ “chemievrije mais)
gebruik van gewasbeschermingsmiddelen beperken/ voorkomen (bv. grasonderzaai);

8. Duurzame bollenteelt
nemen van maatregelen om middelengebruik en emissies vanaf bollenpercelen te verminderen;

9. Systeemonderzoek Topsoil
Op basis van onderzoek naar hydrologische, bodemfysische, chemische kwaliteit van de bodem zijn risicokaarten gemaakt om de kans op uit -en afspoeling van middelen in beeld te brengen;

10. Monitoring
Naast de reguliere monitoring door het Waterbedrijf bij het innamepunt en de haarvatmetingen van het waterschap wordt ook gewerkt aan effectmonitoring. Dit om te zien in hoeverre projectmaatregelen resultaat hebben.

Uitvoeringsprogramma grondwaterbescherming (2020-2025); maatregelenprogramma dat zich richt op risico's voor de openbare drinkwatervoorziening (op basis van de gebiedsdossiers). Gaat onder andere om gewasbeschermingsmiddelen.
Maatregelen worden hoofdzakelijk gefinancierd door de drie waterbedrijven en provincie Drenthe.

1. Studiegroepen landbouw; verminderen gebruik gbm/ kennisdeling;
2. Verbeteren inzamelsysteem gbm (landelijk); vervolg op de acties Bezem door de middelenkast;
3. Inzamelactie gbm gericht op particulieren;
4. Inzicht in gebruik en uitspoelingsrisico's gbm

Overige projecten
Daarnaast speel een aantal projecten dat zicht richt op mechanische onkruidbestrijding met inzet van robots. Ook zijn incidentele subsidies versterkt aan telers (bv ecologisch telen van bollen en verbeteren van bodemcondities.

Regionaal Onderzoek Lelieteelt (ROL)
Provincie is medefinancier van onderzoeken die zich richten op reductie van het middelengebruik (o.a. gebruik van Tagetes, inzet biostimulanten, inzet weerbare rassen, gebruik van akkerranden, mechanische onkruidbestrijding).

Demonstratieproject akkerranden gemeente Westerveld (2020):
Ging hierbij om het verminderen van drift-emissie en afstroming gewasbeschermingsmiddelen van landbouwpercelen. Financiering liep via DAW WDODelta en Gemeente Westerveld. Begeleiding door Agrarische Natuur Drenthe en HLB.

Onderzoek resistente leliesoorten (2019)
Door gemeente Westerveld is opdracht gegeven aan de stichting ROL voor een onderzoek naar resistente leliesoorten. Uit het onderzoek blijkt dat door het kiezen voor vuurresistente leliesoorten er minder gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn om deze soorten te telen. Het onderzoek heeft een positieve bijdrage gehad in de kennis rondom resistente leliesoorten. Momenteel wordt nader onderzoek om de soorten en afzetmogelijkheden verder in kaart te brengen. Onderzoek is gefinancierd door gemeente Westerveld, ROL, Leliefonds

DAW
Binnen het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) lopen in heel Nederland projecten waarbij de agrarische sector een bijdrage levert aan de wateropgaven in agrarisch gebied en aan het realiseren van een economisch sterke en duurzame landbouw.
In oktober 2016 hebben de vier Drentse waterschappen en de provincie Drenthe de Bestuursovereenkomst inzet Deltaplan Agrarisch waterbeheer (DAW) ondertekend. Waarna verschillende openstellingen en subsidies zijn gerealiseerd. In Drenthe lopen sinds 2017 in totaal 22 DAW-projecten waarin agrarische ondernemers werken aan de doelstellingen zoals hierboven benoemd.

DAW projecten met de volgende thema's, aantal projecten en deelnemers:

Type maatregel	Aantal deelnemers	Aantal projecten waarin maatregel opgenomen is
1. Akkerrand aanleggen	65	2
2. Verminderen erfemissie nutriënten	58	4
3. Verminderen erfemissie gewasbeschermingsmiddelen	49	4
4. Emissiereductie glastuinbouw	38	1
5. Emissie reducerende technieken	26	6
6. Storende lagen opheffen	16	4
7. Verminderde grondbewerking	13	3
8. Ondiepe drainage	13	3
9. Bufferstroken aanleggen	10	4
10. Mengsel groenbemesters	9	1

, 23 april 2021
Team WBM, Provincie Drenthe

DRIE INITIATIEVEN DUURZAME GEWASBESCHERMING DRENTHE

Praktijkproef akkerranden Westerveld

In 2020 heeft Agrarische Natuur Drenthe (AND) een praktijkproef in de gemeente Westerveld uitgevoerd, in opdracht van Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDOD) en gemeente Westerveld. De hoofdvraag in deze praktijkproef was: "Kun je door perceelinrichting de verspreiding van gewasbeschermingsmiddelen via drift en uitspoeling verminderen?"

In de praktijkproef is er op twee locaties met (hoge en lage) akkerranden geëxperimenteerd. Het doel was om ervaring op te doen met de aanleg en onderhoud van deze maatregelen. Om inzicht te krijgen in de effecten van de maatregelen, zijn er op één locatie metingen gedaan naar stoffen in het water en aaltjes. Daarnaast is er een enquête opengesteld voor inwoners van de gemeente Westerveld om hun mening te peilen m.b.t. de uitstraling van de verschillende akkerranden.

Conclusies uit onderzoek:

- Hoge akkerranden in combinatie met een greppel kunnen een bijdrage leveren tegen de verspreiding van gewasbeschermingsmiddelen via drift en afspoeling.
- Het vasthouden van overtollig water in een greppel kan afspoeling naar sloten beperken, wel moet het gevaar van wateroverlast voor het gewas in acht worden genomen. Verder onderzoek naar wateropvang en/of waterfiltering is daarom nodig om praktisch uitvoerbare en effectieve oplossingen te vinden.
- Overleg tussen telers en omwonenden over de inrichting van een akkerrand is een belangrijke factor om tot oplossingen te komen.

Project Duurzame bollenteelt Drentsche Aa (UPDA)

In het kader van het Uitv.programma Drentsche Aa is in 2016 een start gemaakt met het project “Duurzame bollenteelt”. Doel van het project is om een duurzame bollenteelt te bevorderen door ondernemers te stimuleren om praktische en structurele maatregelen te nemen. De duurzame bollenteelt moet resulteren in een structureel betere kwaliteit van het oppervlaktewater, voor zover deze beïnvloed wordt door de bollensector. Het project wordt uitgevoerd door CLM, KAVB en HLB.

In 2016 is met name gewerkt aan vergroting van bewustwording bij telers (risico’s van emissies). In de jaren daarna zijn de ondernemers aan de slag gegaan met concrete maatregelen om emissie vanaf het perceel te verminderen. Daarnaast is onderzoek naar emissieroutes belangrijk: hoe kunnen gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater terecht komen?

Emissiereducerende maatregelen

De maatregelen die zijn (en nog worden) uitgevoerd richtten zich op:

• *Preventie*: doelbewuste keuze van bollentelers om al dan niet in het stroomgebied van de Drentsche Aa te telen, of keuze voor percelen die niet aan watervoerende sloten grenzen. In de praktijk wordt een bredere teeltvrije aangelegd tussen gewas en sloot.

• *Verminderen middelengebruik*: preventie middelengebruik, middelenkeuze en lagere doseringen om normoverschrijdingen bij het innamepunt te voorkomen. Er wordt gebruik gemaakt van Tagetes als biologisch alternatief voor chemische grondontsmetting. Bollentelers hebben een aantal normoverschrijdende stoffen ze kunnen vervangen door andere middelen. Een aantal telers heeft de spuittechniek aangepast met de aanschaf van een Wingsprayer en het toepassen van een verlaagde spuitboom, waardoor drift is verminderd.

• *Verminderen emissie*: verminderen van emissie vanaf het perceel van drift, afspoeling en uitspoeling. Telers zijn bezig met het aanpassen van de beregening om afspoeling van middelen te beperken (gebruik van beregeningssensoren, druppelirrigatie). Geëxperimenteerd is met infiltratiegreppels op een aantal bollenperceel. Dit om bij neerslag of beregening afspoelend water op te vangen, waardoor middelen niet in de sloot raken.

Proeven ROL
Stichting Regionaal Onderzoek Lelie (ROL) is in 1999 gestart met teelt-technisch onderzoek in Noord- en Oost Nederland. De zandgronden zijn rijk aan organische stof en blijken bij uitstek geschikt voor de lelieteelt. Eind negentiger jaren is er een stijgende vraag naar de bollen en is de teelt flink uitgebreid. Veel bedrijven hebben zich gespecialiseerd in de bollenteelt.

Het onderzoek van Stichting ROL werd in 2020 mede mogelijke gemaakt door bijdragen van het leliefonds van de KAVB, de provincie Drenthe en de gemeente Westerveld.

ROL heeft afgelopen jaar weer verschillende onderzoeken uitgevoerd. Resultaten zijn getoond tijdens de Open dag in september 2020. Het gaat hierbij om o.a.

- Vitale lelieteelt; ontwikkelen van teeltsysteem voor leliebollen waarin geen chemische gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn. Hierbij wordt gebruik gemaakt van ziektevrij uitgangsmateriaal uit weefselkweek in een kas wordt vermeerderd. Het laatste teeltjaar vindt buiten plaats
- Onderzoek weerbare lelies: uitfaseren van de meest gevoelige soorten voor vuur- en virusresistentie. Hierdoor kan het middelen gebruik behoorlijk verminderen;
- Functionele gewasstroken: met afwisselend lelies en een functioneel tussengewas om verspreing van luizen tegen te gaan. Hierdoor zijn minder chemische middelen nodig;
- Tagetesonderzoek: winning van luiteïne;
- Toepassen van biostimulanten;
- Onderzoek naar mogelijkheden van ecologische lelieteelt;
- Onkruidbeheersing in lelieteelt; onderzoek naar mogelijkheden van o.a. mechanische bestrijding, afdekken, coating, stro-laag.

, 23 april 2021
Team WBM, Provincie Drenthe

Aan de voorzitter van Provinciale Staten van Drenthe,

Mevrouw J. Klijnsma

Per mail: [redacted]@drentsparlement.nl

Betreft: Schriftelijke vragen over pilot onderzoek naar Duurzame bollenteelt en gewasbescherming (n.a.v. de ingekomen brieven (LIS B9) van Meten=Weten dd. 9 maart 2021 en (LIS A24) (uw kenmerk 13/LG/2021000619) van drs. J. Jumelet, teammanager landelijk Gebied namens GS dd. 1 april 2021).

Assen, 16 april 2021.

Geachte mevrouw Klijnsma,

D66 en PvdD maken zich zorgen over de participatie (of het ontbreken er van) van inwoners bij de pilot onderzoek naar Duurzame bollenteelt en gewasbescherming.

In de commissievergadering OGB van 7 april jl. heeft de fractie van D66 vragen gesteld n.a.v. bovengenoemde brief van Meten=Weten waarin wij een grote machteloosheid en radeloosheid van inwoners lezen. De antwoorden die we hebben gekregen geven ons onvoldoende duidelijkheid op de gestelde vragen en de inhoud van de genoemde pilot.

1: Waarom kan er niet meer duidelijkheid worden gegeven rondom de inhoud van de pilot?
2: Waarom is Meten=Weten niet betrokken bij de opzet van de pilot?
3: Wat is de stand van zaken van de pilot?

In de brief wordt ook het rapport Uitgesproken genoemd. Worden de uitkomsten genoemd in dit rapport meegenomen in de opdracht van de pilot?
4: Zo ja, hoe?
5: Zo nee, waarom niet?

In de brief van dhr. Jumelet aan Meten=Weten wordt de pilot beschreven. De aanvraag bij LNV voor het opzetten van een regionaal pilotproject in Drenthe behelst de volgende drie onderdelen:

-Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verduurzaming van de lelieteelt, zoals weerbare rassen en een gezondere bodem.

-Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket met een zo laag mogelijke milieubelasting.

-Bevordering van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat met wederzijde kennisdeling en begrip voor elkaars situatie.

6: Waarom is de opdracht zo beperkt opgezet?

Vele omwonenden hebben zich verenigd in de groep Meten=Weten. Binnen Meten=Weten is veel kennis opgebouwd over deze thematiek.

7: Waarom wordt Meten=Weten niet genoemd als gesprekspartner in deze pilot?

8: Omwonenden is te beperkt. De problematiek rondom lelieteelt treft meer mensen dan alleen de omwonenden. Waarom is de opdracht beperkt tot omwonenden als gesprekspartner?

9: Wij ontvangen graag een copy van de opdracht en de (concept) tekst van de pilot.

Namens de fracties van D66 en PvdD,

Renate Zuiker,

Anry Kleine Deters.

Date : 15-4-2021 21:06:23
From : " **@drenthe.nl**
To : "Henk Jumelet" **@drenthe.nl, "** **@drenthe.nl,** **@drenthe.nl, "Hans Kuipers"** **@drenthe.nl**
Cc : " **@drenthe.nl,** **@drenthe.nl, "** **@drenthe.nl, "** **@drenthe.nl**
Subject : Fwd: Pilot Drenthe in beantwoording kamer vragen
Attachment : beantwoording-vragen-over-het-hoge-gebruik-van-landbouwgif-door-de-sierteeltsector-en-de-slechte-naleving-van-de-betreffende-wet-en-regelgeving.pdf;

Bijgaand handig om ook kennis van te nemen
De onderdelen van de pilot worden genoemd
Goed teken in de voortgang
Met groet,

Verstuurd vanaf mijn iPad

Begin doorgestuurd bericht:

Van: @kavb.nl>
Datum: 15 april 2021 om 17:03:12 CEST
Aan: Janny Peltjes @hlbbv.nl>, @hlbbv.nl>, @gmail.com>, M @markhorstbloembollen.nl> @seubringbloembollen.nl, @hotmail.com, @veningahijken.nl, @agrifirm.com>, @maatschapjoling.nl, @middenwegvledderbv.nl, @agrifirm.com>, @wpa-robertus.nl>, @agrotheek.nl>, @gmail.com
Kopie: gemeentewesterveld.nl>, @drenthe.nl>
Onderwerp: Pilot Drenthe in beantwoording kamer vragen

Beste mensen,

Nieuws uit het haagse, ter info Pilot Drenthe wordt genoemd in beantwoording van de laatste kamervraag.

Groet

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Datum 13 april 2021
Betreft Beantwoording vragen over het hoge gebruik van landbouwgif door de sierteeltsector en de slechte naleving van de betreffende wet- en regelgeving

Ons kenmerk
DGA-PAV / 21084045

Uw kenmerk
2021Z04848

Geachte Voorzitter,

Hierbij zend ik u de antwoorden op vragen van het lid Wassenberg (PvdD) over het hoge gebruik van landbouwgif door de sierteeltsector en de slechte naleving van de betreffende wet- en regelgeving (ingezonden op 23 maart 2021 met het kenmerk 2021Z04848).

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

2021Z04848

Ons kenmerk
DGA-PAV / 21084045

1
Kunt u bevestigen dat lelies en tulpen (na aardappels) tot de meest intensief bespoten gewassen behoren en dat het gebruik van landbouwgif ook in de glassierteelt relatief hoog is?[1]

Antwoord
Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) voert elke vier jaar een enquête uit om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de agrarische sector in beeld te brengen. De meest recente gegevens zijn van het jaar 2016[2]. Hieruit blijkt dat het gebruik per hectare in de teelt van lelies het hoogst is (125 kg per hectare, waarvan 93 kilogram minerale olie). Het gebruik per hectare in de teelt van tulp en bloemen onder glas is respectievelijk 27 en 30 kg.
Voor de hierboven genoemde gewassen is het gebruik per hectare lager dan in 2012.

2
Kunt u bevestigen dat het areaal aan sierteeltgewassen sinds 2012 is toegenomen, waarmee ook het gebruik van landbouwgif per hectare is toegenomen?

3
Wat is het huidige sierteeltareaal, uitgesplitst naar open teelt en glassierteelt? Wat is daarvan het areaal bollenvelden en op welk deel worden lelies geteeld?

Antwoord 2 en 3
Het areaal bloembollenteelt is in de periode 2012 tot en met 2019 toegenomen van 23.488 hectare naar 27.218 hectare. Het areaal voor de teelt van lelies is ook toegenomen, namelijk van 5.090 hectare naar 6.021 hectare[3]. Het areaal snijbloemen is in dezelfde periode afgenomen van 2.306 hectare naar 1.821 hectare[4]. Het areaal pot- en perkplanten is in dezelfde periode ongeveer gelijk gebleven (1.799 hectare in 2012 en 1.764 hectare in 2019)[5].

Voor de bloembollen en -knollen en de bloemen onder glas geldt dat het gebruik per hectare in 2016 lager is dan in 2012.

4
Kunt u bevestigen dat het Bureau Risicobeoordeling & onderzoek (BuRO) van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) schrijft: “met name zijn er risico’s door het onjuist gebruik van middelen en van het gebruik van niet-

[1] Planbureau voor de Leefomgeving, 2019, ‘Geïntegreerde gewasbescherming nader beschouwd’, p. 80-82
[2] https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/30/landbouw-gebruikt-5-7-miljoen-kg-chemische-middelen
[3] https://www.agrimatie.nl/ThemaResultaat.aspx?subpubID=2232&themaID=2286&indicatorID=2040&sectorID=2234
[4] https://www.agrimatie.nl/ThemaResultaat.aspx?subpubID=2232&themaID=2286&indicatorID=2040&sectorID=2254
[5] https://www.agrimatie.nl/ThemaResultaat.aspx?subpubID=2232&themaID=2286&indicatorID=2040&sectorID=2250

toegelaten middelen in de sierteelt. Het (illegaal) gebruik van middelen in de sector kan bijvoorbeeld tot schadelijke effecten bij bijen leiden”?[6]

Antwoord
Ja, dit citaat is lezen op blz. 17 van de publicatie “Advies over de risico's van de sierteeltketen”.

5
Kunt u bevestigen dat in 2019 slechts 1,5% van de bedrijven die met landbouwgif werken hierop is gecontroleerd door de NVWA?[7]

Antwoord
Ik heb uw Kamer geïnformeerd dat in 2019 circa 1,5% van de land- en tuinbouwbedrijven (exclusief veehouderijbedrijven) is gecontroleerd op het juist gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Uitgesplitst naar sector lag de toezichtintensiteit in de akkerbouw op 1% en in de tuinbouw op 2% (Kamerstuk 33835, nr. 173).

6
Kunt u bevestigen dat de NVWA in 2019 een nalevingspercentage van de wet- en regelgeving betreffende landbouwgif vond van 67%, wat betekent dat de rest, zijnde een derde, van de telers de regels overtreedt?[8]

Antwoord
In heb uw Kamer op 20 mei 2020 geïnformeerd over enkele actualiteiten op het terrein van gewasbescherming. Een van deze actualiteiten betrof het toezicht op de naleving van wet- en regelgeving bij het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen in de akkerbouw, vollegrondsgroenten, bloembollen, fruit- en boomkwekerijgewassen. Deze inspecties richtten zich met name op het gebruik van spuittechnieken om de verwaaiing van spuitvloeistof naar bijvoorbeeld het oppervlaktewater te voorkomen. Dit leidde tot een nalevingsindicatie van 67%, hetgeen betekent dat de overige gecontroleerde agrarische ondernemers de wet- en regelgeving bij het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen niet naleefden. Ik vind het uiteraard onacceptabel dat wet- en regelgeving niet door iedereen wordt nageleefd. Ik heb de NVWA daarom gevraagd mij te informeren over hun analyse van de achterliggende redenen en een bijbehorende voortvarende aanpak om naleving te verbeteren. (Kamerstuk 27858, nr. 509).

De NVWA bespreekt de resultaten van de verschillende typen controles, zoals administratieve verplichtingen, gebruik van toegelaten middelen en het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen, met de betrokken sectoren, om de naleving door de sectoren te verbeteren.

---

6 NVWA, Bureau Risicobeoordeling & onderzoek, 2020, 'Advies over de risico's van de sierteeltketen', p. 17 (Advies van BuRO over de risico's van de sierteeltketen | Risicobeoordeling | NVWA)
7 Kamerstuk 33835, nr. 173
8 Kamerstuk 27858, nr. 509

7
Kunt u bevestigen dat er in 2017 geen boetes uitgedeeld zijn voor het niet invullen van de gewasbeschermingsmonitor, hoewel 20% van de gecontroleerde gebruikers deze gewasbeschermingsmonitor niet (volledig) had ingevuld? Zo ja, waarom is dit niet gebeurd?[9]

Antwoord
Het specifiek interventiebeleid biociden en gewasbeschermingsmiddelen van de NVWA houdt rekening met de ernst van het gevaar of het risico op gevaar voor mens, dier en milieu, de mate waarin de overtreding hersteld kan worden en of er sprake is van ondermijnend gedrag. Voor het niet (volledig) bijhouden van de gewasbeschermingsmonitor is in het interventiebeleid opgenomen om iemand die voor het eerst een overtreding begaat een schriftelijke waarschuwing te geven en niet te beboeten.

Er zijn in 2017 in totaal 3 boetes opgelegd, omdat er sprake was van herhaalde overtreding. De overige overtredingen waren eerste overtredingen en zijn afgedaan met een schriftelijke waarschuwing.

8
Kunt u bevestigen dat er in Nederland een bloeiende handel bestaat in illegale pesticiden en dat het Bureau voor Intellectuele Eigendom van de Europese Unie ervan uitgaat dat 13,8% van de Europese markt voor landbouwgif uit illegale middelen bestaat?[10]

Antwoord
Er is sprake van illegale handel in gewasbeschermingsmiddelen vanuit landen buiten de Europese Unie en dit baart mij zorgen, omdat het gebruik van deze middelen zou kunnen leiden tot risico's voor mens, dier en milieu. De inzet is om deze illegale middelen op te sporen en te vernietigen en uiteraard om de overtreders aan te pakken. Dit gebeurt niet alleen in nationaal verband via een nauwe samenwerking tussen de douane en de NVWA, maar ook in Europees verband via het uitwisselen van signalen over illegale handel. Dit heeft ertoe geleid dat in de periode 2015 tot en met 2019 ongeveer 300 ton illegale biociden en gewasbeschermingsmiddelen in beslag is genomen en vernietigd (Kamerstuk 27858, nr. 523).

Het Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie heeft in 2017 een rapport gepubliceerd, waarin een inschatting wordt gemaakt van het economische verlies van de industrie door de aanwezigheid van illegale biociden en gewasbeschermingsmiddelen. Deze inschatting leidt tot een gemiddeld verlies van afzet van 13,8% voor alle 28 lidstaten van de Europese Unie.[11]

---

9 Speciaal verslag van de Europese Rekenkamer, 2020, 'Duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen: beperkte vooruitgang bij het meten en beperken van de risico's', p.22 (www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_05/SR_Pesticides_NL.pdf)

10 De Groene Amsterdammer, 3 juni 2020, 'Onderzoek Illegale pesticiden in Europa. Simpele misdaad, weinig risico' (www.groene.nl/artikel/simpele-misdaad-weinig-risico)

11 https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/resources/research-and-studies/ip_infringement/study10/pesticides_sector_en.pdf

9
Welke actie gaat u ondernemen om een groter deel van de bedrijven dat met landbouwgif werkt te controleren, om de naleving van wet- en regelgeving door telers te verhogen en om de controle op de handel in illegale middelen te intensiveren? Welke voorbereidingen gaat u treffen zodat u of uw ambtsopvolger na de komende formatie snel actie kan ondernemen op deze punten?

Antwoord
De NVWA werkt risicogericht en baseert zich daarbij op de risico-indeling van de verschillende onderdelen van de keten en de verschillende sectoren. Deze risico-indeling wordt regelmatig herijkt op basis van de uitkomst van onder andere de nalevingscontroles, toepassingscontroles, doelgroepenanalyses en ketenanalyses.

Daarnaast voert de NVWA herinspecties uit bij niet-naleving, gesprekken met de sectoren over het verbeteren van de naleving en voert zij analyses uit naar achterliggende redenen van niet-naleving.

Ik verwijs u naar het antwoord op vraag 8 voor het toezicht op de handel in illegale gewasbeschermingsmiddelen.

10
Waarom heeft u er vorig jaar voor gekozen om geen voorwaarden te verbinden aan de Regeling tegemoetkoming land- en tuinbouwondernemers COVID-19 voor de sierteelt, zoals het verplicht reduceren van het gifgebruik? Deelt u de mening dat dit een gemiste kans is om de sierteelt te verduurzamen en dat dit dus geen efficiënte besteding van belastinggeld was?

Antwoord
De Regeling tegemoetkoming land- en tuinbouwondernemers COVID-19 ondersteunt bedrijven met toekomstperspectief om de sector zo goed mogelijk door de coronacrisis heen te helpen. Dat is ook nodig om na deze crisis weer de investeringen te kunnen doen die voor verdergaande verduurzaming (zoals klimaat en gewasbescherming) nodig zijn. De steunmaatregelen zijn bedoeld voor het ledigen van de acute financiële nood die ontstond door het wegvallen van de vraag door beperkende maatregelen als gevolg van COVID-19. Bij deze regeling is een milieuvriendelijke bedrijfsvoering geen extra criterium om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming (Kamerstukken 35442, nr. 3 en 35452, nr. 3).

11
Bent u bereid voorbereidingen te treffen om de gangbare bollenteelt, vanwege het hoge gifgebruik en uitputting van de bodem terwijl het niet bijdraagt aan de voedselzekerheid, af te bouwen en de telers te helpen bij het omschakelen naar biologische productie of naar een plantaardige voedselproductie? Zo nee, waarom niet?

Antwoord
Ik richt mij met de betrokken partijen in de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 en het bijbehorende uitvoeringsprogramma op het realiseren van weerbare planten en teeltsystemen en het verbinden van land- en tuinbouw met natuur. Dit leidt tot het verminderen van de behoefte aan

gewasbeschermingsmiddelen. Als er dan toch gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn voor het bestrijden van ziekten, plagen en onkruiden, dan bij voorkeur laag-risicomiddelen, nagenoeg zonder emissies naar het milieu en nagenoeg zonder residuen op producten voor de voedselconsumptie (Kamerstuk 27858, nr. 449 en 518).

In de provincie Drenthe start dit teeltseizoen onder regie van de provincie een pilot in de teelt van lelies. Deze pilot heeft drie doelen:

1. ontwikkelen van kennis die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt;
2. bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie;
3. het beschikbaar krijgen van een middelenpakket met lagere milieubelasting dan de huidige toegelaten middelen in de teelt van lelies.

Aan:
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwalitieit
Directoraat-generaal Agro
t.a.v. mw. drs. M. Sonnema
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Assen,
Ons kenmerk
Behandeld door de heer [redacted] (0592) [redacted]
Uw kenmerk DGA/ 20074088
Onderwerp: Vervolg op rapport “Uitgesproken”

Geachte mevrouw Sonnema,

Onlangs ontvingen wij van u de brief (d.d. 28 april 2020) waarin u verzoekt om de gebiedsgerichte aanpak (pilots) samen met uw ministerie verder ter hand nemen. Dit om te werken aan maatwerkoplossingen om de zorgen van omwonenden rondom het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door landbouw te verminderen.

Graag werken we samen met het Ministerie en de overige betrokken partners de aanpak uit in een nader vast te stellen programma, als onderdeel van de uitwerking van de “Toekomstvisie gewasbescherming 2030”.

Inmiddels zijn - onder regie van provincie Drenthe - in het Bestuurlijk Overleg Gewasbescherming (bestaande uit het Ministerie van LNV, provincie Overijssel, gemeenten Westerveld, Hardenberg en Ommen, waterschap Drents Overijsselse Delta, Vereniging van Drentse gemeenten en provincie Drenthe) hierover meerdere gesprekken gevoerd. In dit Bestuurlijk Overleg is afgesproken dat de conclusies en aanbevelingen uit het rapport “Uitgesproken” zullen worden opgepakt en als basis dienen voor de te nemen vervolgstappen. Hieraan willen we graag samen invulling geven in de vorm van een pilot en de financiering hiervan. Hierover gaan we graag verder in gesprek en zullen we met u een afspraak maken.

We zien een nauwe samenwerking hierin met uw ministerie met vertrouwen tegemoet.

HGS

Aan:
Meten = Weten
t.a.v.
……

Assen, 25 maart 2019
Ons kenmerk 2019000654
Behandeld door de heer (0592)
Uw kenmerk
Onderwerp: burgerinitiatief Meten = Weten

Geachte heer ,

Onlangs hebben wij van u een mailbericht ontvangen over uw initiatief Meten = Weten en hebben kennisgenomen van de rapportage en de overige bijlagen. U vraagt daarbij of wij “willen mee werken aan een omgeving zonder gif”.

Zoals u waarschijnlijk weet, is uw rapportage over de onderzoeksresultaten van het ~~grond~~bodemonderzoek naar het voorkomen van gewasbeschermingsmiddelen, aanleiding geweest voor een motie in de Statenvergadering van 1 maart jl.. Gedeputeerde Jumelet heeft toen aangegeven de handschoen op te pakken door in overleg te gaan met de verschillende partijen.

De zorg die u uitspreekt over het voorkomen van gewasbeschermingsmiddelen in het milieu en de mogelijke schadelijke gevolgen die dit heeft op mens, dier en milieu delen wij. In 2014 hebben wij bij de minister dan ook aangedrongen op een snelle uitvoering van het onderzoek naar gezondheidsrisico’s voor omwonenden. Dit Blootstellingsonderzoek wordt momenteel afgerond en is binnenkort openbaar.

Stimuleringsbeleid
Daarnaast zijn we reeds geruime tijd bezig om telers te stimuleren om het gebruik van chemische middelen te verminderen. Al jaren worden, met name in grondwaterbeschermingsgebieden, projecten uitgevoerd om het gebruik en de risico’s van milieubelastende middelen te verminderen. Overigens heeft provincie Drenthe ook zelf stappen gezet; vanaf 2009 gebruikt zij geen chemische middelen bij het onderhoud van verhardingen en in groen. Tevens is provincie Drenthe bezig om via projecten de bollensector te bewegen tot verduurzaming. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het gebruik van

tagetes als alternatief voor chemische grondontsmetting; dit gewas wordt inmiddels op grote schaal geteeld. Maar ook de proefvelden van het Regionaal Onderzoek Lelieteelt (ROL) Noordoost Nederland, waar op praktijkschaal samen met HLB wordt geëxperimenteerd met plantversterkers en biologische teelt, om het middelengebruik zoveel mogelijk te beperken. Dankzij deze proeven wordt duidelijk dat er steeds meer mogelijkheden zijn om de teelt te verduurzamen. Met het ontwikkelen en het gebruik van groene middelen en plantversterkers zijn minder chemische middelen nodig.

In het kader van het Uitvoeringsprogramma waterwinning Drentsche Aa loopt het meerjarig project 'Duurzame bollenteelt'. Nagenoeg alle telers in dit gebied doen mee om te werken aan het verminderen van emissies naar het oppervlaktewater. Afgelopen najaar is gestart met het project 'Schoon erf, schone sloot'. Waterschap Drents Overijsselse Delta heeft het project opgezet samen met de provincie Drenthe en de brancheverenigingen van de bloembollensector (KAVB). Met als doel om de emissie van gewasbeschermingsmiddelen vanaf het erf naar de sloot structureel aan te pakken en te voorkomen.

Onze inspanning heeft eraan bijgedragen dat de sector zelf het Actieplan Gezonde Bollen, Bloeiende Sector heeft ontwikkeld, waarin concrete afrekenbare doelen en actiepunten staan benoemd. Daarnaast is door de sector de visie Vitale Teelt 2030 gelanceerd om de bollenteelt te verduurzaming, waarbij het zowel gaat om het halen van milieudoelen als om het meer omgevingsbewustzijn. De provincie Drenthe heeft overigens zitting in het Landelijk Milieuoverleg Bloembollen (LMB), van waaruit verschillende projecten worden geïnitieerd.

Vervolg

Wij zijn voornemens om (wanneer?) met de betrokken partijen; Burgerinitiatief Meten = Weten, Bollenboos, Gemeente Westerveld en vertegenwoordigers van de bollensector om tafel te gaan, waarbij knelpunten worden benoemd en besproken. Hieruit willen we ophalen wat~~ar~~ de verschillende groeperingen voor staan en wat hun ~~will~~en~~sen~~ om de milieuomstandigheden te verbeteren.. ~~Dit om~~Hieruit kunnen ~~desgewenst~~ gezamenlijke conclusies getrokken worden met als doel~~-~~verdere stappen te nemen om de landbouw op een zo breed mogelijk gedragen wijze zo duurzaam mogelijk verder te kunnen laten ontwikkelen.

Hiervoor zullen wij op korte termijn de eerste stappen zetten.

Hoogachtend,
Met vriendelijke groet,

College van GS van Drenthe,

Namens deze

Met opmerkingen [redacted] 11.1

Met opmerkingen [redacted]: Ook LTO, want het gaat niet alleen om de bollenteelt.

Agendapunt voor de vergadering van Gedeputeerde Staten van Drenthe

GS-stuk

Algemene gegevens	
Opsteller	, tst
Team	Landelijk Gebied
Datum	maandag 14 december 2020
Uiterste behandeldatum in GS:	
Toelichting:	

Teammanager
Jordan Jumelet
Paraaf en advies
Akkoord: *Bespreken:*

Verwijzing naar speerpunt coalitieakkoord/programma begroting
2. Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven

Akkoord portefeuillehouder
Henk Jumelet / Hans Kuipers

Intern voorbereid met
1. - WBM
2. – 3P
3.

Akkoord provinciesecretaris
Wim Brenkman

Archivering	
Soort overeenkomst:	Niet van toepassing
Looptijd overeenkomst:	
Datum:	*Registratienummer:*
	nr.
	nr.

Communicatie
Openbaar:
Ja, later. Openbaar vanaf bekendmaking pilot
Persbericht:
Nee
Bekendmaking:
Algemene bekendmaking

Onderwerp

Pilot duurzame bollenteelt in Drenthe

Advies

1.Besluiten tot deelname aan de pilot duurzame bollenteelt in Drenthe
2.Beschikbaar stellen van € als co-financiering voor de pilot

Beslissing GS

Met opmerkingen [PD1]: Gebruik dit sjabloon voor zaken die voor formele besluitvorming aan GS worden voorgelegd en die niet verder naar PS gaan.

Met opmerkingen [PD2]: Het kan hier ook gaan om een directeur, concernprogrammamanager, concernprojectleider of de provinciesecretaris. Als dat het geval is, dit kopje s.v.p. aanpassen..

Met opmerkingen [PD3]: Vermeld de datum waarop het stuk gereed is.

Met opmerkingen [PD4]: De paraaf staat voor een correcte procesgang, goede kwaliteit en juiste afstemming van het GS-stuk.
De teammanager adviseert over de status van het stuk op de GS-agenda: akkoord- of bespreekstuk

Met opmerkingen [PD5]: Als er een uiterste behandeldatum in GS is, geef die datum dan aan en vermeld dan altijd bij de toelichting de reden daarvan.

Met opmerkingen [PD6]: Geef hier aan in welke relatie het stuk staat tot het collegeakkoord dan wel de begroting. Vermeld het nummer en de naam van het speerpunt uit het collegeakkoord / het nummer en de naam van het programma uit de begroting.

Met opmerkingen [PD7]: De bestuurlijk portefeuillehouder is akkoord met de inhoudelijke koers van het stuk en brengt het GS-stuk in.

Met opmerkingen [PD8]: Vermeld de naam van het team/programma en de medewerker(s) met wie je het stuk hebt voorbereid. Wees compleet in het vermelden van de teams/programma's, maar probeer verder de lijst te beperken tot de voor dit GS-stuk meest relevante medewerkers uit die teams/programma's.

Met opmerkingen [PD9]: Met de paraaf geeft de provinciesecretaris aan dat het GS-stuk beslisrijp is (met de juiste medewerkers afgestemd en finaal gecheckt op rechtmatigheid en risico's), eventueel na overleg met de portefeuillehouder.

Met opmerkingen [PD10]: Geef hier aan om welk soort overeenkomst het gaat. Deze informatie is bestemd voor het Overeenkomstenregister.

Met opmerkingen [PD11]: Geef aan of het stuk vanuit communicatieoogpunt direct wel, pas later of niet openbaar is. Soms moet een besluit later bekend worden gemaakt. Vul dan 'Ja, later' in. Het besluit wordt in dat geval op de 'slapende lijst' gezet. Neem bij twijfel hierover contact op met het team COM.

Met opmerkingen [PD12]: Geef aan of er een afzonderlijk persbericht noodzakelijk is. Dit is het geval voor belangrijke of actuele onderwerpen. Neem in zo'n geval tijdig contact op met het team COM. Een concept-persbericht voeg je niet bij het GS-stuk.

Met opmerkingen [PD13]: Vermeld in enkele woorden het onderwerp van het stuk.

Met opmerkingen [PD14]: Vermeld je advies aan GS op basis waarvan GS een beslissing kunnen nemen. Meerdere adviezen puntsgewijs en genummerd weergeven. Schrijf één beslispunt per advies. Probeer het aantal adviezen te beperken en elk advies zo duidelijk en kort mogelijk te formuleren. Begin elk advies denkbeeldig met 'GS besluiten om…' en maak de zin in het advies dan af.

Inleiding

a. Algemeen
Net als in een aantal andere delen van Nederland is bollenteelt een veel voorkomende vorm van landbouw in Drenthe.
Vooral de lelieteelt is in Drenthe na de eeuwwisseling toegenomen en de laatste jaren meer verspreid over de provincie. Nederland in zijn geheel is de grootste producent van bloembollen ter wereld. Daarmee levert de bloembollenteelt waaronder ook lelieteelt een bijdrage aan de economie van Drenthe. Een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu.

Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen gemaakt worden op het gebied van duurzaamheid. Dit om in te spelen op de huidige maatschappelijke ontwikkelingen. Toenemende bezorgdheid bestaat er bij maatschappelijke organisaties en omwonenden over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens, maar ook op de natuur en het (leef)milieu. Telers geven aan binnen de grenzen van de wet te handelen. In de gemeente Westerveld heeft dit de afgelopen jaren geleid tot spanningen en onbegrip tussen telers en een deel van de omwonenden.

Op initiatief van de provincie Drenthe vindt sinds 2019 bestuurlijk overleg plaats met overheden en andere partners om te komen tot een verduurzaming van de sector met de nadruk op het verbeteren van de milieu- en gezondheidsaspecten. Samen met de telers willen wij komen tot een duurzame landbouw die voldoet aan de doelstellingen van het ministerie van LNV in de visie “Vitale teelt 2030”.
Na een goed bezochte en gewaardeerde informatieavond in juli 2019, hebben wij opdracht gegeven voor een onderzoek onder omwonenden van bollenpercelen, actiegroepen en telers om te komen tot een oplossing voor de opkomende polarisatie in de verhoudingen tussen burgers en telers. Dit heeft geleid tot het rapport “Uitgesproken”, waarin een aantal aanbevelingen staan die breed worden herkend en waar wij uitvoering aan geven, onder meer door onderhavige pilot te starten.

Opdrachtgever voor de pilot is het ministerie van LNV, de provincie is gelegeerd opdrachtgever en leidt daarmee de praktische kant van de pilot.

b. Europese aspecten
Niet van toepassing.

c. Economie/werkgelegenheid
De bollenteelt is een sector waar verhoudingsgewijs per hectare veel werkgelegenheid biedt, veelal in de vorm van seizoensarbeid. De teelt is arbeidsintensief en kent een hoge financiële omzet.

d. Participatie
In deze piot werken we breed samen met het ministerie van LNV, de gemeente Westerveld, de VDG, het waterschap Drents Overijsselse Delta, de LTO en de KAVB (Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur). De KAV levert de projectleider voor deze pilot en voert daarmee het leeuwendeel van het administratieve werk uit.
Al deze partners zijn vertegenwoordigd in de stuur- en de projectgroepen, werken mee

aan de totstandkoming van deze pilot en dragen de doelstellingen uit. De ambitie van de partners binnen dit project is om praktische toepasbare kennis, met samenwerking en daarmee draagvlak te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem.

Advies

1.Besluiten tot deelname aan de pilot duurzame bollenteelt in Drenthe
2.Beschikbaar stellen van € als cofinanciering voor de pilot

Doelstelling uit de begroting

Dubbelklik *hier* om het onderdeel Doelstelling uit de begroting in te vullen

Met opmerkingen [PD15]: Vermeld aan welke doelstelling uit de programmabegroting wordt bijgedragen als GS instemmen met het advies.

Argumenten

Met opmerkingen [PD16]: Geef de argumenten aan die van belang zijn voor je advies. Vat de kern van ieder argument samen in één zin die je cursief weergeeft. Begin deze cursieve zin denkbeeldig met "want….."; de tekst die dan volgt, slaat terug op het advies dat erbij hoort. Bij elk argument geef je in een korte alinea een toelichting. De toelichting geef je niet cursief weer. Het argument moet overtuigend zijn, het geeft aan waarom ingestemd zou moeten worden met het advies. Laat de nummering van de argumenten corresponderen met de nummering van de adviezen. Dus argumenten 1.1. en 1.2. etc. verwijzen naar advies 1 en argumenten 2.1. en 2.2. etc. verwijzen naar advies 2 etc.

1.1. Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt.

In de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 is de doelstelling opgenomen om te komen tot weerbare teeltsystemen waarbij planten geen of nagenoeg geen chemische gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn. Dit betekent ook dat rassen geteeld worden die beter bestand zijn tegen virussen en schimmels. In samenwerking met onderzoeksinstituten en middelenfabrikanten komen we zo tot een milieuvriendelijkere gewasbescherming.

1.2. Bevorderen van samenwerking en dialoog tussen de telers en de bevolking, zodat een open dialoog ontstaat en begrip voor elkaars situatie.

Telers en bewoners gaan het gesprek en de samenwerking aan met betrekking tot de lelieteelt in de buurt van bewoning en de onderlinge afstemming die daar voor nodig is. Hierbij kan gedacht worden aan de realisatie van een teeltvrije zone tussen landbouwgrond en bewoning die de verspreiding van gewasbeschermingsmiddelen richting bewoning tegen gaat en tegelijkertijd inpasbaar is in de ontwikkelijking van een weerbaar teeltsysteem voor de teler. Maar ook andere onderwerpen zoals informatie over spuittijden, gebruikte middelen en andere zaken kunnen hierbij aan de orde komen

1.3. Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelen pakket zonder of met een geringe milieubelasting.

Er zijn meerdere middelen met een lagere milieubelasting beschikbaar in andere sectoren die als onderdeel van geïntegreerde gewasbescherming heel goed in de teelt van lelies toegepast kunnen worden en die bij toepassing zullen leiden tot een lagere milieu impact door de lelieteelt. Om tot een lagere milieubelasting te komen moeten overheden goed samenwerken met de telers (risico op misoogsten) en het Ctgb, de instantie die gaat over toelating van gewasbeschermingsmiddelen.

2.1 Beschikbaar stellen van krediet om samen met de partners te komen tot een evenwichtige investering in de pilot.

Uitvoeren van deze 3-jarige pilot kost veel geld en het ministerie van LNV is bereid een groot deel van de kosten voor haar rekening te nemen. Van de overige partners wordt ook een bijdrage verwacht en daar hoort de provincie Drenthe als gedelegeerd opdrachtgever en

initiatiefnemer van dit proces ook een bijdrage aan te leveren.

Tijdsplanning

De pilot zal drie jaar duren, waarbij de inzet is om in de eerste maanden van 2021 te starten met de pilot. Omdat veel zaken al op één of andere manier aan de orde zijn, kunnen alle onderdelen vrijwel direct van start gaan en wordt geen tijdverlies geleden.

Financiën

Dubbelklik *hier* om het onderdeel Financiën in te vullen.

Bijlagen

1. Contouren van de pilot duurzame lelieteelt

Met opmerkingen [PD17]: Als het voorstel uit de bestaande begroting wordt gedekt:

Neem in het Advies aan GS op:
€ @ beschikbaar te stellen ten laste van budget @.

(Noem bij budget nummer en naam prestatie.)

Met opmerkingen [PD18]: Als het voorstel niet uit de bestaande begroting kan worden gedekt:

Neem in het Advies aan GS op:
Aan PS via de planning- en controlcyclus voor te stellen @.

(Geef de dekking aan.)

Met opmerkingen [PD19]: Dit deel van het GS-stuk wordt niet actief openbaar gemaakt, maar bedenk dat de inhoud in beginsel openbaar is in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob), tenzij er sprake is van een wettelijke uitzondering.
Neem bij vragen contact op met de Wob-contactpersoon van je team of met team BC.

*Kant*tekeningen aan Gedeputeerde Staten van Drenthe

Risico's

Risico behorend bij advies 2:
Het beschikbaar stellen van financiële middelen is logisch als gedelgeerd opdrachtgever/initatiefnemer.
Het niet beschikbaar stellen betekent dat de pilot niet of in afgeslankte vorm van de grond zal komen en dat de provincie daarmee haar gezicht verliest en geen rol meer speelt in de verduurzaming van de teelt en de zorgen van de inwoners naats zich neerlegt

Met opmerkingen [PD20]: Verwerk hierin ook eventuele afwijkende meningen en op welke argumenten en risico's deze zijn gebaseerd. NB. De insteek is dat in eerste instantie wordt uitgegaan van een eensluidend advies aan GS.

Kanttekeningen vanuit de organisatie

Niet van toepassing.

Tekst openbare besluitenlijst

Onderwerp: Pilot duurzame bollenteelt in Drenthe
Tekst: Het college van GS heeft besloten om geld beschikbaar te stellen voor de start en uitvoering van een drie jarige pilot in de gemeente Westerveld om te komen tot een verduurzaming van de lelieteelt en daarmee mens en milieu zoveel mogelijk ontlast van chemische gewasbeschermingsmiddelen.

Met opmerkingen [PD21]: Als op het kopblad bij Openbaar 'Ja' of 'Ja, later' is ingevuld, vul hier dan altijd een tekst in. Als op het kopblad bij Openbaar 'Nee' is ingevuld, kies hier dan 'Niet van toepassing'.

Als je het hele sjabloon hebt ingevuld en je alle opmerkingenballonnen in de kantlijn in één keer wilt verwijderen, dubbelklik dan hieronder. Alle opmerkingenballonnen in de kantlijn worden zo uit het document verwijderd.

Dubbelklik ***hier*** om de opmerkingenballonnen te verwijderen.

Idee

Communicatie

Situatieschets

bollentelers en akkerbouwers, omwonenden en organisaties.
(Input vanuit notitie "uitgesproken")

Een omgeving waarin de betrokken partijen niet alleen een verschillende interpretatie van beschikbare kennis uit onderzoek hebben maar zeker ook het verschil in belangstelling daarvoor.
In de gemeente Westerveld het wegvallen van een gesprek hierover. De standpunten van de ander worden als veronderstellingen en onwetendheid weggezet en ieder is overtuigd van het eigen gelijk.

Als het gaat om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is er brede zorg bij zowel telers als bij al dan niet georganiseerde omwonenden. Bij de één zorg over gezondheid, biodiversiteit, landschap, natuur, bij de ander over het voortbestaan van het eigen bedrijf en bij allen zorg over de verdeeldheid, als gevolg daarvan, tussen de verschillende groepen in de eigen gemeenschap. De opvattingen van telers en omwonenden over intensieve teelten en in het bijzonder over het risico van gewasbeschermingsmiddelen voor de menselijke gezondheid en biodiversiteit lopen sterk uiteen. Die zorgen waaien niet over maar waaieren zelfs uit naar andere gebieden en teelten. Dat geldt ook voor de verschillende groepen omwonenden onderling. In gebieden waar wonen, natuur, cultuurhistorie, landschap en recreatie van grote betekenis zijn, lopen de tegenstellingen soms heel hoog op. Hoog-opgeleiden, verhuisd vanuit de stad tegen over de agrarische oorspronkelijke bewoners van de regio. De risico's van gewasbeschermingsmiddelen voor gezondheid, biodiversiteit, grondwater en bodem worden verschillend beoordeeld.

Aandachtspunten zijn bijv.
serieuze gezondheidsklachten in de omgeving van bollen/lelieteelt (Parkinson, vruchtbaarheidsproblemen, kanker) en de uitkomsten van onder andere het RIVM blootstellingsonderzoek [1].
Gewasbeschermingsmiddelen beperken zich niet tot de percelen van telers, maar worden ook teruggevonden rondom en in de huizen van omwonenden en in natuurgebieden.
Wettelijke regels worden volgens omwonenden door sommige telers onvoldoende nageleefd en door provincie, waterschap en gemeente onvoldoende gehandhaafd. Actiegroepen verwijzen naar maatregelen die in het buitenland zijn genomen.
Akkerbouwers vinden dat de kennis- en innovatiestructuur in ons land sterk ontwikkeld is. Dat betekent ook: verduurzaming, meer aandacht voor water en energie en precisielandbouw die de frequentie van inzet van gewasbescherming kan verlagen.

Doelgroepen
Bollentelers en akkerbouwers, omwonenden en organisaties.
In de gemeente Hardenberg zijn er deelnemers en niet deelnemers aan het convenant. Gemeente Westerveld is er geen gesprek meer mogelijk. Ieder vindt dat hij gelijk heeft.

De meeste telers hebben een bedrijfswebsite en communiceren via facebook, twitter etc
Er is de website lelieteelt.nl met communicatie vanuit de telers, deze signalen komen vanuit de sector. In de ogen van velen geen onafhankelijk geluid.
Website van stichting bollenboos. Geluid tegen gif in bollenteelt en omgeving http://www.bollenboos.nl/ . Deze website lijkt niet meer bijgewerkt te zijn sinds oktober 2018.

plaatselijke vereniging Meten = Weten. Ruim 200 verontruste omwonenden uit de gemeente Westerveld.

Je hebt koplopers, peloton en voorhoede. Hoe bevorder je vernieuwing, zonder het peloton en de achterhoede kwijt te raken.

Doel van het idee

Communiceren (onafhankelijk) over verduurzaming en vermindering gebruik gewasbeschermingsmiddelen in intensieve teelten in de provincie Drenthe en Overijssel.

Overbrengen van nog te bepalen helder en consistent geluid tav beleid en maatregelen op het snijpunt van landbouw, volksgezondheid en ruimtelijke ordening. Dit moet gepaard gaan met een grote aandacht voor de onderlinge verhoudingen (welzijn, leefbaarheid en samenlevingsopbouw) op het platteland.

Zorgen dat en ondersteunen van telers die zich naar alle direct omwonenden toe blijven inzetten over hun werkwijze.

Te verwachten resultaten

Kennisoverdracht over verduurzaming bij telers van lelies in Drenthe en Overijssel.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt

Integratie van landbouw en omgeving, medewerking uit de omgeving, versnelling vergunningsprocedures door voorkomen bezwaren uit omgeving, voorkomen verhuizingen, bedrijfsbeëindiging, tekort aan arbeid.

Te verwachten andere bijdragen

informatieoverdracht, kennis vergroten, wederzijds begrip, mogelijkheid tot omdenken, belangstelling wekken voor elkaar, gezamenlijk doel, naar elkaar toebrengen van interpretatie van beschikbare kennis uit onderzoek, het normaliseren van de omgangsvormen en het verzakelijken van het gesprek

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Openheid en adequate communicatie over verduurzaming richting maatschappij en omwonenden Meer nog dan voor de overige land- en tuinbouw is communicatie met de omgeving een absolute dagelijkse noodzaak.

Per regio uitzoeken wat de juiste kanalen zijn. Waar komen burgers, wat raadplegen ze? En positief verrassen – door bv kanalen te kiezen als streekmarkten, bezoeken bij boeren, win-actie waarin mensen “een dag meelopen met een boer” kunnen winnen, fototentoonstelling “jouw mooiste plek”, fotowedstrijd: raad het plaatje, foto wedstrijd meeste insecten, herken een positieve maatregel naar andere landbouw … etc.

In grote lijnen heeft het plan van aanpak in ieder geval

- Vaststellen welke regio's er zijn
- Doelgroepen bepalen
- Bekijken hoe daar de communicatie loopt en per regio, zowel website en social media alsook een of twee belangrijke platforms selecteren.
- Plan maken van de algemene communicatie, en daarna een plan voor de specifieke dingen per regio
- Thema's bepalen
- Daaraan tijdpad en kostenplaatje hangen
- Stijl ontwikkelen die de consument aanspreekt: duidelijk uitleggen, goed taalgebruik, werken met illustraties en fotomateriaal. Alle communicatie met herkenbaar beeldmerk, en ondersteund door een website
- Werkwijze: onafhankelijk, positief, consequent, zeer regelmatig, onderbouwd, lokaal en landelijke berichtgeving
- Cross mediaal obv thema diverse onderdelen uitzetten gedurende een bepaalde periode bijv. thema van beregening met kennisoverdracht via achtergrondartikel in krant, blog van teler in lokale en landelijke kranten over aandachtspunten bij beregenen-tijdstip, beschikbaarheid water, reden, frequentie, …-, feitjes op website en delen via social media en overdracht door ervaring als regenwateropvang wedstrijd kinderen, ism brandweer iets met water en spuiten…….

Via

- telers in actieve communicatie: persoonlijk contact met (nieuwe) buren, communicatie per app, website, telefonische bereikbaarheid. Daarnaast is informatie en openheid naar de totale omgeving van belang, bijvoorbeeld door open dagen en het ontvangen van groepen, twitter, instagram, facebook, plaatselijk krant, perceelborden en info naar de burgers, open dagen, verras de burgers eens positief vanuit de sector
- vraag en antwoord bijv. chat-uur
- blog / voorstellen van bedrijf, uitleg, achtergrond, redenen
- kleine berichten in lokale en landelijke kranten, digitaal over feiten, ingevoerde maatregelen, verbeteringen in proces onderweg naar duurzame landbouw, omgevingsvriendelijk
- Kinderen van (nieuw-)omwonenden kennis laten maken via het zaaien van hun eigen "akker"randen, insectenhotel maken,
- basisschoolgroepen zelf lelies laten kweken/moestuintjes

Welke betrokken partijen

KAVB, LTO Noord, gemeenten, pers e.a.

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Is meer gericht in te vullen zodra communicatieplan algemeen en regionaal is ingevuld, voorzien van tijdspad en thema's en viceversa.

Delphy,

Ideeën tbv pilot Westerveld

Oogst van 4 dec nm Overleg provincie huis Assen

Ps. De letter achter het idee verwijst naar partij die voorzet levert (zie 2e pagina)

A=Agrifirm, H=HLB, D=Delphy, L= LTONoord, K= KAVB, R=ROL

Kort

1.	Rassenlijst	D
2.	Akkerranden incl mengselkeuze	D en A
3.	BOS-systemen	D
4.	Regelgeving CTGB	K en L
5.	Uitbreiding ROL (proefbedrijven)	A en ROL
6.	Communicatie	L, K en D
7.	Kennisoverdracht, pilot onderwerpen	D
8.	Toelatingsbeleid biostimulanten	K en L
9.	Beregening & druppelirrigatie	D
10.	Precisielandbouw, NPPL, robotisering	A
11.	Bodemgezondheid, weerbaarheid	H
12.	Strokenteelt	D
13.	Verruiming AM beleid	K en L
14.	Greppeltechniek	D en A
15.	Spuittechniek	D
16.	Ontsmetten bollen	H
17.	Neonicotinoiden terug	K en L
18.	Geurstoffen toedienen	A
19.	Tagetes	H
20.	ICM/IPM	A
21.	Alternatieve, niet toegelaten gwb	H en A
22.	Insecten monitoring tbv virus preventie	H

Midden

1.	Regelgeving CTGB	l en K
2.	Robotisering	A
3.	Spuit als grasmaaier	A
4.	Electrocutie	A
5.	Mechanische onkruidbestrijding	H

Lang

Verticale teelt, teelt op water	A

In te vullen format tbv het vullen van Koepelprogramma tbv pilot Duurzame gewasbescherming Drenthe

Looptijd: 2020- 2025

Idee (zie boven of een nieuw idee)

Doel van het idee

Te verwachten resultaten

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Te verwachten andere bijdragen

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Welke betrokken partijen

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Inzet van de provincie Drenthe in het gewasbeschermingsdossier

Een toezegging in een vergadering van Provinciale Staten over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw, was voor de provincie Drenthe aanleiding het voortouw te nemen om in gesprek te gaan over de zorgen die leven rondom dit onderwerp. Dit gesprek wordt gevoerd met inwoners van Drenthe, gemeenten, het Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland (LTO) en andere betrokken partijen.

De provincie Drenthe zet zich in voor:

1. Vergroenen van de landbouwsector
2. Inzet op proefprojecten
3. Gesprek met de landbouw
4. Gesprek met omwonenden

1. Vergroenen van de landbouwsector

De provincie Drenthe vindt transitie naar een duurzame landbouw belangrijk. Zo werken we aan de regiodeal Natuurinclusieve Landbouw en stellen daarin de balans tussen economie en ecologie centraal. We zijn samen met landbouw- en natuurorganisaties gestart met het programma Toekomstgerichte Landbouw. Hierbij werken wij onder andere aan vergroening door het reduceren van het gewasbeschermingsmiddelengebruik en het stimuleren van het gebruik van biologische middelen of middelen met een lager milieurisico. Het Rijk is hierbij ook aan zet, omdat het om landelijke regelgeving voor het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (CTGB) gaat.

2. Inzet op proefprojecten

In de afgelopen jaren is in de landbouw het besef doorgedrongen dat er veel moet gebeuren op het gebied van de verduurzaming van de gewasbescherming en deels is dat is ook opgepakt. Daar willen we de sector ook de mogelijkheden voor geven. Aanvullende provinciale regelgeving is vooralsnog niet aan de orde. Wij zien onze rol in het (financieel) stimuleren van proefprojecten met organisaties als LTO Noord, ROL, HLB, AND en Agrifirm, en het delen van kennis en ervaring die regionaal wordt opgedaan. Daarbij verwachten we van het Rijk dat zij de kaders stelt waarbinnen een toekomstgerichte landbouw mogelijk is. In de Toekomstvisie duurzame gewasbescherming 2030 staan ambitieuze doelstellingen, dat stemt ons hoopvol en we ondersteunen dit graag.

3. Gesprek met de landbouw

Drenthe gaat in gesprek met de landbouwsector. De provincie is een belangrijke schakel tussen beleid en praktijk, waarbij we willen zorgen dat het telen van gewassen met minder inzet van chemische middelen een impuls krijgt en daarmee ook de duurzame landbouw. Het gesprek met landbouwers en omwonenden is daarin een belangrijke stap.

4. Gesprek met omwonenden

Drenthe gaat, in samenspraak met de gemeente, in gesprek met omwonenden over de zorgen die leven over een gezond milieu en over een duurzame landbouw met respect voor de leefomgeving. Inwoners zijn steeds meer betrokken vanwege de zorg voor milieu en gezondheid en vragen om een veilige leefomgeving. Ze kijken daarbij ook naar de overheid waarvan zij verwachten dat deze verduurzaming van de landbouw in gang zet.

Rapport Uitgesproken
Oktober 2019 en
In opdracht van gezamenlijke overheden

Als het gaat om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is er brede zorg bij zowel telers als bij al dan niet georganiseerde omwonenden. Bij de één zorg over gezondheid, biodiversiteit, landschap, natuur, bij de ander over het voortbestaan van het eigen bedrijf en bij allen zorg over de verdeeldheid, als gevolg daarvan, tussen de verschillende groepen in eigen gemeenschap

Die zorgen waaien niet over of waaieren zelfs uit naar andere gebieden en teelten. Vanwege de heftigheid en de emotionele geladenheid van de discussie, vormen de meningsverschillen een (potentiële) splijtzwam binnen plattelandsgemeenschappen in Drenthe en Overijssel.

Dit lossen de omwonenden en telers niet samen op. De gezamenlijke overheden zijn aan zet. Gevraagd wordt een helder en consistent beleid en maatregelen op het snijpunt van landbouw, volksgezondheid en ruimtelijke ordening. Dit moet gepaard gaan met een grote aandacht voor de onderlinge verhoudingen (welzijn, leefbaarheid en samenlevingsopbouw) op het platteland.

Achter deze tegenstelling tussen groepen zitten fundamentele verschillen in opvattingen. De risico's van gewasbeschermingsmiddelen voor gezondheid, biodiversiteit, grondwater en bodem worden verschillend beoordeeld. Dit onderscheid wordt versterkt door een verschillende interpretatie van beschikbare kennis uit onderzoek en het verschil in belangstelling daarvoor. En in de gemeente Westerveld door het wegvallen van een gesprek hierover.

Gezondheid, milieu

Omwonendenorganisaties stellen dat de wettelijke kaders en toelatingsprocedures ontoereikend zijn om hen en het milieu te beschermen. Ze vinden dat niet (meer) een zaak tussen teler en omwonende, maar een verantwoordelijkheid van de (rijks)overheid. Ze wijzen op serieuze gezondheidsklachten in de omgeving van bollen/lelieteelt (Parkinson, vruchtbaarheidsproblemen, kanker) en de uitkomsten van onder andere het RIVM blootstellingsonderzoek.
Gewasbeschermingsmiddelen beperken zich niet tot de percelen van telers, maar worden ook teruggevonden rondom en in de huizen van omwonenden en in natuurgebieden. Wettelijke regels worden volgens hen door sommige telers onvoldoende nageleefd en door provincie, waterschap en gemeente onvoldoende gehandhaafd. Ze dragen veel wetenschappelijke onderzoeken aan en verwijzen naar maatregelen die in het buitenland zijn genomen.

De niet verontruste omwonenden zeggen te willen of moeten vertrouwen op de Nederlandse toelatingseisen en regelgeving en gaan er van uit, dat de telers zich hier aan houden. Ze zijn niet, of niet bijzonder bang voor hun gezondheid, al vinden ze wel dat onderzoek naar de risico's en overleg over vermindering van de gewasbeschermingsmiddelen moet doorgaan.

De telers daarentegen geven aan zorgvuldig te werken binnen wettelijke kaders, bereid te zijn tot overleg over afstand tot de huizen en over de tijd van spuiten. Zij missen begrip, waardering en erkenning voor hun vak en de betekenis daarvan voor de Nederlandse economie.

Feiten

Opvallend is de grote tegenstelling in de interpretatie van feiten. De standpunten van de ander worden als veronderstellingen en onwetendheid weggezet en ieder is overtuigd van het eigen gelijk. De opvattingen over verifieerbare vragen staan diametraal tegenover elkaar. Bijvoorbeeld vragen of het areaal bollen groeit, de populatie insecten afneemt, de residuen van nu of van vroeger zijn, er wel of niet in de bollenteelt meer middelen worden gebruikt dan in de akkerbouw en de vraag of de middelen slecht zijn voor gezondheid en milieu.

Convenants gemeenten

De gemeente Hardenberg heeft via adequate regie de tegenstelling weten te overbruggen door het maken van een tripartite convenant met telers en omwonenden. Hierin staan afspraken over communicatie, werkwijze en afstanden, die bij het spuiten in acht worden genomen. Kritische omwonenden zien het convenant als een nuttige, tijdelijke tussenstap op weg naar een structurelere oplossing.

De verhoudingen tussen telers en omwonenden zijn harmonieuzer, kennis wordt gedeeld en via terugkerende evaluaties worden nieuwe afspraken gemaakt, bijvoorbeeld over het toepassen van de best beschikbare technieken. Dit platform draagt sterk bij aan het op een zakelijke manier uiting kunnen geven aan en aanpakken van de verschillende zorgen. Omdat niet iedere teler het convenant ondertekent en zich ook niet houdt aan afspraken, neemt rond percelen van deze teler(s) de onvrede en boosheid onder omwonenden duidelijk toe. De andere telers kunnen met het convenant goed uit de voeten, wensen vooral duidelijkheid over waar het overheidsbeleid qua ruimtelijke ordening (afstanden) naar toe gaat, zodat ze zich tijdig kunnen aanpassen. En ze ergeren zich aan collega's die het imago van de bollenteelt aantasten.

Westerveld

In de gemeente Westerveld lijkt/is in een aantal dorpen geen basis meer voor het maken van afspraken tussen de partijen. Telers voelen zich geïntimideerd. Verontruste omwonenden voelen zich geschoffeerd en onbegrepen door gemeente, telers en medebewoners. Niet georganiseerde bewoners zijn bezorgd over hun gepolariseerde gemeenschap. Een gesprek over de inhoud (afstand, middelengebruik) zal hier de komende tijd waarschijnlijk niet mogelijk en vruchtbaar zijn. Men vindt dat de Tweede Kamer en het Kabinet aan zet zijn. En bij meningsverschillen met provincie en gemeente volgen sommige omwonendenorganisaties het juridische spoor.

Ten aanzien van de dorpsgemeenschap lijkt/is terugkeer naar normale omgangsvormen (zonder intimidatie en polarisatie) en het helen van de verscheurde gemeenschap, nu het hoogst haalbare. Dit vereist een zorgvuldig en afgewogen proces, waar de gemeente een rol in heeft te vervullen. Is een situatie van "agree to disagree" mogelijk?

Burgers en telers lossen dit samen niet op: de overheid aan zet

Handvatten voor de overheid

Korte termijn

De oproep is om op korte termijn te laten zien dat er beweging is:

• Maak een stappenplan met duidelijke doelen en termijnen. Als de landbouw in 2030 duurzaam moet zijn, ook wat betreft middelengebruik, moet je nú beginnen. Sta borg voor een consistent beleid.
• Schep tijdig duidelijkheid voor telers in verband met hun toekomstige investeringen
• • Wees initiatiefnemer, regisseur en facilitator van een landelijk én een regionaal proces van joint fact finding ten aanzien van vraagstukken die telers en/of omwonenden aandragen.

Structurele aanpak

Rijk

• • Aanpassen landelijke wet- en regelgeving.
• • Inzetten van het ruimtelijke ordeningsinstrumentarium voor spuitvrije zones: afstand afhankelijk van de nabijheid van woningen, natuurgebieden en biologische bedrijven.
• • Aanpassen toelatingssysteem voor gewasbeschermingsmiddelen. Rekening houden met cumulatie en kwetsbare groepen, systeemgericht, jaarronde toetsing, meer groene middelen, meer biologische middelen.

Provincie

• • Adequaat beleid in omgevingsvisie, waaronder Passende Beoordeling rond Natura 2000-gebieden, regels voor intensieve teelten t.a.v. bodem en grondwater.
• • Stimuleringsbeleid (bedrijfsplannen intensieve teelt) in kader van o.a. de Regiodeal.

Waterschap

• • Kaders en consciëntieuze handhaving waterbeleid, AMVB Open Teelt.

Gemeente

• • Regie en faciliteren van dialoog tussen telers en omwonenden.
• • Ruimtelijk ordenen van intensieve teelt binnen de gemeente, handhaven, meldpunt in stand houden.
• • Komen tot/vernieuwen van convenanten. Ook de waterbedrijven kunnen hierin partij zijn.

Wat kunnen telers en omwonenden?

Aangegeven wordt dat telers zich naar alle direct omwonenden toe moeten blijven inzetten voor actieve communicatie: persoonlijk contact met (nieuwe) buren, communicatie per app, website, telefonische bereikbaarheid. Daarnaast is informatie en openheid naar de totale omgeving van belang, bijvoorbeeld door open dagen en het ontvangen van groepen.

MEMO / CONCEPT

Aan : Collega's Duurzame bollenteelt en gewasbescherming
Afschrift :
Van : [redacted] (toestelnummer: [redacted])
Datum : 19 oktober 2020
Onderwerp : Tijdlijn Duurzame Bollenteelt en Gewasbescherming

---

Beschikbare Documenten

- ✓ Bestrijdingsmiddelen en omwonenden: Samenvattend rapport over blootstelling en mogelijke gezondheidseffecten

11 april 2019 RIVM. Dit rapport is opgesteld in opdracht van de Ministeries van Infrastructuur en Waterstaat en van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

- ✓ Inmiddels vervolg onderzoek gepresenteerd, bevestigen eerdere bevindingen

- ✓ Rapport Uitgesproken

Oktober 2019 [redacted] en [redacted]
Dit rapport is opgesteld in opdracht van de gezamenlijke overheden.
Is dit voor kennisgeving aangenomen of is er een reactie op geformuleerd.??
Welke overheid was penvoerder?
Ambtelijke verkenning op te nemen stappen??

- ✓ Rapport Tijd voor reflectie en handelen

Juni 2020 Meten = Weten
Rapport is toegestuurd aan Provincie, wat bestuurlijke reactie provincie hierop??
Wel brief gezien van LNV Minister Schouten en WMD Directeur Hendriks

Reactie Schouten op onderzoeksbevindingen Veld post
Reactie Schouten op kamervragen DvhN 14/10/20

- ✓ Westerveld onderzoek naar resistente rassen / Regionaal Onderzoek Leleis / ROL

- ✓ A4tje Formulering probleem- en doelstelling en communicatieboodschap gewasbescherming.

Wat is de status

- ✓ Contouren Pilot duurzame bollenteelt Drenthe / [redacted]

Overleggen Bestuurlijk en Ambtelijk

- ➢ Juni 2019 ?? Verzoek gemeente Westerveld Wethouder de Jong aan Gedeputeerde Jumelet om ondersteuning in het dossier Bollenteelt /Gewasbescherming.

- ➢ 4 juli 2019 informatie avond, toelichting onderzoek Blootstelling omwonenden van RIVM

- 11 juli 2019 BO LNV ambt Drenthe, Westerveld en Overijssel

Afspraak een persoon met bestuurlijke ervaring zal vragen inventariseren en mogelijke oplossingen
Wat gaan we doen gesprek op gang brengen / verminderen polarisatie = opdracht
en onderzoeken in hoeverre zonering mogelijk is /vrijwillig en wet en regelgeving

- 28 oktober 2019 Bestuurlijk Overleg / Verslag
- 20 november 2019 Meten=Weten gesprek met gedeputeerden Jumelet en Kuipers

Wat is hier besproken/afgesproken??
Geplande vervolg overleg om reden van Corona niet doorgegaan.
Wel recentelijk ambtelijk overleg over actiepunten met vervolg afspraak

17 december 2019 brief gemeente Westerveld aan de Raad
14 januari 2020 Memo Gemeente Westerveld

- 25 februari 2020 Bestuurlijke Overleg / Verslag
- 4 juli 2020 De geplande Bijeenkomst gewasbeschermingsmiddelen Drenthe / heeft niet plaatsgevonden. Wanneer wel te organiseren?

- Poho 19/10 laatste stand van zaken besproken met welk resultaat
  Aankondiging in mail 8/10

- Inzet Opdrachtformulering /startnotitie /actieplan /ambt overleggen /bestuurlijke contacten

<u>En verder</u>

- In het rapport Tijd voor reflectie en handelen doet M=W 19 voorstellen voor de aanpak van bestrijdingsmiddelenproblematiek met daaraan gekoppeld 19 concrete actiepunten

Tabel Ambtelijke reactie van en Wat is meest recente versie
Met wie is deze afgestemd intern /extern
Ambtelijk overleg met M=W over actiepunten met wat als resultaat???
Gepland vervolgoverleg voor eerst gecanceld , neemt half november contact op met M=W

- Uit het rapport uitgesproken

Achter deze tegenstelling tussen groepen zitten fundamentele verschillen in opvattingen. De risico's van gewasbeschermingsmiddelen voor gezondheid, biodiversiteit, grondwater en bodem worden verschillend beoordeeld. Dit onderscheid wordt versterkt door een verschillende interpretatie van beschikbare kennis uit onderzoek en het verschil in belangstelling daarvoor. En in de gemeente Westerveld door het wegvallen van een gesprek hierover.
Vindt er in andere gemeenten wel overleg hierover plaats

De gemeente Hardenberg heeft via adequate regie de tegenstelling weten te overbruggen door het maken van een tripartite convenant met telers en omwonenden. Hierin staan afspraken over communicatie, werkwijze en afstanden, die bij het spuiten in acht worden genomen. Kritische

omwonenden zien het convenant als een nuttige, tijdelijke tussenstap op weg naar een structurelere oplossing.
Hebben wij de beschikking over dit convenant??

Gesproken met [redacted] Gemeente Westerveld Provincie regierol in communicatie en graag opstarten ambtelijk overleg / Wethouder Jelle de Haas. Ook binnen Westerveld start communicatie traject.
Binnenkort afspraak met [redacted] die vanuit ANNE sinds kort aan de slag is om Westerveld te ondersteunen bij het inrichten van een serie 'dialoogavonden' rondom de lokale impasse rondom de bollenteelt.
Gesproken met [redacted] WDOD wordt graag betroken bij ambtelijk overleg ipv via via zodat bestuurder Hans Peereboom tijdig te informeren.
Nog af te spreken met [redacted] projectleider pilot LNV
Ga een ambtelijk overleg plannen met
[redacted] Gemeente Westerveld
[redacted] WDOD
[redacted] KAVB/ Pilot LNV
[redacted] en [redacted] Provincie

<u>Tenslotte</u>
Waar gaan wij als provincie regie op voeren??
Communicatie op orde / zit ook deel in project Gemeente Westerveld maar ook in Pilot LNV
Wie communiceert waarover met wie en Positionering M=W
Welke overleggen moeten er georganiseerd worden

Agendapunt voor de vergadering van Gedeputeerde Staten van Drenthe

Statenbrief

Algemene gegevens	
Opsteller	[redacted] tst. [redacted]
Team	Landelijk Gebied
Datum	22 april 2021
Uiterste behandeldatum in GS: 27 april 2021 *Toelichting: in verband met het teeltseizoen in relatie tot de start van de uitvoering van de maatregelen in het programma.*	

Teammanager
Jordan Jumelet
Paraaf en advies *Akkoord:* *Bespreken:*

Verwijzing naar speerpunt coalitieakkoord/programma begroting
2. Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven

Akkoord portefeuillehouder
Henk Jumelet

Intern voorbereid met
1. [redacted] - WBM
2. [redacted] – 3P
3. [redacted] - FPC
4. [redacted] – S&I

Akkoord provinciesecretaris
Wim Brenkman

Communicatie

Archivering	
Soort overeenkomst: *Looptijd overeenkomst:*	Niet van toepassing
Datum:	*Registratienummer:*
22 april 2021 schr. ronde	nr. 5.2/2021000780
	nr.

Communicatie
Openbaar: Ja, later. Openbaar moment in afstemming met [redacted]
Persbericht: Ja, later moment in afstemming met [redacted]

Onderwerp

Programma duurzame bollenteelt in Drenthe

Advies

1. Deel te nemen aan het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
2. Een bedrag van € 100.000,-- beschikbaar te stellen als subsidie voor het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
3. Aan de teammanager van S&I toestemming te verlenen om de subsidieaanvraag van HLB research and consultancy in agriculture voor het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe in mandaat af te doen.
4. Dit bedrag te dekken uit het budget Toekomstgerichte Landbouw voor € 90.000,-- en uit het budget KRW, Onderzoek grondwatersystemen voor € 10.000,--.

5. In te stemmen met de brief aan Provinciale Staten.

Beslissing GS

Inleiding

a. Algemeen

De bollenteelt is voor Nederland economisch van groot belang. Wereldwijd is ons land de grootste producent van bloembollen. De laatste jaren nemen de zorgen van maatschappelijke organisaties en omwonenden echter toe over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens, maar ook op de natuur en het (leef)milieu.

De sector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu. Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. Dit om in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen en om haar toonaangevende positie te behouden.

Op landelijk niveau zijn deze stappen door LNV vertaald in de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 en concreet uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030. Vanuit dit programma wordt toegewerkt naar een duurzame productie met weerbare planten en teeltsystemen, waardoor ziekten en plagen veel minder kansen krijgen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zo veel mogelijk te beperken.

In Drenthe is Westerveld door het ministerie van LNV aangewezen als één van de proefgebieden binnen het Uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030. Ook in Westerveld zijn er toenemende zorgen over het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen. In deze gemeente heeft dit de afgelopen jaren geleid tot spanningen en onbegrip tussen telers en omwonenden. Daarom hebben wij In 2019 het initiatief genomen voor een bestuurlijk overleg met overheden en andere partners, om te komen tot verduurzaming van de sector met de nadruk op het verbeteren van de milieu- en gezondheidsaspecten. De uitkomst hiervan is dat er onder de regie van de provincie, op verzoek van LNV, en samen met andere partners een pilot zal worden gestart. Deze bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt.
2. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie;
3. Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket met een lagere milieubelasting.

Samen met de telers en de andere partners willen wij komen tot een duurzame landbouw die voldoet aan de doelstellingen van het ministerie van LNV zoals weergegeven in de toekomstvisie.

b. Europese aspecten

De steunverlening dient nog te worden getoetst aan de Europese staatssteunregels.

Economie/werkgelegenheid

De bollenteelt is een sector waar verhoudingsgewijs per hectare veel werkgelegenheid biedt, veelal in de vorm van seizoensarbeid. De teelt is arbeidsintensief en kent een hoge financiële omzet.

c. Participatie

Het programma is een samenwerking met het ministerie van LNV, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta, de KAVB, HLB en middelendistributeurs. Al deze partners zijn vertegenwoordigd in het programma en werken mee aan de totstandkoming van het programma en dragen de doelstellingen uit. De ambitie van de partners binnen dit programma is om praktische toepasbare kennis, met samenwerking en daarmee draagvlak te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem.

Advies

1.Deel te nemen aan het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
2. Een bedrag van € 100.000,-- beschikbaar te stellen als subsidie voor het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
3. Aan de teammanager van S&I toestemming te verlenen om de subsidieaanvraag van HLB research and consultancy in agriculture voor het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe in mandaat af te doen.
4. Dit bedrag te dekken uit het budget Toekomstgerichte Landbouw voor € 90.000,-- en uit het budget KRW, Onderzoek grondwatersystemen voor € 10.000,--.
5. In te stemmen met de brief aan Provinciale Staten.

Doelstelling uit de begroting

2.1.01 Werken aan een toekomstgerichte landbouw

Argumenten

1.1 Het programma duurzame bollenteelt Drenthe geeft uitvoering aan de ambities voor een Toekomstgerichte Landbouw in Drenthe en de realisatie van de Europese doelstellingen in de Kaderrichtlijn Water (KRW).
Het gaat daarbij om de ambitie van de provincie met het oog op het verduurzamen en innoveren van de landbouw. Het programma draagt tevens bij aan (kennis over) de vermindering van emissies naar het milieu, waardoor het oppervlaktewater en het grondwater minder worden belast.

1.2 Kennisontwikkeling leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt.
In de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 is de doelstelling opgenomen om te komen tot weerbare planten en teeltsystemen waarbij geen of nagenoeg geen chemische gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn. Dit betekent ook dat rassen geteeld worden die beter be-

stand zijn tegen virussen en schimmels. In samenwerking met onderzoeksinstituten en middelenfabrikanten komen we zo tot een milieuvriendelijkere gewasbescherming.

1.3 Zo bevorderen we de dialoog tussen telers en omwonenden zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie.

Betrokkenen gaan met elkaar het gesprek aan met betrekking tot de lelieteelt in de buurt van bewoning, in navolging van de stappen die al genomen zijn.

1.4 Zo werken we aan het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelen pakket zonder of met een geringe milieubelasting.

Er zijn meerdere middelen met een lagere milieubelasting beschikbaar in andere sectoren die als onderdeel van geïntegreerde gewasbescherming heel goed in de teelt van lelies toegepast kunnen worden en die bij toepassing zullen leiden tot een lagere milieu impact door de lelieteelt. Om tot een lagere milieubelasting te komen moeten overheden goed samenwerken met de telers (risico op misoogsten) en het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb), de instantie die gaat over toelating van gewasbeschermingsmiddelen.

2.1 Het programma geeft uitvoering aan het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030

In het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 benoemd de Minister als actie "het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers" Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.

3.1 Om de besluitvormingsprocedure te versnellen wordt gebruik gemaakt van het verruimde mandaat voor de verlening van een incidentele subsidie. Daarbij neemt u op basis van vier criteria (aanvrager, planning, onderwerp en bedrag) een besluit. De subsidieaanvraag is inmiddels ontvangen. Er dient echter nog een subsidietechnische en juridische toetsing plaats te vinden. Omdat sprake is van mogelijke steunverlening door meerdere overheden aan dit programma heeft deze beoordeling nog niet (volledig) plaats kunnen vinden.4.1 Met onze bijdrage komen we samen met de partners tot een evenwichtige investering in het programma.

Uitvoeren van dit driejarige programma kost veel geld en het ministerie van LNV is bereid een groot deel van de kosten voor haar rekening te nemen. Van de overige partners wordt ook een bijdrage verwacht en daar hoort de provincie Drenthe als mede-initiatiefnemer van dit proces ook een bijdrage aan te leveren.

5.1 *Met de bief worden de Provinciale Staten geïnformeerd over het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe*

Tijdsplanning

Het programma zal in eerste instantie drie jaar duren.

Financiën

Wordt uit de bestaande begroting gedekt.
Het betreft een bedrag van € 90.000,-- ten laste van het budget Toekomstgerichte Landbouw (budget 3730304/440636 Versterking van de landbouw & agribusiness) voor het begrotingsjaar 2021. En een bedrag van € 10.000,-- ten laste van project KRW, Onderzoek grondwatersystemen prestatienummer 3400116, projectnummer 62020204, taak 01, kostensoort 423014.

Bijlagen

0. Brief aan Provinciale Staten
1. Programmavoorstel Duurzame bollenteelt Drenthe

Risico's

Niet van toepassing.

Kanttekeningen vanuit de organisatie

Niet van toepassing.

Tekst openbare besluitenlijst

Onderwerp: Programma duurzame bollenteelt in Drenthe
Tekst: Het college van GS heeft op een totaalbedrag van 100.000 euro cofinanciering beschikbaar gesteld voor de start en uitvoering van een driejarig programma duurzame bollenteelt in Drenthe geïnitieerd vanuit LNV. Hiermee willen zij een verduurzaming van de lelieteelt stimuleren, waarbij zo min mogelijk chemische gewasbeschermingsmiddelen gebruikt worden.

provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, @
Ons kenmerk @
Behandeld door team Landelijk Gebied (0592) 36 55 55
Onderwerp: Deelname aan Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe
Status: .Ter informatie

Geachte voorzitter/leden,

De bollenteelt is een belangrijke economische activiteit. Wereldwijd is ons land de grootste producent van bloembollen. De laatste jaren nemen de zorgen van maatschappelijke organisaties en omwonenden echter toe over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens, maar ook op de natuur en het (leef)milieu.

De sector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu. Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. Dit om in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen, vragen rondom gezondheid en om haar toonaangevende positie te behouden.

Op landelijk niveau zijn deze stappen door LNV vertaald in de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 en concreet uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030. Vanuit dit programma wordt toegewerkt naar een duurzame productie met weerbare planten en teeltsystemen, waardoor ziekten en plagen veel minder kansen krijgen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zo veel mogelijk te beperken.

In Drenthe is Westerveld door het ministerie van LNV aangewezen als één van de proefgebieden binnen het Uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030. Er lopen in dit kader verschillende initiatieven in Nederland. Waarbij tussen de initiatieven kennisuitwisseling plaatsvindt. Na een goed bezochte informatieavond in juli 2019 hebben wij opdracht gegeven voor een onderzoek onder omwonenden van bollenpercelen, georganiseerde bewoners en telers om te komen tot een oplossing voor de toenemende polarisatie in de verhouding tussen inwoners en telers. Dit heeft geleid tot het rapport "Uitgesproken", waarin een aantal aanbevelingen staat die breed worden her-

kend en voor het Ministerie van LNV mede aanleiding zijn geweest in het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 de volgende actie te formuleren: *"Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij."*

Pilot Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe
HLB research and consultancy in agriculture (HLB), de Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), het waterschap Drents Overijsselse Delta, de gemeente Westerveld en de provincie Drenthe hebben het programmavoorstel voor deze regionale pilot uitgewerkt in het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe. De gezamenlijke ambitie binnen dit programma is om praktisch toepasbare kennis, met samenwerking en daarmee draagvlak, te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem. Geprobeerd wordt om de teelt zo duurzaam en weerbaar mogelijk te krijgen en overlast en negatieve beïnvloeding van de water-, bodem- en luchtkwaliteit te voorkomen. Dit op een manier die toepasbaar is in een rendabele bedrijfsvoering en die op dat moment binnen het proces richting een weerbare emissievrije teelt de beste resultaten geeft.

Het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt;
2. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie;
3. Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket met een lagere milieubelasting.

De totale kosten voor het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe bedragen €1.200.000,--. De pilot zal grotendeels, voor een bedrag van €600.000,-- gefinancierd worden vanuit het ministerie van LNV. Wij hebben hiervoor een bijdrage van €100.000,-- als cofinanciering beschikbaar gesteld. De overige partners dragen €500.000,-- bij. ~~Zodra de beschikking van het ministerie van LNV binnen is zal de pilot van start gaan.~~

Wij houden u uiteraard op de hoogte van de ontwikkelingen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

Bijlage: programmaplan Duurzame Bollenteelt in Drenthe

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

21-11-2020

Aan : Tjeerd de Groot, Laura Bromet, Frank Futselaar, William Moorlag en Frank Wassenberg

Geachte Kamerleden,

Wij zijn bijzonder blij met uw inbreng en de vragen die u heeft gesteld bij het algemeen overleg gewasbescherming van 2 november. Over de antwoorden van de minister waren we minder enthousiast. Daarom willen wij u hierbij enige aanvullingen geven die mogelijk behulpzaam zijn bij het VAO. Bovendien stellen wij twee moties voor:

1. Parkinson

Tjeerd de Groot vraagt de minister of zij bereid is Parkinson te erkennen als beroepsziekte. Het antwoord van de minister doet geen recht aan de situatie in de landbouw. Dit zijn ondernemers en geen werknemers dus is er geen sprake van een bedrijfstak met bedrijfsartsen. Toch kunnen hier zeker beroepsziekten voorkomen (al worden ze niet gemeld door bedrijfsartsen). Bij omwonenden is geen sprake van bedrijfsziekten maar de ziekte van Parkinson is er niet minder om. Dus is het voorzorgbeginsel hier zeker op zijn plaats. Zie ook dit artikel in de Gelderlander en AD:
https://www.gelderlander.nl/hetschoneoosten/waarom-deze-parkinsonpatienten-af-willen-van-ziekmakend-landbouwgif~af67114f/

2. **Ctgb**

A. De passende beoordeling uit de Habitatrichtlijn geldt voor iedere verandering die na de inwerkingstelling optreedt, dus ook voor het in gebruik nemen van gewasbeschermingsmiddelen die na die tijd beoordeeld zijn. Hiervan moet worden aangetoond dat deze geen negatieve invloed hebben op de geformuleerde doelen van de aangewezen Natura-2000 gebieden. Het Ctgb zelf heeft aangegeven hier niet op toegerust te zijn. Zij kan niet verder kijken dan 3 meter van de te bespuiten akker. (Eigen mededeling van het Ctgb bij de expertmeeting voor de provinciale staten van Friesland van 26 augustus dit jaar.) Dus deze beoordeling zal door anderen moeten worden uitgevoerd.

B. Het Ctgb is gevraagd mee te werken aan het grote onderzoek voor Europa geleid door Prof. Violet Geissen. Ctgb woordvoerder Hans van Boven: "Wij werken in opdracht aan de hand van de Europese richtlijnen. We hebben niet de mogelijkheid om het beleid te evalueren en daar zijn we de organisatie ook niet naar." Het college is volgens hem wel geïnteresseerd in de bevindingen van Geissen, zeker als die gevolgen hebben voor het toelatingsbeleid.
Wij vragen ons af hoe het Ctgb tot een juiste beoordeling kan komen van het onderzoek van Meten=Weten samen met Natuurmonumenten en Het Drents Landschap? Dit ligt immers ver buiten hun competentie van 3 meter?.

C) Het onderzoek in Duitsland naar de luchtkwaliteit[1] en ons onderzoek met NM en HDL tonen aan dat veel bestrijdingsmiddelen zich ver verspreiden door de lucht door dampwerking. Hier heeft het Ctgb kennelijk nog nooit naar gekeken en ligt dat buiten hun competentie.
Daarom willen wij u de volgende motie voorstellen:

MOTIE 1

Overwegende dat:

- naar aanleiding van het onderzoek van de vereniging Meten=Weten samen met Natuurmonumenten en de Provinciale Landschappen in Natura-2000 gebieden in Drenthe het Ctgb niet verder komt dan de mededeling dat zij niet verder kijken dan 3 meter van de akker en dat invloed op natuur daarbuiten niet tot hun competentie hoort,
- gebleken is uit het antwoord van het Ctgb dat dampwerking niet meegenomen wordt in de beoordeling,
- uit literatuur en uitspraken van de Gezondheidsraad en meerdere Nederlandse en buitenlandse onderzoekers blijkt dat er een potentieel groot gevaar is voor de gezondheid van agrariërs en omwonenden,
- de inname van deze dampen via de longen en de huid in zijn geheel niet wordt meegenomen in de beoordeling van het Ctgb,
- in de wet en regelgeving duidelijk sprake is van het voorzorgbeginsel en hier vanuit Europa ook recent nog op gewezen is,
- de ons inziens juiste toepassing van het voorzorgbeginsel vraagt om direct ingrijpen

Verzoekt de Minister
direct door onbevooroordeelde wetenschappers te laten beoordelen of deze gewasbeschermingsmiddelen waarvan deze (langdurige) dampwerking bekend is uit de markt genomen moeten worden tot de gevolgen van deze dampwerking en inname van deze stoffen via longen en huid voldoende zijn onderzocht. Als hieruit blijkt dat de gevaren overschat zijn kunnen eventueel bepaalde stoffen weer toegelaten worden.

En gaat over tot de orde van de dag.

3. **Nationale actieplannen gewasbescherming**
In artikel 4 van de Richtlijn 2009/128/EG van 21 oktober 2009 is voorgeschreven dat de lidstaten nationale actieplannen moeten opstellen en stelt een kader vast waaraan deze nationale actieplannen moeten voldoen. De nationale actieplannen dienen tenminste ieder vijf jaar opnieuw te worden bezien. Het vigerende Nederlands actieplan geldt voor de periode 2013-2018.

Vragen:
1. Is het juist dat er momenteel in Nederland geen vigerend actieplan duurzame gewasbescherming is?
2. Om welke reden is niet voldaan aan het voorschrift in artikel 4 tweede lid van de Richtlijn 2009/128/EG?
3. Artikel 4 vierde en vijfde lid van de Richtlijn 2009/128/EG bepalen dat het publiek (een ieder) moet worden betrokken bij de aanpassing van het actieplan. Op welke wijze gaat de regering deze inspraak organiseren?

[1] http://www.umweltinstitut.org/fileadmin/Mediapool/Aktuelles_ab_2016/2020/2020_09_29_Pestizid-Studie_Enkeltauglich/Studie_Pestizid-Belastung_der_Luft_UmweltinstitutM%C3%BCnchen_B%C3%BCndis_enkeltaugliche_Landwirtschaft.pdf

Ook hier hebben we een voorstel voor een motie:

MOTIE 2

overwegende
- dat Nederland op dit moment geen vigerend actieplan gewasbescherming heeft,

- dat er recent veel nieuwe informatie beschikbaar is gekomen over de wijzen waarop bestrijdingsmiddelen zich verspreiden in het milieu,

- dat ook internationaal steeds meer informatie beschikbaar is gekomen over de gezondheidseffecten van langdurige blootstellingen aan cocktails van middelen met elk een gering voorkomen,

- dat recent informatie beschikbaar is gekomen over effecten op het voortplantingsvermogen van vlinders in volgende generaties na blootstelling,

verzoekt de minister,
het actieplan duurzame gewasbescherming met spoed aan deze nieuwe inzichten aan te passen en hierbij het publiek actief te betrekken.

Tot zover onze vragen, aanvullingen en voorgestelde moties.

Met vriendelijke groet,

[redacted] 'Meten'
namens Meten=Weten

Mocht u vragen hebben, kunt u mij rechtstreeks bereiken
Tel: 06 [redacted]
Email: [redacted]@ad-eco.nl

MEMO

Aan : Henk Jumelet
Afschrift : Hans Kuipers
Van :
Datum : 1 december 2020
Onderwerp : Vraag fractie D66 inzake Pillot Bollenteelt

Vraag
Als fractie van D66 willen we graag de volgende vraag in de rondvraag commissie OGB van 2 december a.s. stellen.
Het is bijna een jaar geleden dat we gesproken hebben over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, het daarbij uitgebrachte rapport (Uitgesproken van en en de vervolgacties die zouden plaatsvinden.
Vervolgens bleef het stil. Wij krijgen nu signalen dat er, onder regie van de provincie een pilot uitgevoerd zal worden in de gemeente Westerveld maar niemand lijkt te weten wat deze pilot inhoud en wie het gaat uitvoeren.
Is het juist dat onder regie van de provincie een pilot is aangevraagd en uitgevoerd gaat worden? Zo ja kunnen we daarover meer informatie ontvangen.

Antwoord
Ja er wordt op dit moment gewerkt aan de opzet van een pilot Duurzame Bollenteelt in Westerveld, zoals door de minister beschreven op pagina 45 van in het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030.

Actie: *Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.*

Koninklijke Algemeene Vereniging voor Bloembollencultuur (KAVB), Gemeente Westerveld, Waterschap Drents Overijsselse Delta en Provincie Drenthe schrijven in afstemming met het Ministerie LNV aan de opzet van de Pilot.

De aanvraag voor de Pilot met verzoek om financiering hopen we nog dit jaar bij LNV in te dienen. Zodra de toezegging binnen is worden alle betrokkenen geïnformeerd over de inhoud.

MEMO

Aan	: Henk Jumelet, Hans Kuipers, [redacted]
Afschrift	:
Van	: (toestelnummer: 5185)
Datum	: 20 april 2021
Onderwerp	: Ruimtelijke mogelijkheden gewasbescherming

---

1. Inleiding

In het onderzoeksrapport 'Uitgesproken' worden de uitkomsten van afgenomen interviews weergegeven met betrekking tot de ontstane situatie in de gemeente Westerveld omtrent gewasbeschermingsmiddelen. In dit onderzoeksrapport worden, onder andere, enige handvatten gegeven voor de overheid. Eén van die handvatten is het inzetten van het ruimtelijk instrumentarium. Dit heeft vragen opgeroepen over de mogelijkheden die precies bestaan. Onderstaand bespreek ik de belangrijkste vragen.

2. Situatie Westerveld

De situatie in de gemeente Westerveld is complex. Uit het rapport 'Uitgesproken' en eerder 'Meten=Weten' maak ik op dat het gaat om een bestaande situatie waarbij agrariërs gebruik maken van gewasbeschermingsmiddelen nabij kwetsbare functies (wonen). De agrarische en woonfunctie zijn momenteel dusdanig dicht op elkaar gesitueerd dat overlast ontstaat. In het bijzonder vrezen inwoners voor de gevolgen van de beschermingsmiddelen voor hun gezondheid. Het probleem speelt al geruime tijd en betreft daarmee in de kern een historisch gegroeide situatie, waarbij functies achteraf bezien niet op de optimale afstand van elkaar zijn gesitueerd.

3. Mogelijkheden ruimtelijk instrumentarium

Het wettelijk kader voor het ruimtelijk instrumentarium is de Wet ruimtelijke ordening (Wro). Deze wet geeft uitgangspunten voor de inrichting van de openbare ruimte. Een belangrijk element is dat functies zich over en weer goed met elkaar kunnen verdragen. Een fabriek wordt bijvoorbeeld niet naast een school geplaatst en een woonwijk niet naast een vliegveld. Dit uitgangspunt brengt allerlei onderbouwings- en afstandseisen met zich mee. De Wro wordt binnenkort opgevolgd door de Omgevingswet. Deze wet bevat een aantal nieuwe instrumenten en uitgangspunten die van belang kunnen zijn in deze casus. Indien de Omgevingswet inderdaad op 1 januari 2022 in werking treedt, vervalt de Wro al over een half jaar. In het kader van deze casus worden daarom zowel de mogelijkheden onder de Wro als de Omgevingswet besproken. Omwille van de begrijpelijkheid benoem en beantwoord ik onderstaand de, naar mijn idee, belangrijkste vragen. Hierbij geef ik in eerste instantie een kort antwoord met daarbij, ter achtergrond, de inhoudelijke onderbouwing.

3.1 Kan met het ruimtelijk instrumentarium een spuitvrije zone worden ingesteld?

Antwoord: ja, dat kan op basis van locatiespecifiek onderzoek. Een generieke spuitvrije zone (niet op de specifieke locatie toegespitst) is niet mogelijk.

Achtergrond: uit vaste rechtspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) vloeit voort dat het mogelijk is regels op te nemen in een bestemmingsplan met betrekking tot het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.[1] Wel volgt tevens uit de rechtspraak dat een dergelijke spuitvrije zone moet zijn gebaseerd op locatiespecifiek onderzoek.[2]

3.2 Welke juridische eisen worden gesteld aan een dergelijke spuitvrije zone?
Antwoord: de rechtspraak is op dit punt casuïstisch. Er zijn geen maten die vanuit de wet of de rechtspraak gelden voor de omvang van de zone.[3] Van belang is dat de situatie ter plaatse goed wordt onderzocht en dat belangen worden afgewogen.

De Afdeling lijkt met name te hechten aan het in kaart brengen van alle feiten en belangen. Wanneer dat wordt gedaan, toetst de Afdeling de belangenafweging die op basis hiervan wordt gemaakt terughoudend.[4] De jurisprudentie van de Afdeling toetst met name de *kwaliteit* van de besluitvorming en geeft op zichzelf *inhoudelijk* weinig richting over de vraag wat acceptabel is en wat niet. Het gaat erom dat het bevoegd gezag de feiten en belangen in kaart brengt en op basis hiervan een belangenafweging maakt. Bij de belangenafweging zelf komt het neer op het belang bij een voortzetting van de bestaande akkerbouw versus het belang bij een goede volksgezondheid. Wanneer uit verricht onderzoek blijkt dat gezondheidsrisico's niet kunnen worden uitgesloten, zal het belang bij de volksgezondheid moeten prevaleren. Een ander standpunt is immers onredelijk. Wanneer het echter de vraag is in hoeverre er een risico is, kan ook het belang bij voortzetting van de bestaande akkerbouw prevaleren. Daarbij kan ook een rol spelen dat het beëindigen van de bestaande situatie veel publiek geld kost. Deze kosten kunnen mogelijk niet aanvaardbaar zijn wanneer de risico's onzeker zijn.[5]

3.3 Kunnen met het ruimtelijk instrumentarium historisch gegroeide situaties worden beëindigd?
Antwoord: hoofdregel van de Wro is dat bestaand gebruik zoveel mogelijk wordt gerespecteerd. Zelfs wanneer bepaald bestaand gebruik wordt verboden, bestaat een wettelijke plicht om overgangsrecht op te nemen. Op basis van dit overgangsrecht kan het strijdige gebruik (zoals het spuiten in een spuitvrije zone) worden voortgezet. Een ruimtelijke maatregel kan daarom niet op zichzelf staan. Indien resultaat op korte termijn wenselijk is, zal moeten worden nagedacht over onteigening of grondaankoop. Onder de Omgevingswet ligt dit anders, omdat dan niet langer sprake is van een eerbiedigende werking en verplicht overgangsrecht.

Achtergrond: De Wro kent een diep verankerd principe dat bestaand gebruik zoveel mogelijk wordt gerespecteerd. Uit de rechtspraak van de Afdeling volgt dat hier uitzonderingen op mogelijk zijn. Zo overweegt de Afdeling dat het voortbestaan van ee historische gegroeide situatie in strijd kan zijn met de goede ruimtelijke ordening, met name wanneer de gezondheid van omwonenden niet kan worden gegarandeerd.[6]

---

[1] ABRvS 7 januari 2015, ECLI:NL:RVS:2015:4
[2] ABRvS 17 maart 2021, ECLI:NL:RVS:2021:565
[3] Volledigheidshalve wordt er wel op gewezen dat de Afdeling vaak refereert naar een afstand van 50 meter die 'niet onredelijk wordt geacht'. Tegelijkertijd moet, volgens de Afdeling, ook bij het hanteren van 50 meter voldoende onderzoek worden verricht. In die zin is de afstand van 50 meter niet een standaardmaat die zonder meer kan worden gehanteerd.
[4] Zie bijvoorbeeld ABRvS 12 november 2014, ECLI:NL:RVS:2014:4036.
[5] Idem, zie daarnaast TBR 2020/3
[6] ABRvS 10 september 2014, ECLI:NL:RVS:2014:3342

Er zijn dus mogelijkheden bestaand gebruik niet te respecteren en een verbod, zoals een spuitvrije zone, op te nemen. Tegelijkertijd is ook hiermee de kans klein dat het overlast gevende gebruik daadwerkelijk wordt beëindigd. Ek bestemmingsplan moet namelijk wettelijk verplicht overgangsrecht bevatten.[7] Dit overgangsrecht houdt, kort gezegd, in dat gebruik dat legaal was in het voorgaande plan, maar strijdig in het nieuwe plan, mag worden voortgezet. Wel geeft een bestemmingsplan een grondslag voor onteigening. Dit is echter een laatste redmiddel, dat ook geld kost. Als alternatief kan grond ook minnelijk worden aangekocht. Indien het gewenst is het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op korte termijn in een bepaalde zone te verbieden, zijn dergelijke vervolgstappen echter onontbeerlijk.

Onder de Omgevingswet wordt het verplichte overgangsrecht losgelaten. Indien het bevoegd gezag geen voorziening treft, heeft het verbieden van bepaald gebruik meteen als gevolg dat dit gebruik niet langer is toegestaan. Wel ligt het in de lijn van verwachtingen dat ook hier een belangenafweging moet worden gemaakt. Omdat wordt ingegrepen in de eigendomspositie, kan deze motivering niet lichtzinnig zijn.[8] Hiervoor moeten soortgelijke punten worden onderzocht en afgewogen als besproken onder 3.2. Indien mogelijke gezondheidsrisico's aanleiding geven voor een dergelijk verbod, zullen deze derhalve goed moeten worden onderzocht en onderbouwd. Het risico moet reëel zijn en het besluit kunnen dragen. Wanneer wordt gekomen tot een houdbaar besluit, spelen alsnog aanpsrakelijkheidskwesties. De eigenaar kan namelijk schade vorderen voor rechtmatige besluiten die leiden tot onevenredig nadeel.

3.4 Welke mogelijkheden zijn er voor de provincie?
Antwoord: doordat het een historisch gegroeide situatie betreft, zijn de mogelijkheden beperkt. Onder de Omgevingswet zijn er meer mogelijkheden, doordat dan (1) rechtstreeks werkende regels kunnen worden opgenomen, en (2) niet langer sprake is van verplicht overgangsrecht. Gelet op het feit dat de Omgevingswet nog niet in werking is getreden, is nog geen jurisprudentie voorradig waarin precies wordt afgebakend waar de grenzen liggen.

Achtergrond: in grote lijnen geldt het wettelijk regime zoals dat hiervoor is geschetst ook voor de provincie. Wat dat betreft zijn er weinig concrete voordelen te verzinnen wanneer de provincie het probleem zelf ter hand neemt. Het probleem dat het een historisch gegroeide situatie betreft en het feit dat de Wro hier groot belang aan hecht, maakt dit lastig.

Onder de Omgevingswet krijgen Provinciale Staten andere instrumenten. Zo is het mogelijk ook voor dit soort kwesties regels op te nemen in de Omgevingsverordening die rechtstreeks doorwerken naar de burger.[9] Concreet zou de Omgevingsverordening een spuitvrije zone kunnen bevatten. Wel zou deze zone moeten worden onderbouwd aan de hand van de in 3.2 genoemde eisen. Aanvullend stelt de Omgevingswet als eis dat de provincie slechts van deze bevoegdheid gebruik maakt wanneer er sprake is van een provinciaal belang en het gemeentebestuur dit belang onvoldoende doelmatig en doeltreffend kan behartigen.[10] Ook dit zou moeten

[7] Artikel 3.2.1 en 3.2.2 Bro
[8] Deze positie wordt beschermd op grond van artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM
[9] Artikel 4.1, lid 1, Ow
[10] Artikel 2.3 Ow

worden onderbouwd. Tot slot zij erop gewezen dat benadeelde partijen om nadeelcompensatie (geld) kunnen verzoeken indien de Omgevingsverordening een dergelijke regel zou gaan bevatten.

4. Conclusie

- Met gebruikmaking van het ruimtelijk instrumentarium is het mogelijk een spuitvrije zone in te stellen. Wel dient een dergelijke spuitvrije zone te worden gemotiveerd op basis van locatiespecifiek onderzoek.
- Inhoudelijke richtsnoeren waaraan een spuitvrije zone moet voldoen zijn bijna niet te geven. De jurisprudentie is op dit punt casuïstisch en lijkt zich met name te richten op de kwaliteit van het verrichte onderzoek.
- Het instellen van een spuitvrije zone zal onder de Wro niet direct resultaat hebben, omdat de Wro bestaand gebruik eerbiedigt. Verdere vervolgstappen, zoals onteigening of uitkoop, zouden moeten volgen.
- Onder de Omgevingswet ligt dit anders en dient bestaand gebruik niet per definitie te worden gerespecteerd. Ook onder de Omgevingswet dient echter sprake te zijn van een gefundeerde belangenafweging.
- Het stellen van rechtstreeks werkende regels op provinciaal niveau is, onder voorwaarden, mogelijk. De Omgevingswet geeft hier een ruimere mogelijkheid toe dan de Wro.

Memo

Aan	: De deelnemers van de samenwerking tussen de vier overheden met betrekking tot Gewasbeschermingsmiddelen.
Van	: Jelle de Haas wethouder gemeente Westerveld
Datum	: 14 januari 2020
Betreft	: Stand van zaken stappen gemeente Westerveld

Door middel van deze notitie willen wij u op de hoogte brengen van de stand van zaken en de genomen stappen binnen onze gemeente rondom het vraagstuk gewasbeschermingsmiddelen in de gemeente Westerveld.
De (politieke) wens om te komen tot oplossingen met betrekking tot het vraagstuk is groot onder de leden van de gemeenteraad in Westerveld. Daardoor is er een dynamiek ontstaan waarin de gemeente Westerveld niet kon afwachten maar ook zelf stappen heeft moeten ondernemen in het vraagstuk rondom gewasbeschermingsmiddelen.

Stappen die wij als gemeente na het bestuurlijk overleg van 28 oktober 2019 hebben gezet.

- Op basis van de aanbevelingen vanuit het rapport Uitgesproken is op 28 januari 2019 in het bestuurlijk overleg afgesproken dat de gemeente Westerveld actief aan de slag zal gaan met het verkennen van de mogelijkheden om te komen tot een overeenkomst tussen verschillende partijen.
  Hieraan is constructief samengewerkt met acht bollentelers, een aantal niet georganiseerde omwonenden, toeleveranciers en de standsorganisaties LTO en KAVB. Vanuit de samenwerking met deze partijen is een overeenkomst opgesteld.
  De gemeente heeft naast de gesprekken met telers, toeleveranciers en standsorganisaties gedurende dit proces ook gesproken met de georganiseerde inwoners. Vanuit gesprekken met telers en met georganiseerde inwoners kwam naar voren dat de betrokkenen niet met elkaar om tafel willen. Beiden zijn van mening dat dat de overheid aan zet is. Dit komt overeen met de bevindingen uit het rapport Uitgesproken. Omdat de telers de wens hadden uitgesproken om tot een overeenkomst te komen met de gemeente is dit samen met deze groep opgepakt.
  Bij de gesprekken met een aantal niet georganiseerde bewoners en telers is de expertise vanuit de verkenning (rapport Uitgesproken) mevrouw [redacted] uitgenodigd aan te schuiven. De twee gevoerde gesprekken met een aantal telers en niet georganiseerde bewoners heeft geleid tot een paar positieve aanpassingen op eerder gemaakte voorstellen. Uit de inbreng van ieder is een overeenkomst opgesteld.
  Wij hopen na vaststelling door het college de overeenkomst eind januari 2020 te kunnen ondertekenen. Na vaststelling van de overeenkomst door ons college zullen wij deze met u delen.

- De gemeente Westerveld heeft in december 2019 besloten opdracht te geven voor het starten van een onderzoek naar resistentere rassen in samenwerking ROL (Regionaal Onderzoek Lelies) voor het starten van het onderzoek naar resistentere rassen. De opdracht is het onderzoeken welke resistente rassen er zijn. Deze rassen zouden minder of niet hoeven worden gespoten. De keuze voor deze meer resistente soorten

op percelen in de buurt van bewoning kan voor alle betrokken partijen een win-win situatie opleveren.
Deze optie is kort besproken tijdens de bestuurlijke tafel op 28 oktober 2019.
Reden hiervoor is de toenemende onrust rondom het vraagstuk in Westerveld.
Wij gaan ervan uit dat het starten van het onderzoek bijdraagt aan de vervolgacties in de samenwerking.

Punten die wij graag naar voren brengen:

- Provincie Drenthe heeft zich opgeworpen om met het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, de Drentse gemeenten en de waterschappen een proefgebied aan te wijzen als pilot gebied om te komen tot oplossingen rondom het thema gewasbeschermingsmiddelen.
  Als gemeente Westerveld willen wij hier graag als pilotgebied in bijdragen.

- Binnen de gemeente Westerveld wordt een buitengewone leerstoel opgezet. Deze leerstoel heeft als inspiratiebron de sociale gedachte die diende als basis voor de vormgeving van de Maatschappij van Weldadigheid .
  Doel van de buitengewone leerstoel is het inzetten en leren van de wisselwerking tussen omgeving en mens aan de hand van concrete opgaven teneinde een duurzaam vitale (lokale) samenleving te realiseren..
  De leerstoel moet bijdragen aan het komen tot een toekomstbestendig plan van aanpak m.b.t. wonen/huisvesting, werk en welzijn (armoede en gezondheidszorg) waarbij meegedacht wordt op academisch niveau. Ook het vraagstuk van de gepolariseerde samenleving rondom het thema gewasbeschermingsmiddelen in Westerveld en de kans op polarisatie bij andere gebieden kan daarbij als vraagstuk worden ingebracht.
  Het voorstel van de gemeente is om de leerstoel in te zetten rondom het vraagstuk dat er ligt met betrekking tot de ruimtelijke ontwikkelingen in de landbouw en de sociale maatschappelijke gevolgen die dat met zich mee brengt.
  De rode draad binnen de leerstoel is welke waarden in de leefomgeving zijn van belang om mee te nemen naar een landschap van de toekomst. Hoe krijg je ieder betrokken en hoe komt dit tegemoet aan de vitaliteit van de samenleving.
  Over de formulering van de uitvraag zal dan overleg moeten plaatsvinden met de betrokken medewerkers rondom de leerstoel.

- Wij stellen voor een aanvullende opdracht te geven aan [redacted] vanuit de samenwerking voor een verdere verkenning met de georganiseerde bewoners in Westerveld te weten Meten = Weten en Bollenboos (evt. bewoners Lheeder Es) en de bewonersgroepen uit Overijssel.
  Op dit moment hebben wij ze doordat partijen niet met elkaar om tafel willen niet kunnen betrekken bij een eventuele overeenkomst. Ook zij zijn een partner in dit proces. Wij merken dit dagelijks door de vele extra werkzaamheden die dat binnen onze gemeente met zich meebrengt in het beantwoorden van brieven en vragen en het volgen van (juridische) procedures. Daarom is het belangrijk om met deze groep te onderzoeken waar een gezamenlijk belang ligt.
  Aangezien dat de georganiseerde bewoners uit Westerveld ook contact zoeken met de mensen uit Overijssel, LNV, en de Provincie benaderen, willen wij graag komen tot een gezamenlijke opdracht vanuit de verschillende partners om te kijken of er naar een meer constructieve manier van samenwerken kan worden gekomen.

Bijlage; opdracht ROL

Memo POHO VTH	provincie Drenthe
Gedeputeerde	Henk Jumelet / Hans Kuipers
Afschrift	
Datum	20 mei 2020
Poho datum	25 mei 2020
Opsteller	
Afgestemd met	
Onderwerp	Stand van zaken gewasbescherming / aanzet stappenplan
Doel memo	☒Ter discussie ☐Ter informatie
Bijlage	Notitie vervolgstappen vanuit samenwerking rondom het vraagstuk gewasbeschermingsmiddelen
Naar GS	nee

Advies/Vraag
1. Bijpraten over de stand van zaken rond de pilot gewasbescherming.
2. Kennis nemen van het conceptstappenplan.
3. Standpunt innemen wat betreft deelnemen aan de 'hoorzittingen' van de raad van de gemeente Westerveld.

Inleiding
In vervolg op het PoHo van 18 mei 2020, ligt nu voor de Notitie vervolgstappen vanuit samenwerking rondom het vraagstuk gewasbeschermingsmiddelen. Dit stappenplan zal nog met de partners in de tijd gezet worden.
Daarnaast is tijdens voornoemd PoHo gesproken over de 'hoorzittingen' die de raad van de gemeente Westerveld gaat uitschrijven. Duidelijkheid is gewenst of de provincie Drenthe aan deze bijeenkomsten gaat deelnemen en zo ja, op welk niveau.

Argumenten
Gezien de actualiteit is het zaak nu te laten zien dat de provincie haar rol actief oppakt.

Risico's
Betrokkenen zijn het niet eens met de voorgestelde aanpak.

Vervolgstappen (aanpak/uitvoering)
Planning aanbrengen en verder uitwerken van bijgevoegde notitie.

Memo POHO VTH	provincie Drenthe
Gedeputeerden	Henk Jumelet / Hans Kuipers
Afschrift	
Datum	14 mei 2020
Poho datum	18 mei 2020
Opsteller	
Afgestemd met	
Onderwerp	Vervolgacties gewasbeschermingsmiddelen
Doel memo	☒ Ter discussie ☐ Ter informatie
Bijlagen	• Ideeën pilot • Brief LNV van 28 april 2020 met verzoek om pilot
Naar GS	nee

Advies/Vraag
Akkoord te gaan met onderstaande vervolgstappen, waaronder het opstellen van een stappenplan.

Inleiding
In het rapport Uitgesproken van 11 oktober 2019, opgesteld door [redacted] en [redacted] stonden onder andere de volgende aanbevelingen om te komen tot mogelijke oplossingen rondom de zorgen met betrekking tot het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, met name in de bollenteelt:

- een stappenplan met duidelijke doelen en termijnen opstellen;
- telers meenemen in de te nemen stappen in verband met toekomstige investeringen;
- landelijk en regionaal als overheid een actieve rol nemen in de vraagstukken vanuit omwonenden en telers, waarbij een werkvorm wordt gekozen rondom het thema gewasbeschermingsmiddelen waarbij in een interactief proces meerdere partijen kennis en informatie ontvangen en bespreken. Hoe dit vorm moet krijgen moet uitgezocht worden;
- kansen benutten door uitvoering te geven aan aangedragen suggesties en initiatieven, waaronder die van omwonenden.

Tijdens het Bestuurlijk Overleg Gewasbeschermingsmiddelen van 4 februari 2020 is door het Ministerie van LNV toegezegd met een verzoek aan de provincie Drenthe te komen om een pilot gewasbeschermingsmiddelen in Zuidwest-Drenthe te starten en daarbij de aanbevelingen uit het rapport Uitgesproken te betrekken. Dit verzoek is inmiddels binnengekomen (zie bijlage). Met onderstaande stappen willen we gevolg geven aan dit verzoek.

Argumenten
De provincie Drenthe heeft aangeboden de regierol op zich te nemen. Gezien de actuele problematiek rond gewasbeschermingsmiddelen in de bollenteelt is het zaak een en ander voortvarend op te pakken.

Risico's
Mogelijk dat niet alle betrokken partijen wensen deel te nemen aan de pilot.

Vervolgstappen (aanpak/uitvoering)

- Vertalen van de hieronder genoemde actiepunten in een concreet en in de tijd gezet stappenplan.
- Dit stappenplan, samen met de brief van LNV en ideeën rond het opzetten van een pilot, ter goedkeuring voor te leggen aan het Bestuurlijk Overleg Gewasbeschermingsmiddelen.
- Na akkoord van het Bestuurlijk Overleg, in samenwerking met de betrokken overheden en omwonenden, overgaan tot uitvoering.

Actiepunten

a. Op korte termijn inzetten op vrijwillige zonering, aanvragen van een KUG-toelating[1] om de milieubelasting en de hoeveelheid middelen te reduceren, zoals ook aangegeven in het rapport Uitgesproken.
   Actie: betrekken in pilot rond bewoning(skernen), waarbij de nadruk ligt op vermindering van gebruik gewasbeschermingsmiddelen en het kweken van weerbare rassen.
   Tijd: zo snel mogelijk starten en aansluiten op de onderzoeken van de ROL en kennis van Agrifirm en HLB.
b. Een pilot opzetten ter verduurzaming van de teelt (investeringen, onderzoek, kennisontwikkeling, veredeling, nieuwe technieken, andere gewassen, bodemverbetering) waarbij de sector intensief wordt betrokken[2].
   Zie a.
c. Mogelijkheden onderzoeken tot splitsing advisering en verkoop van gewasbeschermingsmiddelen.
   Actie: oppakken met Agrifirm (en HLB?).
   Tijd: geen spoed.
d. Communicatieplan opstellen, ook ten behoeve van informatiedeling.
   Actie: fundament ligt er door de definities die opgesteld zijn.
   Tijd: communicatieboodschap spoedig verder uitwerken; dit is de basis van alle acties.
e. Mogelijkheden van een gebiedsfonds onderzoeken (b.v. voor inrichting vrijwillige akkerranden).
   Actie: bij soortgelijke initiatieven nagaan hoe die zich ontwikkeld hebben.
   Tijd: dit kan aansluiten op activiteiten die we in de pilot ontplooien, dus geen haast.
f. Inzichtelijk maken welke problemen er zijn bij de afzet van duurzame agrarische producten. Als overheden een voorbeeldfunctie nemen in de afname ervan.
   Actie: dit is een vraag die bij de KAVB neergelegd kan worden, zij beschikken over alle cijfers.
   Tijd: kan spoedig uitgevoerd worden.
g. Gericht aandacht vragen voor de gevaren voor de volksgezondheid in het toelatingsbeleid van gewasbeschermingsmiddelen en hierop anticiperen.
   Actie: deze actie moet door de lagere overheden uitgevoerd worden als een onderzoek en de resultaten moeten bij LNV ingebracht worden.
   Tijd: is eigenlijk al een lopende actie, maar deze zou gecoördineerd moeten worden vervolgd. Geen haast, wel voor de zomer aandacht aan besteden.
h. Mogelijkheden voor versnelde toelating van groene gewasbeschermingsmiddelen onderzoeken.
   Actie: eerst onderzoeken welke groene gewasbeschermingsmiddelen er zijn en ook wanneer nieuwe middelen gereed zijn en daarna bij LNV verzoeken om toelating. Onderzoek van Agrifirm, ROL en HLB.
   Tijd: spoedig oppakken.
i. Inzetten op het uitvoeren van acties vanuit het programma toekomstgerichte landbouw.
   Actie: overleg binnen provincie met de programmaleider.
   Tijd: spoedig oppakken, is relatief eenvoudig in gang te zetten.
j. Voortzetting van huidige inzet op toezicht en handhaving en extra inzetten op preventief toezicht.
   Actie: bij handhaving informeren welke mogelijkheden er zijn en dan bestuurlijk bij gedeputeerden op de agenda zetten.
   Tijd: kan spoedig in gang gezet worden.
k. Gesprekken aangaan met alle betrokkenen op verschillende bestuurlijke niveaus.
   Actie: taak voor de procesregisseur.
   Tijd: is al opgepakt en wordt verder aan gewerkt.
l. Faciliteren in het komen tot overeenkomsten tussen verschillende partijen.
   Actie: provincie moet dit oppakken (procesregisseur).
   Tijd: kan als er meer duidelijkheid is over impact punt k.
m. Stimuleren en indien gewenst faciliteren in de gesprekken tussen partijen.
   Actie: procesregisseur kan hier ook een grote rol spelen.
   Tijd: Bij start van punt k. oppakken.

[1] Kleine uitbreiding gewasbeschermingsmiddelen; binnen een KUG-registratie is het mogelijk middelen in een bepaalde teelt toe te laten die al wel in andere teelten zijn toegelaten. Het gaat hierbij om het vervangen van middelen door middelen met een lagere milieubelasting.

[2] Inmiddels is door de agrarische sector (KAVB/ ROL, LTO-N, Delphy, Agrifirm, AND) een aantal voorstellen gedaan om de bollenteelt te verduurzamen. Te denken valt aan het ontwikkelen van resistente rassen, aanleg akkerranden, strokenteelt, instellen studiegroepen (kennisoverdracht rondom verduurzaming teelten).

Memo POHO VTH	provincie Drenthe
Gedeputeerde	Henk Jumelet en Hans Kuipers
Afschrift	, Jordan Jumelet,
Datum	12 maart 2020
Poho datum	16 maart 2020
Opsteller	
Afgestemd met	en
Onderwerp	Formulering probleem -en doelstelling en communicatieboodschap gewasbescherming
Doel memo	☒Ter discussie ☐Ter informatie
Bijlage	Ja
Naar GS	nee

Advies/Vraag
Gedeputeerden worden gevraagd in te stemmen met de formulering van probleem -en doelstelling en de communicatieboodschap t.a.v. gezamenlijke aanpak gewasbescherming

Inleiding
In het BO-gewasbescherming van 4 februari is afgesproken dat de in de startnotitie genoemde probleem -en doelstelling anders geformuleerd moet gaan worden. Hiertoe zou ambtelijk een nieuw voorstel worden gemaakt.

Vervolgstappen (aanpak/uitvoering)
Op basis van deze nieuwe formulering kan een gezamenlijk stappenplan worden opgesteld. In het eerstvolgende bestuurlijk overleg kan vervolgens het stappenplan worden vastgesteld en uitgevoerd.

provincie Drenthe

MEMO

Aan : Bestuurlijk overleg gewasbescherming
Van : [redacted] en [redacted]
Datum : 1 oktober 2019
Onderwerp : Voortgang onderzoek gewasbeschermingsmiddelen

Aanleiding

Op 4 juli 2019 is in een informatiebijeenkomst het OBO (onderzoek blootstelling omwonenden) en de kamerbrief over het onderzoek toegelicht. Deze eerste stap was om met elkaar in gesprek te gaan, kennis te delen en verbindingen te leggen. Door deze stap heeft eenieder kennis kunnen nemen van het OBO en de duiding van het ministerie. Deze avond is goed bezocht.

Tijdens de avond is aangegeven dat o.a. de Provincie, de VDG en LNV samen optrekken in dit dossier. Op 11 juli 2019 is in kleine kring gestart met het vervolg en is er een opdracht geformuleerd om te verkennen wat er leeft rondom het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en om mogelijke oplossingen op te halen. Aan de hand van interviews van omwonenden, agrariërs en belangenorganisaties in Drenthe en Overijssel is dit in kaart gebracht.

De uitkomsten van deze verkenning worden binnenkort breed gedeeld tijdens een plenaire bijeenkomst in Assen. Inmiddels zijn de mensen die zijn geïnterviewd, geïnformeerd over de resultaten van het verkennend onderzoek.

Vervolg

Er zijn veel partijen bereid om hierin met ons samen te werken. Ook de verkenning vanuit de samenwerking heeft hiertoe bijgedragen. De provincie Drenthe heeft het proces ambtelijk getrokken, in nauwe samenwerking met de gemeente Westerveld (mede namens de VDG) en LNV, en zal dit (voorlopig) ook blijven doen.

Bij het ministerie van LNV heeft provincie Drenthe op 17 september, na een bezoek van H. Jumelet, commitment gekregen. LNV heeft daarom ook de opdracht voor het vervolg van de verkenning voor haar rekening genomen. De bijeenkomst van 4 juli jl. en het vervolg daarop (inclusief rapportage) is als fase 1 te beschouwen en bijna afgerond. Doel van het onderzoek was horen wat er leeft bij de verschillende partijen rondom het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Terugkoppeling hiervan heeft plaatsgevonden door middel van een presentatie op een bijeenkomst op 26 september voor de geënquêteerden. Op 30 oktober (voorlopige datum) zal in een brede bijeenkomst als vervolg op de bijeenkomst van 4 juli jl. een terugkoppeling worden gegeven van de resultaten.

We staan er nu voor om een vervolg te geven aan de verkenning waarin rijksoverheid, provincie Drenthe en Overijssel en een aantal gemeenten uit Overijssel als Drenthe (VDG) samen optrekken. Uiteraard in goed overleg en met ondersteuning van andere gebiedspartijen waaronder ook de waterschappen.

Fase 2 zal zich in de provincies Drenthe en Overijssel afspelen. LNV is bereid om met ons samen te werken in een regionale aanpak, waarin op een transparante wijze aan de doelen van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030, naar weerbare planten en systemen, in de regio wordt gewerkt.

Onderzocht moet worden of in de regio bereidheid en vertrouwen is om (weer) met elkaar in gesprek te komen. De verwachting is dat uit verkenning zal blijken welke partijen in staat zijn om deze weg in te slaan en richting te geven aan een regionale aanpak.

Acties op korte termijn

Een van de korte termijn acties ligt bij het ministerie van LNV en dat is uiteindelijk het op basis van de Toekomstvisie opleveren van het Uitvoeringsprogramma. Daarom is het wenselijk om op korte termijn een Bestuurlijk Overleg te beleggen waarin vanuit de verkenning de definitieve bevindingen worden gerapporteerd, de kamerbrief besproken wordt en ook afspraken worden gemaakt over een te organiseren brede bijeenkomst.

In deze brede bijeenkomst zal de presentatie van het onderzoek een belangrijk deel in beslag nemen, maar willen wij ook het vervolg bespreken in samenwerking met LNV, de Provincies Drenthe en Overijssel, gemeenten, waterschappen. In de toekomst zullen ook andere stakeholders moeten worden aangehaakt om te komen tot uitvoering. Het gaat hierbij om; zorgvuldig oppakken verduurzaming, gesprek aangaan, ideeën benoemen zoals een gebiedsfonds en/of vrijwillige teeltvrije zones en experimenteerruimte.

In verband met het AO in de Tweede Kamer op 31 oktober zal deze bijeenkomst (na het BO) op korte termijn al gehouden moeten worden, om het rapport “Uitgesproken” van de verkenning aan te kunnen bieden aan de Kamerleden (het embargo kan eraf na de bijeenkomst).

Voorstel voor de agenda:

1. Opening
2. Mededelingen
3. Presentatie onderzoek verkennende gesprekken gewasbeschermingsmiddelen
4. Reactie op verkennend onderzoek van de aanwezigen
5. Vervolg op verkennend onderzoek (LNV/Provincies/gemeenten)
6. Programma brede bijeenkomst 30 oktober 2019
7. Vervolgproces
8. Wat verder ter tafel komt

LS, Wie uit te nodigen door provincie Drenthe:
LNV
Provincie Overijssel
Gemeenten Hardenberg, Ommen, Westerveld, Midden-Drenthe, VDG
Waterschap (DOD)

provincie Drenthe

Memo POHO VTH	provincie Drenthe
Gedeputeerde	Henk Jumelet / Hans Kuipers
Afschrift	
Datum	25 juni 2020
Poho datum	29 juni 2020
Opsteller	
Afgestemd met	Jordan Jumelet, en
Onderwerp	Uitwerking pilot Bollenteelt Zuidwest-Drenthe
Doel memo	☒ Ter discussie ☐ Ter informatie
Bijlage	- Werkplan algemeen vitale lelieteelt - Uitwerking pilot bollenteelt
Naar GS	nee

Advies/Vraag
Akkoord te gaan met verdere uitwerking van de pilot Bollenteelt, zoals hieronder omschreven.

Inleiding
Op 25 juni jl. heeft overleg plaatsgevonden tussen de provincie Drenthe, LNV, KAVB en WUR over de invulling van de pilot Bollenteelt in Zuidwest-Drenthe. Benadrukt werd dat het om een innovatief project moet gaan, wil LNV meefinancieren. Opties voor invulling van de pilot(s) zijn:
- vitale lelieteelt (éénrichtingverkeer; zie bijlage)
- een combinatie van innovatieve methodes, gebaseerd op de kennisimpuls
- elementen uit het rapport van Meten=Weten 'Tijd voor reflectie en handelen' (met name waar het gaat over experimenteerruimte)

Argumenten
Conform de afspraken hierover.

Risico's
- Geen teler is bereid deel te nemen.
- De financiering is niet toereikend.
- Geen draagvlak bij betrokkenen.

Vervolgstappen (aanpak/uitvoering)
Komende dagen (week 27) zal een nadere uitwerking van de opties plaatsvinden in samenspraak met LNV, KAVB en WUR. Daarnaast zal een kostenverdeling afgesproken worden. Tevens zullen telers benaderd worden met het verzoek om in de pilot(s) te participeren. Donderdag 2 juli a.s. zal er een conceptuitwerking liggen. Deze kan ook gebruikt worden om Meten=Weten te informeren tijdens het gesprek met hen op vrijdag 3 juli a.s.

Memo POHO VTH	provincie Drenthe
Gedeputeerde	Henk Jumelet / Hans Kuipers
Afschrift	
Datum	4 juni 2020
Poho datum	8 juni 2020
Opsteller	
Afgestemd met	
Onderwerp	Brief aan LNV over pilot gewasbescherming
Doel memo	☒Ter discussie ☐Ter informatie
Bijlage	
Naar GS	nee

Advies/Vraag
Akkoord te gaan met verzending van bijgaande brief aan LNV.

Inleiding
Van LNV is eind april 2020 een verzoek binnengekomen om een pilot gewasbescherming te starten. Bijgaande brief bevestigt de samenwerking tussen provincie en LNV hierin.

Argumenten
Conform de afspraak.

Risico's
N.v.t.

Vervolgstappen (aanpak/uitvoering)
In samenwerking met LNV invulling geven aan de pilot.

Date : 8-2-2021 16:08:18
From : "
To : " **@icloud.com**
Cc : **@drenthe.nl**
Subject : M=W

Beste
In ons overleg van 24 november jl heb ik toegezegd in januari weer contact met jullie op te nemen in de hoop de start van de beoogde pilot te melden.
Jammer dit is nog niet het geval. Zodra we van start kunnen gaan deel ik deze informatie.

Met vriendelijke groet,

Provincie Drenthe
T +31 592
E @drenthe.nl

Mijn werkdagen zijn: maandag, dinsdag en donderdag

Date : 4-2-2021 10:29:59
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : [redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl
Subject : Nieuwe versie: Voorstellen [redacted] meegenomen
Attachment : PS brief Duurzame Bollenteel[redacted].docx;

[redacted] er [redacted],

Goede aanvullinger[redacted]! Ik heb ze meegenomen. Bij de drie sporen ook jouw voorstellen meegenomen, beter zo! Maar zo staat het nu nog wel in het programmaplan. Dat betekent dat het daar ook aangepast moet worden.

[redacted] Begrijp ik jou goed dat je de PS-brief dan in het Poho wilt agenderen? En jij gooit hem dan zo op route? Of verwacht je vanochtend nog andere dingen van mij?

Groet,
[redacted]

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, @
Ons kenmerk @
Behandeld door de heer (0592)
Onderwerp: Deelname aan Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe
Status: .Ter informatie

Met opmerkingen [PD1]: Datum wordt ingevuld door het team BC.

Met opmerkingen [PD2]: Kenmerk wordt ingevuld door het team BC.

Met opmerkingen [PD3]: Vermeld hier de naam van de behandelaar en het volledige telefoonnummer. Begin de naam met de heer of mevrouw, vermeld de initialen en de achternaam. Zet spaties in het telefoonnummer.

Fictief voorbeeld:
Behandeld door de heer A.B. de Vries (0592) 36 55 55
of
Behandeld door mevrouw C.D. de Vries (0592) 36 55 55

Met opmerkingen [PD4]: Vul hier kort het onderwerp van de brief in.

Geachte voorzitter/leden,

Hierbij informeren wij u over ons besluit tot deelname aan het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe en de bijdrage van €100.000,00 die wij als cofinanciering beschikbaar stellen.

De Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), Waterschap Drents Overijssels Delta (WDOD), de gemeente Westerveld en de provincie Drenthe willen met dit programma de bloembollenteelt in Drenthe verder verduurzamen. In het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe onderzoeken telers samen met deskundigen of het mogelijk is om een teeltmethode te ontwikkelen die minder milieubelastend is. Daarnaast zal er aandacht zijn voor het verbeteren van de onderlinge verhoudingen tussen telers en omwonenden en de knelpunten die omwonenden ervaren. De KAVB verzorgt de programmaleiding.
De partners werken mee aan de totstandkoming van het programma en dragen de doelstellingen uit. De gezamenlijke ambitie binnen dit programma is om praktische toepasbare kennis, met samenwerking en daarmee draagvlak, te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem.

Het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe bestaat uit drie onderdelen:

1. Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt.
2. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie;
3. Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket met een lagere milieubelasting.

Het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe maakt onderdeel uit van de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 van het Ministerie van LNV. De aanvraag voor dit drie jaar durend programma dat zal plaatsvinden in de gemeente Westerveld ligt inmiddels bij het Ministerie van LNV. Zodra de beschikking van het Ministerie van LNV binnen is gaat het programma zo snel mogelijk van start.

Achtergrond
Net als in een aantal andere delen van Nederland is bollenteelt een veel voorkomende vorm van landbouw in Drenthe. Vooral de lelieteelt is na de eeuwwisseling toegenomen en de laatste jaren meer verspreid over onze provincie.
De bollensector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu. Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. Dit om haar toonaangevende positie te behouden en in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen.

Er is sprake van een toenemende bezorgdheid bij maatschappelijke organisaties en omwonenden over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens, maar ook op de natuur en het (leef)milieu. In de gemeente Westerveld heeft dit de afgelopen jaren geleid tot spanningen en onbegrip tussen telers en een deel van de omwonenden.

Mede op initiatief van de provincie Drenthe vindt sinds 2019 bestuurlijk overleg plaats met overheden en andere partners om te komen tot een verduurzaming van de sector met de nadruk op het verbeteren van de milieu- en gezondheidsaspecten. Samen met de telers willen wij komen tot een duurzame landbouw die voldoet aan de doelstellingen van het ministerie van LNV zoals beschreven in de visie “Vitale teelt 2030”.

Na een goed bezochte en gewaardeerde informatieavond in juli 2019 hebben wij opdracht gegeven voor een onderzoek onder omwonenden van bollenpercelen, georganiseerde bewoners en telers om te komen tot een oplossing voor de toenemende polarisatie in de verhouding tussen inwoners en telers. Dit heeft geleid tot het rapport “Uitgesproken”, waarin een aantal aanbevelingen staat die breed wordt herkend en voor het Ministerie van LVV mede aanleiding is geweest in het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 de volgende actie te formuleren: *“Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.”*
Het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe is hiervan de uitwerking.

Wij houden u uiteraard op de hoogte van de ontwikkelingen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

Bijlage(n):

Met opmerkingen [PD5]: Bijlage(n) alleen vermelden als deze van toepassing is/zijn, anders deze aanduiding verwijderen uit de tekst. Geef per bijlage puntsgewijs de naam/het onderwerp van de bijlage weer.

Als je het hele sjabloon hebt ingevuld en je alle opmerkingenballonnen in de kantlijn in één keer wilt verwijderen, dubbelklik dan hieronder. Alle opmerkingenballonnen in de kantlijn worden zo uit het document verwijderd.

Dubbelklik ***hier*** om de opmerkingenballonnen te verwijderen.

Besluitvormende notitie vervolgstappen vanuit samenwerking rondom het vraagstuk gewasbeschermingsmiddelen

Ten behoeve van: bestuurders betrokken bij de samenwerking tussen de vier overheden met betrekking tot Gewasbeschermingsmiddelen.

Opgesteld door: LNV, Provincie Drenthe, gemeente Westerveld en waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta)

Datum : 16 januari 2020

Deze notitie is bedoeld om na de gesprekken en inventarisatie die geleid hebben tot het rapport "Uitgesproken" tot uitvoering te komen van een aantal aanbevolen acties. Dit zetten wij in gang op basis van een probleemschets en vervolgens het bepalen van het doel om te komen tot uitvoering van de (geprioriteerde) acties onder meer op basis van offertes uit het 'veld'.

Probleem: de toenemende zorg van omwonenden en de agrarische ondernemers (in eerste instantie gericht op de bollenteelt) over het gezamenlijk gebruik van de leefomgeving.

Doel: het verminderen van de zorgen en het wegnemen van de onrust bij agrarische ondernemers en inwoners over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de gezamenlijke leefomgeving.

Betreft : Vervolg op het rapport Uitgesproken en het komen tot oplossingen in het vraagstuk rondom gewasbeschermingsmiddelen en het opzetten van een pilot.

1. **Inleiding**
   Deze notitie is bedoeld om na de gesprekken en inventarisaties, die geleid hebben tot het rapport "Uitgesproken", tot een vervolg te komen van een aantal aanbevelingen uit het rapport. De oorzaak van deze actie is dat er onvoldoende inzicht is in de mogelijke effecten van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in met name intensieve teelten als de bloembollenteelt voor de menselijke gezondheid en het milieu. De opvattingen van telers en omwonenden over intensieve teelten en in het bijzonder over het risico van gewasbeschermingsmiddelen voor menselijke gezondheid en biodiversiteit lopen sterk uiteen en dat heeft geleid tot dusdanige escalaties dat de leefbaarheid van het gebied onder druk is komen te staan. Het doel van onze inzet is onder meer het verminderen van de zorgen en het wegnemen van de onrust bij agrarische ondernemers, inwoners en bezoekers over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de gezamenlijke leefomgeving. De minister van LNV heeft met het aanbieden van de brief aan de Tweede Kamer in vervolg op het rapport Uitgesproken toegezegd onder het Uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030 een aanpak aan het concretiseren van gebiedsgerichte pilots om te komen tot concrete maatwerkoplossingen op lokaal niveau, in Drenthe/Overijssel te willen initiëren, waarbij nadrukkelijk naar de gemeente Westerveld wordt gekeken. Bij een gebiedsgerichte aanpak zou bijvoorbeeld gedacht kunnen worden aan initiatieven om telers te stimuleren perceel(akker)randen anders in te richten en/of zoveel mogelijk te vrijwaren van bespuitingen met gewasbeschermingsmiddelen, of aan versnelde implementatie van technieken om emissies bij de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. Daarbij is communicatie tussen alle directe betrokkenen van belang. Bij de uitvoering van deze pilot zijn diverse partijen betrokken: provincies Drenthe en Overijssel, VDG, gemeente Westerveld, waterschap, adviseurs, onderzoekers, telers en KAVB/LTO Noord.

We richten ons vooral op mogelijke maatregelen voor verduurzaming van de bollenteelt, akkerranden en communicatie daarover tussen omwonenden die op korte termijn kunnen worden gestart. Deze activiteiten sluiten aan bij de bestaande projecten en worden samengebracht in een pilot gebiedsgerichte aanpak. Die pilot begint in 2020 klein en wordt in 2021 verder uitgebouwd. De voorbereidingen daarvoor starten in de loop van 2020 en vloeien voort uit uitgevoerde en mogelijk nog lopende onderzoeken en proeven. Daar waar nodig kunnen, na gezamenlijke beoordeling, aanvullende onderzoeken en proeven worden opgezet en worden uitgevoerd.

Vanuit het doel verduurzaming van de bloembollenteelt draagt de pilot bij aan de volgende doelstellingen:

- Verbeteren van de verhoudingen tussen omwonenden en agrariërs;
- Serieus nemen van de zorgen die er zijn en worden geuit;
- Beperken van de mogelijk schadelijke effecten van gewasbeschermingsmiddelen op de humane gezondheid en het milieu;
-

Met opmaak: Inspringing: Links: 1,14 cm, Geen opsommingstekens of nummering

2. Opzet

Wij willen met de uitvoering van de pilot komen tot maatregelen die de zorgen van de omwonenden over de blootstelling beperken. Daarbij moet deze pilot bijdragen aan het verbeteren van de sociaal maatschappelijke cohesie en communicatie zodat de onderlinge verhoudingen verbeteren en het platteland leefbaar blijft. Wij streven ernaar om het aangegeven doel te bereiken op een wijze die bloembollenteelt niet onmogelijk maakt, maar bijdraagt aan het duurzaam en acceptabel maken van de teelt. Daarnaast willen we met de te zetten stappen een belangrijke bijdrage leveren aan een structurele verduurzaming van de bloembollenteelt door te komen tot nieuwe teeltsystemen. De aanpak is dus breder dan alleen de focus op gewasbeschermingsmiddelen, het gaat om het verduurzamen van het gehele teeltsysteem: met een weerbare bodem, weerbare rassen, en het voorkomen en beheersen van ziekten en plagen.

3. Gemeente Westerveld

In de gemeente Westerveld is de urgentie hoog om tot een ondertekende overeenkomst te komen tussen een deel van de omwonenden, telers en de gemeente. Tijdens het bestuurlijke overleg van 28 oktober 2019 is dit voorstel gemeld, maar is dit niet inhoudelijk besproken. Als uitvloeisel van het rapport “Uitgesproken”, heeft de gemeente Westerveld gevraagd aan mevrouw [redacted] om als procesbegeleider aanwezig te zijn bij de gesprekken met agrarische ondernemers en niet georganiseerde aanwonenden van bollenpercelen (andere partijen wilden niet met elkaar aan tafel) met als doel om nader tot elkaar te komen en afspraken te kunnen maken.. De overeenkomst zal in januari 2020 worden voorgelegd aan het college van Westerveld.

De gemeente Westerveld heeft het initiatief genomen tot het opzetten van een leerstoel, mede vanuit de Universiteit van Wageningen, gericht op de sociaal maatschappelijke aspecten met een werkwijze die aansluit bij de principes van ‘living lab’. Het gaat hierbij om een onderzoek concept waarbij praktijkgericht onderzoeks- en innovatieprocessen worden geïntegreerd in een samenwerkingsverband.

Daarnaast heeft het college van Westerveld eind 2019 aan de Stichting ROL de opdracht gegeven voor het onderzoek naar resistente rassen, waardoor de inzet van middelen fors terug kan worden gebracht. De hoop is dat de uitkomst mogelijkheden geeft om resistentere rassen rondom de velden te planten waardoor de rand niet/of minder hoeft te worden bespoten en (mede) kan dienen als buffer richting de omwonenden in 2021.

4. Opzet uitvoering

Vanuit de samenwerking is een voorstel gedaan om een koepelproject op te zetten van waaruit een aantal acties uitgevoerd kunnen worden. Hiermee kunnen we laten zien dat er serieus gewerkt wordt aan de oplossing van het vraagstuk.

Pilot

Er is door diverse betrokken partijen vanuit het veld in een kort tijdbestek een document met ideeën uitgewerkt om inzicht te krijgen in de wijze waarop wij als overheden telers kunnen ondersteunen bij het verduurzamen van de teelt. Een aantal acties die nu zijn ingebracht zijn op korte termijn uitvoerbaar en kansrijk. Ze vragen wel een beoordeling op resultaat en kosteneffectiviteit. De ingebrachte initiatieven zijn opgenomen in de bijlagen.
Hier zijn een flink aantal partijen bij betrokken, waaronder ook een bollenteler. Voor ons als gezamenlijke overheden is het van groot belang om een pilot te starten en daarmee te kunnen laten zien dat we daadwerkelijk willen komen tot een duurzame bollenteelt die gedragen wordt door de lokale bevolking.

De items die in beeld komen voor uitvoering op korte termijn zijn:

Ongevoelig leliesortiment rassenlijst(bijlage 1)	€ 30.000, -
Akkerranden optimalisatie gebruik ervan en voorstel AND over akkerranden (bijl. 2)	€ 25.000, -
Strokenteelt in de lelies (bijlage 3)	€ 50.000, -
Kennisoverdracht door middel van studiegroep aanpak (bijlage 4)	€ 25.000, -
Communicatie incl. leerstoel Westerveld (bijlage 5)	PM
KUG-toelating	€ 25.000, -
Totaal ca.	€200.000,-

De opgestelde plannen in de bijlage zijn nog niet compleet en hebben allemaal nog nadere afstemming en uitwerking nodig.

5. Uitvoering pilot

Voor een effectieve aansturing van de pilot en de afstemming en communicatie wordt voorgesteld om voor de uitvoering van de pilot een stuurgroep in te richten, bestaande uit vertegenwoordigers van provincies, gemeenten, WDODelta, KAVB en één agrarische ondernemer. De rol van de stuurgroep is het beoordelen van en op hoofdlijnen en op proces aansturen van de ingediende projectvoorstellen. Wij stellen voor de KAVB de secretaris van deze stuurgroep te laten zijn en hiermee regisseur/coördinator en eerste aanspreekpunt voor de adviseurs, onderzoekers, ROL en de agrarische ondernemers. De KAVB is tevens contactpersoon richting de regionale overheden. Verder wordt er een overlegplatform ingericht waarin alle genoemde partijen deelnemen, gericht op het afstemmen en informeren over de pilot, een projectoverleg.

De KAVB is op landelijk en op regionaal niveau betrokken bij beleidsontwikkelingen en kan dit inbrengen in de stuurgroep. Denk aan het opstellen en straks uitvoeren van het uitvoeringsprogramma gewasbescherming en overleggen met Ctgb/LNV over gewasbeschermingsmiddelen.

Daarnaast moet er ook gewerkt worden aan verbreding naar een meerjarig project/programma voor 2020,2021, en verder in een bredere aanpak dan in de omgeving van Westerveld. Voor de ROL-praktijkproeven geldt dat deze uitgebouwd moeten worden naar perceelsoppervlakte.

6. **Kleine uitbreiding gewasbeschermingsmiddelen en alternatieve niet toegelaten gewasbeschermingsmiddelen.**

Een ander mogelijk uitvoerbaar initiatief is het verruimen of gebruik maken van de mogelijkheden voor toepassing van de KUG (kleine uitbreiding gewasbeschermingsmiddelen). Binnen een KUG-registratie is het mogelijk middelen toe te laten in bijvoorbeeld de bloembollenteelt die nu nog niet mogen worden toegepast binnen de teelt maar wel voor andere teelten zijn toegelaten. Het aanvragen van een KUG-registratie voor bloembollen gebeurt door de KAVB. Dat geldt nu ook.

Het gaat om het vervangen van middelen door middelen met een lagere milieubelasting. De gewenste middelen zijn: Mikado/Sulcogan en Titus. Een KUG-toelating kost ongeveer € 25.000. Probleem is dat de oppervlakte lelieteelt 5.200 ha in Nederland net te groot is voor een KUG-toelating geldt < 5.000 ha. Alleen de lelieteelten op dekzandgronden 2.000 vallen hier wel onder, mogelijk biedt dit een kans. Voor de toelating van middelen in andere teelten is wel aanvraag voor toelating nodig van de fabrikant. Mogelijkheden rondom het gebruiken van alternatieve (groene) gewasbeschermingsmiddelen is ook iets waar de sector actief mee bezig is.

7. **Financiën**

Voor 2020 ligt de focus op de vier bovenbeschreven pijlers inclusief het aanvragen van een KUG-registratie en het inrichten van de stuurgroep. De kosten hiervan zijn in voorgaande tabel in concept in beeld gebracht.
Voor de financiering van de pilot wordt in eerste instantie gerekend op basis van globale ramingen aan een bedrag van circa € 200.000 voor 2020. Voorgesteld wordt om te kijken of er een verdeelsleutel van de kosten kan worden gerealiseerd tussen de verschillende overheden. Adviseurs, onderzoeksinstellingen en de KAVB kunnen subsidieaanvragen voor de pilot indienen bij de overheid. Daarnaast zal door de gezamenlijke partijen moeten worden gezocht naar cofinanciering of subsidieaanvragen voor de pilot en of voor specifieke projecten via andere kanalen (zoals DAW) kunnen worden ingediend.
De rol van de stuurgroep in de subsidieaanvragen moet nog verder uitgewerkt worden.

8. **Communicatie**

Voorgesteld wordt om een communicatieplan op te stellen nadat de keuze is gemaakt op welke wijze de pilot wordt vormgeven. Het communicatieplan wordt vooraf aan de vier overheden voorgelegd ter goedkeuring.

Opgemerkt wordt dat de projectindieners zelf verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de projecten. De communicatie over de projecten is onderdeel van de pijlers en ligt primair bij de stuurgroep voor de uitvoering.

Om de voorgestelde aanpak tot een succes te maken, is het nodig met alle belanghebbende partijen in gesprek te blijven of gaan. Tot nu toe zijn de niet-georganiseerde omwonenden te veel buiten beeld gebleven. Pas als zij goed betrokken zijn bij het proces, kunnen er gedragen afspraken gemaakt worden. Dan pas heeft het zin pilots uit te voeren en is er kans dat de pilots ook het gewenste succes hebben.

[redacted] heeft - als één van de onderzoekers van het rapport Uitgesproken - goede relaties opgebouwd met alle betrokken partijen, zowel met de niet- als wel georganiseerde omwonenden. Zij heeft gesproken met omwonenden die bezwaren hebben tegen de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen en ook met omwonenden die er weinig of geen moeite mee hebben

(en waar de telers ook goede afspraken mee hebben). Beide soorten omwonenden moeten we betrekken.

[redacted] heeft van de gemeente Westerveld al een opdracht gekregen om in gesprek te gaan met de omwonenden. Vanuit de provincie zou de opdracht aan haar uitgebreid kunnen worden met de vraag te onderzoeken welke omwonenden (voor- én tegenstanders) we kunnen betrekken bij de voorbereiding en uitvoering van de pilots. En ook hoe we hen kunnen betrekken. Zij zou verkennende gesprekken kunnen voeren met belangengroepen en ongeorganiseerde inwoners en een afvaardiging samenstellen. Daarna zou zij de opdracht kunnen krijgen om ook daadwerkelijk het gesprek met de omgeving te leiden.

Met het oog op de communicatie kwamen de volgende ideeën inmiddels naar voren.

Genoemd worden:

- Op de hoogte worden gehouden (inwoners)
- Meegenomen worden in wat er gaat gebeuren
- Maatwerk in specifieke gevallen mogelijk als overleg goed is (bijv. spuitmomenten)
- Teler die uit de regio komt en aanspreekbaar is
- Rondleiding voor omwonenden en andere belangstellenden wordt gewaardeerd
- Kennisachterstand bij inwoners wegnemen is belangrijk
- Infopakket bij gemeente of makelaar over wat er in de gemeente aan activiteiten plaatsvindt op agrarisch vlak (bollenteelt hoort ook bij Westerveld).
- Eventueel informatieavond houden voor nieuwe inwoners en deze een rondje langs agrarische bedrijven aanbieden.
- Evt. filmpje op website over agrarische kant Gemeente Westerveld

9. Beslispunten

Gevraagd wordt in te stemmen met de volgende punten:

1. Het uitwerken van de in de notitie genoemde kansrijke projecten tot een pilot waarvan de uitwerking op korte termijn zal worden voorgelegd aan de bestuurlijke tafel voor akkoord.
2. Zoeken naar overheid- en cofinanciering voor de financiering van de pilot.
3. Een verdeelsleutel vaststellen tussen de overheden van bijvoorbeeld 40 % LNV, 35 % Provincies 20 % gemeenten en 5 % waterschap.
4. Het opstellen van een communicatieplan voor de uitvoering van de pilot.
5. Het instellen van een eigen stuurgroep voor de pilot die verantwoording aflegt in dit bestuurlijk overleg (bestaande uit de provincie, gemeente, WDODelta, KAVB en één teler).
6. Het instellen van een projectgroep voor de pilot bestaande uit de betrokken partners die een bijdrage leveren aan de pilot.
7. De ambtelijke werkgroep voor dit bestuurlijk overleg vormen (bestaande uit LNV, Provincie Drenthe, Provincie Overijssel, één vertegenwoordiger van de gemeenten in Drenthe, één vertegenwoordiger van de gemeenten in Overijssel en waterschap Drents Overijsselse Delta).
8. Het op relevante momenten uitnodigen van de KAVB voor deelname aan de ambtelijke werkgroep.
9. Op relevante beoordelings- en beslismomenten over de uitvoering van de pilot de voorzitter van de KAVB namens de sector vragen deel te nemen aan het bestuurlijk overleg van provincies, gemeenten en waterschap. Vooral als het gaat om zaken die een bredere impact kunnen hebben.

Bijlagen:

1. Overzicht opbrengst ideeën betrokkenen koepelorganisatie
2. Inbreng AND en landschapsbeheer Drenthe
3. Inbreng vanuit de betrokkenen koepelorganisatie (aantal bijlagen volgt als deze zijn aangeleverd)
4. Leerstoel Westerveld

Bijlage 1:

Ongevoelig leliesortiment (Rassenlijst)

Doel van het idee

Er zijn op dit moment meer dan 800 (?) leliecultivars beschikbaar. Binnen dit sortiment lelies zijn er grote verschillen in gevoeligheid voor schimmels, virussen en aaltjes. Op dit moment loopt er onderzoek bij Delphy en ROL naar de gevoeligheid van het huidige leliesortiment voor de volgende pathogenen;

- Virussen
- Botrytis elliptica (vuur)
- Fusarium oxysporum
- Woekerziek
- Wortellesieaaltjes
- Rhizoctonia solani

Dit onderzoek zal een lijst opleveren van cultivars die het minste vatbaar zijn voor genoemde pathogenen. Uit iedere leliegroep (Oriëntals, OT hybriden en LA hybriden) zullen een aantal cultivars worden geselecteerd die het minst gevoelig zijn voor pathogenen met de hoogste financiële marktwaarden. Deze cultivars zullen in 2020 worden geteeld op de proeftuin van ROL waarbij zo min mogelijk chemische gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt. Tijdens de teeltproef die op wat grotere schaal zal worden uitgevoerd zullen andere maatregelen om te komen tot een sterke vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen worden ingezet. Het gaat om de volgende aspecten die zullen worden toegepast;

- Beslissing ondersteunende systemen (BOS)
    - De vuur en virusbestrijding op basis van een waarschuwingssysteem
    - Geen vuur en virusbestrijding
    - Bemesting naar gewasbehoefte en op basis van mineraalinhoud van de grond
- Fertigatie
    - Vermindering van de watergift
    - Gespreide bemesting
- Spuittechniek
    - Spuiten met drift reducerende technieken zoals MagGrow en met Squal

Te verwachten resultaten

De verwachting is dat het goed mogelijk zal zijn om leliecultivars die minder vatbaar zijn voor pathogenen met minimale inzet van chemische gewasbescherming zijn te telen. De verwachting is dat ten opzichte van de gangbare lelieteelt een reductie van mineralen en gewasbeschermingsmiddelen van meer dan 50% haalbaar (moet ik nog naar kijken) zal zijn zonder verlies aan opbrengst.

Bovendien zal deze lijst met ongevoelige of minder vatbare cultivars interessant zijn voor veredelaars. Het bied veredelaars de mogelijkheid om bij de veredeling rekening te houden met de vatbaarheid voor pathogenen.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Vermindering van de inzet van GBM draagt bij aan de doelstellingen van LNV.

Te verwachten andere bijdragen

Doordat er minder GBM wordt ingezet zal de emissie naar lucht en bodem sterk verminderen.

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Dit onderzoek zal op de proeftuin van ROL worden uitgevoerd van maart t/m november 2020. Ter vergelijking zullen dezelfde lelies ook gangbaar worden geteeld. Tijdens de teelt zal de stand van het gewas worden gevolgd. Het GBM gebruik zal nauwkeurig worden vastgelegd. De telers zullen tijdens de open dagen van ROL in de gelegenheid worden gesteld om de resultaten van het onderzoek te bekijken. In het najaar zullen de bollen worden gerooid en zal de opbrengst worden bepaald. Wederom zullen de kwekers de kans worden geboden om de opbrengsten te bekijken. Enkele bollen zullen worden afgebroeid waarbij de takkwalitet in de kas vastgelegd zal worden.

Welke betrokken partijen

Delphy, ROL, lelietelers, ROL en anderen

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Circa 30.000 per jaar (materiaal en inzet)

Bijlage 2:

Akkerranden, optimalisatie van het gebruik hiervan

A. Looptijd: 2020 – 2021 – 2022 -2023

B. Doel:
Praktijk inzicht krijgen in het effectvol toepassen van vermindering drift-emissie van gewasbeschermingsmiddelen van intensieve landbouwteelten, middels randen/bufferstroken, richting omwonenden

C. Uitdaging:
Landbouwers werken conform wet- en regelgeving en hebben al grote slagen gemaakt. Toch zijn zorgen er bij omwonenden van intensieve landbouwteelten over de aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen op woonpercelen (tuinen, erven, binnenshuis). De emissieroute verloopt o.a. via drift (lucht). Tijdens dit project gaan we op zoek naar het praktisch én effectvol verminderen van drift middels randen/bufferstroken.

D. Project aanpak/ scope
- 3 geselecteerde meerjarige project-locaties; in samenwerking met bewoners en landbouwers
- Locatiekeuze mede op basis van: ruimtelijke spreiding, meerdere landbouwers, aard bewerkingen, inzet aanwonenden
- Per locatie toegepaste expertise scan meest effectvolle aanleg/inrichting/beheer rand/bufferstrook; o.a. toegespitst op breedte, hoogte, strokenteelt, gewas-/zaadkeuze
- Koppeling maken met opgave Waterschap DOD wat betreft af- en uitspoeling richting watervoerende sloten
- Beschikbaar budget? Meerjarig?
- Opdrachtgever?
- Organisatie:
    - 1 aanvrager/trekker. Nodig inzet specialisten kennis effectvolle maatregelen
    - 1 projectleider
    - AND: relatie landbouwer, inhoudelijk lead
    - LBD: relatie inbreng /proces omwonenden
- Bepalen maatregelenset/beheerpakket; afspraken vastleggen; kosten/vergoedingen regelen
- Fasering:
  2020: plan van aanpak; selectie; locatie scan; bepalen inrichting; najaar aanleg en bepalen effectmeting
  2021: 1e vol teeltjaar; monitoren; bijsturen o.b.v. ervaringen/bevindingen
  2022: 2e vol teeltjaar; monitoren/effectmetingen
  2023: evaluatie; wat werkt wel/wat niet, leeraspecten, verbeterpunten, aanbevelingen vervolgaanpak

Stakeholders:

- Omwonenden/bewonersgroepen
- Landbouwers/branchegroep
- Gemeente Westerveld
- Provincie Drenthe
- Waterschap Drents Overijsselse Delta
- Externe expertise; bijv. Louis Bolk Instituut, CLM, zaadleverancier

Emissie-vormen:

- *Lucht: drift en verwaaien grond*
- *Bodem: af-/uitspoeling en grondtransport*
- *Water: verspreiding in sloten*

Jaarlijks circa € 15.000 - € 25.000

Bijlage 3:

Strokenteelt in de lelies

Doel van het idee

Strokenteelt wordt genoemd als een innovatief teeltsysteem wat een forse bijdrage zou kunnen leveren aan het vergroten van de biodiversiteit en een verlaging van de ziektendruk en dus minder gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. In de lelieteelt zijn hier nog geen ervaringen mee. Strokenteelt wordt in toenemende mate toegepast in de biologische akkerbouw/vollegrondsgroententeelt en ook stapje voor stapje in de gangbare akkerbouw. Nagaan welke mogelijkheden en welke duurzaamheidswinst er mogelijk is met strokenteelt in de lelies.

Te verwachten resultaten

Zichtbaar maken van strokenteelt in de lelieteelt, dit in combinatie met akkerbouwgewassen
Monitoring van effecten op ziektedruk en gebruik gewasbeschermingsmiddelen

Inzicht in praktische kanten aan strokenteelt in lelies

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Duurzaam en innovatief teeltsysteem

Te verwachten andere bijdragen

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Op de onderzoekslocatie ROL leggen we 5 ha lelies aan in strokenteelt, dus afwisseling met andere gewassen. Welke gewassen en welke breedte van de stroken vraagt nadere uitwerking.
Monitoring van de effecten op ziekte ontwikkeling, gewasontwikkeling en praktische teelt maatregelen.

Welke betrokken partijen

Delphy, telers, ROL, WUR Open Teelten

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Circa 50.000 € per jaar (materiaal en inzet)

Bijlage 4:

Kennisoverdracht door middel van studiegroep aanpak

Doel van het idee

Kennis (onafhankelijk) en ervaringen zijn onlosmakelijk verbonden aan het innoveren en vernieuwen van teelten en sectoren. Via studiegroepen (circa 10 deelnemers) worden ervaringen van telers met teelthandelingen gedeeld en bouwen ondernemers aan kennisuitwisseling, de verhoging van hun kennis en werken ze aan de implementatie van vernieuwingen op hun bedrijf.
Bij de deelnemers maken we een zogenaamd duurzaamheidsplan per jaar waarin telers aangeven wat ze elk jaar anders gaan doen en welke vernieuwing ze gaan toepassen. Dit biedt dan input voor de studiegroep bijeenkomsten.
Een en ander moet gestructureerd en niet vrijblijvend plaats vinden.
hoofddoel van alle activiteiten is het verduurzamen van de teelt met als gevolg het substantieel verminderen van de afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen.

De aanpak zal conform de Telen met Toekomst aanpak zijn, de Veldleeuwerik aanpak en de Schoon Wateraanpak. Bekende methoden die hun waarde hebben bewezen.

Te verwachten resultaten

Uitwisseling van kennis, vernieuwingen op de bedrijven. Elkaar onderling stimuleren

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Kennis ontwikkeling en kennisimplementatie is de basis voor de verduurzaming van de teelt en de sector.

Te verwachten andere bijdragen

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Telers worden uitgenodigd deel te nemen aan een studiegroep. Uitgaande van een deelname percentage van 75 % en 10 deelnemers per groep, richten we 3- 5 studiegroepen in Drenthe op. Bij elke deelnemer maken we een duurzame gewasbeschermingsplan (vanuit de resultaten onderzoek en andere activiteiten in het kader van het koepelprogramma). Dit vormt de leidraad voor de teelthandelingen gedurende het seizoen. De teler krijgt een vorm van individuele begeleiding bij de implementatie van de duurzame gewasbescherming.
De studiegroep komt gedurende het seizoen circa 5 keer bij elkaar.

We monitoren de voor uitgang door het gwb gebruik vast te leggen, zowel kwantiteit als kwaliteit. Ook de implementatie graad van nieuwe technieken.

Welke betrokken partijen

Delphy, HLB, CLM, WUR, Agrifirm

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

25.000 €

Bijlage 5:

Communicatie

Situatieschets

Bollentelers en akkerbouwers, omwonenden en organisaties.
(Input vanuit notitie "uitgesproken")

Een omgeving waarin de betrokken partijen niet alleen een verschillende interpretatie van beschikbare kennis uit onderzoek hebben maar zeker ook het verschil in belangstelling daarvoor. In de gemeente Westerveld het wegvallen van een gesprek hierover. De standpunten van de ander worden als veronderstellingen en onwetendheid weggezet en ieder is overtuigd van het eigen gelijk.

Als het gaat om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is er brede zorg bij zowel telers als bij al dan niet georganiseerde omwonenden. Bij de één zorg over gezondheid, biodiversiteit, landschap, natuur, bij de ander over het voortbestaan van het eigen bedrijf en bij allen zorg over de verdeeldheid, als gevolg daarvan, tussen de verschillende groepen in de eigen gemeenschap. De opvattingen van telers en omwonenden over intensieve teelten en in het bijzonder over het risico van gewasbeschermingsmiddelen voor de menselijke gezondheid en biodiversiteit lopen sterk uiteen. Die zorgen waaien niet over maar waaieren zelfs uit naar andere gebieden en teelten. Dat geldt ook voor de verschillende groepen omwonenden onderling. In gebieden waar wonen, natuur, cultuurhistorie, landschap en recreatie van grote betekenis zijn, lopen de tegenstellingen soms heel hoog op. Hoogopgeleiden, verhuisd vanuit de stad tegen over de agrarische oorspronkelijke bewoners van de regio. De risico's van gewasbeschermingsmiddelen voor gezondheid, biodiversiteit, grondwater en bodem worden verschillend beoordeeld.

Aandachtspunten zijn bijv.
Serieuze gezondheidsklachten in de omgeving van bollen/lelieteelt (Parkinson, vruchtbaarheidsproblemen, kanker) en de uitkomsten van onder andere het RIVM blootstellingsonderzoek [1].
Gewasbeschermingsmiddelen beperken zich niet tot de percelen van telers, maar worden ook teruggevonden rondom en in de huizen van omwonenden en in natuurgebieden.
Wettelijke regels worden volgens omwonenden door sommige telers onvoldoende nageleefd en door provincie, waterschap en gemeente onvoldoende gehandhaafd. Actiegroepen verwijzen naar maatregelen die in het buitenland zijn genomen.
Akkerbouwers vinden dat de kennis- en innovatiestructuur in ons land sterk ontwikkeld is. Dat betekent ook: verduurzaming, meer aandacht voor water en energie en precisielandbouw die de frequentie van inzet van gewasbescherming kan verlagen.

Doelgroepen
Bollentelers en akkerbouwers, omwonenden en organisaties.
In de gemeente Hardenberg zijn er deelnemers en niet deelnemers aan het convenant. Gemeente Westerveld is er geen gesprek meer mogelijk. Ieder vindt dat hij gelijk heeft.

De meeste telers hebben een bedrijfswebsite en communiceren via facebook, twitter etc.
Er is de website lelieteelt.nl met communicatie vanuit de telers, deze signalen komen vanuit de sector. In de ogen van velen geen onafhankelijk geluid.
Website van stichting bollenboos. Geluid tegen gif in bollenteelt en omgeving http://www.bollenboos.nl/ . Deze website lijkt niet meer bijgewerkt te zijn sinds oktober 2018.

Plaatselijke vereniging Meten = Weten. Ruim 200 verontruste omwonenden uit de gemeente Westerveld.

Je hebt koplopers, peloton en voorhoede. Hoe bevorder je vernieuwing, zonder het peloton en de achterhoede kwijt te raken.

Doel van het idee

Communiceren (onafhankelijk) over verduurzaming en vermindering gebruik gewasbeschermingsmiddelen in intensieve teelten in de provincie Drenthe en Overijssel.

Overbrengen van nog te bepalen helder en consistent geluid t.a.v. beleid en maatregelen op het snijpunt van landbouw, volksgezondheid en ruimtelijke ordening. Dit moet gepaard gaan met een grote aandacht voor de onderlinge verhoudingen (welzijn, leefbaarheid en samenlevingsopbouw) op het platteland.

Zorgen dat en ondersteunen van telers die zich naar alle direct omwonenden toe blijven inzetten over hun werkwijze.

Te verwachten resultaten

Kennisoverdracht over verduurzaming bij telers van lelies in Drenthe en Overijssel.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt

Integratie van landbouw en omgeving, medewerking uit de omgeving, versnelling vergunningsprocedures door voorkomen bezwaren uit omgeving, voorkomen verhuizingen, bedrijfsbeëindiging, tekort aan arbeid.

Te verwachten andere bijdragen

Informatieoverdracht, kennis vergroten, wederzijds begrip, mogelijkheid tot omdenken, belangstelling wekken voor elkaar, gezamenlijk doel, naar elkaar toebrengen van interpretatie van beschikbare kennis uit onderzoek, het normaliseren van de omgangsvormen en het verzakelijken van het gesprek

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Openheid en adequate communicatie over verduurzaming richting maatschappij en omwonenden Meer nog dan voor de overige land- en tuinbouw is communicatie met de omgeving een absolute dagelijkse noodzaak.

Per regio uitzoeken wat de juiste kanalen zijn. Waar komen burgers, wat raadplegen ze? En positief verrassen – door bv kanalen te kiezen als streekmarkten, bezoeken bij boeren, win-actie waarin mensen “een dag meelopen met een boer” kunnen winnen, fototentoonstelling “jouw mooiste plek”, fotowedstrijd: raad het plaatje, foto wedstrijd meeste insecten, herken een positieve maatregel naar andere landbouw … etc.

In grote lijnen heeft het plan van aanpak in ieder geval

- Vaststellen welke regio’s er zijn
- Doelgroepen bepalen

- Bekijken hoe daar de communicatie loopt en per regio, zowel website en social media alsook een of twee belangrijke platforms selecteren.
- Plan maken van de algemene communicatie, en daarna een plan voor de specifieke dingen per regio
- Thema's bepalen
- Daaraan tijdpad en kostenplaatje hangen
- Stijl ontwikkelen die de consument aanspreekt: duidelijk uitleggen, goed taalgebruik, werken met illustraties en fotomateriaal. Alle communicatie met herkenbaar beeldmerk, en ondersteund door een website
- Werkwijze: onafhankelijk, positief, consequent, zeer regelmatig, onderbouwd, lokaal en landelijke berichtgeving
- Cross mediaal o.b.v. thema diverse onderdelen uitzetten gedurende een bepaalde periode bijv. thema van beregening met kennisoverdracht via achtergrondartikel in krant, blog van teler in lokale en landelijke kranten over aandachtspunten bij beregenen-tijdstip, beschikbaarheid water, reden, frequentie, …-, feitjes op website en delen via social media en overdracht door ervaring als regenwateropvang wedstrijd kinderen, i.s.m. brandweer iets met water en spuiten…….

Via

- Telers in actieve communicatie: persoonlijk contact met (nieuwe) buren, communicatie per app, website, telefonische bereikbaarheid. Daarnaast is informatie en openheid naar de totale omgeving van belang, bijvoorbeeld door open dagen en het ontvangen van groepen, twitter, Instagram, facebook, plaatselijk krant, perceelborden en info naar de burgers, open dagen, verras de burgers eens positief vanuit de sector
- Vraag en antwoord bijv. chat-uur
- Blog/ voorstellen van bedrijf, uitleg, achtergrond, redenen
- Kleine berichten in lokale en landelijke kranten, digitaal over feiten, ingevoerde maatregelen, verbeteringen in proces onderweg naar duurzame landbouw, omgevingsvriendelijk
- Kinderen van (nieuw-)omwonenden kennis laten maken via het zaaien van hun eigen "akker"randen, insectenhotel maken,
- Basisschoolgroepen zelf lelies laten kweken/moestuintjes

Welke betrokken partijen

KAVB, LTO Noord, gemeenten, pers e.a.

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Is meer gericht in te vullen zodra communicatieplan algemeen en regionaal is ingevuld, voorzien van tijdspad en thema's, etc.

Tijd voor reflectie en handelen

praktische voorstellen van Meten=Weten
voor de aanpak bestrijdingsmiddelenproblematiek in Westerveld

Westerveld, 1 juni 2020 METEN=WETEN

METEN
WETEN

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Verzendlijst

Aan:
H.G. Jumelet (provincie Drenthe)
J.N. Kuipers (provincie Drenthe)

Cc.:
Provinciale Staten Drenthe
College B&W Gemeente Westerveld
Gemeenteraad Westerveld
Waterschap Drents Overijsselse Delta, mw. M. Wichard
Waterleiding Maatschappij Drenthe, dhr. L. Hendriks
Minister LNV, mw. C. Schouten
Vaste Kamercommissie LNV

METEN
=
WETEN

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING 4

1. NAOBERSCHAP? 5

2. DE SIERTEELT IN WESTERVELD 7

3. MARKT & OVERHEID EN TRANSITIE 8

4. CITIZEN SCIENCE 11

5. VOORSTELLEN VAN METEN=WETEN VOOR OPLOSSINGEN BESTRIJDINGSMIDDELEN-PROBLEMATIEK 13

Voorstel 1. Herstel vertrouwen 13

Voorstel 2. Kom met een helder RO-spoor 15
Voorstel 2A RO-spoor korte termijn. Spuitvrije zones. 15
Voorstel 2B RO-spoor (middel)lange termijn 17

Voorstel 3. Neem de resultaten van de gegevens van burgers serieus 20

Voorstel 4. Breng de functies van de essen terug 20

Voorstel 5. Overheid – Markt – Burgers. 21

Voorstel 6. Grondgebruik 21

Voorstel 7. State-of -art effecten bestrijdingsmiddelen 22

Voorstel 8. Experimenteer 22

Voorstel 9. Breng de duurzaamheid van de sierteelt in kaart 22

TIP:
- Ctrl-klik op je keuze in de inhoudsopgave
of
- roep met behulp van 'Bladwijzers' (zie in linker kolom) een aanklikbare inhoudsopgave op.

METEN
=
WETEN

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Samenvatting

Op 20 november 2019 had een vertegenwoordiging van de vereniging Meten=Weten een gesprek met de gedeputeerden Jumelet en Kuipers van de provincie Drenthe. De heer Jumelet vroeg M=W welke oplossingen zij zien voor de bestrijdingsmiddelenproblematiek. Een vervolggesprek vond nog geen doorgang in verband met het Coronavirus.

In dit document doet M=W een aantal voorstellen voor de aanpak van de bestrijdingsmiddelen-problematiek. Negen voorstellen met daaraan gekoppeld negentien concrete actiepunten.

Een beschouwing van de problematiek in Westerveld gaat vooraf aan de voorstellen en actie-punten; de problematiek op het snijvlak landbouw, volksgezondheid, landschap en samenleving. We geven aandacht aan de rollen van overheden en burgers. We hebben samenhang aangebracht in de problematiek zoals gewenst in het rapport Uitgesproken van Marga Kool en Martha buitenkamp.

M=W komt tot negen voorstellen die een duidelijke bijdrage leveren aan het oplossen van de bestrijdingsmiddelenproblematiek:

1. Herstel vertrouwen overheid – burger
2. Ruimtelijke ordening korte termijn/lange termijn
3. Hanteren van de resultaten van de metingen van burgers
4. Functies van de essen
5. Relatie overheid – markt – burger
6. Grondgebruik
7. State-of-art effecten bestrijdingsmiddelen
8. Experimenteerruimte
9. Duurzaamheidsanalyse

METEN
WETEN

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

1. Naoberschap?

Een samenleving kan functioneren als mensen elkaar 'iets' gunnen. Wat dat betreft wordt deze tijd steeds smaller: (nog) meer individualisme, terugtrekken in eigen stellingen, eigen gelijk eerst, eigen belang eerst.
Corona is wat dat betreft een welkome adempauze. Op veel terreinen moeten we het ineens kalm aandoen: minder - minder in plaats van meer - meer. De overheid springt onmiddellijk bij om de economie te ondersteunen, applaus voor de zorg, talloze commercials waarin sectoren laten weten hoe goed ze het met ons voor hebben en vooral: 'hou rekening met elkaar, zorg voor elkaar'. En dat doen we.

Of je de samenleving nu op mondiaal niveau beschouwt of als Nederland, een gemeente of een straat, de wetmatigheden zijn gelijk. Allereerst wil dat zeggen dat alles en iedereen leefruimte nodig heeft. Mensen, dieren, bomen, bloemen, microben...Zonder ruimte, ofwel zonder land[1], is het onmogelijk om tot ontplooiing te komen, je leven in te richten en een bestaan op te bouwen. Dat geldt voor de bakker, de ambtenaar, de boer, de onderwijzer, de metselaar, de CEO en zelfs een koning kan zich hieraan niet onttrekken. Evenzo geldt dat de vos, de wolf, het varken, de koolmees, loopkever of rups. Zelfs de regenworm, het beerdiertje[2], de watervlo of de springstaart hebben leefruimte nodig.

Veel hangt echter af vanuit welke grondhouding we naar dat benodigde land kijken; land, waarvan alles en iedereen (moet) leeft (leven). Bij ons in Westerveld kun je zeggen dat die grondhouding niet meer met natuur en cultuur verbonden is. Vraag iemand naar zijn grondhouding[3] ten opzichte van bijvoorbeeld de bodem en hij zal de bodem als een partner zien, zeker in een landbouw georiënteerde streek als zuidwest Drenthe. Maar in gedrag tonen we ons een overheerser: In de sierteelt fungeert de bodem nog slechts als substraat. De cultuur is nauwelijks nog aanwezig in de vorm van religieuze gebruiken of oogstfeesten. Boer en burger liggen mijlenver uit elkaar: figuurlijk maar vaak ook letterlijk. Natuur is een reservaat achter een hek met bordjes waar niets kan en landbouw zit aan de andere kant van dat hek en daar is bijna alles gelegitimeerd.
Daar lijdt *iedereen* onder. Niet alleen de mensen maar ook alle medeschepselen. In zo'n situatie is nabuurschap nagenoeg verdwenen of zelfs niet meer mogelijk.
Het gevolg is dat er een cultuur ontstaat waarin het land meer en meer wordt opgeëist. En zoals gebruikelijk wint daarbij de grootste portemonnee of de grootste mond. Gunnen, geven, delen, offeren, genereus zijn is er in een cultuur van opeisen niet meer bij.

[1] Standaard wordt gesproken over ruimtegebruik en ruimtelijke ordening. Feitelijk gaat dat over landgebruik en het toewijzen van maatschappelijke functies voor gebruik van land. Door de term landgebruik te herintroduceren ontstaat er meer bewustzijn op bodem- en landgebruik.
[2] https://www.nemokennislink.nl/publicaties/beresterk-bodemdiertje-overleeft-overal/
[3] Zie hiervoor met name het werk van prof. dr. Matthijs Schouten: *Spiegel van de natuur: het natuurbeeld in cultuurhistorisch perspectief. 2e uitgebr. dr., KNNV Uitgeverij, 2005* en *De positie van de zwijgende natuur. Radboud Universiteit Nijmegen, 2008.*

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Dit is in een notendop een schets van de situatie waarin Westerveld zich bevindt vanuit sociaal-cultureel perspectief.
En als de stellingen eenmaal zijn betrokken ontstaat er het 'bekvechten' over regels, normen, een euro meer of een euro minder. Waar is dan de waardigheid, het samenleven, de gemeenschap? Na het opeisen wordt alles verengd tot meters, kilogrammen, regels of berekeningen. Wie stelt dan nog de vraag wie of wat we zijn, van wie is het landschap, wat is de waarde van een vruchtbare bodem, hoe willen we samenleven?
Iedereen heeft altijd gelijk vanuit zijn of haar belang. Meningen die worden geventileerd vallen meestal samen met het eigen belang. Maar je maakt daar géén samenleving mee. Dat is dan ook precies de kern van de hoofdconclusie van het rapport Uitgesproken[4]:

> *Gevraagd wordt een helder en consistent beleid en maatregelen op het snijpunt van landbouw, volksgezondheid en ruimtelijke ordening. Dit moet gepaard gaan met een grote aandacht voor de onderlinge verhoudingen (welzijn, leefbaarheid en samenlevingsopbouw) op het platteland*[5]

Ofwel, het gaat hier over land(schap, -gebruik) en samenleving. Land waar iedereen altijd en overal mee te maken heeft en dat aan de basis ligt van een samenleving en haar economie.

De vraag in het rapport uitgesproken naar beleid & maatregelen en de benodigde aandacht voor onderlinge verhoudingen speelt impliciet en expliciet al een kleine twintig jaar. De correspondentie van de Stichting Bollenboos uit bijvoorbeeld 2004[6] of het zwartboek gifklikker[7] is nog steeds hoogst actueel evenals de beschreven effecten van de sierteelt.[8] Sterker nog: de dominantie van de sierteelt neemt nog steeds toe en het lukt de overheden niet om met iets te komen dat hout snijdt. Veel woorden, gesprekken en stukken, geen enkele concrete daad die heeft bijgedragen aan voornoemde opgaven. Enig lichtpuntje is dat er uiteindelijk het OBO[9] is gekomen maar waar vervolgens iedereen weer heerlijk in grasduint om zijn eigen belang en handelen te legitimeren.

We merken hier nadrukkelijk op dat de zaken die in het geding zijn: volksgezondheid[10], natuur & biodiversiteit, grondwater en bodemgezondheid commons zijn ofwel zaken van algemeen belang en dat dat aanmerkelijk verschilt van een persoonlijk economisch belang. Dat onderscheidt wordt weinig gemaakt en als het al wordt gemaakt worden daar geen- of nauwelijks consequenties aan verbonden.

---

[4] In opdracht van het ministerie van LNV, de provincies Drenthe en Overijssel, de Vereniging Drentse Gemeenten (VDG) en VNG-afdeling Overijssel, hebben Martha Buitenkamp (www.anantis.nl) en Marga Kool (oud-dijkgraaf, oud-gedeputeerde en publiciste) verkennende gesprekken gevoerd met telers, georganiseerde en niet georganiseerde omwonenden van bollenvelden, vertegenwoordigers van landbouworganisaties en andere (milieu)-organisaties
[5] Zie het rapport uitgesproken, 11 oktober 2019, Martha Buitenkamp en Marga Kool, pagina 3: samenvatting.
https://static.wixstatic.com/ugd/13b638_4f1f528ff0e94468bb4cf9af08f78585.pdf
[6] http://www.bollenboos.nl/pdf/juli2004-3.pdf
[7] http://www.bollenboos.nl/pdf/zwartboek%20maart%202015-kleiner.pdf
[8] http://www.bollenboos.nl/pdf/oktober2013/Leliekaart%202001%202013.pdf
[9] https://www.bestrijdingsmiddelen-omwonenden.nl
[10] Merk daarbij op hoeveel we, vrijwel klakkeloos, bereid zijn te offeren als er een virus in het spel is (gemeenschappelijke vijand) en hoe weinig als gezondheid en welzijn van een kleinere groep op het spel staat (dan is het 'ineens de ander').

METEN
WETEN

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

2. De sierteelt in Westerveld

Laten we nog eens kijken wat de sierteelt in Westerveld betekent:

- De dorpskernen Diever, Dwingeloo, Uffelte en de gemeenschappen van Lhee, Leggeloo, Vledderveen zijn inmiddels nagenoeg geheel omsloten door sierteelt;
- Daarmee wordt globaal driekwart van de bevolking van Westerveld blootgesteld aan bestrijdingsmiddelen;
- De grondhonger van de sierteeltsector stuwt de grondprijzen op waardoor anderen minder toegang krijgen tot grond;
- Een belangrijk deel van de sierteelt ligt buiten de aangemerkte robuuste landbouwgebieden en *in* gebieden voor agrarisch natuurbeheer[11];
- Een groot deel van de sierteelt ligt *in* of pal tegen natura-2000 gebieden aan;
- Sierteelt vindt plaats *in* de grondwaterbeschermingsgebieden Havelterberg[12] en Leggeloo[13];
- De essen, in honderden jaren door onze voorouders opgebouwde vruchtbare gronden voor voedsel, worden voor een groot deel in beslag genomen door sierteelt. De essen zijn cultureel erfgoed;
- Na intensieve sierteelt zijn de bodems zo goed als dood;
- Ook in de beekdalen vindt steeds meer sierteelt plaats en is daarmee een directe bedreiging voor waterkwaliteit en het aquatische leefmilieu;
- Door de toename van droge jaren neemt de beregening buitenproportionele vormen aan. Door aanleg van drainage wordt regen- en beregeningswater versneld afgevoerd ten koste van infiltratie.

Daarmee heeft het landgebruik door de sierteelt een enorme impact op de lokale bevolking, de volksgezondheid, de natuur en het bodem- en watersysteem. En in het kielzog daarvan voor andere dragende economische sectoren: biologische/biologisch-dynamische landbouw, recreatie en toerisme. Vanuit de samenleving bezien heeft dus een kleine groep boeren (het gaat om 4 of 5 ondernemers/maatschappen) een enorme impact op de gehele gemeenschap. Zowel maatschappelijk als economisch staat dat niet meer in verhouding.

Het grootste obstakel in deze tijd van transitie naar een volhoudbare samenleving zit hem in ontkenning. Vaak tegen beter weten in. Ontkenning en wegkijken is een algemeen menselijke eigenschap zoals blijkt uit de geschiedenissen van DDT, asbest, roken, CFK's en recenter de neonicotinoïden, PFAS, stikstof en GenX. Maar vanuit die onwetendheid en ontkenning diende de samenleving wel als proeftuin met alle gevolgen van dien. We zijn een slechte (tovenaars)leerling[14]. Na 20 jaar 'oefenen' mogen

[11] Zie o.a. https://www.ruimtelijkeplannen.nl/viewer/viewer
[12] https://geo.drenthe.nl/geoportaal/src/?lang=nl&topic=bodematlas&bgLayer=openbasiskaart.nl&layers=GBI.FO_MASK_DR_NL,GBI_AOV18_K10_GRONDW_BESCH_V&catalogNodes=101&X=532615.00&Y=210911.78&zoom=7&layers_opacity=1,0.4
[13] https://geo.drenthe.nl/geoportaal/src/?lang=nl&topic=bodematlas&bgLayer=openbasiskaart.nl&layers=GBI.FO_MASK_DR_NL,GBI_AOV18_K10_GRONDW_BESCH_V&catalogNodes=101&X=540742.50&Y=220682.50&zoom=8&layers_opacity=1,0.4
[14] Prachtig geparodieerd door o.m. Disney: https://www.youtube.com/watch?v=3hKgEylk8ks en Marten Toonder in Heer Bommel en de Bovenbazen https://nl.wikipedia.org/wiki/De_bovenbazen

METEN
WETEN

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

we van de leerling verwachten dat hij volwassen wordt en écht in 'het boek van de natuur' gaat studeren.

3. Markt & Overheid en transitie

De tulp en de transitie[15]

Een fascinerend voorbeeld is de sierteelt: een sector waarin op grote schaal o.a. tulpen en lelies worden geproduceerd. Deze bollen en bloemen gaan vervolgens de hele wereld over en staan nog steeds symbool voor de Nederlandse handelsgeest (zelfs in het nieuwe Nederlandse NL-symbool komt die tulp (toch weer) terug). Tegelijk verdwijnen die bloemetjes na één tot maximaal twee weken bij het afval, worden ze vooral per vliegtuig vervoerd en hebben ze bij de productie géén toegevoegde waarde voor bodem, biodiversiteit, volksgezondheid en landschap; integendeel! Daarbij voegen ze nauwelijks waarde toe aan de lokale economie. Veel ondernemers zitten vaak vast in financiële verplichtingen, gedane investeringen en met kennis, leveranciers, ketens en medewerkers die weinig anders kunnen. Treurig zijn de beelden van ondernemers die massaal hun producten vernietigen en steun moeten krijgen van de overheid. Er is geen enkele prikkel voor verandering, alle beleidsvoornemens ten spijt (zie als voorbeeld het beleid Gezonde Groei Duurzame Oogst: de meeste tussendoelen zijn niet gehaald[16]*).*

Juist nu is de vraag actueel of sectoren die op deze wijze zijn georganiseerd wel een toekomstperspectief hebben en of deze niet getransformeerd zouden moeten worden of zelfs beëindigd? Hetzelfde geldt voor de intensieve veehouderij, de fossiele energie, de financiële sector, de luchtvaart, en ga zo maar door. Sectoren die stuk voor stuk historisch van belang waren - en nog steeds indruk maken- en werkgelegenheid opleveren (maar werkgelegenheid die overigens ook al jaren voortdurend afneemt), maar waarin ondernemers vast zitten in kleine marges, subsidies en monopolies; dat levert een bedrijfsmodel op dat desastreus uitpakt voor klimaat, natuur, volksgezondheid en sociale cohesie en waarvoor inmiddels serieuze, duurzame en veel socialere alternatieven bestaan. Van sierteelt naar biologische vaste planten. Van fossiele naar duurzame energie. Van intensieve veehouderij naar biologische voedselproductie (waar inmiddels 50 jaar ervaring mee is). Van massaluchtvaart naar vliegen waar het niet anders kan en tegen een eerlijke prijs. Van financiële extractie naar investeren in waarden voor een reële en lokale economie.

Een omgeving voor verandering

De reflex is echter snel om dan acties te gaan formuleren en iemand anders óf een organisatie aan te kijken om met die acties aan de slag te gaan. Transities zijn echter het resultaat van wat veel mensen op allerlei manieren overal doen: die gaan niet vanuit regie, controle of rationele planning aan de slag. Op veel onderwerpen is de transitie bezig: Mensen zijn bewust of onbewust aan het veranderen, vernieuwen, aan het loslaten of (omdát alles aan het veranderen ís) zich juist aan het verzetten of ze verlammen of verkrampen.
Gedragsverandering op persoonlijk én systeemniveau gaat voor het grootste deel via de band: 'als de omgeving verandert dan past de mens zich aan': soms snel, soms langzaam. Dat zien we op dit moment ook; snelle noodgedwongen aanpassing door de komst van een virus. Maar is de noodzaak voor verandering bij de ándere genoemde onderwerpen niet even groot? Het is alleen minder direct zichtbaar en daardoor voor de meerderheid nog niet goed voelbaar.
Er zijn veel groepen energiek aan het werk om de gevoelde noodzakelijke veranderingen tot stand te brengen. Daar staat tegenover dat er ook nog veel 'niet (willen) weten', niet kunnen, twijfel, verkramping is. De uitdaging is om een omgeving te vormen voor al die anderen die nog zoeken, niet weten, niet kunnen of twijfelen.

[15] Resultaat ontleend aan een initiatief van DRIFT: 'de online co-creatie borrel'. Derk Loorbach schreef naar aanleiding daarvan een reflectie. Een belangrijk deel van de tekst is daaraan ontleend
[16] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/06/21/geintegreerde-gewasbescherming-nader-beschouwd

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Alle stabiele factoren die we meenden te hebben zijn langzaam maar zeker aan het verdwijnen. Lang geloofden we in de stabiliteit van de markt en het neoliberalisme. Maar ook dat is aan het einde van zijn levensduur[17,18].
De huidige crises verscherpen (versterkt door Corona) de kijk op landbouw en voedsel. Volgens Herman Wijffels laat de huidige (corona)crisis, die een gezondheidscrisis is, zien dat in het landbouw- en voedselsysteem meer dan ooit behoefte is aan een paradigmawisseling (voetnoot 19). Tot op de dag van vandaag wordt er ingezet op maximalisatie met inzet van chemie (kunstmest, bestrijdingsmiddelen, antibiotica) en techniek. Wijffels legt de link tussen mensen met een verzwakt immuunsysteem, die met name worden getroffen door het coronavirus, en (het verlies van) weerbaarheid van de bodem in de landbouw. De landbouw zou zich moeten richten op de *gezondheid* van het *hele* systeem: van bodem tot voeding tot mens. Gezonde voeding is de basis voor een gezond en sterk immuunsysteem. Een oude les daarin is: zorg dat de grond in orde (gezond en levend) blijft![19] Dat die maximalisatie vanuit duurzaamheid niet meer vol te houden is, is recent ook nog eens fundamenteel fysisch aangetoond door WUR-promovendus Meino Smit.[20]

Een belangrijk aspect dat het oude zo moeizaam 'omgaat' is het feit dat het speelveld door slechts twee partijen wordt bezet en dat die partijen het spel bepalen: markt en

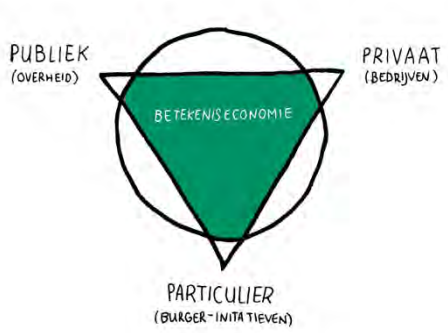

overheid. Duaal is per definitie instabiel. De burger staat erbij en kijkt ernaar. Dat is aan het kantelen doordat steeds meer burgers initiatieven nemen en de nieuwe Omgevingswet (Ow) ervoor gaat zorgen dat burgers hun rol in het speelveld ook gelegitimeerd krijgen; Hoewel dat nog geen gelopen race is omdat de participatie van burgers (nog) niet goed is verankerd[21,22,23]. Daarmee krijgt ook het ondernemen nieuwe en andere dimensies. Die dimensies krijgen vorm in sociaal ondernemen[24] of wat tegenwoordig 'betekeniseconomie' heet[25]. Kenmerk van dat laatste is de driehoek overheid-markt-burger (particulier).

[17] https://spectator.clingendael.org/nl/publicatie/de-realiteit-van-het-neoliberalisme
[18] https://decorrespondent.nl/11125/het-tijdperk-van-het-neoliberalisme-loopt-ten-einde-wat-komt-ervoor-in-de-plaats/427700625-2a78dcc4
[19] Zie voor de hele uiteenzetting van Wijffels de video onderaan het volgende artikel. https://www.foodlog.nl/artikel/herman-wijffels-het-tijdperk-van-het-individu-is-voorbij-ook-in-de-landbouw/
[20] De duurzaamheid van de Nederlandse landbouw 1950 - 2015 - 2040: https://edepot.wur.nl/449448
[21] https://www.ruimtelijkekwaliteit.nl/nieuws/nieuwsbrief/nieuwsbrief_37/burgerparticipatie
[22] https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/nieuws/burgerparticipatie-in-omgevingswet-wordt-flinke.11370190.lynkx
[23] https://www.ou.nl/-/participatie-omgevingswet
[24] https://www.social-enterprise.nl/over-sociaal-ondernemen
[25] https://betekeniseconomie.nl/betekenisvol-ondernemen-niet-hetzelfde-als-sociaal-ondernemen/

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Juist de Ow kent deze grondslag. Daarmee ontstaat een nieuw 'speelveld' waarmee nieuwe ervaring is/wordt opgedaan.[26] De Provincie Drenthe heeft haar eigen programma op het thema transitie en ook daar neemt de betekeniseconomie een plaats in[27]. De betekeniseconomie wordt gezien als de nieuwe (vierde) economie in het rijtje agrarische economie, de industriële economie en de kenniseconomie. Als we echter goed kijken verdwijnen de andere drie economieën niet en komt de betekeniseconomie 'niet in plaats van' maar is het een aanvulling op bestaande economieën. Zowel de agrarisch-, als de industriële- als de kenniseconomie zijn nog volop en dominant aanwezig. Denken dat we in transitie zijn doordat er een nieuwe loot aan de economiestam is ontstaan is onjuist: er vindt nog geen fundamentele stelselwijziging plaats.

De basis van alles blijft landbouw. Dat is evident. Zonder eten geen bestaan en zonder bestaan geen economie. Laten we als voorbeeld de agrarische economie nemen. Boeren voelen zich onder druk staan door hoge kosten en veel wet- en regelgeving die de uitwassen rond milieu en dierenwelzijn enigszins moeten reguleren. Aan de ene kant zien wij (en de boeren zelf ook) de boeren als ondernemers aan de andere kant is er geen enkele economische sector die zo sterk aan het subsidie-infuus hangt als de landbouw.
Marginale financiële opbrengsten en grote afhankelijkheid van chemie en mechanisering is niet nieuw. Wat dat betreft hebben de boeren het niet beter dan in de jaren '30 toen de markt er niet veel anders uitzag:

> *"...het machinisme in den landbouw maakt de distributie van alles wat den akker voorbrengt afhankelijk van een reeks tusschenschakels, die in termen der productie parasieten zijn...".*[28]

In een voetnoot merkt de auteur op dat de boer fl. 0,85 voor een hectoliter aardappelen krijgt maar dat de particulier in de winkel fl. 5 betaald. En dus komt ongeveer 4 gulden in "den zak van parasieten". De 'tusschenschakels' zijn sindsdien alleen nog maar toegenomen met als gevolg dat ook de input in de landbouw alleen maar is gestegen. Het gevolg is dat er vooral een verdienmodel *aan* de boer is in plaats van een verdienmodel *van* de boer.
Het is dus niet raar dat boeren boos zijn. We kijken echter te zeer naar oppervlakkige argumenten; de werkelijke redenen liggen op een dieper economisch en psycho-sociaal vlak[29]. Daar komt bij dat: "*In feite zijn onze bestuurders tandeloos geworden tegen de macht van bedrijven, met alle sociale en ecologische gevolgen van dien*".[30] Wijffels merkt verder nog terecht op (zie voetnoot *19*, pagina 9) dat de boer met een hoge mate van bekwaamheid de chemie en de techniek toepast zoals hem dat wordt voorgesteld door met name industrie en wetenschap.

---

[26] Zie met name ook: http://decooperatievesamenleving.nl/speelveld.html
[27] https://www.drentheintransitie.nl/initiatieven/2018/betekeniseconomie/
[28] L.Hoyack. Tijdgeest, een cutuurphilosophische studie. Uitgeverij Kluwer, 1931
[29] Zie bijvoorbeeld: https://www.foodlog.nl/artikel/de-dieperliggende-reden-waarom-de-boeren-boos-zijn/allcomments
[30] Kees klomp in https://maatschapwij.nu/videoportret/kees-klomp/

METEN
=
WETEN

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Meten=Weten keert zich (dus) niet tegen de boeren, we herhalen dat hier nog maar eens. Integendeel; M=W wenst veel méér boeren én diversiteit in boeren te zien. We doen dus – ook dat zij nog maar eens gezegd – vooral een beroep op de overheden om hun tanden eens te laten zien en hun rol in het publieke domein steviger neer te zetten om de transitie naar volhoudbare landbouw mogelijk te helpen maken.

4. Citizen Science

Wat M=W doet wordt tegenwoordig aangemerkt als burgerwetenschap (citizen science, citizen sensing).[31,32] Het bijzondere is dat de meetresultaten van M=W veel beroering hebben gebracht. Hoe kan het dat het simpelweg meten van bestrijdingsmiddelen in bodem, water en gewas door een paar burgers zóveel onrust geeft dat zij zelfs door de minister van LNV zijn uitgenodigd, het Ctgb naar hen toekwam, dat meerdere Kamerleden vanuit verschillende politieke kleur flink wat vragen gingen stellen en de landelijke dagbladen vele pagina's eraan wijdden? Hoe kan dat?

M=W bevestigt in feite wat al decennia gaande is:

- De boer zit gevangen in een keten van lage prijs, veel regels en dominante afnemers en -toeleveranciers met eenzelfde kennisketen[33];
- De burger is slechts toeschouwer en ziet ook zijn landschap verpieteren[34];
- Innovatie is uitsluitend gericht op optimalisatie van bestaande werkwijzen en processen ('techfix');
- De overheid is tandeloos (geworden) doordat zij zich heeft uitgeleverd aan 'de markt' en specialistische kennis bij overheden goeddeels is verdwenen.

Hoe kan het dat M=W deze kenmerken bevestigt terwijl het enige wat zij doet is het meten van bestrijdingsmiddelen op plekken waar die niet worden gebruikt en (dus) niet aanwezig behoren te zijn? Die genoemde bevestiging wordt ook gevonden in de reacties van sectororganisaties en overheden: ontkenning, normendiscussie, negeren, nieuwe overlegcircuits etc.
Dezelfde kenmerken en racties uiten zich ook in bijvoorbeeld de subsidie van de gemeente Westerveld aan ROL[35] voor resistentere leliebollen, nieuwe bestuurlijk overleggen[36,37], het bestuur dat de tanden inderdaad *niet* laat zien[38] en een

[31] https://www.tilburguniversity.edu/nl/actueel/persberichten/citizen-sensing-kan-waardevolle-bijdrage-leveren-aan-milieurisicobeheer
[32] https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/sensing-the-risk-in-search-of-the-factors-influencing-the-policy-
[33] Zie bijvoorbeeld https://www.lc.nl/friesland/Theunis-Piersma-over-de-landbouw-Het-is-tijd-voor-het-echte-boerenverstand24979378.html?harvest_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F&harvest_referrer=https%3A%2F%2Fwww.rug.nl%2Fabout-ug%2Flatest-news%2Fpress-information%2Fscientists-in-focus%2Fpiersma
[34] Bijvoorbeeld: https://www.trouw.nl/duurzaamheid-natuur/is-dit-het-landschap-dat-we-willen~ba552952/

[35] https://www.dvhn.nl/drenthe/westerveld/Gemeente-Westerveld-laat-weerbaarheid-lelies-onderzoeken-25600878.html?harvest_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F
[36] https://waternatuurlijkdodelta.nl/start-overleg-over-bestrijdingsmiddelen-bij-bloementelers/
[37] https://www.dvhn.nl/drenthe/Provincie-gaat-gemoederen-over-lelieteelt-sussen-24264313.html
[38] https://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/154942/Omwonenden-bollenboeren-en-lelietelers-vinden-dat-provincie-aan-zet-is

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

overeenkomst tussen telers en gemeente[39] waarbij de kennis van degenen die de problematiek op de kaart hebben gezet (Bollenboos en M=W) wordt genegeerd.
Dit terwijl het rapport Uitgesproken[40] juist de vinger op de zere plek legt. De resultaten van M=W moeten aanleiding zijn voor een fundamentele herziening van de huidige RO-strategie van gemeente en Provincie.

M=W maakt zich op de eerste plaats grote zorgen over de volksgezondheid en op de tweede plaats over de effecten van bestrijdingsmiddelen op de omliggende natuur(gebieden). Vanuit de drang 'hoe zit het nu echt' is M=W gaan meten. Opmerkelijk is dat die metingen een noviteit waren. Geen overheid (beleid en handhaving), wetenschappelijk instituut en zeker de industrie en landbouwsector zelf niet hebben ooit bedacht dat als we willen weten hoe bestrijdingsmiddelen zich écht gedragen het verstandig kan zijn om dat in het veld te gaan meten. De resultaten van M=W leidden tot een hoop beweging in politiek en bij instituties. zie bijvoorbeeld [41,42,43,44,45]
Ondertussen laat de Vereniging voor Milieurecht een gedegen en kritische studie zien over falend omgevingsrecht in relatie tot landbouw en haar milieuproblemen[46]

De huidige gang van zaken heeft nog een groot aantal andere effecten:

- Er is een monopolisering van land aan de gang. Daarmee bepaalt een kleine groep spelers (4 à 5 maatschappen/ondernemers) de grondprijs, het landschap, gezondheid, teelt en inrichting van essen, effecten op natuur en archeologie etc.;
- De spanning in de gemeente zal nog verder oplopen omdat een grote groep burgers belet wordt deel te nemen aan de inrichting van dát wat ook hun leefgebied is;
- Als de sierteelt tot een einde komt (en dat gaat onherroepelijk gebeuren) zullen alle gronden waar deze gewassen hebben gestaan gerevitaliseerd moeten worden: ze zijn namelijk zo goed als dood. Dat duurt vele jaren waarvoor de kosten door de gemeenschap moeten worden gedragen
- De na-ijleffecten op het grondwater (=ons drinkwater) zijn groot. Over 30 jaar zullen we nog steeds de resten van huidige bestrijdingsmiddelen uit het grondwater moeten zuiveren op kosten van de consument.

Deze inleidende hoofdstukken geven heel globaal de stand van zaken op het moment dat gedeputeerde Jumelet in aanwezigheid van gedeputeerde Kuipers aan M=W vraagt hoe zij oplossingen zien voor de problematiek rond het gebruik van bestrijdingsmiddelen.

We staan voor de opgave om opnieuw betekenis en waarde te geven aan het land(schap), landgebruik en samenleving. De eerste vraag is daarom:

[39] https://www.gemeentewesterveld.nl/Bestuur_en_organisatie/Actueel/Nieuws/Februari_2020/Gemeente_Westerveld_sluit_overeenkomst_gebruik_gewasbeschermingsmiddelen/Overeenkomst_gewasbeschermingsmiddelen
[40] https://www.gemeentewesterveld.nl/Inwoners/Natuur_milieu_en_water/Gewasbeschermingsmiddelen/Verkennend_onderzoek
[41] https://www.trouw.nl/duurzaamheid-natuur/drentse-burgers-meten-landbouwgif-in-bodem-en-vinden-57-middelen~b3c65540/
[42] https://eenvandaag.avrotros.nl/item/gemeente-westerveld-negeert-zorgen-inwoners-over-landbouwgif/
[43] https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2019Z04339&did=2019D11212
[44] https://docplayer.nl/144633731-Commissievragen-over-de-berichtgeving-over-pesticiden-bij-lelieteelt-in-westerveld-kenmerk-2019z04339-2019d11212.html
[45] https://www.ctgb.nl/over-ctgb/organisatie/agenda-collegevoorzitter-en-directeur/externe-afspraken-2019
[46] Vereniging voor Milieurecht publicatie 2019-1. Milieuproblemen in de Landbouw, falend omgevingsrecht en mogelijke oplossingen.

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

'Welke waarden voegt de sierteelt in Westerveld toe ten aanzien van bodemvruchtbaarheid, grond- en drinkwaterkwaliteit, natuur & biodiversiteit? Dezelfde vraag kan worden gesteld ten aanzien van de gezondheid van de inwoners én de bedrijfsvoering van de biologische boeren in het gebied.

M=W doet in hoofdstuk 5 een aantal voorstellen voorzien van acties. Het zijn voorstellen voor korte en lange termijn waarbij ingespeeld wordt op de thema's zoals genoemd. Het zijn voorstellen en geen plannen. Dat wil zeggen dat we de uitwerking hebben beperkt tot een toelichting. Ook realiseren wij ons dat niet alles (tegelijk) kan worden opgepakt. Fasering zal noodzakelijk zijn evenals prioritering.

5. Voorstellen van Meten=Weten voor oplossingen bestrijdingsmiddelen-problematiek

De essentie van de problematiek blijft in de tot dusver gevoerde gesprekken voortdurend buiten schot: zie pagina 6 van dit document over de hoofdconclusie van het rapport Uitgesproken. Om aan die conclusie gehoor te geven is een langetermijnvisie en -strategie van de gemeente Westerveld en de andere overheden noodzakelijk. M=W doet daartoe in deze notitie een aantal voorstellen.

Een langetermijnstrategie vraagt om een *langetermijnrelatie*. Wat dat betreft zijn de burgers en de natuur van Westerveld er de laatste jaren bekaaid vanaf gekomen. Dat vindt onder meer zijn oorsprong in het feit dat gemeenten participatie te veel zien als een project, iets wat je op een traject of dossier plakt, terwijl participatie een continu proces is van kennisuitwisseling en dialoog, van ophalen en coproduceren.[47]

Voorstel 1. Herstel vertrouwen

Het allereerste voorstel gaat over het herstel van vertrouwen in de relatie overheid – burger i.c. de relatie overheid – burgers van Westerveld. De nationale ombudsman deed in het verleden al een degelijk stuk verschijnen over het vertrouwen overheid - burger[48]. In zijn conclusies zegt hij onder meer:

Binnen de getrokken wettelijke en financiële kaders ontwikkelt de overheid zich nog steeds als een samenstel van deelsystemen dat continu de neiging heeft om typisch 'systeemgedrag' te vertonen: gehoorzaam aan wet- en regelgeving en

[47] https://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/nieuws/burgerparticipatie-in-omgevingswet-wordt-flinke.11370190.lynkx
[48] https://www.nationaleombudsman.nl/system/files/jaarverslag-download/VISIESTUK%20website%20def%202012.pdf

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

binnen het financiële kader, maar onvoldoende in contact met de gerechtvaardigde belangen van de burger. Veel nadruk ligt nu op de betrouwbaarheid van systemen, terwijl nog onvoldoende aandacht wordt gegeven aan het relationele aspect van vertrouwen (in).

Overheden moeten 'de kritische burger' opzoeken en meer op een aansprekende en creatieve wijze betrekken bij de uitvoering van de overheidstaak. Dit versterkt niet alleen het vertrouwen van de burger in de overheid, maar draagt ook bij aan het verder ontwikkelen van een vertrouwde overheid; een overheid die open en duidelijk, respectvol, betrokken en oplossingsgericht, en eerlijk en betrouwbaar handelt.

M=W is zo'n kritische burger en Gemeente, Provincie, Waterschap én Rijk zouden dat moeten omarmen. Maar M=W loopt overduidelijk tegen systeemgedrag aan. Niet alleen systeemgedrag maar ook een overheid zonder visie op dit onderwerp én een niet transparante overheid. [Bijvoorbeeld de gemeente Westerveld die – zelfs achter de rug van de Raad om - subsidie verstrekt aan Regionaal Onderzoek Lelieteelt (ROL) en een overeenkomst met telers en industrie sluit; Waarmee de gemeente het directe belang van telers en industrie laat prevaleren boven het algemeen belang dat burgerbeweging M=W nastreeft door deze laatste groep domweg te negeren].
De inwoners van Westerveld moeten erop kunnen rekenen dat de overheid er voor hen is als dat nodig is.
De overheid is aan zet om het vertrouwen te herstellen. Maar in een relatie zijn er tenminste twee. M=W wil vol meewerken aan herstel: openheid en gelijkwaardigheid is daarbij dan wel voorwaarde.

Actie 1
De overheden nemen M=W en individuele burgers serieus door uitvoering te geven aan hun voorstellen en hun onderzoek financieel te ondersteunen. De Provincie neemt – als regisseur - het voortouw.

De ernst van de effecten van het gebruik van bestrijdingsmiddelen wordt primair niet bepaald door normen of toelatingen. Het eenvoudige feit dat het niet goed gaat met o.a. gezondheid, landschap en (drink)water is reden genoeg om burgers serieus te nemen[49]. Het bagatelliseren door overheden en agri-belangenorganisaties van de door M=W aangetoonde middelen duidt feitelijk op angst voor verandering.
M=W komt met heldere resultaten en spreken hun ongerustheid uit maar overheden vragen niet dóór. De burgers zijn eerlijk over hun onrust en durven op te staan. M=W acht haar inzet waardevol voor gezondheid, samenleving en landschapsontwikkeling. De overheid dient zichzelf op dit punt ook serieus te nemen. Alleen zo kan er een verbeterde relatie ontstaan tussen burgers en overheid.

[49] Zie bijvoorbeeld ook de Rli : https://www.rli.nl/publicaties/2020/advies/greep-op-gevaarlijke-stoffen

METEN
WETEN

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Voorstel 2. Kom met een helder RO-spoor

Het rapport Uitgesproken vraagt niets minder dan een nieuw ruimtelijk- en sociaal-cultureel beleid. Gelet op de problematiek die al bijna 20 jaar speelt kan dat niet geënt zijn op bestaand beleid, business as usual en 'zo doen we dat hier nu eenmaal'.

Het RO-spoor valt in twee delen uiteen: korte termijn en lange termijn.

Voorstel 2A RO-spoor korte termijn. Spuitvrije zones.

Voor de korte termijn is het absoluut noodzakelijk om de gezondheid van burgers te beschermen. De wetenschap en literatuur is inmiddels vrij duidelijk over de gezondheidseffecten van een scala aan bestrijdingsmiddelen: Parkinson[50,51,52,53,54], dementie[55,56], verlaging van het IQ[57], effecten op ongeboren vrucht[58] etc[59].

Eén onderwerp kan wat M=W betreft dan ook niet wachten en kent geen compromis: bescherming van de gezondheid van de omwonenden. Dat wil zeggen dat om- en aanwonenden van sierteeltpercelen een 100 m spuitvrije zone vanaf de eigen perceelgrens dienen te krijgen.
Diverse overheden verschuilen zich achter adviezen dat het instellen van spuitvrije zones juridisch niet mogelijk zou zijn. Wij zijn van mening dat er sprake is van politieke onwil en niet van onmacht.

Het rijk beroept zich steeds op een advies van de landsadvocaat uit 2015 inzake het verplicht instellen van generieke teeltvrije zones. Dit advies wordt niet openbaar gemaakt. De landsadvocaat concludeerde dat het niet mogelijk was om teeltvrije zones in te voeren en adviseerde om met algemene regels te wachten tot het blootstellingonderzoek (OBO) zou zijn uitgevoerd. Ook concludeerde de landsadvocaat dat een verplichte teeltvrije zone pas ingevoerd kan worden als aangetoond is dat eventuele andere, minder vergaande maatregelen, geen of onvoldoende effect hebben om omwonenden te beschermen[60].

Inmiddels zijn zowel het OBO als metingen van M=W bekend en deze geven zeker aanleiding tot het nemen van maatregelen. Het advies van de landsadvocaat waar de minister haar standpunt op baseert is achterhaald en betreft niet het juiste onderwerp.

---

[50] https://www.parkinson-vereniging.nl/archief/bericht/2019/09/20/Meer-onderzoek-nodig-naar-verband-ziekte-van-Parkinson-en-pesticiden
[51] https://newscientist.nl/nieuws/veroorzaken-pesticiden-parkinson/
[52] https://www.welingelichtekringen.nl/geen-categorie/1602553/explosie-van-parkinson-op-het-platteland-bestrijdingsmiddelen-zijn-vermoedelijk-de-oorzaak.html
[53] http://www.spreekuurthuis.nl/themas/parkinson_en_nu/informatie/ontstaan_van_de_ziekte_van_%C2%ADparkinson/bestrijdingsmiddelen
[54] https://www.ru.nl/radboudreflects/terugblik/terugblik-2020/terugblik-2020/20-02-20-maak-kennis-neuroloog-bas-bloem/
[55] https://www.trouw.nl/duurzaamheid-natuur/trillende-handen-dementie-depressie-landbouwgif-is-zo-onschuldig-niet~b504ed39/
[56] https://www.boerderij.nl/Home/Nieuws/2016/2/Zweedse-studie-Oude-bestrijdingsmiddelen-verhogen-risico-op-dementie-2763730W/
[57] https://www.farmlandbirds.net/content/hormoonverstoorders-europese-commissie-krijgt-tik-op-vingers
[58] Zie tabel tien met een overzicht van studies in deze link: https://www.beroepsziekten.nl/datafiles/factsheets/Bijlage-1_Pesticiden-en-kanker-27082018.pdf
[59] https://www.trouw.nl/duurzaamheid-natuur/trillende-handen-dementie-depressie-landbouwgif-is-zo-onschuldig-niet~b504ed39/
[60] https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/vju8etqc7dyn

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

De gemeente Westerveld heeft juridisch advies gevraagd aan Van Doorne N.V. Deze schrijven[61]:

> *Het is mogelijk om spuitvrije zones op te nemen in het bestemmingsplan, mits dit locatie specifiek is onderbouwd. De aan te houden afstand dient zodanig gekozen te worden dat een aanvaardbaar woon- en leefklimaat ter plaatse van de percelen van de omwonenden kan worden gegarandeerd. Gezondheidsaspecten hebben daarin een plaats. Getoetst moet worden of het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen een zodanig effect heeft op de volksgezondheid van de mensen die verblijven op de percelen met een gevoelige functie, dat het gelet op een goede ruimtelijke ordening noodzakelijk is afstand aan te houden. Daarbij moet ook rekening gehouden worden met de belangen van de telers om gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken en hun gronden rendabel te kunnen gebruiken.*

Op 11 mei 2020 is een paper van prof. mr. Koeman bekend gemaakt[62]. Dit is een advies aan de Minister over de vraag of het mogelijk is rijksregels te stellen betreffende spuitvrije zones tussen agrarische percelen waar gewasbeschermingsmiddelen worden toegepast en gevoelige functies, zoals wonen. Met name wordt dan gedacht aan rijksregels die gesteld worden ten behoeve van een goede ruimtelijke ordening. Het antwoord op die vraag luidt dat dergelijke rijksregels goed mogelijk zijn waar het gaat om nieuwe situaties. Bij bestaande situaties dienen bestaande rechten te worden gerespecteerd. Deze regel vervalt onder de Omgevingswet.

Wanneer de politieke wil aanwezig is kan in een bestemmingsplan onderscheid worden gemaakt tussen teelten van voedingsgewassen en sierteelten, waarbij voor de sierteelten kan worden bepaald dat bij een nieuwe situatie er een spuitvrije zone moet zijn. Door het karakter van de wisselteelt zal dit snel effectief worden. Sierteelten apart bestemmen is essentieel.

Daar waar Natura 2000-waarden in het geding zijn kunnen maatregelen ingevolge artikel 3.2.2 van Bro onverwijld in de bestemmingsplannen worden opgenomen.

De conclusie is dat spuitvrijezones voor sierteelten in bestemmingsplannen kunnen worden opgenomen

<u>Acties 2</u>
M=W werkt samen met een ambtelijke werkgroep op korte termijn de regels uit die kunnen voorzien in spuitvrije zones van tenminste 100 meter vanaf de erfgrens van om- en aanwonenden en beschermde natuurgebieden.

<u>Acties 3</u>
In het kielzog hiervan wordt beleid gemaakt voor de afstand tussen biologische/ biologisch dynamische boeren en gangbare boeren/sierteelt.

[61] Rapport van Doorne N.V.:
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwick_Lfq7_pAhVQDewKHSG2Bg0QFjAAegQIBBAB&url=https%3A%2F%2Fapi1.ibabs.eu%2Fpublicdownload.aspx%3Fsite%3Dwesterveld%26id%3D100027035&usg=AOvVaw033uKrCmVUS86pAogDNmM_
[62] https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2020D18164&did=2020D18164

METEN
WETEN

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Voorstel 2B RO-spoor (middel)lange termijn

Het rapport Uitgesproken vraagt niets minder dan een nieuw ruimtelijk- en sociaal-cultureel beleid. Gelet op de problematiek die al bijna 20 jaar speelt kan dat niet geënt zijn op bestaand beleid, business as usual en 'zo doen we dat hier nu eenmaal'.

Een cruciale vraag die in het kader van o.m. de bestrijdingsproblematiek beantwoord moet worden is: "van wie is het Landschap?" Dat is een vraag die onmiddellijk frictie oproept. Het landschap dat we zien is de resultante van ons aller handelen. De frictie zit hem samengevat in het feit dat landschap een *common* is maar dat de zeggenschap erover bepaald wordt door de combinatie overheid – markt waarbij 'markt' een enorme financieel-economische lobbykracht vertegenwoordigd om te krijgen 'wat men wil'. Het gezag (de overheid) die op dat punt namens de héle gemeenschap tegenwicht moet bieden is daar niet tegenop gewassen.
Jantien de Boer schreef het boek 'Landschapspijn'[63] over het huidige boerenland, "waar kleuren vervagen en geluiden wegsterven in het moderne land van zuivel, vlees en turbogras".
Wat zij beschrijft voor de Friese weiden gaat ook op voor het Drentse land en -landerijen. Burgers maken zich grote zorgen over de teloorgang van bloemen, planten, vogels en insecten. Jantien de Boer constateert eveneens de groeiende kloof tussen landbouwers en burgers en dat bemoeilijkt een gesprek over de toekomst van ons platteland. In Westerveld komt daar primair de zorg over volksgezondheid vanwege het overvloedig gebruik van bestrijdingsmiddelen nog eens bij.

Voor de middel – en langetermijn zal het gesprek vooral gaan over 'in wat voor een Provincie/Gemeente willen wij wonen?' Wie zijn de spelers en wie bepalen?

Een van de aspecten om ruimtelijk beter en vrijer te kunnen wonen en werken is **o.a. herverkavelen of grond ruilen**. Uitruilen van gronden is een interessante optie. Gebieden nabij bebouwing of natuur waar we liever duurzame initiatieven zien en gebieden waarvan we het 'minder erg' vinden als er (veel) wordt gespoten.
Daar kan het uitkopen van burgers of ondernemers een onderdeel van zijn. De vraag kan gesteld worden of een burger die min of meer volledig omgeven is door sierteelt daar kan blijven wonen zonder de belangen van de ondernemer te zeer te schaden als spuitvrije zones (moeten) worden ingesteld. Aan de andere kant, als een ondernemer gronden heeft die grenzen aan tal van burgerpercelen kan het verstandig zijn de ondernemer over een nader te bepalen zone uit te kopen (maar altijd minimaal 100 meter vanaf de erfgrens).

Actie 4.
De Provincie geeft opdracht aan het Kadaster om met boeren, burgers en overheden de mogelijkheden van uitruil van gronden in kaart te brengen.

[63] https://www.atlascontact.nl/boek/landschapspijn/

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Actie 5
Maak een kaart van de gemeente Westerveld waarin de kritische situaties zijn weergegeven en inventariseer die. Maak een aantal (fictieve) voorbeeldberekeningen van de kosten die gemoeid zijn met uitkoop.

*****

De hele problematiek rond bestrijdingsmiddelen *is* voor een groot deel een RO-vraagstuk en behandel dat dan ook als zodanig. Dat kost meer moeite en vraagt meer kennis en inzicht én het kost meer tijd maar dat laat zich ruim uitbetalen aan het einde van de rit. En RO is nu juist het spoor waar Provincie en Gemeente echt handelend kunnen optreden. Draag dus zorg voor een bestemmingsplan buitengebied waarin sprake is van evenwichtige bescherming van omwonenden en wettelijke bescherming van natuur.

Actie 6.
M=W stelt samen met een ambtelijke werkgroep de voorwaarden op voor een bestemmingsplan buitengebied waarin omwonenden en natuur echt worden beschermd én waarbij dit bestemmingsplan RvS-proof is. De Provincie treedt hier op als regisseur, procesbegeleider, intermediair.

*****

Weliswaar is er bij de sierteelt sprake van een bestaande, historisch gegroeide situatie maar toch kan worden gemotiveerd dat er geen sprake is van goede ruimtelijke ordening. De kwantiteit van de teelten groeit voortdurend; de grenzen van toelaatbaarheid en hinder zijn inmiddels al lang overschreden.
Met name door de groei van het volume van de teelten is het laten voortbestaan van deze historisch gegroeide situatie nu in strijd geworden met een goede ruimtelijke ordening. De nadelige gevolgen van het bestaande gebruik zijn zó groot dat deze in redelijkheid niet langer aanvaardbaar kunnen worden geacht.

Actie 7.
Onderzoek alternatieven voor de sierteelt zoals in de inleiding van deze notitie is opgemerkt. Van intensieve sierteelt naar teelt van biologische vaste planten en/of plantmateriaal voor 'de nieuwe landbouw' waarin ruim plaats is voor o.a. voedselbossen[64]. Biologische teelt van bloembollen is al lang mogelijk en kan wel wat stimulans gebruiken[65].

*****

[64] Zie o.a. https://www.voedselbosbouw.org
[65] Zie o.a. https://platform.groenkapitaal.nl/john-huiberts-duurzame-bollenkweker/

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Ten aanzien van omwonenden bestaat er strijd met artikel 8 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens[66] dat toeziet op eerbiediging van het privéleven, familie- en gezinsleven. De overheid verzaakt ervoor te zorgen dat deze rechten kunnen worden genoten.

Actie 8.
De Provincie geeft opdracht aan Het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM)[67] om bovenstaande uit te werken en betekenis te geven voor de Drentse (Westerveldse) situatie.

*****

Tevens is er sprake van, dan wel kan er sprake zijn van strijd met de Wet bodembescherming, het in artikel 13 opgenomen voorzorgprincipe[68]. Ook het gestelde in artikel 2a van de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden houdt een verplichting voor de gemeente (en Provincie) in[69].

Actie 9.
M=W werkt samen met een ambtelijke werkgroep genoemde voorzorgsprincipes uit. Hoe kan daaraan betekenis worden gegeven?

*****

Op termijn kan de overlast worden verminderd dan wel beëindigd door een aanlegvergunningenstelsel conform artikel 3.2.2 Bro. Dit leidt tot herschikking van de gronden in gebruik bij de intensieve sierteelten. Hetzelfde artikel 3.2.2 Bro biedt de mogelijkheid bestaand gebruik dat in strijd moet worden geacht met de Wet natuurbescherming per direct te doen beëindigen[70]. Door de toepassing van de wisselteelten zal dit zelfs al op een termijn van enkele jaren leiden tot een herschikking van de betrokken teelten.
Een eerste begin is het starten van overleg met partijen om verschillende alternatieven te ontwikkelen. Vervolgens het laten vervaardigen van een MER, waarin begrepen een passende beoordeling van het voorkeursalternatief.

Actie 10.
Alle in gebruik zijnde gronden worden getoetst aan artikel 3.2.2. Besluit ruimtelijke ordening om na te gaan of deze voldoen. De consequenties voor gebruik van de percelen worden gevolgd en alternatieven worden ontwikkeld en passend beoordeeld.

Actie 11 (in combinatie met actie 6).

[66] https://nl.wikipedia.org/wiki/Artikel_8_van_het_Europees_Verdrag_voor_de_Rechten_van_de_Mens
[67] https://njcm.nl
[68] https://maxius.nl/wet-bodembescherming/artikel13/
[69] https://maxius.nl/wet-gewasbeschermingsmiddelen-en-biociden/artikel2a
[70] Zie https://maxius.nl/besluit-ruimtelijke-ordening/artikel3.2.2 en https://maxius.nl/besluit-ruimtelijke-ordening/artikel3.2.2/onderdeel4

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

De Provincie start een proces met Gemeente, ondernemers en burgers voor een gedegen bestemmingsplan buitengebied. De Provincie stelt daarvoor in overleg met betrokkenen een procesbegeleider aan.

Voorstel 3. Neem de resultaten van de gegevens van burgers serieus

Binnen Meten=Weten is veel kennis en kunde aanwezig op de terreinen van RO, ecologie, bodembeheer, landbouw etc. Een van de aanbevelingen van Uitgesproken is om aan 'joint fact finding' te doen. M=W heeft al een ruim begin gemaakt met het boven water krijgen van feiten.

Actie 12.
Samen met M=W werken Provincie, Gemeente, Natuurorganisaties en Boeren een plan uit om bestrijdingsmiddelen en hun effecten (op biodiversiteit, bodemleven etc.) te gaan meten in bodem, water, tuinen en natuur. Het wetenschappelijke netwerk van M=W wordt hier actief in betrokken.

Actie 13.
Alleen via epidemiologisch onderzoek kan betrouwbare informatie worden verkregen over de effecten van bestrijdingsmiddelen op de volksgezondheid. De Provincie initieert samen met M=W een dergelijk onderzoek in de gemeente Westerveld.

Voorstel 4. Breng de functies van de essen terug

Er is veel interesse in lokale duurzame landbouw. Binnen Westerveld is gestart met het opzetten van een voedselcoöperatie (samen met o.a. lokale horeca). De Essen zijn bij uitstek geschikt voor duurzame lokale voedselproductie. We zouden dat tevens willen benutten om startende boeren een kans te geven (Toekomstboeren[71]). Daarbij hebben een aantal essen de functie 'Agrarisch Natuurbeheer'[72] (waar nu lelies staan...), zodat dat direct kan worden gecombineerd.

Actie 14.
Op één van de Essen in de gemeente Westerveld komt een pilot om de Essen weer om te vormen waarvoor ze ooit zijn aangelegd: lokaal voedsel produceren. Dat is mogelijk in vele vormen. Grondverwerving is hiervoor noodzakelijk. Werk hiervoor een plan uit samen met partijen zoals de Circulaire Versnellers[73] en jonge startende boeren[74,75].

[71] http://toekomstboeren.nl
[72] https://www.ruimtelijkeplannen.nl/viewer/viewer
[73] https://www.circulaireversnellers.nl
[74] http://toekomstboeren.nl
[75] Zie ook bijvoorbeeld: https://www.tni.org/en/node/24602

METEN
WETEN

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Voorstel 5. Overheid – Markt – Burgers.

Het oude adagium is dat overheid en markt 'alles regelen'. Dat is nog steeds volop aan de orde. Hier in Westerveld maar ook in 'Den Haag' en 'Assen'. In het licht van de nieuwe Omgevingswet wordt de rol van burgers groter. Uiteindelijk is de uitdaging om de gemeentelijke processen zodanig te organiseren dat er een driehoek Overheid – Markt – Burger ontstaat. De gemeente, het landschap, onze leefomgeving is immers datgene wat we met elkaar delen en gemeenschappelijk in gebruik hebben. Dat vraagt een andere visie op gebiedswaarden, economie, samenleving en verdienmodellen. Dit is een van de essenties van de aanbeveling uit het rapport Uitgesproken.
Binnen het overheidsprogramma 'Verrijkende Landbouw' hebben de Waarden een specifieke positie[76].

Actie 15.
Organiseer een bijeenkomst met de koplopers uit dit programma Verrijkende Landbouw over Waarden. Nodig Boeren, burgers en natuurorganisaties daarvoor uit.

Voorstel 6. Grondgebruik

Grond is onze basis productiefactor voor alles wat we doen en laten (als in land – labour – capital). De vraag is of er genoeg Nederland is voor alle wensen en verlangens die er zijn en die 'straks' ook nog 'allemaal duurzaam moeten zijn'. Er is van alle kanten een geweldige claim op grond (en dan hebben we het nog niet over de grondstoffen die nodig zijn en het landbeslag dat dát vergt). Nu al is het zo dat niet alles kan en niet alles kan overal. De claims op land nemen verder toe en dat noopt tot een nieuwe visie op grond, grondeigendom en bestemmingen (gebruik). Er zijn veel initiatieven op dit vlak.
Ook voor de discussie over grondgebruik voor sierteelt of andere bestemmingen (voedsel) is dit actueel. De tijd is aangebroken dat grondgebruik en grondeigendom niet meer naar de hoogste bieder (kunnen) gaan omdat we dan domweg niet meer in onze noodzakelijk maatschappelijke functies kunnen voorzien tenzij tegen steeds hogere kosten waarbij de opbrengsten wegvloeien uit het gebied en Nederland.

Actie 16.
Onderzoek de behoeften binnen Drenthe (met als pilot Westerveld) aan toekomstige grondclaims en onderzoek hoe dat kan worden geprioriteerd, hoe omgegaan dient te worden met eigendom, wat generatie-overstijgend beheer vraagt etc.

[76] https://verrijkendelandbouw.nl

METEN
=
WETEN

Secretariaat: Tolweg 18
7991 TC Dwingeloo
Tel: 0521 592297
metenwetenwesterveld@gmail.com
www.metenweten.com

Voorstel 7. State-of -art effecten bestrijdingsmiddelen

De kennis rond de effecten van het gebruik van bestrijdingsmiddelen zit in een stroomversnelling. M=W heeft daarin inmiddels zelf een goed kennisnetwerk opgebouwd. Gezamenlijk delen van kennis is noodzakelijk om tot maatregelen te kunnen komen

Actie 17.
Organiseer een 'state of art' symposium in het Globetheater samen met (o.a.) dit kennisnetwerk over bestrijdingsmiddelen, volksgezondheid en natuur.

Voorstel 8. Experimenteer

Naast het al het voorgaande is er experimenteerruimte nodig.

Actie 18.
Inventariseer met de doelgroepen waar zij knelpunten ervaren en waar ruimte zit om nieuwe ideeën in de praktijk te brengen.

Voorstel 9. Breng de duurzaamheid van de sierteelt in kaart

Het is duidelijk dat er (grote) maatschappelijke kosten zijn verbonden aan de sierteelt (waartoe we ons in dit voorstel beperken). Gezondheidsschade, vermindering IQ, bodemherstel, grondwaterzuivering, afname biodiversiteit etc. De baten zijn onduidelijk. Een maatschappelijke afweging ligt in de rede en is redelijk.
De in de MKBA gebruikte parameters zijn discutabel, en maatschappelijke waarden komen er vaak onvoldoende in tot hun recht. Toch wordt een absolute waarde aan het instrument toegekend.
Het ligt daarom meer voor de hand om de door Smit[77] en Rovers[78] gehanteerde methodieken toe te passen voorde teelten in Westerveld en de uitkomsten te toetsen op vooraf besproken criteria.

Actie 19.
Laat een duurzaamheidsanalyse uitvoeren voor de sierteelt binnen de provincie (of alleen Westerveld). Stel de eisen daarvoor gezamenlijk op.

[77] https://library.wur.nl/WebQuery/wda/2244882
[78] Zie o.a. http://ronaldrovers.nl/kringlopen-berekenen-embodied-land-de-landbouw/ en http://ronaldrovers.nl/laat-de-natuur-zijn-het-werk-doen-eroi-landbouw/

Notitie actiepunten verduurzaming bollenteelt

Deze notitie is bedoeld om na de gesprekken en inventarisatie die geleid hebben tot het rapport "Uitgesproken" tot implementatie te komen van een aantal aanbevolen acties. Dit zetten wij in gang op basis van een probleemschets en vervolgens het bepalen van het doel om te komen tot uitvoering van de (geprioriteerde) acties op basis van offertes uit het 'veld'.

Probleem: de toenemende zorg van omwonenden en de agrarische ondernemers (in eerste instantie gericht op de bollenteelt) over het gezamenlijk gebruik van de leefomgeving.

Doel: het verminderen van de zorgen en het wegnemen van de onrust bij agrarische ondernemers, inwoners en bezoekers over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de gezamenlijke leefomgeving.

Hoe

1 verduurzamen teelt (uitvoeringsprogramma van LNV heeft 3 pilots in 2020, waarvan in elk geval 1 in Drenthe/Overijssel plaats kan vinden).

Partners: LNV, provincies Dr en Ovl, gemeenten Wvld, Ommen en Hardenberg en waterschap DOD

2 beperken blootstelling omwonenden, water en natuur door vrijwillige zonering. Maatregelen akkerranden met bloemenmengsel en randen met alternatieve teelten.

Partners: LNV, provincies Dr en Ovl, gemeenten Wvld, Ommen en Hardenberg, waterschap DOD en standsorganisaties

3 sociaal maatschappelijk/communicatie verbeteren en onderlinge verhoudingen (leefbaar platteland). Maatregelen: leerstoel, educatie, open dagen, etc.

Partners: LNV, provincies Dr en Ovl, gemeenten Wvld, Ommen en Hardenberg, waterschap DOD en standsorganisaties.

4 overeenkomst Westerveld

Partners: gemeente Wvld, standsorganisaties en telers

Als uitvloeisel van het rapport "Uitgesproken", heeft de gemeente Westerveld opdracht gegeven aan mevrouw [redacted] om gesprekken te voeren met telers en (georganiseerde) omwonenden met als doel om nader tot elkaar te komen en afspraken te kunnen maken om telen van bollen in de buurt van deze omwonenden op een acceptabele manier mogelijk te maken. De bedoeling is om dit in een overeenkomst vast te leggen.

Daarnaast is de gemeente gestart met het opzetten van een leerstoel, op te zetten vanuit de Universiteit van Wageningen, gericht op de sociaal maatschappelijke aspecten met een werkwijze die aansluit bij de principes van 'living lab'; een onderzoeksconcept waarbij praktijkgericht als een open innovatief ecosysteem in de territoriale context onderzoeks- en innovatieprocessen worden geïntegreerd in een samenwerkingsverband.

Een ander mogelijk uitvoerbar initiatief is het toepassen van de KUG (kleine uitbreiding gewasbeschermingsmiddelen), dit is een mogelijkheid middelen in de praktijk te testen die niet zijn toegelaten voor de bollenteelt, maar wel in andere teelten gebruikt worden.

Het gaat om het vervangen van middelen waar meer hoeveelheden en vaker spuiten nodig is door nu nog niet toegestane middelen in de teelt waarvan minder hoeveelheden en minder vaak spuiten nodig zijn. En praktijkvoorbeeld is Roundup, dat wordt nu veel gebruikt omdat je geen goede onkruidbestrijding hebt door niet toegestane middelen.

Gewenste middelen zijn:

Mikado/Sulcogan bestrijden onkruid van dit middel is ook veel minder nodig

Titus bestrijd onkruid maar alleen probleemonkruiden van dit middel is veel minder nodig

Een KUG toelating kost ongeveer € 25.000 . Probleem is dat de oppervlakte lelieteelt te klein is voor een KUG-toelating, maar met tulpenteelt er bij wordt de oppervlakte groot genoeg

Voor toelating van middelen in andere teelten wel toestemming nodig van de fabrikant.

Naast bovenstaande acties en ideeën is op verzoek van het projectteam wat nu nog bestaat uit LNV, Drenthe en Westerveld (uitbreiding is gewenst door alle partners te laten participeren), door betrokken organisaties en bedrijven een voorstel gedaan om een koepelproject op te zetten van waaruit een aantal acties uitgevoerd kunnen worden. Er zijn 15 acties opgenomen in een offerte en de projectgroep heeft geoordeeld dat een aantal acties op korte termijn uitvoerbaar en kansrijk zijn om daadwerkelijk te laten zien dat er serieus gewerkt wordt aan het oplossen van de problemen. Een snelle, doeltreffende en kosteloze actie kan zijn het openbaar uitnodigen van particulieren/omwonenden voor een bezoek aan de open dagen van de ROL in augustus

Wij streven er naar om het aangegeven doel te bereiken en dat te doen op een wijze die bollenteelt niet onmogelijk maakt, maar de teelt duurzaam en acceptabel te maken.

Koepelproject

Onder coördinatie van Delphy is in een kort tijdbestek een document met ideeën in elkaar gezet om inzicht te kunnen krijgen in de wijze waarop wij als overheden telers kunnen ondersteunen bij het verduurzamen van de bollenteelt. Hier zijn en flink aantal partijen bij betrokken, waaronder ook een teler. Voor ons als gezamenlijke overheden is het van groot belang om een pilot te starten en daarmee te kunnen laten zien dat we daadwerkelijk willen komen tot een duurzame bollenteelt die gedragen wordt door de lokale bevolking.

De items die in de notitie komen zijn:

Ongevoelig leliesortiment rassenlijst	(bijlage 1)	€ 30.000, -
Akkerranden optimalisatie gebruik ervan en voorstel AND over akkerranden	(bijl. 2)	€ 25.000, -
Strokenteelt in de lelies	(bijlage 3)	€ 50.000, -
Kennisoverdracht door middel van studiegroep aanpak	(bijlage 4)	€ 25.000, -
Communicatie incl. leerstoel Westerveld	(bijlage 5)	PM
	Totaal ca.	€150.000,-

Inzet voor financiële verdeling

3/6 Ministerie van LNV	-	€ 75.000, -
2/6 Provincies	-	€ 50.000, -
1/6 Gemeenten	-	€ 25.000, -

LNV heeft ambtelijk aangegeven niet meer dan € 50.000, - te kunnen bijdragen.

Communicatie

Met het oog op de communicatie kwamen de volgende ideeën inmiddels naar voren.

Genoemd worden:

- Op de hoogte worden gehouden
- Meegenomen worden in wat er gaat gebeuren
- Maatwerk in specifieke gevallen mogelijk als overleg goed is
- Teler die uit de regio komt en aanspreekbaar is
- Rondleiding voor omwonenden en andere belangstellenden wordt gewaardeerd
- Kennisachterstand wegnemen is belangrijk
- Infopakket bij gemeente of makelaar over wat er in de gemeente aan activiteiten plaatsvindt op agrarisch vlak (bollenteelt hoort ook bij Westerveld).
- Eventueel informatieavond houden met nieuwe inwoners en deze een rondje langs agrarische bedrijven aanbieden.
- Evt. filmpje op website over agrarische kant Gemeente Westerveld

Bijlage 1:

Ongevoelig leliesortiment (Rassenlijst)

Doel van het idee

Er zijn op dit moment meer dan 800 (?) leliecultivars beschikbaar. Binnen dit sortiment lelies zijn er grote verschillen in gevoeligheid voor schimmels, virussen en aaltjes. Op dit moment loopt er onderzoek bij Delphy en ROL naar de gevoeligheid van het huidige leliesortiment voor de volgende pathogenen;

- Virussen
- Botrytis elliptica (vuur)
- Fusarium oxysporum
- Woekerziek
- Wortellesieaaltjes
- Rhizoctonia solani

Dit onderzoek zal een lijst opleveren van cultivars die het minste vatbaar zijn voor genoemde pathogenen. Uit iedere leliegroep (Oriëntals, OT hybriden en LA hybriden) zullen een aantal cultivars worden geselecteerd die het minst gevoelig zijn voor pathogenen met de hoogste financiële marktwaarden. Deze cultivars zullen in 2020 worden geteeld op de proeftuin van ROL waarbij zo min mogelijk chemische gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt. Tijdens de teeltproef die op wat grotere schaal zal worden uitgevoerd zullen andere maatregelen om te komen tot een sterke vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen worden ingezet. Het gaat om de volgende aspecten die zullen worden toegepast;

- Beslissing ondersteunende systemen (BOS)
    - De vuur en virusbestrijding op basis van een waarschuwingssysteem
    - Geen vuur en virusbestrijding
    - Bemesting naar gewasbehoefte en op basis van mineraalinhoud van de grond
- Fertigatie
    - Vermindering van de watergift
    - Gespreide bemesting
- Spuittechniek
    - Spuiten met driftreducerende technieken zoals MagGrow en met Squal

Te verwachten resultaten

De verwachting is dat het goed mogelijk zal zijn om leliecultivars die minder vatbaar zijn voor pathogenen met minimale inzet van chemische gewasbescherming zijn te telen. De verwachting is dat ten opzichte van de gangbare lelieteelt een reductie van mineralen en gewasbeschermingsmiddelen van meer dan 50% haalbaar (moet ik nog naar kijken) zal zijn zonder verlies aan opbrengst.

Bovendien zal deze lijst met ongevoelige of minder vatbare cultivars interessant zijn voor veredelaars. Het bied veredelaars de mogelijkheid om bij de veredeling rekening te houden met de vatbaarheid voor pathogenen.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Vermindering van de inzet van GBM draagt bij aan de doelstellingen van LNV.

Te verwachten andere bijdragen

Doordat er minder GBM wordt ingezet zal de emissie naar lucht en bodem sterk verminderen.

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Dit onderzoek zal op de proeftuin van ROL worden uitgevoerd van maart t/m november 2020. Ter vergelijking zullen dezelfde lelies ook gangbaar worden geteeld. Tijdens de teelt zal de stand van het gewas worden gevolgd. Het GBM gebruik zal nauwkeurig worden vastgelegd. De telers zullen tijdens de open dagen van ROL in de gelegenheid worden gesteld om de resultaten van het onderzoek te bekijken. In het najaar zullen de bollen worden gerooid en zal de opbrengst worden bepaald. Wederom zullen de kwekers de kans worden geboden om de opbrengsten te bekijken. Enkele bollen zullen worden afgebroeid waarbij de takkwalitet in de kas vastgelegd zal worden.

Welke betrokken partijen

Delphy, ROL, lelietelers, ROL en anderen

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Circa 30.000 per jaar (materiaal en inzet)

Bijlage 2:

Akkerranden, optimalisatie van het gebruik hiervan

A. Looptijd: 2020 – 2021 – 2022 -2023

B. Doel:
praktijk inzicht krijgen in het effectvol toepassen van vermindering drift-emissie van gewasbeschermingsmiddelen van intensieve landbouwteelten, middels randen/bufferstroken, richting omwonenden

C. Uitdaging:
landbouwers werken conform wet- en regelgeving en hebben al grote slagen gemaakt. Toch zijn zorgen er bij omwonenden van intensieve landbouwteelten over de aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen op woonpercelen (tuinen, erven, binnenshuis). De emissieroute verloopt o.a. via drift (lucht). Tijdens dit project gaan we op zoek naar het praktisch én effectvol verminderen van drift middels randen/bufferstroken.

D. Project aanpak / scope

- 3 geselecteerde meerjarige project-locaties; in samenwerking met bewoners en landbouwers
- Locatie-keuze mede op basis van: ruimtelijke spreiding, meerdere landbouwers, aard bewerkingen, inzet aanwonenden
- Per locatie toegepaste expertise scan meest effectvolle aanleg/inrichting/beheer rand/bufferstrook; o.a. toegespitst op breedte, hoogte, strokenteelt, gewas-/zaadkeuze
- Koppeling maken met opgave Waterschap DOD wat betreft af- en uitspoeling richting watervoerende sloten
- Beschikbaar budget? Meerjarig?
- Opdrachtgever?
- Organisatie:
    - 1 aanvrager/trekker. Nodig inzet specialisten kennis effectvolle maatregelen
    - 1 projectleider
    - AND: relatie landbouwer, inhoudelijk lead
    - LBD: relatie inbreng /proces omwonenden
- Bepalen maatregelenset/beheerpakket; afspraken vastleggen; kosten/vergoedingen regelen
- Fasering:
  2020: plan van aanpak; selectie; locatie scan; bepalen inrichting; najaar aanleg en bepalen effectmeting
  2021: 1e vol teeltjaar; monitoren; bijsturen obv ervaringen/bevindingen
  2022: 2e vol teeltjaar; monitoren/effectmetingen
  2023: evaluatie; wat werkt wel/wat niet, leeraspecten, verbeterpunten, aanbevelingen vervolgaanpak

Stakeholders:

- Omwonenden/bewonersgroepen
- Landbouwers/branchegroep
- Gemeente Westerveld
- Provincie Drenthe
- Waterschap Drents Overijsselse Delta
- Externe expertise; bijv. Louis Bolk Instituut, CLM, zaadleverancier

Emissie-vormen:

- *Lucht: drift en verwaaien grond*
- *Bodem: af-/uitspoeling en grondtransport*
- *Water: verspreiding in sloten*

Jaarlijks circa € 15.000 - € 25.000

Bijlage 3:

Strokenteelt in de lelies

Doel van het idee

Strokenteelt wordt genoemd als een innovatief teeltsysteem wat een forse bijdrage zou kunnen leveren aan het vergroten van de biodiversiteit en een verlaging van de ziektendruk en dus minder gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. In de lelieteelt zijn hier nog geen ervaringen mee. Strokenteelt wordt in toenemende mate toegepast in de biologische akkerbouw/vollegrondsgroententeelt en ook stapje voor stapje in de gangbare akkerbouw. Nagaan welke mogelijkheden en welke duurzaamheidswinst er mogelijk is met strokenteelt in de lelies.

Te verwachten resultaten

Zichtbaar maken van strokenteelt in de lelieteelt, dit in combinatie met akkerbouwgewassen
Monitoring van effecten op ziektedruk en gebruik gewasbeschermingsmiddelen

Inzicht in praktische kanten aan strokenteelt in lelies

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Duurzaam en innovatief teeltsysteem

Te verwachten andere bijdragen

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Op de onderzoekslocatie ROL leggen we 5 ha lelies aan in strokenteelt, dus afwisseling met andere gewassen. Welke gewassen en welke breedte van de stroken vraagt nadere uitwerking.
Monitoring van de effecten op ziekte ontwikkeling, gewasontwikkeling en praktische teelt maatregelen.

Welke betrokken partijen

Delphy, telers, ROL, WUR Open Teelten

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Circa 50.000 € per jaar (materiaal en inzet)

Bijlage 4:

Kennisoverdacht door middel van studiegroep aanpak

Doel van het idee

Kennis (onafhankelijk) en ervaringen zijn onlosmakelijk verbonden aan het innoveren en vernieuwen van teelten en sectoren. Via studiegroepen (circa 10 deelnemers) worden ervaringen van telers met teelthandelingen gedeeld en bouwen ondernemers aan kennisuitwisseling, de verhoging van hun kennis en werken ze aan de implementatie van vernieuwingen op hun bedrijf.
Bij de deelnemers maken we een zogenaamd duurzaamheidsplan per jaar waarin telers aangeven wat ze elk jaar anders gaan doen en welke vernieuwing ze gaan toepassen. Dit biedt dan input voor de studiegroep bijeenkomsten.
Een en ander moet gestructureerd en niet vrijblijvend plaats vinden.
hoofddoel van alle activiteiten is het verduurzamen van de teelt met als gevolg het substantieel verminderen van de afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen.

De aanpak zal conform de Telen met Toekomst aanpak zijn, de Veldleeuwerik aanpak en de Schoon Wateraanpak. Bekende methoden die hun waarde hebben bewezen.

Te verwachten resultaten

Uitwisseling van kennis, vernieuwingen op de bedrijven. Elkaar onderling stimuleren

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt, denk hierbij aan randvoorwaarden LNV

Kennis ontwikkeling en kennisimplementatie is de basis voor de verduurzaming van de teelt en de sector.

Te verwachten andere bijdragen

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Telers worden uitgenodigd deel te nemen aan een studiegroep. Uitgaande van een deelname percentage van 75 % en 10 deelnemers per groep, richten we 3- 5 studiegroepen in Drenthe op. Bij elke deelnemer maken we een duurzame gewasbeschermingsplan (vanuit de resultaten onderzoek en andere activiteiten in het kader van het koepelprogramma). Dit vormt de leidraad voor de teelthandelingen gedurende het seizoen. De teler krijgt een vorm van individuele begeleiding bij de implementatie van de duurzame gewasbescherming.
De studiegroep komt gedurende het seizoen circa 5 keer bij elkaar.

We monitoren de voor uitgang door het gwb gebruik vast te leggen, zowel kwantiteit als kwaliteit. Ook de implementatie graad van nieuwe technieken.

Welke betrokken partijen

Delphy, HLB, CLM, WUR, Agrifirm

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

25.000 €

Bijlage 5:

Communicatie

Situatieschets

bollentelers en akkerbouwers, omwonenden en organisaties.
(Input vanuit notitie "uitgesproken")

Een omgeving waarin de betrokken partijen niet alleen een verschillende interpretatie van beschikbare kennis uit onderzoek hebben maar zeker ook het verschil in belangstelling daarvoor.
In de gemeente Westerveld het wegvallen van een gesprek hierover. De standpunten van de ander worden als veronderstellingen en onwetendheid weggezet en ieder is overtuigd van het eigen gelijk.

Als het gaat om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is er brede zorg bij zowel telers als bij al dan niet georganiseerde omwonenden. Bij de één zorg over gezondheid, biodiversiteit, landschap, natuur, bij de ander over het voortbestaan van het eigen bedrijf en bij allen zorg over de verdeeldheid, als gevolg daarvan, tussen de verschillende groepen in de eigen gemeenschap. De opvattingen van telers en omwonenden over intensieve teelten en in het bijzonder over het risico van gewasbeschermingsmiddelen voor de menselijke gezondheid en biodiversiteit lopen sterk uiteen. Die zorgen waaien niet over maar waaieren zelfs uit naar andere gebieden en teelten. Dat geldt ook voor de verschillende groepen omwonenden onderling. In gebieden waar wonen, natuur, cultuurhistorie, landschap en recreatie van grote betekenis zijn, lopen de tegenstellingen soms heel hoog op. Hoog-opgeleiden, verhuisd vanuit de stad tegen over de agrarische oorspronkelijke bewoners van de regio. De risico's van gewasbeschermingsmiddelen voor gezondheid, biodiversiteit, grondwater en bodem worden verschillend beoordeeld.

Aandachtspunten zijn bijv.
serieuze gezondheidsklachten in de omgeving van bollen/lelieteelt (Parkinson, vruchtbaarheidsproblemen, kanker) en de uitkomsten van onder andere het RIVM blootstellingsonderzoek [1].
Gewasbeschermingsmiddelen beperken zich niet tot de percelen van telers, maar worden ook teruggevonden rondom en in de huizen van omwonenden en in natuurgebieden.
Wettelijke regels worden volgens omwonenden door sommige telers onvoldoende nageleefd en door provincie, waterschap en gemeente onvoldoende gehandhaafd. Actiegroepen verwijzen naar maatregelen die in het buitenland zijn genomen.
Akkerbouwers vinden dat de kennis- en innovatiestructuur in ons land sterk ontwikkeld is. Dat betekent ook: verduurzaming, meer aandacht voor water en energie en precisielandbouw die de frequentie van inzet van gewasbescherming kan verlagen.

Doelgroepen
Bollentelers en akkerbouwers, omwonenden en organisaties.
In de gemeente Hardenberg zijn er deelnemers en niet deelnemers aan het convenant. Gemeente Westerveld is er geen gesprek meer mogelijk. Ieder vindt dat hij gelijk heeft.

De meeste telers hebben een bedrijfswebsite en communiceren via facebook, twitter etc
Er is de website lelieteelt.nl met communicatie vanuit de telers, deze signalen komen vanuit de sector. In de ogen van velen geen onafhankelijk geluid.
Website van stichting bollenboos. Geluid tegen gif in bollenteelt en omgeving http://www.bollenboos.nl/ . Deze website lijkt niet meer bijgewerkt te zijn sinds oktober 2018.

plaatselijke vereniging Meten = Weten. Ruim 200 verontruste omwonenden uit de gemeente Westerveld.

Je hebt koplopers, peloton en voorhoede. Hoe bevorder je vernieuwing, zonder het peloton en de achterhoede kwijt te raken.

Doel van het idee

Communiceren (onafhankelijk) over verduurzaming en vermindering gebruik gewasbeschermingsmiddelen in intensieve teelten in de provincie Drenthe en Overijssel.

Overbrengen van nog te bepalen helder en consistent geluid tav beleid en maatregelen op het snijpunt van landbouw, volksgezondheid en ruimtelijke ordening. Dit moet gepaard gaan met een grote aandacht voor de onderlinge verhoudingen (welzijn, leefbaarheid en samenlevingsopbouw) op het platteland.

Zorgen dat en ondersteunen van telers die zich naar alle direct omwonenden toe blijven inzetten over hun werkwijze.

Te verwachten resultaten

Kennisoverdracht over verduurzaming bij telers van lelies in Drenthe en Overijssel.

Te verwachten bijdrage aan verduurzaming teelt

Integratie van landbouw en omgeving, medewerking uit de omgeving, versnelling vergunningsprocedures door voorkomen bezwaren uit omgeving, voorkomen verhuizingen, bedrijfsbeëindiging, tekort aan arbeid.

Te verwachten andere bijdragen

informatieoverdracht, kennis vergroten, wederzijds begrip, mogelijkheid tot omdenken, belangstelling wekken voor elkaar, gezamenlijk doel, naar elkaar toebrengen van interpretatie van beschikbare kennis uit onderzoek, het normaliseren van de omgangsvormen en het verzakelijken van het gesprek

Uit te voeren activiteiten, plan van aanpak idee uit te voeren

Openheid en adequate communicatie over verduurzaming richting maatschappij en omwonenden Meer nog dan voor de overige land- en tuinbouw is communicatie met de omgeving een absolute dagelijkse noodzaak.

Per regio uitzoeken wat de juiste kanalen zijn. Waar komen burgers, wat raadplegen ze? En positief verrassen – door bv kanalen te kiezen als streekmarkten, bezoeken bij boeren, win-actie waarin mensen “een dag meelopen met een boer” kunnen winnen, fototentoonstelling “jouw mooiste plek”, fotowedstrijd: raad het plaatje, foto wedstrijd meeste insecten, herken een positieve maatregel naar andere landbouw … etc.

In grote lijnen heeft het plan van aanpak in ieder geval

- Vaststellen welke regio’s er zijn
- Doelgroepen bepalen

- Bekijken hoe daar de communicatie loopt en per regio, zowel website en social media alsook een of twee belangrijke platforms selecteren.
- Plan maken van de algemene communicatie, en daarna een plan voor de specifieke dingen per regio
- Thema's bepalen
- Daaraan tijdpad en kostenplaatje hangen
- Stijl ontwikkelen die de consument aanspreekt: duidelijk uitleggen, goed taalgebruik, werken met illustraties en fotomateriaal. Alle communicatie met herkenbaar beeldmerk, en ondersteund door een website
- Werkwijze: onafhankelijk, positief, consequent, zeer regelmatig, onderbouwd, lokaal en landelijke berichtgeving
- Cross mediaal obv thema diverse onderdelen uitzetten gedurende een bepaalde periode bijv. thema van beregening met kennisoverdracht via achtergrondartikel in krant, blog van teler in lokale en landelijke kranten over aandachtspunten bij beregenen-tijdstip, beschikbaarheid water, reden, frequentie, …-, feitjes op website en delen via social media en overdracht door ervaring als regenwateropvang wedstrijd kinderen, ism brandweer iets met water en spuiten…….

Via

- telers in actieve communicatie: persoonlijk contact met (nieuwe) buren, communicatie per app, website, telefonische bereikbaarheid. Daarnaast is informatie en openheid naar de totale omgeving van belang, bijvoorbeeld door open dagen en het ontvangen van groepen, twitter, instagram, facebook, plaatselijk krant, perceelborden en info naar de burgers, open dagen, verras de burgers eens positief vanuit de sector
- vraag en antwoord bijv. chat-uur
- blog / voorstellen van bedrijf, uitleg, achtergrond, redenen
- kleine berichten in lokale en landelijke kranten, digitaal over feiten, ingevoerde maatregelen, verbeteringen in proces onderweg naar duurzame landbouw, omgevingsvriendelijk
- Kinderen van (nieuw-)omwonenden kennis laten maken via het zaaien van hun eigen "akker"randen, insectenhotel maken,
- basisschoolgroepen zelf lelies laten kweken/moestuintjes

Welke betrokken partijen

KAVB, LTO Noord, gemeenten, pers e.a.

Indicatie van budget per jaar van looptijd uitvoering

Is meer gericht in te vullen zodra communicatieplan algemeen en regionaal is ingevuld, voorzien van tijdspad en thema's, etc..

Overeenkomst

Gebruik gewasbeschermingsmiddelen
Gemeente Westerveld

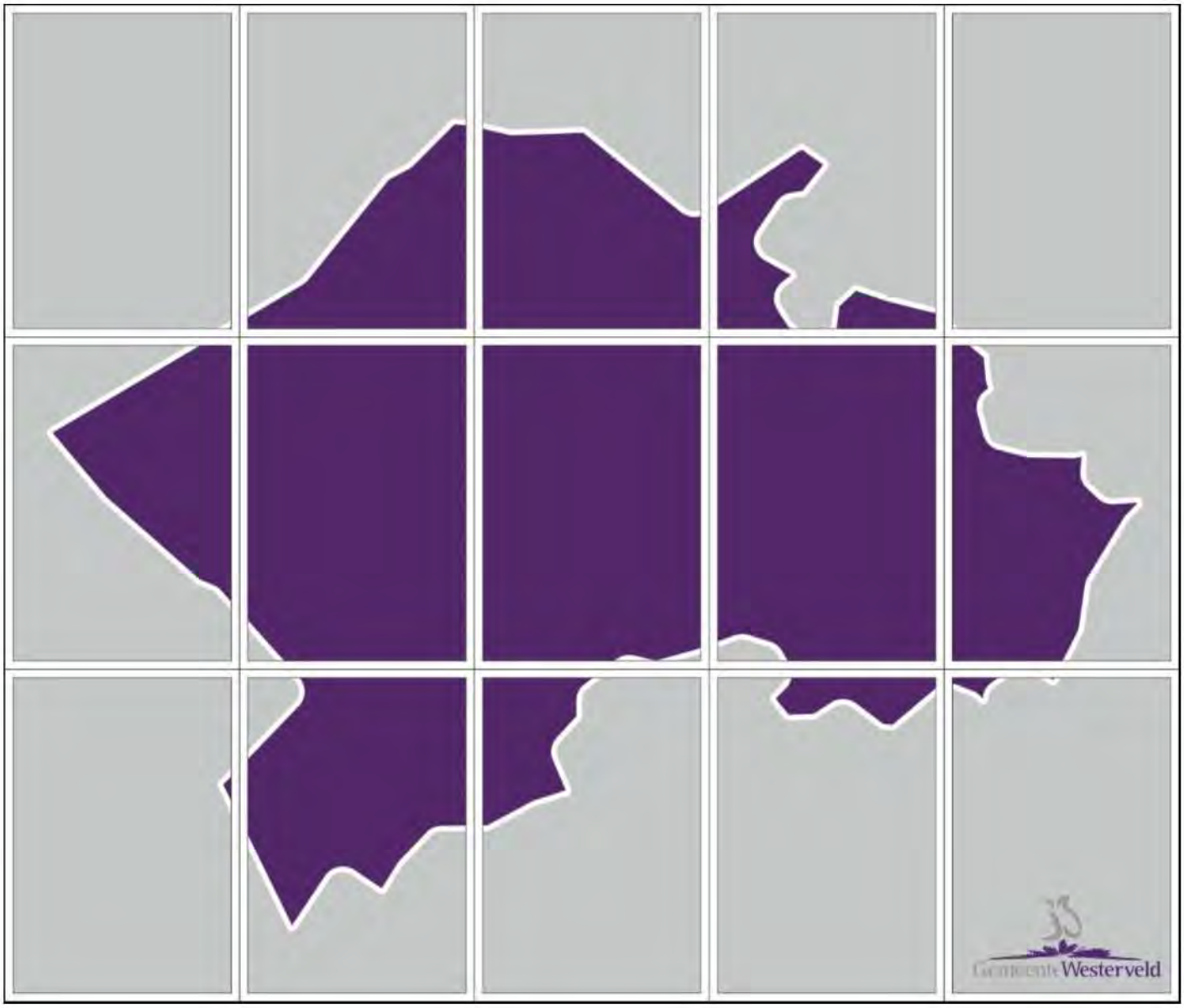

Gemeente Westerveld

Deze overeenkomst is mede tot stand gekomen in overleg met een aantal direct omwonenden. Zoals ook blijkt uit het rapport Uitgesproken hebben de georganiseerde omwonenden te kennen gegeven niet met de telers om tafel te willen maar vinden dat de overheid aan zet is. De ondertekenaars hopen dat een gezamenlijk overleg in de toekomst wel mogelijk is.

De ondertekenaars komen het volgende overeen:

1. Algemene overwegingen

In Westerveld is al jaren discussie rondom het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, vooral in de bloembollenteelt. In de afgelopen decennia is bloembollenteelt in de gemeente Westerveld een belangrijk onderdeel van de agrarische bedrijfsvoering geworden. Het is een kwalitatief hoogwaardige en kapitaal intensieve teelt waarbij regelmatig chemische gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt.

Al enige tijd is de vraag actueel of omwonenden van landbouwpercelen kans lopen op gezondheidsschade door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Op verzoek van de ministeries van Infrastructuur en Milieu en Economische Zaken heeft de Gezondheidsraad hierover op 29 januari 2014 een advies uitgebracht. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) heeft daarop volgend een verkennend gezondheidsonderzoek verricht (publicatie 2018), naast een onderzoek naar de blootstelling van omwonenden (publicatie 2019).

In september 2018 heeft het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) de visie ‘Waardevol en verbonden’ gepresenteerd. De Nederlandse land- en tuinbouw is wereldwijd toonaangevend. Het is de ambitie van het kabinet deze positie te behouden, ook over 50 jaar. Tegelijkertijd staat Nederland voor een aantal grote maatschappelijke uitdagingen. Om deze uitdagingen het hoofd te bieden kiest minister Schouten van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit voor een omslag naar kringlooplandbouw in 2030. Hierbij komt zo min mogelijk afval vrij, is de uitstoot van schadelijke stoffen zo klein mogelijk en worden grondstoffen en eindproducten met zo min mogelijk verliezen benut.

Voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in Nederland wordt uitgegaan van een Europees geharmoniseerde wetenschappelijke benadering waarmee risico’s door het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) worden geanalyseerd en getoetst voordat een gewasbeschermingsmiddel wordt toegelaten. Daarmee geeft Nederland invulling aan het voorzorgsbeginsel.

De minister heeft in haar kamerbrief, van 7 oktober 2019, aangegeven dat zij de zorgen die leven bij omwonenden over hun gezondheid begrijpt. De minister vindt dan ook dat we de blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen zoveel mogelijk

moeten beperken. Met de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 wil de minister bereiken dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zoveel mogelijk wordt voorkomen, conform de principes van geïntegreerde gewasbescherming, en dat voor zover nog gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn, dit laagrisico middelen zijn en de middelen nagenoeg zonder emissies naar het milieu worden toegepast. De land- en tuinbouwsector heeft zich ook aan deze visie gecommitteerd.

Met enige regelmaat worden in het milieu chemische middelen aangetroffen, die voor een deel ook in de land- en tuinbouw kunnen zijn gebruikt. Voor een groot deel van de vondsten gaat het echter vaak om middelen die ofwel al jarenlang niet meer in de land- en tuinbouw worden gebruikt, ofwel om middelen die buiten de land- en tuinbouw worden of zijn gebruikt. Het is aan alle partijen, publiek en privaat, zakelijk en privé, om goed om te gaan met het milieu. De land- en tuinbouw is daarbij aanspreekbaar op de eigen daden en neemt daarvoor ook verantwoordelijkheid. Dit wordt ook van andere sectoren en gebruikers van chemische middelen verwacht.

In verband met de zorgen van omwonenden willen de ondertekenaars van deze overeenkomst zich vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid inzetten voor het treffen van maatregelen die het gebruik van chemische middelen en de emissie daarvan naar de omgeving terugdringen.

Dit willen zij onderschrijven door gezamenlijk deze overeenkomst te ondertekenen.

2. Afspraken

Een ieder die deze overeenkomst onderschrijft zal zich houden aan de volgende punten:

2.1.Respect

Een ieder laat de ander in zijn waarde, zoals zij ook door anderen in hun waarde worden gelaten. Ze praten met elkaar als collega’s of buren en staan open voor kritiek en andere opvattingen. Ieder stelt zich vriendelijk op en luistert naar anderen en is transparant en oplossingsgericht.

2.2. Integriteit

Ieder doet wat hij zegt en komt afspraken na. Men stelt zich betrouwbaar op en kan uitleggen wat men doet en respecteert grenzen en gevoelens van anderen.

2.3. Professionaliteit

Agrariërs en hun stakeholders zijn zich er van bewust dat zij werken in een sector waar de kwaliteit van het werk en het product belangrijk wordt gevonden en stralen

dat ook uit. Ze lossen problemen snel en adequaat op en durven initiatieven te nemen om tot oplossingen te komen.

2.4. Veiligheid

2.4.1. Agrariërs respecteren alle wettelijke veiligheidsregels en zorgen voor goede arbeidsomstandigheden. Zij conformeren zich aan de CAO Open Teelten.

2.4.2. Omdat uit gesprekken met de omgeving blijkt dat men waarde hecht aan een spuitvrije zone, zijn de agrariërs bereid bij de perceel indeling rekening te houden met plaatsen waar mensen zich ophouden. Zij respecteren een spuitvrije zone van 20 meter vanaf de gevel van een woning, kinderdagverblijf, verzorgingshuis en scholen en recreatieterreinen. In goed overleg zijn in individuele gevallen maatwerkoplossingen mogelijk.

2.4.3. De agrariërs gebruiken de voor hun best beschikbare techniek op het gebied van driftreductie en middelenreductie en houden deze techniekontwikkeling actief bij. (De agrariërs zullen geen planten bespuiten bij een windsnelheid > 5 m/s (windkracht 3), gemeten op spuitboomhoogte).

2.5. Gedrag

2.5.1 .De agrariërs willen netjes werken op alle fronten en dat ook uitstralen. Ze zijn bereid direct aanwonenden te informeren over hun perceel/gewas keuze als zij daar op worden aangesproken.

2.5.2. Aanwonenden kunnen altijd aangeven dat bepaalde werkzaamheden als storend worden ervaren. De agrariërs houden daar waar mogelijk rekening mee bij de planning van hun werkzaamheden. In sommige gevallen is enige overlast helaas niet te voorkomen.

2.5.3. Agrariërs dragen bij de beregening van hun gewassen de zorg om geluidsoverlast te beperken.

2.5.4. Agrariërs gebruiken de juiste apparatuur om gewasbescherming toe te passen en goed opgeleide mensen. Bewijs van vakbekwaamheid en keuring van de apparatuur zijn voorwaarden waaraan zij voldoen. Ook gebruiken zij alleen wettelijk toegelaten middelen.

2.5.5. Bij het uitoefenen van zijn werk is de agrariër zich bewust van zijn omgeving. Hij houdt bij de planning van zijn werkzaamheden rekening met de windrichting- en sterkte, ten einde een zo maximaal mogelijk resultaat te halen met een zo min mogelijke overlast voor zijn omgeving. Hierbij maakt de agrariër veelal gebruik van de gedetailleerde weersinformatie welke behalve windrichting en sterkte, ook aangeeft wat het meest effectieve moment is om middelen in te zetten waarbij

zonnesterkte, relatieve luchtvochtigheid en de te verwachten ziektedruk belangrijke parameters zijn.

2.5.6. In het verkeer zorgen de agrariërs ervoor dat modder snel wordt verwijderd en ook zorgen zij voor waarschuwingsborden, schone spiegels en verlichting. Indien mogelijk rijden ze rondjes van en naar perceel om bermen te beschermen en mijden zij de centra van de dorpen als dat mogelijk is. Zij zijn zuinig op de openbare ruimte en herstellen door hen veroorzaakte schade aan bermen zelf.

2.6. Openheid

De agrariërs zijn open over hun bedrijfsvoering. Zij organiseren samen, of zijn deelnemer aan, open dagen op de verschillende bedrijven en geven uitleg over hun bedrijfsprocessen. Als er vragen zijn maken zij daar tijd voor en verwijzen zo nodig naar deskundigen.

2.7. Innovatie

De agrariërs, toeleveranciers en onderzoekers in onze gemeente streven actief naar het terugdringen van het gebruik van chemische middelen. Daar waar toepasbare en uitvoerbare technieken of innovaties zijn worden deze verder ontwikkeld en door de agrariërs indien mogelijk toegepast.

2.8. Vragen

Als er vragen of klachten zijn gaat men in eerste instantie naar de betreffende agrariër. De vragen of klachten worden gezien als een kans om te verbeteren en niet als bedreiging. De gemeente faciliteert waar nodig bij het leggen van het eerste contact.

3. Verbonden partijen

3.1. De gemeente Westerveld

- spreekt haar vertrouwen uit in het vermogen van de agrarische sector om op een professionele en zorgvuldige manier om te gaan met de zorgen die er leven bij omwonenden van percelen waarop gewasbeschermingsmiddelen worden toegepast.
- spreekt daarnaast haar vertrouwen uit in de inwoners van de gemeente om de agrariërs de ruimte te geven om stapsgewijs te komen tot het verduurzamen van de teelten.
- kan indien ongewenst gedrag door derden wordt gesignaleerd, dat zich richt tegen agrariërs en hun werknemers, bij uit het uitvoeren van de voor de teelt noodzakelijke werkzaamheden middels de bevoegdheid van de burgemeester er toe over gaan hier tegen op te treden. Hierbij gebruik makend van de

wettelijke voorschriften die betrekking hebben op handhaving van de openbare orde.
- neemt een actieve, stimulerende rol in bij de uitvoering van deze overeenkomst en neemt haar verantwoordelijkheid binnen haar taken en bevoegdheden.
- zet zich in om binnen eventueel geboden mogelijkheden vanuit de samenwerking met de verschillende overheidslagen te komen tot een vergoeding van akkerrandbeheer.
- dringt bij de landelijke overheid aan op afdoende onderzoek naar de gezondheidsrisico's van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Daarnaast zet zij zich in samen met de landelijke en provinciale overheid om agrariërs te ondersteunen bij het verduurzamen van de sector zoals benoemd in de visie van de minister van LNV.
- Vraagt aandacht bij hogere overheden voor het toestaan van andere (al voor andere teelten goedgekeurde) middelen in teelten waar deze nog niet zijn toegestaan indien dit leidt tot het verminderd gebruik van en verminderde blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen.
- zorgt ervoor dat vragen en klachten van inwoners of agrariërs die bij de gemeente binnenkomen via het meldpunt (https://www.gemeentewesterveld.nl/Inwoners/Natuur_milieu_en_water/Gewasbeschermingsmiddelen) snel aan de betreffende agrariër of instantie kenbaar worden gemaakt en faciliteert zo nodig in de ondersteuning voor het gesprek.

3.2. Land- en Tuinbouworganisatie (LTO)

- Zetten zich, via hun landelijke organisaties proactief in voor een verdere verduurzaming van de agrarische sector, waarbij het gebruik van duurzame gewasbeschermingsmiddelen, -methoden en technieken zoveel mogelijk wordt toegepast.
- Doen al wat in hun vermogen ligt om leden te ondersteunen/faciliteren in het naleven van bovenstaande overeenkomst.
- Geven duidelijke informatie over verduurzaming en het terugdringen van gewasbeschermingsmiddelen, zoals benoemd in het actieplan plantgezondheid 2030 LTO Nederland

3.3. Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB)

- Zetten zich, via hun landelijke organisaties proactief in voor een verdere verduurzaming van de agrarische sector, waarbij het gebruik van duurzame gewasbeschermingsmiddelen zoveel mogelijk wordt toegepast.
- Doen al wat in hun vermogen ligt om ervoor te zorgen dat hun leden zich aan de bovenstaande overeenkomst te houden.
- Geven duidelijke informatie op hun website over verduurzaming en het terugdringen van gewasbeschermingsmiddelen, zoals ook benoemd in het actieplan Vitale Teelt 2030.

3.4. Toeleveranciers van gewasbeschermingsmiddelen en andere producten.

3.4.1. Agrifirm

- Agrifirm biedt o.a. een totaaloplossing voor weerbare bodem en weerbare gewassen. Agrifirm heeft de ambitie op dit terrein en vanuit deze marktleidersrol geïntegreerde en toekomstbestendige oplossingen te realiseren. Hierdoor moet een switch gemaakt worden van een producten aanpak naar systeemaanpak. Producten kunnen niet meer los van elkaar beschouwd worden, maar dienen altijd in combinatie met elkaar (bodem, bemesting en gewasbeschermingsmiddelen) en inclusief advies aangeboden te worden. Focus ligt op de inzet van low-impact middelen waaronder biostimulanten, één en ander voor zover deze producten voor de betreffende teelt wettelijk zijn toegelaten. Daarnaast wordt ingezet op maximale inzet van precisie landbouw, adviesapplicaties en beslissingsondersteunende systemen om zo het juiste advies aan agrariërs uit te brengen met betrekking tot producten, juiste dosering, op het juiste tijdstip en de juiste wijze toe dienen van middelen. Dit alles zal leiden tot een lagere milieu-impact. Agrifirm is sinds de oprichting van Stichting ROL, vaste deelnemer op het proefveld in Vledder om aldaar te onderzoeken wat de beste (alternatieve) mogelijkheden zijn om te komen tot meer duurzame oplossingen in de lelieteelt. Met dien verstande dat het succes van de door Agrifirm voorgestane aanpak hangt echter af van de bereidheid van agrariërs om hierin te participeren en de stap naar verduurzaming te zetten.

3.4.2. WPA-Robertus (toeleverancier van o.a. gewasbeschermingsmiddelen)

- WPA-Robertus zet zich in om het gebruik van duurzame gewasbeschermingsmiddelen te bevorderen.

3.4.3. CAV-Agrotheek (toeleverancier van o.a. gewasbeschermingsmiddelen)

- CAV-Agrotheek zet zich in om het gebruik van duurzame gewasbeschermingsmiddelen te bevorderen.

4. Uitvoering van de overeenkomst

4.1. Geldigheid

Deze overeenkomst heeft een geldigheidsduur van vijf jaar. Landelijke, provinciale of regionale ontwikkelingen kunnen een (tussentijdse) aanpassing mogelijk maken.

4.2 Toezicht op de uitvoering

Elke partij wijst een contactpersoon aan die als aanspreekpunt voor de andere partijen dient. Naleving van deze overeenkomst naar redelijkheid en billijkheid wordt door partijen gezien als een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Na elk jaar – indien omstandigheden hiertoe aanleiding geven zo mogelijk tussentijds- vindt een evaluatie plaats tussen de in de overeenkomst genoemde contactpersonen (of hun vervanger) en een aantal direct aanwonenden op het gemeentehuis in Westerveld.

4.3. Aanvullende ondertekening

Wij nodigen de inwoners van de gemeente Westerveld en ieder die in de gemeente Westerveld met gewasbeschermingsmiddelen werkt uit om deze overeenkomst aansluitend op de ondertekening van bovengenoemde partijen op 24 februari 2020 te ondertekenen. Hiervoor zijn aparte formulieren beschikbaar die bij de overeenkomst zullen worden gearchiveerd als aanvulling.

U kunt het formulier behorende bij het convenant downloaden van de gemeentelijke website via de link www.gemeentewesterveld.nl/meetekenen .

Ondertekening februari 2020

OVERZICHT PROJECTEN/ INITIATIEVEN GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN (GBM)

Uitvoeringsprogramma oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa (UPDA) 2016-2022: richt zich op verminderen emissies van gbm naar opp.water i.v.m. de drinkwatervoorziening (www.onzedrentscheaa.nl) .
Gaat om 4-sporenaanpak:

- Bewustwording en gedragsverandering
- Emissiereductie
- Kennis, innovatie, monitoring en systeemanalyses

Projecten worden gefinancierd door Waterbedrijf Groningen, waterschap Hunze & Aa's en provincie Drenthe en deels uit DAW.

1. Campagne “Chemievrij maakt je blij” (voor burgers in Drentsche Aa-gebied).
creëren van bewustwording en het bieden van handelingsperspectief met alternatieve onkruidverwijderingsmethodes;

2. Duurzaam onkruidbeheer
verduurzamen van onkruidbeheer bij professionele gebruikers (gemeenten en bedrijven, hoveniers, sportveldenbeheerders, recreatieterreinen);

3. POV; beschermingsgebied Drentsche Aa (spuitvrijezone van 4 meter langs waterlopen en water-innameverbod voor vullen spuitmachines) voorkomen van emissies naar oppervlaktewater;

4. Aanleg van akkerranden
voorkomen emissies en vergroten natuurlijke plaagbestrijding;

5. Vermindering perceelemissies
onderzoek en uitvoering van maatregelen om afspoeling vanaf het perceel te verminderen;

6. Vermindering erfafspoeling
nemen maateregelen op boerenerven om afspoeling tegen te gaan. Aanleg/ renovatie van was- en vulplaatsen;

7. Duurzame maisteelt (“Grondig boeren met mais”/ “chemievrije mais)
gebruik van gewasbeschermingsmiddelen beperken/ voorkomen (bv. grasonderzaai);

8. Duurzame bollenteelt
nemen van maatregelen om middelengebruik en emissies vanaf bollenpercelen te verminderen;

9. Systeemonderzoek Topsoil
Op basis van onderzoek naar hydrologische, bodemfysische, chemische kwaliteit van de bodem zijn risicokaarten gemaakt om de kans op uit -en afspoeling van middelen in beeld te brengen;

10. Monitoring
Naast de reguliere monitoring door het Waterbedrijf bij het innamepunt en de haarvatmetingen van het waterschap wordt ook gewerkt aan effectmonitoring. Dit om te zien in hoeverre projectmaatregelen resultaat hebben.

Uitvoeringsprogramma grondwaterbescherming (2020-2025); maatregelenprogramma dat zich richt op risico's voor de openbare drinkwatervoorziening (op basis van de gebiedsdossiers). Gaat onder andere om gewasbeschermingsmiddelen.
Maatregelen worden hoofdzakelijk gefinancierd door de drie waterbedrijven en provincie Drenthe.

1. Studiegroepen landbouw; verminderen gebruik gbm/ kennisdeling;
2. Verbeteren inzamelsysteem gbm (landelijk); vervolg op de acties Bezem door de middelenkast;
3. Inzamelactie gbm gericht op particulieren;
4. Inzicht in gebruik en uitspoelingsrisico's gbm

Overige projecten
Daarnaast speel een aantal projecten dat zicht richt op mechanische onkruidbestrijding met inzet van robots. Ook zijn incidentele subsidies versterkt aan telers (bv ecologisch telen van bollen en verbeteren van bodemcondities.

Regionaal Onderzoek Lelieteelt (ROL)
Provincie is medefinancier van onderzoeken die zich richten op reductie van het middelengebruik (o.a. gebruik van Tagetes, inzet biostimulanten, inzet weerbare rassen, gebruik van akkerranden, mechanische onkruidbestrijding).

Demonstratieproject akkerranden gemeente Westerveld (2020):
Ging hierbij om het verminderen van drift-emissie en afstroming gewasbeschermingsmiddelen van landbouwpercelen. Financiering liep via DAW WDODelta en Gemeente Westerveld. Begeleiding door Agrarische Natuur Drenthe en HLB.

Onderzoek resistente leliesoorten (2019)
Door gemeente Westerveld is opdracht gegeven aan de stichting ROL voor een onderzoek naar resistente leliesoorten. Uit het onderzoek blijkt dat door het kiezen voor vuurresistente leliesoorten er minder gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn om deze soorten te telen. Het onderzoek heeft een positieve bijdrage gehad in de kennis rondom resistente leliesoorten. Momenteel wordt nader onderzoek om de soorten en afzetmogelijkheden verder in kaart te brengen. Onderzoek is gefinancierd door gemeente Westerveld, ROL, Leliefonds

DAW
Binnen het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) lopen in heel Nederland projecten waarbij de agrarische sector een bijdrage levert aan de wateropgaven in agrarisch gebied en aan het realiseren van een economisch sterke en duurzame landbouw.
In oktober 2016 hebben de vier Drentse waterschappen en de provincie Drenthe de Bestuursovereenkomst inzet Deltaplan Agrarisch waterbeheer (DAW) ondertekend. Waarna verschillende openstellingen en subsidies zijn gerealiseerd. In Drenthe lopen sinds 2017 in totaal 22 DAW-projecten waarin agrarische ondernemers werken aan de doelstellingen zoals hierboven benoemd.

DAW projecten met de volgende thema's, aantal projecten en deelnemers:

Type maatregel	Aantal deelnemers	Aantal projecten waarin maatregel opgenomen is
1. Akkerrand aanleggen	65	2
2. Verminderen erfemissie nutriënten	58	4
3. Verminderen erfemissie gewasbeschermingsmiddelen	49	4
4. Emissiereductie glastuinbouw	38	1
5. Emissie reducerende technieken	26	6
6. Storende lagen opheffen	16	4
7. Verminderde grondbewerking	13	3
8. Ondiepe drainage	13	3
9. Bufferstroken aanleggen	10	4
10. Mengsel groenbemesters	9	1

, 23 april 2021
Team WBM, Provincie Drenthe

Bestuurlijk overleg vier overheidslagen rondom gewasbeschermingsmiddelen

Sociaal maatschappelijk

Intenties ophalen ([redacted] en ambtelijk)

Leerstoel cultureel erfgoed en maatschappelijke ontwikkeling i.s.m. [redacted]

Innovatie (in het veld)

Partners
LTO
KAVB
Agrifirm
Rol
HLB
Delphi

Oppervlakte en grondwater in relatie met bodem

Partners
WMD
Vitens
i.s.m. provincie, gemeente, waterschap

zonering

Juridisch spoor

Vrijwillige zonering akkerrand en

Partners
AND
Landschaps beheer Drenthe
i.s.m. provincie, gemeente, waterschap

Omwonenden, natura 2000, waterwingebieden

Natura 2000

Natura 2000 via apart spoor

Date : 1-11-2020 19:49:46
From : @drenthe.nl
To : " @drenthe.nl, @drenthe.nl, " @drenthe.nl, @drenthe.nl, " @kavb.nl, " @minlnv.nl, " gemeentewesterveld.nl, " @wdodelta @wdodelta.nl, @gemeentewesterveld.nl, @gemeentewesterveld.nl
Cc : " @drenthe.nl, @drenthe.nl, "Jordan Jumelet" @drenthe.nl
Subject : Pilot duurzame bollenteelt Drenthe: stand van zaken incl. vooraankondiging opzetten werkgroep communicatie
Attachment : image001.png;image003.jpg;

Beste mensen,

Een aantal van jullie heb ik telefonisch kunnen spreken, om klokken gelijk te zetten ook even via de mail een korte update.

1. De afgelopen 2 weken is door KAVB (projectleider samen met een aantal telers gewerkt aan de verdere invulling van het programmaplan. Hiervoor zijn en ondergetekende twee keer bij elkaar gekomen. De laatste keer (afgelopen donderdag) schoven ook de telers uit de projectgroep aan. Het plan is nog niet definitief, maar wel een heel eind op weg. Een concept is door verstuurd naar en ondergetekende (eventuele aanvullingen en opmerkingen richting).
2. Zoals bekend is collega deze maand namens de provincie begonnen als procesregisseur op dit dossier.
3. In de tweede week van november staat er een overleg ingepland op initiatief van met Westerveld, DOWD en KAVB. Doel bijpraten op de inhoud (incl. de pilot).

Ik laat een overleg inplannen op korte termijn, met als doel de werkgroep communicatie conform het programmaplan met elkaar in te richten:

- overeenstemming over de opdracht van de werkgroep communicatie;
- nadere invulling van taken en verantwoordelijkheden van de werkgroep;
- welke personen van welke organisaties nemen hier zitting in;
- wat moet de opdracht van het in te huren communicatiebureau zijn;
- welke zaken moeten we met elkaar als eerste regelen, voordat de pilot officieel van start gaat.

Hiervoor zullen in ieder geval de beleidsmensen en indien van toepassing de communicatiemensen van de betreffende organisaties aansluiten.
In ieder geval worden uitgenodigd: (KAVB), (DOWD) (Westerveld), (provincie)

VRAAG: als nog een andere collega moet aanschuiven gelieve dit per omgaande via de mail door te geven aan (met cc naar mij).

Belangrijk!
Zodra LNV het programma beschikt moeten we met elkaar klaar staan, zeker qua communicatie (zie ook vorige punt)
We moeten bijvoorbeeld voorkomen dat 1 partij in alle enthousiasme zelfstandig een persbericht de deur uit doet dat er een pilot gaat starten in Westerveld. Want je wilt niet dat bewoners of raadsleden dergelijk nieuws uit de krant moeten lezen: staan we met elkaar gelijk 2-0 achter.
Daarom voordat de pilot formeel van start gaat van belang dat de werkgroep communicatie is ingericht.

Groeten,

Van:
Verzonden: maandag 5 oktober 2020 15:15
Aan: @minlnv.nl'; @wdodelta.nl'; @kavb.nl';
CC: @drenthe.nl);
Onderwerp: Duurzame bollenteelt Drenthe: korte update

Beste mensen,

Vorige week met een aantal van jullie contact gehad. Hierbij een korte update van afgelopen week

Waar staan we:

1. Eind oktober (deadline 23 oktober begreep ik. Vraag aan : zit hier nog speling in tot eind oktober of is dit de absolute deadline?) verwacht LNV een concreet voorstel voor een pilot

2. van de KAVB wordt projectleider van de pilot. Hij plant op dit moment een overleg in voor deze week met de telers. en ik zullen hierbij worden uitgenodigd.

3. Niet alles is mijn inziens in 1 pilot te vatten, daarom 2 sporen: spoor 1 betreft de pilot, een concreet project van 3 jaar. Getrokken door een op te stellen projectgroep met de KAVB als projectleider (zie ook eerdere concept memo contouren van de pilot). De pilot wordt komende paar weken geconcretiseerd door de projectgroep (actie). Naast het uitvoeren van een technisch inhoudelijk deel van de pilot is werken aan vertrouwen tussen telers en bewoners/omwonenden ook een belangrijke doelstelling, ook voor het programma van LNV. Binnen de pilot met een kop en staart kan hier een eerste stap in worden gezet. Het werken aan vertrouwen met een bepaalde ambitie hierin is als geheel niet in een pilot/project "te vangen". Het is een proces die procesregie vraagt. Het tweede spoor zal dan ook een proces moeten zijn. De provincie zorgt voor een procesregisseur (verwacht dat deze week naam bekend wordt). Hoe en wat het proces zal inhouden zal met alle betrokkenen een nadere uitwerking vragen. Spoor 2 zal binnenkort worden uitgewerkt door de nieuwe procesregisseur en is geen onderdeel van de aanvraag LNV die nu wordt voorbereid.

4. Communicatie:
   a. Zie ook vorige punt 3: Binnen de pilot is communicatie een onderdeel. In de conceptversie 'contouren pilot' die een aantal van jullie vorige week hebben gekregen staat het onderdeel communicatie nog wat naast de projectgroep. Te denken valt aan een werkgroep communicatie onder de projectgroep van de pilot (de partijen in de werkgroep hoeven niet dezelfde partijen te zijn als in de projectgroep). Wel is het in dat geval van belang dat de aansturing en uitvoering van de communicatie behapbaar blijft voor de projectleider en compacte projectgroep. Stel dat voor dit model wordt gekozen dan zal in ieder geval het moeten gaan om de concrete communicatie-acties/producten die vallen binnen en direct invulling geven aan de pilot. In spoor 2 is er ook sprake van communicatie. Sterker nog dit zal waarschijnlijk binnen dit proces de hoofdopgave zijn. Daarom is ook een model voor te stellen dat in de praktijk de totale communicatie aangestuurd wordt via het procesteam van spoor 2, inclusief de communicatieacties uit de pilot. Dit vraagt nog een nadere verkenning/uitwerking (actie procesregisseur spoor 2 met projectleider pilot)
   b. De raad van Westerveld organiseert 'dialoogavonden' over het onderwerp gewasbescherming. Deze actie staat wat op zichzelf (duaal stelstel). Het is voor te stellen dat de uitkomsten/bevindingen meegenomen kunnen worden door de communicatiewerkgroep

5. Het waterschap heeft ambtelijk aangeven mogelijk een rol te willen vervullen in de monitoring binnen de pilot en tevens zouden ze een rol kunnen hebben in de communicatie. Met welke ambitie/inzet wordt op dit moment intern bestuurlijk voorgelegd (actie , daarna stel ik mij zo voor met doorspreken ideeën en mogelijkheden).

6. Ik begreep dat er in Westerveld op dit moment 2 (kleinere) projecten lopen vooruitlopend op de pilot, waar ook een deel van ons bij betrokken is. Het is van belang dat de projecten elkaar aanvullen en versterken. Dit betekent dat het goed is dat de uitkomsten van de projecten meegenomen worden bij de op te zetten pilot. Wellicht is het slim de lopende projecten over te laten gaan in de pilot? Ik kan mij voorstellen dat de projectgroep van de pilot met de andere projectgroepen bekijken of dit inderdaad handig is of juist niet (actie en)

7. Eisen LNV vanuit het programma gewasbeschermingsmiddelen met betrekking tot het de aanvraag van de pilot bij LNV: Er is geen aanvraag format voor dergelijk pilot. Wel van belang dat we aangeven hoe de pilot past in de regierol van de provincie voor de aanpak van de problematiek gewasbeschermingsmiddelen en omwonenden.

Voor de komende paar weken is alle energie erop gericht om te komen tot een aanvraag bij LNV voor een concrete pilot.
[redacted] is projectleider van de pilot, met hem zal ik kijken hoe we de komende paar weken verder vorm gaan geven.

NB. zijn er tussentijds vragen, suggesties en/of opmerkingen bel of mail gerust, graag zelfs!
NB2 zijn er voor nu mensen die ie ben vergeten?

provincie Drenthe
Natuurlijk* Platteland!
[Beleven Benutten Beschermen]

[redacted]
Telefoon 06 - [redacted]
Secretariaat 0592-[redacted]
Postbus 122, 9400 AC Assen, the Netherlands

Plan van aanpak: (opgesteld naar aanleiding van afspraken in het Bestuurlijk Overleg van 24 februari jl.)

Overnemen aanbevelingen uit het rapport uitgesproken

- Een stappenplan met duidelijke doelen en termijnen opstellen
- Telers meenemen in de te nemen stappen in verband met toekomstige investeringen
- Landelijk en regionaal als overheid een actieve rol nemen in de vraagstukken vanuit omwonenden en telers. Waarbij een werkvorm wordt gekozen rondom het thema gewasbeschermingsmiddelen waarbij in een interactief proces meerdere partijen kennis en informatie ontvangen en bespreken. Hoe dit vorm moet krijgen moet uitgezocht worden.
- Kansen benutten door uitvoering te geven aan aangedragen suggesties en initiatieven.

Actiepunten:

a. Op korte termijn inzetten op vrijwillige zonering, aanvragen van een KUG toelating[1] om de milieubelasting en de hoeveelheid middelen te reduceren, zoals ook aangegeven in het rapport Uitgesproken.
   Actie: betrekken in pilot rond bewoning(skernen) waarbij de nadruk ligt op vermindering van gebruik gewasbeschermingsmiddelen en het kweken van weerbare rassen
   Tijd: zo snel mogelijk starten en aansluiten op de onderzoeken van de ROL en kennis van Agrifirm en HLB
b. Een pilot opzetten ter verduurzaming van de teelt (investeringen, onderzoek, kennisontwikkeling, veredeling, nieuwe technieken, andere gewassen, bodemverbetering) waarbij de sector intensief wordt betrokken[2].
   Zie a.
c. Mogelijkheden onderzoeken splitsing advisering en verkoop van gewasbeschermingsmiddelen.
   Actie: oppakken met Agrifirm (en HLB?)
   Tijd: geen spoed
d. Communicatieplan opstellen ook ten behoeve van informatiedeling.
   Actie: fundament ligt er door de definities die opgesteld zijn
   Tijd: Communicatieboodschap spoedig verder uitwerken, dit is de basis van alle acties.
e. Mogelijkheden van een gebiedsfonds onderzoeken (b.v. voor inrichting vrijwillige akkerranden).
   Actie: bij soortgelijke initiatieven nagaan hoe die zich ontwikkeld hebben
   Tijd: dit kan aansluiten op activiteiten die we in de pilot ontplooien, dus geen haast

[1] Kleine uitbreiding gewasbeschermingsmiddelen; binnen een KUG-registratie is het mogelijk middelen in een bepaalde teelt toe te laten die al wel in andere teelten zijn toegelaten. Het gaat hierbij om het vervangen van middelen door middelen met een lagere milieubelasting.

[2] Inmiddels is door de agrarische sector (KAVB/ ROL, LTO-N, Delphy, Agrifirm, AND) een aantal voorstellen gedaan om de bollenteelt te verduurzamen. Te denken valt aan het ontwikkelen van resistente rassen, aanleg akkerranden, strokenteelt, instellen studiegroepen (kennisoverdracht rondom verduurzaming teelten)

f. Inzichtelijk maken welke problemen er zijn bij de afzet van duurzame agrarische producten. Als overheden een voorbeeldfunctie nemen in de afname ervan.
   Actie: Dit is een vraag die bij de KAVB neergelegd kan worden, zij beschikken over alle cijfers.
   Tijd: kan spoedig uitgevoerd worden
g. Gericht aandacht te vragen voor de gevaren voor de volksgezondheid in het toelatingsbeleid van gewasbeschermingsmiddelen en hierop anticiperen.
   Actie: Deze actie moet door de lagere overheden uitgevoerd worden als een onderzoek en de resultaten moeten bij LNV ingebracht worden
   Tijd: is eigenlijk al een lopende actie, maar deze zou gecoördineerd moeten worden vervolgd. Geen haast, wel voor de zomer aandacht aan besteden.
h. Mogelijkheden voor versnelde toelating van groene gewasbeschermingsmiddelen onderzoeken
   Actie: Eerst onderzoeken welke groene gewasbeschermingsmiddelen er zijn en ook wanneer nieuwe middelen gereed zijn en daarna bij LNV verzoeken om toelating. Onderzoek van Agrifirm, ROL en HLB
   Tijd: spoedig oppakken
i. In te zetten op het uitvoeren van acties vanuit het programma toekomstgerichte landbouw
   Actie: Overleg binnen provincie met de Programmaleider
   Tijd: Spoedig oppakken, is relatief eenvoudig in gang te zetten
j. Voortzetting van de huidige inzet op toezicht en handhaving en extra in te zetten op preventief toezicht
   Actie: Bij handhaving informeren welke mogelijkheden er zijn en dan bestuurlijk bij gedeputeerden op de agenda zetten
   Tijd: Kan spoedig in gang gezet worden
k. Gesprekken aangaan met alle betrokkenen op verschillende bestuurlijke niveaus
   Actie: Taak voor de procesregisseur
   Tijd: Is al opgepakt en wordt verder aan gewerkt
l. Faciliteren in het komen tot overeenkomsten tussen verschillende partijen
   Actie: Provincie moet dit oppakken (procesregisseur)
   Tijd: Kan als er meer duidelijkheid is over impact punt k.
m. Stimuleren en indien gewenst faciliteren in de gesprekken tussen partijen
   Actie: Procesregisseur kan hier ook een grote rol spelen.
   Tijd: Bij start van punt k oppakken

Formulering probleem- en doelstelling en communicatieboodschap gewasbescherming

Aanleiding
In Nederland is de bollenteelt een belangrijk onderdeel van de agrarische sector. Bij deze teelt worden gewasbeschermingsmiddelen gebruikt en zijn er veel zorgen bij omwonenden over de effecten hiervan. Naar aanleiding van een maatschappelijke discussie die zich ook in Drenthe afspeelt, heeft het college van GS van Drenthe het voortouw genomen om partijen bij elkaar te brengen om te zoeken naar een gezamenlijke oplossing.

Probleemstelling
Drenthe kent net als de rest van Nederland bollenteelt. Met name de lelieteelt is de laatste jaren sterk gegroeid. Bij deze teelt worden gewasbeschermingsmiddelen gebruikt, waarbij de risico's van het gebruik van deze middelen, volgens het blootstellingsonderzoek van het RIVM, binnen de wettelijke normen blijft. Er bestaat grote bezorgdheid bij omwonenden over het effect van combinaties van deze middelen op met name de gezondheid. Hier is (nog) onvoldoende onderzoek naar verricht. Een vraag daartoe ligt bij de Gezondheidsraad.

Sommige bewoners van gebieden waar bollenteelt plaatsvindt staan lijnrecht tegenover telers en dit heeft tot een vergaande polarisatie geleid. Bollentelers voeren aan binnen de wettelijke normen te blijven, terwijl omwonenden eisen dat er preventieve maatregelen getroffen worden om de bevolking te beschermen. Er wordt naar de overheden (Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten) gewezen om handelend op te treden om uit de patstelling te raken. In Drenthe wordt de problematiek in een gezamenlijk proces met de verschillende betrokken overheden opgepakt.

Doelstelling
Een gezamenlijke oplossing voor de problematiek, waarbij:
- de bollenteelt zo duurzaam mogelijk plaatsvindt;
- voor wat betreft de zorgen van omwonenden duidelijkheid komt over de gezondheidsrisico's (onderzoek Gezondheidsraad);
- consensus wordt bereikt over het gezamenlijk gebruik van de leefomgeving.

Communicatieboodschap
In een gezamenlijk initiatief zal in Zuidwest-Drenthe - zowel met telers als omwonenden - worden nagedacht over een pakket aan maatregelen, dat mogelijk tevens zal leiden tot meer begrip voor elkaars standpunten en een leefbaar platteland. In dit initiatief zal de agrarische sector (in eerste instantie bollentelers) zich inspannen om de gevolgen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. De verschillende overheden (Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen) zijn ieder vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid hierbij betrokken en zullen dit proces zoveel mogelijk gezamenlijk faciliteren en meefinancieren.

Formulering probleem -en doelstelling en communicatieboodschap gewasbescherming

Aanleiding

In Nederland is de bollenteelt een belangrijke onderdeel van de agrarische sector. Bij deze teelt worden relatief veel gewasbeschermingsmiddelen gebruikt en er zijn veel zorgen bij omwonenden over de effecten hiervan. Naar aanleiding van een discussie hierover in de Staten (oktober 2018) heeft het college van GS van Drenthe het voortouw genomen om partijen bij elkaar te brengen om te zoeken naar een gezamenlijke oplossing.

Met opmerkingen [redacted]: Ik vraag mij dat af op landelijke schaal gezien

Probleemstelling

~~In veel gemeenten in Drenthe en Overijssel worden bollen geteeld~~. Drenthe kent net als de rest van Nederland bollenteelt. Met name de lelieteelt is de laatste jaren explosief gegroeid. Bij deze teelt worden relatief veel gewasbeschermingsmiddelen gebruikt, waarbij de risico's van het gebruik van deze middelen, volgens het blootstellingsonderzoek van het RIVM, binnen de wettelijke normen blijft. Er bestaat grote bezorgdheid bij omwonenden over het effect van combinaties van deze middelen op met name de gezondheid. Hier is (nog) onvoldoende onderzoek naar verricht. Een vraag daartoe ligt bij de Gezondheidsraad. ~~Naar aanleiding van de Motie minder bestrijdingsmiddelen is het "dossier" bij de provincie Drenthe terechtgekomen.~~

Sommige bewoners van gebieden waar bollenteelt plaatsvindt staan lijnrecht tegenover telers en dit heeft tot een vergaande polarisatie geleid. Bollentelers voeren aan binnen de wettelijke normen te blijven, terwijl omwonenden eisen dat er preventieve maatregelen getroffen worden om de bevolking te beschermen. Er wordt naar de overheden (Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten) gewezen om handelend op te treden ~~om~~en uit de patstelling te raken. ~~De provincie Drenthe heeft zich opgeworpen om de regie op dit proces te voeren. De problematiek~~In Drenthe wordt de problematiek in een gezamenlijk proces met de verschillende betrokken overheden opgepakt.

Doelstelling

Een gezamenlijke oplossing voor de problematiek, waarbij:

- de bollenteelt zo duurzaam mogelijk plaatsvindt;
- risico's van het middelengebruik worden verminderd door minder en betere middelen te gebruiken;
- de zorg van omwonenden omtrent gezondheidsrisico's wordt verminderd;
- en consensus wordt bereikt over het gezamenlijk gebruik van de leefomgeving.

Communicatieboodschap

In een gezamenlijk initiatief zal in Zuidwest-Drenthe - zowel met telers als omwonenden - worden nagedacht over een pakket aan maatregelen, dat mogelijk tevens zal leiden tot meer begrip voor elkaars standpunten en een leefbaar platteland. In dit initiatief zal de agrarische sector (in eerste instantie bollentelers) zich inspannen om de gevolgen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. De verschillende overheden (Rijk, Provincie, gemeenten en waterschappen) zijn ieder vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid hierbij betrokken en zullen dit proces zoveel mogelijk gezamenlijk faciliteren en meefinancieren.

Opdrachtbeschrijving

Naam proces: problematiek bollenteelt in relatie tot gebruik gewasbeschermingsmiddelen

Probleemstelling / uitdaging / aanleiding /achtergrond
In veel gemeenten in Drenthe en Overijssel worden bollen geteeld. Met name de lelieteelt is de laatste jaren explosief gegroeid. Bij deze teelt worden relatief veel gewasbeschermingsmiddelen gebruikt, waarbij het gebruik van deze middelen, volgens onderzoek van het RIVM, binnen de wettelijke normen blijft. Er bestaat grote bezorgdheid bij omwonenden over het effect van combinaties van deze middelen op met name de gezondheid. Hier is (nog) onvoldoende onderzoek naar verricht. Een vraag daartoe ligt bij de Gezondheidsraad. Sommige bewoners van gebieden waar bollenteelt plaatsvindt staan lijnrecht tegenover telers en dit heeft tot een vergaande polarisatie geleid. Bollentelers voeren aan binnen de wettelijke normen te blijven, terwijl omwonenden eisen dat er vergaande preventieve maatregelen getroffen worden om de bevolking te beschermen. Er wordt naar de overheden (Ministerie van LNV, provincies, waterschap en gemeenten) gewezen om handelend op te treden om uit de patstelling te raken. De provincie Drenthe heeft zich opgeworpen om de regie op dit proces te voeren. De problematiek wordt in een gezamenlijk proces met de verschillende betrokken overheden opgepakt.

Resultaat
Een gezamenlijke oplossing voor de problematiek, waarbij de bollenteelt zo duurzaam mogelijk plaatsvindt en risico's van het middelengebruik worden verminderd. Consensus bereiken over het gezamenlijk gebruik van de leefomgeving en de opgave om te komen tot verduurzaming van de agrarische sector.

Doelstelling en effecten
De provincie Drenthe i.c. de procesregisseur stelt zich faciliterend op als 'mediator', hetgeen ertoe moet leiden dat betrokken partijen tot elkaar komen en tot een oplossing komen. De provincie Drenthe draagt opties aan en stimuleert, maar neemt geen beslissing over uitvoering daarvan.

Kwaliteitseisen
Alle betrokken partijen worden in het proces meegenomen. Van de voortgang zal regelmatig verslag worden gedaan aan de stakeholders.

Inhoudelijke randvoorwaarden
Wettelijke normen en bepalingen, blootstellingsonderzoek Bestrijdingsmiddelen en omwonenden (RIVM), rapport Uitgesproken (bureau Anantis), Toekomstvisie gewasbescherming 2030 (Ministerie LNV), Actieplan vitale teelt (KAVB), Actieplan plantgezondheid (LTO), brief inzake pilot van Ministerie LNV etc.

Randvoorwaarden m.b.t. tijd en geld
P.m.

Relatie met andere activiteiten
Bollenteelt in het stroomdal van de Drentse Aa (waterwinning) en brieven van inwoners elders in de provincie die zich ook zorgen maken over het gebruik van grondwater door de bollenteelt.

Geschatte hoeveelheid tijd
P.m.

Verwachte opleverdatum van het resultaat
Dit dossier speelt al zo'n vijftien jaar. De problematiek zal daarom ook niet van de ene op de andere dag opgelost zijn. De verwachting is dat dit proces nog wel een aantal jaren gaat duren.

Verwachte opleverdatum van het procescontract
P.m.

Procesorganisatie (procesmanager of –leider en evt. teamleden)		
▪ Opdrachtgever	Jordan Jumelet, teamleider LG	
▪ Procesregisseur		inzet in dagen per week 2,5
▪ Teamleden	▪ WBM ▪ LG ▪ , Com ▪ / Com	inzet in dagen per week 1 inzet in dagen per week 1 inzet in dagen per week 0,5 inzet in dagen per week 0,5
▪ Leden Klankbordgroep (optioneel)	▪ ▪ ▪	
▪ Leden adviesgroep (optioneel)	▪ ▪	
▪ Leden stuurgroep (optioneel)	▪ ▪ ▪	

Toets BARD
Indien een opdracht de inrichting en werking van onze organisatie raakt op bijv. het gebied van besturing, dienstverlening, ICT/AUT, informatie etc. dient de opdracht aan BARD getoetst te worden. Dit kan in overleg met de beheerder van het betreffende architectuurdocument:

Assen, 10 maart 2020

Jordan Jumelet, opdrachtgever
, opdrachtnemer

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, @
Ons kenmerk @
Behandeld door de heer (0592)
Onderwerp: Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe
Status: .Ter informatie

Met opmerkingen [PD1]: Datum wordt ingevuld door het team BC.

Met opmerkingen [PD2]: Kenmerk wordt ingevuld door het team BC.

Met opmerkingen [PD3]: Vermeld hier de naam van de behandelaar en het volledige telefoonnummer. Begin de naam met de heer of mevrouw, vermeld de initialen en de achternaam. Zet spaties in het telefoonnummer.

Fictief voorbeeld:
Behandeld door de heer A.B. de Vries (0592) 36 55 55
of
Behandeld door mevrouw C.D. de Vries (0592) 36 55 55

Met opmerkingen [PD4]: Vul hier kort het onderwerp van de brief in.

Geachte voorzitter/leden,

.Hierbij informeren wij u over ons besluit tot deelname aan het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe en hiertoe een bijdrage van €100.000,00 als cofinanciering beschikbaar te stellen.

Net als in een aantal andere delen van Nederland is bollenteelt een veel voorkomende vorm van landbouw in Drenthe. Vooral de lelieteelt is na de eeuwwisseling toegenomen en de laatste jaren meer verspreid over onze provincie.
De bollensector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu. Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. . Dit om haar toonaangevende positie te behouden en in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen. Er is sprake van een toenemende bezorgdheid bij maatschappelijke organisaties en omwonenden over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens, maar ook op de natuur en het (leef)milieu. In de gemeente Westerveld heeft dit de afgelopen jaren geleid tot spanningen en onbegrip tussen telers en een deel van de omwonenden. Telers geven aan binnen de grenzen van de wet te handelen.

Op initiatief van de provincie Drenthe vindt sinds 2019 bestuurlijk overleg plaats met overheden en andere partners om te komen tot een verduurzaming van de sector met de nadruk op het verbeteren van de milieu- en gezondheidsaspecten. Samen met de telers willen wij komen tot een duurzame landbouw die voldoet aan de doelstellingen van het ministerie van LNV zoals beschreven in de visie “Vitale teelt 2030”.
Na een goed bezochte en gewaardeerde informatieavond in juli 2019, hebben wij opdracht gegeven voor een onderzoek onder omwonenden van bollenpercelen,

actiegroepen en telers om te komen tot een oplossing voor de toenemende polarisatie in de verhouding tussen burgers en telers. Dit heeft geleid tot het rapport "Uitgesproken", waarin een aantal aanbevelingen staan die breed worden herkend en voor het Ministerie van LVV mede aanleiding is geweest in het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 de volgende actie te formuleren.
"Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij."

Het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe is hiervan de uitwerking.
In dit programma werken we samen met het ministerie van LNV, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta, de KAVB (Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur) en een aantal telers. De KAVB levert de programmaleider voor het programma.
Al deze partners werken mee aan de totstandkoming van het programma en dragen de doelstellingen uit. De gezamenlijke ambitie binnen dit programma is om praktische toepasbare kennis, met samenwerking en daarmee draagvlak te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem.

Het programma bestaat uit drie onderdelen:

1. Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt.
2. Bevorderen van samenwerking en de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie;
3. Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket zonder of met een geringe milieubelasting.

Het programma zal in eerste instantie drie jaar duren, nadat de beschikking van het Ministerie van LNV binnen is gaan wij zo snel mogelijk van start.

Wij houden u uiteraard op de hoogte van de ontwikkelingen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

Bijlage(n):

Met opmerkingen [PD5]: Bijlage(n) alleen vermelden als deze van toepassing is/zijn, anders deze aanduiding verwijderen uit de tekst. Geef per bijlage puntsgewijs de naam/het onderwerp van de bijlage weer.

Als je het hele sjabloon hebt ingevuld en je alle opmerkingenballonnen in de kantlijn in één keer wilt verwijderen, dubbelklik dan hieronder. Alle

opmerkingenballonnen in de kantlijn worden zo uit het document verwijderd.

Dubbelklik ***hier*** om de opmerkingenballonnen te verwijderen.

Aan de voorzitter van Provinciale Staten van Drenthe,

Mevrouw J. Klijnsma

Per mail: [redacted]@drentsparlement.nl

Betreft: Schriftelijke vragen n.a.v. publicaties én het onderzoeksrapport: “Onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in vier Natura 2000 gebieden in Drenthe en de mogelijke invloed van de afstand van natuurgebieden tot landbouwgebieden op de belasting met bestrijdingsmiddelen”

Assen, 4 juni 2020.

Geachte mevrouw Klijnsma,

D66 maakt zich zorgen over de uitkomsten van het onderzoeksrapport: “Onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in vier Natura 2000 gebieden in Drenthe en de mogelijke invloed van de afstand van natuurgebieden tot landbouwgebieden op de belasting met bestrijdingsmiddelen”. Dit rapport heeft inmiddels in de regionale en landelijke media volop aandacht gekregen. Uit dit onderzoek komt naar voren dat bestrijdingsmiddelen diep doordringen in natuurgebieden. De chemicaliën zitten in planten en mest van vee in beschermde natuurterreinen in Drenthe.

Op verzoek van D66 hebben we in de commissie OGB van 4 december 2019 het rapport “Uitgesproken” (in opdracht van de provincie Drenthe en het ministerie van LNV) en diverse brieven van de vereniging Meten=Weten gesproken over onze zorgen voor de gezondheid van onze inwoners, de biodiversiteit, landschap, natuur en water. GS schreef als reactie op het rapport met genoemde titel: “dat wij nog niet zijn uitgesproken en dat er veel te doen is om te komen tot een maatschappelijk en geaccepteerde vergroening van de landbouwsector.” De gedeputeerde heeft toen gemeld dat het college bereid was op korte termijn te komen tot vervolgacties met alle betrokkenen.

Meermaals heeft D66 gevraagd of de gedeputeerde bereid is aanvullende maatregelen e/o eisen te stellen ter bescherming van de waterkwaliteit zoals bv in de Subsidieverstrekking Uitvoeringsregeling Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) verminderen van perceelsemissie waterschap Hunze en Aa's. D66 is van mening dat hier pro actief gehandeld dient te worden ter voorkoming van verdere achteruitgang van de waterkwaliteit in brede zin.

In 2018 hebben we het rapport Pesticiden en Drenthe van WECF Nederland gehad,
Een rapportage met feiten en hiaten over bollenteelt, emissie van pesticiden, risico´s voor gezondheid en biodiversiteit.

In 2019 hebben we het onderzoek naar bestrijdingsmiddelen in Westerveld van Meten=Weten gehad, een rapportage van 12 genomen monsters van planten, grond, mest en oppervlaktewater waarbij 57 verschillende bestrijdingsmiddelen en biociden zijn aangetroffen.

Nu, 2020 wederom een onderzoeksrapport waaruit blijkt dat de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen en het stapelen daarvan grote impact heeft op de natuur (insecten, bodemleven en de vogelpopulatie).

Bij D66 groeien de zorgen over de gevolgen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en het stapelen daarvan voor de gezondheid van onze inwoners, de biodiversiteit, landschap, natuur en water.

Naar aanleiding van bovenstaande hebben we de volgende vragen aan het College van Gedeputeerde Staten:

1. Kan GS melden welke vervolgacties op korte termijn zijn genomen met alle betrokkenen en tot welke resultaten dit heeft geleid?
2. Is GS met ons van mening dat uit het nieuwe onderzoeksrapport blijkt dat er ook een directe verantwoordelijkheid voor de provincie is m.b.t. de zorgplicht rondom Natura 2000 gebieden?
3. Zo ja, wat gaat GS ondernemen?
4. Zo nee, waarom niet?
5. Is GS bereid om aanvullende maatregelen e/o eisen te stellen ter bescherming van ons water (drinkwater/oppervlaktewater/grondwater)?

Namens de fractie van D66,

Bouchra Zouine,

Anry Kleine Deters.

Date : 28-4-2021 11:03:13
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "PostbusPS-Stukken"[redacted]@drentsparlement.nl, [redacted]@drenthe.nl, '[redacted]@drenthe.nl
Subject : PS-brief Bollenteelt
Attachment : 16-5.2-2021000780 Bijlage Programma duurzame bollenteelt in Drenthe.docx.pdf;16-5.2-2021000780 PS Programma duurzame bollenteelt in Drenthe.pdf;

Dag[redacted]

Hierbij onder embargo tot 13.00 uur de stukken voor PS.
[redacted] stuurt je nog een begeleidend mail en het persbericht.
Volgens afspraak wordt het om 13.00 uur verzonden naar de Statenleden

Hartelijke groet,

[redacted]

Programmavoorstel duurzame bollenteelt in Drenthe

Opgesteld door:
HLB research and consultancy in agriculture, De Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), Gemeente Westerveld, Provincie Drenthe, Ministerie van LNV, Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta), Agrifirm, CAV Agrotheek, WPA Robertus Alb. Groot

1 Inleiding

Zoals in veel delen van Nederland is bollenteelt een veel voorkomende vorm van landbouw in Drenthe. Vooral de lelieteelt is in Drenthe na de eeuwwisseling toegenomen en de laatste jaren meer verspreid over de provincie. Nederland is de grootste producent van bloembollen ter wereld. De bloembol als symbool van Holland is nauw verweven met onze cultuur en wordt ook door toeristen gezien als typisch Hollands. Daarmee is de bloembollenteelt (waaronder ook de lelieteelt) van belang voor de uitstraling en de economie van Nederland en Drenthe.

De bollensector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu. Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. Dit om in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen en haar toonaangevende positie te behouden.

Met De Toekomstvisie gewasbescherming 2030 beoogt het ministerie van LNV deze ambitie extra kracht bij te zetten. In het uitvoeringsprogramma worden de stappen beschreven die nodig zijn om deze visie te realiseren. Het streven van de betrokken partijen is dat er in 2030 weerbare planten en teeltsystemen en een sterke verbinding tussen land- en tuinbouw en natuur zijn. De inzet van gewasbeschermingsmiddelen gebeurt conform de principes van geïntegreerde gewasbescherming, nagenoeg zonder emissies naar het milieu en nagenoeg zonder residuen op het product, zoals in de Toekomstvisie gewasbescherming verwoord. Tegelijkertijd wordt er toegewerkt naar een nieuw en versterkt economisch perspectief. De inzet is om zo snel mogelijk via pilotprojecten te proberen de transitie in de praktijk te brengen en daarvan te leren. Voor Drenthe heeft LNV dit als volgt verwoord: *Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.*

Bij maatschappelijke organisaties en omwonenden[1] bestaat al langer bezorgdheid over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens,

[1] De term omwonenden wordt in dit voorstel gebruikt als een verzamelbegrip en kan al naar gelang de context verschillende groepen belanghebbende omwonenden betreffen. Hierbij wordt aangesloten bij de indeling die in het rapport “Uitgesproken” is

maar ook op de natuur en het (leef)milieu. In de gemeente Westerveld de afgelopen jaren geleid tot spanningen en onbegrip tussen telers en omwonenden.

Voor verduurzaming van de sector is nodig dat ondernemers een rendabele bedrijfsvoering kunnen realiseren met voldoende maatschappelijk draagvlak van omwonenden, overheden en stakeholders. Onder stakeholders vallen die partijen die nodig zijn om een omslag te bewerkstelligen zoals bijvoorbeeld de handel, de middelenleveranciers en het onderzoek. De beoogde pilot in dit programma is bedoeld om samen verder te werken richting een duurzame en vitale teelt waar Drenthe en Nederland trots op kunnen zijn, nu en in de toekomst. Hierbij wordt ingezet op duurzame teelt van kwalitatief goede producten met respect voor de leefomgeving en een duidelijk verdienmodel voor de telers.
Bij de uitvoering van dit programma staat de agrarische ondernemer centraal en zijn samenwerking en dialoog met omwonenden, partijen in de keten en overheid essentieel om een nieuwe weg met succes te betreden.

Het programma duurzame bollenteelt in Drenthe past naadloos binnen de doelstellingen en uitvoering van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030. Zowel de inhoudelijk teelt technische kant als de dialoog en de samenwerking met omwonenden, overheden en andere stakeholders zullen belangrijke praktijkkennis en praktijkervaring opleveren voor de transitie naar een duurzaam en weerbaar teeltsysteem in 2030 op regionaal en landelijk niveau.

Probleemstelling

Toenemende polarisatie
De toenemende bezorgdheid van inwoners in de gemeente Westerveld over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen heeft geleid tot een vergaande polarisatie tussen telers en omwonenden. Er wordt naar de overheden (Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten) gekeken om handelend op te treden, uit de patstelling te raken en een dialoog tussen partijen op gang te brengen die leidt naar wederzijds begrip en samenwerking. In Drenthe wordt deze problematiek nu in een gezamenlijk proces met de verschillende betrokken telers, omwonenden, overheden en maatschappelijke organisaties opgepakt.

Weerbare planten en teeltsystemen
Zoals eerder genoemd worden telers en overheden steeds vaker geconfronteerd met klachten over de impact van de bloembollenteelt op de omgevingskwaliteit. Zo ook in Drenthe. Aan telers wordt gevraagd het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. Telers beschikken echter niet over goede alternatieven (hetzij doordat middelen geen toelating hebben in de lelies, hetzij omdat er nog geen alternatieven zijn of dat er (nog) geen voldoende afzetmarkt is voor biologische bollen). Het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen vormt een nu nog onmisbaar onderdeel van het huidige gangbare teeltsysteem. Er is kennis, geld, samenwerking, draagvlak en steun nodig van alle bij het Uitvoeringsprogramma toekomstvisie gewasbescherming 2030 betrokken partijen, om de beoogde transitie te maken. Een transitie naar een duurzaam landbouwsysteem met weerbare planten en teeltsystemen, waar de teelt van bollen en de natuur met elkaar verbonden zijn, nagenoeg zonder emissie van chemische gewasbeschermingsmiddelen naar het milieu. En waarbij de teler kan beschikken over een effectief geïntegreerd middelenpakket.

gemaakt. Het betreft de volgende groepen: georganiseerde omwonenden en niet georganiseerde omwonenden, bezorgde omwonenden en niet-bezorgde omwonenden.

Ambitie
De ambitie van de partners binnen dit programma is om praktische toepasbare kennis, samenwerking en draagvlak te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem. Een overgang die in een constructieve verbinding met omwonenden wordt vormgegeven en uitgevoerd. Het gaat niet alleen om oplossingen om dat uiteindelijke doel te bereiken. Het gaat ook om pragmatische oplossingen voor de weg er naartoe. Voor de tussenliggende periode dat er nog onvoldoende oplossingen zijn of kennis beschikbaar is die een weerbare emissievrije teelt in lijn met de natuur mogelijk maakt. Binnen dit programma willen de telers daarom gebruik maken van kennis en middelen met een lagere milieubelasting die er al zijn, en daarnaast nieuwe kennis ontwikkelen en toepassen die nodig is om de doelstellingen van het uitvoeringsprogramma te behalen. Geprobeerd wordt om de teelt zo duurzaam en weerbaar mogelijk te krijgen en overlast en negatieve beïnvloeding van de water-, bodem- en luchtkwaliteit te voorkomen. Dit op een manier die toepasbaar is in een rendabele bedrijfsvoering en die op dat moment binnen het proces richting een weerbare emissievrije teelt de beste resultaten geeft.

Doel van het programma

Het doel van het programma is:

- Kennis te ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt. Daarbij sluiten we aan op de onderzoeken die op dit gebied al worden uitgevoerd door partijen als stichting Regionaal Onderzoek Lelieteelt in Noord- en Oost-Nederland (ROL), Wageningen University & Research (WUR) en Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB).
  Het programma richt zich op de lelieteelt vanwege het hoge gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en omdat het binnen de gemeente Westerveld aanleiding is geweest voor veel maatschappelijke onrust. In lijn met de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 betekent dit dat we streven naar weerbare planten en teeltsystemen in verbinding met de natuur en nagenoeg zonder emissie van chemische gewasbeschermingsmiddelen.

- Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie. Telers en omwonenden gaan het gesprek aan met betrekking tot de lelieteelt in de buurt van bewoning en de onderlinge afstemming die daarvoor nodig is.

- Toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van lelies. Er zijn meerdere middelen met een lagere milieubelasting beschikbaar in andere sectoren die als onderdeel van geïntegreerde gewasbescherming heel goed in de teelt van lelies toegepast kunnen worden. Dit is met name ook belangrijk als tussenoplossing voor de periode waarin toegewerkt wordt naar weerbare planten en teeltmethodes. Dat is namelijk een proces van jaren.

Het programma duurzame bollenteelt Drenthe geeft met deze drie pijlers (i) ontwikkeling, kennis en verduurzaming, (ii) dialoog telers/omwonenden, (iii) uitbreiding middelenpakket met minder milieubelasting rechtstreeks invulling aan het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 van het Ministerie van LNV. Hiermee wordt tevens invulling gegeven aan de ambities uit de visie Vitale Teelt 2030 van de bloembollensector (KAVB) en het provinciale programma “Toekomstgerichte landbouw”.

2 Opzet programma

Dit programma richt zich op de telers die de overeenkomst gewasbeschermingsmiddelen van 24 februari 2020 hebben getekend. Zij zullen worden gevraagd of zij willen deelnemen aan de uitvoering van projecten onder dit programma. De input van de telers is richtinggevend in dit programma. Zij hebben de verbinding met de praktijk en moeten uiteindelijk eventuele maatregelen, nieuwe kennis en middelen gaan implementeren in hun bedrijfsvoering. Dit sluit ook aan bij het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 waarin de agrarische ondernemer centraal staat vanuit het besef dat de innovatiekracht en praktische oplossingsrichtingen vanaf het boerenerf moeten komen. Dit programma is dan ook in nauw overleg met de betrokken telers tot stand gekomen. Het programma bestaat uit drie onderdelen:

(i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding;
(ii) Dialoog tussen telers en omwonenden;
(iii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket.

Ad (i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding

Onderzoeksprogramma
Een belangrijke uitdaging is om in de teelt van lelies het teeltsysteem weerbaarder te maken tegen luizen, virussen en onkruid. Een groot gedeelte van het middelengebruik in de lelieteelt is gerelateerd aan luisbestrijding, de voorkoming en verspreiding van virus en andere ziektes en onkruidbestrijding. De telers geven aan dat er meer kennis moet komen over welke factoren een rol spelen bij het wel of niet voorkomen van ziektes (onder meer virus) en plagen in het gewas en effectieve vormen van alternatieve onkruidbestrijding. Onderwerpen die in relatie daartoe onderzocht moeten worden zijn:

- bemesting/bodem;
- natuurlijke vijanden;
- biodiversiteit;
- cultivar, teeltmethode, verspreiding;

De opzet van de onderzoeken, te behandelen onderwerpen en uitvoering daarvan zal onder leiding van HLB met input van de KAVB en in nauw overleg met telers tot stand komen. Zo komen er resultaten uit die voor de praktijk relevant zijn. Het onderzoek moet ook aansluiten en voortborduren op al bestaande programma's die worden verricht bij partijen als Stichting ROL, WUR of KAVB. De telers kunnen gebruikmaken en ondersteund worden door die (onderzoeks-)partijen die zij daarvoor per onderwerp geschikt achten. Dit hoeven niet per se de geijkte partijen te zijn, ook kan worden gekeken naar kennis en expertise buiten de sector (bijv. aardappelen). Ook zal met de telers afgestemd worden wat de juiste omvang en locatie van een proef moet zijn, hoeveel en welke herhalingen moeten worden uitgevoerd en of dit op proefveldniveau bij een onderzoeksinstituut of op demoniveau op grotere schaal bij een deelnemend bedrijf plaats kan vinden.

De projectgroep Onderzoek en Middelen is verantwoordelijk voor de uitvoering van het onderzoek en de middelen pilots (onderdelen i en iii van het programma). Samen met de deelnemende telers en input van KAVB en middelendistributeurs zal jaarlijks het onderzoeksprogramma worden opgesteld.

Hiervoor wordt een onderzoekscommissie ingesteld met een afvaardiging van telers die onder leiding van de projectleider HLB en met input van de KAVB en middelendistributeurs het onderzoeksprogramma opstellen voor het driejarig onderzoeksproject. Niet alleen de uitvoering, maar ook de opzet en samenstelling van een doelgericht onderzoeksproject bestaande uit verschillende werkpakketten is dus onderdeel van dit programma. De onderzoekscommissie doet dat in samenwerking met een of meerdere door haar te selecteren (onderzoeks)partijen en/of samenwerkingspartners. Ook heeft de onderzoekscommissie een sturende rol in de uitvoering en eventuele bijsturing van het onderzoek gedurende de looptijd van het project.

De verdere uitwerking van de onderzoeksonderwerpen en daaraan verbonden kosten zijn onderdeel van het onderzoeksproject. In bijlage II bij dit programma is een nadere specificering van de werkpakketten opgenomen die in overleg met een aantal van de telers tot stand is gekomen. Op hoofdlijnen zijn hierin onderzoeksrichtingen geïdentificeerd, die onder begeleiding van de meest geschikte (onderzoeks)partij en/of samenwerkingspartner onderzocht zullen worden. Inschatting is nu dat er 6 werkpakketten in 2021 en 8 werkpakketten in 2022 en 2023 worden uitgevoerd. Per onderdeel wordt beoordeeld welke begeleiding passend is voor het optimale resultaat. Is er behoefte aan wetenschappelijke of meer praktijkgerichte begeleiding of een combinatie van de twee, waarbij opgemerkt is dat onderzoeksuren (afhankelijk van niveau) kostbaarder zijn dan uitvoeringsuren. Per onderwerp zal op meerdere locaties, met verschillende objecten en een aantal herhalingen over een periode van 3 jaren onderzoek worden gedaan. Dit zal onder meer, al naar gelang de exacte invulling van het onderzoek, de volgende activiteiten omvatten:

- planten van bollen;
- verzorging en waarnemingen;
- oogst;
- opbrengstbepaling;
- beoordeling kwaliteit;
- analyses zoals bijvoorbeeld bioscans, bodemanalyse, bladsapanalyse, luis en virusonderzoek;
- verslaglegging.

De kosten van het onderzoek per werkpakket worden nu begroot op 25.000 EUR per jaar, een en ander afhankelijk van de exacte invulling zoals die wordt vastgesteld door de onderzoekscommissie in samenwerking met de (onderzoeks-)partijen en na verdere inventarisatie bij de deelnemende telers. Belangrijk aandachtspunt is het transparant betrekken van omwonenden gedurende de hele looptijd: bij de start, tijdens het verloop in de drie onderzoeksjaren en na afloop. Dit wordt opgepakt binnen de volgende opgave.

Ad (ii) dialoog tussen telers en omwonenden

Het programma biedt een goed uitgangspunt om het contact tussen telers en omwonenden aan te gaan. Binnen deze opgave willen we het gesprek op gang brengen om meer wederzijds begrip te krijgen. Dit vraagt om een intensieve aanpak. Binnen deze opgave zijn drie lijnen te onderscheiden:

1. *De lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden*
   Telers zullen in de praktijk gaan testen wat werkt om de bollenteelt te verduurzamen. Dit biedt gelegenheid voor het open en transparant betrekken van omwonenden en andere geïnteresseerden. Het doel is dat telers geïnteresseerden laten meekijken in de verduurzaming en hun uitleg geven over de ontwikkelingen.

2. *De lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning*

Naast de proeven blijft ook de huidige teelt bestaan. Ook daarover willen we de dialoog op gang brengen tussen telers en omwonenden. We willen een plek bieden waar telers en omwonenden periodiek met elkaar in gesprek kunnen gaan over onderwerpen die de samenwerking tussen telers en omwonenden betreffen. Doel is dat betrokkenen in gesprek gaan met betrekking tot de teelt van lelies in de buurt van bewoning, in navolging van de stappen die al genomen zijn. Het gaat om uitvoerbare oplossingen die tegemoetkomen aan de wensen en/of bezwaren van de omwonenden en tegelijkertijd inpasbaar zijn in een rendabel weerbaar teeltsysteem dat voldoet aan de eisen van een teler. Partijen worden hierin ondersteund door een ervaren, onafhankelijke gespreksleider.

3. *De lijn tussen telers en inwoners in het algemeen*
   Ook de inwoners van Westerveld, die niet direct omwonenden zijn, willen we goed informeren over de voortgang van de verschillende sporen in de pilot. Deze overleggen zullen minimaal twee keer per jaar plaatsvinden onder begeleiding van een ervaren onafhankelijke gespreksleider waarin in ieder geval input kan worden geleverd voor dit project, waar informatie wordt verstrekt over de voortgang van het project en andere onderwerpen aan de orde kunnen worden gesteld.
   Daarnaast willen we alle belangstellenden informeren over de voortgang van de verschillende sporen in het programma. Te denken valt aan bijeenkomsten, nieuwsbrieven, kijkdagen etc.

Deze opgave, met de verschillende lijnen, vraagt om de nodige voorbereidende stappen. Het vergt van alle betrokkenen een open en respectvolle houding om tot dialoog te komen. De aanpak wordt nog nader uitgewerkt, aansluitend aan de behoeften van telers, partners en omwonenden. Een extern adviseur/communicatiebureau zal ondersteunen bij de uitvoering.

Ad (iii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket

Er zijn middelen met een lagere milieubelasting beschikbaar die heel goed in de teelt van lelies toegepast kunnen worden. De betrokken partijen moeten er in samenwerking met betrokken instanties en middelenleveranciers voor zorgen dat binnen dit programma deze bestaande middelen een proefvrijstelling krijgen voor gebruik in de lelieteelt. Telers kunnen dan experimenteren met het gebruik van deze middelen en op korte termijn toewerken naar een doelgericht en geïntegreerd middelenpakket. Dit ook ter overbrugging van de periode waarin de doelstellingen van weerbare planten en weerbare teeltmethodes nog niet bereikt zijn. Het moet gaan om middelen waarbij alle betrokken partijen de komende jaren gezamenlijk en gericht toewerken naar een toelating voor een gewas zoals lelie met een relatief klein areaal (kleine teelt).

De telers stellen een spuitschema samen met middelen dat zij willen gaan toepassen. Ook zullen zij aangeven welke vermindering van de milieubelasting zij daarmee volgens de milieumeetlat verwachten te bereiken. Gedurende de looptijd van de proef zal dit spuitschema door de telers worden gehanteerd en aan het einde zal worden geïnventariseerd in hoeverre de doelstelling met betrekking tot de milieubelasting is gehaald. In bijlage II zijn een aantal gebieden opgenomen op basis waarvan door deelnemende telers en middelendistributeurs in samenwerking met betrokken instanties en onder de gegeven experimenteerruimte een middelenpakket zal worden geselecteerd.

3 Organisatie Programma

De stuurgroep
De stuurgroep bestaat uit de bestuurlijke vertegenwoordigers van de provincie Drenthe (voorzitter), het ministerie van LNV, HLB, KAVB, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta en vertegenwoordiging van middelendistributeurs. De stuurgroep houdt toezicht, adviseert en geeft richting bij de uitvoering van het programma. De stuurgroep wordt voorgezeten door de provincie.
De stuurgroep komt in ieder geval 1 maal per jaar bijeen voor toezicht, richting en advies.

Het programmateam
Het programma team monitort de voortgang en (tussentijdse resultaten) van het gehele programma in relatie tot de doelstelling en stuurt bij waar nodig. In het programma team bestaat uit de ambtelijke/inhoudelijke vertegenwoordiging van de betrokken stakeholders: LNV, provincie Drenthe, gemeente Westerveld, waterschap DOD, KAVB, HLB, telersvertegenwoordiging, md vertegenwoordiging.
Het programmateam komt 1 maal per kwartaal bijeen.

De projectgroep onderzoek en middelen
De programmaonderdelen (i) onderzoeksprogramma en (iii) middelenpakket worden uitgevoerd door een projectgroep, met een looptijd van in eerste instantie 3 jaar duren en wordt tussentijds en na afloop geëvalueerd. In de projectgroep zitten de deelnemende telers, KAVB, de middelendistributeurs, en HLB verzorgt de projectleiding en is als projectleider eerste aanspreekpunt voor de stuurgroep als opdrachtgever en het programmateam. Het programma past in de Visie Vitale Teelt 2030 van de KAVB en geeft uitvoering aan meerdere doelstellingen die in deze visie geformuleerd zijn zoals weerbaarheid, innovatie en natuurlijk kapitaal. Resultaten die in dit programma worden gerealiseerd zullen waar mogelijk ook landelijk worden geïmplementeerd. Daarnaast zal de KAVB haar kennis en netwerk zoveel mogelijk inzetten bij de uitvoering van het programma, de communicatie van de resultaten en de ondersteuning van deelnemende leden. De deelnemende leden zijn in principe die telers die de Overeenkomst Gebruik Gewasbeschermingsmiddelen Westerveld hebben ondertekend. Resultaten vanuit de projectgroep Onderzoek en Middelen worden zo spoedig mogelijk gedeeld aan de projectgroep Communicatie om er voor te zorgen dat deze resultaten in het communicatieplan kunnen worden opgenomen.
De projectgroep komt regelmatig bijeen, afhankelijk van het tijdstip in seizoen. Voorzien wordt dat de projectgroep in ieder geval 4 keer per jaar bijeen komt om voortgang, geboekte resultaten, planning komende periode te bespreken. De onderzoekscommissie komt jaarlijks 2 keer bijeen om de opzet en eventuele bijsturing te bespreken.

De projectgroep communicatie
Een van de hoofddoelstellingen van het programma is het bevorderen van de dialoog tussen telers en omwonenden. Communicatie is dan ook een wezenlijk onderdeel en is medebepalend voor het slagen van het programma. In de projectgroep zitten HLB (projectleider van het programma), KAVB, de ambtelijke vertegenwoordigers van de provincie Drenthe, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta, teler(s) en middelendistributeur(s) . Het programmateam wordt voorgezeten en gecoördineerd door een ambtelijk vertegenwoordiger van de provincie. Het programmateam organiseert en faciliteert alle communicatie met betrekking tot het programma en de dialoog tussen de telers en omwonenden in het bijzonder. Maar ook veel breder naar lelietelers, bestuurders, ketenpartijen en adviseurs.

De opdrachtgever
De stuurgroep fungeert als opdrachtgever. De provincie Drenthe is gedelegeerd opdrachtgever en is voor de projectleider (HLB) het eerste aanspreekpunt.

De organisatie structuur is als volgt:

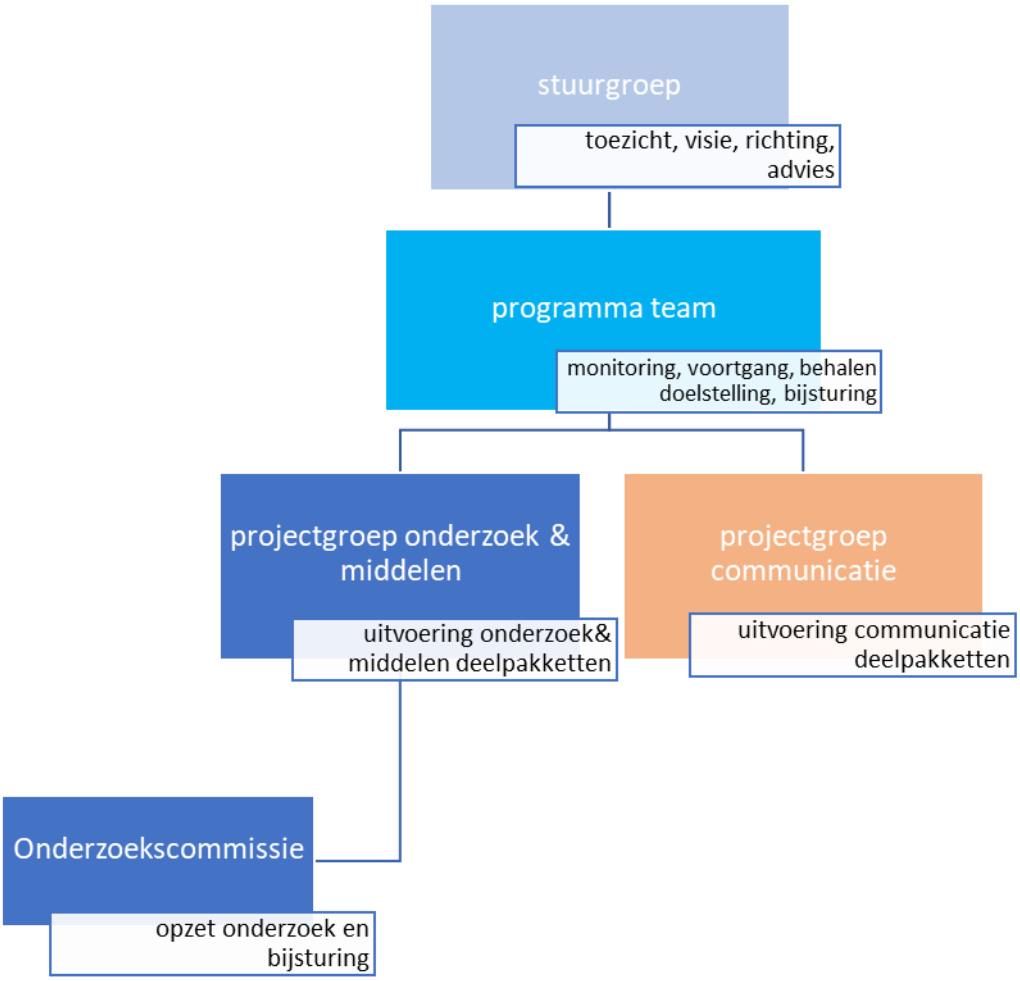

4 Duur van het programma

Het programma wordt in eerste instantie ingepland voor een periode van 3 jaar in de jaren 2021-2024. Na afloop van het programma wordt geëvalueerd of er een verlenging nodig is. Indien het programma succesvol is kan deze bijdragen aan een substantiële transitie in de lelieteelt. Een periode van 3 jaar kan te kort blijken om een voldoende resultaat op grote schaal te behalen dat kan worden geïmplementeerd bij andere telers van lelies.

Voortgang en projectmanagement
De projectleider (HLB)) rapporteert 1 keer per jaar over de voortgang van het programma aan de stuurgroep als opdrachtgever, vertegenwoordigd door de provincie Drenthe. De voortgangsrapportage wordt jaarlijks besproken in de stuurgroepbijeenkomst.

5 Begroting

De begroting is als volgt opgesteld. Genoemde bedragen zijn exclusief BTW.

Begroting programma duurzame bollenteelt. Genoemde kosten zijn exclusief BTW.	euro		cash	in kind
(i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding				
Opstellen onderzoeksprogramma inclusief overleg in te schakelen onderzoeks partijen, inzet telers	10.2.G	telers	10.2.G	10.2.G
Inventarisatie telers HLB		HLB		
Bijdrage KAVB in onderzoeksprogramma		KAVB		
Uitvoering onderzoeksprogramma, inzet (onderzoeks)partijen inclusief verslaglegging voor 8 onderzoeksonderwerpen. De onderzoekskosten bedragen dan 25.000 EUR per onderwerp. 1e jaar 6 onderwerpen, daarna 8 per jaar voor 2e en 3e jaar.		HLB/onderzoekspartijen		
Bijdrage telers per kwartaal in onderzoek, monitoring en bijsturing		telers		
Bijdrage KAVB in monitoring en bijsturing per kwartaal		KAVB		
Bijdrage middelendistributeurs in projectgroep en begeleiding, commissie		middelendistributeurs		
Subtotaal kosten opzet en uitvoering driejarig onderzoeksprogramma ex BTW	**641.200**		**555.000**	**86.200**
(ii) Samenwerking en dialoog tussen telers en omwonenden				
Begeleiding inhoudelijk deskundige op het gebied van akkerranden/bufferzones maal 9 bedrijven (10 telers)bedraagt 11.250 EUR per jaar, in totaal over een driejarig programma	10.2g	HLB en evt derde	10.2g	
Begeleiding door projectleider of andere aan te stellen gespreksleider bij, maal 9 bedrijven bedraagt 5000 EUR per jaar, in totaal over een driejarig programma		Nader te bepalen		
Gespreksleider voor bijeenkomsten en voorbereiding bedraagt 3000 EUR, in totaal over een driejarig programma ex BTW		Nader te bepalen		
Begeleiding werkgroep communicatie, opstellen content waaronder nieuwsberichten, organiseren van de dialoog, kijkdagen, onderhouden van digitaal kennisdeling, communicatiemateriaal totaal 30.000 per jaar		Nader te bepalen		
Rapportage richting Provincie en LNV plus voorbereiding jaarlijks 24 uur		HLB en evt derden		
Projectleiding maandelijks 6 uur		HLB en evt derden		
Deelnemen 9 bedrijven (10 telers) aan gesprekken met omwonenden en bijeenkomsten 50 uur per jaar gedurende drie jaar		telers		10
Subtotaal kosten samenwerking en dialoog tussen telers en inwoners (omwonenden)	**270.000**		**182.250**	**87.750**
(ii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket				
Samenstellen spuitschema voor teler groep inclusief overleg leveranciers, 440 uur * 65	10.2g	elers	10	10.2g
Inhoudelijke begeleiding door		HLB		
Bijdrage KAVB in samenstellen spuitschema		AVB		
Bijdrage telers per kwartaal in middelen pilots, monitoring en bijsturing, projectgroep		elers		
Bijdrage KAVB in monitoring en bijsturing per kwartaal		AVB		
Bijdrage middelendistributeurs in opzet, projectgroep en begeleiding		niddelen distributeurs		
Subtotaal kosten opzet en uitvoering spuitschema	**176.800**		**10.000**	**166.800**
Projectmanagement				
Projectleiding algemeen, maandelijks 12 uur	10.2g	HLB	10.2g	10.2g
Bijeenkomsten stuurgroep, programmateam, projectgroep communicatie, projectgroep onderzoek&middelen, commissie		HLB		
Projectadministratie jaarlijks 40 uur		HLB		
Rapportage jaarlijks 24 uur		HLB		
Subtotaal projectcoordinatie en rapportage	**112.750**		**92.750**	**20.000**
Totaal Programma kosten	**1.200.750**		**840.000**	**360.750**
Financiering	**totaal**		**cash**	**in kind**
Telers	10.2.G			10.2g
KAVB			10.2.G	
Middelen distribiteurs				
HLB				
LNV	600.000		600.000	
Provincie Drenthe	100.000		100000	
Gemeente Westerveld	30.000		30000	
Totaal financiering	**1.200.750**		**840.000**	**360.750**

Opmerkingen:

- De middelen distributeurs hebben allen hun intentie uitgesproken om aan de uitvoering van dit programma te willen deelnemen. Er volgt een nadere verklaring over de in kind en cash bijdrage;
- Voor deelname zijn de telers benaderd die de overeenkomst gewasbeschermingsmiddelen Westerveld van 24 februari 2020 hebben getekend, na inventarisatie van hun bedrijven en de mogelijkheden om deel te nemen in het programma. Telers hebben hun intentie uitgesproken om deel te nemen aan de uitvoering van dit programma. Voor de begroting en financiering is uitgegaan van 9 bedrijven (zijnde 10 telers);
- De telers dragen de uren die zij besteden aan overleg, aansturing, uitvoering en communicatie in kind bij. Tegen een tarief van 10.2g bedraagt dit over een periode van drie jaar 10.2.G EUR ;
- De KAVB draagt haar bijdrage aan het opzetten van het onderzoeksprogramma en de uitwerking/ontwikkeling van een nieuw middelenpakket in kind bij, tegen een bedrag van 10.2g is dat in totaal 10.2.G EUR gedurende de projectperiode.
- HLB draagt in kind een bijdrage van 10.2.G EUR gedurende de projectperiode voor de begrootte activiteiten in projectmanagement.

provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 28 april 2021
Ons kenmerk 16/5.2/2021000780
Behandeld door team Landelijk Gebied (0592) 36 55 55
Onderwerp: Deelname aan Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe
Status: .Ter informatie

Geachte voorzitter/leden,

De bollenteelt is een belangrijke economische activiteit. Wereldwijd is ons land de grootste producent van bloembollen. De laatste jaren nemen de zorgen van maatschappelijke organisaties en omwonenden echter toe over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens, maar ook op de natuur en het (leef)milieu.

De sector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu. Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. Dit om in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen, vragen rondom gezondheid en om haar toonaangevende positie te behouden.

Op landelijk niveau zijn deze stappen door LNV (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) vertaald in de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 en concreet uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030. Vanuit dit programma wordt toegewerkt naar een duurzame productie met weerbare planten en teeltsystemen, waardoor ziekten en plagen veel minder kansen krijgen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zo veel mogelijk te beperken.

In Drenthe is de gemeente Westerveld door het Ministerie van LNV aangewezen als één van de proefgebieden binnen het Uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030. Er lopen in dit kader verschillende initiatieven in Nederland, waarbij tussen de initiatieven kennisuitwisseling plaatsvindt.

Na een goed bezochte informatieavond in juli 2019 hebben wij opdracht gegeven voor een onderzoek onder omwonenden van bollenpercelen, georganiseerde bewoners en telers om te komen tot een oplossing voor de toenemende polarisatie in de verhouding tussen inwoners en telers. Dit heeft geleid tot het rapport "Uitgesproken", waarin een aantal aanbevelingen staat die breed worden herkend en voor het Ministerie van LNV mede aanleiding zijn geweest in het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 de volgende actie te formuleren:
"Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het Ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij."

Pilot Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe
HLB research and consultancy in agriculture (HLB), de Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), het waterschap Drents Overijsselse Delta, de gemeente Westerveld en de provincie Drenthe hebben het programmavoorstel voor deze regionale pilot uitgewerkt in het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe. De gezamenlijke ambitie binnen dit programma is om praktisch toepasbare kennis, met samenwerking en daarmee draagvlak, te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem. Geprobeerd wordt om de teelt zo duurzaam en weerbaar mogelijk te krijgen en overlast en negatieve beïnvloeding van de water-, bodem- en luchtkwaliteit te voorkomen. Dit op een manier die toepasbaar is in een rendabele bedrijfsvoering en die op dat moment binnen het proces richting een weerbare emissievrije teelt de beste resultaten geeft.

Het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe bestaat uit de volgende onderdelen:
1. kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt;
2. bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie;
3. komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket met een lagere milieubelasting.

De totale kosten voor het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe bedragen € 1.200.000,--. De pilot zal grotendeels, voor een bedrag van € 600.000,-- gefinancierd worden vanuit het Ministerie van LNV. Wij hebben hiervoor een bijdrage van € 100.000,-- als cofinanciering beschikbaar gesteld. De overige partners dragen gezamenlijk in totaal € 500.000,-- bij.

Wij houden u uiteraard op de hoogte van de ontwikkelingen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

Bijlage Programmaplan Duurzame Bollenteelt in Drenthe
[redacted].coll.

Date : 15-3-2021 14:42:01
From : [redacted]**@drenthe.nl**
To : "[redacted]**@drenthe.nl,** [redacted]**@drenthe.nl, "**[redacted]**@drenthe.nl, "**[redacted]**@drenthe.nl,** [redacted]**@drenthe.nl**
Subject : RE: beantwoording brief M=W

Hallo [redacted]
Dank voor je reactie, maar heb je ook een tekst voorstel
Dank en groet, [redacted]

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: maandag 15 maart 2021 14:39
Aan: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: RE: beantwoording brief M=W

Hoi [redacted],

Ik maak nog steeds passief deel uit van de club. Ik weet nog niet wat [redacted] doet en zo lang voer ik het landelijk overleg nog.

11.1 [redacted]

Daarom zullen de punten 2 en 3 ook de nodige vragen oproepen.
Verdere verduurzaming, wat is daarbij het doel.
Groene gewasbeschermingsmiddelen minder mens- en milieubelasting, wat levert dat op?

Ik ben benieuwd.

Groeten,

[redacted]

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: maandag 15 maart 2021 12:51
Aan: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: beantwoording brief M=W

Hallo collega's
Bijgaand een voorstel voor de beantwoording brf M=W

Heb waar de pilot overgaat overgenomen uit de concept PS brf en daarbij de dialoog op 1 gezet
Moet deze brf in afschrift aan allen die de brf van M=W hebben ontvangen, wil dit dan per mail doen

Het is een regulier Word-bestand, omdat postbus brieven de opmaak in sharepoint nog niet kan verwerken
[redacted] maak jij nu nog deel uit van dit clubje of heb jij je werkzaamheden overgedragen aan [redacted]

Graag reactie of dit zo kan donderdagochtend voor 11 uur

Dank en groet, [redacted]

Date : 26-4-2021 12:17:24
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl
Cc : "[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl
Subject : RE: Belangrijk: Programma duurzame bollenteelt in Drenthe

Hai [redacted],

Ik heb vanochtend afgesproken met de statengriffie ([redacted]) dat de statenbrief woensdag 28 april om 13 uur naar de staten verzonden wordt. Het gaat dan om de statenbrief + programma + persbericht onder embargo. Ik heb het definitieve persbericht woensdagochtend. Dan ook even samen contact hoe we het het handigst naar de statengriffie sturen?

Groeten,
[redacted]

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: vrijdag 23 april 2021 07:51
Aan: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
CC: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Belangrijk: Programma duurzame bollenteelt in Drenthe

Hallo [redacted]
Prima, gaat goed komen.
Hij wordt woensdag verstuurd.
Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 22 april 2021 21:48
Aan: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
CC: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: Re: Belangrijk: Programma duurzame bollenteelt in Drenthe

Hallo [redacted] en [redacted],
Door de schriftelijke ronde en alle hectiek erom heen denk ik niet helemaal goed over gekomen: het is de bedoeling dat de brief pas woensdag uitgaat ivm verwachte pers aandacht. Dan gaat ook persbericht uit.

Groet [redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPhone

> Op 22 apr. 2021 om 21:38 heeft [redacted]@drenthe.nl> het volgende geschreven:
>
> Mijn excuses, dat staat duidelijk op het stuk vermeld.
> Ik geef door aan [redacted] dat ze moet wachten op een seintje van [redacted]
>
> Groet,
> [redacted]
>
> ---
>
> **Van:** [redacted]@drenthe.nl>
> **Verzonden:** donderdag 22 april 2021 21:35
> **Aan:** [redacted]@drenthe.nl>
> **CC:** [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
> **Onderwerp:** Belangrijk: Programma duurzame bollenteelt in Drenthe
>
> Hoi [redacted]
> Fijn te horen dat GS akkoord is.
>
> Let op: Voordat PS brief deur uit gaat zal [redacted] contact met jullie opnemen over het moment. De bekendmaking komt erg nauw ivm gezamenlijk bekendmaking door alle partners (grote bestuurlijke gevoeligheid). Woensdag as is de geplande dag zoals nu lijkt.
>
> Groeten,
> [redacted]
>
> Verstuurd vanaf mijn iPhone
>
> > Op 22 apr. 2021 om 20:52 heeft [redacted]@drenthe.nl> het volgende geschreven:
> >
> > Dag [redacted]
> >
> > GS zijn akkoord met het stuk. De statenbrief wordt morgen verstuurd.
> > Op verzoek van Henk Jumelet en [redacted] is er nog een aantal wijzigingen in de brief aangebracht (zie gele onderdelen in de bijlage).
> >
> > Groet,
> > [redacted]
> > <16-5.@ Programma duurzame bollenteelt in Drenthe.docx>

Date : 8-4-2021 17:36:15
From : "Janny Peltjes" @hlbbv.nl
To : " @drenthe.nl, " @wdodelta.nl, @drenthe.nl, " @drenthe.nl, " @drenthe.nl, " @drenthe.nl, " @kavb.nl, gemeentewesterveld.nl, " @drenthe.nl, " @hlbbv.nl
Cc : @drenthe.nl, "Jordan Jumelet" @drenthe.nl, @drenthe.nl
Subject : RE: Brief Bollenboos uit 2008 nav onderzoeksproject 2004-2007

Dank je Het was destijds inderdaad ook een roerige tijd, sindsdien is er veel veranderd en ten goede gekeerd. De lelietelers hebben de afrikaantjes teelt volledig omarmd, mede door wetgeving maar ook vanwege de positieve effecten in de teelt op vervolgteelten. Goede suggestie om inderdaad de impact mee te nemen , ook van andere inspanningen vanuit de lelieteelt en omgeving. Ik heb inmiddels even gevraagd naar eventuele meetresultaten na einde van het project maar daar is geen sprake van geweest. Wel kunnen we stellen dat een meer milieubewust middelengebruik zich heeft doorgezet evenals de tagetesteelt. Het project richtte zich destijds op minimaal 75 % vermindering in milieubelasting in het middelengebruik te velde exclusief de natte grondontsmetting. Dit is ruimschoots gehaald (88%) en met correctie in aanpassing milieubelastingpunten 75%. Belangrijk in het nieuwe programma is in ieder geval dat de doelstellingen en beoogde resultaten helder gecommuniceerd dienen te worden evenals de methodiek voor resultaatmeting om discussie over cijfers te voorkomen. Dit type discussies leiden namelijk vooral af en richten zich niet op waar het werkelijk om gaat. Ook belangrijk is dat er een goede nulmeting wordt gedaan om gedurende/aan het eind van het project de daadwerkelijke effecten ook te kunnen vaststellen. Mocht ik iets kunnen betekenen in het communicatie traject dan verneem ik dat graag.

Mvg, Janny

From: @drenthe.nl>
Sent: woensdag 7 april 2021 09:02
To: Janny Peltjes @hlbbv.nl>; @wdodelta.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @kavb.nl>; gemeentewesterveld.nl>; @drenthe.nl>; @hlbbv.nl>
Cc: @drenthe.nl>; Jordan Jumelet @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
Subject: Brief Bollenboos uit 2008 nav onderzoeksproject 2004-2007

Beste mensen,

Ik kwam deze brief uit 2008 tegen op het internet naar aanleiding van een vergelijkbaar onderzoeksproject ruim 15 jaar geleden met bijna dezelfde partijen.
Goed en interessant om met elkaar scherp te hebben wat het onderzoeksproject van toen opgeleverd en bijgedragen heeft in de jaren erna, tot waar we op dit moment staan. Zijn er zaken die we (mede) naar aanleiding van project toen geleerd hebben en ervaringen meenemen in de nieuwe pilot.

Vragen die je kan verwachten (zullen ook altijd mensen zijn die verwijzen naar vorig onderzoek) oa: gemelde afname van de milieubelasting met 75% werd toen bekritiseerd door Bollenboos. Is in de jaren erna in de praktijk gebreken dat die 75% inderdaad is gehaald? zo niet, hoeveel dan wel? en zo niet: wat hebben jullie geleerd van ervaringen toen en denk je dat het nu wel succesvol gaat worden?

Is het een idee dat vanuit communicatie een vragen-antwoorden sheet wordt opgesteld voordat pilot via pers naar buiten gaat.
, eens? Zo ja, wil jij dit met coördineren/oppakken?

Groeten,

Date : 29-3-2021 15:35:02
From : "Janny Peltjes" @hlbbv.nl
To : @minlnv.nl, " @drenthe.nl, @wdodelta.nl" @wdodelta.nl, gemeentewesterveld.nl" gemeentewesterveld.nl, " @drenthe.nl
Cc : " @kavb.nl, @hlbbv.nl
Subject : RE: definitief programma plan duurzame bollenteelt
Attachment : 210329 programmaplan duurzame bollenteelt Drenthe DEF.pdf;

Dag allen,
Ter info: het programma is zojuist ingediend bij de provincie Drenthe. (in bijgaande versie ook het logo van Groot opgenomen, werkt in deze samen met WPA Robertus als middelenleverancier)
@ wil jij aangeven hoe de indieningswijze is voor LNV ? Dan kunnen we ook hier nadere stappen in ondernemen.

Mvg, Janny

From: Janny Peltjes
Sent: maandag 29 maart 2021 12:51
To: @minlnv.nl> @drenthe.nl' @drenthe.nl>; @wdodelta.nl' < @wdodelta.nl>; gemeentewesterveld.nl @drenthe.nl
Cc: @kavb.nl>; @hlbbv.nl>
Subject: definitief programma plan duurzame bollenteelt

Beste allen, bijgaand ontvangen jullie het definitieve programmaplan. Op basis van de extra toezegging van het LNV om het tekort in de begroting te vullen (waarvoor hartelijk dank) , kunnen we het geheel definitief maken voor indiening bij de provincie Drenthe, LNV en gemeente Westerveld. Voorzien is om vanmiddag het programmaplan in te dienen bij de provincie Drenth en indien de route naar LNV duidelijk is ook LNV. De betrokken telers zijn geinformeerd via mail. De middelendistibuteurs worden zo spoedig mogelijk geinformeerd via KAVB.
Mvg, Janny

Janny Peltjes
CEO HLB Group

T 0031(0)593
M 0031(0)6
www.hlbbv.nl
www.degroenevlieg.nl
www.nmi-agro.nl
www.agrocares.com
www.cleardetections.com
www.earsppm.com

Programmavoorstel duurzame bollenteelt in Drenthe

Opgesteld door:
HLB research and consultancy in agriculture, De Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), Gemeente Westerveld, Provincie Drenthe, Ministerie van LNV, Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta), Agrifirm, CAV Agrotheek, WPA Robertus Alb. Groot

1 Inleiding

Zoals in veel delen van Nederland is bollenteelt een veel voorkomende vorm van landbouw in Drenthe. Vooral de lelieteelt is in Drenthe na de eeuwwisseling toegenomen en de laatste jaren meer verspreid over de provincie. Nederland is de grootste producent van bloembollen ter wereld. De bloembol als symbool van Holland is nauw verweven met onze cultuur en wordt ook door toeristen gezien als typisch Hollands. Daarmee is de bloembollenteelt (waaronder ook de lelieteelt) van belang voor de uitstraling en de economie van Nederland en Drenthe.

De bollensector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu. Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. Dit om in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen en haar toonaangevende positie te behouden.

Met De Toekomstvisie gewasbescherming 2030 beoogt het ministerie van LNV deze ambitie extra kracht bij te zetten. In het uitvoeringsprogramma worden de stappen beschreven die nodig zijn om deze visie te realiseren. Het streven van de betrokken partijen is dat er in 2030 weerbare planten en teeltsystemen en een sterke verbinding tussen land- en tuinbouw en natuur zijn. De inzet van gewasbeschermingsmiddelen gebeurt conform de principes van geïntegreerde gewasbescherming, nagenoeg zonder emissies naar het milieu en nagenoeg zonder residuen op het product, zoals in de Toekomstvisie gewasbescherming verwoord. Tegelijkertijd wordt er toegewerkt naar een nieuw en versterkt economisch perspectief. De inzet is om zo snel mogelijk via pilotprojecten te proberen de transitie in de praktijk te brengen en daarvan te leren. Voor Drenthe heeft LNV dit als volgt verwoord: *Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.*

Bij maatschappelijke organisaties en omwonenden[1] bestaat al langer bezorgdheid over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens,

[1] De term omwonenden wordt in dit voorstel gebruikt als een verzamelbegrip en kan al naar gelang de context verschillende groepen belanghebbende omwonenden betreffen. Hierbij wordt aangesloten bij de indeling die in het rapport “Uitgesproken” is

maar ook op de natuur en het (leef)milieu. In de gemeente Westerveld de afgelopen jaren geleid tot spanningen en onbegrip tussen telers en omwonenden.

Voor verduurzaming van de sector is nodig dat ondernemers een rendabele bedrijfsvoering kunnen realiseren met voldoende maatschappelijk draagvlak van omwonenden, overheden en stakeholders. Onder stakeholders vallen die partijen die nodig zijn om een omslag te bewerkstelligen zoals bijvoorbeeld de handel, de middelenleveranciers en het onderzoek. De beoogde pilot in dit programma is bedoeld om samen verder te werken richting een duurzame en vitale teelt waar Drenthe en Nederland trots op kunnen zijn, nu en in de toekomst. Hierbij wordt ingezet op duurzame teelt van kwalitatief goede producten met respect voor de leefomgeving en een duidelijk verdienmodel voor de telers.
Bij de uitvoering van dit programma staat de agrarische ondernemer centraal en zijn samenwerking en dialoog met omwonenden, partijen in de keten en overheid essentieel om een nieuwe weg met succes te betreden.

Het programma duurzame bollenteelt in Drenthe past naadloos binnen de doelstellingen en uitvoering van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030. Zowel de inhoudelijk teelt technische kant als de dialoog en de samenwerking met omwonenden, overheden en andere stakeholders zullen belangrijke praktijkkennis en praktijkervaring opleveren voor de transitie naar een duurzaam en weerbaar teeltsysteem in 2030 op regionaal en landelijk niveau.

Probleemstelling

Toenemende polarisatie
De toenemende bezorgdheid van inwoners in de gemeente Westerveld over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen heeft geleid tot een vergaande polarisatie tussen telers en omwonenden. Er wordt naar de overheden (Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten) gekeken om handelend op te treden, uit de patstelling te raken en een dialoog tussen partijen op gang te brengen die leidt naar wederzijds begrip en samenwerking. In Drenthe wordt deze problematiek nu in een gezamenlijk proces met de verschillende betrokken telers, omwonenden, overheden en maatschappelijke organisaties opgepakt.

Weerbare planten en teeltsystemen
Zoals eerder genoemd worden telers en overheden steeds vaker geconfronteerd met klachten over de impact van de bloembollenteelt op de omgevingskwaliteit. Zo ook in Drenthe. Aan telers wordt gevraagd het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. Telers beschikken echter niet over goede alternatieven (hetzij doordat middelen geen toelating hebben in de lelies, hetzij omdat er nog geen alternatieven zijn of dat er (nog) geen voldoende afzetmarkt is voor biologische bollen). Het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen vormt een nu nog onmisbaar onderdeel van het huidige gangbare teeltsysteem. Er is kennis, geld, samenwerking, draagvlak en steun nodig van alle bij het Uitvoeringsprogramma toekomstvisie gewasbescherming 2030 betrokken partijen, om de beoogde transitie te maken. Een transitie naar een duurzaam landbouwsysteem met weerbare planten en teeltsystemen, waar de teelt van bollen en de natuur met elkaar verbonden zijn, nagenoeg zonder emissie van chemische gewasbeschermingsmiddelen naar het milieu. En waarbij de teler kan beschikken over een effectief geïntegreerd middelenpakket.

gemaakt. Het betreft de volgende groepen: georganiseerde omwonenden en niet georganiseerde omwonenden, bezorgde omwonenden en niet-bezorgde omwonenden.

Ambitie
De ambitie van de partners binnen dit programma is om praktische toepasbare kennis, samenwerking en draagvlak te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem. Een overgang die in een constructieve verbinding met omwonenden wordt vormgegeven en uitgevoerd. Het gaat niet alleen om oplossingen om dat uiteindelijke doel te bereiken. Het gaat ook om pragmatische oplossingen voor de weg er naartoe. Voor de tussenliggende periode dat er nog onvoldoende oplossingen zijn of kennis beschikbaar is die een weerbare emissievrije teelt in lijn met de natuur mogelijk maakt. Binnen dit programma willen de telers daarom gebruik maken van kennis en middelen met een lagere milieubelasting die er al zijn, en daarnaast nieuwe kennis ontwikkelen en toepassen die nodig is om de doelstellingen van het uitvoeringsprogramma te behalen. Geprobeerd wordt om de teelt zo duurzaam en weerbaar mogelijk te krijgen en overlast en negatieve beïnvloeding van de water-, bodem- en luchtkwaliteit te voorkomen. Dit op een manier die toepasbaar is in een rendabele bedrijfsvoering en die op dat moment binnen het proces richting een weerbare emissievrije teelt de beste resultaten geeft.

Doel van het programma

Het doel van het programma is:

- Kennis te ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt. Daarbij sluiten we aan op de onderzoeken die op dit gebied al worden uitgevoerd door partijen als stichting Regionaal Onderzoek Lelieteelt in Noord- en Oost-Nederland (ROL), Wageningen University & Research (WUR) en Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB).
  Het programma richt zich op de lelieteelt vanwege het hoge gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en omdat het binnen de gemeente Westerveld aanleiding is geweest voor veel maatschappelijke onrust. In lijn met de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 betekent dit dat we streven naar weerbare planten en teeltsystemen in verbinding met de natuur en nagenoeg zonder emissie van chemische gewasbeschermingsmiddelen.

- Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie. Telers en omwonenden gaan het gesprek aan met betrekking tot de lelieteelt in de buurt van bewoning en de onderlinge afstemming die daarvoor nodig is.

- Toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van lelies. Er zijn meerdere middelen met een lagere milieubelasting beschikbaar in andere sectoren die als onderdeel van geïntegreerde gewasbescherming heel goed in de teelt van lelies toegepast kunnen worden. Dit is met name ook belangrijk als tussenoplossing voor de periode waarin toegewerkt wordt naar weerbare planten en teeltmethodes. Dat is namelijk een proces van jaren.

Het programma duurzame bollenteelt Drenthe geeft met deze drie pijlers (i) ontwikkeling, kennis en verduurzaming, (ii) dialoog telers/omwonenden, (iii) uitbreiding middelenpakket met minder milieubelasting rechtstreeks invulling aan het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 van het Ministerie van LNV. Hiermee wordt tevens invulling gegeven aan de ambities uit de visie Vitale Teelt 2030 van de bloembollensector (KAVB) en het provinciale programma “Toekomstgerichte landbouw”.

2 Opzet programma

Dit programma richt zich op de telers die de overeenkomst gewasbeschermingsmiddelen van 24 februari 2020 hebben getekend. Zij zullen worden gevraagd of zij willen deelnemen aan de uitvoering van projecten onder dit programma. De input van de telers is richtinggevend in dit programma. Zij hebben de verbinding met de praktijk en moeten uiteindelijk eventuele maatregelen, nieuwe kennis en middelen gaan implementeren in hun bedrijfsvoering. Dit sluit ook aan bij het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 waarin de agrarische ondernemer centraal staat vanuit het besef dat de innovatiekracht en praktische oplossingsrichtingen vanaf het boerenerf moeten komen. Dit programma is dan ook in nauw overleg met de betrokken telers tot stand gekomen. Het programma bestaat uit drie onderdelen:

(i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding;
(ii) Dialoog tussen telers en omwonenden;
(iii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket.

Ad (i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding

Onderzoeksprogramma
Een belangrijke uitdaging is om in de teelt van lelies het teeltsysteem weerbaarder te maken tegen luizen, virussen en onkruid. Een groot gedeelte van het middelengebruik in de lelieteelt is gerelateerd aan luisbestrijding, de voorkoming en verspreiding van virus en andere ziektes en onkruidbestrijding. De telers geven aan dat er meer kennis moet komen over welke factoren een rol spelen bij het wel of niet voorkomen van ziektes (onder meer virus) en plagen in het gewas en effectieve vormen van alternatieve onkruidbestrijding. Onderwerpen die in relatie daartoe onderzocht moeten worden zijn:

- bemesting/bodem;
- natuurlijke vijanden;
- biodiversiteit;
- cultivar, teeltmethode, verspreiding;

De opzet van de onderzoeken, te behandelen onderwerpen en uitvoering daarvan zal onder leiding van HLB met input van de KAVB en in nauw overleg met telers tot stand komen. Zo komen er resultaten uit die voor de praktijk relevant zijn. Het onderzoek moet ook aansluiten en voortborduren op al bestaande programma's die worden verricht bij partijen als Stichting ROL, WUR of KAVB. De telers kunnen gebruikmaken en ondersteund worden door die (onderzoeks-)partijen die zij daarvoor per onderwerp geschikt achten. Dit hoeven niet per se de geijkte partijen te zijn, ook kan worden gekeken naar kennis en expertise buiten de sector (bijv. aardappelen). Ook zal met de telers afgestemd worden wat de juiste omvang en locatie van een proef moet zijn, hoeveel en welke herhalingen moeten worden uitgevoerd en of dit op proefveldniveau bij een onderzoeksinstituut of op demoniveau op grotere schaal bij een deelnemend bedrijf plaats kan vinden.

De projectgroep Onderzoek en Middelen is verantwoordelijk voor de uitvoering van het onderzoek en de middelen pilots (onderdelen i en iii van het programma). Samen met de deelnemende telers en input van KAVB en middelendistributeurs zal jaarlijks het onderzoeksprogramma worden opgesteld.

Hiervoor wordt een onderzoekscommissie ingesteld met een afvaardiging van telers die onder leiding van de projectleider HLB en met input van de KAVB en middelendistributeurs het onderzoeksprogramma opstellen voor het driejarig onderzoeksproject. Niet alleen de uitvoering, maar ook de opzet en samenstelling van een doelgericht onderzoeksproject bestaande uit verschillende werkpakketten is dus onderdeel van dit programma. De onderzoekscommissie doet dat in samenwerking met een of meerdere door haar te selecteren (onderzoeks)partijen en/of samenwerkingspartners. Ook heeft de onderzoekscommissie een sturende rol in de uitvoering en eventuele bijsturing van het onderzoek gedurende de looptijd van het project.

De verdere uitwerking van de onderzoeksonderwerpen en daaraan verbonden kosten zijn onderdeel van het onderzoeksproject. In bijlage II bij dit programma is een nadere specificering van de werkpakketten opgenomen die in overleg met een aantal van de telers tot stand is gekomen. Op hoofdlijnen zijn hierin onderzoeksrichtingen geïdentificeerd, die onder begeleiding van de meest geschikte (onderzoeks)partij en/of samenwerkingspartner onderzocht zullen worden. Inschatting is nu dat er 6 werkpakketten in 2021 en 8 werkpakketten in 2022 en 2023 worden uitgevoerd. Per onderdeel wordt beoordeeld welke begeleiding passend is voor het optimale resultaat. Is er behoefte aan wetenschappelijke of meer praktijkgerichte begeleiding of een combinatie van de twee, waarbij opgemerkt is dat onderzoeksuren (afhankelijk van niveau) kostbaarder zijn dan uitvoeringsuren. Per onderwerp zal op meerdere locaties, met verschillende objecten en een aantal herhalingen over een periode van 3 jaren onderzoek worden gedaan. Dit zal onder meer, al naar gelang de exacte invulling van het onderzoek, de volgende activiteiten omvatten:

- planten van bollen;
- verzorging en waarnemingen;
- oogst;
- opbrengstbepaling;
- beoordeling kwaliteit;
- analyses zoals bijvoorbeeld bioscans, bodemanalyse, bladsapanalyse, luis en virusonderzoek;
- verslaglegging.

De kosten van het onderzoek per werkpakket worden nu begroot op 25.000 EUR per jaar, een en ander afhankelijk van de exacte invulling zoals die wordt vastgesteld door de onderzoekscommissie in samenwerking met de (onderzoeks-)partijen en na verdere inventarisatie bij de deelnemende telers. Belangrijk aandachtspunt is het transparant betrekken van omwonenden gedurende de hele looptijd: bij de start, tijdens het verloop in de drie onderzoeksjaren en na afloop. Dit wordt opgepakt binnen de volgende opgave.

Ad (ii) dialoog tussen telers en omwonenden

Het programma biedt een goed uitgangspunt om het contact tussen telers en omwonenden aan te gaan. Binnen deze opgave willen we het gesprek op gang brengen om meer wederzijds begrip te krijgen. Dit vraagt om een intensieve aanpak. Binnen deze opgave zijn drie lijnen te onderscheiden:

1. *De lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden*
   Telers zullen in de praktijk gaan testen wat werkt om de bollenteelt te verduurzamen. Dit biedt gelegenheid voor het open en transparant betrekken van omwonenden en andere geïnteresseerden. Het doel is dat telers geïnteresseerden laten meekijken in de verduurzaming en hun uitleg geven over de ontwikkelingen.

2. *De lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning*

Naast de proeven blijft ook de huidige teelt bestaan. Ook daarover willen we de dialoog op gang brengen tussen telers en omwonenden. We willen een plek bieden waar telers en omwonenden periodiek met elkaar in gesprek kunnen gaan over onderwerpen die de samenwerking tussen telers en omwonenden betreffen. Doel is dat betrokkenen in gesprek gaan met betrekking tot de teelt van lelies in de buurt van bewoning, in navolging van de stappen die al genomen zijn. Het gaat om uitvoerbare oplossingen die tegemoetkomen aan de wensen en/of bezwaren van de omwonenden en tegelijkertijd inpasbaar zijn in een rendabel weerbaar teeltsysteem dat voldoet aan de eisen van een teler. Partijen worden hierin ondersteund door een ervaren, onafhankelijke gespreksleider.

3. *De lijn tussen telers en inwoners in het algemeen*
   Ook de inwoners van Westerveld, die niet direct omwonenden zijn, willen we goed informeren over de voortgang van de verschillende sporen in de pilot. Deze overleggen zullen minimaal twee keer per jaar plaatsvinden onder begeleiding van een ervaren onafhankelijke gespreksleider waarin in ieder geval input kan worden geleverd voor dit project, waar informatie wordt verstrekt over de voortgang van het project en andere onderwerpen aan de orde kunnen worden gesteld.
   Daarnaast willen we alle belangstellenden informeren over de voortgang van de verschillende sporen in het programma. Te denken valt aan bijeenkomsten, nieuwsbrieven, kijkdagen etc.

Deze opgave, met de verschillende lijnen, vraagt om de nodige voorbereidende stappen. Het vergt van alle betrokkenen een open en respectvolle houding om tot dialoog te komen. De aanpak wordt nog nader uitgewerkt, aansluitend aan de behoeften van telers, partners en omwonenden. Een extern adviseur/communicatiebureau zal ondersteunen bij de uitvoering.

Ad (iii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket

Er zijn middelen met een lagere milieubelasting beschikbaar die heel goed in de teelt van lelies toegepast kunnen worden. De betrokken partijen moeten er in samenwerking met betrokken instanties en middelenleveranciers voor zorgen dat binnen dit programma deze bestaande middelen een proefvrijstelling krijgen voor gebruik in de lelieteelt. Telers kunnen dan experimenteren met het gebruik van deze middelen en op korte termijn toewerken naar een doelgericht en geïntegreerd middelenpakket. Dit ook ter overbrugging van de periode waarin de doelstellingen van weerbare planten en weerbare teeltmethodes nog niet bereikt zijn. Het moet gaan om middelen waarbij alle betrokken partijen de komende jaren gezamenlijk en gericht toewerken naar een toelating voor een gewas zoals lelie met een relatief klein areaal (kleine teelt).

De telers stellen een spuitschema samen met middelen dat zij willen gaan toepassen. Ook zullen zij aangeven welke vermindering van de milieubelasting zij daarmee volgens de milieumeetlat verwachten te bereiken. Gedurende de looptijd van de proef zal dit spuitschema door de telers worden gehanteerd en aan het einde zal worden geïnventariseerd in hoeverre de doelstelling met betrekking tot de milieubelasting is gehaald. In bijlage II zijn een aantal gebieden opgenomen op basis waarvan door deelnemende telers en middelendistributeurs in samenwerking met betrokken instanties en onder de gegeven experimenteerruimte een middelenpakket zal worden geselecteerd.

3 Organisatie Programma

De stuurgroep
De stuurgroep bestaat uit de bestuurlijke vertegenwoordigers van de provincie Drenthe (voorzitter), het ministerie van LNV, HLB, KAVB, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta en vertegenwoordiging van middelendistributeurs. De stuurgroep houdt toezicht, adviseert en geeft richting bij de uitvoering van het programma. De stuurgroep wordt voorgezeten door de provincie.
De stuurgroep komt in ieder geval 1 maal per jaar bijeen voor toezicht, richting en advies.

Het programmateam
Het programma team monitort de voortgang en (tussentijdse resultaten) van het gehele programma in relatie tot de doelstelling en stuurt bij waar nodig. In het programma team bestaat uit de ambtelijke/inhoudelijke vertegenwoordiging van de betrokken stakeholders: LNV, provincie Drenthe, gemeente Westerveld, waterschap DOD, KAVB, HLB, telersvertegenwoordiging, md vertegenwoordiging.
Het programmateam komt 1 maal per kwartaal bijeen.

De projectgroep onderzoek en middelen
De programmaonderdelen (i) onderzoeksprogramma en (iii) middelenpakket worden uitgevoerd door een projectgroep, met een looptijd van in eerste instantie 3 jaar duren en wordt tussentijds en na afloop geëvalueerd. In de projectgroep zitten de deelnemende telers, KAVB, de middelendistributeurs, en HLB verzorgt de projectleiding en is als projectleider eerste aanspreekpunt voor de stuurgroep als opdrachtgever en het programmateam. Het programma past in de Visie Vitale Teelt 2030 van de KAVB en geeft uitvoering aan meerdere doelstellingen die in deze visie geformuleerd zijn zoals weerbaarheid, innovatie en natuurlijk kapitaal. Resultaten die in dit programma worden gerealiseerd zullen waar mogelijk ook landelijk worden geïmplementeerd. Daarnaast zal de KAVB haar kennis en netwerk zoveel mogelijk inzetten bij de uitvoering van het programma, de communicatie van de resultaten en de ondersteuning van deelnemende leden. De deelnemende leden zijn in principe die telers die de Overeenkomst Gebruik Gewasbeschermingsmiddelen Westerveld hebben ondertekend. Resultaten vanuit de projectgroep Onderzoek en Middelen worden zo spoedig mogelijk gedeeld aan de projectgroep Communicatie om er voor te zorgen dat deze resultaten in het communicatieplan kunnen worden opgenomen.
De projectgroep komt regelmatig bijeen, afhankelijk van het tijdstip in seizoen. Voorzien wordt dat de projectgroep in ieder geval 4 keer per jaar bijeen komt om voortgang, geboekte resultaten, planning komende periode te bespreken. De onderzoekscommissie komt jaarlijks 2 keer bijeen om de opzet en eventuele bijsturing te bespreken.

De projectgroep communicatie
Een van de hoofddoelstellingen van het programma is het bevorderen van de dialoog tussen telers en omwonenden. Communicatie is dan ook een wezenlijk onderdeel en is medebepalend voor het slagen van het programma. In de projectgroep zitten HLB (projectleider van het programma), KAVB, de ambtelijke vertegenwoordigers van de provincie Drenthe, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta, teler(s) en middelendistributeur(s) . Het programmateam wordt voorgezeten en gecoördineerd door een ambtelijk vertegenwoordiger van de provincie. Het programmateam organiseert en faciliteert alle communicatie met betrekking tot het programma en de dialoog tussen de telers en omwonenden in het bijzonder. Maar ook veel breder naar lelietelers, bestuurders, ketenpartijen en adviseurs.

De opdrachtgever
De stuurgroep fungeert als opdrachtgever. De provincie Drenthe is gedelegeerd opdrachtgever en is voor de projectleider (HLB) het eerste aanspreekpunt.

De organisatie structuur is als volgt:

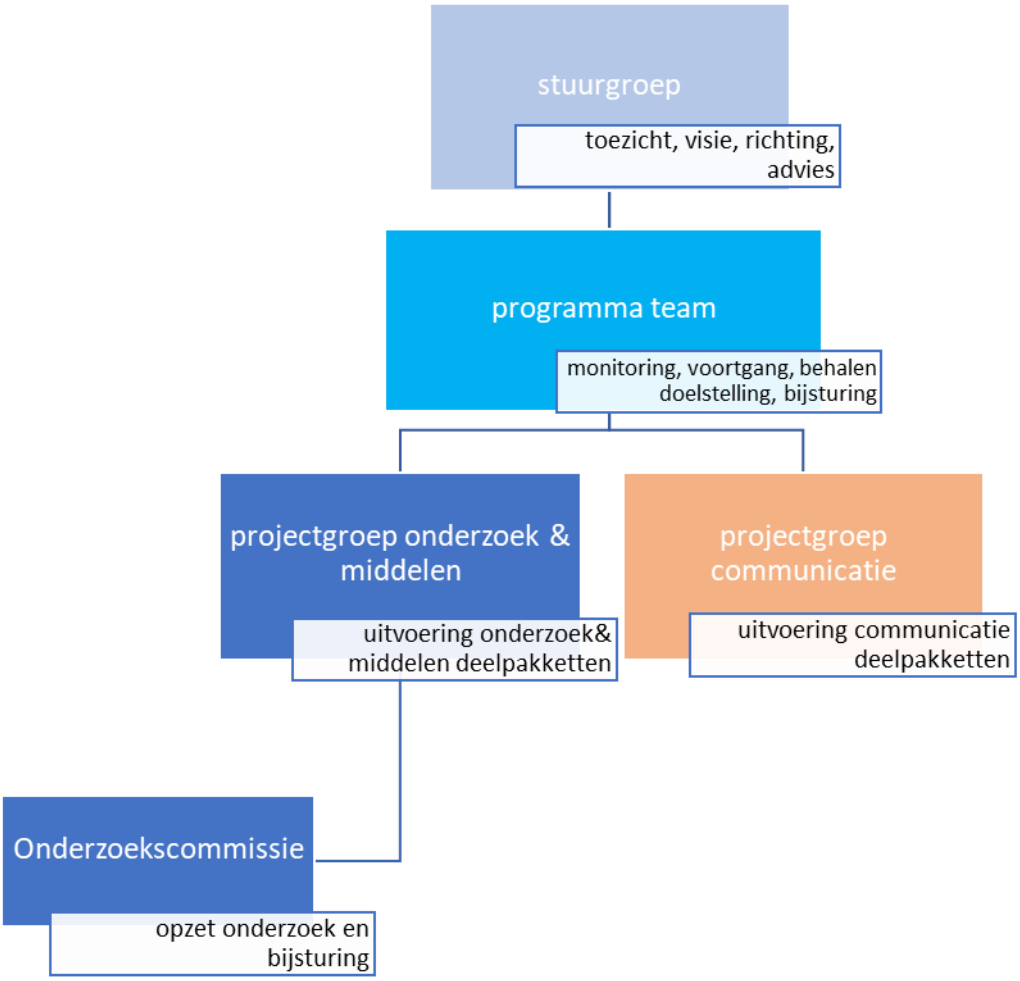

4 Duur van het programma

Het programma wordt in eerste instantie ingepland voor een periode van 3 jaar in de jaren 2021-2024. Na afloop van het programma wordt geëvalueerd of er een verlenging nodig is. Indien het programma succesvol is kan deze bijdragen aan een substantiële transitie in de lelieteelt. Een periode van 3 jaar kan te kort blijken om een voldoende resultaat op grote schaal te behalen dat kan worden geïmplementeerd bij andere telers van lelies.

Voortgang en projectmanagement
De projectleider (HLB)) rapporteert 1 keer per jaar over de voortgang van het programma aan de stuurgroep als opdrachtgever, vertegenwoordigd door de provincie Drenthe. De voortgangsrapportage wordt jaarlijks besproken in de stuurgroepbijeenkomst.

5 Begroting

De begroting is als volgt opgesteld. Genoemde bedragen zijn exclusief BTW.

Begroting programma duurzame bollenteelt. Genoemde kosten zijn exclusief BTW.	euro		cash	in kind
(i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding				
Opstellen onderzoeksprogramma inclusief overleg in te schakelen onderzoeks partijen, inzet telers 200 uur a 65 EUR	10.2g	telers	10.2g	10.2g
Inventarisatie telers		HLB		
Bijdrage KAVB in onderzoeksprogramma		KAVB		
Uitvoering onderzoeksprogramma, inzet (onderzoeks)partijen inclusief verslaglegging voor 8 onderzoeksonderwerpen. De onderzoekskosten bedragen dan 25.000 EUR per onderwerp. 1e jaar 6 onderwerpen, daarna 8 per jaar voor 2e en 3e jaar.		HLB/onderzoekspartijen		
Bijdrage telers per kwartaal in onderzoek, monitoring en bijsturing		telers		
Bijdrage KAVB in monitoring en bijsturing per kwartaal		KAVB		
Bijdrage middelendistribiteurs in projectgroep en begeleiding, commissie		middelendistributeurs		
Subtotaal kosten opzet en uitvoering driejarig onderzoeksprogramma ex BTW	**641.200**		**555.000**	**86.200**
(ii) Samenwerking en dialoog tussen telers en omwonenden				
Begeleiding inhoudelijk deskundige op het gebied van akkerranden/bufferzones maal 9 bedrijven (10 telers)bedraagt 11.250 EUR per jaar, in totaal over een driejarig programma	10.2g	HLB en evt derde	10.2g	
Begeleiding door projectleider of andere aan te stellen gespreksleider bij, maal 9 bedrijven bedraagt 5000 EUR per jaar, in totaal over een driejarig programma		Nader te bepalen		
Gespreksleider voor bijeenkomsten en voorbereiding bedraagt 3000 EUR, in totaal over een driejarig programma ex BTW		Nader te bepalen		
Begeleiding werkgroep communicatie, opstellen content waaronder nieuwsberichten, organiseren van de dialoog, kijkdagen, onderhouden van digitaal kennisdeling, communicatiemateriaal totaal 30.000 per jaar		Nader te bepalen		
Rapportage richting Provincie en LNV plus voorbereiding jaarlijks 24 uur		HLB en evt derden		
Projectleiding maandelijks 6 uur		HLB en evt derden		
Deelnemen 9 bedrijven (10 telers) aan gesprekken met omwonenden en bijeenkomsten 50 uur per jaar gedurende drie jaar		telers		10
Subtotaal kosten samenwerking en dialoog tussen telers en inwoners (omwonenden)	**270.000**		**182.250**	**87.750**
(ii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket				
Samenstellen spuitschema voor teler groep inclusief overleg leveranciers, 440 uur * 65	10.2g	telers	10	10.2g
Inhoudelijke begeleiding doo		HLB		
Bijdrage KAVB in samenstellen spuitschema		KAVB		
Bijdrage telers per kwartaal in middelen pilots, monitoring en bijsturing, projectgroep		Telers		
Bijdrage KAVB in monitoring en bijsturing per kwartaal		KAVB		
Bijdrage middelendistributeurs in opzet, projectgroep en begeleiding		middelen distributeurs		
Subtotaal kosten opzet en uitvoering spuitschema	**176.800**		**10.000**	**166.800**
Projectmanagement				
Projectleiding algemeen, maandelijks 12 uur	10.2g	HLB	10.2g	10.2g
Bijeenkomsten stuurgroep, programmateam, projectgroep communicatie, projectgroep onderzoek&middelen, commissie		HLB		
Projectadministratie jaarlijks 40 uur		HLB		
Rapportage jaarlijks 24 uur		HLB		
Subtotaal projectcoordinatie en rapportage	**112.750**		**92.750**	**20.000**
Totaal Programma kosten	**1.200.750**		**840.000**	**360.750**
Financiering	**totaal**		**cash**	**in kind**
Telers	10.2.G			
KAVB				
Middelen distribiteurs				
HLB				
LNV	600.000		600.000	
Provincie Drenthe	100.000		100000	
Gemeente Westerveld	30.000		30000	
Totaal financiering	**1.200.750**		**840.000**	**360.750**

Opmerkingen:

- De middelen distributeurs hebben allen hun intentie uitgesproken om aan de uitvoering van dit programma te willen deelnemen. Er volgt een nadere verklaring over de in kind en cash bijdrage;
- Voor deelname zijn de telers benaderd die de overeenkomst gewasbeschermingsmiddelen Westerveld van 24 februari 2020 hebben getekend, na inventarisatie van hun bedrijven en de mogelijkheden om deel te nemen in het programma. Telers hebben hun intentie uitgesproken om deel te nemen aan de uitvoering van dit programma. Voor de begroting en financiering is uitgegaan van 9 bedrijven (zijnde 10 telers);
- De telers dragen de uren die zij besteden aan overleg, aansturing, uitvoering en communicatie in kind bij. Tegen een tarief van 10.2g bedraagt dit over een periode van drie jaar 10.2.G EUR ;
- De KAVB draagt haar bijdrage aan het opzetten van het onderzoeksprogramma en de uitwerking/ontwikkeling van een nieuw middelenpakket in kind bij, tegen een bedrag van 10.2g is dat in totaal 10.2.G EUR gedurende de projectperiode.
- HLB draagt in kind een bijdrage van 10.2.G EUR gedurende de projectperiode voor de begrootte activiteiten in projectmanagement.

Date : 3-2-2021 15:24:40
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@kavb.nl, [redacted]@minlnv.nl
Cc : [redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl
Subject : Re: Duurzame bollenteelt Provincie Drenthe
Attachment : image001.jpg;

Hoi [redacted] en [redacted],

Het is zaak dat we met elkaar doorpakken.
Vraag aan [redacted]: kan de aanvraag ook wat jou betreft de formele molen in of moeten er nog een of meerdere zaken nader besproken worden?

Vraag aar[redacted]: als [redacted] van mening is dat het de formele molen in kan gaan, wil jij de aanvraag dan per omgaande formeel aan gaan vragen bij de provincie? Dan kunnen wij de aanvraag zodra die is geupload ook per omgaande in behandeling nemen.
Dit kan via ons loket: https://www.provincie.drenthe.nl/loket/subsidieloket/subsidie-aanvragen/ Je kan hiervoor de algemene aanvraagformulier gebruiken (omdat we geen subsidieregeling voor deze bijdrage hebben).
Mocht je subsidietechnische vragen hebben naar aanleiding van de aanvraag kan je je ook rechtstreeks wenden tot mijn collega [redacted] van team subsidies, hij is op de hoogte dat er een aanvraag komt (zie cc).

Groeten,
[redacted]

Van: [redacted]@kavb.nl>
Verzonden: vrijdag 29 januari 2021 13:48
Aan: [redacted]@minlnv.nl>
CC: [redacted]@kavb.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: Duurzame bollenteelt Provincie Drenthe

Beste [redacted],

In vervolg op jouw bespreking met [redacted], stuur ik je bijgaand een nieuwe begroting plus financiering tot nu toe. Jullie bespraken dat gezien de aard van het project het terecht zou zijn dat de telers een gedeeltelijke vergoeding van hun uren ontvangen. In deze versie zijn de uren die telers besteden aan overleg met omwonenden toegevoegd. Ons voorstel is dat de telers de uren besteed aan overleg met omwonenden in kind bijdragen (dit is 10.2.G EUR) en dat de uren die besteed worden door de telers (dit zijn 4 van de 10 telers) aan het opstellen van het onderzoeksprogramma en middelenpakket worden betaald (dit is 10.2.G EUR). Beide tegen een tarief van 10.2 .

Verder is opgenomen het voorstel dat de KAVB de uren die zij steekt in onderzoeksprogramma en middelenpakket in kind bijdraagt, dit is een bedrag van 10.2.G EUR over drie jaar. De uren voor projectleiding voor zover die bij KAVB komen te liggen moeten wel worden vergoed. Voor de bijdragen van de middelenleveranciers en het leliefonds heb ik een inschatting meegenomen, dit moet in februari uitgewerkt en geconcretiseerd worden.

Mocht je nog vragen of toevoegingen hebben dan hoor ik het graag.

Met vriendelijke groet,

[redacted] Bodem, Water en Mineralen

Koninklijke
Algemeene Vereeniging voor
Bloembollencultuur
A Weeresteinstraat 10a, 2181 GA Hillegom
P Postbus 175, 2180 AD HILLEGOM
T 0252-[redacted]
M 06-[redacted]
Vrijdag afwezig
I www.kavb.nl
De informatie in dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Wanneer u dit bericht per abuis ontvangt, verzoeken wij u contact op te nemen met de afzender per terende e-mail. Verder verzoeken wij u in dat geval dit e-mailbericht te vernietigen en de inhoud ervan aan niemand openbaar te maken. Wij aanvaarden geen aansprakelijkheid voor onjuiste, onvolledige dan wel ontijdige overbrenging van de inhoud van een verzonden e-mailbericht, noch voor daarbij overgebrachte virussen.
The information contained in this e-mail is confidential and may be privileged. It may be read, copied and used only by the intended recipient. If you have received it in error, please contact the sender immediately by return e-mail; please delete in this case the e-mail and do not disclose its contents to any person. We don't accept liability for any errors, omissions, de lays of receipt or viruses in the contents of this message which arise as a result of e-mail transmission

Date : 22-4-2021 14:22:49
From : "[redacted]@wdodelta.nl
To : [redacted]@drenthe.nl
Cc : "Bestuurszaken"[redacted]@wdodelta.nl
Subject : RE: nog een vraagje

Dag[redacted]

Afschrift van de GS-brief aan Provinciale Staten graag mailen naar:
-[redacted]@wdodelta.nl
- en graag naar mijn emailadres[redacted]@wdodelta.nl

@Bestuurszaken: volgende week (en/of uiterlijk de week daarop) ontvangen wij van de provincie Drenthe een afschrift van de brief van GS aan Provinciale Staten over het programma duurzame bollenteelt Drenthe. Deze brief/mail a.u.b. inboeken en agenderen als ingekomen stuk voor de DB-vergadering van 4 mei. Hans Pereboom is inhoudelijk betrokken (zit namens WDODelta in de stuurgroep) is op de hoogte van de stand van zaken.

10.2.e[redacted] ben ik via de mail moeilijk bereikbaar.

Alvast dank.
Groeten[redacted]

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Waterschap Drents Overijsselse Delta
Dokter van Deenweg 186, 8025 BM Zwolle
Postbus 60, 8000 AB Zwolle
T. (088)[redacted]

Van:[redacted] [mailto[redacted]@drenthe.nl]
Verzonden: donderdag 22 april 2021 14:02
Aan:[redacted]@wdodelta.nl>
Onderwerp: nog een vraagje

Ho[redacted]
Nog een vraagje
Wat is het email adres van jullie organisatie waar wij naast de informele lijn formeel het afschrift van de brief aan Provinciale Staten inzake de pilotaanvraag sturen

Met virendelijke groet,

[redacted]*trategie en Beleid*

Provincie Drenthe
T: 0592[redacted] M: 06[redacted]
Werkdagen: maandag, dinsdag, donderdag

Date : 11-3-2021 12:09:34
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl
Subject : RE: Pilot bestrijdingsmiddelen

Dat we in poho gaan bespreken svz aanvraag en hoe te handelen nav deze brief

---

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 11 maart 2021 12:07
Aan: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; B[redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Pilot bestrijdingsmiddelen

Ben ook wel benieuwd…

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 11 maart 2021 10:57
Aan: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Pilot bestrijdingsmiddelen

Wat is de uitkomst van dat gesprek?

[redacted]

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 11 maart 2021 10:53
Aan: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Pilot bestrijdingsmiddelen

Hallo Collega's
De afspraak wordt geannuleerd omdat [redacted] Jordan en ik dit zopas al aan de orde hebben gehad
Met groet, [redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 9 maart 2021 13:21
Aan: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
CC: Jordan Jumelet [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: Fwd: Pilot bestrijdingsmiddelen

Hallo Mannen
Op mijn verzoek heeft [redacted] / mailbox [redacted] een afspraak in onze agenda's gepland
Maandag as om 9:00 uur
Even een halfuurtje wat te doen, zodat [redacted] of wij samen dit mee kunnen nemen in het poho Jumelet / Kuipers
[redacted] omdat ik begrijp dat jij dit dossier van [redacted] overneemt ook aan jou deze uitnodiging
Heel jammer dat de pilot aanvraag nog niet is afgerond
Met groet, [redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

Begin doorgestuurd bericht:

> **Van:** MetenWeten Westerveld [redacted]@gmail.com>
> **Datum:** 9 maart 2021 om 10:52:14 CET
> **Aan:** [redacted]@drenthe.nl>, [redacted]@drenthe.nl>, [redacted]@drenthe.nl>, [redacted]@drenthe.nl>
> **Onderwerp: Pilot bestrijdingsmiddelen**
>
> Geachte dame en heren,
>
> Ter informatie. In de bijlage een brief van Meten=Weten aan gedeputeerde Jumelet.
>
> Vriendelijke groet,
>
> [redacted] Meten=Weten

Date : 30-3-2021 16:12:25
From : "[redacted]gemeentewesterveld.nl
To : "[redacted]@maatschapjoling.nl"" [redacted]@maatschapjoling.nl
Subject : RE: pilot lelie
Attachment : image001.jpg;

Ik vraag even wie wat gestuurd heeft met het verzoek dat nogmaals te sturen!

[redacted] **Natuur Landschap en duurzame landbouw**
|GEMEENTE WESTERVELD | Postbus 50, 7970 AB Havelte | Raadhuislaan 1, 7981 EL DIEVER | T 140 521| T (0521)[redacted]@gemeentewesterveld.nl |
www.gemeentewesterveld.nl |

Van: [redacted]@maatschapjoling.nl [mailto[redacted]@maatschapjoling.nl]
Verzonden: dinsdag 30 maart 2021 16:05
Aan: [redacted]gemeentewesterveld.nl>
Onderwerp: pilot lelie

Goedemiddag[redacted],

Kun je me de laatste stand van zaken mailen over de pilot. Volgens mij zijn er ook dingen naar[redacted]@maatschapjoling.nl gemaild i.p.v. naa[redacted]@maatschapjoling.nl

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Maatschap Joling
Achter de Bargen 1
7991 TL Dwingeloo
Tel: +31 (0) 6[redacted]
Email:[redacted]@maatschapjoling.nl
Website: www.maatschapjoling.nl

****
Disclaimer:
De informatie verzonden met dit e-mail bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van de informatie kennis te nemen, is verboden. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, (a) is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden, niet toegestaan, en (b) wordt u verzocht de afzender daarvan op de hoogte te brengen en het bericht te vernietigen.
De Gemeente Westerveld staat niet in voor de juiste en volledige overbrenging van de inhoud van een verzonden e-mail, noch voor tijdige ontvangst daarvan.
Dit onderschrift is tevens het bewijs dat de email is gescand op virussen.
****

Date : 4-2-2021 12:11:14
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl
Subject : RE: PS brief Duurzame Bollenteelt_ES (002)MB

Hai,

Met [redacted] juist dat mens- bij mens- en milieu weggehaald ;)
En dat laatste over 2019 is wel lang geleden, maar wel het laatste dat ze er zelf van hebben vernomen, schat ik in.

Stuur hem eerst maar zo naar Poho, is mijn advies.

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 4 februari 2021 11:53
Aan: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: PS brief Duurzame Bollenteelt_ES (002)MB

Hierbij de brief, ik heb nog twee opmerkingen. [redacted] kan jij hier nog even naar kijken? Om 13:00 moet [redacted] weg, dus als het je voor die tijd nog lukt zou dat fijn zijn. Mocht het niet lukken, dan kan hij zo weg en doen we het via het poho.

Groet [redacted]

Date : 22-4-2021 11:38:50
From : @drenthe.nl
To : @drenthe.nl
Subject : RE: rapport Uitgesproken
Attachment : MEMO gewasbeschermingsmiddelen.docx;

Hoi

Hierbij een memo waarbij ik inga op de mogelijkheden met gebruikmaking van het ruimtelijk instrumentarium. Het is een complex onderwerp dat ik behapbaar heb proberen te maken door de belangrijkste vragen op te sommen en daar een kort antwoord bij te geven. Alsnog is het juridisch tamelijk droge kost.

Kun je hier verder mee?

Groeten,

Van: @drenthe.nl>
Verzonden: dinsdag 20 april 2021 08:18
Aan: @drenthe.nl>
Onderwerp: rapport Uitgesproken

Hoi
Bijgaand het rapport Uitgesproken, op pag 14 worden RO mogelijkheden benoemd
Ook de notitie van M=W toegevoegd, waarin zij pag 15 e.v. onder voorstel 2 de RO inzet uitwerken

Voor Henk Jumelet en Hans Kuipers graag in een memo wat onze daadwerkelijke speelruimte is
Waar kunnen we ruimtelijk sturen / opleggen
Maar ook waar kunnen we als we dat willen met welke extra inzet iets regelen
Alvast hartelijk dank

Met virendelijke groet,

Strategie en Beleid

Provincie Drenthe
T: 0592 M: 06
Werkdagen: maandag, dinsdag, donderdag

MEMO

Aan : Henk Jumelet, Hans Kuipers,
Afschrift :
Van : (toestelnummer:
Datum : 20 april 2021
Onderwerp : Ruimtelijke mogelijkheden gewasbescherming

---

1. Inleiding

In het onderzoeksrapport 'Uitgesproken' worden de uitkomsten van afgenomen interviews weergegeven met betrekking tot de ontstane situatie in de gemeente Westerveld omtrent gewasbeschermingsmiddelen. In dit onderzoeksrapport worden, onder andere, enige handvatten gegeven voor de overheid. Eén van die handvatten is het inzetten van het ruimtelijk instrumentarium. Dit heeft vragen opgeroepen over de mogelijkheden die precies bestaan. Onderstaand bespreek ik de belangrijkste vragen.

2. Situatie Westerveld

De situatie in de gemeente Westerveld is complex. Uit het rapport 'Uitgesproken' en eerder 'Meten=Weten' maak ik op dat het gaat om een bestaande situatie waarbij agrariërs gebruik maken van gewasbeschermingsmiddelen nabij kwetsbare functies (wonen). De agrarische en woonfunctie zijn momenteel dusdanig dicht op elkaar gesitueerd dat overlast ontstaat. In het bijzonder vrezen inwoners voor de gevolgen van de beschermingsmiddelen voor hun gezondheid. Het probleem speelt al geruime tijd en betreft daarmee in de kern een historisch gegroeide situatie, waarbij functies achteraf bezien niet op de optimale afstand van elkaar zijn gesitueerd.

3. Mogelijkheden ruimtelijk instrumentarium

Het wettelijk kader voor het ruimtelijk instrumentarium is de Wet ruimtelijke ordening (Wro). Deze wet geeft uitgangspunten voor de inrichting van de openbare ruimte. Een belangrijk element is dat functies zich over en weer goed met elkaar kunnen verdragen. Een fabriek wordt bijvoorbeeld niet naast een school geplaatst en een woonwijk niet naast een vliegveld. Dit uitgangspunt brengt allerlei onderbouwings- en afstandseisen met zich mee. De Wro wordt binnenkort opgevolgd door de Omgevingswet. Deze wet bevat een aantal nieuwe instrumenten en uitgangspunten die van belang kunnen zijn in deze casus. Indien de Omgevingswet inderdaad op 1 januari 2022 in werking treedt, vervalt de Wro al over een half jaar. In het kader van deze casus worden daarom zowel de mogelijkheden onder de Wro als de Omgevingswet besproken. Omwille van de begrijpelijkheid benoem en beantwoord ik onderstaand de, naar mijn idee, belangrijkste vragen. Hierbij geef ik in eerste instantie een kort antwoord met daarbij, ter achtergrond, de inhoudelijke onderbouwing.

3.1 Kan met het ruimtelijk instrumentarium een spuitvrije zone worden ingesteld?

Antwoord: ja, dat kan op basis van locatiespecifiek onderzoek. Een generieke spuitvrije zone (niet op de specifieke locatie toegespitst) is niet mogelijk.

Achtergrond: uit vaste rechtspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) vloeit voort dat het mogelijk is regels op te nemen in een bestemmingsplan met betrekking tot het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.[1] Wel volgt tevens uit de rechtspraak dat een dergelijke spuitvrije zone moet zijn gebaseerd op locatiespecifiek onderzoek.[2]

3.2 Welke juridische eisen worden gesteld aan een dergelijke spuitvrije zone?
Antwoord: de rechtspraak is op dit punt casuïstisch. Er zijn geen maten die vanuit de wet of de rechtspraak gelden voor de omvang van de zone.[3] Van belang is dat de situatie ter plaatse goed wordt onderzocht en dat belangen worden afgewogen.

De Afdeling lijkt met name te hechten aan het in kaart brengen van alle feiten en belangen. Wanneer dat wordt gedaan, toetst de Afdeling de belangenafweging die op basis hiervan wordt gemaakt terughoudend.[4] De jurisprudentie van de Afdeling toetst met name de *kwaliteit* van de besluitvorming en geeft op zichzelf *inhoudelijk* weinig richting over de vraag wat acceptabel is en wat niet. Het gaat erom dat het bevoegd gezag de feiten en belangen in kaart brengt en op basis hiervan een belangenafweging maakt. Bij de belangenafweging zelf komt het neer op het belang bij een voortzetting van de bestaande akkerbouw versus het belang bij een goede volksgezondheid. Wanneer uit verricht onderzoek blijkt dat gezondheidsrisico's niet kunnen worden uitgesloten, zal het belang bij de volksgezondheid moeten prevaleren. Een ander standpunt is immers onredelijk. Wanneer het echter de vraag is in hoeverre er een risico is, kan ook het belang bij voortzetting van de bestaande akkerbouw prevaleren. Daarbij kan ook een rol spelen dat het beëindigen van de bestaande situatie veel publiek geld kost. Deze kosten kunnen mogelijk niet aanvaardbaar zijn wanneer de risico's onzeker zijn.[5]

3.3 Kunnen met het ruimtelijk instrumentarium historisch gegroeide situaties worden beëindigd?
Antwoord: hoofdregel van de Wro is dat bestaand gebruik zoveel mogelijk wordt gerespecteerd. Zelfs wanneer bepaald bestaand gebruik wordt verboden, bestaat een wettelijke plicht om overgangsrecht op te nemen. Op basis van dit overgangsrecht kan het strijdige gebruik (zoals het spuiten in een spuitvrije zone) worden voortgezet. Een ruimtelijke maatregel kan daarom niet op zichzelf staan. Indien resultaat op korte termijn wenselijk is, zal moeten worden nagedacht over onteigening of grondaankoop. Onder de Omgevingswet ligt dit anders, omdat dan niet langer sprake is van een eerbiedigende werking en verplicht overgangsrecht.

Achtergrond: De Wro kent een diep verankerd principe dat bestaand gebruik zoveel mogelijk wordt gerespecteerd. Uit de rechtspraak van de Afdeling volgt dat hier uitzonderingen op mogelijk zijn. Zo overweegt de Afdeling dat het voortbestaan van ee historische gegroeide situatie in strijd kan zijn met de goede ruimtelijke ordening, met name wanneer de gezondheid van omwonenden niet kan worden gegarandeerd.[6]

---

[1] ABRvS 7 januari 2015, ECLI:NL:RVS:2015:4
[2] ABRvS 17 maart 2021, ECLI:NL:RVS:2021:565
[3] Volledigheidshalve wordt er wel op gewezen dat de Afdeling vaak refereert naar een afstand van 50 meter die 'niet onredelijk wordt geacht'. Tegelijkertijd moet, volgens de Afdeling, ook bij het hanteren van 50 meter voldoende onderzoek worden verricht. In die zin is de afstand van 50 meter niet een standaardmaat die zonder meer kan worden gehanteerd.
[4] Zie bijvoorbeeld ABRvS 12 november 2014, ECLI:NL:RVS:2014:4036.
[5] Idem, zie daarnaast TBR 2020/3
[6] ABRvS 10 september 2014, ECLI:NL:RVS:2014:3342

Er zijn dus mogelijkheden bestaand gebruik niet te respecteren en een verbod, zoals een spuitvrije zone, op te nemen. Tegelijkertijd is ook hiermee de kans klein dat het overlast gevende gebruik daadwerkelijk wordt beëindigd. Ek bestemmingsplan moet namelijk wettelijk verplicht overgangsrecht bevatten.[7] Dit overgangsrecht houdt, kort gezegd, in dat gebruik dat legaal was in het voorgaande plan, maar strijdig in het nieuwe plan, mag worden voortgezet. Wel geeft een bestemmingsplan een grondslag voor onteigening. Dit is echter een laatste redmiddel, dat ook geld kost. Als alternatief kan grond ook minnelijk worden aangekocht. Indien het gewenst is het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op korte termijn in een bepaalde zone te verbieden, zijn dergelijke vervolgstappen echter onontbeerlijk.

Onder de Omgevingswet wordt het verplichte overgangsrecht losgelaten. Indien het bevoegd gezag geen voorziening treft, heeft het verbieden van bepaald gebruik meteen als gevolg dat dit gebruik niet langer is toegestaan. Wel ligt het in de lijn van verwachtingen dat ook hier een belangenafweging moet worden gemaakt. Omdat wordt ingegrepen in de eigendomspositie, kan deze motivering niet lichtzinnig zijn.[8] Hiervoor moeten soortgelijke punten worden onderzocht en afgewogen als besproken onder 3.2. Indien mogelijke gezondheidsrisico's aanleiding geven voor een dergelijk verbod, zullen deze derhalve goed moeten worden onderzocht en onderbouwd. Het risico moet reëel zijn en het besluit kunnen dragen. Wanneer wordt gekomen tot een houdbaar besluit, spelen alsnog aanpsrakelijkheidskwesties. De eigenaar kan namelijk schade vorderen voor rechtmatige besluiten die leiden tot onevenredig nadeel.

3.4 Welke mogelijkheden zijn er voor de provincie?
Antwoord: doordat het een historisch gegroeide situatie betreft, zijn de mogelijkheden beperkt. Onder de Omgevingswet zijn er meer mogelijkheden, doordat dan (1) rechtstreeks werkende regels kunnen worden opgenomen, en (2) niet langer sprake is van verplicht overgangsrecht. Gelet op het feit dat de Omgevingswet nog niet in werking is getreden, is nog geen jurisprudentie voorradig waarin precies wordt afgebakend waar de grenzen liggen.

Achtergrond: in grote lijnen geldt het wettelijk regime zoals dat hiervoor is geschetst ook voor de provincie. Wat dat betreft zijn er weinig concrete voordelen te verzinnen wanneer de provincie het probleem zelf ter hand neemt. Het probleem dat het een historisch gegroeide situatie betreft en het feit dat de Wro hier groot belang aan hecht, maakt dit lastig.

Onder de Omgevingswet krijgen Provinciale Staten andere instrumenten. Zo is het mogelijk ook voor dit soort kwesties regels op te nemen in de Omgevingsverordening die rechtstreeks doorwerken naar de burger.[9] Concreet zou de Omgevingsverordening een spuitvrije zone kunnen bevatten. Wel zou deze zone moeten worden onderbouwd aan de hand van de in 3.2 genoemde eisen. Aanvullend stelt de Omgevingswet als eis dat de provincie slechts van deze bevoegdheid gebruik maakt wanneer er sprake is van een provinciaal belang en het gemeentebestuur dit belang onvoldoende doelmatig en doeltreffend kan behartigen.[10] Ook dit zou moeten

[7] Artikel 3.2.1 en 3.2.2 Bro
[8] Deze positie wordt beschermd op grond van artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM
[9] Artikel 4.1, lid 1, Ow
[10] Artikel 2.3 Ow

worden onderbouwd. Tot slot zij erop gewezen dat benadeelde partijen om nadeelcompensatie (geld) kunnen verzoeken indien de Omgevingsverordening een dergelijke regel zou gaan bevatten.

4. Conclusie

- Met gebruikmaking van het ruimtelijk instrumentarium is het mogelijk een spuitvrije zone in te stellen. Wel dient een dergelijke spuitvrije zone te worden gemotiveerd op basis van locatiespecifiek onderzoek.
- Inhoudelijke richtsnoeren waaraan een spuitvrije zone moet voldoen zijn bijna niet te geven. De jurisprudentie is op dit punt casuïstisch en lijkt zich met name te richten op de kwaliteit van het verrichte onderzoek.
- Het instellen van een spuitvrije zone zal onder de Wro niet direct resultaat hebben, omdat de Wro bestaand gebruik eerbiedigt. Verdere vervolgstappen, zoals onteigening of uitkoop, zouden moeten volgen.
- Onder de Omgevingswet ligt dit anders en dient bestaand gebruik niet per definitie te worden gerespecteerd. Ook onder de Omgevingswet dient echter sprake te zijn van een gefundeerde belangenafweging.
- Het stellen van rechtstreeks werkende regels op provinciaal niveau is, onder voorwaarden, mogelijk. De Omgevingswet geeft hier een ruimere mogelijkheid toe dan de Wro.

Date : 27-10-2020 11:46:31
From : @drenthe.nl
To : " @wdodelta.nl, gemeentewesterveld.nl, " @drenthe.nl, " @drenthe.nl
Subject : RE: Agenda Ambtelijk Overleg 29/10/20 DBG
Attachment : brief LNV aan M=W.pdf;brief WMD aan M=W.pdf;

Hallo
Dank voor je bericht, deze nemen we mee bij agendapunt 6
De beantwoording ligt in de lijn van die van LNV en WMD zie bijgaand
Met groet,

Van: @wdodelta.nl>
Verzonden: dinsdag 27 oktober 2020 10:59
Aan: @drenthe.nl>; gemeentewesterveld.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Agenda Ambtelijk Overleg 29/10/20 DBG

Dag collega's,

Hierbij ter informatie nog een aanvulling op de volle agenda.
Bijgevoegde brief is afgelopen vrijdag per mail en post verstuurd naar Meten=Weten.
De brief is in de DB-vergadering van vorige week dinsdag 20 oktober besproken.
Vandaag wordt een afschrift van de brief verstuurd naar onze AB-leden.

Groeten

Met vriendelijke groet,

Waterschap Drents Overijsselse Delta
Dokter van Deenweg 186, 8025 BM Zwolle
Postbus 60, 8000 AB Zwolle
T. (088)

Van: [mailto @drenthe.nl]
Verzonden: dinsdag 27 oktober 2020 10:38
Aan: @wdodelta.nl>; gemeentewesterveld.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
Onderwerp: Agenda Ambtelijk Overleg 29/10/20 DBG

Hallo Collega's
Bijgaand de agenda met stukken voor ons overleg donderdag aanstaande

Met vriendelijke groet,

Provincie Drenthe
T +31 592
M +31
E @drenthe.nl

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Meten=Weten
T.a.v. de heer [redacted]

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/lnv

Ons kenmerk
DGA-PAV/ 20223403

Datum
Betreft Notitie Tijd voor reflectie en handelen

Geachte heer [redacted]

Ik ontving een afschrift van uw notitie 'Tijd voor reflectie en handelen' met daarin beschreven uw praktische voorstellen voor de aanpak van de bestrijdingsmiddelenproblematiek in Westerveld. Deze notitie stuurde u primair naar de gedeputeerden van de provincie Drenthe. Ik heb kennisgenomen van deze notitie.

Zoals u weet, heeft de provincie Drenthe de regie om te komen tot gebiedsgerichte pilots met concrete maatwerkoplossingen op lokaal niveau. In uw notitie lees ik dat u in gesprek bent gegaan met de provincie Drenthe en daarmee vervolg geeft aan één van de adviezen van het rapport Uitgesproken[1]. Mijn dank daarvoor!

De gezondheid van mensen is een groot goed voor iedereen. Het gezondheidsrisico dat gepaard zou kunnen gaan met de blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen is dan ook een groot maatschappelijk belang. Mensen moeten veilig kunnen wonen, werken en leven in hun omgeving. Dat is van belang voor omwonenden maar zeker ook voor telers en hun werknemers, die immers werken met gewasbeschermingsmiddelen en daar dus als eerste aan blootgesteld kunnen worden. Ook hun gezinnen leven vaak nabij percelen waar gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt.

In uw notitie stelt u onder meer voor om spuitvrije zones in te stellen. Het is uit een juridische verkenning echter gebleken dat het ten algemene instellen van spuitvrije zones die beperkingen opleggen aan huidige functies die rechtmatig aanwezig zijn, moeilijk te realiseren is. Om in landelijke regelgeving spuit- of teeltvrije zones of andere gebruiksbeperkingen in te kunnen stellen moeten namelijk de effecten voor omwonenden en de benodigde afstand tot de bewoning of andere maatregelen worden onderbouwd met de resultaten van wetenschappelijk onderzoek[2]. Op verzoek van de Tweede Kamer bestudeer ik het

[1] https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=e3f7df35-01b9-4e6d-aeae-a63969b31a7b&title=Uitgesproken%20-%20Weergave%20uitkomsten%20verkennende%20gesprekken%20telers%2C%20omwonenden%20en%20organisaties.pdf

[2] https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-27858-484.html

Directoraat-generaal Agro
Directie Plantaardige Agroketens
en Voedselkwaliteit

Ons kenmerk
DGA-PAV / 20223403

door hen gevraagde juridische advies van prof. mr. N.S.J. Koeman over spuitvrije zones[3]. Over mijn bevindingen zal ik de Tweede Kamer informeren.

Eind juni jl. ontving het kabinet het door het kabinet gevraagde vervolgadvies van de Gezondheidsraad over gewasbescherming en omwonenden[4]. De Gezondheidsraad adviseert over de actuele stand van kennis over de gezondheidsrisico's van blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen. De reactie van het kabinet op het hele advies kunt u vinden in de brief aan de Tweede Kamer van 30 juni 2020[5]. In relatie tot uw notitie wil ik één advies er uitlichten, omdat dit ook raakt aan uw passages over markt, overheid en transities. De raad adviseert onder meer om als onderdeel van het voorzorgbeginsel de aanpak van verduurzaming voort te zetten en te intensiveren. Mijn Toekomstvisie gewasbescherming 2030[6] geeft invulling aan die opgave. Momenteel wordt de Toekomstvisie met alle betrokken uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma. Dat programma zal de acties weergeven die alle betrokken partijen gaan uitvoeren om de omslag naar weerbare planten en teeltsystemen te bereiken, waaronder ook het verder terugdringen van emissies naar het milieu.

Onder regie van de provincie Drenthe wordt momenteel een (meerjarig)programma opgesteld voor een pilot gebiedsgerichte aanpak, dat ook beoogt tot maatwerkoplossingen te komen voor de gewasbescherming en omwonenden. Ik wil de pilot faciliteren als onderdeel van de uitwerking van de Toekomstvisie gewasbescherming 2020. Daarover is mijn ministerie in overleg met de provincie Drenthe en de partners binnen het bestuurlijk overleg met daarin een aantal andere betrokken Drentse overheden waaronder de Vereniging Drentse Gemeenten. Mijn inzet daarbij is dat zo snel mogelijk daadwerkelijk activiteiten worden gestart.

Hoogachtend,

[redacted]

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

[3] https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2020D18164&did=2020D18164
[4] https://www.gezondheidsraad.nl/binaries/gezondheidsraad/documenten/adviezen/2020/06/29/vervolgadvies-gewasbescherming-en-omwonenden/Vervolgadvies-gewasbescherming-en-omwonenden_20200629.pdf
[5] https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-27858-512.html
[6] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/04/16/toekomstvisie-gewasbescherming-2030-naar-weerbare-planten-en-teeltsystemen

MetenWeten Westerveld
T.a.v. de heer R. Chrispijn
[redacted]

Contactpersoon [redacted]
Telefoon 06[redacted]
Uw kenmerk
Ons kenmerk u.20.01156
Bijlagen
Datum 27 augustus 2020

Onderwerp reactie op uw notitie "tijd voor reflectie en handelen"

Geachte heer Chrispijn,

Dank voor het toezenden van uw notitie “tijd voor reflectie en handelen”.
Wij delen uw zorgen over het zorgvuldig omgaan met water en over het middelengebruik ter bestrijden van onkruiden en ter bescherming van gewassen. Drents drinkwater is veilig. Dat willen we graag zo houden. Ook voor de generaties na ons. Daarom is het belangrijk dat iedereen zorgvuldig met ons grondwater en de bodem omgaat. Maar de regels zijn bij verschillende organisaties vastgelegd in een veelvoud aan wetten en verordeningen. WMD werkt op vele dossiers en in diverse projecten samen met deze organisaties om het grondwater te beschermen.

Landbouw en bollenteelt in grondwaterbeschermingsgebieden
Grondwater is een strategisch belangrijke grondstof voor drinkwater, maar ook voor de landbouw en de natuur. U merkt terecht op dat lelies en bollen worden geteeld in het grondwaterbeschermingsgebied rond de grondwaterwinning van WMD. Maar er zijn geen wettelijk beperkingen voor het telen van bollensoorten. Wel moet de teler zich in het grondwaterbeschermingsgebied houden aan het type bestrijdingsmiddelen. Beregening voor teelten van diverse gewassen, waaronder de bollenteelt, is een algemeen verschijnsel in Nederland. Het onttrekken van grond- en oppervlaktewater voor beregening is aan regels gebonden. Rijkswaterstaat beheert het hoofdwatersysteem en de waterschappen de regionale watersystemen. Het grondwaterbeheer is in handen van de provincie en is bevoegd gezag voor de drinkwaterwinning, industriële winningen en WKO. De waterschappen zijn bevoegd gezag voor alle overige onttrekkingen, waaronder beregening door landbouwers. WMD overlegt regelmatig met deze partijen en voert meerdere programma’s en projecten uit ter bescherming van het grondwater.

Waterwingebieden en grondwaterbeschermingsgebieden
De bron van ons drinkwater in Drenthe is grondwater. Dit grondwater wordt aangevuld door neerslag. Er is sprake van een duurzame waterwinning, het water dat wordt onttrokken op grote diepte voor drinkwaterwinning wordt jaarlijkse ruimschoots aangevuld door regenwater dat langdurig in de bodem verblijft. Een schone bron is van groot belang voor drinkwater en voor onze leefomgeving. Grondwater is kwetsbaar en dat moeten we beschermen tegen verontreinigingen. Daarom mogen in onze waterwingebieden in principe alleen activiteiten plaatsvinden voor drinkwaterproductie. Wel is een aantal waterwingebieden opengesteld, met name voor recreatief medegebruik. Daaromheen liggen grondwaterbeschermingsgebieden. Hier zijn woningen, wegen en bedrijven toegestaan. Vanwege de kwetsbaarheid gelden wel speciale regels. De provincie Drenthe stimuleert ontwikkelingen die geen risico geven op verontreiniging van het grondwater. Zo’n ontwikkeling is het inzetten van biologische of duurzame landbouw. Er zijn succesvolle voorbeeldprojecten, maar die zijn niet in alle gebieden gemakkelijk te realiseren.

Gebiedsdossiers en Uitvoeringsprogramma grondwaterbeschermingsgebieden
Iedere 5 jaar stelt de provincie Drenthe samen met de WMD gebiedsdossiers op van alle grondwaterbeschermingsgebieden. Dit zijn dossiers waarin alle kenmerken, feiten, risico's en beheersmaatregelen rondom de waterwinning en grondwaterbeschermingsgebied in beeld worden gebracht. Deze gebiedsdossiers zijn te vinden op https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/water/drinkwater/ .De grondslag van de gebiedsdossiers en het Uitvoeringsprogramma komt voort uit de Kaderrichtlijn Water. Daarin staan kwaliteitsdoelstellingen geformuleerd, waaraan de waterkwaliteit van de winningen moet worden getoetst. Dit betreft:

- Geen achteruitgang van de waterkwaliteit (resultaatverplichting);
- Streven naar verbetering waterkwaliteit met oog op vermindering van de zuiveringsinspanning (inspanningsverplichting).

Alle risico's en beheersmaatregelen per gebied staan gebundeld in het Uitvoeringsprogramma grondwaterbeschermingsgebieden. De waterbedrijven werken daarmee samen met de provincie, waterschappen, gemeenten en landbouworganisaties aan verbetering van de grondwaterkwaliteit en bescherming van het grondwater.

Monitoring kwaliteit grondwaterbronnen
WMD doet jaarlijks duizenden metingen en heeft een signaleringsfunctie als het gaat om de kwaliteit van bronnen. Wij monitoren langjarig de ontwikkeling van de waterkwaliteit. Zoals hierboven aangegeven leggen we dat onder andere vast in de gebiedsdossiers. In Leggeloo worden organische microverontreiningingen aangetroffen die gerelateerd zijn aan bestrijdingsmiddelen die jaren geleden werden gebruikt en inmiddels niet meer zijn toegestaan. Toch is niet uit te sluiten dat er antropogene stoffen (stoffen die door de mens gemaakt zijn) naar onze bronnen komen. Wanneer nodig ondernemen we direct actie om te zorgen dat het drinkwater dat uit de kraan komt altijd veilig en schoon is.

Samenwerking tussen waterbedrijven en de diverse overheden
De waterbedrijven zijn verenigd in de VEWIN. WMD overlegt zowel zelfstandig als vertegenwoordigd door de VEWIN in Regionale bestuurlijke overleggen en landelijke programma's als het Deltaprogramma Zoetwater regelmatig met het Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten.
De sector pleit in de breedte voor een betere waterkwaliteit, waterkwantiteit en bescherming van onze drinkwaterbronnen. Ook het beter en langer vasthouden van regenwater is een onderwerp dat ons na aan het hart ligt. Tevens zitten de waterbedrijven via de VEWIN aan tafel bij het 6e NAP, de versnellingstafel Landbouw en de Toekomstvisie en het Uitvoeringsprogramma gewasbescherming.
Wij hebben ook kennis genomen van de reactie van de Minister van VWS aan de Tweede Kamer op het advies van de gezondheidsraad naar aanleiding van uw acties en notitie.

In gesprek
We gaan graag in op uw suggestie om deze materie nader met elkaar te bespreken. Wij nemen contact met u op voor het plannen van een afspraak.

Met vriendelijke groet,

ir. L.J.W. Hendriks
Directeur
WMD Drinkwater B.V.

Date : 15-3-2021 15:02:10
From : "
To : " @drenthe.nl, @drenthe.nl, " @drenthe.nl, " @drenthe.nl, @drenthe.nl
Subject : RE: beantwoording brief M=W
Attachment : 210315 Reactie brf MW opmGM.docx;

Hoi ,

Het was niet mijn bedoeling om mijzelf aan het werk te zetten
Slim van je.

Zie bijlage.

Van: @drenthe.nl>
Verzonden: maandag 15 maart 2021 14:42
Aan: @drenthe.nl>; @drenthe.nl> @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
Onderwerp: RE: beantwoording brief M=W

Hallo
Dank voor je reactie, maar heb je ook een tekst voorstel
Dank en groet,

Van: @drenthe.nl>
Verzonden: maandag 15 maart 2021 14:39
Aan: @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl> @drenthe.nl> @drenthe.nl>
Onderwerp: RE: beantwoording brief M=W

Hoi

Ik maak nog steeds passief deel uit van de club. Ik weet nog niet wat doet en zo lang voer ik het landelijk overleg nog.

11.1

Daarom zullen de punten 2 en 3 ook de nodige vragen oproepen.
Verdere verduurzaming, wat is daarbij het doel.
Groene gewasbeschermingsmiddelen minder mens- en milieubelasting, wat levert dat op?

Ik ben benieuwd.

Groeten,

Van: @drenthe.nl>
Verzonden: maandag 15 maart 2021 12:51
Aan: @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
Onderwerp: beantwoording brief M=W

Hallo collega's
Bijgaand een voorstel voor de beantwoording brf M=W

Heb waar de pilot overgaat overgenomen uit de concept PS brf en daarbij de dialoog op 1 gezet
Moet deze brf in afschrift aan allen die de brf van M=W hebben ontvangen, wil dit dan per mail doen

Het is een regulier Word-bestand, omdat postbus brieven de opmaak in sharepoint nog niet kan verwerken
maak jij nu nog deel uit van dit clubje of heb jij je werkzaamheden overgedragen aar

Graag reactie of dit zo kan donderdagochtend voor 11 uur

Dank en groet,

PB RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

Team: Ruimtelijke ontwikkeling	Registreren ja
Team: Landelijkgebied	Kenmerk 2021000444
Opsteller: mevrouw	Mandaat Ja
Paraaf Teammanager	Datum
Paraaf directeur	Datum
Paraaf	Trefwoord Duurzame Bollenteelt en Gewasbescherming
Afschrift aan de i.a.a. verstuurde de ingekomen brief	Ingekomen
Aanwijzingen voor verzending per mail deze brf toezenden aan de iaa genoemde betrokkenen in de binnen gekomen brief	Verzonden

Bij bulkbrief (één brief meerdere adressen)
Klik hier voor Nieuw Adresbestand

Aan:
Meten=Weten
t.a.v. de heer R. Chrispijn
[redacted]
[redacted]

[redacted]

Assen, 15 maart 2021
Ons kenmerk 2021000444
Behandeld door mevrouw [redacted] 0592) [redacted]
Uw kenmerk
Onderwerp: Duurzame Bollenteelt en Gewasbescherming

Geachte heer Chrispijn,

In reactie op uw brief van 9 maart jl, berichten wij u het volgende.
Zoals u weet~~Op~~werken wij op dit moment ~~werken wi~~j met in de sector betrokken organisaties aan een aanvraag bij het ministerie van LNV voor het opzetten van een regionaal pilotproject in Drenthe~~,. waarbi j~~Hierin wordt naar een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door de agrarische ondernemers en voor de behoeften van deze agrarische ondernemers om zelf ook met groene middelen te kunnen werken voor een zo gezond mogelijke bedrijfsvoering.
Met u betreuren wij het dat deze aanvraag nog niet ~~voor verzending~~ gereed is; het is een complex project. Wij merken hierbij op dat wij als provincie niet de enige partij zijn in het formuleren van de aanvraag. Het inhoud geven aan de Pilot vraagt meer tijd dan wij hadden verwacht.

Zoals het nu lijkt bestaat de pilot uit drie onderdelen.

1. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat met wederzijdse kennisdeling en begrip voor elkaars situatie;
2. Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele ~~verbetering in de~~ verduurzaming van de lelieteelt, door weerbare rassen, gezondere bodem, e.d..
3. Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket met een zo la~~agere~~ mogelijke mens- en milieubelasting.

Zodra wij de goedkeuring van het ministerie van LNV op onze aanvraag hebben ontvangen maken we ook een start met de dialoog en nodigen we u uit voor een

gesprek. Dat is ook het moment dat we gaan starten met de pilot en daarin willen wij zo breed mogelijk bewoners uit de streek betrekken om samen te komen tot een duurzamere bedrijfsvoering in de bollenteelt.

Hoogachtend GS

Brief i.a.a.
College B&W gemeente Westerveld
Minister C.J. Schouten
Woordvoerders Landbouw TK ???
Waterschap DODelta, de heer Schoonman
WMD, de heer Hendriks

Date : 8-1-2021 15:36:04
From : "
To : @drenthe.nl
Subject : RE: Concept Eindversie aanvraag pilot duurzame bollenteelt
Attachment : image003.jpg;image004.jpg;

Hoi,

Weer een stapje verder dus!

Dankjewel en ook prettig weekend,

Met vriendelijke groeten,

@drenthe.nl
0
Plattelandsontwikkeling Zuidoost-Drenthe
Bargerveen
LEADER Zuidoost-Drenthe

provincie Drenthe

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland

LEADER Zuidoost-Drenthe
Bouwen op lokale kracht

Van: @drenthe.nl>
Verzonden: vrijdag 8 januari 2021 13:57
Aan: @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @kavb.nl>;
gemeentewesterveld.nl>; @wdodelta.nl>; @drenthe.nl>
CC: @minlnv.nl>; @gemeentewesterveld.nl>;
@gemeentewesterveld.nl>; @wdodelta.nl
Onderwerp: RE: Concept Eindversie aanvraag pilot duurzame bollenteelt

Hallo collega's
Bijgaand het persbericht in wording opgesteld door en
en de aanvraag voor de pilot tekstueel nog iets aangepast op basis van opmerkingen van en
Dinsdag is de laatste check hierop
Hoop dat dan ook de financiële paragraaf rond is, zodat de stukken op ronde kunnen
Fijn weekend

Met vriendelijke groet,

Provincie Drenthe
T +31 592
M +31 6
E @drenthe.nl

Mijn werkdagen zijn: maandag, dinsdag en donderdag

Van:
Verzonden: dinsdag 22 december 2020 16:03
Aan: @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @kavb.nl>;
gemeentewesterveld.nl>; @wdodelta.nl>; @drenthe.nl>
CC: @minlnv.nl>; @gemeentewesterveld.nl>;
@gemeentewesterveld.nl>; @wdodelta.nl
Onderwerp: Concept Eindversie aanvraag pilot duurzame bollenteelt

Hallo collega's
Ik had nog even tijd en het leek mij zinvol om de aanvraag voor de pilot verder in gereedheid te brengen/ ik heb mij maar even zo vrij gevoeld
In deze versie heb ik de redigerende opmerkingen inclusief voorstellen voor weglaten dubbele tekst van in de versie van van 7 december een op een overgenomen
Verder aangevuld met wensen van onze bestuurders tav de inleiding en de governance, dit in overleg met

Mocht je nog wat missen of opmerkingen hebben dan hoor ik die graag tijdig
Zodat we de tekst 12 januari definitief kunnen aftikken
LET WEL over de begroting en financiering wordt nog volop het gesprek gevoerd Deze paragraaf is dan ook nog steeds conceptueel

Fijne feestdagen en een goede jaarwisseling

Met vriendelijke groet,

Provincie Drenthe
T +31 592
M +31 6

E [redacted]@drenthe.nl

Mijn werkdagen zijn: maandag, dinsdag en donderdag

Date : 28-4-2021 12:46:21
From : "[redacted]"
To : "[redacted]@wdodelta.nl
Subject : RE: Definitief persbericht + PS-brief + programmaplan

Klopt helemaal. Wilde je terugbellen, maar lijn is bezet...

Groet,
[redacted]

Van: [redacted]@wdodelta.nl>
Verzonden: woensdag 28 april 2021 12:45
Aan: [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Definitief persbericht + PS-brief + programmaplan

Toch even een check: ik stuur iets na 13.00 uur (zeg rond 13.15 uur) het persbericht en de statenbrief naar ons bestuur. Klopt toch?

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Waterschap Drents Overijsselse Delta
Dokter van Deenweg 186, 8025 BM Zwolle
Postbus 60, 8000 AB Zwolle
T. (088)[redacted]

Van:[redacted] [mailto[redacted]@drenthe.nl]
Verzonden: woensdag 28 april 2021 11:19
Aan:[redacted]gemeentewesterveld.nl>;[redacted]@wdodelta.nl>;[redacted]@wdodelta.nl>; S[redacted]@minlnv.nl>;[redacted]@kavb.nl>; Janny Peltjes[redacted]@hlbbv.nl>[redacted]@kavb.nl
CC:[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>[redacted]@drenthe.nl>;[redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: Definitief persbericht + PS-brief + programmaplan

Beste allemaal,

Hierbij het definitieve persbericht, de PS-brief en het programmaplan.
Zoals eerder afgesproken gaat het vandaag als volgt:

- Om 13.00 uur sturen wij Provinciale Staten de informerende brief en als bijlage het programmaplan en het persbericht onder embargo.
- Om 15.00 uur sturen wij vanuit de provincie Drenthe het persbericht naar de media

Jullie kunnen jullie interne acties uitvoeren, volgens afspraak in het schema (sommige acties vlak na 13 uur, andere vlak na 15 uur!)
Let op: zet er even bij dat het persbericht alvast onder embargo wordt verstrekt en om 15 uur naar de media gaat.

Als er vragen zijn, dan hoor ik dat natuurlijk graag!

Hartelijke groet,

[redacted]
Provincie Drenthe
T: 0592[redacted]
Ik werk ma t/m do

Date : 29-1-2021 14:58:40
From : "[redacted]"
To : "[redacted]@drenthe.nl
Subject : RE: Duurzame bollenteelt Provincie Drenthe
Attachment : image001.jpg;

[redacted] 10.2.e

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: vrijdag 29 januari 2021 14:26
Aan: [redacted]@drenthe.nl>
CC: [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: FW: Duurzame bollenteelt Provincie Drenthe

[redacted], natuurlijk ook voor jou, zie mail en bijlage

groeten,
[redacted]

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: vrijdag 29 januari 2021 14:19
Aan: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl> [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Duurzame bollenteelt Provincie Drenthe

Het blijft een heel fors bedrag, maar gelukkig komt er van de telers ook een bijdrage in natura. Deze bijdrage had ik al weggestreept voordat ik het onder de streep zag dat ze het 'in kind' bijdragen.

11.1 [redacted] We faciliteren ze in en toekomst die anders wettelijk wordt opgelegd door verbodsbepalingen van bestrijdingsmiddelen.
11.1 [redacted]

11.1 [redacted]

11.1 [redacted]

Prettig weekend,

[redacted]

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: vrijdag 29 januari 2021 14:02
Aan: [redacted]@drenthe.nl> [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: FW: Duurzame bollenteelt Provincie Drenthe

Heren,

Zouden jullie even mee willen kijken naar de begroting.
[redacted], 11.1 [redacted] Met name over kosten/uren projectleider en eigen bijdrage qua uren en vergoeding telers.

Uitgangspunt provincie was: we kunnen meegaan met een 10.2g [redacted] voor de telers als de uren telers in kind zijn en enkel is om de hoogte van de bijdrage LNV te bepalen LNV hanteert namelijk 10.2 voor topsectoren.

NB. de 40.000 financiering vanuit DAW is nog niet opgenomen en moet nog worden toegevoegd.

Ik hoor graag van jullie

groeten,
[redacted]

Van: [redacted]@kavb.nl>
Verzonden: vrijdag 29 januari 2021 13:48
Aan: [redacted]@minlnv.nl>
CC: [redacted]@kavb.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: Duurzame bollenteelt Provincie Drenthe

Beste [redacted]

In vervolg op jouw bespreking met [redacted] stuur ik je bijgaand een nieuwe begroting plus financiering tot nu toe. Jullie bespraken dat gezien de aard van het project het terecht zou zijn dat de telers een gedeeltelijke vergoeding van hun uren ontvangen. In deze versie zijn de uren die telers besteden aan overleg met omwonenden toegevoegd. Ons voorstel is dat de telers de uren besteed aan overleg met omwonenden in kind bijdragen (dit is 10.2.G EUR) en dat de uren die besteed worden door de telers (dit zijn 4 van de 10 telers) aan het opstellen van het onderzoeksprogramma en middelenpakket worden betaald (dit is 10.2.G EUR). Beide tegen een tarief van 10.2g

Verder is opgenomen het voorstel dat de KAVB de uren die zij steekt in onderzoeksprogramma en middelenpakket in kind bijdraagt, dit is een bedrag van 10.2.G EUR over drie jaar. De uren voor projectleiding voor zover die bij KAVB komen te liggen moeten wel worden vergoed. Voor de bijdragen van de middelenleveranciers en het leliefonds heb ik een inschatting meegenomen, dit moet in februari uitgewerkt en geconcretiseerd worden.

Mocht je nog vragen of toevoegingen hebben dan hoor ik het graag.

Met vriendelijke groet,

[redacted] Bodem, Water en Mineralen

Koninklijke
Algemeene Vereeniging voor
Bloembollencultuur
A Weeresteinstraat 10a, 2181 GA Hillegom
P Postbus 175, 2180 AD HILLEGOM
T 0252-
M 06-
Vrijdag afwezig
I www.kavb.nl
De informatie in dit e-mailbericht is vertrouwelijk en uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Wanneer u dit bericht per abuis ontvangt, verzoeken wij u contact op te nemen met de afzender per lerende e-mail. Verder verzoeken wij u in dat geval dit e-mailbericht te vernietigen en de inhoud ervan aan niemand openbaar te maken. Wij aanvaarden geen aansprakelijkheid voor onjuiste, onvolledige dan wel ontijdige overbrenging van de inhoud van een verzonden e-mailbericht, noch voor daarbij overgebrachte virussen.
The information contained in this e-mail is confidential and may be privileged. It may be read, copied and used only by the intended recipient. If you have received it in error, please contact the sender immediately by return e-mail; please delete in this case the e-mail and do not disclose its contents to any person. We don't accept liability for any errors, omissions, de lays of receipt or viruses in the contents of this message which arise as a result of e-mail transmission

Date : 12-10-2020 16:48:45
From : "[redacted]"
To : "[redacted]@drenthe.nl
Subject : RE: opzet b en w advies voor raadinfo
Attachment : image001.png;image003.jpg;

Deze uitvoeringsprogramma moet zijn dit uitvoeringsprogramma.

Verder nog telers noemen bij de pilot waar overheden en inwoners staan?

Met vriendelijke groeten,

[redacted] Plattelandsontwikkeling Zuidoost-Drenthe
[redacted] Bargerveen
[redacted] LAG Zuidoost-Drenthe (LEADER)
Telefoonnummer: 0592[redacted] / 06[redacted]
E-mail: [redacted]@drenthe.nl

provincie Drenthe

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland

LEADER Zuidoost-Drenthe
Bouwen op lokale kracht

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: maandag 12 oktober 2020 16:40
Aan: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: FW: opzet b en w advies voor raadinfo

ter kennisgeving

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: maandag 12 oktober 2020 16:39
Aan: [redacted]gemeentewesterveld.nl>
Onderwerp: Re: opzet b en w advies voor raadinfo
Hoi [redacted],

Hierbij in het "rood" tekstvoorstellen om door te strepen en in "groen" aan te vullen.

Groeten,
[redacted]

Van: [redacted]gemeentewesterveld.nl>
Verzonden: maandag 12 oktober 2020 13:51
Aan: [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: opzet b en w advies voor raadinfo
Advies B en W en Raad zoals beloofd graag jou op en aanmerkingen

Beknopte samenvatting

Op dit moment wordt onder regie van de provincie Drenthe een financieringsaanvraag ingediend bij LNV voor een pilot in Westerveld onder het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming van het Ministerie van LNV.
Naast dat de pilot als doel heeft het onderlinge vertrouwen tussen omwonenden en bewoners en de telers te versterken is ook het doel om te onderzoeken welke mogelijkheden er in Drenthe zijn om de teelt van bloembollen te verduurzamen. Het gaat hierbij om ontwikkelen van weerbare teelten, waardoor de behoefte aan en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen vermindert en daarmee milieu-emissies worden beperkt. De pilot geeft rechtstreeks invulling aan het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming van het Ministerie van LNV. Hiermee wordt verder invulling gegeven aan de ambities uit de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 van het Ministerie van LNV, de visie Vitale Teelt 2030 van de bloembollensector en het provinciale programma "Toekomstgerichte landbouw".
Binnen de pilot wordt bijgedragen aan het behoud van de leefbaarheid op het platteland door te werken aan herstel van onderling vertrouwen. Hierbij zullen naast de betrokken partijen uit de sector en de overheden ook de inwoners van onze gemeente worden betrokken.

Besluit

Besluitpunt 1
Kennis te nemen van het voornemen een de pilot in Drenthe (Westerveld) in te dienen onder het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming van het Ministerie van LNV onder regie van de provincie Drenthe.

Motivering

Aanleiding en context

Vanuit de met de gemeente Westerveld en VDG georganiseerde avond in de statenzaal van het provinciehuis over de terugkoppeling van het OBO onderzoek van het RIVM is een samenwerking ontstaan vanuit de vier overheidslagen. De bijdrage aan het uitvoeringsprogramma toekomstvisie gewasbescherming uit Drenthe is daar uit volgend. Voor de uit te voeren pilot in Drenthe (Westerveld) wordt voor 23 eind oktober 2020 een aanvraag voor financiering ingediend bij het Rijk voor het uitvoeren van een pilot onder het uitvoeringsprogramma gewasbeschermingsmiddelen van het Rijk. Deze uitvoeringsprogramma is 28 september 2020 aangeboden aan de kamer. De stukken hierover zitten in de bijlage van het advies. Op pagina 45 van het uitvoeringsprogramma toekomstvisie gewasbescherming 2030 wordt verwezen naar de pilot in Drenthe.
De pilot zal plaatsvinden onder regie van de provincie in afstemming met de overige samenwerkende overheden. Bij de uitvoering van de pilot zullen onder andere de gemeente Westerveld, waterschap en inwoners van onze gemeente worden betrokken.

Beoogd resultaat

Invulling te geven aan het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming van het Ministerie van LNV onder regievoering van de provincie Drenthe.

Argumentatie

In de pilot wordt ingezet op het dialoog en de bijbehorende communicatie tussen bewoners, telers en betrokken organisaties. Daarnaast wordt geëxperimenteerd met een nieuwe manier van duurzame teelt van lelies in Drenthe waarbij landelijke en regionale kennis ingezet wordt om een weerbaar teeltsysteem te ontwerpen die minder mens- en milieubelastend is en tot meer draagvlak leidt bij de omwonenden.
De pilot wordt uitgevoerd grotendeels plaatsvinden in Westerveld en gaat in eerste instantie 3 jaar duren en wordt tussentijds en na afloop geëvalueerd. Bij de pilot is de KAVB betrokken omdat deze zich toespitst op de bloembollenteelt.
Uiteraard worden ook inwoners (georganiseerd en niet-georganiseerd) uit de gemeente Westerveld betrokken. Een belangrijk onderdeel van de pilot is dan ook communicatie waarbij ook de resultaten over de voortgang van de pilot worden gecommuniceerd. Denk hierbij aan communicatie naar de inwoners van Westerveld maar ook veel breder naar lelietelers,

bestuurders, ketenpartijen en adviseurs.

Duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord werken

De pilot draagt bij aan deze doelen door in te zetten op een meer duurzamere teelt en meer maatschappelijk draagvlak.

Kanttekening en risico's

Het slagen van de pilot zal afhangen van de inzet en betrokkenheid van alle partijen. Het ambitieniveau van de pilot ligt mogelijk niet gelijk aan het ambitieniveau van de georganiseerde inwoners. Dit kan een afbreukrisico zijn en vraagt om goede communicatie.

Aanpak/uitvoering en communicatie

De uitvoering en communicatie valt onder de regie van de provincie projectgroep en zal plaatsvinden vanuit de samenwerkende overheden. De gemeente zal via haar gebruikelijke kanalen zorgen dat de informatie die vanuit de samenwerking wordt verstrekt vindbaar is voor al onze inwoners. De raad zal op gepaste tijden worden geïnformeerd over de voortgang.

Integrale advisering

Extern

Duiding integrale advisering

Het advies is in overleg met de provincie opgesteld i.v.m. de rol van de provincie als de regievoerder van de gezamenlijke betrokkenheid bij de pilot.

Evaluatie

Na afloop van de pilot zal deze onder regie van de provincie worden geëvalueerd.

Financiële informatie

Er is (nog) geen financieringsaanvraag gedaan richting de gemeente.

[redacted] **Natuur Landschap en duurzame landbouw**
|GEMEENTE WESTERVELD | Postbus 50, 7970 AB Havelte | Raadhuislaan 1, 7981 EL DIEVER | T 140 521| T (0521) [redacted] |info@gemeentewesterveld.nl | www.gemeentewesterveld.nl |

****

Disclaimer:
De informatie verzonden met dit e-mail bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van de informatie kennis te nemen, is verboden. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, (a) is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden, niet toegestaan, en (b) wordt u verzocht de afzender daarvan op de hoogte te brengen en het bericht te vernietigen.
De Gemeente Westerveld staat niet in voor de juiste en volledige overbrenging van de inhoud van een verzonden e-mail, noch voor tijdige ontvangst daarvan.
Dit onderschrift is tevens het bewijs dat de email is gescand op virussen.

****

Date : 29-6-2020 17:49:12
From : "[redacted]@minlnv.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@kavb.nl, "[redacted]@minlnv.nl, [redacted]@minlnv.nl, "[redacted]drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@wur.nl" [redacted]@wur.nl, "[redacted]@wur.nl'" [redacted]@wur.nl
Cc : [redacted]@kavb.nl, "[redacted]@kavb.nl
Subject : RE: Overleg pilot gewasbescherming Drenthe
Attachment : Pilot lelie Drenthe concept25jun2020 LNV.docx;image001.png;image002.png;

Beste allen,

Uit onderstaande mailwisseling begrijp ik dat [redacted] nog een nieuwe versie maakt, maar bij deze toch al even reactie vanuit LNV op het 1e concept. Zoals al door meerdere mensen benoemd, fijn dat er snel een eerste concept ligt, na onze bespreking vorige week.

Hierbij alvast even een inhoudelijke reactie, dus nog niet op de begroting. Zie ook de track changes.

Problematiek/ bewoners;
@ Provincie ik begrijp dat het de bedoeling is om de pilot aan te kondigen op de bewoners op een bijeenkomst op 3 juli en intussen al aan de gedeputeerde is gemeld dat er een pilot start. Bijbehorend stuk is (nog) niet geschikt voor een bewonersbijeenkomst; roept wel wat vragen op als je je in bewoner verplaatst. Wat is de problematiek die ervaren wordt en hoe biedt deze pilot daar een oplossing voor, neem de bewoner mee. Verder vraag ik me af wat voor soort bijeenkomst de bewonersbijeenkomst is. Openbaar, met pers? Wat betekent dit voor wel/geen communicatie en wanneer? Is dit de onderzoeksopzet en maken jullie nog een powerpoint oid?

Onderzoeksopzet:
@ KAVB/WUR Er wordt een ideale onderzoeksopzet geschetst, is die ideale situatie voorhanden bij Westerveld? Zo niet, in Westerveld wordt de problematiek ervaren dus zal ook de pilot moeten plaatsvinden, dan maar in iets minder ideale omstandigheden, en elders meer ideaal: proeflokaties KAVB, kennisimpuls WUR.
@provincie zijn er al telers benaderd, toezegging lijkt me wel nodig vóór bewonersbijeenkomst

Taakverdeling
Ik mis de taakverdeling, graag toevoegen. Oa is er een rol bewoners?

Kunnen jullie hiermee verder deze week en een slag maken vóór de bewonersbijeenkomst?
NB ik heb afgelopen keer even het overleg voorgezeten, maar vanaf volgende week ben ik met vakantie. Zoals bekend is Job Zwart jullie aanspreekpunt vanuit LNV voor deze pilot.

Groet, [redacted]

[redacted]
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit
Ministerie van LNV
06-[redacted]

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: vrijdag 26 juni 2020 15:02
Aan: [redacted]@kavb.nl>; [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@wur.nl' <[redacted]@wur.nl>; [redacted]@wur.nl' [redacted]@wur.nl>
CC: [redacted]@kavb.nl>; [redacted]@kavb.nl>
Onderwerp: RE: Overleg pilot gewasbescherming Drenthe

Dag allen,

Helder[redacted]. Verwachtingen m.b.t. verwachtingsmanagement is een belangrijke aanvulling. Wat ik al eerder aangaf; het gaat ook om het breed (kunnen) toepassen in de praktijk van bewezen technieken/ methoden. Mocht het lukken om "vitale lelieteelt" daadwerkelijk in te kunnen zetten in Drenthe op praktijkschaal en telers zijn enthousiast, dan kunnen we een flinke slag maken; zowel als het gaat om reductie van middelengebruik, alsook andere aspecten (beregening/ drainage e.d.).

Groet,

[redacted]
Team Water, Bodem en Milieu
Provincie Drenthe
Tel. +3159[redacted]

Van: [redacted]@kavb.nl>
Verzonden: vrijdag 26 juni 2020 13:46
Aan: [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl> [redacted]@wur.nl' <[redacted]@wur.nl>; [redacted]@wur.nl' [redacted]@wur.nl>
CC: [redacted]@kavb.nl>; [redacted]@kavb.nl>
Onderwerp: Re: Overleg pilot gewasbescherming Drenthe

Beste allen,

Graag het voorstel vooralsnog intern houden en als concept. Ik heb het gedeeld met mijn directie en bestuur die wil nog wel even kijken hoe de lelietelers in Drenthe erin zitten en voorkomen dat het prematuur bij partijen komt te liggen die ermee aan de haal gaan. Er komt een nog iets aangepaste versie met name gericht op verwachtingsmanagement, die komt komende week. De nadruk moet zijn dat we gaan kijken in een pilot of het op deze vernieuwende milieuvriendelijker manier kan, niet dat het al vaststaat dat dit de nieuwe norm kan of gaat worden.

Vriendelijke groeten, [redacted]

Van: [redacted]@minlnv.nl>
Verzonden: vrijdag 26 juni 2020 12:02
Aan: [redacted]@kavb.nl>; [redacted]@minlnv.nl> [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]drenthe.nl' [redacted]drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl' <[redacted]@drenthe.nl> [redacted]@drenthe.nl' [redacted]drenthe.nl>; [redacted]@wur.nl' [redacted]@wur.nl>; [redacted]@wur.nl' <[redacted]@wur.nl>
Onderwerp: RE: Overleg pilot gewasbescherming Drenthe
Beste [redacted] en [redacted]
Dank voor de snelle actie. Ik zal proberen zo snel mogelijk namens LNV te reageren.
Groet, [redacted]

Van: [redacted]@kavb.nl>
Verzonden: vrijdag 26 juni 2020 09:35
Aan: [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@drenthe.nl' [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl' [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@wur.nl' [redacted]@wur.nl>; [redacted]@wur.nl' [redacted]@wur.nl>
Onderwerp: Re: Overleg pilot gewasbescherming Drenthe

Beste allen,
[redacted] er [redacted] van de WUR en mijzelf hebben een concept voorstel gemaakt voor de pilot gewasbescherming in lelie in Drenthe.
wij zijn benieuwd naar jullie reacties verbeteringen en aanvullingen.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted] effectief middelen- en maatregelenpakket (Cemp)

Koninklijke
Algemeene Vereeniging voor
Bloembollencultuur

A Weeresteinstraat 10a, 2181 GA Hillegom

P Postbus 175, 2180 AD HILLEGOM

T 0252[redacted]

M 06-[redacted]

F 0252-[redacted]
I www.kavb.nl

Van: [redacted]@minlnv.nl>
Verzonden: maandag 22 juni 2020 17:51
Aan: [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@kavb.nl>; [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@drenthe.nl' [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl' [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl' [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@wur.nl' [redacted]@wur.nl>; [redacted]@wur.nl' [redacted]@wur.nl>
Onderwerp: Overleg pilot gewasbescherming Drenthe

Beste allen,
Eerder vandaag bent u uitgenodigd voor een overleg tussen de provincie Drenthe, KAVB, Wur en LNV over het opzetten van een pilot gewasbescherming in Drenthe. In de bijlage de relevante stukken en de agenda voor het overleg. U heeft zojuist een webex uitnodiging ontvangen, via dit medium zal het overleg plaatsvinden.
De stukken van de provincie Drenthe:

- Probleemstelling + Doelstelling + Communicatieboodschap
- Stappenplan

De stukken van de kennisimpuls/LNV:

- Werkplan Algemeen Vitale lelieteelt
- Greenity
- Stukje voor website lelieteelt

Indien er nog vragen zijn bel ik telefonisch (06[redacted]) of per mail te bereiken.
Met vriendelijke groet,

[redacted]

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit (PAV)
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
Mobiel :+31 (06) [redacted]
Mail [redacted]@minlnv.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard

ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Concept voorstel, 25-06-20 - ten behoeve van afstemming met LNV en provincie Drenthe

Pilot duurzame teelt van lelie in Drenthe

[redacted] en [redacted] (Wageningen University & Research), [redacted] (KAVB)

Inleiding
Situatie westerveld schetsen door prov. Drenthe. Welke problemen zijn er /worden ervaren
Dan check of pilot voldoet

Opzet pilot
We gaan op enkele hectares lelies gelegen in de gemeente Westerveld experimenteren met een systeem van duurzame lelieteelt met een minimale inzet van chemische synthetische gewasbeschermingsmiddelen. We doen dit samen met een of meerdere telers die hiervoor open staan. De pilot gaat 3 jaar duren en wordt daarna geëvalueerd. De pilot heeft een begeleidingsgroep waarin ook bezorgde burgers uit Westerveld en vertegenwoordigers van de vereniging Meten=Weten deelnemen.

Doel van de pilot
doel:
wat gebeurt er na 3 jaar?
In de pilot moeten de volgende maatregelen zichtbaar zijn:

- Minder gebruik van gewasbeschermingsmiddelen
- Minder milieu- en mensbelastende middelen
- Minder vaak spuiten
- Minder verspreiding van middelen naar omgeving
- Meer communicatie van telers en ~~naar~~ met omwonenden
- Duurzamere lelieteelt uitwerken en testen onder praktijkomstandigheid en promoten

Keuze van de teler
De keuze van de teler, of telers, waar de pilot komt is erg belangrijk. Zij moeten enthousiast zijn, maar daarnaast zelf ook al een duurzame insteek hebben en het perspectief zien. Daarnaast moeten zij onderzoek-minded zijn en de tijd en aandacht kunnen geven, die een pilot nodig heeft.
De provincie Drenthe zal in overleg met de gemeente en de KAVB enkele telers selecteren en benaderen. Het is van belang dat het plantmateriaal dat gebruikt wordt schoon (gezond) is. Zeker op het gebied van virus. De teler moet dit materiaal wel beschikbaar hebben of krijgen.

Keuze perceel
De pilot moet worden uitgevoerd op een perceel zonder bodemziekten en aaltjes en met een goede structuur. Het liefst zonder andere lelies in de directe nabijheid, zodat er geen verrassingen optreden met besmetting van virus uit een toevallig zwaar besmette partij uit de omgeving.

Keuze uitgangsmateriaal
Het plantgoed moet gezond zijn. De trend in de leliewereld is dat er steeds meer gelet gaat worden op de gezondheid van het uitgangsmateriaal, vooral wat betreft virus. Deze trend gaat zeker door en daar mogen we wel op anticiperen.
Uitgangspunt is opname van 3 cultivars (een LA, een OR en een OT).
Zeker geen keuze voor ziektegevoelige cultivars, maar alleen heel robuuste cultivars opnemen is misschien niet heel reëel, gezien de vraag uit de markt naar een groot sortiment. Aan de andere kant geven die wel de meeste kans om het middelengebruik beperkt te houden. Delphy heeft, op basis van een enquête, een lijst gemaakt met robuuste cultivars. Daar hebben ze er dit jaar een aantal van op ROL liggen. Kies uit die lijst cultivars die in enige omvang geteeld worden.

Factoren in de pilot

Plantgoedontsmetting
Gezond plantgoed op gezonde grond heeft eigenlijk geen bolontsmetting nodig. Dat hebben we in 2018 in WUR proeven op ROL gezien. Maar in 2019 is er toch 1 partij lelijk uitgevallen door fusarium, zonder dat dit direct aan het plantgoed zichtbaar was. Om dat uit te sluiten zouden we wel moeten kiezen voor bolontsmetting. Dit is voor omwonenden ook niet direct een issue, maar kan natuurlijk invloed hebben op residu in de bodem en het bodemleven. Kies daarom de milieuvriendelijkste middelen.

Onkruidbestrijding Doordat de lelies, ook al zou je ze op regels planten, nooit in rijen opkomen, is mechanische onkruidbestrijding niet mogelijk. Kies de milieuvriendelijkste middelen en wellicht is mechanische onkruidbestrijding in de paden wel mogelijk, als het gewas al zo dicht is dat onkruid in het gewas niet meer bestreden hoeft te worden. Groot probleem van omwonenden is het doodspuiten van gras, als dit de voorvrucht van het perceel is. Foto's van de bruine velden komen steeds terug. Nagaan

Met opmerkingen [redacted]: Dit voorstel is ook voor bewoners bijeenkomst. Komt dit de zorgen tegemoet? Schets hoe het nu is (slechter) en wat dan de verbetering is

heeft opmaak toegepast: Nederlands (standaard)

heeft opmaak toegepast: Lettertype: Niet Vet

heeft opmaak toegepast: Lettertype: Niet Vet, Nederlands (standaard)

heeft opmaak toegepast: Lettertype: Niet Vet

Met opmerkingen [redacted] Kan dit zonder candidates for substitution?

Met opmerkingen [redacted]]: Dit is geen doel maar zijn maatregelen. Belangrijk om je doel goed te formuleren.

Met opmerkingen [redacted]]: Geef aan dat in deze pilot een nieuwe manier van duurzame teelt wordt uitgerold voor de lelieteelt in Drenthe. Daarbij wordt landelijke kennis voor weerbare teeltsystemen ingezet om een weerbaar teeltsysteem te ontwerpen met als doel....

Met opmerkingen [redacted] 5]: 11.1 [redacted]

Met opmerkingen [redacted] (6]: 11.1 [redacted]

Met opmerkingen [redacted] 7]: Dit hoort toch bij materiaal?

Met opmerkingen [redacted] (8]: Zijn deze percelen er? Zo niet, wat is wel mogelijk bij Westerveld?

Met opmerkingen [redacted] (9]: Is dit in Drenthe een voorwaarde voor de lelieteelt? Je moet een representatief perceel kiezen, anders zal er geen doorwerking naar andere telers plaats vinden. 11.1 [redacted]

Met opmerkingen [redacted] 10]: Kunnen telers deze afzetten? Of moeten ze dan ook op zoek naar nieuwe afzet?

Met opmerkingen [redacted] (11]: Er staat veel spreektekst, geef aan hoe het ras gekozen wordt. Als ik het goed lees: geen ziektegevoelige cultivars en wordt er gekozen uitde lijst die Delphy obv enquête heeft gemaakt

Met opmerkingen [redacted] (12]: Geef aan waarmee en waarom heb je het nodig als er staat dat eigenlijk niet nodig is. Onderbouwing is nu heel vaag. Geef risico en de gevolgen aan, zodat anderen mee genomen worden in de afweging.

Met opmerkingen [redacted] (13]: 11.1 [redacted]

Met opmerkingen [redacted] (14]: Geef ook hier aan wat je gaat doen en waarom: met middelen in de r...

of dit anders kan. Er zijn inmiddels ervaringen met grond keren en vervolgens bewerken, dat kan op zand goed werken.

Met opmerkingen [15]: Bedoel je juist 'niet kerende grondbewerking? minimale grondbewerking? Heeft in onderzoek gelegen bij PPS Duurzame bodem.

Vuurbestrijding
Er is in het onderzoek Vitale lelieteelt al twee jaar aangetoond dat vuurbestrijding volgens een ~~waarschuwingsysteem~~waarschuwingssysteem (BOS: Beslissings Ondersteunend Systeem) goed mogelijk is. Al twee jaar is de helft van het aantal bespuitingen t.o.v. gangbaar uitgevoerd, zonder effect op de opbrengst.
Kies voor het inzetten van de minst milieubelastende middelen, maar houdt afwisseling (resistentie) goed in de gaten.
Bij het gebruik van BOS is het mogelijk om toch op vaste dagen van de week te spuiten, zodat een teler niet zijn hele kraam op dezelfde dag hoeft te spuiten, waar hij de capaciteit niet voor heeft.
Het gewas hoeft niet tot bijna aan het rooien groen te blijven. Iets eerder afsterven (door vuur) blijkt geen effect op de opbrengst te hebben. Bovendien is de kwaliteit van de bollen beter, als de bollen kunnen 'afrijpen' voor het rooien. Daarnaast kan er dan wat eerder begonnen worden met rooien, zodat de tijdsdruk voor de teler minder wordt en hij niet onder heel slechte (natte) omstandigheden het veld op hoeft, wat veel beter is voor de bodemstructuur en dus het bodemleven.

Virusbestrijding
Als er wordt uitgegaan van virusvrij plantgoed (en dat moet de norm worden), of plantgoed met een heel laag percentage virus, is veel minder, of zelfs geen virusbestrijding nodig. De meeste virusverspreiding in lelies komt uit de partij zelf. De luizen die het virus verspreiden hebben een beperkte actieradius.
De belangrijkste virussen in lelie, die door luizen verspreid worden en waar dus maatregelen tijdens de teelt voor worden uitgevoerd, zijn LMoV en LSV, die niet in andere gewassen voorkomen (behalve LSV in tulp), dus besmetting uit de omgeving is niet aan de orde, als er niet 'toevallig' een zieke partij lelies direct naast het perceel staat.
Nu wordt virusbestrijding uitgevoerd door een wekelijkse bespuiting met minerale olie, waar vaak een insecticide of repellent (pyrethroiden) wordt toegevoegd. Uitgaan van een gezonde partij moet deze laatste toevoeging overbodig maken. Zeker omdat de virusverspreiding plaatsvindt door 'hoppende' luizen, die het virus al verspreid hebben voordat ze het loodje leggen. Koloniserende luizen zullen incidenteel wel bestreden moeten worden, voordat ze schade doen. Dit kan wellicht met milieuvriendelijke middelen en/of plaatselijk spuiten. De bespuiting met minerale olie blijft mogelijk noodzakelijk. Deze olie lijkt geen grote milieubelasting en mag zelfs in de biologische teelt gebruikt worden, maar er komt zo wel elke week een spuit over het veld. Acceptatie door omwonenden kan een kwestie van communicatie zijn.

Met opmerkingen 6]: Er lopen PPS-en over alternatieven virus en luisbestrijding. Kijk ook naar akkerbouw bijvoorbeeld en kijk of je daar van kunt leren.

Akkerranden
Er lopen proeven naar effecten van akkerranden ook in Lelie. Het lijkt een goed plan om rond de velden een bloeiende akkerrand aan te leggen. Onderzoek heeft nog niet laten zien dat het ook functionele effecten heeft op luizendruk en natuurlijke bestrijding. Probleem is dat heel vroeg in het seizoen al predatoren en parasieten aanwezig moeten zijn in de rand en in het gewas om luizenpopulaties te onderdrukken. Dat betekent dat een meerjarige akkerrand met vroegbloeiende soorten de voorkeur heeft. Het is in ieder geval goed voor de biodiversiteit. Of het voldoende is om virusverspreiding door luizen te voorkomen is echter de vraag en zal getest worden in de pilot..

Met opmerkingen 17]: Kijk naar FAB+, Bestuiversonderzoek en andere sectoren. Daar wordt hier ook naar gekeken. Kijk verder dan alleen maar bespuitingen.
Akkerranden heeft ook zijn nut voor wilde bijen/biodiversiteit. Dat is voor bewoners ook van belang.

Rooien en spoelen
Rooien, indien mogelijk, onder gunstige omstandigheden (droge grond), zodat niet veel geweld (soms worden 3 trekkers achter elkaar gebonden) plaats hoeft te vinden.
Spoelen niet op het perceel, maar centraal op een daarvoor geschikte locatie, of op een verloren hoekje land. Laat het perceel netjes achter, zonder diepe sporen of bulten grond.

Met opmerkingen (18]: Wat is spoelen?

Communicatie
Een belangrijk onderdeel van de pilot is communicatie. Communicatie ~~naar~~ met de burgers van Westerveld maar ook veel breder naar lelietelers, bestuurders en bezorgde burgers in Nederland.
Daarom moet er een breed samengestelde begeleidingsgroep komen waarin we de plannen en resultaten bespreken. Naast deze groep zullen er brede publieksbijeenkomsten worden georganiseerd en demodagen zodat ook lelie telers en ander belangstellende de proeven kunnen bezoeken en ter plaatse uitleg krijgen.

Met opmerkingen (19]: En ook de ketenpartijen en adviseurs mee nemen.

Met opmerkingen [(20]: Een begeleidingscie is wat anders dan communicatie. Dat is niet alleen maar zenden, maar ze denken mee over innovatieve mogelijkheden, mogelijke oplossingen van knelpunten, aansluiting bij andere initiatieven en mogelijkheden voor communicatie

Taakverdeling
Rijk, Provincie, Gemeente, telers, WUR en KAVB
Nb afstemming met bestaande projecten benoemen, oa kennisimpuls, project KAVB

heeft opmaak toegepast: Lettertype: Cursief

Financiën
Het is lastig nu al een begroting op te stellen. We kunnen een eerste schatting maken van de kosten. Belangrijk is dat er vangnet is voor de telers die hun nek uitsteken. Zij lopen extra risico dat een deel van hun teelt minder waard wordt door onverhoopt optredende ziekten en plagen als er minder middelen

worden ingezet. Uit eerdere experimenten is gebleken dat een teler langer durft te wachten met ingrijpen met een chemisch middel als hij weet dat er een vangnet is. Wij denken dat een reservering van € 30.000,- voor eventuele schadeposten of oogstderving genoeg moet zijn.
Dan zijn er de begeleidingskosten van de WUR. Zowel voor de teeltbegeleiding en beoordelingen en waarnemingen. Schatting is dat daarvoor 80 uur per jaar voor nodig zijn. Verder kan de WUR een rol spelen in de begeleiding van voorlichtingsavonden en duiding van de landbouwkundige en milieutechnische aspecten en advisering over het proces. Dat zal naar schatting nog eens 80 uur vragen.

Schadefonds:	€ 30.000	eenmalig	in 3 jaar	30.000,-
Kosten WUR:	€ 20.000	per jaar		60.000,-
Communicatie en voorlichting	€ 10.000,-	per jaar		30.000,-
Totaal (**excl BTW**):				€120.000,-

Inzet van Rijk, Provincie, Gemeente, telers en KAVB zijn in kind.

Met opmerkingen [21]: 11.1 [redacted] .

Met opmerkingen [22]: Door wie? Benoemen bij taakverdeling

Date : 1-7-2020 12:24:09
From : "[redacted]@kavb.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl
Cc : "[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl
Subject : Re: Overleg pilot gewasbescherming Drenthe
Attachment : image001.png;image002.png;

Beste [redacted]

Dat moet kunnen, ik stuur onze suggesties voor aanpassingen.

Groeten, [redacted]

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: woensdag 1 juli 2020 11:30
Aan: [redacted]@kavb.nl>
CC: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Overleg pilot gewasbescherming Drenthe
Dag [redacted]
Dank voor je reactie; ik ken beide telers en weet dat ze openstaan voor verduurzamingsinitiatieven.
We zouden graag het pilot-voorstel nader uitgewerkt zien. Ik stel voor dat wij vanuit provincie Drenthe nog even "schieten" op het huidige voorstel en dat we morgen een eindconcept hebben om aan onze gedeputeerden voor te leggen.
Gaat dat lukken?
Groet,

[redacted]
Team Water, Bodem en Milieu
Provincie Drenthe
Tel. +3159[redacted]

Van: [redacted]@kavb.nl>
Verzonden: woensdag 1 juli 2020 10:14
Aan: [redacted]@drenthe.nl>
CC: [redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: Re: Overleg pilot gewasbescherming Drenthe
Beste [redacted]
Ik heb gisteren gesproken met [redacted] en met [redacted] op een bijeenkomst in de Keukenhof.
Het lijkt ons dat [redacted] de beste kandidaat is, die heeft bollenland in de gemeente Westerveld en wil al meedoen aan een pilot akkerranden, dat kunnen we koppelen.
Verder werd [redacted] genoemd die ligt niet in Westerveld maar is wel heel vooruitstrevend bezig en zou er waarschijnlijk wel voor openstaan.
[redacted] zou ze vandaag telefonisch benaderen of ze ervoor openstaan en onder welke voorwaarden.
Vriendelijke groeten, [redacted]

Van: [redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: dinsdag 30 juni 2020 13:17
Aan: [redacted]@kavb.nl>
Onderwerp: RE: Overleg pilot gewasbescherming Drenthe
Dag [redacted]
Belangrijk punt is het vinden van enthousiaste telers in het gebied. Hebben jullie dit al gepolst? Kan ik hierover met [redacted] evt. nog spreken? Of met [redacted]?
Graag z.s.m. reactie.
Mvrgroet,

[redacted]
Team Water, Bodem en Milieu
Provincie Drenthe
Tel. +3159[redacted]

Van: [redacted]@kavb.nl>
Verzonden: vrijdag 26 juni 2020 13:46
Aan: [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl> [redacted]@wur.nl' [redacted]@wur.nl>; [redacted]@wur.nl' [redacted]@wur.nl>
CC: [redacted]@kavb.nl> [redacted]@kavb.nl>
Onderwerp: Re: Overleg pilot gewasbescherming Drenthe
Beste allen,
Graag het voorstel vooralsnog intern houden en als concept. Ik heb het gedeeld met mijn directie en bestuur die wil nog wel even kijken hoe de lelietelers in Drenthe erin zitten en voorkomen dat het prematuur bij partijen komt te liggen die ermee aan de haal gaan. Er komt een nog iets aangepaste versie met name gericht op verwachtingsmanagement, die komt komende week. De nadruk moet zijn dat we gaan kijken in een pilot of het op deze vernieuwende milieuvriendelijker manier kan, niet dat het al vaststaat dat dit de nieuwe norm kan of gaat worden.
Vriendelijke groeten, [redacted]

Van: [redacted]@minlnv.nl>
Verzonden: vrijdag 26 juni 2020 12:02
Aan: [redacted]@kavb.nl>; [redacted]@minlnv.nl> [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@drenthe.nl' <[redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl' [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl' [redacted]@drenthe.nl>; 'c [redacted]@wur.nl' [redacted]@wur.nl>; [redacted]@wur.nl' <[redacted]@wur.nl>
Onderwerp: RE: Overleg pilot gewasbescherming Drenthe
Beste [redacted] er [redacted]
Dank voor de snelle actie. Ik zal proberen zo snel mogelijk namens LNV te reageren.
Groet, [redacted]

Van: [redacted]@kavb.nl>
Verzonden: vrijdag 26 juni 2020 09:35
Aan: [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@minlnv.nl>; [redacted]@drenthe.nl' [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl' <[redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@wur.nl' [redacted]@wur.nl>; [redacted]@wur.nl' [redacted]@wur.nl>
Onderwerp: Re: Overleg pilot gewasbescherming Drenthe
Beste allen,
[redacted] en [redacted] van de WUR en mijzelf hebben een concept voorstel gemaakt voor de pilot gewasbescherming in lelie in Drenthe.
wij zijn benieuwd naar jullie reacties verbeteringen en aanvullingen.
Met vriendelijke groet,

effectief middelen- en maatregelenpakket (Cemp)

KONINKLIJKE
ALGEMEENE VEREENIGING VOOR
BLOEMBOLLENCULTUUR

A Weeresteinstraat 10a, 2181 GA Hillegom
P Postbus 175, 2180 AD HILLEGOM
T 0252-
M 06-
F 0252-
I www.kavb.nl

Van: @minlnv.nl>
Verzonden: maandag 22 juni 2020 17:51
Aan: @minlnv.nl>; @kavb.nl>; @minlnv.nl> @drenthe.nl' @drenthe.nl>; @drenthe.nl'; @drenthe.nl'; @drenthe.nl>; @wur.nl'; @wur.nl>; @wur.nl'; @wur.nl>
Onderwerp: Overleg pilot gewasbescherming Drenthe

Beste allen,
Eerder vandaag bent u uitgenodigd voor een overleg tussen de provincie Drenthe, KAVB, Wur en LNV over het opzetten van een pilot gewasbescherming in Drenthe. In de bijlage de relevante stukken en de agenda voor het overleg. U heeft zojuist een webex uitnodiging ontvangen, via dit medium zal het overleg plaatsvinden.
De stukken van de provincie Drenthe:

- Probleemstelling + Doelstelling + Communicatieboodschap
- Stappenplan

De stukken van de kennisimpuls/LNV:

- Werkplan Algemeen Vitale lelieteelt
- Greenity
- Stukje voor website lelieteelt

Indien er nog vragen zijn bel ik telefonisch (06 of per mail te bereiken.
Met vriendelijke groet,

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit (PAV)
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
Mobiel :+31 (06)
Mail @minlnv.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.
De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Date : 18-3-2021 18:14:07
From : "
To : " **@drenthe.nl**
Subject : RE: we willen gaan voor bespreking pilt bollen in GS op 6 april....

Deze week is vandaag of morgen.

Vrij vlot nog dus.

Van: @drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 18 maart 2021 17:15
Aan: @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
CC: Jordan Jumelet < @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
Onderwerp: we willen gaan voor bespreking pilt bollen in GS op 6 april....

Beste mensen,

We hebben vanmiddag in het overleg met HLB/KAVB ea afgesproken dat we deze week de begroting ontvangen. Verder hadden we opmerkingen over de aangepaste Governance-structuur. Onze opmerkingen worden verwerkt.
Westerveld gaf als aandachtspunt goed op te letten dat alle telers zich betrokken voelen bij de pilot.
Maandag as zitten we weer om tafel en dan willen we (in ieder geval vanuit de provincie) er een klap op geven.

Ook net met Henk gesproken en insteek is 6 april GS: we laten HLB sowieso wat maandag voorligt indienen zodat we deze volgende week dinsdag binnen hebben. Dan kan het beoordeeld worden.
@ , is het voor jullie team haalbaar wanneer wij de aanvraag 23ste ontvangen jullie 1 week hebben voor beoordeling zodat het 30ste op route te richting GS kan zodat deze 6 april in GS wordt behandeld?

Groeten,

Van: @drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 18 maart 2021 09:57
Aan: @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
CC: Jordan Jumelet @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
Onderwerp: FW: aangepast programma plan duurzame bollenteelt ter bespreking voor vanmiddag

Beste mensen,

Zie ook de sharepoint-link van net.

Vanmiddag bespreken we de laatste versie van de aanvraag.

Het zou de definitieve versie moeten zijn. Helaas moet ik uit onderstaande mail van HLB mede namens KAVB constateren dat de begroting nog steeds 'under construction' is zoals ze zelf zeggen.
Vanmiddag zal ik horen hoe het er echt mee voorstaat.

Zitten er nieuwe zaken in die van onze kant om opmerkingen vragen of ziet het er verder goed uit?

Groeten,

Van: Janny Peltjes @hlbbv.nl>
Verzonden: donderdag 18 maart 2021 09:36
Aan: @minlnv.nl @minlnv.nl>; @drenthe.nl>; gemeentewesterveld.nl gemeentewesterveld.nl>
CC: @kavb.nl>; @hlbbv.nl>
Onderwerp: aangepast programma plan duurzame bollenteelt ter bespreking voor vmi

Beste en

Hierbij het aangepaste programmavoorstel en onderzoeksplan op basis van de gesprekken met alle betrokken stakeholders (telers, KAVB, ROL, middelendistributeurs) gedurende de afgelopen 2 weken. De begroting is nog 'under construction' omdat we zorgvuldig willen kijken naar het matchen van de activiteiten met de bijdragen van de verschillende partijen. We hopen hier zo spoedig mogelijk duidelijkheid over te geven. Vanmiddag zullen we het plan, en dan vooral de wijzigingen, nader toelichten. De volgende agendapunten komen in ieder geval aan bod:

1. Toelichting programma algemeen
2. Governancestructuur
3. Onderzoeksplan
4. Gesprekken telers, middelendistributeurs, stichting ROL
5. Nadere invulling communicatieplan
6. Begrotingsaspecten, hoe praktisch om te gaan met gunning op de deelprojecten volgens onderzoeksplan
7. Laatste punten om over te gaan tot uitvoering en actie

Mochten er aanvullingen zijn, laat het weten, bij de start kunnen we deze even inventariseren en toevoegen aan de agenda. Alvast dank en tot vanmiddag !
Mede namens en

Hartelijke groet, Janny

Janny Peltjes
CEO HLB Group

T 0031(0)593
M 0031(0)6
www.hlbbv.nl
www.degroenevlieg.nl
www.nmi-agro.nl
www.agrocares.com
www.cleardetections.com
www.earsppm.com

Date : 7-4-2021 09:31:47
From : " **@drenthe.nl**
To : **@drenthe.nl, "Janny Peltjes"** **@hlbbv.nl, "** **@wdodelta.nl,** **@drenthe.nl, "** **@drenthe.nl,** **@drenthe.nl, "** **@drenthe.nl, "** **@kavb.nl,** **gemeentewesterveld.nl, "'W** **@hlbbv.nl**
Cc : " **@drenthe.nl, "Jordan Jumelet"** **@drenthe.nl,** **@drenthe.nl**
Subject : RE: Brief Bollenboos uit 2008 nav onderzoeksproject 2004-2007

Hoi,

Ja ook toen hadden we het er al druk mee. Er is sindsdien wel een hoop veranderd. Het middelengebruik en de milieubelasting is fors gedaald; overigens mede dankzij aanscherping van regelgeving.

Goeie suggestie om voorbereid te zijn op eventuele vragen. Laten we een overleg hierover inplannen.

Gr,

Van: @drenthe.nl>
Verzonden: woensdag 7 april 2021 09:02
Aan: Janny Peltjes @hlbbv.nl>; @wdodelta.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @drenthe.nl>; @kavb.nl>; gemeentewesterveld.nl>; @drenthe.nl>; @hlbbv.nl>
CC: @drenthe.nl>; Jordan Jumelet @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
Onderwerp: Brief Bollenboos uit 2008 nav onderzoeksproject 2004-2007

Beste mensen,

Ik kwam deze brief uit 2008 tegen op het internet naar aanleiding van een vergelijkbaar onderzoeksproject ruim 15 jaar geleden met bijna dezelfde partijen.
Goed en interessant om met elkaar scherp te hebben wat het onderzoeksproject van toen opgeleverd en bijgedragen heeft in de jaren erna, tot waar we op dit moment staan. Zijn er zaken die we (mede) naar aanleiding van project toen geleerd hebben en ervaringen meenemen in de nieuwe pilot.

Vragen die je kan verwachten (zullen ook altijd mensen zijn die verwijzen naar vorig onderzoek) oa: gemelde afname van de milieubelasting met 75% werd toen bekritiseerd door Bollenboos. Is in de jaren erna in de praktijk gebreken dat die 75% inderdaad is gehaald? zo niet, hoeveel dan wel? en zo niet: wat hebben jullie geleerd van ervaringen toen en denk je dat het nu wel succesvol gaat worden?

Is het een idee dat vanuit communicatie een vragen-antwoorden sheet wordt opgesteld voordat pilot via pers naar buiten gaat.
@ , eens? Zo ja, wil jij dit met coördineren/oppakken?

Groeten,

Resumé overleg M=W dd 24 november 2020

M=W geeft het volgende aan:
- Willen graag meeschrijven aan het plan / de pilot
- Worden niet gehoord
- Gesprek aangaan met M=W is niet genoeg
- Willen werken aan oplossingen
- Rapport Uitgesproken moet als basis dienen
- Ervaren meer hinder dan van bestrijdingsmiddelen alleen

De Provincie laat weten samen met de gemeente, Westerveld Waterschap DOD, de KAVB en LNV te schrijven aan de aanvraag voor de Pilot. We beogen de pilotaanvraag nog dit jaar in te dienen bij LNV.
Zodra de beschikking binnen is kan gestart worden met de pilot en wordt deze breed gecommuniceerd.

De Pilot beschrijft twee sporen op programmaniveau die tijdens de looptijd van de pilot nader worden geconcretiseerd in projecten:
1. Inhoudelijk / Technisch de KAVB en Telers formuleren wat te doen aan verbetering richting duurzame bollenteelt = onderzoekstraject met praktijkproeven op perceelsniveau.
Tevens wordt ingezet op toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting.
2. Communicatie/ dialoog telers -omwonenden/ hoe betrekken omwonenden, wat te doen aan polarisatie en wat speelt er nog meer dat in dit kader kan worden opgepakt .

M=W bezint zich op deelname aan bewoners overleggen in het kader van de Pilot, men hoeft niet betrokken te zijn om alleen “ja” te zeggen.

[redacted] houdt contact met [redacted].

Formulering probleem- en doelstelling en communicatieboodschap gewasbescherming

Aanleiding
In Nederland is de bollenteelt een belangrijk onderdeel van de agrarische sector. Bij deze teelt worden veel gewasbeschermingsmiddelen gebruikt en zijn er veel zorgen bij omwonenden over de effecten hiervan. Naar aanleiding van een maatschappelijke discussie die zich ook in Drenthe afspeelt, heeft het college van GS van Drenthe het voortouw genomen om partijen bij elkaar te brengen om te zoeken naar een gezamenlijke oplossing.

Probleemstelling
Drenthe kent net als de rest van Nederland bollenteelt. Met name de lelieteelt is de laatste jaren sterk gegroeid. Bij deze teelt worden veel gewasbeschermingsmiddelen gebruikt, waarbij de risico's van het gebruik van deze middelen, volgens het blootstellingsonderzoek van het RIVM, binnen de wettelijke normen blijft. Er bestaat grote bezorgdheid bij omwonenden over het effect van combinaties van deze middelen op met name de gezondheid. Hier is (nog) onvoldoende onderzoek naar verricht. Een vraag daartoe ligt bij de Gezondheidsraad.

Sommige bewoners van gebieden waar bollenteelt plaatsvindt staan lijnrecht tegenover telers en dit heeft tot een vergaande polarisatie geleid. Bollentelers voeren aan binnen de wettelijke normen te blijven, terwijl omwonenden eisen dat er preventieve maatregelen getroffen worden om de bevolking te beschermen. Er wordt naar de overheden (Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten) gewezen om handelend op te treden om uit de patstelling te raken. In Drenthe wordt de problematiek in een gezamenlijk proces met de verschillende betrokken overheden opgepakt.

Doelstelling
Een gezamenlijke oplossing voor de problematiek, waarbij:
- de bollenteelt zo duurzaam mogelijk plaatsvindt;
- voor wat betreft de zorgen van omwonenden duidelijkheid komt over de gezondheidsrisico's (onderzoek Gezondheidsraad);
- consensus wordt bereikt over het gezamenlijk gebruik van de leefomgeving.

Communicatieboodschap
In een gezamenlijk initiatief zal in Zuidwest-Drenthe - zowel met telers als omwonenden - worden nagedacht over een pakket aan maatregelen, dat mogelijk tevens zal leiden tot meer begrip voor elkaars standpunten en een leefbaar platteland. In dit initiatief zal de agrarische sector (in eerste instantie bollentelers) zich inspannen om de gevolgen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. De verschillende overheden (Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen) zijn ieder vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid hierbij betrokken en zullen dit proces zoveel mogelijk gezamenlijk faciliteren en meefinancieren.

provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwalitieit
Directoraat-generaal Agro
t.a.v. mevrouw. drs. M. Sonnema
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Assen, 26 juni 2020
Ons kenmerk 26/LG/2020001365
Behandeld door de heer [redacted] (0592) [redacted]
Uw kenmerk DGA/ 20074088
Onderwerp: Vervolg op rapport "Uitgesproken"

Geachte mevrouw Sonnema,

Onlangs ontvingen wij van u de brief (d.d. 28 april 2020) waarin u verzoekt om de gebiedsgerichte aanpak (pilots) samen met uw ministerie verder ter hand nemen. Dit om te werken aan maatwerkoplossingen om de zorgen van omwonenden rondom het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door landbouw te verminderen.

Graag werken we samen met het Ministerie en de overige betrokken partners de aanpak uit, in een nader vast te stellen programma, als onderdeel van de uitwerking van de "Toekomstvisie gewasbescherming 2030".

Inmiddels zijn - onder regie van provincie Drenthe - in het Bestuurlijk Overleg Gewasbescherming (bestaande uit het Ministerie van LNV, provincie Overijssel, gemeenten Westerveld, Hardenberg en Ommen, waterschap Drents Overijsselse Delta, Vereniging van Drentse gemeenten en provincie Drenthe) hierover meerdere gesprekken gevoerd. In dit Bestuurlijk Overleg is afgesproken dat de conclusies en aanbevelingen uit het rapport "Uitgesproken" zullen worden opgepakt en als basis dienen voor de te nemen vervolgstappen. Hieraan willen we graag samen invulling geven in de vorm van een pilot en de financiering hiervan. Hierover gaan we graag verder in gesprek en zullen we met u een afspraak maken.

We zien een nauwe samenwerking hierin met uw ministerie met vertrouwen tegemoet.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,
namens dezen,

drs. J. Jumelet,
teammanager Landelijk Gebied

[redacted]/coll.

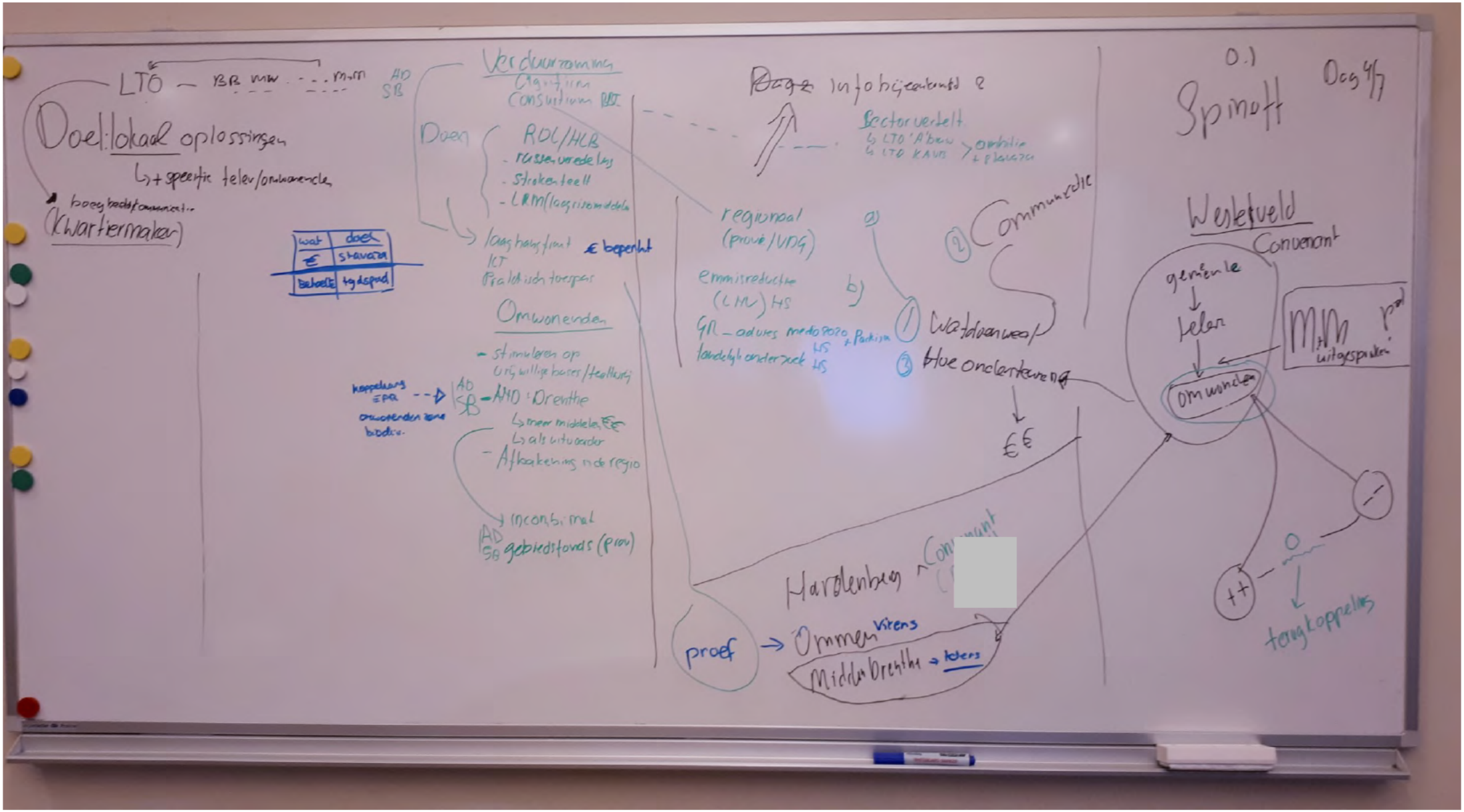
LTO
Doel: lokaal oplossingen
(kwartiermaker)
Doen
ROC/HLB
Omwonenden
Spinoff
Westerveld
Convenant
gemeente
Leden
Omwonenden
proef
Middenbrechtse
Leden
tegenkoppeling

Date : 22-4-2021 15:35:52
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : "[redacted]@drenthe.nl
Cc : "[redacted]drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "Jordan Jumelet"[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl
Subject : schriftelijke ronde: GS-memo incl PS-brief Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe
Attachment : 20210420 GS nota incl Statenbrief Programma duurzame bollenteelt in Drenthe.docx;210329 programmaplan duurzame bollenteelt Drenthe DEF.pdf;

Beste collega,

Hierbij de definitieve stukken voor de schriftelijke ronde.

Groeten,
[redacted]

Agendapunt voor de vergadering van Gedeputeerde Staten van Drenthe

Statenbrief

Algemene gegevens	
Opsteller	, tst.
Team	Landelijk Gebied
Datum	22 april 2021
Uiterste behandeldatum in GS: 27 april 2021 *Toelichting: in verband met het teeltseizoen in relatie tot de start van de uitvoering van de maatregelen in het programma.*	

Teammanager
Jordan Jumelet
Paraaf en advies *Akkoord:* *Bespreken:*

Verwijzing naar speerpunt coalitieakkoord/programma begroting
2. Stad en platteland: ruimte bieden en richting geven

Akkoord portefeuillehouder
Henk Jumelet

Intern voorbereid met
1. WBM
2. – 3P
3. FPC
4. – S&I

Akkoord provinciesecretaris
Wim Brenkman

Archivering	
Soort overeenkomst: *Looptijd overeenkomst:*	Niet van toepassing
Datum:	*Registratienummer:*
	nr.
	nr.

Communicatie
Communicatie
Openbaar: Ja, later. Openbaar moment in afstemming met
Persbericht: Ja, later moment in afstemming met

Onderwerp

Programma duurzame bollenteelt in Drenthe

Advies

1. Deel te nemen aan het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
2. Een bedrag van € 100.000,-- beschikbaar te stellen als subsidie voor het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
3. Aan de teammanager van S&I het mandaat verlenen om de subsidieaanvraag van HLB research and consultancy in agriculture voor het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe in mandaat af te doen.
4. Dit bedrag te dekken uit het budget Toekomstgerichte Landbouw voor € 90.000,-- en uit het budget KRW, Onderzoek grondwatersystemen voor € 10.000,--.

5. In te stemmen met de brief aan Provinciale Staten.

Beslissing GS

Inleiding

a. Algemeen

De bollenteelt is voor Nederland economisch van groot belang. Wereldwijd is ons land de grootste producent van bloembollen. De laatste jaren nemen de zorgen van maatschappelijke organisaties en omwonenden echter toe over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens, maar ook op de natuur en het (leef)milieu.

De sector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu. Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. Dit om in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen en om haar toonaangevende positie te behouden.

Op landelijk niveau zijn deze stappen door LNV vertaald in de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 en concreet uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030. Vanuit dit programma wordt toegewerkt naar een duurzame productie met weerbare planten en teeltsystemen, waardoor ziekten en plagen veel minder kansen krijgen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zo veel mogelijk te beperken.

In Drenthe is Westerveld door het ministerie van LNV aangewezen als één van de proefgebieden binnen het Uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030. Ook in Westerveld zijn er toenemende zorgen over het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen. In deze gemeente heeft dit de afgelopen jaren geleid tot spanningen en onbegrip tussen telers en omwonenden. Daarom hebben wij In 2019 het initiatief genomen voor een bestuurlijk overleg met overheden en andere partners, om te komen tot verduurzaming van de sector met de nadruk op het verbeteren van de milieu- en gezondheidsaspecten. De uitkomst hiervan is dat er onder de regie van de provincie, op verzoek van LNV, en samen met andere partners een pilot zal worden gestart. Deze bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt.
2. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie;
3. Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket met een lagere milieubelasting.

Samen met de telers en de andere partners willen wij komen tot een duurzame landbouw die voldoet aan de doelstellingen van het ministerie van LNV zoals weergegeven in de toekomstvisie.

b. Europese aspecten

De steunverlening dient nog te worden getoetst aan de Europese staatssteunregels.

Economie/werkgelegenheid

De bollenteelt is een sector waar verhoudingsgewijs per hectare veel werkgelegenheid biedt, veelal in de vorm van seizoensarbeid. De teelt is arbeidsintensief en kent een hoge financiële omzet.

c. Participatie

Het programma is een samenwerking met het ministerie van LNV, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta, de KAVB, HLB en middelendistributeurs. Al deze partners zijn vertegenwoordigd in het programma en werken mee aan de totstandkoming van het programma en dragen de doelstellingen uit. De ambitie van de partners binnen dit programma is om praktische toepasbare kennis, met samenwerking en daarmee draagvlak te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem.

Advies

1.Deel te nemen aan het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
2. Een bedrag van € 100.000,-- beschikbaar te stellen als subsidie voor het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe.
3. Aan de teammanager van S&I het mandaat verlenen om de subsidieaanvraag van HLB research and consultancy in agriculture voor het programma Duurzame bollenteelt in Drenthe in mandaat af te doen.
4. Dit bedrag te dekken uit het budget Toekomstgerichte Landbouw voor € 90.000,-- en uit het budget KRW, Onderzoek grondwatersystemen voor € 10.000,--.
5. In te stemmen met de brief aan Provinciale Staten.

Doelstelling uit de begroting

2.1.01 Werken aan een toekomstgerichte landbouw

Argumenten

1.1 Het programma duurzame bollenteelt Drenthe geeft uitvoering aan de ambities voor een Toekomstgerichte Landbouw in Drenthe en de realisatie van de Europese doelstellingen in de Kaderrichtlijn Water (KRW).
Het gaat daarbij om de ambitie van de provincie met het oog op het verduurzamen en innoveren van de landbouw. Het programma draagt tevens bij aan (kennis over) de vermindering van emissies naar het milieu, waardoor het oppervlaktewater en het grondwater minder worden belast.

1.2 Kennisontwikkeling leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt.
In de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 is de doelstelling opgenomen om te komen tot weerbare planten en teeltsystemen waarbij geen of nagenoeg geen chemische gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn. Dit betekent ook dat rassen geteeld worden die beter be-

stand zijn tegen virussen en schimmels. In samenwerking met onderzoeksinstituten en middelenfabrikanten komen we zo tot een milieuvriendelijkere gewasbescherming.

1.3 Zo bevorderen we de dialoog tussen telers en omwonenden zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie.

Betrokkenen gaan met elkaar het gesprek aan met betrekking tot de lelieteelt in de buurt van bewoning, in navolging van de stappen die al genomen zijn.

1.4 Zo werken we aan het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelen pakket zonder of met een geringe milieubelasting.

Er zijn meerdere middelen met een lagere milieubelasting beschikbaar in andere sectoren die als onderdeel van geïntegreerde gewasbescherming heel goed in de teelt van lelies toegepast kunnen worden en die bij toepassing zullen leiden tot een lagere milieu impact door de lelieteelt. Om tot een lagere milieubelasting te komen moeten overheden goed samenwerken met de telers (risico op misoogsten) en het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb), de instantie die gaat over toelating van gewasbeschermingsmiddelen.

2.1 Het programma geeft uitvoering aan het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030

In het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 benoemd de Minister als actie “het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers” Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.

3.1 Om de besluitvormingsprocedure te versnellen wordt gebruik gemaakt van het verruimde mandaat voor de verlening van een incidentele subsidie. Daarbij neemt u op basis van vier criteria (aanvrager, planning, onderwerp en bedrag) een besluit. De subsidieaanvraag is inmiddels ontvangen. Er dient echter nog een subsidietechnische en juridische toetsing plaats te vinden. Omdat sprake is van mogelijke steunverlening door meerdere overheden aan dit programma heeft deze beoordeling nog niet (volledig) plaats kunnen vinden.4.1 Met onze bijdrage komen we samen met de partners tot een evenwichtige investering in het programma.

Uitvoeren van dit driejarige programma kost veel geld en het ministerie van LNV is bereid een groot deel van de kosten voor haar rekening te nemen. Van de overige partners wordt ook een bijdrage verwacht en daar hoort de provincie Drenthe als mede-initiatiefnemer van dit proces ook een bijdrage aan te leveren.

5.1 *Met de bief worden de Provinciale Staten geïnformeerd over het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe*

Tijdsplanning

Het programma zal in eerste instantie drie jaar duren.

Financiën

Wordt uit de bestaande begroting gedekt.
Het betreft een bedrag van € 90.000,-- ten laste van het budget Toekomstgerichte Landbouw (budget 3730304/440636 Versterking van de landbouw & agribusiness) voor het begrotingsjaar 2021. En een bedrag van € 10.000,-- ten laste van project KRW, Onderzoek grondwatersystemen prestatienummer 3400116, projectnummer 62020204, taak 01, kostensoort 423014.

Bijlagen

0. Brief aan Provinciale Staten
1. Programmavoorstel Duurzame bollenteelt Drenthe

Risico's

Niet van toepassing.

Kanttekeningen vanuit de organisatie

Niet van toepassing.

Tekst openbare besluitenlijst

Onderwerp: Programma duurzame bollenteelt in Drenthe
Tekst: Het college van GS heeft op een totaalbedrag van 100.000 euro cofinanciering beschikbaar gesteld voor de start en uitvoering van een driejarig programma duurzame bollenteelt in Drenthe geïnitieerd vanuit LNV. Hiermee willen zij een verduurzaming van de lelieteelt stimuleren, waarbij zo min mogelijk chemische gewasbeschermingsmiddelen gebruikt worden.

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, @
Ons kenmerk @
Behandeld door team Landelijk Gebied (0592) 36 55 55
Onderwerp: Deelname aan Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe
Status: .Ter informatie

Geachte voorzitter/leden,

De bollenteelt is een belangrijke economische activiteit. Wereldwijd is ons land de grootste producent van bloembollen. De laatste jaren nemen de zorgen van maatschappelijke organisaties en omwonenden echter toe over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens, maar ook op de natuur en het (leef)milieu.

De sector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu. Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. Dit om in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen, vragen rondom gezondheid en om haar toonaangevende positie te behouden.

Op landelijk niveau zijn deze stappen door LNV vertaald in de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 en concreet uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030. Vanuit dit programma wordt toegewerkt naar een duurzame productie met weerbare planten en teeltsystemen, waardoor ziekten en plagen veel minder kansen krijgen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zo veel mogelijk te beperken.

Drenthe is Westerveld door het ministerie van LNV aangewezen als één van de proefgebieden binnen het Uitvoeringsprogramma gewasbescherming 2030. Er lopen in dit kader verschillende initiatieven in Nederland. Waarbij tussen de initiatieven kennisuitwisseling plaatsvindt. Na een goed bezochte informatieavond in juli 2019 hebben wij opdracht gegeven voor een onderzoek onder omwonenden van bollenpercelen, georganiseerde bewoners en telers om te komen tot een oplossing voor de toenemende polarisatie in de verhouding tussen inwoners en telers. Dit heeft geleid tot het rapport “Uitgesproken”, waarin een aantal aanbevelingen staat die breed worden her-

kend en voor het Ministerie van LNV mede aanleiding zijn geweest in het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 de volgende actie te formuleren: *“Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.”*

Pilot Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe
HLB research and consultancy in agriculture (HLB), de Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), het waterschap Drents Overijsselse Delta, de gemeente Westerveld en de provincie Drenthe hebben het programmavoorstel voor deze regionale pilot uitgewerkt in het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe. De gezamenlijke ambitie binnen dit programma is om praktisch toepasbare kennis, met samenwerking en daarmee draagvlak, te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem. Geprobeerd wordt om de teelt zo duurzaam en weerbaar mogelijk te krijgen en overlast en negatieve beïnvloeding van de water-, bodem- en luchtkwaliteit te voorkomen. Dit op een manier die toepasbaar is in een rendabele bedrijfsvoering en die op dat moment binnen het proces richting een weerbare emissievrije teelt de beste resultaten geeft.

Het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt;
2. Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie;
3. Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket met een lagere milieubelasting.

De totale kosten voor het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe bedragen €1.200.000,--. De pilot zal grotendeels, voor een bedrag van €600.000,-- gefinancierd worden vanuit het ministerie van LNV. Wij hebben hiervoor een bijdrage van €100.000,-- als cofinanciering beschikbaar gesteld. De overige partners dragen €500.000,-- bij. Zodra de beschikking van het ministerie van LNV binnen is zal de pilot van start gaan.

Wij houden u uiteraard op de hoogte van de ontwikkelingen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

Bijlage: programmaplan Duurzame Bollenteelt in Drenthe

Programmavoorstel duurzame bollenteelt in Drenthe

Opgesteld door:
HLB research and consultancy in agriculture, De Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), Gemeente Westerveld, Provincie Drenthe, Ministerie van LNV, Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta), Agrifirm, CAV Agrotheek, WPA Robertus Alb. Groot

1 Inleiding

Zoals in veel delen van Nederland is bollenteelt een veel voorkomende vorm van landbouw in Drenthe. Vooral de lelieteelt is in Drenthe na de eeuwwisseling toegenomen en de laatste jaren meer verspreid over de provincie. Nederland is de grootste producent van bloembollen ter wereld. De bloembol als symbool van Holland is nauw verweven met onze cultuur en wordt ook door toeristen gezien als typisch Hollands. Daarmee is de bloembollenteelt (waaronder ook de lelieteelt) van belang voor de uitstraling en de economie van Nederland en Drenthe.

De bollensector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu. Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. Dit om in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen en haar toonaangevende positie te behouden.

Met De Toekomstvisie gewasbescherming 2030 beoogt het ministerie van LNV deze ambitie extra kracht bij te zetten. In het uitvoeringsprogramma worden de stappen beschreven die nodig zijn om deze visie te realiseren. Het streven van de betrokken partijen is dat er in 2030 weerbare planten en teeltsystemen en een sterke verbinding tussen land- en tuinbouw en natuur zijn. De inzet van gewasbeschermingsmiddelen gebeurt conform de principes van geïntegreerde gewasbescherming, nagenoeg zonder emissies naar het milieu en nagenoeg zonder residuen op het product, zoals in de Toekomstvisie gewasbescherming verwoord. Tegelijkertijd wordt er toegewerkt naar een nieuw en versterkt economisch perspectief. De inzet is om zo snel mogelijk via pilotprojecten te proberen de transitie in de praktijk te brengen en daarvan te leren. Voor Drenthe heeft LNV dit als volgt verwoord: *Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.*

Bij maatschappelijke organisaties en omwonenden[1] bestaat al langer bezorgdheid over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens,

[1] De term omwonenden wordt in dit voorstel gebruikt als een verzamelbegrip en kan al naar gelang de context verschillende groepen belanghebbende omwonenden betreffen. Hierbij wordt aangesloten bij de indeling die in het rapport “Uitgesproken” is

maar ook op de natuur en het (leef)milieu. In de gemeente Westerveld de afgelopen jaren geleid tot spanningen en onbegrip tussen telers en omwonenden.

Voor verduurzaming van de sector is nodig dat ondernemers een rendabele bedrijfsvoering kunnen realiseren met voldoende maatschappelijk draagvlak van omwonenden, overheden en stakeholders. Onder stakeholders vallen die partijen die nodig zijn om een omslag te bewerkstelligen zoals bijvoorbeeld de handel, de middelenleveranciers en het onderzoek. De beoogde pilot in dit programma is bedoeld om samen verder te werken richting een duurzame en vitale teelt waar Drenthe en Nederland trots op kunnen zijn, nu en in de toekomst. Hierbij wordt ingezet op duurzame teelt van kwalitatief goede producten met respect voor de leefomgeving en een duidelijk verdienmodel voor de telers.
Bij de uitvoering van dit programma staat de agrarische ondernemer centraal en zijn samenwerking en dialoog met omwonenden, partijen in de keten en overheid essentieel om een nieuwe weg met succes te betreden.

Het programma duurzame bollenteelt in Drenthe past naadloos binnen de doelstellingen en uitvoering van de Toekomstvisie gewasbescherming 2030. Zowel de inhoudelijk teelt technische kant als de dialoog en de samenwerking met omwonenden, overheden en andere stakeholders zullen belangrijke praktijkkennis en praktijkervaring opleveren voor de transitie naar een duurzaam en weerbaar teeltsysteem in 2030 op regionaal en landelijk niveau.

Probleemstelling

Toenemende polarisatie
De toenemende bezorgdheid van inwoners in de gemeente Westerveld over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen heeft geleid tot een vergaande polarisatie tussen telers en omwonenden. Er wordt naar de overheden (Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten) gekeken om handelend op te treden, uit de patstelling te raken en een dialoog tussen partijen op gang te brengen die leidt naar wederzijds begrip en samenwerking. In Drenthe wordt deze problematiek nu in een gezamenlijk proces met de verschillende betrokken telers, omwonenden, overheden en maatschappelijke organisaties opgepakt.

Weerbare planten en teeltsystemen
Zoals eerder genoemd worden telers en overheden steeds vaker geconfronteerd met klachten over de impact van de bloembollenteelt op de omgevingskwaliteit. Zo ook in Drenthe. Aan telers wordt gevraagd het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen te verminderen. Telers beschikken echter niet over goede alternatieven (hetzij doordat middelen geen toelating hebben in de lelies, hetzij omdat er nog geen alternatieven zijn of dat er (nog) geen voldoende afzetmarkt is voor biologische bollen). Het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen vormt een nu nog onmisbaar onderdeel van het huidige gangbare teeltsysteem. Er is kennis, geld, samenwerking, draagvlak en steun nodig van alle bij het Uitvoeringsprogramma toekomstvisie gewasbescherming 2030 betrokken partijen, om de beoogde transitie te maken. Een transitie naar een duurzaam landbouwsysteem met weerbare planten en teeltsystemen, waar de teelt van bollen en de natuur met elkaar verbonden zijn, nagenoeg zonder emissie van chemische gewasbeschermingsmiddelen naar het milieu. En waarbij de teler kan beschikken over een effectief geïntegreerd middelenpakket.

gemaakt. Het betreft de volgende groepen: georganiseerde omwonenden en niet georganiseerde omwonenden, bezorgde omwonenden en niet-bezorgde omwonenden.

Ambitie
De ambitie van de partners binnen dit programma is om praktische toepasbare kennis, samenwerking en draagvlak te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem. Een overgang die in een constructieve verbinding met omwonenden wordt vormgegeven en uitgevoerd. Het gaat niet alleen om oplossingen om dat uiteindelijke doel te bereiken. Het gaat ook om pragmatische oplossingen voor de weg er naartoe. Voor de tussenliggende periode dat er nog onvoldoende oplossingen zijn of kennis beschikbaar is die een weerbare emissievrije teelt in lijn met de natuur mogelijk maakt. Binnen dit programma willen de telers daarom gebruik maken van kennis en middelen met een lagere milieubelasting die er al zijn, en daarnaast nieuwe kennis ontwikkelen en toepassen die nodig is om de doelstellingen van het uitvoeringsprogramma te behalen. Geprobeerd wordt om de teelt zo duurzaam en weerbaar mogelijk te krijgen en overlast en negatieve beïnvloeding van de water-, bodem- en luchtkwaliteit te voorkomen. Dit op een manier die toepasbaar is in een rendabele bedrijfsvoering en die op dat moment binnen het proces richting een weerbare emissievrije teelt de beste resultaten geeft.

Doel van het programma

Het doel van het programma is:

- Kennis te ontwikkelen die moet leiden tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt. Daarbij sluiten we aan op de onderzoeken die op dit gebied al worden uitgevoerd door partijen als stichting Regionaal Onderzoek Lelieteelt in Noord- en Oost-Nederland (ROL), Wageningen University & Research (WUR) en Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB).
  Het programma richt zich op de lelieteelt vanwege het hoge gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en omdat het binnen de gemeente Westerveld aanleiding is geweest voor veel maatschappelijke onrust. In lijn met de Toekomstvisie gewasbescherming 2030 betekent dit dat we streven naar weerbare planten en teeltsystemen in verbinding met de natuur en nagenoeg zonder emissie van chemische gewasbeschermingsmiddelen.

- Bevorderen van de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie. Telers en omwonenden gaan het gesprek aan met betrekking tot de lelieteelt in de buurt van bewoning en de onderlinge afstemming die daarvoor nodig is.

- Toelating van een middelenpakket dat een lagere milieubelasting heeft dan de huidige toegestane middelen bij de teelt van lelies. Er zijn meerdere middelen met een lagere milieubelasting beschikbaar in andere sectoren die als onderdeel van geïntegreerde gewasbescherming heel goed in de teelt van lelies toegepast kunnen worden. Dit is met name ook belangrijk als tussenoplossing voor de periode waarin toegewerkt wordt naar weerbare planten en teeltmethodes. Dat is namelijk een proces van jaren.

Het programma duurzame bollenteelt Drenthe geeft met deze drie pijlers (i) ontwikkeling, kennis en verduurzaming, (ii) dialoog telers/omwonenden, (iii) uitbreiding middelenpakket met minder milieubelasting rechtstreeks invulling aan het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 van het Ministerie van LNV. Hiermee wordt tevens invulling gegeven aan de ambities uit de visie Vitale Teelt 2030 van de bloembollensector (KAVB) en het provinciale programma “Toekomstgerichte landbouw”.

2 Opzet programma

Dit programma richt zich op de telers die de overeenkomst gewasbeschermingsmiddelen van 24 februari 2020 hebben getekend. Zij zullen worden gevraagd of zij willen deelnemen aan de uitvoering van projecten onder dit programma. De input van de telers is richtinggevend in dit programma. Zij hebben de verbinding met de praktijk en moeten uiteindelijk eventuele maatregelen, nieuwe kennis en middelen gaan implementeren in hun bedrijfsvoering. Dit sluit ook aan bij het uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 waarin de agrarische ondernemer centraal staat vanuit het besef dat de innovatiekracht en praktische oplossingsrichtingen vanaf het boerenerf moeten komen. Dit programma is dan ook in nauw overleg met de betrokken telers tot stand gekomen. Het programma bestaat uit drie onderdelen:

(i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding;
(ii) Dialoog tussen telers en omwonenden;
(iii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket.

Ad (i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding

Onderzoeksprogramma
Een belangrijke uitdaging is om in de teelt van lelies het teeltsysteem weerbaarder te maken tegen luizen, virussen en onkruid. Een groot gedeelte van het middelengebruik in de lelieteelt is gerelateerd aan luisbestrijding, de voorkoming en verspreiding van virus en andere ziektes en onkruidbestrijding. De telers geven aan dat er meer kennis moet komen over welke factoren een rol spelen bij het wel of niet voorkomen van ziektes (onder meer virus) en plagen in het gewas en effectieve vormen van alternatieve onkruidbestrijding. Onderwerpen die in relatie daartoe onderzocht moeten worden zijn:

- bemesting/bodem;
- natuurlijke vijanden;
- biodiversiteit;
- cultivar, teeltmethode, verspreiding;

De opzet van de onderzoeken, te behandelen onderwerpen en uitvoering daarvan zal onder leiding van HLB met input van de KAVB en in nauw overleg met telers tot stand komen. Zo komen er resultaten uit die voor de praktijk relevant zijn. Het onderzoek moet ook aansluiten en voortborduren op al bestaande programma's die worden verricht bij partijen als Stichting ROL, WUR of KAVB. De telers kunnen gebruikmaken en ondersteund worden door die (onderzoeks-)partijen die zij daarvoor per onderwerp geschikt achten. Dit hoeven niet per se de geijkte partijen te zijn, ook kan worden gekeken naar kennis en expertise buiten de sector (bijv. aardappelen). Ook zal met de telers afgestemd worden wat de juiste omvang en locatie van een proef moet zijn, hoeveel en welke herhalingen moeten worden uitgevoerd en of dit op proefveldniveau bij een onderzoeksinstituut of op demoniveau op grotere schaal bij een deelnemend bedrijf plaats kan vinden.

De projectgroep Onderzoek en Middelen is verantwoordelijk voor de uitvoering van het onderzoek en de middelen pilots (onderdelen i en iii van het programma). Samen met de deelnemende telers en input van KAVB en middelendistributeurs zal jaarlijks het onderzoeksprogramma worden opgesteld.

Hiervoor wordt een onderzoekscommissie ingesteld met een afvaardiging van telers die onder leiding van de projectleider HLB en met input van de KAVB en middelendistributeurs het onderzoeksprogramma opstellen voor het driejarig onderzoeksproject. Niet alleen de uitvoering, maar ook de opzet en samenstelling van een doelgericht onderzoeksproject bestaande uit verschillende werkpakketten is dus onderdeel van dit programma. De onderzoekscommissie doet dat in samenwerking met een of meerdere door haar te selecteren (onderzoeks)partijen en/of samenwerkingspartners. Ook heeft de onderzoekscommissie een sturende rol in de uitvoering en eventuele bijsturing van het onderzoek gedurende de looptijd van het project.

De verdere uitwerking van de onderzoeksonderwerpen en daaraan verbonden kosten zijn onderdeel van het onderzoeksproject. In bijlage II bij dit programma is een nadere specificering van de werkpakketten opgenomen die in overleg met een aantal van de telers tot stand is gekomen. Op hoofdlijnen zijn hierin onderzoeksrichtingen geïdentificeerd, die onder begeleiding van de meest geschikte (onderzoeks)partij en/of samenwerkingspartner onderzocht zullen worden. Inschatting is nu dat er 6 werkpakketten in 2021 en 8 werkpakketten in 2022 en 2023 worden uitgevoerd. Per onderdeel wordt beoordeeld welke begeleiding passend is voor het optimale resultaat. Is er behoefte aan wetenschappelijke of meer praktijkgerichte begeleiding of een combinatie van de twee, waarbij opgemerkt is dat onderzoeksuren (afhankelijk van niveau) kostbaarder zijn dan uitvoeringsuren. Per onderwerp zal op meerdere locaties, met verschillende objecten en een aantal herhalingen over een periode van 3 jaren onderzoek worden gedaan. Dit zal onder meer, al naar gelang de exacte invulling van het onderzoek, de volgende activiteiten omvatten:

- planten van bollen;
- verzorging en waarnemingen;
- oogst;
- opbrengstbepaling;
- beoordeling kwaliteit;
- analyses zoals bijvoorbeeld bioscans, bodemanalyse, bladsapanalyse, luis en virusonderzoek;
- verslaglegging.

De kosten van het onderzoek per werkpakket worden nu begroot op 25.000 EUR per jaar, een en ander afhankelijk van de exacte invulling zoals die wordt vastgesteld door de onderzoekscommissie in samenwerking met de (onderzoeks-)partijen en na verdere inventarisatie bij de deelnemende telers. Belangrijk aandachtspunt is het transparant betrekken van omwonenden gedurende de hele looptijd: bij de start, tijdens het verloop in de drie onderzoeksjaren en na afloop. Dit wordt opgepakt binnen de volgende opgave.

Ad (ii) dialoog tussen telers en omwonenden

Het programma biedt een goed uitgangspunt om het contact tussen telers en omwonenden aan te gaan. Binnen deze opgave willen we het gesprek op gang brengen om meer wederzijds begrip te krijgen. Dit vraagt om een intensieve aanpak. Binnen deze opgave zijn drie lijnen te onderscheiden:

1. *De lijn tussen telers die deelnemen aan de proeven en direct omwonenden*
   Telers zullen in de praktijk gaan testen wat werkt om de bollenteelt te verduurzamen. Dit biedt gelegenheid voor het open en transparant betrekken van omwonenden en andere geïnteresseerden. Het doel is dat telers geïnteresseerden laten meekijken in de verduurzaming en hun uitleg geven over de ontwikkelingen.

2. *De lijn tussen telers en omwonenden over bollenteelt in de buurt van bewoning*

Naast de proeven blijft ook de huidige teelt bestaan. Ook daarover willen we de dialoog op gang brengen tussen telers en omwonenden. We willen een plek bieden waar telers en omwonenden periodiek met elkaar in gesprek kunnen gaan over onderwerpen die de samenwerking tussen telers en omwonenden betreffen. Doel is dat betrokkenen in gesprek gaan met betrekking tot de teelt van lelies in de buurt van bewoning, in navolging van de stappen die al genomen zijn. Het gaat om uitvoerbare oplossingen die tegemoetkomen aan de wensen en/of bezwaren van de omwonenden en tegelijkertijd inpasbaar zijn in een rendabel weerbaar teeltsysteem dat voldoet aan de eisen van een teler. Partijen worden hierin ondersteund door een ervaren, onafhankelijke gespreksleider.

3. *De lijn tussen telers en inwoners in het algemeen*
   Ook de inwoners van Westerveld, die niet direct omwonenden zijn, willen we goed informeren over de voortgang van de verschillende sporen in de pilot. Deze overleggen zullen minimaal twee keer per jaar plaatsvinden onder begeleiding van een ervaren onafhankelijke gespreksleider waarin in ieder geval input kan worden geleverd voor dit project, waar informatie wordt verstrekt over de voortgang van het project en andere onderwerpen aan de orde kunnen worden gesteld.
   Daarnaast willen we alle belangstellenden informeren over de voortgang van de verschillende sporen in het programma. Te denken valt aan bijeenkomsten, nieuwsbrieven, kijkdagen etc.

Deze opgave, met de verschillende lijnen, vraagt om de nodige voorbereidende stappen. Het vergt van alle betrokkenen een open en respectvolle houding om tot dialoog te komen. De aanpak wordt nog nader uitgewerkt, aansluitend aan de behoeften van telers, partners en omwonenden. Een extern adviseur/communicatiebureau zal ondersteunen bij de uitvoering.

Ad (iii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket

Er zijn middelen met een lagere milieubelasting beschikbaar die heel goed in de teelt van lelies toegepast kunnen worden. De betrokken partijen moeten er in samenwerking met betrokken instanties en middelenleveranciers voor zorgen dat binnen dit programma deze bestaande middelen een proefvrijstelling krijgen voor gebruik in de lelieteelt. Telers kunnen dan experimenteren met het gebruik van deze middelen en op korte termijn toewerken naar een doelgericht en geïntegreerd middelenpakket. Dit ook ter overbrugging van de periode waarin de doelstellingen van weerbare planten en weerbare teeltmethodes nog niet bereikt zijn. Het moet gaan om middelen waarbij alle betrokken partijen de komende jaren gezamenlijk en gericht toewerken naar een toelating voor een gewas zoals lelie met een relatief klein areaal (kleine teelt).

De telers stellen een spuitschema samen met middelen dat zij willen gaan toepassen. Ook zullen zij aangeven welke vermindering van de milieubelasting zij daarmee volgens de milieumeetlat verwachten te bereiken. Gedurende de looptijd van de proef zal dit spuitschema door de telers worden gehanteerd en aan het einde zal worden geïnventariseerd in hoeverre de doelstelling met betrekking tot de milieubelasting is gehaald. In bijlage II zijn een aantal gebieden opgenomen op basis waarvan door deelnemende telers en middelendistributeurs in samenwerking met betrokken instanties en onder de gegeven experimenteerruimte een middelenpakket zal worden geselecteerd.

3 Organisatie Programma

De stuurgroep
De stuurgroep bestaat uit de bestuurlijke vertegenwoordigers van de provincie Drenthe (voorzitter), het ministerie van LNV, HLB, KAVB, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta en vertegenwoordiging van middelendistributeurs. De stuurgroep houdt toezicht, adviseert en geeft richting bij de uitvoering van het programma. De stuurgroep wordt voorgezeten door de provincie.
De stuurgroep komt in ieder geval 1 maal per jaar bijeen voor toezicht, richting en advies.

Het programmateam
Het programma team monitort de voortgang en (tussentijdse resultaten) van het gehele programma in relatie tot de doelstelling en stuurt bij waar nodig. In het programma team bestaat uit de ambtelijke/inhoudelijke vertegenwoordiging van de betrokken stakeholders: LNV, provincie Drenthe, gemeente Westerveld, waterschap DOD, KAVB, HLB, telersvertegenwoordiging, md vertegenwoordiging.
Het programmateam komt 1 maal per kwartaal bijeen.

De projectgroep onderzoek en middelen
De programmaonderdelen (i) onderzoeksprogramma en (iii) middelenpakket worden uitgevoerd door een projectgroep, met een looptijd van in eerste instantie 3 jaar duren en wordt tussentijds en na afloop geëvalueerd. In de projectgroep zitten de deelnemende telers, KAVB, de middelendistributeurs, en HLB verzorgt de projectleiding en is als projectleider eerste aanspreekpunt voor de stuurgroep als opdrachtgever en het programmateam. Het programma past in de Visie Vitale Teelt 2030 van de KAVB en geeft uitvoering aan meerdere doelstellingen die in deze visie geformuleerd zijn zoals weerbaarheid, innovatie en natuurlijk kapitaal. Resultaten die in dit programma worden gerealiseerd zullen waar mogelijk ook landelijk worden geïmplementeerd. Daarnaast zal de KAVB haar kennis en netwerk zoveel mogelijk inzetten bij de uitvoering van het programma, de communicatie van de resultaten en de ondersteuning van deelnemende leden. De deelnemende leden zijn in principe die telers die de Overeenkomst Gebruik Gewasbeschermingsmiddelen Westerveld hebben ondertekend. Resultaten vanuit de projectgroep Onderzoek en Middelen worden zo spoedig mogelijk gedeeld aan de projectgroep Communicatie om er voor te zorgen dat deze resultaten in het communicatieplan kunnen worden opgenomen.
De projectgroep komt regelmatig bijeen, afhankelijk van het tijdstip in seizoen. Voorzien wordt dat de projectgroep in ieder geval 4 keer per jaar bijeen komt om voortgang, geboekte resultaten, planning komende periode te bespreken. De onderzoekscommissie komt jaarlijks 2 keer bijeen om de opzet en eventuele bijsturing te bespreken.

De projectgroep communicatie
Een van de hoofddoelstellingen van het programma is het bevorderen van de dialoog tussen telers en omwonenden. Communicatie is dan ook een wezenlijk onderdeel en is medebepalend voor het slagen van het programma. In de projectgroep zitten HLB (projectleider van het programma), KAVB, de ambtelijke vertegenwoordigers van de provincie Drenthe, de gemeente Westerveld, het waterschap Drents Overijsselse Delta, teler(s) en middelendistributeur(s) . Het programmateam wordt voorgezeten en gecoördineerd door een ambtelijk vertegenwoordiger van de provincie. Het programmateam organiseert en faciliteert alle communicatie met betrekking tot het programma en de dialoog tussen de telers en omwonenden in het bijzonder. Maar ook veel breder naar lelietelers, bestuurders, ketenpartijen en adviseurs.

De opdrachtgever
De stuurgroep fungeert als opdrachtgever. De provincie Drenthe is gedelegeerd opdrachtgever en is voor de projectleider (HLB) het eerste aanspreekpunt.

De organisatie structuur is als volgt:

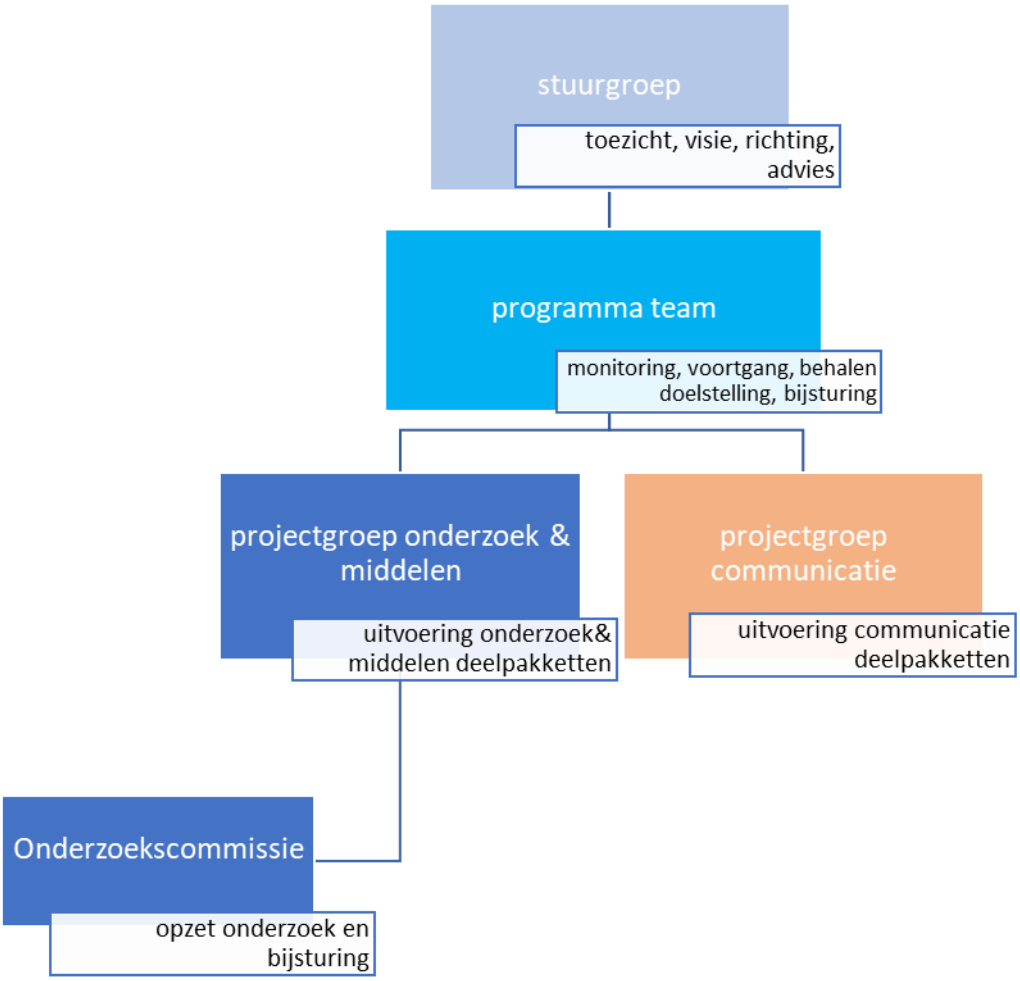

4 Duur van het programma

Het programma wordt in eerste instantie ingepland voor een periode van 3 jaar in de jaren 2021-2024. Na afloop van het programma wordt geëvalueerd of er een verlenging nodig is. Indien het programma succesvol is kan deze bijdragen aan een substantiële transitie in de lelieteelt. Een periode van 3 jaar kan te kort blijken om een voldoende resultaat op grote schaal te behalen dat kan worden geïmplementeerd bij andere telers van lelies.

Voortgang en projectmanagement
De projectleider (HLB)) rapporteert 1 keer per jaar over de voortgang van het programma aan de stuurgroep als opdrachtgever, vertegenwoordigd door de provincie Drenthe. De voortgangsrapportage wordt jaarlijks besproken in de stuurgroepbijeenkomst.

5 Begroting

De begroting is als volgt opgesteld. Genoemde bedragen zijn exclusief BTW.

Begroting programma duurzame bollenteelt. Genoemde kosten zijn exclusief BTW.	euro		cash	in kind
(i) Weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, kennisontwikkeling luis, virus, andere ziektes en onkruidbestrijding				
Opstellen onderzoeksprogramma inclusief overleg in te schakelen onderzoeks partijen, inzet teler	10.2g	telers	10.2g	10.2g
Inventarisatie telers HLB		HLB		
Bijdrage KAVB in onderzoeksprogramma		KAVB		
Uitvoering onderzoeksprogramma, inzet (onderzoeks)partijen inclusief verslaglegging voor 8 onderzoeksonderwerpen. De onderzoekskosten bedragen dan 25.000 EUR per onderwerp. 1e jaar 6 onderwerpen, daarna 8 per jaar voor 2e en 3e jaar.		HLB/onderzoekspartijer		
Bijdrage telers per kwartaal in onderzoek, monitoring en bijsturing		telers		
Bijdrage KAVB in monitoring en bijsturing per kwartaal		KAVB		
Bijdrage middelendistribiteurs in projectgroep en begeleiding, commissie		middelendistributeurs		
Subtotaal kosten opzet en uitvoering driejarig onderzoeksprogramma ex BTW	**641.200**		**555.000**	**86.200**
(ii) Samenwerking en dialoog tussen telers en omwonenden				
Begeleiding inhoudelijk deskundige op het gebied van akkerranden/bufferzones maal 9 bedrijven (10 telers)bedraagt 11.250 EUR per jaar, in totaal over een driejarig programma	10.2g	HLB en evt derde	10.2g	
Begeleiding door projectleider of andere aan te stellen gespreksleider bij, maal 9 bedrijven bedraagt 5000 EUR per jaar, in totaal over een driejarig programma		Kader te bepalen		
Gespreksleider voor bijeenkomsten en voorbereiding 2 keer bedraagt 3000 EUR, in totaal over een driejarig programma ex BTW		Kader te bepalen		
Begeleiding werkgroep communicatie, opstellen content waaronder nieuwsberichten, organiseren van de dialoog, kijkdagen, onderhouden van digitaal kennisdeling, communicatiemateriaal totaal 30.000 per jaar		Kader te bepalen		
Rapportage richting Provincie en LNV plus voorbereiding jaarlijks 24 uur		HLB en evt derden		
Projectleiding maandelijks 6 uur		HLB en evt derden		
Deelnemen 9 bedrijven (10 telers) aan gesprekken met omwonenden en bijeenkomsten 50 uur per jaar gedurende drie jaar		telers		10
Subtotaal kosten samenwerking en dialoog tussen telers en inwoners (omwonenden)	**270.000**		**182.250**	**87.750**
(ii) Toelating effectieve middelen met een lagere milieubelasting, toewerken naar een effectief gewasbeschermingsmiddelenpakket				
Samenstellen spuitschema voor teler groep inclusief overleg leveranciers, 440 uur * 65	10.2g	telers	10	10.2g
Inhoudelijke begeleiding door HLB		HLB		
Bijdrage KAVB in samenstellen spuitschema		KAVB		
Bijdrage telers per kwartaal in middelen pilots, monitoring en bijsturing, projectgroep		Telers		
Bijdrage KAVB in monitoring en bijsturing per kwartaal		KAVB		
Bijdrage middelendistributeurs in opzet, projectgroep en begeleiding		middelen distributeurs		
Subtotaal kosten opzet en uitvoering spuitschema	**176.800**		**10.000**	**166.800**
Projectmanagement				
Projectleiding algemeen, maandelijks 12 uur	10.2g	HLB	10.2g	10.2g
Bijeenkomsten stuurgroep, programmateam, projectgroep communicatie, projectgroep onderzoek&middelen, commissie		HLB		
Projectadministratie jaarlijks 40 uur		HLB		
Rapportage jaarlijks 24 uur		HLB		
Subtotaal projectcoordinatie en rapportage	**112.750**		**92.750**	**20.000**
Totaal Programma kosten	**1.200.750**		**840.000**	**360.750**
Financiering	**totaal**		**cash**	**in kind**
Telers	10.2.G			
KAVB				
Middelen distribiteurs				
HLB				
LNV	600.000		600.000	
Provincie Drenthe	100.000		100000	
Gemeente Westerveld	30.000		30000	
Totaal financiering	**1.200.750**		**840.000**	**360.750**

Opmerkingen:

- De middelen distributeurs hebben allen hun intentie uitgesproken om aan de uitvoering van dit programma te willen deelnemen. Er volgt een nadere verklaring over de in kind en cash bijdrage;
- Voor deelname zijn de telers benaderd die de overeenkomst gewasbeschermingsmiddelen Westerveld van 24 februari 2020 hebben getekend, na inventarisatie van hun bedrijven en de mogelijkheden om deel te nemen in het programma. Telers hebben hun intentie uitgesproken om deel te nemen aan de uitvoering van dit programma. Voor de begroting en financiering is uitgegaan van 9 bedrijven (zijnde 10 telers);
- De telers dragen de uren die zij besteden aan overleg, aansturing, uitvoering en communicatie in kind bij. Tegen een tarief van 10.2g bedraagt dit over een periode van drie jaar 10.2.G EUR ;
- De KAVB draagt haar bijdrage aan het opzetten van het onderzoeksprogramma en de uitwerking/ontwikkeling van een nieuw middelenpakket in kind bij, tegen een bedrag van 10.2g is dat in totaal 10.2.G EUR gedurende de projectperiode.
- HLB draagt in kind een bijdrage van 10.2.G EUR gedurende de projectperiode voor de begrootte activiteiten in projectmanagement.

Aan de voorzitter van Provinciale Staten van Drenthe,

Mevrouw J. Klijnsma
Postbus 122
9400 AC Assen

Betreft: Schriftelijke vragen n.a.v. het onderzoeksrapport: “Onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in vier Natura 2000 gebieden in Drenthe en de mogelijke invloed van de afstand van natuurgebieden tot landbouwgebieden op de belasting met bestrijdingsmiddelen”

Assen, 3 juni 2020,

Geachte mevrouw Klijnsma,

Onze fracties hebben met grote bezorgdheid kennisgenomen van het onderzoeksrapport: “Onderzoek naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in vier Natura 2000 gebieden in Drenthe en de mogelijke invloed van de afstand van natuurgebieden tot landbouwgebieden op de belasting met bestrijdingsmiddelen”(1,2). Dit rapport heeft vandaag in de landelijke media aandacht gekregen (3,4). Uit dit onderzoek komt naar voren dat bestrijdingsmiddelen diep doordringen in natuurgebieden. De chemicaliën zitten in planten en mest van vee in beschermde natuurterreinen in Drenthe.

In de schriftelijke vragen van 20 februari 2020 heeft de fractie van GroenLinks al zorgen geuit over gezondheidsaspecten van omwonenden en het belang van gedragen afspraken rondom spuitvrije akkerranden. Het vandaag verschenen onderzoeksrapport roept vragen bij ons op omtrent het gebruik van bestrijdingsmiddelen en de zorgplicht rondom Natura 2000 gebieden. De fracties van GroenLinks en PvdA delen de zorgen van Natuurmonumenten. Het is op dit moment onbekend wat de impact van de bestrijdingsmiddelen en het stapelen daarvan, in de natuur op onder meer de insecten en het bodemleven en de impact daarvan op de vogelpopulatie in Natura 2000 gebieden. Wij zijn dan ook van mening dat dit dringend nader onderzocht dient te worden.

Naar aanleiding van het bovengenoemde onderzoeksrapport hebben GroenLinks en de PvdA de volgende vragen aan het College van Gedeputeerde Staten:

1. Heeft het college kennisgenomen van het bovengenoemd onderzoeksrapport van Natuurmonumenten (1,2)?
2. Hoe kijkt het college aan tegen de onderzoeksresultaten in combinatie met de zorgplicht rondom Natura 2000 gebieden?
3. Wat is het college van plan om te ondernemen naar aanleiding van de onderzoeksresultaten?
4. Bent u met ons van mening dat er een uitgebreider, meer open en transparanter wetenschappelijk vervolgonderzoek dient te komen en wilt u hierop aandringen bij de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit?

Wij verzoeken u deze vragen schriftelijk te beantwoorden.

Namens de fractie van GroenLinks,
Elke Slagt-Tichelman
Erwin van Liempd

Namens de fractie van de PvdA
Rudolf Bosch

1 https://res.cloudinary.com/natuurmonumenten/raw/upload/v1591109673/2020-06/Onderzoek%20Natuurmonumenten%20bestrijdingsmiddelen%202020.pdf
2 https://www.natuurmonumenten.nl/nieuws/bestrijdingsmiddelen-gevonden-de-natuur
3 https://www.trouw.nl/duurzaamheid-natuur/landbouwgif-zit-diep-in-de-beschermde-natuur~b044bfb6/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.nl%2F
4 https://nos.nl/artikel/2336007-bestrijdingsmiddelen-uit-landbouw-gevonden-in-drentse-natuurgebieden.html

Startnotitie ten behoeve van de uitwerking van het rapport "Uitgesproken"

Datum : 23 januari 2020

Deze startnotitie is bedoeld om vanuit de gesprekken en de inventarisatie die geleid hebben tot het rapport "Uitgesproken" richting te geven aan de vervolgstappen. Hierbij is in eerste instantie uitgegaan van maatregelen buiten het ruimtelijke ordeningsinstrumentarium omdat een onderbouwing voor zonering moet komen uit de onderzoeken van de gezondheidsraad. Dit neemt niet weg dat we ook het spoor van de ruimtelijke ordening moeten gaan bewandelen, maar dat is iets voor de lange termijn en een gezamenlijke overheidsverantwoordelijkheid.

Wij vragen het bestuur in te stemmen met de volgende stappen

1. **Formuleren van de Probleemstelling**
   De toenemende zorg van omwonenden en de agrarische ondernemers (in eerste instantie gericht op de bollenteelt) over het gezamenlijk gebruik van de leefomgeving en de opgave om te komen tot verduurzaming van de agrarische sector zoals ook verwoord in de Toekomstvisie gewasbescherming 2030, naar weerbare planten en teeltsystemen van de minister en het actieplan Vitale Teelt 2030 KAVB en actieplan plantgezondheid 2030 LTO Nederland.
   Doel: het verminderen van de zorgen en het wegnemen van de onrust bij agrarische ondernemers en inwoners over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de gezamenlijke leefomgeving en het komen van verduurzaming van in eerste instantie de bloembollenteelt binnen een pilot waarbij wordt voorgesteld dit te doen in Westerveld.

2. **Het proces op te delen in verschillende stappen**

Stap 1 Regie aanbrengen in het project:

- Een projectregisseur aan te stellen.
- Communicatie-adviseur met ervaring in complexe vraagstukken betrekken.
- Naast het bestuurlijk overleg een vaste ambtelijke voorbereidingsgroep te benoemen bestaande uit ambtenaren LNV, provincie Drenthe en Overijssel, WDOD, vertegenwoordiging gemeenten Drenthe en Overijssel.

Stap 2 Overnemen aanbevelingen uit het rapport uitgesproken

- Stappenplan duidelijke doelen en termijnen opstellen
- Telers meenemen in de te nemen stappen in verband met toekomstige investeringen
- Landelijk en regionaal als overheid een actieve rol nemen in de vraagstukken vanuit omwonenden en telers. Waarbij een werkvorm wordt gekozen rondom het thema gewasbeschermingsmiddelen waarbij in een interactief proces meerdere partijen kennis en informatie ontvangen en bespreken. Hoe dit vorm moet krijgen moet uitgezocht worden.
- Kansen benutten door uitvoering te geven aan aangedragen suggesties en initiatieven.

Actiepunten:

a. Op korte termijn inzetten op vrijwillige zonering, aanvragen van een KUG toelating[1] om de milieubelasting en de hoeveelheid middelen te reduceren, zoals ook aangegeven in het rapport Uitgesproken.
b. Een pilot opzetten ter verduurzaming van de teelt (investeringen, onderzoek, kennisontwikkeling, veredeling, nieuwe technieken, andere gewassen, bodemverbetering) waarbij de sector intensief wordt betrokken[2].
c. Mogelijkheden onderzoeken splitsing advisering en verkoop van gewasbeschermingsmiddelen.
d. Communicatieplan opstellen ook ten behoeve van informatiedeling.
e. Mogelijkheden van een gebiedsfonds onderzoeken (b.v. voor inrichting vrijwillige akkerranden).
f. Inzichtelijk maken welke problemen er zijn bij de afzet van duurzame agrarische producten. Als overheden een voorbeeldfunctie nemen in de afname ervan.
g. Aandacht te vragen voor de gevaren voor de volksgezondheid in het toelatingsbeleid van gewasbeschermingsmiddelen
h. Mogelijkheden voor versnelde toelating van groene gewasbeschermingsmiddelen onderzoeken
i. In te zetten op het uitvoeren van acties vanuit het programma toekomstgerichte landbouw
j. Voortzetting van de huidige inzet op toezicht en handhaving en extra in te zetten op preventief toezicht
k. Gesprekken aangaan met alle betrokkenen op verschillende bestuurlijke niveaus
l. Faciliteren in het komen tot overeenkomsten tussen verschillende partijen
m. Stimuleren en indien gewenst faciliteren in de gesprekken tussen partijen

Stap 3 zoeken naar financiën

Er is geld nodig voor de te nemen stappen en vervolgacties. Voorgesteld wordt om te kijken of er een verdeelsleutel van de kosten kan worden gerealiseerd tussen de verschillende overheden en eventuele mogelijkheden voor cofinanciering te onderzoeken.

[1] Kleine uitbreiding gewasbeschermingsmiddelen; binnen een KUG-registratie is het mogelijk middelen in een bepaalde teelt toe te laten die al wel in andere teelten zijn toegelaten. Het gaat hierbij om het vervangen van middelen door middelen met een lagere milieubelasting.

[2] Inmiddels is door de agrarische sector (KAVB/ ROL, LTO-N, Delphy, Agrifirm, AND) een aantal voorstellen gedaan om de bollenteelt te verduurzamen. Te denken valt aan het ontwikkelen van resistente rassen, aanleg akkerranden, strokenteelt, instellen studiegroepen (kennisoverdracht rondom verduurzaming teelten)

AMBTELIJKE REACTIE OP "TIJD VOOR REFLECTIE EN HANDELEN PRAKTISCHE VOORSTELLEN VAN METEN=WETEN"

Voorstel / Actiepunt M=W	Reactie
Voorstel 1. Herstel vertrouwen	
Actie 1. De overheden nemen M=W en individuele burgers serieus door uitvoering te geven aan hun voorstellen en hun onderzoek financieel te ondersteunen. De Provincie neemt – als regisseur - het voortouw.	*Uiteraard nemen we de onderzoeken en de zorgen die M=W uitspreekt serieus. Wij dringen er bij het Ministerie van LNV dan ook op aan een gedegen vervolgonderzoek te doen naar de verspreiding van gewasbeschermingsmiddelen in het milieu en de gevolgen daarvan voor de natuur- en waterkwaliteit.* *Daarnaast hebben wij er bij de betrokken ministeries op aangedrongen dat de resultaten van dit onderzoek bij het onderzoek van de Gezondheidsraad wordt betrokken.*
Voorstel 2A RO-spoor korte termijn. Spuitvrije zones	
Actie 2. M=W werkt samen met een ambtelijke werkgroep op korte termijn de regels uit die kunnen voorzien in spuitvrije zones van tenminste 100 meter vanaf de erfgrens van om- en aanwonenden en beschermde natuurgebieden.	*Deze actie loopt bij LNV en volgen wij met belangstelling.. Hierover geeft de minister in het antwoord aan M=W het volgende aan: Het is uit een juridische verkenning gebleken dat het ten algemene instellen van spuitvrije zones die beperkingen opleggen aan huidige functies die rechtmatig aanwezig zijn, moeilijk te realiseren is. Om in landelijke regelgeving spuit- of teeltvrije zones of andere gebruiksbeperkingen in te kunnen stellen moeten namelijk de effecten voor omwonenden en de benodigde afstand tot de bewoning of andere maatregelen worden onderbouwd met de resultaten van wetenschappelijk onderzoek. Op verzoek van de Tweede Kamer bestudeer ik het door het gevraagde juridische advies over spuitvrije zones. Over mijn bevindingen zal ik de Tweede Kamer informeren.*
Actie 3. In het kielzog hiervan wordt beleid gemaakt voor de afstand tussen biologische/ biologisch dynamische boeren en gangbare boeren/sierteelt.	*Wij zetten in op toekomst gerichte landbouw, waaronder kringlooplandbouw en natuurinclusievelandbouw. Daarnaast kennen we de agenda BBB. De pilot sluit aan bij het programma toekomst gerichte landbouw.*
Voorstel 2B RO-spoor (middel)lange termijn	
Actie 4. De Provincie geeft opdracht aan het Kadaster om met boeren, burgers en overheden de mogelijkheden van uitruil van gronden in kaart te brengen.	*De provincie heeft een Bestuurscommissie Planmatige Kavelruil ingesteld, die opdracht heeft om kansen op verbetering van de agrarische structuur te benutten. Op het moment dat er kansen en initiatieven zijn wordt dit in een beperkt gebied in kaart gebracht.De mogelijkheden zijn op basis van kansen.*
Actie 5. Maak een kaart van de gemeente Westerveld waarin de kritische situaties zijn weergegeven en inventariseer die. Maak een aantal (fictieve) voorbeeldberekeningen van de kosten die gemoeid zijn met uitkoop.	*Op dit moment heeft de Provincie geen beleid op uitkoop buiten de begrensde NNN-gebieden.* *Natura 2000 gebieden behoren daartoe en daar voeren we dus wel een uitkoopbeleid.*

Actie 6. M=W stelt samen met een ambtelijke werkgroep de voorwaarden op voor een bestemmingsplan buitengebied waarin omwonenden en natuur echt worden beschermd én waarbij dit bestemmingsplan RvS-proof is. De Provincie treedt hier op als regisseur, procesbegeleider, intermediair.	*De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het opstellen van bestemmingsplannen, de provincie heeft een toetsende rol in deze op basis van de Omgevingsvisie. De gemeenten zijn bevoegd gezag.*
Actie 7. Onderzoek alternatieven voor de sierteelt zoals in de inleiding van deze notitie is opgemerkt. Van intensieve sierteelt naar teelt van biologische vaste planten en/of plantmateriaal voor 'de nieuwe landbouw' waarin ruim plaats is voor o.a. voedselbossen. Biologische teelt van bloembollen is al lang mogelijk en kan wel wat stimulans gebruiken.	*Zie ook antwoord actie 3. De pilot sorteert hierop voort. Een teler in Noord-Holland is hier bijvoorbeeld al mee bezig.*
Actie 8. De Provincie geeft opdracht aan Het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) om bovenstaande uit te werken en betekenis te geven voor de Drentse (Westerveldse) situatie.	*Wij hebben aangedrongen op extra onderzoek bij met Ministerie van LNV, zie ook actie 1.*
Actie 9. M=W werkt samen met een ambtelijke werkgroep genoemde voorzorgsprincipes uit. Hoe kan daaraan betekenis worden gegeven?	*Het algemene zorgplicht artikel in de Wet Bodem Bescherming (wordt onderdeel van omgevingswet) gaat uit van het voorkomen van bodemverontreiniging en bij eventuele verontreiniging de plicht om deze ongedaan te maken.* *Op het moment dat een gewasbeschermingsmiddel wordt toegelaten door het ctbg, dan is het een legaal middel. De minister heeft op Europees niveau erop aangedrongen om bij de toelatingstoets meer de gezondheidsrisico's mee te nemen.*
Actie 10. Alle in gebruik zijnde gronden worden getoetst aan artikel 3.2.2. Besluit ruimtelijke ordening om na te gaan of deze voldoen. De consequenties voor gebruik van de percelen worden gevolgd en alternatieven worden ontwikkeld en passend beoordeeld.	*De verantwoordelijkheid hierin ligt bij de gemeente; (gemeentelijke bestemmingsplannen). De provincie schetst de algemene kaders in de omgevingsvisie en wij als provincie kunnen niet op de stoel van de provincie gaan zitten.*
Actie 11. (in combinatie met actie 6). De Provincie start een proces met Gemeente, ondernemers en burgers voor een gedegen bestemmingsplan buitengebied. De Provincie stelt daarvoor in overleg met betrokkenen een procesbegeleider aan.	*Zie bovenstaande.*

Voorstel 3. Neem de resultaten van de gegevens van burgers serieus	
Actie 12. Samen met M=W werken Provincie, Gemeente, Natuurorganisaties en Boeren een plan uit om bestrijdingsmiddelen en hun effecten (op biodiversiteit, bodemleven etc.) te gaan meten in bodem, water, tuinen en natuur. Het wetenschappelijke netwerk van M=W wordt hier actief in betrokken.	*Provincie meet mede in het kader van de KRW de grondwaterkwaliteit (o.a. op GBM). Daarnaast heeft provincie Drenthe een bodemkwaliteitsmeetnet om een beeld te hebben van de algemene kwaliteit en de ontwikkelingen hierin. Bovendien gaat het om fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en zou daarmee op het bordje liggen van het Rijk. Het ministerie van LNV heeft het initiatief genomen om een kennisplatform op te richten dat ondersteunend kan zijn aan uw verzoek.* *De provincie werkt samen met de waterbedrijven aan ‘ early warning’ om vroegtijdig te signaleren.* *De provincie werkt aan het uitvoeringsprogramma grondwaterbescherming, samen met de waterbedrijven, waterschappen, gemeenten en de agrarische sector.*
Actie 13. Alleen via epidemiologisch onderzoek kan betrouwbare informatie worden verkregen over de effecten van bestrijdingsmiddelen op de volksgezondheid. De Provincie initieert samen met M=W een dergelijk onderzoek in de gemeente Westerveld.	*Het Rijk is hiervoor in de verantwoordelijke instantie, het betreft namelijk gespecificeerd wetenschappelijk onderzoek.*
Voorstel 4. Breng de functies van de essen terug	
Actie 14. Op één van de Essen in de gemeente Westerveld komt een pilot om de Essen weer om te vormen waarvoor ze ooit zijn aangelegd: lokaal voedsel produceren. Dat is mogelijk in vele vormen. Grondverwerving is hiervoor noodzakelijk. Werk hiervoor een plan uit samen met partijen zoals de Circulaire Versnellers en jonge startende boeren.	*Wij jonge, startende ondernemers, o.a. via JOLA en BBB, daarnaast kennen we de Regiodeal Natuurinclusieve landbouw en zetten we in op kringlooplandbouw.* *Ons beleid is om alleen gronden binnen NNN te verwerven, waar nodig.*
Voorstel 5. Overheid – Markt – Burgers.	
Actie 15. Organiseer een bijeenkomst met de koplopers uit dit programma Verrijkende Landbouw over Waarden. Nodig Boeren, burgers en natuurorganisaties daarvoor uit.	*Wij stimuleren al vele jaren agrarische ondernemers met programma’s gericht op duurzaam bodembeheer (verhogen organische stof gehalte, voorkomen bodemverdichting, vermindering gebruik gewasbeschermingsmiddelen, stimulering bodembiodiversiteit).* *Voorstel om te kijken naar een mogelijk vervolg bijeenkomst 4 juli jl gewasbescherming*
Voorstel 6. Grondgebruik	

Actie 16. Onderzoek de behoeften binnen Drenthe (met als pilot Westerveld) aan toekomstige grondclaims en onderzoek hoe dat kan worden geprioriteerd, hoe omgegaan dient te worden met eigendom, wat generatie-overstijgend beheer vraagt etc.	*We hebben een grondbeleid waarin we eigen gronden met kwalitatieve verplichting in pacht uitgeven. Verder kunnen we vanuit ons grondbeleid geen actie ondernemen.*
Voorstel 7. State-of-art effecten bestrijdingsmiddelen	
Actie 17. Organiseer een 'state of art' symposium in het Globetheater samen met (o.a.) dit kennisnetwerk over bestrijdingsmiddelen, volksgezondheid en natuur.	**Zie 15**
Voorstel 8. Experimenteer	
Actie 18. Inventariseer met de doelgroepen waar zij knelpunten ervaren en waar ruimte zit om nieuwe ideeën in de praktijk te brengen.	*De pilot die we gaan starten in Westerveld is volgens ons hiervan een mooi startpunt.*
Voorstel 9. Breng de duurzaamheid van de sierteelt in kaart	
Actie 19. Laat een duurzaamheidsanalyse uitvoeren voor de sierteelt binnen de provincie (of alleen Westerveld). Stel de eisen daarvoor gezamenlijk op.	*Provincie Drenthe en het Rijk zetten in op kringlooplandbouw om verliezen naar het milieu zoveel mogelijk te vooromen. Daarnaast zet het Rijk in om de landbouw zodanig te verduurzamen dat er nagenoeg zonder emissie wordt geteeld, door de inzet van weerbare planten en teeltsystemen. Hierdoor zal de afhankelijkheid van inzet van chemische middelen sterk kunnen worden verminderd. Uitgangspunt is geïntegreerde gewasbescherming waar chemische middelen alleen in uiterste nood worden ingezet. De pilot in Westerveld zal hieraan invulling gaan geven.*

Uitgesproken

Weergave uitkomsten verkennende gesprekken telers, omwonenden en organisaties

11 oktober 2019

Martha Buitenkamp en Marga Kool

Martha Buitenkamp werkt vanuit haar bureau Anantis als project- en procesbegeleider aan vraagstukken in de fysieke leefomgeving. www.anantis.nl

Marga Kool is oud-dijkgraaf, oud-gedeputeerde en publiciste. Na haar pensionering houdt zij zich op projectbasis bezig met vraagstukken op het gebied van openbaar bestuur, leefomgeving, cultuur en samenleving.

Samenvattend

De titel van deze rapportage vat in één woord samen wat de opdrachtnemers hebben gehoord tijdens de dertig gesprekken die zij in opdracht van gezamenlijke overheden hebben gevoerd met bollentelers en akkerbouwers, omwonenden en organisaties. Betrokkenen hebben zich *uitgesproken* over wat hen bezighoudt, hun opvattingen bleken *uitgesproken duidelijk én verschillend* en een aantal personen en organisaties gaf aan inmiddels letterlijk te zijn *uitgesproken.*

Als het gaat om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is er brede zorg bij zowel telers als bij al dan niet georganiseerde omwonenden. Bij de één zorg over gezondheid, biodiversiteit, landschap, natuur, bij de ander over het voortbestaan van het eigen bedrijf en bij allen zorg over de verdeeldheid, als gevolg daarvan, tussen de verschillende groepen in eigen gemeenschap.

Die zorgen waaien niet over of waaieren zelfs uit naar andere gebieden en teelten. Vanwege de heftigheid en de emotionele geladenheid van de discussie, vormen de meningsverschillen een (potentiële) splijtzwam binnen plattelandsgemeenschappen in Drenthe en Overijssel.

Dit lossen de omwonenden en telers niet samen op. De gezamenlijke overheden zijn aan zet. Gevraagd wordt een helder en consistent beleid en maatregelen op het snijpunt van landbouw, volksgezondheid en ruimtelijke ordening. Dit moet gepaard gaan met een grote aandacht voor de onderlinge verhoudingen (welzijn, leefbaarheid en samenlevingsopbouw) op het platteland.

Inhoud

1. INLEIDING 5

2. UITKOMSTEN 6

2.1 Uiteenlopende opvattingen 6

2.2 Gebieden verschillen 10

2.3 Inbreng vanuit sectoren en brancheorganisaties 11

3. HOE VERDER VOLGENS DE BETROKKENEN 13

BIJLAGE 1 OVERZICHT GEÏNTERVIEWDEN 16

1. Inleiding

Het Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit, de provincies Drenthe en Overijssel, de VDG en de VOG hebben gezamenlijk geconstateerd, dat met name rond de bollen/lelieteelt in bepaalde gebieden, het gesprek tussen telers en omwonenden om tot oplossingen te komen over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, is gestagneerd. Zij hebben opdrachtnemers gevraagd verkennende gesprekken te voeren, om handvatten te vinden die er toe kunnen leiden dat de betrokkenen weer met elkaar in gesprek komen. Dit document bevat een beknopte weergave van de uitkomsten van deze gesprekken.

Opdrachtnemers hebben dertig interviews gehouden met telers, georganiseerde en niet georganiseerde omwonenden en vertegenwoordigers van organisaties die betrokken zijn bij intensieve teelt in de provincies Drenthe en Overijssel. Bijlage 1 bevat een overzicht. Suggesties voor de te interviewen organisaties en personen zijn door zowel de natuur- en milieuorganisaties van beide provincies, als de afzonderlijke telers aangedragen. De opdrachtnemers hebben op basis daarvan een selectie gemaakt. Er hebben -op verzoek van de opdrachtgevers- geen gesprekken met vertegenwoordigers van overheidsorganen plaats gevonden. Van elk interview is een beknopt gespreksverslag voor uitsluitend intern gebruik gemaakt, dat ter controle en aanvulling aan de geïnterviewde is voorgelegd.

In de gesprekken is geprobeerd te achterhalen wat er leeft rond het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en bollenteelt, de zorgen die betrokkenen daar al dan niet over hebben en mogelijke oplossingen. De gesprekken hebben zich met name gericht op de bollen/lelieteelt, vanuit de indruk dat de problematiek zich daar het sterkst manifesteert. Daarnaast is gekeken in hoeverre deze problemen breder in de akker- en tuinbouw spelen en hoe daar het gesprek tussen telers en omwonenden verloopt. Geprobeerd is een breed inzicht te krijgen in de aard van de problematiek, zowel in die gebieden waar de gesprekken zijn vastgelopen als in de gebieden waar het gesprek gaande is. Er is gezocht naar aanknopingspunten om betrokkenen (weer) met elkaar in gesprek te brengen en er is nagegaan welke rol zij daarbij voor zichzelf zien.

In de nu gevoerde gesprekken zijn van beide ‘kanten’ tamelijk uitgesproken standpunten verwoord. Onbekend is in welke mate en omvang deze standpunten breder in de samenleving worden onderschreven. Het horen van een representatief deel van de bevolking vraagt om een andersoortig onderzoek. Alleen via een wetenschappelijk en onderzoekstechnisch verantwoorde methode kan een representatieve selectie uit de samenleving worden gemaakt.

Conform de opdracht zijn de bevindingen vastgelegd in deze beknopte, concluderende rapportage. De onderscheiden argumenten van geïnterviewden, de voorbeelden, toelichtingen, aangedragen verwijzingen naar wetenschappelijke onderzoeken en artikelen, zijn niet opgenomen in dit rapport. Deze informatie is wel beschikbaar voor het geval tot een verdiepingsslag wordt besloten.

2. Uitkomsten

2.1 Uiteenlopende opvattingen

De opvattingen van telers en omwonenden over intensieve teelten en in het bijzonder over het risico van gewasbeschermingsmiddelen voor menselijke gezondheid en biodiversiteit lopen sterk uiteen. Dat geldt ook voor de verschillende groepen omwonenden onderling.

Tegenstelling telers en omwonenden

De mate waarin de tegenstelling tussen omwonenden en telers zich manifesteert, verschilt per gebied. In gebieden waar wonen, natuur, cultuurhistorie, landschap en recreatie van grotere betekenis zijn, lopen de tegenstellingen soms heel hoog op. Mensen overwegen te verhuizen vanwege de bollen/lelieteelt en doen dat soms ook daadwerkelijk. Bewoners die minder moeite hebben met de bollen/lelieteelt kiezen partij en de gemeenschap deelt zich op in kampen.

In veenkoloniale- en ontginningslandschappen met een overwegend agrarisch karakter, is onvrede en zorg bij omwonenden minder manifest, en hier en daar helemaal niet aanwezig. Maar in sommige van deze gebieden lijkt ook de bezorgdheid toe te nemen, vooral waar de agrarische samenleving steeds meer 'verburgerlijkt'.

De tegenstelling zorgt voor scheuren in de samenleving en soms is de 'verscheurde samenleving' al een feit. Omdat in deze gebieden relatief veel hoog opgeleide "nieuwkomers" wonen, die zich organiseren tegen de bollen/lelieteelt, wordt deze situatie ook wel als een tegenstelling tussen de oorspronkelijke bewoners en nieuw-ingekomenen geduid, hoewel dat feitelijk niet altijd klopt.

Fundamentele verschillen

Achter deze tegenstelling tussen groepen zitten fundamentele verschillen in opvattingen. De risico's van gewasbeschermingsmiddelen voor gezondheid, biodiversiteit, grondwater en bodem worden verschillend beoordeeld. Dit onderscheid wordt versterkt door een verschillende interpretatie van beschikbare kennis uit onderzoek en het verschil in belangstelling daarvoor. En in de gemeente Westerveld door het wegvallen van een gesprek hierover.

Gezondheid, milieu

Omwonendenorganisaties stellen dat de wettelijke kaders en toelatingsprocedures ontoereikend zijn om hen en het milieu te beschermen. Ze vinden dat niet (meer) een zaak tussen teler en omwonende, maar een verantwoordelijkheid van de (rijks)overheid. Ze wijzen op serieuze gezondheidsklachten in de omgeving van bollen/lelieteelt (Parkinson, vruchtbaarheidsproblemen, kanker) en de uitkomsten van onder andere het RIVM blootstellingsonderzoek [1].
Gewasbeschermingsmiddelen beperken zich niet tot de percelen van telers, maar worden ook

[1] Bestrijdingsmiddelen en omwonenden. Samenvattend rapport over blootstelling en mogelijke gezondheidseffecten RIVM Rapport 2019-0052

teruggevonden rondom en in de huizen van omwonenden en in natuurgebieden. Wettelijke regels worden volgens hen door sommige telers onvoldoende nageleefd en door provincie, waterschap en gemeente onvoldoende gehandhaafd. Ze dragen veel wetenschappelijke onderzoeken aan en verwijzen naar maatregelen die in het buitenland zijn genomen.

De niet verontruste omwonenden zeggen te willen of moeten vertrouwen op de Nederlandse toelatingseisen en regelgeving en gaan er van uit, dat de telers zich hier aan houden. Ze zijn niet, of niet bijzonder bang voor hun gezondheid, al vinden ze wel dat onderzoek naar de risico's en overleg over vermindering van de gewasbeschermingsmiddelen moet doorgaan.

De telers daarentegen geven aan zorgvuldig te werken binnen wettelijke kaders, bereid te zijn tot overleg over afstand tot de huizen en over de tijd van spuiten. Zij missen begrip, waardering en erkenning voor hun vak en de betekenis daarvan voor de Nederlandse economie.

Feiten

Opvallend is de grote tegenstelling in de interpretatie van feiten. De standpunten van de ander worden als veronderstellingen en onwetendheid weggezet en ieder is overtuigd van het eigen gelijk. De opvattingen over verifieerbare vragen staan diametraal tegenover elkaar. Bijvoorbeeld vragen of het areaal bollen groeit, de populatie insecten afneemt, de residuen van nu of van vroeger zijn, er wel of niet in de bollenteelt meer middelen worden gebruikt dan in de akkerbouw en de vraag of de middelen slecht zijn voor gezondheid en milieu.

Van wie is het platteland?

In de gesprekken komt ook de dieper liggende vraag op: van wie is het platteland, het landschap, de infrastructuur? Ook hierover bestaan uiteenlopende opvattingen. Het recht om als boer baas te zijn op eigen grond, en binnen wettelijke kaders een bedrijf naar eigen inzichten op te bouwen en te ontwikkelen, staat tegenover de door verontruste omwonenden ervaren gezondheidsrisico's, landschapspijn en aantasting van woongenot door landbouwverkeer en -lawaai. Laatstgenoemden ervaren het platteland, inclusief natuur en cultuurhistorisch landschap als een publiek bezit, waarvan de waarde behouden moet blijven. Zij maken zich zorgen over de intensiviteit van de land- en tuinbouw en het verlies aan biodiversiteit. Ze wijzen op de toegenomen insectensterfte, onderbouwen dat met cijfers en inschattingen van de ecologische gevolgen. Ze vinden dat de verduurzaming van de landbouw sneller en rigoureuzer moet worden opgepakt. Het belang van economie en export overheerst. Voor voedselproductie hebben ze meer begrip dan voor sierteelt.

Telers maken zich zorgen over de mogelijkheid voor hun bedrijfsopvolgers om op een plezierige en fatsoenlijke manier een goede boterham te verdienen, nu de maatschappelijke waardering voor de agrarische sector lijkt af te nemen. Ze vragen de overheid duidelijk stelling te nemen.

Niet verontruste omwonenden vinden dat het agrarisch gebruik, waaronder ook intensieve teelt, hoort bij het platteland. De autochtonen onder hen zijn vaak solidair met de agrariërs. De nieuwkomers binnen deze groep zijn soms kritisch ten opzichte van middelengebruik, maar vinden dat zij zich moeten aanpassen, omdat zij immers zelf gekozen hebben om op dit platteland te gaan wonen. De aanwezigheid van bollen en andere intensieve teelten in het landschap vinden zij niet lelijk, vaak juist wel kleurrijk. Een aantal geeft aan geen teruggang in biodiversiteit te bespeuren, dan

wel te twijfelen aan een causaal verband tussen biodiversiteitsverlies en gewasbeschermingsmiddelen. Zij hebben in overleg met de teler goede afspraken weten te maken over communicatie en afstand en tijd van spuiten. Maatwerk is volgens hen mogelijk. Zij verwijten tegenstanders van bollenteelt activistisch en intimiderend gedrag tegenover de telers, zoals het toegang ontzeggen aan of ongevraagd fotograferen van spuitmachines aan het werk.

De verontruste bewoners daarentegen voelen zich juist vaak onheus behandeld door de telers (pestgedrag) en niet begrepen of serieus genomen door een deel van de gemeenschap. Zij komen op voor het algemeen belang van een gezond, mooi en leefbaar platteland, en verwachten dat dit belang op termijn ook door andere omwonenden zal worden erkend.

Bollentelers en akkerbouw

Telers van intensieve teelten én akkerbouwers met een gangbaar bouwplan maken zich zorgen over de toekomst van het eigen bedrijf. Ze vrezen dat bepaalde gewasbeschermingsmiddelen gaan verdwijnen, omdat de producenten geen (her)registratie meer aanvragen. De vervangende middelen zijn in een aantal gevallen mogelijk zelfs meer milieubelastend dan de huidige.
De markt (in het bijzonder de export) vereist de inzet van gewasbeschermingsmiddelen. De sector vertrouwt op de toelatingsprocedure van het CTGB, die aangeeft welke middelen veilig zijn bij verantwoord gebruik.
De hoge kosten van middelen maken dat er zo weinig mogelijk wordt gespoten. In de bollenteelt bepalen echter ook vaak de afnemers wanneer en hoe er gespoten moet worden. Daarnaast is de verkoper van gewasbeschermingsmiddelen ook vaak tegelijk de adviseur!

Telers vinden dat de overheid onvoorspelbaar is. Wet- en regelgeving wijzigen te snel of worden te snel ingevoerd. Telers kunnen en durven daardoor niet doelmatig en tijdig investeren in nieuwe machines of methoden.

Ook akkerbouwers merken een toename van discussie met omwonenden over gewasbescherming. Mensen zijn kritischer, mondiger en weten minder van het agrarisch bedrijf. De schaalvergroting vergroot de afstand tot de buurman-burger.
Akkerbouwers vinden dat de kennis- en innovatiestructuur in ons land sterk ontwikkeld is. Dat betekent ook: verduurzaming, meer aandacht voor water en energie en precisielandbouw die de frequentie van inzet van gewasbescherming kan verlagen.
Akkerbouwers missen waardering van burgers en overheid, en schatten in dat dat druk legt op bedrijfsopvolging. Ze ervaren voor voedselproductie meer waardering dan voor sierteelt.
De concurrentie met bollentelers van elders t.a.v. percelen ruilgrond brengt binnen de eigen streek verzakelijking met zich mee. De Drentse/ Overijsselse gemoedelijkheid verdwijnt.

Biologische teelt

Biologische boeren/tuinders en hun brancheorganisatie Biohuis geven nadrukkelijk aan, dat drift van gewasbeschermingsmiddelen vanuit de gangbare bollenteelt en akkerbouw naar aangrenzende biologische teelten een enorm probleem kan zijn. De schade kan in de tonnen lopen, vanwege afkeuring van de oogst of het verlies van een keurmerk.

Voor gangbare telers die willen omschakelen is het risico van ontbreken van voldoende (groene) middelen een obstakel. De producenten van groene middelen kunnen qua toelating niet concurreren met de kapitaalkrachtige chemische industrie: de kosten voor registratie zijn te hoog.

2.2 Gebieden verschillen

De aard en omvang van de tegenstellingen verschillen per gebied. De achtergronden van dit verschil lijken te maken te hebben met de ligging van de landschappelijke, natuurlijke en cultuurhistorische kenmerken van het gebied, het karakter van betrokkenen en met de beleidsmatige-politieke aandacht.

Convenants gemeenten

De gemeente Hardenberg heeft via adequate regie de tegenstelling weten te overbruggen door het maken van een tripartite convenant met telers en omwonenden. Hierin staan afspraken over communicatie, werkwijze en afstanden, die bij het spuiten in acht worden genomen. Kritische omwonenden zien het convenant als een nuttige, tijdelijke tussenstap op weg naar een structurelere oplossing.
De verhoudingen tussen telers en omwonenden zijn harmonieuzer, kennis wordt gedeeld en via terugkerende evaluaties worden nieuwe afspraken gemaakt, bijvoorbeeld over het toepassen van de best beschikbare technieken. Dit platform draagt sterk bij aan het op een zakelijke manier uiting kunnen geven aan en aanpakken van de verschillende zorgen. Omdat niet iedere teler het convenant ondertekent en zich ook niet houdt aan afspraken, neemt rond percelen van deze teler(s) de onvrede en boosheid onder omwonenden duidelijk toe. De andere telers kunnen met het convenant goed uit de voeten, wensen vooral duidelijkheid over waar het overheidsbeleid qua ruimtelijke ordening (afstanden) naar toe gaat, zodat ze zich tijdig kunnen aanpassen. En ze ergeren zich aan collega's die het imago van de bollenteelt aantasten.

In gemeenten met een convenant van uitsluitend telers en gemeente, ontbreekt het gesprek met de omwonenden. De preventieve werking voor het onderling begrip valt daar weg.

Westerveld

In de gemeente Westerveld lijkt/is in een aantal dorpen geen basis meer voor het maken van afspraken tussen de partijen. Telers voelen zich geïntimideerd. Verontruste omwonenden voelen zich geschoffeerd en onbegrepen door gemeente, telers en medebewoners. Niet georganiseerde bewoners zijn bezorgd over hun gepolariseerde gemeenschap. Een gesprek over de inhoud (afstand, middelengebruik) zal hier de komende tijd waarschijnlijk niet mogelijk en vruchtbaar zijn. Men vindt dat de Tweede Kamer en het Kabinet aan zet zijn. En bij meningsverschillen met provincie en gemeente volgen sommige omwonendenorganisaties het juridische spoor.

Ten aanzien van de dorpsgemeenschap lijkt/is terugkeer naar normale omgangsvormen (zonder intimidatie en polarisatie) en het helen van de verscheurde gemeenschap, nu het hoogst haalbare. Dit vereist een zorgvuldig en afgewogen proces, waar de gemeente een rol in heeft te vervullen. Is een situatie van "agree to disagree" mogelijk?

2.3 Inbreng vanuit sectoren en brancheorganisaties

Land- en tuinbouw branche organisaties

LTO Noord , de Vakgroep Akkerbouw en de KAVB (Koninklijke Algemene Vereeniging Bloembollencultuur onderkennen de noodzaak om de milieulast voortdurend terug te (blijven) dringen. Het Deltaplan Biodiversiteit en de Agenda Boer, Burger en Biodiversiteit worden genoemd als instrumenten. Bedrijfsplannen voor duurzame akkerbouw kunnen veranderingen bewerkstelligen. Maar het invoeren en toepassen van nieuwe middelen, technieken en werkwijzen vraagt tijd en vertrouwen van maatschappij en politiek. De brancheorganisaties betreuren dat de politiek niet vierkant achter haar eigen wettelijke regelingen en landbouwers gaat staan.
LTO en KAVB hebben beide te maken met koplopers, peloton en voorhoede. Hoe bevorder je vernieuwing, zonder de leden die peloton en achterhoede vormen, kwijt te raken?
Beiden onderkennen in de breedte het gebrek aan waardering en begrip vanuit de samenleving voor de agrarische sector als een probleem. Ze willen een duidelijk, helder en consistent overheidsbeleid. De KAVB stimuleert haar leden om verduurzaming, openheid en adequate communicatie richting maatschappij en omwonenden serieus te nemen. Meer nog dan voor de overige land- en tuinbouw is communicatie met de omgeving een absolute dagelijkse noodzaak.

Agrifirm, als leverancier van veevoeder en gewasbeschermingsmiddelen, vindt het belangrijk bij te dragen aan verduurzaming van de landbouw, door middel van kennis en advies, gericht op onder andere kringlooplandbouw. Het bedrijf gaat zich dan ook meer richten op biologische gewasbeschermingsmiddelen.

HLB research and consultancy agriculture (HLB) geeft aan, dat er onder maatschappelijke druk al veel vermindering van middelengebruik heeft plaatsgevonden. Aan een project gericht op reductie van 75% middelengebruik in de bollenteelt deed meer dan 90% van de telers in Drenthe en Overijssel mee. Voor fungiciden en insecticiden is dat geslaagd. Natte grondontsmetting is verboden en heeft in tagetes (afrikaantjes) een goed alternatief gevonden. Een deel van de controverse tussen telers en omwonenden heeft volgens het HLB betrekking op het verleden. Een ander deel op de actuele inzet van de landbouw om te verduurzamen. Er is nog veel winst te boeken.

Natuur en milieuorganisaties

De Natuur- en Milieufederatie Drenthe en Natuur en Milieu Overijssel zijn bij het dossier betrokken via incidentele ondersteuning van lokale groepen en bij bestemmingsplanprocedures, maar spreken niet namens hen. Soms nemen verontruste bewoners contact met hen op. NMFD en NMO zijn bereid een rol te spelen in toekomstige processen rond de bollenteelt, als de andere organisaties dat zouden willen en de provincie hen daartoe in staat stelt. Zij zetten zich beleidsmatig in voor de ontwikkeling van een duurzame landbouw.

Drinkwaterbedrijven

De in Drenthe en Overijssel actieve waterleidingbedrijven maken zich zorgen over de middelen die in de bodem onderweg zijn naar de winputten. Er worden (residuen van) middelen, die overigens niet direct te herleiden zijn tot bepaalde teelten, aangetroffen in kwetsbare winningen. De vraag is in

hoeverre afbraak, opname, menging en verdunning voldoende zullen optreden om in de toekomst binnen de drinkwaternorm van minder dan 0.1 microgram/l te blijven.

In het kader van convenanten is Vitens bezig met inliggende telers bovenwettelijke afspraken te maken om schadelijke middelen te weren uit de grondwaterbeschermingsgebieden. Zo kunnen bepaalde, voor drinkwaterwinning risicovolle stoffen uitgesloten worden.

3. Hoe verder volgens de betrokkenen

Het waait niet over

Partijen delen het standpunt dat de discussie over gewasbescherming en intensieve teelten niet overgaat en mogelijk zal overwaaien naar andere gebieden en andere teelten.

Burgers en telers lossen dit samen niet op: de overheid aan zet

Geïnterviewden zijn ook van mening dat niet aan bewoners en telers gevraagd kan worden deze controverse onderling op te lossen door (weer) in gesprek te gaan en te onderhandelen over de inhoud. Gesprekspartners zien een doorslaggevende rol voor de gezamenlijke overheden. Allen vinden dat de overheid duidelijkheid en helderheid dient te scheppen, de zorgen en problemen moet erkennen en in moet grijpen. Dit is tot nu toe te weinig gedaan.

Handvatten voor de overheid

Korte termijn

De oproep is om op korte termijn te laten zien dat er beweging is:

- Maak een stappenplan met duidelijke doelen en termijnen. Als de landbouw in 2030 duurzaam moet zijn, ook wat betreft middelengebruik, moet je nú beginnen. Sta borg voor een consistent beleid.
- Schep tijdig duidelijkheid voor telers in verband met hun toekomstige investeringen
- Wees initiatiefnemer, regisseur en facilitator van een landelijk én een regionaal proces van joint fact finding ten aanzien van vraagstukken die telers en/of omwonenden aandragen.

Structurele aanpak

Er zijn veel suggesties gedaan die bij kunnen dragen aan de reductie van het gebruik en de ervaren overlast van gewasbeschermingsmiddelen:

- Aanpassing van het toelatingssysteem van middelen. Meer ‘groene middelen’, betere middelen met minder milieubelasting, een meer systeemgerichte toetsing, jaarrond en gericht op het hele bedrijf en de omgeving.
- Inzetten op duurzame landbouw met aandacht voor gezond bodemleven en kringlooplandbouw. Omwonenden spreken vooral ook van natuurinclusieve landbouw en biologische landbouw. En ze hebben haast! Telers vragen tijd en vertrouwen om naar een werkelijk duurzame landbouw toe te groeien, gebruikmakend van kennisontwikkeling, investeringen, nieuwe (resistente) gewassen en van de best beschikbare technieken.
- Toepassen van het systeem uit de gezondheidszorg (splitsing dokter en apotheek) op gewasbeschermingsmiddelen. Splitsing van advisering en verkoop om ongezonde financiële prikkels en mechanismen te voorkomen.
- Inzetten op onderzoek, kennisontwikkeling, veredeling, nieuwe technieken, andere gewassen, bodemverbetering.

- Benutten regelgeving: Omgevingswet, Omgevingsvisie, regels water en natuur (N2000, wet NB), landelijke kaders plus regionaal/ lokaal maatwerk.
- Geschikt maken ruimtelijke ordeningsinstrumentarium om de volksgezondheid, leefbaarheid en biodiversiteit veilig te stellen.
    - Maak zonering mogelijk en het aanwijzen van robuuste spuitvrije zones. Wees duidelijk en consistent in de toepassing daarvan, zodat de kaders voor investeringen door telers helder zijn.
    - Maak planologisch onderscheid tussen gewoon agrarisch gebruik en intensieve teelten.
- Ontwikkelen van goede informatie, communicatie aanpak, meldpunten en convenanten. Voorkom structurele noodverbanden, zoals convenanten met alleen een deel van de betrokkenen.
- Beschikbaar stellen van voldoende geld voor stimuleringsbeleid en voor eventuele saneringen van onoplosbare schrijnende of ongewenste situaties via uitkoop en/of compensatie. Te denken valt aan gebiedsfonds of een (delta)-fonds Intensieve Teelten, mogelijk in samenhang met reeds bestaande fondsen rondom biodiversiteit.
- Stimuleren van afzet biologische en duurzame producten, en als overheid zélf afnemen. Telers en omwonenden wijzen op het probleem van de afzet in de markt. Een rendabele afname van duurzaam geteelde producten staat nog in de kinderschoenen. De overheden en vooral de consumenten hebben de sleutel in handen.

Uit bovenstaande blijkt dat van de verschillende overheidslagen inzet wordt gevraagd. De oproep is om de samenleving duidelijk te maken waar welke overheid voor staat. In het schema hieronder zijn de aangedragen suggesties weergegeven.

Rijk

- Aanpassen landelijke wet- en regelgeving.
- Inzetten van het ruimtelijke ordeningsinstrumentarium voor spuitvrije zones: afstand afhankelijk van de nabijheid van woningen, natuurgebieden en biologische bedrijven.
- Aanpassen toelatingssysteem voor gewasbeschermingsmiddelen. Rekening houden met cumulatie en kwetsbare groepen, systeemgericht, jaarronde toetsing, meer groene middelen, meer biologische middelen.

Provincie

- Adequaat beleid in omgevingsvisie, waaronder Passende Beoordeling rond Natura 2000-gebieden, regels voor intensieve teelten t.a.v. bodem en grondwater.
- Stimuleringsbeleid (bedrijfsplannen intensieve teelt) in kader van o.a. de Regiodeal.

Waterschap

- Kaders en consciëntieuze handhaving waterbeleid, AMVB Open Teelt.

Gemeente

- Regie en faciliteren van dialoog tussen telers en omwonenden.
- Ruimtelijk ordenen van intensieve teelt binnen de gemeente, handhaven, meldpunt in stand houden.
- Komen tot/vernieuwen van convenanten. Ook de waterbedrijven kunnen hierin partij zijn.

Wat kunnen telers en omwonenden?

Aangegeven wordt dat telers zich naar alle direct omwonenden toe moeten blijven inzetten voor actieve communicatie: persoonlijk contact met (nieuwe) buren, communicatie per app, website, telefonische bereikbaarheid. Daarnaast is informatie en openheid naar de totale omgeving van belang, bijvoorbeeld door open dagen en het ontvangen van groepen.

Veel geïnterviewden bepleiten het behouden en (waar nodig) herwinnen van een situatie, waarin er wederzijdse erkenning is van elkaars oprechte intenties. Begrip hebben voor de standpunten, positie en zorgen van 'de ander'. Weten wat de ander als intimiderend ervaart, en dat nalaten. Je samen verantwoordelijk voelen voor normale omgangsvormen en een harmonieuze sfeer in de samenleving.

Waar het gezien de verhoudingen (nog) mogelijk is om het met elkaar over de inhoud te hebben, bepleit men te streven naar een zakelijke discussie: "agree to disagree". Het zou vervolgens zinvol kunnen zijn een proces op te starten van samen zoeken naar de feiten (joint fact finding) en deze feiten dan ook te accepteren. Het OBO-proces wordt als een goed voorbeeld van samen onderzoeken genoemd.

Het normaliseren van de omgangsvormen en het verzakelijken van het gesprek vergt ondersteuning van buitenaf. Deze steun moet georganiseerd worden door de overheid, waarbij met name naar de gemeente als kenner van het eigen gebied en de eigen inwoners, wordt gekeken.

Bijlage 1 Overzicht geïnterviewden

Akkerbouwers in Overijssel en Drenthe (4)

Bio tuinders (3)

Biohuis

Bollen/lelietelers in Overijssel en Drenthe (8)

HLB research and consultancy agriculture (HLB)

Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB)

LTO

Meten=Weten

Milieudefensie Westerveld

Omwonenden (11 georganiseerden en 11 niet georganiseerden)

Royal agrifirm group

Stichting Bollenboos

Stichting Bollenteelt Hardenberg e.o.

Vitens

WMD

Aan:
mevrouw M. bakker

(i.a.a. de overige Statenleden)

Assen, @
Ons kenmerk @
Behandeld door [redacted] (0592) [redacted]
Onderwerp: Uitstel beantwoording vragen ex artikel 41 Reglement van orde inzake ontwikkelingen in de bollenteelt

Geachte mevrouw Bakker,

In uw brief van 28 augustus 2018 hebt u vragen gesteld over de ontwikkelingen in de bollenteelt.
Hierbij informeren wij u dat de normale termijn van beantwoording zal worden overschreden, omdat wij nader onderzoek moeten doen naar de mogelijkheden die er zijn om de verduurzaming van de bollenteelt te stimuleren.

De brief met de beantwoording van uw vragen kunt u vóór 1 november 2018 tegemoet zien.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, secretaris , voorzitter

Aan:
mevrouw R. Zuiker
mevrouw Kleine Deters

(i.a.a. de overige Statenleden)

Assen, 19 april 2021
Ons kenmerk @
Onderwerp: Uitstel beantwoording vragen ex artikel 41 Reglement van orde inzake Schriftelijke vragen over pilot onderzoek naar Duurzame bollenteelt en gewasbescherming. LIS B9 en LIS A24.

Geachte heer/mevrouw,

In uw brief van 16 april 2021 hebt u een aantal vragen gesteld over de betrokkenheid van inwoners en in het bijzonder Meten = Weten bij de Pilot Duurzame bollenteelt.
Hierbij informeren wij u dat de normale termijn van beantwoording zal worden overschreden, omdat de meivakantie in deze periode valt.

De brief met de beantwoording van uw vragen kunt u vóór 21mei 2021 tegemoet zien.

Hoogachtend,

, voorzitter , secretaris

Verslag Bestuurlijk overleg Ministerie en Provincie Drenthe
Donderdag 12 november 2020, 13.00 tot 14.00 uur (MS Teams)

Aanwezig: Henk Jumelet (voorzitter), , , en (verslag)

Door de provincie en het ministerie aangebrachte bespreekpunten

- BR
- Gewasbeschermingsmiddelen en lelie-/bollenteelt
- BR

BR

BR

Gewasbeschermingsmiddelen en lelie-/bollenteelt
De bedoeling is het voortraject zo snel mogelijk af te ronden zodat er met de pilot gestart kan worden. Ambtelijk is hier tussen het ministerie van LNV en de provincie contact over. De KAVB zal met een voorstel komen, inclusief voorstel voor begroting.

Rondvraag/mededelingen
Geen

Sluiting

provincie Drenthe

MEMO

Aan : Henk Jumelet en Hans Kuipers
Afschrift : [redacted]
Van : [redacted]
Datum : 25 februari 2020 [redacted]
Onderwerp : conceptverslag Bestuurlijk Overleg 4 februari 2020

Aanwezig: Provincie Drenthe (H. Jumelet, H. Kuipers, [redacted] en [redacted]), VDG (B. Bouwmeester), Gemeente Westerveld (J. de Haas, [redacted]
Gemeente Ommen ([redacted]), Gemeente Hardenberg (A. te Rietstap),
Waterschap DOD (H. Peereboom), Min. LNV [redacted]).

1. **Opening:** de voorzitter opent het overleg met een woord van welkom en is blij dat bijna alle partners weer vertegenwoordigd zijn. Hij zegt dat er een gesprek is geweest tussen hem en Jelle de Haas over de stappen die Westerveld in het proces inmiddels heeft genomen. Geconcludeerd is dat het belangrijk is om gezamenlijk vervolgstappen te maken.

2. **Mededelingen:** [redacted] licht de stand van zaken in het kader van het Uitvoeringsprogramma toe. In de laatste week van maart wordt deze aan de Tweede Kamer aangeboden. De toekomstvisie gewasbescherming wordt op 19 april in de Tweede Kamer behandeld, daarna wordt het Uitvoeringsprogramma vastgesteld.

Als stip op de horizon ziet LNV in 2030 een duurzame en weerbare teelt.

LNV wil dit via een sectorale/regionale aanpak bereiken door pilots in de regio uit te voeren en daarmee te starten in Drenthe.

De minister erkent dat het voor het ministerie in Westerveld nagenoeg onmogelijk is om de zorgen weg te nemen en zij vindt dan ook dat dit vanuit de regio opgepakt moet worden. Het instellen van generieke regelgeving gaat niet. Op basis van het rapport “Uitgesproken” ziet de minister kansen en wil deze faciliteren.
LNV is op dit moment bezig met een zoektocht om zowel de toekomstvisie gewasbescherming als het Uitvoeringsprogramma zodanig vorm te geven dat het een voertuig wordt van iedereen en dat samenwerking leidt tot oplossingen. Een pilot kan hiervoor een startpunt zijn.
Gezondheid is hierin een belangrijk issue. Daarom is de Gezondheidsraad gevraagd met een advies te komen inzake gezondheid en gebruik en toelating van middelen. Zij komt komende zomer volgens verwachting met een gedegen advies.
In het ruimtelijkeordeningsbeleid kunnen spuitvrije zones niet eenvoudig worden opgenomen, ook al omdat het ontbreekt aan rekenmodellen voor breedtes en is er nog geen instrument om zones te bepalen.

Een pilot zal zich vooral moeten richten op het proces tussen omwonenden en telers. Het gaat hierbij om zowel rationaliteit als gevoel (acceptatie).
Het is zaak om beide sporen te bewandelen en de goede elementen in te passen in afspraken in de tijd.

provincie Drenthe

3. Verslag overleg 28 oktober 2019

De VDG-actie gaat binnenkort uitgevoerd worden. Is door omstandigheden nog niet gelukt.

4. Startnotitie

De provincie heeft met het aanstellen van als procesregisseur voldaan wordt aan stap 1 van het actieplan. De inzet is er ook op gericht om een communicatieadviseur aan het project te binden.

Een aantal leden vindt dat probleemstelling en doel anders geformuleerd moeten worden. Hier zal ambtelijk een nieuw voorstel voor gemaakt worden.

Als pilotgebied is Zuidwest-Drenthe het meest logisch.
De situatie in Westerveld lijkt niet oplosbaar door de teelt te verduurzamen; dit zou in Hardenberg wel een volgende stap kunnen zijn. Het wordt steeds moeilijker voor de telers om voorop te blijven lopen zonder beleidsmatige vorderingen. De visie van LNV kan aanknopingspunten bieden.
Een pilot om te telen met minder middelengebruik en vervolgens belonen wat bovenwettelijk gedaan wordt kan ook van waarde voor de inwoners, omdat ze ook voor beweging (vooruitgang) zorgen.

De KAVB wil blijven meedoen in de verduurzaming van de teelt. De nieuwe voorzitter staat hier ook achter een pilot en wil zich richten op de telers die vooruit willen.

Daarnaast kunnen we niet voorbij gaan aan de zorg van omwonenden; dit heeft immers geleid tot conflicten in Westerveld. We moeten haakjes vinden om verder te komen. In “Uitgesproken” staat niet voor niets dat niets doen geen optie meer is. Wat is de volgende stap?
Dit kunnen activiteiten zijn van telers die een spin off hebben naar omwonenden.
Bij een pilot kan winst behaald worden door vooral het middenveld te versterken. Deze groep heeft begrip voor de situatie en kan er voor zorgen dat er draagvlak wordt gecreëerd en een pilot effect heeft.
Veel mensen zien de verduurzaming van de teelt als een must. De maatschappelijke impact moeten we serieus nemen; mensen maken zich zorgen. Het wordt een proces van het verbinden van verduurzamingen en het maatschappelijk proces om de impact te verminderen.
In dat licht bezien moeten we goed kijken waar de omgeving behoefte aan heeft en waar men wat daadwerkelijk wat aan heeft. Dat moet in een pilot opgenomen worden.
Bovenwettelijke maatregelen kunnen in dat geval bij uitstek regionaal worden uitgevoerd.
De gezondheidsrisico’s moeten nog in beeld worden gebracht. Voorlopig zijn er nog geen generieke spuitvrije zones. De vraag is welke bovenwettelijke maatregelen nú mogelijk zijn.

De KAVB moet zoveel mogelijk betrokken worden in de pilots. Zij zijn bij uitstek een verbindende factor tussen de telers en richten zich al langere tijd op verduurzaming van de bollenteelt.

Ook communicatie is belangrijk en de provincie stelt voor om op korte termijn met een nieuwe tekst te komen voor probleemstelling, doel en communicatieboodschap. Ook wil de provincie de verbinding zoeken door met telers en KAVB om tafel te gaan met de focus op een pilot.

Ook wordt gezegd dat we gewoon moeten starten met een pilot en de al lopende acties voort moeten zetten. Alleen dan kun je met een functionele aansturing bepalen wie wat en wanneer doen moet.

Dit wordt toegejuicht door LNV, de regie moet bij de provincies liggen. De minister schuift het niet af, maar wil samenwerken op initiatief van de provincies.

Daarentegen is er wel behoefte aan dat er duidelijkheid van LNV komt en is een concreet verzoek van de minister aan de provincie Drenthe nodig. LNV zegt dat toe.
De partners in de vergadering laten blijken graag samen te willen werken met LNV, desnoods gescheiden wat gebied betreft vanwege de verschillen in structuur en cultuur.

De voorzitter sluit de vergadering af met de toezegging dat de provincie Drenthe voorstellen zal doen voor de formulering van het doel, de probleemstelling en de communicatiedoelstelling.
Hij dankt iedereen voor de open houding in het overleg en inhoudelijke inbreng waardoor we stappen zetten in het proces.

provincie Drenthe

MEMO

Aan : deelnemers bestuurlijk overleg gewasbescherming
Van : [redacted] (toestelnummer: [redacted])
Datum : 12 november 2019
Onderwerp : verslag bestuurlijke bijeenkomst gewasbescherming d.d.28 oktober 2019

Aanwezig: Provincie Drenthe (H.Jumelet, H, Kuipers, [redacted]), Gemeente Westerveld (J. de Haas, [redacted] Gemeente Ommen [redacted]), Gemeente Hardenberg (A. te Rietstap), Waterschap DOD (H. Pereboom), Min. LNV ([redacted]), VDG (B. Bouwmeester).

Het rapport "Uitgesproken" is 25 oktober 2019 door de minister aan de Tweede Kamer aangeboden. Vervolgens zijn ook provinciale staten en de gemeenteraad van Westerveld hiervan op de hoogte gesteld.

LNV geeft aan dat vanuit de Toekomstvisie een gebiedsgerichte aanpak wordt ondersteunt dat leidt tot concrete/ praktische maatregelen ter verduurzaming van gewasbescherming. Deze worden uitgewerkt in het Uitvoeringsprogramma (voorjaar 2020). LNV geeft aan dat hiervoor financiële middelen beschikbaar moeten worden gesteld, waarbij de regio zal worden betrokken bij het formuleren van de vraagstelling. Te denken valt aan:

- Demobedrijven en projecten
- Stimuleren van akkerrandenbeheer (GLB)
- Stimuleren emissie-reducerende technieken
- Ontwikkelen weerbaardere gewassen

Vooruitlopend op het landelijk uitvoeringsprogramma wordt de volgende aanpak voorgesteld:
1. Toelatingsbeleid (meenemen cumulatieve blootstelling, versneld op de markt brengen "groene middelen")
2. Precisie landbouw (effectievere toediening)
3. Alternatieve teeltsystemen (o.a. strokenteelt

Gemeente Westerveld is bezig met het opstellen van een overeenkomst met telers (en LTO/KAVB) en gewasbeschermingsmiddelenadviseurs/leveranciers. Mogelijk dat later omwonenden aansluiten. Liefst ziet de gemeente dat de overeenkomst breder wordt gedragen dan alleen het college van de gemeente Westerveld. Het college wil de overeenkomst graag in samenspraak met de andere overheden willen uitdragen.

Gemeente Hardenberg geeft aan dat convenanten, hoe waardevol dan ook, slechts vrijwillig zijn. Er ligt een belangrijke verantwoordelijkheid bij het Rijk. De zorgen van burgers neem je hiermee niet weg; gewasbeschermingsmiddelen vind je immers overal terug. Het ruimtelijk instrumentarium biedt voor de lagere overheden weinig soelaas. Er is immers een goede wetenschappelijke onderbouwing nodig om zelf aanvullende spuit- en of teeltvrije zones vast te leggen.

LNV geeft aan dat het moeilijk is om bestaande functies te wijzigen, maar voor nieuwe situaties, zou dat wel een optie zijn. Daar waar gebieden opnieuw worden ingericht zijn er mogelijkheden voor het instellen van bv, groen buffers rondom woonwijken. Overigens komen er mogelijk op termijn juridisch afdwingbare materegelen via het toelatingsbeleid b.v. op basis van gezondheidsrisico's.

Waterschap DOD geeft aan vast te houden aan de landelijke regels. Mogelijk dat ook via de NOVI is te sturen.

Provincie Drenthe geeft aan dat wat we op korte termijn kunnen doen dus gaat om het stimuleren van bovenwettelijke maatregelen. Bij voorbeeld via het spoor van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) en provinciale programma Toekomstgerichte landbouw. Geconstateerd wordt dat de sector (LTO en KAVB) ook zelf de nodige ambities heeft.

Vraag die zich voordoet, is wat te gaan doen in de regio. Laat zien wat je b.v. kun doen met aangepaste spuittechnieken en alternatieve teeltmethoden en technieken. Naast de overeenkomst in Westerveld zou er een pilot kunnen komen in Drenthe/ Overijssel, waarbij wordt gewerkt aan het stimuleren van duurzame teelten. Bijvoorbeeld via het Regionaal Onderzoek Lelieteelt NO-NL (ROL) of in samenwerking met een van de collectieven of brancheorganisaties. Opgemerkt wordt dat er in Drenthe inmiddels veel kennis en ervaring is rondom duurzame bollenteelt en de sector zich daarin wil bewegen. Daarnaast zijn er verschillende proefbedrijven (o.a. Vathermond) in Drenthe waar geëxperimenteerd wordt.

Geconstateerd wordt dat dit bestuurlijk overleg, waarin nagedacht wordt om samen vanuit ieders rol en verantwoordelijkheid naar oplossingen te zoeken, ook als resultaat benoemd mag worden.
VDG zal ophalen van wat er bij de Drentse gemeenten mogelijk is.

Voorlopig zal het Kamerdebat van 31 oktober 2019 worden afgewacht en ook de uitkomsten van de overleggen rondom de overeenkomst in Westerveld. Afgesproken wordt dat deelnemers aan dit overleg vanuit ieders rol gaan verkennen hoe een gebiedsgerichte pilot eruit moet komen te zien

Provincie Drenthe komt met een agenda en een datum voor het volgende bestuurlijk overleg. Deze zal voorafgaand zijn aan de brede bijeenkomst (het vervolg op de bijeenkomst van 4 juli) zijn. In de informatiebijeenkomst zal naast een toelichting op het rapport “Uitgesproken”, ook worden aangegeven welke vervolgstappen eenieder zal nemen om te komen tot een duurzame gewasbescherming. Daarnaast wordt ook een plan van aanpak/uitvoeringsagenda opgesteld over hoe de samenwerking en de werkwijze die daarbij hoort er uit ziet.

provincie Drenthe

MEMO

Aan : Henk Jumelet en Hans Kuipers
Afschrift : [redacted]
Van : [redacted] (toestelnummer: [redacted]
Datum : 30 oktober 2019
Onderwerp : concept verslag bestuurlijke bijeenkomst gewasbescherming d.d.28 oktober 2019

Aanwezig: Provincie Drenthe (H.Jumelet, H, Kuipers, [redacted]), Gemeente Westerveld (J. de Haas, [redacted] Gemeente Ommen ([redacted]), Gemeente Hardenberg (A. Terietstap), Waterschap DOD (H. Pereboom), Min. LNV [redacted], VDG (B. Bouwmeester).

Het rapport "Uitgesproken" is 25 oktober door de minister aan de Tweede Kamer aangeboden. Vervolgens zijn ook provinciale staten en de gemeenteraad van Westerveld hiervan op de hoogte gesteld.

LNV geeft aan dat vanuit de Toekomstvisie een gebiedsgerichte aanpak wordt ondersteunt dat leidt tot concrete/ praktische maatregelen ter verduurzaming van gewasbescherming. Deze worden uitgewerkt in het Uitvoeringsprogramma (voorjaar 2020). LNV geeft aan dat hiervoor financiële middelen beschikbaar moeten worden gesteld, waarbij de regio zal worden betrokken bij het formuleren van de vraagstelling. Te denken valt aan:

- Demobedrijven en projecten
- Stimuleren van akkerrandenbeheer (GLB)
- Stimuleren emissie-reducerende technieken

Vooruitlopend op het landelijk uitvoeringsprogramma wordt de volgende aanpak voorgesteld:
1. Toelatingsbeleid (meenemen cumulatieve blootstelling, versneld op de markt brengen "groene middelen")
2. Precisie landbouw (effectievere toediening)
3. Alternatieve teeltsystemen (o.a. strokenteelt

Gemeente Westerveld is bezig met het opstellen van een overeenkomst met telers (en LTO/KAVB) en gewasbeschermingsmiddelenadviseurs/leveranciers. Mogelijk dat later omwonenden aansluiten. Liefst ziet de gemeente dat de overeenkomst zich niet beperkt tot Westerveld. Het college zou het vervolg graag willen laten lopen via de samenwerking.

Gemeente Hardenberg geeft aan dat convenanten, hoe waardevol dan ook, slechts vrijwillig zijn. Er ligt een belangrijke verantwoordelijkheid bij het Rijk. De zorgen van burgers neem je hiermee niet weg; gewasbeschermingsmiddelen vind je immers overal terug. Het ruimtelijk instrumentarium biedt voor de lagere overheden weinig soelaas. Er is immers een goede wetenschappelijke onderbouwing nodig om zelf aanvullende spuit- en of teeltvrije zones vast te leggen.

LNV geeft aan dat het moeilijk is om bestaande functies te wijzigen, maar voor nieuwe situaties, zou dat wel een optie zijn. Daar waar gebieden opnieuw worden ingericht zijn er mogelijkheden voor het instellen van bv, groen buffers rondom woonwijken. Overigens komen er mogelijk op termijn juridisch afdwingbare materegelen via het toelatingsbeleid b.v. op basis van gezondheidsrisico's.

Waterschap DOD geeft aan vast te houden aan de landelijke regels. Mogelijk dat ook via de NOVI is te sturen.

Provincie Drenthe geeft aan dat wat we op korte termijn kunnen doen dus gaat om het stimuleren van bovenwettelijke maatregelen. Bij voorbeeld via het spoor van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) en provinciale programma Toekomstgerichte landbouw. Geconstateerd wordt dat de sector (LTO en KAVB) ook zèlf de nodige ambities heeft.

Vraag die zich voordoet, is wat te gaan doen in de regio. Laat zien wat je b.v. kun doen met aangepaste spuittechnieken en alternatieve teeltmethoden en technieken. Naast de overeenkomst in Westerveld zou er een pilot kunnen komen in Drenthe/ Overijssel, waarbij wordt gewerkt aan het stimuleren van duurzame teelten. Bijvoorbeeld via het Regionaal Onderzoek Lelieteelt NO-NL (ROL). Opgemerkt wordt dat er in Drenthe inmiddels veel kennis en ervaring is rondom duurzame bollenteelt en de sector zich daarin wil bewegen. Daarnaast zijn er verschillende proefbedrijven (o.a. Vathermond) in Drenthe waar geëxperimenteerd wordt.

Geconstateerd wordt dat dit bestuurlijk overleg, waarin nagedacht wordt om samen vanuit ieders rol en verantwoordelijkheid naar oplossingen te zoeken, ook als resultaat benoemd mag worden.
VDG zal ophalen van wat er bij de Drentse gemeenten mogelijk is.

Voorlopig zal het Kamerdebat van 31 oktober worden afgewacht en ook de uitkomsten van de overleggen rondom de overeenkomst in Westerveld. Afgesproken wordt dat deelnemers aan dit overleg vanuit ieders rol gaan verkennen hoe een gebiedsgerichte pilot eruit moet komen te zien

Provincie Drenthe komt met een agenda en een datum voor het volgende bestuurlijk overleg. Deze zal voor de brede bijeenkomst (het vervolg op de bijeenkomst van 4 juli) zijn. Naast een toelichting op het rapport “Uitgesproken”, zullen we ook aan geven welke vervolgstappen eenieder zal nemen om te komen tot een duurzame gewasbescherming.

Date : 7-10-2020 14:11:46
From : "[redacted]@agrifirm.com
To : "[redacted]@agrifirm.com, "[redacted]@drenthe.nl, "[redacted]gemeentewesterveld.nl'"
[redacted]gemeentewesterveld.nl, "[redacted]@drenthe.nl
Cc : "[redacted]@drenthe.nl
Subject : Vervolgoverleg Prov. Drenthe/Gem. Westerveld/Agrifirm - vanmiddag om 15.00 uur
Attachment : Van GBM naar Geïntegreerde TeeltAanpak versie 18-6-2020.pdf;image001.png;

Beste allen,

Zojuist had ik nog contact met Dhr. [redacted] van de Provincie Drenthe.
Ik merkte dat de notitie, die Agrifirm aan de Provincie Drenthe had verzonden, niet bekend lijkt te zijn.

Daarom voor de zekerheid nog bijgevoegde notitie.

Bespreekpunten onzerzijds:

- Status ontwikkeling Pilot Bollenteelt Provincie Drenthe
- Voorstel van Agrifirm als contributie aan deze pilot

With kind regards,

[redacted] *Public & Cooperative Affairs*

For contact and making appointments please contact: [redacted]@agrifirm.com

agrifirm
Landgoedlaan 20
7325 AW Apeldoorn
The Netherlands
www.agrifirm.com

M +31 6 [redacted]
T +31 88 [redacted]
E [redacted]@agrifirm.com

Agrifirm Group BV (CC 5000 3631) is a member of the Royal Agrifirm Group.
The content of this e-mail is confidential in nature and intended solely for addressed recipients.
This message is not legally binding. Please consider the environment before printing this e-mail.

-----Oorspronkelijke afspraak-----
Van: [redacted] **Namens** [redacted]
Verzonden: woensdag 9 september 2020 12:05
Aan: [redacted]@drenthe.nl'; [redacted]gemeentewesterveld.nl'; [redacted]@drenthe.nl'; [redacted]
CC: [redacted]
Onderwerp: Vervolgoverleg Prov. Drenthe/Gem. Westerveld/Agrifirm
Tijd: woensdag 7 oktober 2020 15:00-16:00 (UTC+01:00) Amsterdam, Berlijn, Bern, Rome, Stockholm, Wenen.
Locatie: Microsoft Teams-vergadering

Deelnemen aan Microsoft Teams-vergadering

+31 20 708 6360 Netherlands, Amsterdam (Niet-gratis)

Vergadering-id: 193 144 923#

Lokale nummers | Pincode opnieuw instellen | Meer informatie over Teams | Opties voor vergadering

---

MEMO

18 juni 2020

Een andere aanpak in de bollenteelt

Van GBM naar Geïntegreerde Teeltaanpak (GTA)

Het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen roept veel vragen op. Tegelijkertijd zijn op dit moment veel teelten ondenkbaar zonder het gebruik hiervan. De discussie over het gebruik van chemische GBM wordt steeds meer gedomineerd door een aanpak gericht op het uitbannen van specifieke chemische middelen. Velen realiseren zich dat dit uiteindelijk een lastige weg is. Een andere weg is noodzakelijk: Geïntegreerde Teeltaanpak (GTA).

Inleiding

Agrifirm is zich terdege bewust van de zorgen van omwonenden ten aanzien van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, zeker ook bij de bollenteelt. Maar ook andere vraagstukken, zoals het watergebruik, vragen dringend om aandacht. De discussies over individuele chemische gewasbeschermingsmiddellen, residue-niveau's en effecten op biodiversiteit, het milieu en onwonenden leiden steeds meer af van de werkelijke doelen: Het ontwikkelen van een gezonde landbouw, die positief bijdraagt aan en maximaal gebruik maakt van biodiversiteit, en geen negatieve gevolgen heeft binnen en buiten het landbouwperceel. Traditioneel wordt de discussie nu gedomineerd door enerzijds rapporten over schadelijkheid van individuele stoffen en anderzijds de onmogelijkheid van boeren en telers om een gezonde boterham te kunnen realiseren zonder die middelen. Twee werelden die tegenover elkaar staan, en elkaar niet meer begrijpen. Een heiloze weg. Daarom is naar mening van Agrifirm een radicaal andere aanpak noodzakelijk. Want Agrifirm staat voor een verantwoorde voedselketen voor toekomstige generaties.

Geïntegreerd TeeltAanpak staat voor een holistische benadering van de teelt en zijn natuurlijke omgeving. Het startpunt is een gezonde, weerbare en vitale bodem. Weerbare gewassen en cultivars zijn de volgende stap. Daarna wordt in de benadering ingezet op het optimaal gebruiken van natuurlijke vijanden. Om vervolgens gebruik te maken van precisietechnieken, en groene, biologische middelen.
Binnen het het expertisegebied van Agrifirm focust zij op een aantal zaken hieruit: bodemgezondheid, natuurlijke vijanden, alternatieve onkruidbestrijdingsvormen, gewasbeschermingsvormen, precisietechnieken en natuurlijk de transitie naar de ontwikkeling en inzet van niet-chemische gewasbeschermingsmiddelen, producten met een lagere milieu-belasting. Er zijn ook onderwerpen, die bij deze aanpak horen, maar die in het domein van anderen liggen. Zoals de ontwikkeling van nieuwe cultivars, de aanpak rondom erf- en perceelemissies, het stimuleren van biodiversiteit. Agrifirm werkt met andere partijen samen om deze doelen te helpen invullen.

Het doel

Een andere aanpak heeft ook alleen zin als er concrete meetbare doelen gesteld kunnen worden. Agrifirm streeft volgende concrete doelen na, en hoopt deze op korte termijn te kunnen helpen realiseren:

- Op korte termijn minimaal 50% reductie van de impact van gewasbeschermingsmiddelen ***buiten*** het perceel, met als einddoel de volledige eliminatie van impact buiten het perceel;
- Het optimaal gebruik van biodiversiteit als natuurlijke bestrijder, en als onderdeel van de geïntegreerde teeltaanpak (zgn. functionele biodiversiteit), geen enkele negatieve impact op de biodiversiteit in eerste instantie met als uiteindelijke doel het bijdragen aan toename aan de biodiversiteit vanuit Geïntegreerde Teeltaanpak (GTA) (Ook wel ICM: Integrated Crop Management).

Hoe dit te meten? Op dit moment zijn de belangrijkste indicatoren de hoeveelheid werkzame stof per hectare, en het aantal milieubelastingspunten volgens de berekeningswijze van CLM. Deze indicatoren zijn nog niet volmaakt, en daarom volgt Agrifirm ook de ontwikkeling van een nieuwe Milieu-indicator Gewasbescherming[1].

Expertisecentrum Bloembollenteelt

Agrifirm en GMN hebben onlangs de krachten gebundeld. Omdat we overtuigd zijn dat een gerichte aanpak noodzakelijk is om met voldoende snelheid de noodzakelijke nieuwe technieken te ontwikkelen en op de markt te brengen. Om dat verder vorm te geven is onlangs het Expertisecentrum Bloembollenteelt van start gegaan. Met honderden onderzoeken op meer dan 3400 proefvelden in Breezand, Venhuizen, Voorhout en Zwaagdijk wordt gewerkt aan alternatieve technieken en nieuwe gewasbeschermingsmiddelen.
Onderdeel van het Expertisecentrum zijn ook de experimenten, die Agrifirm uitvoert bij het Regionaal Onderzoek Lelyteelt (ROL) in Drenthe.
In de ontwikkeling volgt Agrifirm 5 sporen:

- Alternatieve techniek, zoals stoombehandeling van de bodem, electronische technieken voor bestrijding.
- Bodemgezondheid en vitale teelt, met onderzoek naar o.a. biostimulatoren (meststoffen met een specifieke vitaliserende werking).
- Groene en biologische middelen, zoals middelen op basis van natuurlijke herkomst.
- Monitoringsystemen en managementsystemen, zoals de ontwikkeling van een virus-app. Daarbij wordt het risico op virussen voorspeld, zodat behandelingen alleen worden uitgevoerd indien er ook een daadwerkelijk risico is.
- Precisielandbouw, zoals coatingtechnieken, maar ook robots voor onkruid en precisieplaatsing van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen.

[1] Publiek Private Samenwerking ‘Milieu-indicator Gewasbescherming’ bij WUR, CLM, en Natuur&Milieu.

Onderzoeken in Drenthe
Op dit moment lopen in Drenthe een groot aantal proeven. Daarbij wordt ingezet op verschillende sporen, met maar één doel: Een gezonde teelt met een reductie van de milieubelasting door gewasbeschermingsmiddelen. In Drenthe wordt specifiek onderzoek gedaan voor de Lelyteelt.

- 40 proefvelden voor stoombehandeling in verband met aaltjesbehandeling. Indien dit slaagt zijn daarvoor geen gewasbeschermingsmiddelen nodig.
- 24 proefvelden voor foamcoaten en schuimen als vervanger van de traditionele behandeling, waardoor geen risico meer is op restvloeistof.
- 68 proefvelden (24 plus 44) voor groene, biologische middelen of middelen die effectiever zijn waardoor het aantal bespuitingen kan worden verlaagd.
- 48 proefvelden voor een biologisch insectenwerend middel, dat een chemisch alternatief zal vervangen.
- 108 proefvelden op het gebied van plantvitaliteit via het gebruik van bio-stimulatoren op basis van een natuurlijk (citrus)extract.

In alle gevallen is sprake van een reductie van het gebruik per hectare en/of een reductie van het aantal milieubelastingspunten.
Natuurlijk worden er op de andere locaties relevante onderzoeken gedaan, die we kunnen toepassen in Drenthe.

Ons voorstel
Agrifirm wil graag met haar kennis en ervaring aansluiten bij de pilot, die de Provincie Drenthe in samenwerking met de Gemeente Westerveld aan het ontwikkelen is.
We begrijpen dat er meer nodig is dan alleen de proeven, die we op dit moment uitvoeren.
We stellen daarom volgende voor:

1. Graag gaan we met overheden en milieufederaties in gesprek over de gekozen aanpak, evalueren de uitkomsten van de experimenten van dit jaar en bepalen in welke richting in het komende seizoen de proeven verder vorm moeten krijgen; Tevens met elkaar bespreken hoe de doorvertaling naar de praktijk verloopt van de kansrijke experimenten;
2. Samen met onze telers, overheden en milieufederaties willen we kansrijke mogelijkheden vaststellen en beproeven in de praktijk. Waarbij de praktijkproeven ook gezamenlijk geëvalueerd zullen worden;
3. Samen met onze telers, overheden en milieufederaties geven we graag mede vorm en inhoud aan alternatieve aanpakken en versnellen technologie-ontwikkeling;
4. Samen met overheden, milieufederaties en stakeholders ontwikkelen we graag een blijvende aanpak, waarbij jaarlijks doelen worden gesteld en resultaten worden geëvalueerd.

Afsluitend
Agrifirm staat voor een verantwoorde agrarische sector voor toekomstige generaties. Als Coöperatie staan we midden tussen onze leden, maar ook met beide benen in deze maatschappij. We willen met onze aanpak graag vorm geven aan een maatschappelijk geaccepteerde, aantrekkelijke teelt. Waarmee we onze leden helpen

blijvend waarde te genereren, en de maatschappij helpen bedienen met prachtige en waardevolle producten.

Contactpersoon: [redacted]@agrifirm.com telefoon 06[redacted]

Date : 3-2-2021 16:42:27
From : [redacted]**@drenthe.nl**
To : [redacted]**drenthe.nl,** [redacted]**@drenthe.nl, "** [redacted]**@drenthe.nl**
Subject : voorstel PS brief bij Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe
Attachment : PS brief Duurzame Bollenteelt .docx;

Hai [redacted] er [redacted]

[redacted] en ik hebben aan de PS-brief gewerkt die na het GS-besluit naar de statenleden gaat. Hier het resultaat!
Graag nog even een kritische blik van jullie.

Ik ga ook nog een kleine aanpassing doen in het Programma, zoals besproken met [redacted] en [redacted] . Die zinnen over het verbeteren van knelpunten bij gangbare teelt. Hoop dat het zo nog lukt, en anders morgenochtend. Die stuur ik jullie dan ook nog.

Hartelijke groet,

[redacted]
Provincie Drenthe
T: 0592[redacted]
Ik werk ma t/m do

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, @
Ons kenmerk @
Behandeld door de heer (0592)
Onderwerp: Deelname aan Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe
Status: .Ter informatie

Met opmerkingen [PD1]: Datum wordt ingevuld door het team BC.

Met opmerkingen [PD2]: Kenmerk wordt ingevuld door het team BC.

Met opmerkingen [PD3]: Vermeld hier de naam van de behandelaar en het volledige telefoonnummer. Begin de naam met de heer of mevrouw, vermeld de initialen en de achternaam. Zet spaties in het telefoonnummer.

Fictief voorbeeld:
Behandeld door de heer A.B. de Vries (0592) 36 55 55
of
Behandeld door mevrouw C.D. de Vries (0592) 36 55 55

Met opmerkingen [PD4]: Vul hier kort het onderwerp van de brief in.

Geachte voorzitter/leden,

.Hierbij informeren wij u over ons besluit tot deelname aan het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe en de bijdrage van €100.000,00 die wij als cofinanciering beschikbaar stellen.

De Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), Waterschap Drents Overijssels Delta (WDODelta), de gemeente Westerveld en de provincie Drenthe willen met dit programma de bloembollenteelt in Drenthe verder verduurzamen. In het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe onderzoeken telers samen met deskundigen of het mogelijk is om een teeltmethode te ontwikkelen die minder mens- en milieubelastend is. Daarnaast zal er aandacht zijn voor het verbeteren van de onderlinge verhoudingen tussen telers en omwonenden en de knelpunten die omwonenden ervaren. De KAVB verzorgt de programmaleiding.
De partners werken mee aan de totstandkoming van het programma en dragen de doelstellingen uit. De gezamenlijke ambitie binnen dit programma is om praktische toepasbare kennis, met samenwerking en daarmee draagvlak, te ontwikkelen voor de overgang naar een duurzaam landbouwsysteem.

Het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe bestaat uit drie onderdelen:

1. Kennis ontwikkelen die leidt tot een fundamentele verbetering in de verduurzaming van de lelieteelt.
2. Bevorderen van samenwerking en de dialoog tussen de telers en omwonenden, zodat een open gesprek ontstaat en begrip voor elkaars situatie;
3. Komen tot het gebruik van een gewasbeschermingsmiddelenpakket zonder of met een geringe milieubelasting.

Het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe maakt onderdeel uit van de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 van het Ministerie van LNV. De aanvraag voor dit drie jaar durend programma dat zal plaatsvinden in de gemeente Westerveld ligt inmiddels bij het Ministerie van LNV. Zodra de beschikking van het Ministerie van LNV binnen is gaat het programma zo snel mogelijk van start.

Achtergrond
Net als in een aantal andere delen van Nederland is bollenteelt een veel voorkomende vorm van landbouw in Drenthe. Vooral de lelieteelt is na de eeuwwisseling toegenomen en de laatste jaren meer verspreid over onze provincie.
De bollensector is een ondernemende en innovatieve sector die de afgelopen jaren al de nodige vooruitgang heeft geboekt in het terugdringen van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de belasting van het milieu. Tegelijkertijd moeten er in de bollensector nog grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid. Dit om haar toonaangevende positie te behouden en in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen.

Er is sprake van een toenemende bezorgdheid bij maatschappelijke organisaties en omwonenden over het effect van combinaties van chemische gewasbeschermingsmiddelen op met name de gezondheid van de mens, maar ook op de natuur en het (leef)milieu. In de gemeente Westerveld heeft dit de afgelopen jaren geleid tot spanningen en onbegrip tussen telers en een deel van de omwonenden.

Op initiatief van de provincie Drenthe vindt sinds 2019 bestuurlijk overleg plaats met overheden en andere partners om te komen tot een verduurzaming van de sector met de nadruk op het verbeteren van de milieu- en gezondheidsaspecten. Samen met de telers willen wij komen tot een duurzame landbouw die voldoet aan de doelstellingen van het ministerie van LNV zoals beschreven in de visie “Vitale teelt 2030”.

Na een goed bezochte en gewaardeerde informatieavond in juli 2019 hebben wij opdracht gegeven voor een onderzoek onder omwonenden van bollenpercelen, georganiseerde bewoners en telers om te komen tot een oplossing voor de toenemende polarisatie in de verhouding tussen inwoners en telers. Dit heeft geleid tot het rapport “Uitgesproken”, waarin een aantal aanbevelingen staat die breed wordt herkend en voor het Ministerie van LVV mede aanleiding is geweest in het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 de volgende actie te formuleren: *“Het opzetten van een regionaal pilotproject in de provincie Drenthe, onder leiding van de provincie Drenthe, waarbij een oplossing gezocht wordt voor de knelpunten van omwonenden bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrarische ondernemers. Het ministerie van LNV faciliteert de provincie hierbij.”*
Het Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe is hiervan de uitwerking.

Wij houden u uiteraard op de hoogte van de ontwikkelingen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter , secretaris

Bijlage(n):

Met opmerkingen [PD5]: Bijlage(n) alleen vermelden als deze van toepassing is/zijn, anders deze aanduiding verwijderen uit de tekst. Geef per bijlage puntsgewijs de naam/het onderwerp van de bijlage weer.

Als je het hele sjabloon hebt ingevuld en je alle opmerkingenballonnen in de kantlijn in één keer wilt verwijderen, dubbelklik dan hieronder. Alle opmerkingenballonnen in de kantlijn worden zo uit het document verwijderd.

Dubbelklik ***hier*** om de opmerkingenballonnen te verwijderen.

Experimenteerruimte

- Regels vanggewas (Wet en regelgeving bv volggewassen leveren soms problemen op met andere wet en regelgeving waardoor men er vanaf ziet en er daardoor meer chemicaliën moeten worden gebruikt).
- Regels mestbeleid (ontmoedigd akkerrandenbeheer akkerranden tellen niet mee voor vergroening momenteel (RVO 0,3 niet betreden)
- Middel niet toegestaan in lelieteelt (Voorstel Westerveld pilot voor regels m.b.t. toestaan alternatieve middelen en regels zodat milieuwinst kan worden gehaald er is een alternatief GBM maar dat is nu niet toegestaan in de lelies).

Convenant

Vanuit verkenning komen met convenant Westerveld dat ook landelijk kan worden gebruikt

(Met kennis samenwerking met [redacted] en [redacted] en gemeente ambtenaren Hardenberg en Westerveld)

Westerveld heeft eerdere poging gedaan om te komen tot convenant dat is toen niet gelukt, leren van het verleden en Hardenberg heeft convenant en ervaring.

Lokaal kan er worden gewerkt met een convenant. Maar ook borden met informatie, educatie op scholen, voorlichten en informeren omgeving kan helpen

Gebiedsfonds

Samen met provinciale, gemeentelijke en rijksgelden e.a. alternatieve manieren van financiering vullen om te komen tot b.v. meerjarige vergoeding akkerranden

Het tegemoet komen van een vaste vergoeding voor de geleverde groene dienst kan stimuleren om zones voor gewasbescherming (akkerrand/wandel of ruiterstrook/bosstrook) aan te leggen. Deze hebben daarnaast ook evt. positief effect op biodiversiteit en eikenprocessieurups.

Stimuleren verbreden bedrijf en innovatieve teeltmethoden

Bedrijfsverbreding richting kringlooplandbouw stimuleren. Op dit moment lijkt de wet en regelgeving de kringlooplandbouw (praktijk en theorie ligt ver uit elkaar) te beperken. Inzetten op het telen van weerbare rassen (plantgezondheid) en de teelt duurzamer maken.

Andere technieken waardoor inzet veldspuit kan worden teruggedrongen (robot mag nu nog niet omdat er niet onbemand mag worden gespoten)

Nodig onderzoeksgelden en subsidies best beschikbare technieken door overheid

ROL kan goede partij zijn met andere marktpartijen (toeleveranciers b.v.) om hier een voorstel voor te schijven

Vanuit bedrijfsleven/coöperaties is er ook een wens opgave deze benutten

Markt en consument

Boer verdient geld momenteel met name door intensief te boeren als dit anders moet gaan de kosten voor het product voor de consument omhoog.

Ook zijn de voorwaarden die worden gesteld vanuit de markt bepalend bv export China (voorwaarden vanuit China op teelt lelies zijn streng waardoor men preventief spuit, zijn daar b.v. afspraken te maken). Biologische teelt is momenteel een niche, dit kan door aankoopgedrag consument worden beïnvloed. Er is op dit moment weinig aandrang bij consument om duurzaam te kopen. Kans op afzet in duurzame teelt vergroten zodat duurzaam telen succesvoller wordt

Kennis burger vergroten van de landbouw, verbeteren beeldvorming, mensen voorlichten bij aankoop woningen buiten de kom dat er landbouw plaatsvindt en dit onderdeel is van het wonen in het buitengebied. Samen kijken wat nu waar is en wat er speelt

Gezondheidsonderzoek (onderbouwing juridisch spoor)

Het is belangrijk om meer inzicht op de gezondheidsrisico's krijgen.

Date : 18-3-2021 17:14:36
From : @drenthe.nl
To : " @drenthe.nl, " @drenthe.nl, @drenthe.nl, " @drenthe.nl, " @drenthe.nl, " @drenthe.nl
Cc : "Jordan Jumelet" @drenthe.nl, " @drenthe.nl, @drenthe.nl
Subject : we willen gaan voor bespreking pilt bollen in GS op 6 april....

Beste mensen,

We hebben vanmiddag in het overleg met HLB/KAVB ea afgesproken dat we deze week de begroting ontvangen. Verder hadden we opmerkingen over de aangepaste Governance-structuur. Onze opmerkingen worden verwerkt.
Westerveld gaf als aandachtspunt goed op te letten dat alle telers zich betrokken voelen bij de pilot.
Maandag as zitten we weer om tafel en dan willen we (in ieder geval vanuit de provincie) er een klap op geven.

Ook net met Henk gesproken en insteek is 6 april GS: we laten HLB sowieso wat maandag voorligt indienen zodat we deze volgende week dinsdag binnen hebben. Dan kan het beoordeeld worden.
, is het voor jullie team haalbaar wanneer wij de aanvraag 23ste ontvangen jullie 1 week hebben voor beoordeling zodat het 30ste op route te richting GS kan zodat deze 6 april in GS wordt behandeld?

Groeten,

Van: @drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 18 maart 2021 09:57
Aan: @drenthe.nl> @drenthe.nl> @drenthe.nl>; @drenthe.nl> @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
CC: Jordan Jumelet @drenthe.nl>; @drenthe.nl>
Onderwerp: FW: aangepast programma plan duurzame bollenteelt ter bespreking voor vanmiddag

Beste mensen,

Zie ook de sharepoint-link van net.

Vanmiddag bespreken we de laatste versie van de aanvraag.

Het zou de definitieve versie moeten zijn. Helaas moet ik uit onderstaande mail van HLB mede namens KAVB constateren dat de begroting nog steeds 'under construction' is zoals ze zelf zeggen.
Vanmiddag zal ik horen hoe het er echt mee voorstaat.

Zitten er nieuwe zaken in die van onze kant om opmerkingen vragen of ziet het er verder goed uit?

Groeten,

Van: Janny Peltjes @hlbbv.nl>
Verzonden: donderdag 18 maart 2021 09:36
Aan: @minlnv.nl @minlnv.nl>; @drenthe.nl>; gemeentewesterveld.nl gemeentewesterveld.nl>
CC: @kavb.nl>; @hlbbv.nl>
Onderwerp: aangepast programma plan duurzame bollenteelt ter bespreking voor vmi

Beste en

Hierbij het aangepaste programmavoorstel en onderzoeksplan op basis van de gesprekken met alle betrokken stakeholders (telers, KAVB, ROL, middelendistributeurs) gedurende de afgelopen 2 weken. De begroting is nog 'under construction' omdat we zorgvuldig willen kijken naar het matchen van de activiteiten met de bijdragen van de verschillende partijen. We hopen hier zo spoedig mogelijk duidelijkheid over te geven. Vanmiddag zullen we het plan, en dan vooral de wijzigingen, nader toelichten. De volgende agendapunten komen in ieder geval aan bod:

1. Toelichting programma algemeen
2. Governancestructuur
3. Onderzoeksplan
4. Gesprekken telers, middelendistributeurs, stichting ROL
5. Nadere invulling communicatieplan
6. Begrotingsaspecten, hoe praktisch om te gaan met gunning op de deelprojecten volgens onderzoeksplan
7. Laatste punten om over te gaan tot uitvoering en actie

Mochten er aanvullingen zijn, laat het weten, bij de start kunnen we deze even inventariseren en toevoegen aan de agenda. Alvast dank en tot vanmiddag !
Mede namens en

Hartelijke groet, Janny

Janny Peltjes
CEO HLB Group

T 0031(0)593
M 0031(0)6
www.hlbbv.nl
www.degroenevlieg.nl
www.nmi-agro.nl
www.agrocares.com
www.cleardetections.com
www.earsppm.com

Date : 20-4-2021 15:49:46
From : "[redacted]@drenthe.nl
To : [redacted]@drenthe.nl, "[redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl, [redacted]@drenthe.nl, "[redacted]" [redacted]@drenthe.nl, "Jordan Jumelet"[redacted]@drenthe.nl
Subject : witte rook van LNV: GS-nota bollenteelt kan verder schriftelijke ronde in
Attachment : AttachedImage;AttachedImage;AttachedImage;AttachedImage;AttachedImage;

Beste mensen,

Ik ben net door LNV [redacted]) gebeld. We hebben witte rook!

Staatsteuntoets geeft zoals ik van [redacted] heb begrepen niets geks opgeleverd, er moet alleen een melding worden gedaan richting Brussel. [redacted]: hiervoor zijn 3 opties die de staatsteun-man van LNV graag even met jou wil afstemmen. Hij krijgt jou niet te pakken, dus zou je hem willen bellen? (als het goed is heb je zijn gegevens van [redacted] ontvangen).

@[redacted]: dit betekent neem ik aan dat er in de GS-nota en/of beschikking geen extra zinnen hoeven komen mbt voorbehoud staatsteuntoets. De beschikkingsbrief aan HLB zelf moet ook bijgevoegd worden neem ik aan, zo ja wil jij deze in de map zetten of gaat dit via team subsidies na GS-besluit?

@collega's GS-advisering: wellicht goed als jullie nog een allerlaatste laatste check willen doen?

Groeten,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 20 april 2021 14:27
Aan: [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; M[redacted] drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; [redacted]@drenthe.nl>; Jordan Jumelet[redacted]@drenthe.nl>; [redacted] <[redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: [redacted] heeft de map Programma Duurzame Bollenteelt Drenthe met u gedeeld.